

*Litterarische
Sociëteit,
's Gravenhage*

VERZAMELING

VAN

WETTEN, BESLUITEN, VERORDENINGEN ENZ. HET LEGER BETREFFENDE;
ALSMEDE DE BENOEMINGEN, VERPLAATSINGEN EN
VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BIJBLAD

BEHOORENDE BIJ DEN

MILITAIRE SPECTATOR,

TIJDSCHRIFT VOOR HET NEDERLANDSCHE LEGER.

JAARGANG 1882.

BREDA,
BROESE & COMP.

1882.

VERBAMMELING

VERBAMMELING VAN DE VERBODEN
VAN DE VERBODEN
VAN DE VERBODEN

HUBBARD

VERBODEN DE VERBODEN

VERBODEN DE VERBODEN

VERBODEN DE VERBODEN

VERBODEN DE VERBODEN

VERBODEN DE VERBODEN

VERBODEN DE VERBODEN

VERBODEN DE VERBODEN

VERBODEN DE VERBODEN

VERBODEN DE VERBODEN

VERBODEN DE VERBODEN

VERBODEN DE VERBODEN

VERBODEN DE VERBODEN

VERBODEN DE VERBODEN

VERBODEN DE VERBODEN

VERBODEN DE VERBODEN

VERBODEN DE VERBODEN

VERBODEN DE VERBODEN

INHOUD.

A.

Academie. (Zie <i>Wet.</i>)	
Administratie bij de korpsen	Blz. 36.
Administratiekosten, werfkosten en kosten van het militair onderwijs. »	22.
Afschaffing van den ijk van weegwerktuigen	» 135.
Akte van verband voor militaire studenten.	» 143.
Apothekersbedienden. (Zie <i>Woningen.</i>)	
----- (Zie <i>Toelage.</i>)	
Artikel 125 der Militiewet	» 100.
Artillerie. (Zie <i>Oefeningen.</i>)	
----- (Zie <i>Soldij.</i>)	

B.

Bepalingen betreffende den ijk van weegwerktuigen en gasmeters. (Nadere wettelijke)	Blz. 65.
Bepalingen omtrent kampeeren van troepen. (Algemeene)	» 80.
----- omtrent de assimilatie van muzikanten (Aanvulling der).	» 141.
Bescheiden. (Bewaren en vernietigen van administratieve)	» 106.
Betalingen uit het kl. rep.-fonds. (Eigen Hulp)	» 139.
Briefport. (Vrijdom van)	» 117.
Brood. (Zie <i>Verstrekking.</i>)	
Bijslag op traktement. (Examen-commissiën)	» 79.

BOEKWERKEN.

Handleiding af en opleggen 2½ cM.	Blz. 114.
----- officieren van wapening.	» 137.
----- ontschepen.	» 137.
----- materieel te velde	» 165.
HOJEL. (W. C.), Artillerie-wetenschap, 4de aflevering.	» 54.
HOLLANDER. (J. J. DE), Land en Volkenkunde. 1ste deel	» 115.
----- Maleische taal en letterkunde.	» 115.
Instructie-Inventaris.	» 102.
JULIUS. (V.), Natuurkunde, 2de deel	» 116.
Kanonniërschool.	» 114.
Leiddraad bij de Schermoefeningen.	» 54.
Overzicht, Beknopt. 1881	» 164.
Regimentsschool	» 54.
Reglement exercitiën genietroepen	» 75.
----- het Paardentuig, met pl.	» 164.
Ruiterschool te paard	» 142.

Schootstafel 24 cM	Blz. 54, 74.
Sectieschool	Blz. 115.
SEYFFARDT. (A. L. W.), Tactiek	» 115.
VLAMING. (L. DE), Elementaire tactiek	» 54.
Voorschrift wapen. En schietoefening cavalerie	» 102.
— — — betreffende de revolver veld- en rijdende artillerie.	» 102.
Wijzigingen in de regeling van het militair vervoer over de spoorw.	» 137.
Kaarten	» 54.
Model ontwerp verpleging der bezett. in verst. plaatsen.	» 55.
Neerlands leger. 6de druk	» 74.
NOOTEN (S. J. v), Vraagstukken beschrijvende meetkunde	» 124.
Recueil militaire	» 74.
Reglement voor den geneeskundigen dienst.	» 55.
Standgezichten artillerie-materieel	» 115.

C.

Cavalerie (Zie <i>Overplaatsing</i> .)	
— — — reglementen. (Zie <i>Prijzvermindering</i> .)	
— — — (Zie <i>Veldmanoeuvres</i> .)	

D.

Departement van Oorlog. (Inrichting van het)	Blz. 123.
Depot van discipline. (Zie <i>Kader</i> .)	
Desertie. (Zie <i>Uitspraken</i> .)	
Detacheering van officieren van en naar Oost-Indië.	» 58.
Distinctief voor eskadrons-zadelmakers	» 119.

E.

Eerbewijzingen en saluten. (Reglement op de).	Blz. 3.
Engagementsakten voor den dienst hier te lande	» 58.
— — — en bewijzen van voorlezing der krijgsartikelen. (Be- waren van)	» 58.
Examen-commissie. (Vaste).	» 119.
Examen-commissiën. (Zie <i>Bijslag</i> .)	
Extractstrafregisters.	» 15.

F.

Forten. (Zie <i>Bepalingen</i> .)	
— — — (Zie <i>Oefeningen</i> .)	
Fourages.	Blz. 144.
— — — (Zie <i>Schadzloosstelling</i> .)	

G.

Gagement. (Zie <i>Reglement</i> .)	
Garnizoensbakkerijen	Blz. 22.
Garnizoensindeeling	» 34.
Garnizoensverandering tegen 1 Mei 1882	» 3.
Genietroepen. (Zie <i>Oefeningen</i> .)	
Gevangenen. (Zie <i>Vervoer</i> .)	

*Litterair
Societät,
s Gravenhage*

H.

Hechtenis. (Zie *Tijd*.)
 Herijk van maten en gewichten Blz. 40.
 Hospitaalsoldaten. (Zie *Werving*.)

I.

Indeeling der lichteing voor 1882. Blz. 72.
 Infanterie. (Zie *Wijziging*.)
 Inhoud van het Recueil Militair » 71.

K.

Kader bij het algemeen depot van discipline. Blz. 101.
 Kampen bij Milligen en bij Laren » 111.
 Keuring van revolvers. (Eigen Hulp). » 144.
 Kleeding der officieren. » 59.
 Korting op de soldij, ten behoeve van het kleeding en reparatiefonds . » 125.
 Krijgsartikelen. (Zie *Engagementsakten*.)
 Krijgsschool. (Zie *Wijziging*.)

L.

Legalisatie van handteekeningen van notarissen Blz. 99.
 Levensmiddelen. (Zie *Prijzen*.)
 Lijst der thans van kracht zijnde reglementen, voorschriften, aanwijzingen. » 50.

M.

Materieel voor den geneeskundigen dienst Blz. 120.
 Medailles en chevrons voor trouwen militairen dienst. » 2.
 Miliciens. (Zie *Overplaatsing*.)
 ——— (Zie *Uitspraken*.)
 Militie (Zie *Oefeningstijd*)
 Militiewet en art. 67 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862. (Art.
 126 der) » 2.
 Militiewet. (Zie *Artikel*.)
 Mobilisatie van het leger. (Zie *Voorschrift*.)
 Muzieksfonds. (Zie *Soldij*.)

N.

Najaarsmanoeuvres der 1ste divisie infanterie. Blz. 128.
 ——— oefeningen — 2de ——— » 133.
 Notarissen. (Zie *Legalisatie*.)

O.

Oefeningen der artillerie. (Practische) Blz. 96.
 ——— op de forten » 89.
 ——— der genietroepen Zeist » 110.

Oefeningstijd voor ingelijfd en bij de militie te land der lichte van 1882. (Eerste)	Blz. 60.
Officers-kleedingfonds. (Leveringen aan het)	» 118.
Onderofficieren en soldaten. (Alleen reizende)	» 140.
Onderricht in de rijkunst	» 142.
Onderwijs. (Zie <i>Administratiekosten</i> en <i>Regeling</i> .)	
Oost-Indie. (Zie <i>Detacheering</i> .)	
Organisatie. (Zie <i>Wijziging</i> .)	
Overeenkomst voor de verbetering van het lot der gewonde krijgslieden bij de legers te velde	» 130.
Overplaatsing van miliciens der cavalerie	» 134.

P.

Pensioen. (Zie <i>Wijziging</i> .)	
Poeller. (Zie <i>Veldkijker</i> .)	
Posterijen	Blz. 66.
Prijsvermindering van cavaleriereglementen	» 14.
Prijsepaling Recueil Militair	» 74.
Prijzen van levensmiddelen	» 40.
Pupillenschool. (Zie <i>Kader</i> .)	

R.

Recueil Militair	Blz. 57, 74, 74, 145.
Regeling militair onderwijs bij de landmacht	Blz. 146.
Reglement voor den geneesk. dienst bij de landmacht. (Vaststelling)	» 1.
— op het toekennen van gagement aan de Indische militairen	» 79.
Rekening en verantwoording van de directie der weduwen- en weezenkas voor de officieren der landmacht over 1880	» 48.
Rekening en verantwoording van het fonds voor onderofficieren over 1881	» 125.
Remonteprijs over het jaar 1881. (Gemiddelde)	» 79.
Revolvers. (Keuring van)	» 144.

S.

Schadeloosstelling voor fourages	Blz. 144.
Seinposten (Detachementen voor)	» 12.
Soldij, brood en menages. Subsidie voor het muziekkonds bij de korpsen infanterie	» 35.
— van hoefsmeden en zadelmakers bij de veldartillerie	» 77.
— van de sergeanten en korporaals-vuurwerker bij de vestingartillerie	» 36.
— (Zie <i>Korting</i> .)	
Spoorwegcommissie. (Permanente militaire)	Blz. 58, 144.
Spoorwegvervoer bij ongeregeldheden	Blz. 132.
Sporen voor bereden officieren. (Model van)	» 1.
Stamboeken	» 132.

T.

Tarief voor het gewoon militair vervoer	Blz. 78.
Tarieven en slotbepalingen voor de herstellingen aan draagbare wapen	» 67.
Tenue	» 131.
Tenue voor de kampeerende troepen	» 118.
Toelage aan apothekersbedienden	» 143.

Toelagen voor eerste uitrusting en kleeding en reparatiefonds en prijsbepaling voor het jaar 1882.	Blz. 41.
Tijd, door militairen in hechtenis doorgebracht, telt niet als diensttijd. (De).	» 48.

U.

Uitspraken ter zake van desertie van miliciens. (Rechterlijke).	Blz. 77.
---	----------

V.

Veldkijker van Poeller.	Blz. 66.
Veldmanoeuvres der cavalerie	» 135.
Vergoeding toe te kennen aan meester-geweermakers.	» 132.
Verkoop van rijksgoederen	» 131.
Verpleegkosten militair hospitaal te Harderwijk.	» 78.
Verstrekking van brood over 1882.	» 48.
Vervoer over spoor- en tramwegen. Vrijstelling van zegelrecht	» 118.
— van militairen en militaire goederen over tramwegen. Bl. 2, 59, 66, 78, 79, 134, 139, 141, 143, 164.	
— per spoortrein van militairen en militaire goederen.	Blz. 66, 108.
— per stoomboot van militairen	Blz. 164.
— van personeel der zeemacht	» 140.
— van militaire gevangenen met den cclwagen	» 65.
— van militairen en militaire goederen.	Blz. 108, 163.
— (Zie <i>Tarief</i> .)	
Verzending van opgaven	» 139.
Vindloon voor verschoten projectielen.	Blz. 109, 149.
Voorschrift mobilisatie van het leger.	Blz. 72.
Vrijstelling van zegelrecht	» 72.
Vuur en licht in de wachten	» 104.

W.

Weduwen en weezenkas. (Zie <i>Rekening</i> .)	
Weegwerktuigen. (Zie <i>Afschaffing</i> .)	
— (Zie <i>Bepalingen</i> .)	
Werving bij de 2de comp. hospitaalsoldaten. (Sluiting der)	Blz. 2.
— Vaststelling van een nieuw voorschrift omtrent de koloniale	» 16.
— Koloniale	» 65.
Wet tot wijziging der wet van 30 Mei 1877. (Academie)	» 133.
Woningen voor militaire apothekersbedienden. (Huren van)	» 107.
Wijziging der regelen omtrent het gelijktijdig genot van pensioen als Indisch officier en inkomsten aan civ. betrek. verbonden.	» 108.
— der revolverpatronen.	» 131.
— in de organisatie der infanterie.	» 78.
— van het Kon. besluit van 5 Dec. 1879, n°. 28, o. a. regelende de toelagen door het Depart. van Koloniën aan het onderwijzend personeel der IIde Afd. krijgsschool te verstrekken.	» 16.
Wijziging. (Zie <i>Gagement</i> .)	
Wijzigingen in de Algem. instr. kamp. van troepen	» 142.

Z.

Zadelmakers. (Zie <i>Soldij</i> .)	
Zegelrecht. (Zie <i>Vrijstelling</i> .)	
Ziekten van vee. (Besmettelijke)	Blz. 105, 109.

WETSONTWERPEN, MEMORIËN VAN TOELICHTING, VERSLAGEN
DER COMMISSIËN VAN RAPPORTEURS EN MEMORIËN
VAN BEANTWOORDING ENZ.

Herziening der wet van 18 April 1874 (*Staatsblad* n°. 64) tot regeling
en voltooiing van het vestingstelsel :

Ontwerp van wet.	Blz.	1.
Memorie van toelichting.	»	2.
Voorloopig verslag der commissie van rapporteurs.	»	21.
Memorie van beantwoording.	»	27.

Wijziging der wet van 30 Mei 1877 (*Staatsblad* n°. 141) betreffende de
Koninklijke Militaire Academie :

Ontwerp van wet.	»	15.
Memorie van toelichting.	»	16.
Voorloopig verslag der commissie van rapporteurs.	»	19.

Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1883 :

Ontwerp van wet.	»	35.
Memorie van toelichting	»	44.
Nota van wijzigingen.	»	71.
Nota van toelichting op de nota van wijzigingen.	»	72.
Toelichtende staat, behoorende bij de nota van toelichting op de nota van wijzigingen	»	74.
Voorloopig verslag der commissie van rapporteurs.	»	85.
Memorie van beantwoording.	»	101.
Tweede nota van wijzigingen.	»	127.

Begrooting van uitgaven ten behoeve van de voltooiing van het ves-
tingstelsel, dienst 1883 :

Ontwerp van wet	»	75.
Memorie van toelichting	»	77.
Toelichtende staat betreffende het geheele bedrag van de kosten der werken, welke zijn begrepen in de begrooting van uitgaven ten behoef van de voltooiing van het vestingstelsel, dienst 1883.	»	80.
Staat der uitgaven over 1881.	»	83.
Voorloopig verslag der commissie van rapporteurs.	»	128.
Memorie van beantwoording.	»	130.

RECUEIL MILITAIR.

(26 NOVEMBER — 25 DECEMBER 1881.)

EERSTE GEDEELTE.

Model van sporen voor bereden officieren. Aanschrijving M. v. O. van 3 Nov. 1881, n°. 29.

Brengt, door deze, ten volge op de beschikking van 22 October jl., Vle Afd., Intendance, n°. 55 (*R. M.* 1881, I, blz. 607) ter kennis van de landmacht, dat in elk garnizoens-kleedingmagazijn ter bezichtiging voor belanghebbenden ligt, een paar sporen, als bedoeld bij Zijner Majesteits besluit van den 16den te voren, N°. 31, en van het model zooals dit door Hoogst-denzelve, blijkens schrijven van den Heer Directeur van 's Konings Kabinet, van 27 October jl. N°. 14, is vastgesteld.

Vaststelling van een nieuw reglement voor den geneeskun-digen dienst bij de landmacht, in tijd van vrede. Aanschrijving M. v. O. van 16 Nov. 1881, N°. 108.

Overwegende, dat het noodig is, het reglement op den geneeskundigen dienst bij de landmacht, alsmede de onderscheidene bepalingen ter aanvul-ling en wijziging van dat reglement, te herzien;

Heeft goedgevonden:

A. In te trekken:

de aanschrijvingen, kennisgevingen en beschikkingen van:

2 October 1817, n°. 22 (*B. U.* blz. 62);

20 Januari 1820, » 36 (» » » 98);

9 Februari 1821, » 41 (» » » 104);

benevens het daarbij vastgesteld reglement, hierboven bedoeld;

22 October 1821, n°. 87 (*B. U.* blz. 164);

7 December 1822, » 59 (» » » 177);

30 October 1826, » 31 (*R. M.* 1821, II, blz. 225);

24 Februari 1837, » 91 (*B. U.* » 300);

26 Maart 1841, » 13 (» » » 311);

13 Augustus 1842, » 14B (» » » 370);

1 December 1852, » 58B (» » » 657);

20 Februari 1857, » 72B (» » » 754);

1 Juli 1858, » 50B (» » » 782);

2 Mei 1873, » 55 I (» » » 1321);

17 September 1873, » 43 I (» » » 1347);

20 September 1877, » 28 I (*R. M.* 1877, II, » 209);

24 Januari 1879, » 63 (» » 1879, » » 55);

15 Augustus 1879, » 113 (» » 1879, » » 239);

9 December 1880, » 35 (» » 1880, » » 572);

B. Vast te stellen een reglement voor den geneeskundigen dienst bij de landmacht, in tijd van vrede;

C. Te bepalen:

dat dit reglement met zijne bijlagen afzonderlijk gedrukt zal worden en dat aan ieder, die op last van het Departement van Oorlog een exemplaar of meer exemplaren van het *Recueil Militaire* voor zijn bureau, archief, korps of inrichting ontvangt, een of meer exemplaren met diezelfde bestemming kosteloos zal worden verstrekt.

Vervoer van militairen en militaire goederen over tramwegen. Aanschrijving M. v. O. van 26 Nov. 1881, n°. 58.

Brengt door deze, ten vervolge op § 5 der beschikking van 30 September 1881, Vide Afd., n°. 101 (*R. M.* 1881, I, blz. 597), ter kennis van de landmacht, dat — in overleg met de directiën van de *Noord-Zuidhollandsche stoomtramwegmaatschappij* te Hillegom, en van de *Gooische stoomtramwegmaatschappij* te Watergraafsmeer — zijn vastgesteld de hierbij gevoegde tarieven (zie *R. M.* blz. 615 en 616), voor het vervoer van militairen, enz.

Art. 126 der militiewet en art. 67 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46. Aanschrijving M. v. O. van 30 Nov. 1881, n°. 89.

Er is twijfel gerezen, of, voor het onder de wapenen blijven of komen van miliciens, op grond van art. 126 der wet van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72) betrekkelijk de Nationale Militie, ten opzichte van minderjarige miliciens, een bewijs van toestemming van ouders of voogden wordt vereischt.

Ten einde in dat opzicht alle onzekerheid weg te nemen, heb ik de eer, U te onderrichten, dat, zoowel in de gevallen, waartoe bovengemeld wetsartikel betrekking heeft, als voor de nummervisseling, bedoeld bij artikel 67 van Zijner Majesteits besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46), door den minderjarigen milicien, die van de bevoegdheid tot het onverplicht onder de wapenen komen of blijven, in de genoemde artikelen gegeven, gebruik wenscht te maken, een bewijs van toestemming van vader, voogd of moeder-voogdes behoort te worden overgelegd.

TWEEDE GEDEELTE.

Sluiting der werving bij de 2de compagnie hospitaalsoldaten. Aanschrijving M. v. O. van 22 November 1881, n°. 10.

Overwegende, dat het aantal vrijwilligers (soldaten) bij de 2de compagnie hospitaalsoldaten voltallig is.

Heeft goedgevonden, de werving van zoodanige manschappen voor genoemde compagnie, tot nader order, te sluiten.

Medailles en chevrons voor trouwen militairen dienst. Aanschrijving M. v. O. van 23 November 1881, n°. 47.

Overwegende, dat bij sommige militaire autoriteiten nog twijfel schijnt te bestaan, of diensten, bewezen, hetzij als leerling bij 's Rijks geweerwinkel te Delft, hetzij in het algemeen als mindere geëmployeerde, werkman of bediende bij inrichtingen van 's Rijks zee- en landmacht, in de Wet van 24 Juni 1854 (*Staatsblad* n°. 92) bedoeld, tot het verkrijgen van chevrons en medailles voor trouwen militairen dienst, in rekening komen.

Heeft de eer, ter kennis van de autoriteiten der landmacht te brengen, dat diensten, als boven bedoeld, in den zin van art. 3 van 's Konings besluit van den 1sten September 1869, n°. 10 (*B. U.*, bladz. 1156) niet als

militaire diensten te beschouwen zijn en alzoo bij de berekening van den dienstdag tot het verkrijgen van gemelde eeretekenen buiten aanmerking behooren te blijven.

Garnizoensveranderingen tegen 1 Mei 1882. Aanschrijving M. v. O. van 30 November 1880, n°. 4. Mededeeling van Z. M. besluit van 25 November 1881, n°. 23.

Overwegende, dat het noodzakelijk is, tegen Mei 1882, eenige troepen-gedeelten van het leger te verplaatsen.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 21 November 1881, Kabinet L^a P³⁹.

Hebben goedgevonden en verstaan, te bepalen, dat de bedoelde garnizoensveranderingen zullen plaats hebben, zooals op de bij dit besluit gevoegde tabelle is aangewezen.

TABELLE aanwijzende de garnizoensveranderingen, die tegen den 1sten Mei 1882 zullen plaats hebben.

1ste regiment Infanterie, 1ste bataljon, 1ste compagnie van Assen naar Leeuwarden; 1ste bataljon 2de compagnie van Leeuwarden naar Assen.

3de regiment Infanterie, 2de bataljon van Bergen-op-Zoom naar Middelburg; 5de bataljon van Middelburg naar Bergen-op-Zoom.

4de regiment Infanterie, 3de bataljon van Leiden naar Haarlem; 4de bataljon van Haarlem naar Leiden.

7de regiment Infanterie, 5de bataljon, 4de compagnie van Amsterdam naar Naarden.

3de regiment Huzaren, 5de eskadron van Amsterdam naar 's Gravenhage; 2de eskadron van 's Gravenhage naar Amsterdam.

2de regiment Vestingartillerie, 1ste compagnie van Naarden naar 's Gravenhage; 8ste compagnie van 's Gravenhage naar Naarden; Staf en Hoofd-administratie, 2de en 4de compagnie van Naarden naar Amsterdam.

4de regiment Vestingartillerie, 1ste en 2de compagnie van Willemstad naar Gorinchem; 3de en 4de compagnie van Gorinchem naar Willemstad; 5de compagnie van Gorinchem naar Hellevoetsluis; 6de compagnie van Hellevoetsluis naar Gorinchem.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit met de daarbij behoorende tabelle, door deze, ter kennis van de landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen, dat de hiervoren bedoelde bewegingen zoodanig moeten worden geregeld, dat zij op 29 April a. s. zijn afgeloopen.

Reglement op de eerbewijzingen en saluten aan boord van Z. M. schepen van oorlog. Aanschrijving M. v. O. van 30 November 1881, n°. 10. Mededeeling van Z. M. van 14 October 1881, n°. 21, houdende vaststelling van het daarbij gevoegde *Reglement op de eerbewijzingen en saluten, aan boord van Z. M. schepen van oorlog.*

In aanmerking nemende, dat in dit reglement bepalingen voorkomen, welke de militaire autoriteiten van de landmacht behooren te kennen, om in voorkomende gevallen zich daarna te kunnen gedragen.

Heeft goedgevonden:

1°. die bepalingen bij deze aan te wijzen als volgt.

Eerbewijzingen en saluten aan vorstelijke personen.

Art. 1. Indien Zijne Majesteit de Koning, Hare Majesteit de Koningin of

eenig lid van het Koninklijk Huis, in de nabijheid van 's Konings schepen verschijnt, salueeren deze allen.

Zijne Majesteit den Koning met 33 schoten, Hare Majesteit de Koningin en de overige leden van het Koninklijk Huis met 21 schoten.

Voorts zullen de schepen pavoiseeren en paradeeren, op de wijze in de artt. 55, 56 en 58 omschreven.

Schepen, die zes stukken en minder voeren, schieten hunne batterijen af.

Art. 2. Indien Zijne Majesteit de Koning, Hare Majesteit de Koningin of eenig lid van het Koninklijk Huis zich aan boord van een van 's Konings schepen begeeft of hetzelfde verlaat, worden Hoogstdezelfen bij het aan boord komen en van boord gaan door den vlagofficier of divisiecommandant, wanneer er zich een aan boord bevindt, den commandant en den eersten officier aan den valreep ontvangen en uitgeleide gedaan.

Voor Zijne Majesteit den Koning zijn vier luitenants ter zee der 2de klasse of met dezen in rang gelijk gestelden, voor Hare Majesteit de Koningin en de overige leden van het Koninklijk Huis vier adelporsten der 1ste klasse of onderofficieren, wanneer geen adelporsten aanwezig zijn, valreepsgasten.

De overige officieren en adelporsten zijn, volgens ancienniteit, gerangschikt van den valreep af aan de zijde, waar de Vorstelijke personen aan boord komen of van boord gaan, naar het halfdek, front makende naar midscheeps.

De officieren van gezondheid en van administratie, de officieren--machinist en verdere personen, die den rang van officier hebben of daaraan geassimileerd zijn en zich aan boord bevinden, plaatsen zich in de hiergenoemde rangschikking beneden den jongste der zeeofficieren van gelijken rang.

Het detachement mariniers staat aan de andere zijde van het halfdek gewapend aangetreden, eveneens front makende naar midscheeps.

De dek- en onderofficieren en de manschappen, die niet in het tuig of de batterij zijn, sluiten zich, ranggewijze, ongewapend, in twee gelederen, aan de mariniers aan, zoo noodig over den bak rondschikkende.

Bij het aan boord komen en van boord gaan der Vorstelijke personen presenteeren de mariniers het geweer, slaan de tamboers den marsch, spelen de muzikanten, die achter op het halfdek of op de campagne zijn geplaatst »Wilhelmus van Nassauen" en joelt het volk, zooals in art. 58 bepaald is.

Bij vertrek van boord worden de Vorstelijke personen door het schip, alwaar het bezoek heeft plaats gehad, gesalueerd:

Zijne Majesteit de Koning met 33 schoten, Hare Majesteit de Koningin en de overige leden van het Koninklijk Huis met 21 schoten.

Ook de schepen van zes stukken geschut en minder doen het volle saluut.

Art. 3. Indien Zijne Majesteit de Koning, Hare Majesteit de Koningin of eenig lid van het Koninklijk Huis langs een van 's Konings schepen passeert, staat het detachement mariniers aan die zijde gewapend, zoo mogelijk ergens van buiten boord zichtbaar, doch anders op de loopplank aangetreden, front makende naar buiten boord en plaatsen de commandant en de eerste officier zich zichtbaar achter- en vóór op aan de zijde waar het Koninklijk vaartuig passeert, naar die zijde front makende en het militair saluut doende.

Bij het passeeren, presenteeren de mariniers het geweer, slaan de tamboers den marsch, spelen de muzikanten, die achter op het halfdek of op de campagne zijn geplaatst »Wilhelmus van Nassauen" en joelt het volk, zooals in art. 58 bepaald is.

Art. 4. Indien Zijne Majesteit de Koning, Hare Majesteit de Koningin of eenig lid van het Koninklijk Huis de reede verlaat of zich van de vloot

verwijdert, doen alle schepen opnieuw de saluten en eerbewijzingen in art. 1 omschreven. Schepen, die zes stukken en minder voeren, schieten hunne batterijen af.

Art. 5. Het vaartuig, waarop zich Zijne Majesteit de Koning bevindt, voert aan den grooten top de Koninklijke vlag met den drijvenden Koninklijken standaard daarboven. Alle andere onderscheidings- of commandovlaggen, standaards of wimpels worden aan boord van dien bodem neergehaald.

Het vaartuig, waarop zich Hare Majesteit de Koningin of een der overige leden van het Koninklijk Huis bevindt, voert aan den grooten top de Koninklijke vlag met een Koninklijken wimpel daarboven. De commandovlag, standaard of wimpel blijft aan boord van dien bodem waaien.

In een sloep, waarmede de Vorstelijke personen worden overgevoerd, worden de bovenvermelde onderscheidingsteekenen aan een vlaggestok vóórop gevoerd. Een zoodanige sloep voert derhalve niet den gewonen wimpel. Zij wordt door een luitenant ter zee, staande in het hennegat, bestuurd.

Art. 6. Indien de Vorstelijke personen verlangen dat alleen de eerbewijzingen van pavoiseeren, paradeeren als anderszins zullen geschieden en niet zal worden gesalueerd, zal het vaartuig, waarop of de sloep, waarin Hoogstdezelfen zich bevinden, op een zichtbare plaats den Oranje-standaard, met 's Konings wapen daarin, vertoonen, en, ingeval geen eerbewijzingen hoegenaamd worden verlangd, den blauwen wimpel.

Art. 7. Aan regeerende Vorsten, leden van regeerende Vorstenhuizen en aan den President eener Republiek worden dezelfde eerbewijzingen verleend als aan Prinsen en Prinsessen van het Koninklijk Huis, met dien verstande, dat, in stede van het »Wilhelmus van Nassauen'', het volkslied gespeeld wordt van de natie, waartoe zij behooren, en dat, gedurende het pavoiseeren en het saluut, ter hunner eer, de vlag hunner natie aan den grooten top wordt geheschen.

Tijdens hun verblijf aan boord van 's Konings schepen, wordt als eenig onderscheidingsteeken de vlag hunner natie aan den grooten top gevoerd, terwijl de commandovlag, standaard of wimpel blijft waaien.

Eerbewijzingen en saluten aan de vlag.

Art. 16. Een ieder, die aan boord van 's Konings schepen, 't zij over den valreep, 't zij van uit het benedenschip aan dek komt, doet het militaire saluut voor de vlag.

Art. 17. Indien 's Konings schepen voor de eerste maal, of na afwezigheid van minstens een jaar, op de hoofdplaats eener Nederlandsche bezitting of kolonie aankomen, saluueert de vlootvoogd of de commandeerende officier de Nederlandsche vlag met 21 schoten.

Overigens wisselen 's Konings schepen geene saluten met den Nederlandschen wal.

Eerbewijzingen en saluten aan hooge autoriteiten.

Art. 19. Aan den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië worden beoosten de Kaap de Goede Hoop dezelfde eerbewijzingen en saluten gegeven als zijn vastgesteld voor de Prinsen en Prinsessen van het Koninklijk Huis, met dien verstande, dat geen adalborsten der 1ste klasse valreepsgasten zijn, en de sloep waarin Zijne Excellentie zich bevindt door een onderofficier wordt bestuurd.

Schepen, die zes stukken en minder voeren, schieten hunne batterijen af.

Art. 20. Indien ministers, hoofden van departementen van algemeen

bestuur, admiraals, veldmaarschalken en ambassadeurs, aan boord van eenig vaartuig, in de nabijheid van 's Konings schepen verschijnen, worden zij, bijaldien hunne tegenwoordigheid door eenige onderscheidings- of commandovlag wordt aangewezen door den vlootvoogd of den commandeerenden officier met 19 schoten gesalueerd.

Indien een der hierna te noemen hooge autoriteiten een van 's Konings schepen bezocht heeft, wordt hij bij het van boord gaan door het schip dat hij bezocht heeft, gesalueerd:

de autoriteiten in art. 20 genoemd met 19 schoten,

een luitenant-admiraal of generaal der infanterie met 17 schoten,

een vice-admiraal, luitenant-generaal, buitengewoon gezant ^{of} _{en} gevol-

machtigd minister (envoyé extraordinaire ^{ou} _{et} ministre plénipotentiaire met 15 schoten,

een schout-bij-nacht, de inspecteur van den geneeskundigen dienst der zee-macht met rang van schout-bij-nacht, een generaal-majoor, minister-resident en de Gouverneur van Suriname met 13 schoten,

een kapitein ter zee divisiecommandant, zaakgelastigde (chargé d'affaires) en de Gouverneur van Curaçao met 11 schoten,

een kapitein-luitenant ter zee divisiecommandant met 9 schoten.

Bij het aan boord komen en van boord gaan, worden deze autoriteiten door den commandant, den eersten officier, den officier en den adelborst der wacht, den schipper en vier valreepsgasten aan den valreep ontvangen en uitgeleide gedaan.

De vlagofficier of divisiecommandant, wanneer deze zich aan boord bevindt, ontvangt de genoemde autoriteiten op het halfdek, wanneer zij gelijken of hooger rang hebben, en doet ze bij het van boord gaan tot achter den valreep uitgeleide.

De marinierswacht is gewapend op het halfdek aangetreden aan de zijde tegenovergesteld aan die, waar de autoriteit aan boord komt of van boord gaat, front makende naar midscheeps.

Binnenslands schouderd de wacht het geweer; buitenslands presenteert zij het; de tamboers slaan voor de in art. 20 genoemde autoriteiten en voor een luitenant-admiraal vier roffels, voor een vice-admiraal drie roffels, voor een schout-bij-nacht twee roffels en voor een divisiecommandant, de schepen zijner divisie bezoekende, één roffel; voor de opperofficieren en civiele autoriteiten zooveel roffels als voor de maritieme autoriteiten, aan welke zij, blijkens dit artikel, in rang zijn gelijk gesteld.

De achter op het halfdek of op de kampagne geplaatste muzikanten spelen »Wien Neêrlandsch bloed.»

Bij het aan boord komen en van boord gaan echter van den minister van marine of van een vlootvoogd, bij gelegenheid dat hij een der onder zijne bevelen staande schepen inspecteert, zijn de officieren en adelborsten, het detachement mariniers en de equipage gerangschikt en aangetreden als in art. 2 omschreven.

Ingeval een hoofdofficier is aangewezen, om den vlootvoogd bij de inspectie te vervangen, of die inspectie door een subaltern officier geschiedt, worden, bij het aan boord komen en van boord gaan van dien officier, de voor zijn rang verschuldigde eerbewijzingen verleend, met bijvoeging van het zoo evengenoemde aantreden van den etat-major, het detachement mariniers en de equipage.

Art. 22. Indien de in artt. 20 en 21 genoemde autoriteiten langs een van 's Konings schepen passeeren en op hunne sloepen de met hun rang overeenkomende onderscheidingsteekenen voeren, is aan die zijde de marinierswacht aangetreden, zoo mogelijk ergens van buiten boord zichtbaar, doch anders op de loopplank, front makende naar buiten boord.

De officier der wacht plaatst zich zichtbaar achterop aan de zijde, waar de sloep passeert, naar die zijde front makende en het militair saluut doende.

Voorts geschieden door de wacht, de tamboers en de muzikanten dezelfde eerbewijzingen als in het vorige artikel zijn omschreven.

Indien bovengenoemde autoriteiten langs een van 's Konings schepen, in de haven liggende, loopen, geschieden de in dit artikel bedoelde eerbewijzingen niet, tenzij de autoriteiten hun verlangen daartoe vooraf te kennen geven.

Art. 23. Het vaartuig, waarop de Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zich bevindt, voert aan den grooten top de Nederlandsche vlag met den drijvenden Nederlandschen standaard daarboven. De commandovlag, standaard of wimpel wordt aan boord van dien bodem neêrgehaald.

Het vaartuig, waarop de Minister van Marine zich bevindt, voert aan den grooten top de Nederlandsche vlag met den Nederlandschen gespleten wimpel daarboven. De commandovlag of standaard wordt aan boord van dien bodem neêrgehaald.

Het vaartuig, waarop de Gouverneur van Suriname zich bevindt, voert aan den kruistop, of, bij vaartuigen met twee masten, aan den voortop, de Nederlandsche vlag. De commandovlag, standaard of wimpel blijft aan boord van dien bodem waaien.

Het vaartuig, waarop de Gouverneur van Curaçao zich bevindt, voert aan den grooten top den staanden Nederlandschen standaard. De commandovlag, standaard of wimpel blijft aan boord van dien bodem waaien.

Schepen, waarop zich een admiraal of luitenant-admiraal, een vice-admiraal, een schout-bij-nacht, een kapitein ter zee of een kapitein-luitenant ter zee als vlootvoogd, eskader- of divisiecommandant bevindt, voeren:

voor den admiraal of luitenant-admiraal, den vice-admiraal en den schout-bij-nacht, de Nederlandsche commandovlag, zijnde een Nederlandsche vlag, waarvan de lengte gelijk is aan de breedte, respectievelijk aan den grooten-, voor- en kruistop, op schepen met twee masten voor den schout-bij-nacht aan den voortop;

voor den kapitein ter zee den staanden Nederlandschen standaard aan den grooten top, en

voor den kapitein-luitenant ter zee den drijvenden Nederlandschen standaard aan den grooten top.

Al deze bevelvoerende officieren mogen hunne commandovlag of hun standaard alleen doen hijschen op schepen, die onder hun bevel staan; bij het hijschen daarvan worden commandovlaggen of standaards van bevelhebbers van lagere rang en de wimpel aan boord van dien bodem neêrgehaald.

Verlaat een bevelvoerend officier zijn standplaats of zijn eskader voor langer dan 24 uren, dan wordt de commandovlag of de standaard aan boord van het vlaggeschip neêrgehaald en vervangen door de vlag of den standaard van den officier, die hem in het bevel tijdelijk opvolgt. Zoo deze officier bevelhebber is van een ander schip dan het vlaggeschip, dan wordt het onderscheidingsteeken aan boord van zijn onderhebbenden bodem geheschen.

Is de tijdelijke opvolger in het bevel niet gerechtigd tot het voeren van een commandovlag of een standaard, dan wordt de wimpel geheschen.

Schepen, waarop zich een vlagofficier, die geen vlootvoogd of eskadercommandant is, of wel de inspecteur van den geneeskundigen dienst der zeemacht met den rang van schout-bij-nacht in commissie bevindt, voeren naarmate van diens rang, in stede van de commandovlag de Nederlandsche vlag met witte ballen in het rood, en wel met vier ballen voor een luitenant-admiraal aan den grooten top, met drie ballen voor een vice-admiraal aan den voortop en met twee ballen voor een schout-bij-nacht aan den kruistop, op schepen met twee masten aan den voortop. De commandovlag, standaard of wimpel blijft aan boord van deze schepen waaien.

Voor opperofficieren der landmacht in commissie wordt een soortgelijke vlag geheschen als voor de vlagofficieren in commissie, met wier rang de hunne overeenkomt. Gedurende hun verblijf aan boord blijft de commandovlag, standaard of wimpel waaien.

Behalve de in dit reglement aangegeven gevallen, worden voor geen autoriteiten onderscheidingsteekenen geheschen en geen commandovlag, standaard of wimpel neêrgehaald.

Art. 24. Indien de genoemde autoriteiten in een sloep worden overgevoerd, voeren zij aan een vlaggestok voorop dezelfde onderscheidingsteekenen, die hun aan boord toekomen, met dit verschil echter, dat de commandovlag in de sloep van een luitenant-admiraal voorzien is van vier-, van een vice-admiraal van drie-, en van een schout-bij-nacht van twee witte ballen in het roode doek, en ook de vlag voor den Gouverneur van Suriname twee witte ballen in het roode doek heeft. In alle gevallen, waar aan boord van een schip tijdens het verblijf van een autoriteit de wimpel geheschen blijft, wordt deze ook in de sloep boven de onderscheidingsteekenen gevoerd.

Art. 30. Aan vreemde autoriteiten worden dezelfde eerbewijzingen verleend als voor de Nederlandsche zijn voorgeschreven, met dien verstande dat hun volkslied gespeeld wordt in stede van »Wien Neêrlands bloed" en, tijdens het saluut, dat ter hunner eer gegeven wordt, hunne natievlag aan den voortop of, bijaldien daar een commandovlag waait, aan den grooten top geheschen wordt.

Gewone eerbewijzingen in het algemeen.

Art. 32. Het militair saluut, dat *steeds* door den mindere aan den meerdere bewezen wordt en *aanspraak heeft op beantwoording*, bestaat in het brengen van de rechterhand aan het hoofddekseel, de vingers uitgestrekt en tegen elkander gesloten, de palm der hand naar voren, de elleboog ongedwongen omlaag, de linkerarm natuurlijk afhangende, te gelijkertijd den meerdere in rang eerbiedig aanziende.

Het wordt nimmer verzuimd, wanneer de mindere den meerdere passeert, aanspreekt of bevelen van hem ontvangt.

Men gaat voor zijn meerdere behoorlijk uit den weg en mag hem dus niet rakelings passeeren.

Staat men stil of met een ander te praten, dan breekt men het gesprek tijdelijk af, maakt front naar den meerdere en doet het militair saluut.

Het militair saluut mag nooit geschieden met de hand in den zak.

Het rooken op straat buiten dienst is vergund; de mindere is echter verplicht om wanneer hij zijnen meerdere groet, de sigaar of pijp vooraf met de linkerhand uit den mond te nemen.

Wanneer een onderofficier of mindere, met het geweer gewapend, een officier, in uniform gekleed, voorbijgaat, schoudert hij het geweer. Had hij het geweer reeds op schouder, dan geeft hij als eerbewijs een slag met de linkerhand tegen het geweer ter hoogte van den rechterschouder.

Voor Zijne Majesteit den Koning, de leden van het Vorstelijk Huis en voor vlag- en opperofficieren maakt de mindere beneden den rang van officier of adelborst en scheepsklerk op vier passen afstands halt en front, doet het militair saluut en blijft in die positie staan totdat de bedoelde personen voorbij zijn.

Met het geweer gewapend zijnde, wordt het voor Zijne Majesteit en voor de leden van het Vorstelijk Huis gepresenteerd, buitenslands ook voor vlag- en opperofficieren.

Wanneer een mindere zijn meerdere een rapport moet overhandigen, doet hij, na het militaire saluut gemaakt en het rapport met de linkerhand overhandigd te hebben, twee passen achterwaarts en wacht in een militaire houding de bevelen af. Na deze ontvangen te hebben herhaalt hij den groet, maakt rechtsomkeert en verwijdert zich.

Is de mindere met het geweer gewapend, dan schouderd hij het, reikt het rapport over en geeft, na de bevelen ontvangen te hebben, een slag met de linkerhand tegen het geweer en maakt rechtsomkeert.

Militaire personen, die met een Nederlandsche ridderorde zijn gedecoreerd en het teeken dier orde zichtbaar dragen, hebben aanspraak op het militair saluut van minderen en van gelijken in rang.

Art. 33. De schildwachten of posten presenteeren het geweer of de sabel binnenslands alleen voor Zijne Majesteit den Koning, Hare Majesteit de Koningin, de leden van het Koninklijk Huis, de Grootkruizen en Commandeurs der Militaire Willemsorde en de Commissarissen en Fiskaal in art. 31 genoemd, buitenslands ook voor de vlag-, opper- en hoofdofficieren en met dezen gelijk gestelden.

Overigens wordt voor officieren en adelborsten der 1ste klasse het geweer geschouderd of de sabel in de hand genomen en voor onderofficieren het geweer aangetrokken of de sabel in den arm genomen.

Ook voor personen, die met een Nederlandsche ridderorde zijn gedecoreerd en het teeken dier orde zichtbaar dragen, wordt het geweer geschouderd of de sabel in de hand genomen.

Art. 34. Indien een hoofdofficier aan boord komt of van boord gaat, wordt hij door den eersten officier, bijaldien deze een lageren rang bekleedt, en voorts door den officier en den adelborst der wacht, den schipper en vier valreepsgasten aan den valreep ontvangen en uitgeleide gedaan.

De marinierswacht is gewapend op het halfdek aangetreden aan de zijde tegenovergesteld aan die, waar de hoofdofficier aan boord komt of van boord gaat, front makende naar midscheeps.

De mariniers schouderen binnenslands het geweer en presenteeren het buitenslands.

De schipper doet de fluit hooren.

Bijaldien er muzikanten aan boord zijn, zijn zij bij het bewijzen van militaire honneurs aan hoofdofficieren van gelijken of hoogerem rang dan de commandeerende officier achter op het halfdek of op de campagne geplaatst en zullen zij een marsch spelen.

Op het admiraal- of commandementschip van een eskader of een divisie komt de wacht echter niet in het geweer en spelen de muzikanten niet voor hoofdofficieren, die tot die scheepsmacht behooren.

Wanneer de bevelvoerende officier van een eskader of een divisie officieel verblijf houdt aan den wal is deze bepaling niet van toepassing,

Indien de commandant, geen hoofdofficier zijnde, aan boord komt of van boord gaat, wordt hij door den eersten officier, den officier en den adel-

borst der wacht, den schipper en twee valreepsgasten aan den valreep ontvangen en uitgeleide gedaan. De schipper doet de fluit hooren.

Art. 35. Subalterne officieren worden, bij het aan boord komen en van boord gaan, door den officier, den adelborst en den onderofficier der wacht en twee valreepsgasten aan de valreep ontvangen en uitgeleide gedaan. De onderofficier doet de fluit hooren.

Adelborsten der 1ste klasse worden door den adelborst en den onderofficier der wacht en twee valreepsgasten ontvangen en uitgeleide gedaan. De onderofficier doet de fluit hooren.

Dek- en onderofficiëren, met den graad van adjudantonderofficier, worden door den onderofficier der wacht en twee valreepsgasten ontvangen en uitgeleide gedaan, doch de onderofficier doet daarbij geen fluit hooren.

Militaire personen, met een Nederlandsche ridderorde gedecoreerd en het teeken dier orde zichtbaar dragende, ontvangen alleen valreepsgasten, enz., wanneer zij daarop volgens dit artikel aanspraak hebben.

Art. 37. Aan officieren en onderofficiëren van de landmacht, aan officieren van de schutterijen en de weerbaarheidskorpsen en aan officieren van vreemde natiën, worden dezelve eerbewijzingen verleend als voor de officieren en onderofficiëren van de zeemacht van gelijken rang zijn voorgeschreven.

Beantwoording van saluten.

Art. 41. Saluten, door vreemde oorlogschepen aan de Nederlandsche vlag gedaan, worden in den regel door de landbatterijen beantwoord; alleen in geval deze dit niet kunnen doen, geschiedt de beantwoording door het commandementschip.

Algemeene bepalingen betreffende saluten en eerbewijzingen.

Art. 46. Zoolang Zijne Majesteit de Koning bij de vloot is, geschieden geene andere saluten dan die voor Zijne Majesteit en wordt voor andere personen niet gepavoiseerd of geparadeerd.

Art. 47. Bij het doen van saluten zullen steeds de vlag en geus waaien.

Art. 48. Indien hooge autoriteiten verlangen, dat niet voor hen zal worden gesalueerd, zal het vaartuig, waarop of de sloep, waarin zij zich bevinden, op een zichtbare plaats de blauwe vlag vertoonen, en ingeval geen eerbewijzingen hoegenaamd worden verlangd, den blauwen wimpel.

Art. 50. Tusschen zonsopgang en zonsopgang worden geen saluten of andere eerbewijzingen verleend.

Eveneens worden tijdens de godsdienstoefening geen militaire eerbewijzingen gedaan.

Rouw- en lijkplechtigheden.

Art. 59. Bij sterfgeval van eenig lid van het Vorstelijk Huis of van eenige hooge personage of autoriteit, zal de wijze, waarop aan boord van 's Konings schepen moet worden gerouwd, bij bijzondere aanschrijving worden bekend gemaakt.

Art. 60. Indien de commandant van een vloot, een eskader of divisie komt te overlijden, doen alle aanwezige schepen vlag, geus en wimpel halfstok waaien tot zonsopgang van den dag, waarop het lijk is bijgezet of begraven. De commandovlag of de standaard van den overledene wordt mede halfstok geheschen en met zonsopgang van den dag, waarop de begrafenis plaats heeft gehad, neêrgehaald.

Bij sterfgeval van den commandeerenden officier, een officier of adelborst van eenig schip of vaarttuig, doet dat schip vlag, geus en wimpel halfstok waaien tot zonsondergang van den dag, waarop de begrafenis heeft plaats gehad, en de overige aanwezige schepen op dien dag. De commandovlag of de standaard blijft voor geheschen.

Bij sterfgeval van een onderofficier of minderen schepeling, doet het schip waarop het sterfgeval heeft plaats gehad, alleen op den dag der begrafenis, vlag, geus en wimpel halfstok waaien en, nadat de plechtigheid is afgelopen, weder voor hijschen. De commandovlag of de standaard blijft voor geheschen.

Art. 62. Indien aan boord van een schip een sterfgeval heeft plaats gehad, wordt het lijk, zoo mogelijk, aan den wal begraven, en omtrent het ceremonieel door den commandeerenden officier met den militairen commandant overeengekomen. Bij dit ceremonieel worden zooveel mogelijk gevolgd de bepalingen, vastgesteld voor het met militaire eerbewijzingen over boord zetten van een lijk.

Is er meer dan één schip aanwezig, dan zullen, behalve de in art. 63 genoemde officieren, enz., detachementen schepelingen en mariniers van elk der schepen den lijkstoet volgen; de grootte van die detachementen wordt bepaald naar den rang, welke de overledene bekleedde.

Bestaat de mogelijkheid niet om het lijk aan den wal te begraven, dan wordt het met militaire eerbewijzingen over boord gezet.

Art. 63. Wanneer het lijk in de sloep wordt gegeven om aan den wal te worden begraven, treedt de marinierswacht gewapend op het halfdek aan en is de gansche equipage op het dek aanwezig.

Er zal een gepaste stilte en ernst worden in acht genomen; bij het afgeven van het lijk presenteren de mariniers het geweer en ontbloot de equipage de hoofden.

Wanneer de overledene vlagofficier of divisiecommandant was, volgen alle commandeerende officieren en al de beschikbare officieren en adelborsten van de aanwezige schepen de lijksloep.

Wanneer hij commandeerend officier of hoofdofficier was, volgen alle commandeerende officieren, benevens twee officieren en twee adelborsten van ieder schip en alle beschikbare officieren en adelborsten van het schip, tot welks rol hij behoorde.

Wanneer hij subaltern officier of adelborst was, volgen de commandant en alle beschikbare officieren en adelborsten van het schip, tot welks rol hij behoorde, benevens twee officieren en twee adelborsten van elk der andere schepen.

Wanneer hij dek- of onderofficier was, volgen twee officieren en alle beschikbare adelborsten van het schip, tot welks rol hij behoorde, gezeten in twee sloepen.

Wanneer hij mindere schepeling was, volgen de officier en de adelborst van de divisie, waarbij hij geplaatst was, in één sloep.

Alle sloepen, die in den lijkstoet medegaan, vereenigen zich in tijds bij het schip, van waar de begrafenis geschiedt, ten einde, nadat de lijksloep is afgestoken, onmiddellijk in volgorde van den rang en de ancienniteit van de zich daarin bevindende officieren te kunnen aansluiten.

De lijksloep, zoomede alle sloepen die volgen, hebben vlag, wimpel en onderscheidingsteekenen halfstok waaien en roeien, indien de gelegenheid dit toelaat, met lange slagen.

Het lijk is overdekt met de Nederlandsche vlag, waar boven op zijn ge-

hecht het wapen en de distinctieve teekenen van den overledene, benevens de versierselen der ridderorden en andere eere teekenen, die hij gerechtigd was te dragen.

Wanneer de sloepen zijn afgestoken, beginnen de minuutschoten, die door het commandementschip worden gedaan, naar verhouding van den rang, dien de overledene bekleedde, en met inachtneming van het bepaalde in art. 68.

Het aantal schoten voor elken rang is voorgeschreven in art 21 en draagt voorts voor een kapitein ter zee en met dezen gelijkgestelden 9, voor een kapitein-luitenant ter zee en met dezen gelijkgestelden 7 en voor een luitenant ter zee en met dezen gelijkgestelden 5.

Bij het begraven aan den wal worden de slippen van de vlag gedragen door vier slippendragers van gelijken of van den naastvoorgaanden rang van den overledene.

Alle personen, welke de lijksloep volgden, zullen aan den wal het lijk naar de begraafplaats geleiden, uitgezonderd de roeiers der sloepen.

Art. 68. Aan officieren, met een Nederlandsche ridderorde versierd, worden bij het begraven de eerbewijzingen verleend voor één rang hooger, dan dien zij bekleedden.

Aan dek- en onderofficieren, Ridders van de Militaire Willemsorde, worden bij het begraven de eerbewijzingen verleend, die voor een adelporst zijn vastgesteld, aan mindere schepelingen, Ridders dier Orde, de eerbewijzingen, bepaald voor een dek- of onderofficier.

Bij het lijk van een Ridder worden de slippen, zooveel mogelijk, door gedecoreerden gedragen.

2°. In te trekken de beschikkingen van 6 Februari 1871, n°. 45 P (B. U. bl. 1213) en 30 April 1880, IIe Afd., n°. 49 (R. M. 1880, II bl. 412).

Detachementen voor seinposten. Aanschrijving M. v. O. van 30 November 1881, n°. 88.

Het wenschelijk achtende wijziging te brengen in de bepalingen voor het verstrekken van detachementen tot het doen van seinschoten bij buitengewone riviercorrespondentie.

Heeft goedgevonden:

A. In te trekken: de beschikking van 29 November 1879, IVde Afd. Art. n°. 407 (R. M. 1879, II, blad. 291).

B. Vast te stellen:

het hierbij gevoegd voorschrift voor het verstrekken van detachementen tot het doen van seinschoten bij buitengewone riviercorrespondentie.

VOORSCHRIFT voor het verstrekken van detachementen tot het doen van seinschoten bij buitengewone riviercorrespondentie.

Art. 1. De seinschoten, voorgeschreven bij het reglement op de correspondentie bij ijsgang en hoog oppervlakt op de rivieren, worden in den regel door detachementen van de artillerie gelost.

Art. 2. De plaatsen waar seinposten, waarvan het geschut door detachementen artillerie wordt bediend, zijn gevestigd, de autoriteiten door wier tusschenkomst de detachementen worden gereed gemaakt of ontbonden, die, door wie de detachementen worden verstrekt, alsmede die, welke met de verantwoordening van het materieel op de seinposten zijn belast, worden in de, aan dit voorschrift gehechte, bijlage (1) aangewezen.

(1) Zie voor de Bijlage R. M., IIde gedeelte, blad. 283.

Art. 3. De artillerie-commandanten zijn verantwoordelijk, dat het materieel der seinposten, hetwelk in verantwoording is bij de magazijnen in hunne stelling, zich *ten allen tijde* voltallig en in bekwamen staat ter plaatse of in de daartoe aangewezen magazijnen bevindt; dit laatste alleen voorzoover de gereedschappen en munitien niet ter plaatse van de seinposten bewaard kunnen worden.

Art. 4. De detachementen worden op verzoek van den inspecteur van den waterstaat in de 2de inspectie te 's Gravenhage op last van de daarvoor (in de tweede kolom der bijlage) aangewezen autoriteiten, gereed gemaakt.

In spoed eischende gevallen kan het voorkomen, dat zoodanig verzoek door den hoofdingenieur in het district (provincie) waarin het station (de seinpost) gelegen is, wordt gedaan.

Art. 5. De autoriteiten, die de detachementen moeten verstrekken, geven aan de in art. 4 bedoelde lastgeving onmiddellijk gevolg en stellen de magazijnmeesters der artillerie, onder wier beheer het materieel der seinposten, waarvoor de detachementen zijn bestemd, is gesteld, met de ontvangen bevelen in kennis; terwijl zij tevens de besturen der gemeenten, waar de detachementen eventueel nachtkwartier zullen houden, van hunne mogelijke komst verwittigen.

Art. 6. Zoodra de magazijnmeesters bericht ontvangen, dat het gereedmaken der detachementen is bevolen, dragen zij zorg, dat het op de seinposten voorhanden materieel onmiddellijk na aankomst der detachementen ter hunner beschikking gesteld worde; terwijl zij, wanneer de gereedschappen en munitien niet aldaar bewaard worden, deze gereed houden of doen houden, om door de detachementen bij hun vertrek medegenomen te worden.

Art. 7. De detachementen worden door de autoriteiten, met hunne verstreking belast (vermeld in de derde kolom der bijlage) naar de seinposten gedirigeerd, zoodra deze daartoe, door den in art. 4 vermelden inspecteur worden aangezocht per telegram van den volgenden inhoud: »Detachement (of detachementen, voor seinschoten riviercorrespondentie moet (of moeten) vertrekken naar (volgen de naam of namen der plaats of plaatsen).

Art. 8. De detachementen begeven zich, onmiddellijk na ontvangen bevel, met den meesten spoed naar de hun aangewezen posten op marsch; c. q. onder medevoering van het aanvullingsmaterieel, bedoeld in art. 6. Is onder dit materieel munitie aanwezig, dan dragen de detachementscommandanten zorg, dat gedurende den marsch de voorschriften op het vervoer van buskruit stipt worden nagekomen.

Art. 9. Bij aankomst van de detachementen op de hun aangewezen posten, zullen de detachementscommandanten zich zoodra mogelijk aanmelden bij den eersaanzendenden waterstaatsambtenaar ter plaatse en verder de bevelen van dien ambtenaar in alles wat de seinposten betreft, opvolgen; zullende zij diens naam en verblijfplaats van den burgemeester kunnen vernemen.

Art. 10. De detachementen keeren naar hunne garnizoenen terug, zoodra zij daartoe den last ontvangen, hetzij van den commandeerenden officier, die hen heeft uitgezonden, hetzij van den in art. 9 vermelden waterstaatsambtenaar; deze laatste zal dien last steeds *schriftelijk* geven en van die terugzending mededeeling doen aan de commandanten (vermeld in de derde kolom der bijlage), die de detachementen hebben verstrekt.

Art. 11. De detachementscommandanten dragen zorg, dat, vóór hun vertrek naar hun garnizoen, het materieel — de overgebleven munitien daaronder begrepen — in goeden staat ter plaatse wordt opgelegd, terwijl zij, indien de gereedschappen en munitien aldaar niet bewaard worden, deze weder

medevoeren naar het garnizoen en in het magazijn, waaruit zij ontvangen zijn, inleveren.

Omtrent de c. q. mede te voeren munitie geldt wat in art. 8 is voorgeschreven.

Art. 12. Zoodra de detachementen tijdelijk ontbonden kunnen worden, geeft de in art. 4 genoemde inspecteur hiervan kennis aan de commandanten (vermeld in de tweede kolom der bijlage), zullende het in genoemd artikel vermelde verzoek door de daarbij genoemde hoofdamttenaren herhaald worden telkens, wanneer dit door hen noodig wordt geacht.

Prijsvermindering van cavalerie-reglementen. Aanschrijving M. v. O. van 14 November 1881, n°. 23.

In aanmerking nemende, dat het *ontwerp-reglement op de exercitiën en evolutiën der cavalerie*, bedoeld bij de beschikking van 20 Maart 1879, Vde Afd., n°. 52 (*R. M.* 1879, II, bladz. 112) in één band vijf onderdeelen bevat, waarvan drie, namelijk de sub *a*, *d* en *e* gemelde, reeds door nieuwe zijn vervangen.

Heeft goedgevonden te bepalen, dat de sub *b* en *c* van voormelde beschikking genoemde onderdeelen, zijnde de *Scholen te voet* en de *Ruiterschool te paard*, voor zooveel den nog aanwezigen voorraad exemplaren van het *Ontwerp-reglement* betreft, door den Heer Gouverneur der Koninklijk Militaire Academie atzonderlijk kunnen worden uitgereikt, respectievelijk tegen den prijs van f 0,12 en f 0,45.

Vestigt de aandacht der korpsen van de landmacht op de voordeelige wijze, waarop thans exemplaren van beide laatstgemelde onderdeelen verkrijgbaar worden gesteld.

RECUEIL MILITAIR.

(26 DECEMBER 1881 — 25 JANUARI 1882.)

EERSTE GEDEELTE.

Extractstrafregisters. Aanschrijving M. v. O. van 6 December 1881, n°. 79.

Gelet op artikel 54 van het reglement van krijgstucht voor het krijgsvolk te lande, bepalende, dat bij iedere compagnie een strafboek zal worden aangehouden, tot aantekening der personen, welke eenige straf of correctie hebben ondergaan, en den aard hiervan, en zulks ten einde, bij het opleggen van straffen, onderscheid te kunnen maken tusschen diegenen der ondergeschikten, welke zelden misslagen begaan, en die, welke zich dikwijls daaraan schuldig maken.

Overwegende, dat, om in allen deele overeenkomstig de bedoeling van voorschreven wetsbepaling te kunnen handelen, de gelegenheid moet bestaan om kennis te nemen van *alle* straffen aan een militair *gedurende diens geheelen diensttijd*, opgelegd.

Overwegende derhalve, dat alle voorschriften, welke aan de kennisneming en beoordeeling van het gedrag van een militair *gedurende zijn geheelen diensttijd* in den weg staan of deze onmogelijk maken, in strijd zijn te achten met bovengenoemd artikel van het reglement van krijgstucht voor het krijgsvolk te lande.

Heeft in verband hiermede, goedgevonden:

A. In te trekken:

Punt 6° van de order voor het leger van 10 Maart 1828, n°. 16 (*R. M.* 1828, I, blz. 125).

Punt 2°. der aanschrijving van 16 Januari 1842, n°. 1 b (*R. M.* 1845, I, blz. 5).

De aanschrijvingen van:

31 December	1845, n°. 34 B	(<i>B. U.</i> blz. 452),
6 October	1849, » 51 »	(» » » 502),
7 November	1849, » 21 »	(» » » 504),
26 Februari	1857, » 22 »	(» » » 757), en
31 Juli	1868, » 78 P	(» » » 1080).

B. Te bepalen:

1°. dat, wanneer voortaan, voor welk doel ook, een extract uit het strafregister wordt afgegeven of overgelegd, dit extract moet loopen over den geheelen diensttijd van den militair, wien het betreft;

2°. dat extracten uit het strafregister, na gemaakt gebruik, zoo mogelijk, steeds moeten worden teruggezonden aan dengene, door wien zij zijn afge-

geven of overgelegd, tenzij in verband met de mutatie, door den betrokken militair te ondergaan, die terugzending overbodig of onnoodig kan worden geacht.

Wijziging van het Kon. besluit van 5 December 1879, n°. 28, o. a. regelende de toelagen door het Departement van Koloniën aan het onderwijzend personeel der IIde Afd. krijgsschool te verstrekken. Aanschrijving M. v. O. van 8 December 1881, n°. 62. Mededeeling van Z. M. besluit van 29 November 1881, n°. 19.

Gezien Ons besluit van 5 December 1879, n°. 28, tot regeling der uitgaven, ten laste van de begrooting van Ned.-Indië te doen in het belang van het onderwijs aan indische officieren, die de lessen der 2de afdeeling van de krijgsschool volgen.

Nog gezien Ons besluit van 4 Mei 1881, n°. 9, betreffende de toelating van indische officieren tot de lessen van den intendance-cursus.

Op de gemeenschappelijke voordracht van Onze Ministers van Koloniën en van Oorlog dd. 17 November 1881, La. C, n°. 6, en 24 d. a. v. IIde Afd. n°. 57.

Hebben goedgevonden en verstaan:

de artt. 1 en 2 van Ons eerstaangehaald besluit worden gelezen als volgt:

Art. 1. Het onderwijs in de oostersche talen, in het mahomedaansch recht en het staats- en administratief recht, alsmede in de land- en volkenkunde van Ned.-Indië, ten behoeve van de officieren van het leger aldaar, die den cursus in de 2de afdeeling der krijgsschool of den intendance-cursus volgen, wordt toevertrouwd aan burgerleeraren, bij voorkeur aan hoogleeraren, leeraren of docenten bij de gemeente-instelling voor taal-, land- en volkenkunde van Ned. Indië te *Delft*.

Art. 2. Aan het onderwijzend personeel bij de 2de afdeeling der krijgsschool en bij den intendance-cursus worden de volgende toelagen verleend, ten laste van het 1ste Hoofdstuk der begrooting van Ned.-Indië, te weten:

aan den directeur *f*300 (*drie honderd gulden*) 's jaars, aan elk der burgerleeraren, die onderwijs geven aan de officieren van het leger in Ned.-Indië, overeenkomstig art. 1 hierboven, *f*250 (*twee honderd vijftig gulden*) 's jaars, aan elk der vaste en tijdelijke leeraren, behalve aan de onderwijzers in de rijkunst en in de natuur- en scheikunde, kennis van grondstoffen en waren en voedingsleer *f*200 (*twee honderd gulden*) 's jaars, en aan den onderwijzer in de rijkunst *f*100 (*honderd gulden*) 's jaars.

Ons tegenwoordig besluit is voor het eerst van toepassing op het cursusjaar 1881—1882.

Koloniale dienst. Vaststelling van een nieuw voorschrift omtrent de koloniale werving. Aanschrijving M. v. O. van 15 December 1881, n°. 50.

Overwegende, dat het, na gehouden overleg met den heer Minister van Koloniën, wenschelijk is voorgekomen, de bestaande bepalingen omtrent de werving van vrijwilligers voor den kolonialen militairen dienst, te herzien.

Heeft goedgevonden:

A. In te trekken:

de beschikkingen, aanschrijvingen, enz. van den Minister van Oorlog van:

2 Juni 1841, n°. 32 (*B. U.* blz. 323);

11 Maart 1864, » 47 P (» » » 928); met bijbehorend voorschrift;

19 Januari 1867, » 59 P (*R. M.* blz. 5);

model n°. 2, vastgesteld bij de beschikking van

28 December	1867,	n ^o . 99 S	(<i>B. U.</i> blz. 1052);
29 Juni	1868,	» 54 P	(» » » 1076);
7 Juli	1868,	» 56 P	(» » » 1078);
18 September	1868,	» 50 P	(» » » 1084);
26 Januari	1871,	» 34 P	(» » » 1213);
21 Augustus	1875,	» 50 P	(<i>R. M. I.</i> » 447);
7 Januari	1876,	» 66 P	(» » » » 522);
16 April	1880,	» 9	(» » » » 118);

B. Vast te stellen het hierbij gevoegde Voorschrift op de werving van vrijwilligers voor den kolonialen militairen dienst, met uitzondering van die voor het geniekader en voor de betrekking van soldaat-schrijver."

VOORSCHRIFT op de werving van vrijwilligers voor den kolonialen militairen dienst, met uitzondering van die voor het geniekader en voor de betrekking van soldaat-schrijver.

Art. 1. § 1. Alle autoriteiten bij de landmacht zijn gehouden, de werving van vrijwilligers voor de koloniale troepen zooveel mogelijk te bevorderen.

Met die werving zijn in het bijzonder belast de commandeerende officier van het koloniaal werfdepot en de plaatselijke- en garnizoenscommandanten. Deze autoriteiten zullen aan de voorwaarden, waarop Nederlanders en vreemdelingen zich voor den kolonialen militairen dienst kunnen verbinden, door gepaste middelen op den duur meer algemeene bekendheid trachten te geven.

Achten zij de omstandigheden gunstig, dan zullen zij door daartoe bevoegde personen vrijwilligers voor dien dienst doen aanwerven. Militairen in werkelijken dienst bij de landmacht mogen daartoe echter niet dan met machtiging van den Minister van Oorlog buiten hunne standplaatsen worden gezonden.

§ 2. Onderofficieren, buiten hunne standplaats op werving zijnde, behouden gedurende dien tijd hunne soldij, doch genieten geen toelage voor brood. Zij ontvangen bovendien, voor rekening van het koloniaal werfdepot, een dagelijksche toelage, ten bedrage van f 1,50.

Art. 2. § 1. Bevoegd tot het aannemen van vrijwilligers zijn:

a. Officieren van alle rangen, de gepensioneerde officieren daaronder begrepen;

b. Onderofficieren;

c. Oud-militairen beneden den rang van officier, die den militairen dienst op eervolle wijze hebben verlaten en aan wie, door den Minister van Oorlog, het aannemen van vrijwilligers voor de koloniale troepen is opgedragen.

Zij, die de voorschreven bevoegdheid bezitten en, volgens de wet, bekwaam zijn om als gevolmachtigde bij het sluiten eener overeenkomst op te treden, kunnen, bij het opmaken van de engagementsakten, het Rijk vertegenwoordigen.

§ 2. De engagementsakten moeten worden opgemaakt volgens het bij deze beschikking behoorende model La. A. (1).

Zij worden in tweevoud opgemaakt door de zorg van hem, die, bij het aannemen van den vrijwilliger het Rijk vertegenwoordigt.

Een exemplaar wordt ter hand gesteld aan hem, die de verbintenis aangaat; het andere wordt, met de verder overgelegde bewijsstukken, bewaard bij de hoofdadministratie van het koloniaal werfdepot.

§ 3. Ook andere personen als die, onder a, b en c van § 1 van dat artikel genoemd, kunnen vrijwilligers aanbrengeu, en het daarvoor vastgestelde aanbrenggeld ontvangen.

§ 4. De personen, elders dan te *Harderwijk* voorloopig aangenomen, worden door de zorg van den plaatselijken- of garnizoenscommandant per

(1) Zie voor dit model *Rec. Mil.* 1, bladz. 634.

reiswijzer gedirigeerd op het koloniaal werfdepot. Voor de reis derwaarts hebben de manschappen recht op soldij met daggeld, mitsgaders op vervoer voor Rijks rekening, zooals een en ander voor de militairen van genoemd depot is vastgesteld.

Art. 3. § 1. Tot een verbintenis als vrijwilliger bij de koloniale troepen mogen slechts zoodanige personen worden toegelaten, die volgens de bepalingen van dit voorschrift als vrijwilliger kunnen worden aangenomen. De toelating is een voorloopige, indien zij niet geschiedt door den commandeerenden officier van het koloniaal werfdepot.

§ 2. De voorloopige verbintenissen als vrijwilliger zijn voor het Rijk eerst bindend, nadat zij door genoemden commandeerenden officier zijn bekrachtigd.

Art. 4. § 1. Als vrijwilliger worden, behoudens de na te noemen uitzonderingen, alleen ongehuwde personen (Nederlanders en vreemdelingen) aangenomen, die niet jonger dan 18 en niet ouder dan 36 jaren zijn.

§ 2. Personen, die vroeger bij het korps mariniers of bij de landmacht, hetzij hier te lande of wel in *Oost- of West-Indië*, hebben gediend, kunnen, met machtiging van den Minister van Oorlog, boven den leeftijd van 36 jaren als vrijwilliger worden aangenomen.

§ 3. Met machtiging van dien Minister zullen tevens, bij uitzondering, gehuwde personen, weduwnaars met kinderen, en jongelingen beneden den leeftijd van 18 jaren als vrijwilliger kunnen worden aangenomen.

Art. 5. Het minimum der lengte, voor een toelating als vrijwilliger gevorderd, bedraagt 1,55 M.

Voor het wapen der cavalerie bij het leger in *Oost-Indië*, bedraagt het maximum der lengte 1,7 M.

Art. 6. § 1. In den regel zullen alleen vrijwilligers, die, volgens de daaromtrent gegeven of nader te geven voorschriften, door minstens één officier van gezondheid onderzocht en voor den dienst als vrijwilliger bij de koloniale troepen lichamelijk geschikt verklaard zijn, tot een verbintenis, als bij dit voorschrift bedoeld, worden toegelaten.

§ 2. Ieder voorloopig aangenomen vrijwilliger, die van elders bij het koloniaal werfdepot aankomt, wordt vóór de bekrachtiging zijner verbintenis, opnieuw geneeskundig onderzocht, tenzij de inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht omtrent de lichamelijke geschiktheid van den vrijwilliger beslist heeft.

§ 3. Rijst er verschil van gevoelen tusschen den militairen geneeskundigen of den waarnemenden officier van gezondheid, die den persoon het eerst keurde, en den officier van gezondheid te *Harderwijk*, dan beslist de inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht.

De man blijft dan, in afwachting van de te nemen beslissing, op de gewone wijze in onderhoud onder genot van het daggeld, bedoeld bij art. 14.

§ 4. Het geneeskundig onderzoek zal, — zeer bijzondere gevallen uitgezonderd, — geschieden in een militair hospitaal en op uitnoodiging van den plaatselijken of garnizoenscommandant, van chefs van diensten en van hooger geplaatste militaire autoriteiten.

Hij, die de uitnoodiging doet, zal daarbij voegen een voldoende signalement van den te onderzoeken persoon en e. q. ook bescheiden en inlichtingen, waaruit blijken kan van den fysieken toestand van dien persoon.

§ 5. Personen, die vroeger wegens ziels- of lichaamsgebreken uit den dienst bij de zee- of landmacht ontslagen of te zelfder zake in het genot van pensioen of gagement gesteld zijn, worden niet aangenomen dan met machtiging van den Minister van Oorlog.

§ 6. Militairen of schepelingen, die ter zake van hart- of borstgebreken uit den dienst ontslagen, gepensionneerd of in het genot van gagement gesteld zijn, mogen, al zijn die gebreken volkomen genezen, voor den kolonialen militairen dienst niet worden aangenomen.

Art. 7. § 1. De commandeerende officier van het koloniaal werfdepot is bevoegd, een zich voor den kolonialen militairen dienst aanbiedend of aangevoren persoon, die wegens lichte gebreken niet ten volle aan de voor een vrijwilliger bij de koloniale troepen gestelde eischen van lichamelijke geschiktheid voldoet, als vrijwilliger toe te laten, indien hij oordeelt, dat zoodanig persoon bij die troepen nog goede diensten bewijzen kan. Van de bedoelde gebreken wordt alsdan in de engagementsakte en op het stamboek melding gemaakt.

§ 2. Personen, die bij geneeskundig onderzoek voor den krijgsveld in de overzeesche bezittingen en koloniën des Rijks geheel ongeschikt zijn verklaard, mogen, al zijn de gebreken van lichten aard, zonder machtiging van den Minister van Oorlog tot een vrijwillige verbintenis niet worden toegelaten.

Art. 8. Niemand wordt als vrijwilliger aangenomen, die, minderjarig zijnde, niet heeft overgelegd een behoorlijk gelegaliseerd bewijs van toestemming, afgegeven door den vader, den voogd of de moeder-voogdes, en opgemaakt volgens het hierbij gevoegde model La. B. (1).

Art. 9. § 1. De vrijwilligers moeten voorts, te hunner aanneming, de volgende bescheiden overleggen, als:

a. de Nederlanders:

1°. een extract uit het geboorteregister of een ander authentiek stuk, waaruit hun leeftijd blijkt;

2°. een bewijs van goed gedrag, afgegeven door het hoofd der gemeente, waar zij laatstelijk gevestigd waren;

3°. een bevolkingskaart, afgegeven door het hoofd der gemeente, waar zij laatstelijk gevestigd waren;

4°. indien zij vóór den 1sten Januari van het jaar, waarin zij zich ter dienstneming aanbieden, hun 19de levensjaar ingetreden zijn en op het tijdstip van het aangaan hunner verbintenis hun 40ste jaar niet volbracht hebben, een authentiek bewijs, dat zij hunne plichten ten opzichte van de nationale militie vervuld hebben, of tot geen dienst bij de militie gehouden zijn of geweest zijn.

b. de vreemdelingen:

1°. de stukken onder 1°. en 2°. bij a genoemd;

2°. de onderdanen van het Duitse rijk een *Entlassungsurkunde*;

3°. de overige vreemdelingen een bewijs, dat in hun vaderland geen militaire plichten op hen rusten, en de *Zwitsers* bovendien een *Heimathschein*.

§ 2. Vrijwilligers, die bij de landmacht hier te lande of in *Oost- of West-Indië* reeds hebben gediend, behoeven geen bewijsstukken omtrent hun leeftijd, noch, wanneer zij vreemdeling zijn, het bewijs of de bewijzen, bij b onder 2°. en 3°. bedoeld, over te leggen.

Zijn zij nog geen drie maanden buiten den dienst, dan behoeven zij evenmin over te leggen het bewijs, waarvan sprake is bij a sub 2°.

(1) Zie voor dit model *Rec. Mil.* I, blad. 642.

Verlieten zij den dienst na hun 22ste levensjaar, dan zal ook het overleggen van een bewijs bij § 1 onder 4° van litt. a genoemd, niet van hen gevorderd worden.

Zij zijn echter gehouden tot het overleggen van alle bescheiden betreffende hun vroegeren dienst, welke in hun bezit zijn.

§ 3. Miliciens-verlofgangers behooren over te leggen hun verlofpas.

§ 4. Gehuwden worden niet toegelaten, tenzij door hen, behalve de overige van hen te vorderen stukken, ook worde overgelegd een gelegaliseerde schriftelijke verklaring van hunne echtgenooten, dat deze bewilligen in hunne verbintenis.

Art. 10. § 1. Ingelijfdn bij de militie, die zich, gedurende hun verblijf onder de wapenen, niet goed gedragen hebben, worden, zonder voorafgaande vergunning van den Minister van Oorlog, tot een vrijwillige verbintenis niet toegelaten.

§ 2. Gewezen militairen, mariniers of schepelingen, aan wie, bij het verlaten van den dienst, geen certificaat van goed gedrag is uitgereikt, worden niet dan met machtiging van den Minister van Oorlog aangenomen.

§ 3. Voorts worden tot een vrijwillige verbintenis niet toegelaten:

a. deserteurs en personen, die vroeger in nederlandschen dienst zijn geweest en van den militairen stand vervallen zijn verklaard of wel met een briefje van ontslag, zonder paspoort, of met een bijzonder gemerkt paspoort uit den dienst bij de zee- of landmacht zijn weggezonden;

b. personen, die ter zake van staatkundige misdrijven hun vaderland hebben verlaten;

c. *Zwitsers*, die den leeftijd van 24 (1) jaar nog niet hebben bereikt; en bovendien *Franschen*, *Walen*, *Engelschen*, *Amerikanen* en *Mahomedanen*, tenzij zij reeds vroeger in kolonialen militairen dienst geweest zijn;

d. andere vreemdelingen, die niet de nederlandsche of duitsche taal goed kunnen verstaan.

Art. 11. § 1. De aanneming geschiedt als soldaat voor het wapen der infanterie. Zij echter, die bij de cavalerie, artillerie of genie hebben gediend, kunnen, behoudens andere bepalingen, bij bestaande behoefte, na hunne aanneming, door den commandeerenden officier van het koloniaal werfdepot worden bestemd voor het wapen, waartoe zij behoord hebben.

§ 2. Ingeschrevenen voor de militie en daarbij ingelijfdn worden, in verband met art. 9 der militiewet, slechts tot een verbintenis voor zes jaren toegelaten.

Ook vreemdelingen en *Nederlanders*, die, krachtens art. 10 der wet van 28 Juli 1850 (*Staatsblad* n°. 44), den staat van *Nederlander* hebben verloren, zullen slechts een engagement voor zes jaren mogen aangaan.

Andere vrijwilligers worden, behoudens het bepaalde bij de twee volgende §§, voor vier of voor zes jaren aangenomen.

§ 3. Ten aanzien van gewezen onderofficieren van het leger hier te lande, het korps mariniers of de landmacht in *Oost- of West-Indië*, blijft van kracht het bepaalde bij aanschrijving van 18 September 1875, n°. 56 P (*R. M.* 1875, I, blz. 453), zooals dat ten aanzien van gewezen onderofficieren-schrijver of kwartiermeester van de landmacht in *Nederlandsch-Indië* is gewijzigd bij de aanschrijving van 3 Juni 1879, n°. 92 (*R. M.* 1879, I, blz. 19).

§ 4. Verbintenissen voor den dienst bij de landmacht in *West-Indië* moeten voor den tijd van zes jaren worden aangegaan.

(1) Na 1 Januari e. k. voor "24" te lezen "21".

Art. 12. § 1. Het maximum der premiën, voor de engagementen vastgesteld, kan, maar behoeft niet aan elken vrijwilliger te worden toegekend.

§ 2. Ten aanzien van de premiën worden met *Nederlanders* gelijk gesteld de vreemdelingen of de den Staat van *Nederlander* verloren hebbende personen, die reeds in kolonialen militairen dienst zijn geweest en dien dienst op eervolle wijze hebben verlaten.

§ 3. Gewezen militairen der landmacht in *Oost- en West-Indië*, in het genot van gagement volgens de thans bestaande bepalingen, genieten bij hun weder in dienstreden geen engagementspremie.

Art. 13. § 1. De engagementspremie en het aanbrenggeld worden, behoudens het bepaalde bij de volgende zinsnede, zonder eenige inhouding, doch eerst dan uitbetaald, wanneer de verbintenis door den commandeerenden officier van het koloniaal werfdepot is bekrachtigd en den vrijwilliger de krijgsartikelen zijn voorgelezen.

Aan vrijwilligers, herkomstig uit de Rijksgestichten te *Ommerschans* en te *Veenhuizen*, kan $\frac{1}{4}$ van de engagementspremie, die hun is toegekend, worden uitbetaald, terwijl van het overblijvende datgene wordt gekort, wat zij, na hun vrijwillige verbintenis, aan het gesticht, dat zij verlaten hebben, nog schuldig zijn.

§ 2. Het aanbrenggeld bedraagt, behoudens het hierachter bepaalde, f 10 voor elken vrijwilliger.

De uitbetaling daarvan geschiedt door de zorg van het koloniaal werfdepot, zoo mogelijk ter plaatse, waar de aanbrenger dit verlangt, doch niet eerder dan nadat de vrijwilliger te *Harderwijk* definitief aangenomen is.

§ 3. Het aanbrenggeld wordt niet toegekend voor:

a. Vrijwilligers, die te *Harderwijk* zich aanbieden en inwoners zijn van die plaats en onderhoorigheden;

b. te *Harderwijk* gepasporteerde militairen van de koloniale troepen, tenzij sedert hunne paspoortteering meer dan één jaar verlopen is, of wel dat zij vreemdelingen zijn, die na hunne paspoortteering naar hun vaderland zijn teruggekeerd en later van daar, door andere personen, op risico en kosten dezer laatsten, herwaarts zijn geleid;

c. vreemdelingen of *Nederlanders*, die geheel afzonderlijk of door vader, broeder of ander lid der familie geleid naar *Harderwijk* komen, met het bepaalde doel, zich aldaar in kolonialen militairen dienst te begeven;

d. vrijwilligers, herkomstig uit de Rijksgestichten te *Ommerschans* en te *Veenhuizen*;

e. gewezen gegraduateerden, die zich opnieuw verbinden.

§ 4. De plaatselijke- en garnizoenscommandanten kunnen aan *Nederlanders* of bij dit voorschrift met hen gelijkgestelden, die zij zonder een bijzondere machtiging van den Minister van Oorlog voorloopig hebben aangenomen, en die niet uit de Rijksgestichten te *Ommerschans* en te *Veenhuizen* herkomstig zijn, een voorschot op de eventueel bedongen engagementspremie doen uitbetalen, voor rekening van het koloniaal werfdepot.

Dat voorschot mag in geen geval voor eenig vrijwilliger meer dan *twintig gulden* bedragen en zal niet worden uitbetaald, dan nadat den vrijwilliger de krijgsartikelen zijn voorgelezen.

Art. 14. § 1. In den regel zal de vrijwilliger, die niet de vereischte afscheiden kan overleggen, voor den dienst worden afgewezen.

In bijzondere gevallen kan hem echter, bij het ontbreken van een enkel bewijsstuk en in afwachting dat dit wordt ontvangen, hoogstens gedurende *acht* dagen, ter voorziening in zijn levensonderhoud, een daggeld van f 0,80 worden uitbetaald, ter plaatse, waar hij zich aangeboden heeft.

Is, ter bekoming van het ontbrekende stuk, de tusschenkomst noodig van eenig ander Departement van algemeen bestuur dan het Departement van Oorlog, dan kan de termijn van *acht* dagen worden verlengd tot hoogstens *veertien* dagen.

Voor die verlenging wordt de toestemming van den Minister van Oorlog gevorderd.

§ 2. Extracten-strafregister van gewezen mariniers kunnen door de militaire autoriteiten rechtstreeks aan de betrokken commandanten der bataljons van het korps mariniers worden aangevraagd.

Art. 15. Ten aanzien van vrijwillig dienende militairen van het leger hier te lande, en ten opzichte van ingelijfd en bij de militie, niet met onbepaald verlof van het korps afwezig, blijven, voor wat den overgang bij de koloniale troepen betreft, de bestaande bepalingen van kracht.

Garnizoensbakkerijen (vervoer van granen, meel, enz.). Aanschrijving M. v. O. van 19 December 1881, n°. 28.

Overwegende, dat de kosten van vervoer van granen, meel, brandstoffen, enz. voor de garnizoensbakkerijen moeten geacht worden te behooren tot de kosten, gemaakt voor de exploitatie dier inrichtingen, en dus ten laste daarvan moeten komen.

Heeft — in overeenstemming met den inhoud der missive van de Algemeene Rekenkamer van 12 December 1881, n°. 44 R. T. 2 — goedgevonden te bepalen:

§ 1. De kosten van vervoer van granen, meel, brandstoffen, enz. ten behoeve der garnizoensbakkerijen, mitsgaders van dat der graan- en meelzakken en dergelijke, voor het vervoer bestemd of gebezigd geweest, worden onder de uitgaven voor die inrichtingen begrepen (1).

§ 2. Opdat kunne worden beoordeeld, of het vervoer al dan niet voor rekening der bakkerijen moet komen, wordt in de vrachtbrieven of lastgevingen tot verzending van ledige zakken, enz. nauwkeurig melding gemaakt van het doel der verzending.

§ 3. De kosten van vervoer, in deze bedoeld, worden in de rekenplichtige stukken der bakkerijen verantwoord na de daggelden en toelagen, en wel onder de omschrijving: »Kosten van vervoer.»

§ 4. De bewijzen van vervoer over spoorwegen worden na de overige bewijzen gebracht op de lijst, bedoeld bij § 17 der beschikking van 14 December 1878, VIIIste Afd., n°. 57 (R. M. 1878, I, blz. 931).

Administratiekosten, werfkosten en kosten van het militair onderwijs. Aanschrijving M. v. O. van 22 December 1881, n°. 55. Mededeeling van Z. M. besluit van 5 December 1881, n°. 26.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 1 December 1881, Vide Afd., n°. 50.

Gelet:

op de artikelen 84 tot 87, 125 tot 132, 154 en 354 van het provisioneel reglement van administratie, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 1 Februari 1819, La 1^e,

op het Koninklijk besluit van 3 November 1842, n°. 71, houdende bepalingen, in verband met de opheffing van het *Fonds voor buitengewone en onvoorziene ontvangsten en uitgaven*,

(1) Ten overvloede wordt opgemerkt, dat de kosten van vervoer van brood, broodzakken, enz. niet ten laste der bakkerijen maar van het Rijk komen.

op het Koninklijk besluit van 11 December 1845, n°. 89, houdende bepalingen ten aanzien van de kosten, vallende op het voeren der administratie bij de korpsen van het leger,

op Onze besluiten van 17 Juni 1860, n°. 76, en 24 Mei 1877, n°. 23, voorschriften bevattende nopens het fonds tot bestrijding der kosten van het militair onderwijs bij het wapen der maréchaussée, en

op Ons besluit van 27 Augustus 1881, n°. 20, waarbij een instructie op de werving voor de korpsen van de landmacht is vastgesteld.

Hebben goedgevonden en verstaan, tevens met wijziging van de aangehaalde voorschriften, voor zooverre die hierna niet worden ingetrokken.

A. In te trekken:

de artikelen 84 tot en met 87 en 125 tot en met 132 van gemeld provisioneel reglement van administratie,

het thans nog van kracht zijnde gedeelte van het Koninklijk besluit van 11 December 1845, n°. 89.

Onze besluiten van 17 Juni 1860, n°. 76, en van 24 Mei 1877, n°. 23, en de 2de zinsnede van art. 12, mitsgaders de woorden ten laste van het werffonds, in de 2de zinsnede van art. 15 der instructie op de werving, goedgekeurd bij ons besluit van 27 Augustus jl., n°. 20.

B. Ten aanzien van de navermelde onderwerpen bij de korpsen van de landmacht te bepalen:

I. *Over de Administratiekosten.*

Art. 1. Door administratiekosten bij de korpsen van het leger worden verstaan de kosten van:

a. Bureaubehoefden voor de commandanten van korpsen, bataljons, gedetacheerde gedeelten, compagnieën, eskadrons en batterijen, voor commandeerende officieren bij de hoofdadministratiën, mitsgaders voor met het voeren van administratie belaste kwartiermeesters, betaalmeesters, administrateurs van kleeding en adjudanten-onderofficier, als: lokalen voor bureaux met het meubelen, verlichten en verwarmen dier lokalen, schrijfbehoefden en schrijffloonen, stempels, boeken, registers, gedrukte stukken, bindwerk, enz.

b. Aanschaffing en onderhoud van geld- en administratiekisten,

c. Administratieve commissiën, afhalen en verzenden van gelden.

d. Aanschaffing en onderhoud van stempels, brandijzers en verdere benodigdheden, tot het — overeenkomstig de deswege bestaande bepalingen — nummers en merken van de kleeding- en uitrustingsstukken der onderofficiëren en soldaten.

e. Benodigdheden voor het in magazijnen of bewaarkamers opleggen, in goeden staat houden en bewaren en verplaatsen van kleeding, uitrusting, wapenen, ledergoed, paardentuig, archieven en andere Rijksgoederen, bij de korpsen in gebruik of in bewaring, mitsgaders voor het schoonhouden van die magazijnen of bewaarkamers, en toelagen aan magazijnsoppassers.

f. Het keuren van in de hiervoren bedoelde magazijnen geleverde goederen.

g. Alle andere benodigdheden, die, naar haren aard, door den Minister van Oorlog, onder die voor dit onderwerp worden gerangschikt.

Art. 2. Als vergoeding voor de kosten, bedoeld onder a van het voorgaande artikel, kan een door Ons te bepalen vaste som aan de belanghebbenden worden toegekend.

Uit die som moet worden bekostigd al hetgeen de titularis van het in bedoeld punt a genoemde voor de uitoefening van den hem opgedragen dienst noodig heeft, met uitzondering van het stamboek van het korps, het

Recueil Militair, en de gedrukte formulieren en kaarten, die op last van den Minister van Oorlog kosteloos mochten worden verstrekt.

Genoemde Minister stelt de regelen vast, waarnaar de hier bedoelde vergoeding — zoo die aan verschillende, elkander opvolgende, titularissen moet worden betaald — wordt genoten.

Art. 3. Hetgeen door een titularis uit de vergoeding, hem volgens art. 2 toegekend, is aangeschaft, blijft zijn eigendom.

Daarvan zijn echter uitgezonderd de voorhanden boeken en registers — ook al zijn deze nog gedeeltelijk in blanco, — de stempels, kaarten, reglementen en verdere bescheiden, tot het bureau behoorende: — deze goederen worden als Rijkseigendom beschouwd, en moeten kosteloos door den titularis aan zijn opvolger overgegeven worden.

Art. 4. De toelagen, bedoeld bij het slot van punt *e* van art. 1 worden door den Minister van Oorlog vastgesteld, doch mogen niet meer bedragen dan *vijftien cent* per dag voor een militair in activiteit, en *dertig cent* voor een gepensionneerd militair. Deze laatste geniet zijn geheel pensioen gelijktijdig met de hier bedoelde toelage.

II. Over de werfkosten.

Art. 5. Onder werfkosten bij de korpsen van het leger worden verstaan:

a. Premiën aan personen — manschappen der nationale militia daaronder begrepen, — die zich als vrijwilliger voor den dienst verbinden, en aanbrenghelden voor die personen.

b. Premiën aan miliciens, wegens vrijwillig verblijf onder de wapenen.

c. Kosten van maten en andere benodigdheden tot het beoordeelen van de lichamelijke geschiktheid voor den militairen dienst van personen.

d. Belooning voor het nazetten en opsporen van onderofficieren en soldaten, die zich zonder verlof van hun korps hebben verwijderd of van verlof achtergebleven zijn.

e. Kosten van gedrukte formulieren voor accoorden van vrijwilligers.

f. Alle andere kosten, die, naar haren aard, door den Minister van Oorlog onder die voor dit onderwerp worden gerangschikt.

Art. 6. Het hoogste bedrag, dat in gewone gevallen voor de premiën en aanbrenghelden, bedoeld onder *a* en *b* van het voorgaand artikel, mag worden uitgekeerd, wordt door Ons bepaald.

Dat bedrag mag slechts, in zeer bijzondere gevallen, voor enkele personen, op wier aanneming voor den dienst hoogen prijs wordt gesteld — doch alléén op machtiging van den Minister van Oorlog — worden overschreden; de in die gevallen toe te kennen premie mag echter niet hooger zijn dan tweemaal het bedrag der premie, volgens de 1ste zinsnede van dit artikel vastgesteld.

Het ontvangen van de hier bedoelde premiën is geen beletsel, om voor bevordering tot officier in aanmerking te komen.

Art. 7. Miliciens — reeds bij de korpsen van het leger ingedeeld, doch met groot verlof, — die zich tot het aangaan van een verbintenis als vrijwilliger aanmelden, worden, zoo noodig, in afwachting van de goedkeuring van het accord, beschouwd als van groot verlof teruggekeerd, en genieten tot en met den dag vóór die goedkeuring de soldij en verdere vergoedingen als zoodanig, doch geen toelage voor het kleeding- en reparatiefonds.

Art. 8. De toelage voor buiten hunne standplaats op werving zijnde onderofficieren, bedoeld bij de 2de zinsnede van art. 15 van Ons besluit van 27 Augustus jl., n°. 20, wordt als bijslag op de soldij genoten.

Die toelage wordt — evenals de daggelden, bedoeld bij art. 16 van dat

besluit — door de korpsen begrepen onder de overige betalingen wegens soldijen en daggelden.

Art. 9. De belooning, bedoeld onder *d* van art. 5, wordt niet genoten dan op machtiging van den Minister van Oorlog.

Deze Minister bepaalt tevens het bedrag der belooning, die echter niet hooger mag zijn dan *drie gulden* voor elken aangehouden en aan de bevoegde macht overgeleverden persoon.

Art. 10. Worden militairen — waartoe bij voorkeur onderofficieren moeten worden gebezigd — tot het hier besproken nazetten en opsporen uitgezonden, dan blijven zij tijdens hunne afwezigheid buiten hunne standplaatsen in het genot van soldij en verdere vergoedingen, in het algemeen voor militairen vastgesteld.

Heeft het opsporen en overleveren plaats door daartoe bevoegde burgerpersonen, dan kan aan dezen door den Minister van Oorlog een billijke vergoeding voor gemaakte reis-, verblijf- en andere kosten worden toegekend.

III. *Over de kosten van het militair onderwijs.*

Art. 11. Onder de kosten voor het militair onderwijs bij de korpsen van het leger worden verstaan de kosten van:

a. Wetenschappelijk onderwijs aan de onderofficieren, die bij de hoofdcursus-compagnieën worden opgeleid voor den officiersrang, daaronder begrepen belooningen voor onderwijzers, en de verlichting en de verwarming der lokalen, waarin het onderwijs gegeven wordt.

b. 1°. Lager onderwijs te geven aan onderofficieren en soldaten, en onderwijs in de kennis van exercitie- en dienstreglementen, schermen, bajonet-vechten, gymnastiek, zwemmen, schaatsenrijden, dansen, zang- en toonkunst, benevens belooningen aan onderwijzers in die vakken, en de verlichting en verwarming der lokalen, waarin het onderwijs gegeven wordt.

2°. Prijzen bij het schijfschieten, en aan leerlingen in de vakken, bedoeld onder *I* van punt *b*.

3°. Practische oefeningen der officieren, die onder *e* hierna bedoeld daaronder niet begrepen.

4°. Militaire feesten bij gelegenheid van 's Konings verjaardag; — bij de regeling van de uitgaven moet worden in het oog gehouden, dat zij moeten strekken tot belooning van door de onderofficieren en soldaten betoonden ijver en lust bij de militaire oefeningen.

c. Onderhoud der korpsbibliotheek, waaronder behooren die wegens het aanschaffen, opleggen, bewaren van boeken, handschriften, kaarten, plans, instrumenten en dergelijke, mitsgaders het meubelen, de verlichting en de verwarming van de lokalen der bibliotheek; — en voorts — mits daartoe vooraf door den Minister van Oorlog de machtiging wordt verstrekt — de kosten van:

d. aan onderofficieren en korporaals kosteloos uit te reiken exercitie- en dienstreglementen,

e. oefeningen in het paardrijden van officieren der onbereden korpsen.

f. het buiten hunne standplaatsen door militairen bijwonen van binnenslands — ook vanwege bijzondere vereenigingen — gehouden wordende wedstrijden in het schijfschieten, gymnastische en andere militaire oefeningen, benevens die van het beschikbaar stellen van prijzen voor deelnemers aan die oefeningen.

g. andere benodigdheden en verrichtingen, die, naar haren aard, door gemelden Minister onder die voor dit onderwerp worden gerangschikt.

Art. 12. De Minister van Oorlog bepaalt het maximum der sommen, welke voor de kosten, bedoeld onder *a*, *b* en *c* van art. 11, jaarlijks bij elk korps mogen worden besteed.

De commandeerende officier van het korps draagt zorg en is verantwoordelijk, dat de toegestane sommen niet worden overschreden.

Art. 13. Belooningen aan onderwijzers en prijzen, bedoeld in art. 11, onder *a*, en onder de punten 1 en 2 van *b*, mogen niet verstrekt worden dan op machtiging van den Minister van Oorlog.

Art. 14. Tot goedmaking van de kosten van verwarming, enz. der lokalen, waarin het theoretisch onderricht aan korporaals en manschappen wordt gegeven, kan jaarlijks een door den Minister van Oorlog te bepalen vaste som aan de commandanten der compagnieën, eskadrons of batterijen worden toegekend.

Art. 15. Eveneens kan door den Minister van Oorlog een vaste som aan de commandanten der korpsen worden toegekend tot goedmaking van de kosten, bedoeld onder 4 van punt *b* van art. 11.

Art. 16. In het geval, bedoeld onder *f* van art. 11, wordt door den Minister van Oorlog aan de officieren een billijke vergoeding toegekend tot bestrijding van reis- en verblijfskosten, die echter niet meer mag bedragen dan de gewone vergoedingen deswege vastgesteld, — en genieten de onderofficieren en soldaten de soldij en verdere vergoedingen in het algemeen vastgesteld voor militairen, die zich voor dienstzaken buiten hunne standplaatsen moeten begeven.

IV. *Algemeene en slotbepalingen.*

Art. 17. Het hiervoren bepaalde is mede van toepassing op het vaste kader van het koloniaal werfdepot, en dat onder III op de divisien maréchaussée.

Art. 18. De thans bestaande fondsen voor de werving en voor het militair onderwijs worden opgeheven.

Het saldo te goed van laatstgemeld fonds bij slot van het dienstjaar 1881 wordt ten bate van 's Rijks schatkist gebracht.

Art. 19. Dit besluit treedt in werking met 1°. Januari 1882.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht;

En heeft goedgevonden, tevens, bij deze:

A. In te trekken:

de voorschriften op de uitvoering van de artikelen 84, 85, 126 en 127 van het provisioneel reglement van administratie bij de landmacht, de beschikkingen van:

19 December 1845, n°. 3 A (*R. M.* 1845, II, blz. 142) en

15 September 1855, » 56 B (» » 1855, » 139),

en de aanschrijvingen van:

25 Juni 1863, n°. 42 B, 25 Februari 1863, n°. 45 I en 31 Mei 1877, n°. 37 I.

B. Met ingang van 1°. Januari 1882, te bepalen:

§ 1. De uitgaven voor de onderwerpen, bij het besluit geregeld, worden — onder overlegging van behoorlijke bewijzen en verzamelingen daarop — op de driemaandelijksche afrekeningen der korpsen met 's Rijks schatkist verantwoord.

Behoudens de uitzonderingen, hierna te vermelden, worden de verzamelingen en de bewijzen opgemaakt in den thans gebruikelijken vorm.

§ 2. De vermelding van de bedragen der bewijzen op de verzamelingen geschiedt zoodanig, dat blijkt wat voor elk der in de artikelen 1, 5 en 11 van het besluit genoemde onderwerpen afzonderlijk is uitgegeven, en bovendien, hoeveel het totaal bedraagt van de kosten der onderwerpen, vermeld onder 1 tot 4 van punt *b* van laatstgemeld artikel.

Die onderwerpen worden in de verzamelingen beknopt aangeduid, als volgt:

die voor administratiekosten:

Bureaukosten, Geld- en administratiekosten, Administratieve commissiën, afhalen en verzenden van gelden, Nummeren en merken van kleding en uitrusting, Magazijnen en bewaarkamers, Keuringen, Diverse uitgaven;

die voor werfkosten:

Premiën voor vrijwilligers, Aanbrenngelden, Premieën voor miliciens, vrijwillig onder de wapenen, Maten enz. tot beoordeeling van recruten, Nazetten en opsporen van onwettig afwezigen, Accoorden, Diverse uitgaven; en

die voor militair onderwijs:

Hoofdcursus, lager onderwijs enz., prijzen, practische oefeningen der officieren, feesten op 's Konings verjaardag, boekerijen, kosteloos verstrekte reglementen, paardrijden van officieren, wedstrijden, diverse uitgaven.

§ 3. Bij het in rekening brengen van kosten, waartoe machtiging van den Minister van Oorlog vereischt wordt, moet:

a. indien de machtiging algemeen is, datum, afdeling en nummer daarvan worden aangehaald,

b. indien het een bijzondere machtiging is, een gewaarmerkt afschrift of uittreksel daarvan bij het bewijs of — zoo er meer zijn — bij het eerste bewijs worden overgelegd. In het laatste geval wordt op de volgende bewijzen een aantekening gesteld, waaruit blijkt van datum, afdeling en nummer der machtiging, en waar een afschrift of uittreksel is overgelegd.

§ 4. De uitgaven voor de onderwerpen, in het besluit bedoeld, worden — met inachtneming van gepaste spaarzaamheid — naar gelang van de behoefte geregeld.

Met uitzondering van die voor de boekerijen (punt *c* van art. 11), mag evenwel een aanschaffing van benodigdheden, die in eens een uitgaaf van *f* 25 of meer vordert, niet geschieden dan nadat daartoe de machtiging van den Minister van Oorlog gevraagd en verkregen is. Het bepaalde bij § 3 is daarbij van toepassing.

§ 5. Ingevolge de machtiging, vervat in de 2de zinsnede van art 2 van het besluit ten aanzien van het genot der vergoeding voor bureaukosten — waarvan de bedragen door Zijne Majesteit zijn bepaald, zooals in den hierbij gevoegden staat Letter A is aangewezen, — gelden de navolgende regelen:

a. Een nieuw optredende titularis treedt in het genot der vergoeding van en met den dag, waarop hij de functiën zijner betrekking aanvaardt, of — wijl de vergoeding slechts door één titularis kan worden genoten — van en met den dag na dien, waarop de vergoeding voor zijn voorganger volgens punt *c* hierna ophoudt.

b. De vergoeding wordt ook door den titularis genoten bij tijdelijke afwezigheid, ziekte, als anderszins. Wordt echter de waarneming der betrekking — omdat de titularis om de een of andere reden buiten staat is, die te vervullen — op officieele wijze aan een ander opgedragen, of is de betrekking door overlijden of om andere redenen onvervuld, dan wordt de vergoeding genoten door hem, die met de waarneming der betrekking belast is.

c. Een titularis, die de functie, waaraan de vergoeding verbonden is,

nederlegt, of komt te overlijden, blijft in het genot der vergoeding tot en met den dag, waarop een of ander plaats heeft.

d. Hoewel in den regel de vergoeding wordt genoten door dengeen, die de betrekking, waarvoor de toekenning is geschied, bekleedt, kan echter de vergoeding toegekend voor commandanten van compagnieën eskadrons en batterijen, worden betaald aan hen, die op den laatsten der maand als zoodanig fungeeren.

§ 6. In verband met het bepaalde bij de 2de zinsnede van art. 12 van het besluit, moet de driemaandelijksche verzameling op de bewijzen wegens uitgaven voor het militair onderwijs, worden voorzien van het goedkeurend visum van den commandant van het korps.

§ 7. Uit kracht van de machtiging, vervat in art. 4 van het besluit, wordt de toelage voor oppassers in de magazijnen van kleeding en in de wapenkamers, per dag, bepaald, als volgt:

voor een militair in werkelijken dienst, op f 0,10 en
 » » gepensionneerd militair , » » 0,25.

Er mogen niet meer oppassers toelage genieten dan:

één in elk magazijn van kleeding bij de korpsen, waar zoodanig magazijn bestaat;

één in de wapenkamer, per garnizoen en per korps, met uitzondering bij het regiment grenadiers en jagers en de regimenten infanterie, waarbij de toelage door een oppasser per bataljon kon worden genoten.

Militairen in activiteit, als magazijnoppasser gebezigd, wonen — buitengewone omstandigheden uitgezonderd — de schietoefeningen van den troep, waartoe zij behooren, bij.

De bewijzen van betaalde daggelden worden ingericht naar het hierbij gevoegde model n°. 1.

§ 8. De premiën en aanbrenngelden, bedoeld onder a en b van art. 5 van het besluit — en door Zijne Majesteit vastgesteld tot de bedragen, op den hierbij gevoegden staat, letter B vermeld, — moeten als een maximum worden beschouwd, zoodat:

a. geen uitbetaling moet geschieden aan hen, die geen premie of aanbrenngeld verlangen, en

b. wanneer de omstandigheden daartoe aanleiding geven, lagere dan de vastgestelde premiën moeten worden bedongen.

Tot het betalen en in rekening brengen van bedoelde premiën en aanbrenngelden worden bewijzen opgemaakt volgens de hierbij gevoegde modellen n°. 2, 3, 4 en 5 (model n°. 6, R. M. 1842, II, bladz. 23, bijlagen, vervalt).

Op den staat model n°. 5 worden tevens gebracht de voorschotten op premiën, betaald aan personen, wier vrijwillige verbintenis niet tot stand komt. In dat geval worden het accoord en het bewijs van voorlezing der krijgsartikelen gehecht aan de quitantie, model n°. 3, en wordt op die quitantie een door den commandeerenden officier — of, zoo de recruit nog niet bij het korps aanwezig is geweest, door dengeen, op wiens last het voorschot is verstrekt — te bekrachtigen verklaring gesteld, waaruit blijkt van de redenen, die het tot stand komen der verbintenis hebben belet, en waaruit tevens is af te leiden, dat het voorschot terecht is betaald, en terugbetaling daarvan niet is kunnen worden verkregen.

§ 9. In het geval, bedoeld bij de 2de zinsnede van art. 6 van het besluit, wordt door den commandeerenden officier rechtstreeks een voorstel aan den Minister van Oorlog gedaan, en daarbij het bedrag der toe te kennen hoogere premie opgegeven. Daarin wordt melding gemaakt van de redenen, die het

toekennen dier premie noodig maken, en het accoord in tweevoud wordt daarbij overgelegd.

Bij toestemmende beslissing wordt deze op het accoord vermeld, en dit aan den commandeerenden officier teruggezonden om — zoo inmiddels geen redenen zijn ontstaan, die dit beletten — te worden bekrachtigd.

In afwachting der beslissing, blijft de belanghebbende in het genot van het bepaalde daggeld.

§ 10. De daggelden, waarvan bij de 2de zinsnele van art. 8 van het besluit sprake is, worden, onder behoorlijke omschrijving, begrepen in de staten van betaalde soldij met daggeld, of — zoo de betaling aan compagnieën enz. mocht worden opgedragen — op de monsterrollen in rekening gebracht (1).

Voor de reis naar het korps, en zoo noodig voor de terugreis uit de standplaats van het korps naar de woonplaats van recruten, die tot een voorloopige verbintenis zijn toegelaten, zijn van toepassing de bepalingen omtrent het voor 's Rijks rekening vervoeren van militairen, vervat in § 7 en volgenden van de beschikking van 25 November 1879, VIIIe Afd., n°. 20 (R. M. 1879, I, bladz. 53).

De soldij met daggeld voor geleiders van recruten wordt — onverschillig voor welk korps of wapen de recruten bestemd zijn — op de gebruikelijke wijze onder de overige uitgaven van dien aard in rekening gebracht (2).

§ 11. Oordeelt de commandeerende officier van een korps het in bijzondere omstandigheden noodig, dat tot het opsporen van of wettig afwezigen belooning wordt toegekend, dan zendt hij daartoe — door de gewone tusschenkomst — een met redenen omkleed voorstel aan den Minister van Oorlog, met opgave tevens van bedrag der belooning, naar zijn meening — in verband met de 2de zinsnede van art. 9 van het besluit — toe te kennen.

§ 12. Uit kracht van de machtiging, vervat in de 1ste zinsnede van art. 12 en in art. 14 en 15 van het besluit, worden de daar bedoelde sommen vastgesteld tot de bedragen, in den hierbij gevoegden staat Letter C vermeld.

De betaling der onder art. 14 en 15 bedoelde bedragen heeft plaats, als volgt: art. 14, op 1 Januari *f* 15; op 1 October *f* 20; art. 15, op den verjaardag des Konings.

§ 13. Ter uitvoering van het bepaalde bij art. 13 van het besluit worden, door de commandeerende officieren van de korpsen, voordrachten in tweevoud opgemaakt tot toekenning van de belooningen en prijzen, bedoeld onder 1 en 2 van punt *b* van art. 11.

Daarop worden niet gebracht de bij bijzondere beschikkingen vastgestelde belooningen aan officieren-onderwijzers en burgerleeraren.

Die voordrachten — in te richten naar het hierbij gevoegde model n°. 6 — worden door de gewone tusschenkomst ingezonden, en moeten uiterlijk 20 dagen vóór 's Konings verjaardag bij het Departement van Oorlog ingekomen zijn.

De uitreiking der belooningen en prijzen heeft op dien verjaardag plaats.

§ 14. Ten aanzien van de aan officieren toe te kennen vergoedingen, wegens deelneming aan wedstrijden, als bedoeld bij art. 16, en van het beschikbaar stellen van prijzen voor die wedstrijden, overeenkomstig punt *f* van art. 11 van het besluit, zal bij voorkomende gelegenheden beslist worden.

§ 15. Ten aanzien van het ten bate van 's Rijks schatkist brengen van het saldo te goed van het fonds voor het militair onderwijs zullen nadere bevelen worden gegeven.

(1) Zie ten deze de §§ 2 en 3 der beschikking van 22 Maart 1880, VIIIe Afd., n°. 29 (R. M. 1880, I, bladz. 104).

(2) Zie noot 1 en §§ 1, 2 en 3 der beschikking van 25 November 1879, VIIIe Afd., n°. 20 (R. M. 1879, I, bladz. 53).

STAAT aanwijzende de sommen, welke — uit kracht van art. 2 van het Koninklijk besluit van 5 December 1881, n°. 26 — voortaan, te rekenen van 1 Januari 1882, bij de korpsen van het leger, voor vergoeding van kosten toegekend.

BETREKKINGEN.		Regiment grenadiers en jagers en regimenten infanterie.	Instructie-bataillon.
	van een korps.	f 300	f 200
	bij een hoofdadministratie (geen korpscommandant zijnde).....	» 120	—
	van een bataljon of een afdeeling.....	» 50	—
Commandeerende Officieren	belast met de dienstcorrespondentie bij een of meer gedetacheerde compagnieën, eskadrons of batterijen	» 30	» 30
	gewone	» 50	» 60
	van compagnieën, eskadrons of batterijen, school- of depotcompagnieën en eskadron ordonnansen.....	—	—
	hoofdcursus- en cursuscompagnieën.....	» 75	» 75
Commandanten van detachementen, niet uit geheele compagnieën, eskadrons of batterijen bestaande.....	instructie-batterij of compagnie.....	—	—
	officieren	» 18	» 18
Kwartiermeesters of die als zoodanig fungeeren, belast met de administratieve werkzaamheden	korporaals.....	» 12	» 12
	bij een hoofdadministratie.....	» 1000	» 700
	» het algemeen depot van discipline.....	—	—
	» een bataljon.....	» 200	—
	» twee of meer bataljons, voor elk bataljon meer dan één (boven en behalve de vergoeding voor één bataljon).....	» 400	—
	» een afdeeling veldartillerie.....	—	—
	» twee eskadrons, batterijen of compagnieën	—	—
» drie idem	—	—	
» vier idem	—	—	
» vijf of meer idem	—	—	
Officieren of onderofficieren-betalemeesters bij detachementen, meer dan een compagnie, doch minder dan een bataljon sterk.	» 75	—	—
Administrateurs van kleeding.....	—	» 120	—
Adjudanten-onderofficieren of die als zoodanig fungeeren, belast met den administratieve dienst bij den kleinen staf van een korps, bataljon of onderdeel.....	» 24	» 24	—

het Koninklijk besluit van 5 December 1881, n°. 26 — voortaan, te rekenen voor bureaubehoefden, jaarlijks aan de daarbij vermelde belanghebbenden worden toegekend.

Algemeen depot van discipline.	Regimenten huzaren.	Eskadron ordonnansen.	Rij- en hoof-smidschool.	Regimenten veldartillerie.	Korps rijdende artillerie.	Korps pontonniers.	Regimenten vestingartillerie.	Korps torpedisten.	Instructiecompagnie.	Korps genieetroepen.
—	f 250	—	f 100	f 250	f 125	f 125	f 250	f 125	—	f 250
—	» 60	—	—	» 120	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	» 60	—	—	—	—	—	—
—	» 30	—	—	» 30	» 30	» 30	» 30	» 30	—	» 30
f 200	» 75	—	» 75	» 75	» 75	» 50	» 50	» 50	—	» 50
—	» 125	f 125	—	—	—	—	—	—	—	» 75
—	—	—	—	—	—	—	» 75	—	—	—
—	—	—	—	—	» 75	—	—	—	» 200	—
» 18	» 18	» 18	» 18	» 18	» 18	» 18	» 18	» 18	» 18	» 18
» 12	» 12	» 12	» 12	» 12	» 12	» 12	» 12	» 12	» 12	» 12
—	» 700	—	—	» 700	» 500	» 400	» 700	» 400	—	» 500
» 150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	» 150	—	—	» 150	—	—	» 75	—	—	—
—	» 175	—	—	» 175	—	—	» 400	—	—	—
—	» 200	—	—	—	—	—	» 125	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	» 150	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	» 75
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	» 36	—	—	» 36	» 36	» 36	» 36	» 36	—	» 24

STAAT, aanwijzende het hoogste bedrag der sommen, welke — uit kracht van de 1ste zinsnede van art. 6 van het Koninklijk besluit van 5 December 1881, n°. 26, en met inachtneming van de 2de zinsnede van dat artikel — voortaan, te rekenen van 1 Januari 1882, bij de korp-

sen van de Landmacht, de Koninklijke militaire Academie, de pupilenschool en het vaste kader van het koloniaal werfdepot, voor premieën en aanbrenngeld aan de daarop rechthebbenden kunnen worden toegekend.

a. Voor ieder als vrijwilliger aangenomen gewezen militair, recrult of milicien, die den leeftijd van 18 jaren bereikt heeft, — de gevallen, onder *d* hierna bedoeld, uitgezonderd: als soldaat, tamboer of hoornblazer 60 gulden premie, en 6 gulden aanbrenngeld, als korporaal of appointé 90 gulden premie, als onderofficier 120 gulden premie.

b. Voor ieder als tamboer of hoornblazer aangenomen vrijwilliger beneden den leeftijd van 18 jaren 30 gulden premie en 3 gulden aanbrenngeld.

c. Voor ieder vrijwillig dienend militair, die zich vóór dat hij den leeftijd van 40 jaren bereikt heeft, opnieuw verbindt: als soldaat, tamboer of hoornblazer 60 gulden premie, als korporaal of appointé 90 gulden premie, als onderofficier 120 gulden premie.

d. Voor ieder persoon, die bij het wapen der infanterie of dat der artillerie vrijwillig voor zes jaren in dienst treedt: als aspirant-korporaal 80 gulden premie, als aspirant-onderofficier 110 gulden premie.

e. Voor ieder loteling of nummervwisselaar, die in de termen valt om met groot verlof te worden gezonden of met groot verlof afwezig te blijven, en het verlangen te kennen geeft om, uit kracht van art. 126 der wet van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72) — zonder zich als vrijwilliger te verbinden — onder de wapenen te blijven of terug te komen, — voor elke zes maanden werkelijke dienst: van een soldaat 5 gulden premie, van een korporaal of appointé 7,50 gulden premie, van een onderofficier 10 gulden premie.

ALGEMEENE BEPALINGEN.

§ 1. De onder *a* en *e* vermelde bedragen worden niet toegekend, wanneer het verbintenissen geldt: van meesters-werklieden, en van miliciens, aangegaan met het doel om bij het wapen der *maréchaussée* te worden overgeplaatst.

§ 2. De premieën, onder *a* en *c* bedoeld, worden niet toegekend aan hen, die op eenigen cursus tot opleiding voor den officiersrang onderwijs ontvangen.

§ 3. Het aanbrenngeld, onder *a* en *b* bedoeld, wordt niet toegekend voor recruten, die op machtiging van het Departement van Oorlog worden aangenomen, noch voor die, herkomstig uit de gestichten *Omnerschans* en *Veenhuizen* en uit de gevangenis voor jeugdige veroordeelden te *Kruisberg* bij *Doetinchem*.

§ 4. De onder *a*, *b* en *c* vermelde premieën en aanbrenngelden worden toegestaan voor dienstverbintenissen van zes of meer jaren. Voor verbintenissen van korteren duur wordt voor ieder jaar een zesde van de toegestane bedragen gerekend.

§ 5. Voor ieder militair, die bij het aangaan eener verbintenis een zoodanigen leeftijd heeft bereikt, dat het engagement niet vóór het einde van het 40ste levensjaar kan verstreken zijn, worden voor elk jaar, dat na laatstgenoemd tijdstip nog in zijn geheel moet worden volbracht, de bovengenoemde sommen met een zesde verminderd.

§ 6. De toegestane premieën en aanbrenngelden worden uitbetaald: die bedoeld onder *a*, *b* en *d*, onmiddellijk na de goedkeuring van het accordo, — met dien verstande dat van de onder *d* vermelde premie voor een aspirant onderofficier slechts *f*80 aan hem wordt uitbetaald, terwijl *f*10 in zijn rekening in het kleeding- en reparatiefonds wordt gestort, en *f*20 moet strekken tot aankoop van boeken en andere benoodigdheden; die bedoeld onder *c*, bij ingang der nieuwe verbintenis; die bedoeld onder *e*, bij het begin van elken termijn van zes maanden.

§ 7. Ingeval van overgang bij de koloniale troepen moet de ontvangen premie worden terugbetaald over elk dienstjaar, waarvoor premie werd toegekend, en dat niet in zijn geheel volbracht werd.

STAAT van het maximum der sommen, welke — uit kracht van de 1ste zinsnede van art. 12 van 's Konings besluit van 5 December 1881 n°. 26 — voortaan, te rekenen van 1 Januari 1882, bij de navermelde korpsen jaarlijks mogen worden besteed voor kosten van het militair onderwijs, bedoeld onder a, b en c van gemeld besluit, — mitsgaders van de bedragen, welke uit die sommen worden toegekend aan de commandanten der compagnieën, eskadrons en batterijen voor verwarming van lokalen, bedoeld bij art. 14, en aan de commandanten der korpsen voor kosten van feesten op 's Konings verjaardag, bedoeld bij art. 15.

KORPSEN.	Maximum der sommen, bedoeld bij art. 11		Sommen, welke worden toegekend aan	
	punten a en b,	punt c,	ieder der commandanten van compagnieën, eskadrons of batterijen (art. 14).	de commandanten der korpsen (art. 15).
Regiment grenadiers en jagers.....	f 2500 (1)	f 200	f 35	f 100
Een regiment infanterie.....	» 2500 (1)	» 200	» 35	» 100
Instructie-bataljon.....	» 3000	» 200	» 35	» 100
Algemeen depot van discipline.....	» 200	» 75	» 35	» 25
Hoofdcursus } te 's Hertogenbosch.....	» 5500 (2)	—	—	—
compagnie } » Kampen.....	» 6100 (2)	—	—	—
Een regiment huzaren.....	» 1300	» 120	» 35	» 70
Eskadron ordonnansen.	» 225	—	» 35	» 10
Rij- en hoefsmidschool...	» 150 (3)	—	» 35	» 15
Een regiment veldartillerie.....	» 1100	» 175	» 35	» 100
Korps rijdende artillerie, behalve de instructie-batterij.....	» 450	» 100	» 35	» 55
Instructie-batterij.	» 1700	—	» 35	» 30
Korps pontonniers.....	» 400	» 100	» 35	» 75
Een regiment vestingartillerie.....	» 1050	» 200	» 35	» 30
Korps torpedisten.....	» 625	» 100	» 35	» 25
Instructie-compagnie.....	» 2900	» 100	» 35	» 25
Cursus-compagnie te Delft.	» 5300 (2)	—	—	—
Korps genietroepen...	» 2200	» 180	» 35	» 25
Pupillenschool.....	» 1100	» 150	—	» 50
Divisie (Noordbrab. Zeeland.	» 240	—	—	—
marechaussée van Limburg.....	» 200	—	—	—
Koloniaal werfdepot (vaste kader). .	» 465	» 100	» 35	» 35

(1) Bovendien voor elk bataljon, verwijderd van den staf van het korps, zoo het één is, f 75 en, zoo er meer zijn, f 50.

(2) Wanneer officieren van andere wapens dan dat, waartoe de compagnie behoort, als onderwijzer bij de compagnie belooning genieten, moet die belooning in rekening worden gebracht bij het korps, waartoe die officieren behooren, het bedrag daarvan komt in mindering van de hier bedoelde som, en kan bij laatsbedoeld korps boven de toegestane som in rekening worden gebracht.

(3) Bovendien — alléén voor 1882 — een som van f 100, voor eerste aanschaffing van benodigdheden.

Op de voorgaande tabellen volgen in het (*Rec. Mil.* I, bladz. 666—678) verschillende modellen betreffende het in rekening brengen van administratie en werfkosten, en van een *Voordracht tot het toekennen van belooningen en prijzen*, als bedoeld onder 1 en 2 van punt 8 van art. 11 van 's Konings besluit van 5 Dec. 1881 n°. 26.

Garnizoensindeeling van het leger. Aanschrijving M. v. O. van 30 December 1881, n°. 28. Mededeeling van Z. M. besluit van 5 December 1881, n°. 189.

Overwegende, dat het noodig is de garnizoensindeeling van het leger vast te stellen, zooals die in verband met de territoriale indeeling van het Rijk, de legerorganisatie, de eischen voor de oefening en voor de mobilisatie der troepen en de verbetering der kazerneering, behoort te worden geregeld.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog, van den 18den November 1881, Kabinet, litt. D³⁹.

Den Raad van State gehoord advies van den 29sten November 1881, n°. 40).

Gezien Onze besluiten van 14 Februari 1881, n°. 1, 7, 8, 9, 10, 11 en 12, alsmede het nader rapport van Onzen Minister van Oorlog, van den 3den December 1881, Kabinet, litt. IJ¹⁰.

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

Art. 1. De verdeeling van het leger over de verschillende garnizoenen wordt vastgesteld zooals op de bij dit besluit gevoegde tabel is vermeld.

Art. 2. Voor zoover de in artikel 1 bedoelde indeeling thans nog niet bestaat, wordt zij ten uitvoer gelegd, naarmate, in de op die tabel vermelde garnizoenen, door verbetering van bestaande en aanbouw van nieuwe militaire gebouwen, gelegenheid tot behoorlijke huisvesting der troepen tot stand komt.

In afwachting hiervan kunnen gemeenten, welke niet op die tabel voorkomen, maar welke thans garnizoen bevatten, ook nog als garnizoensplaats gebruikt worden.

1ste Militaire afdeeling.

Amsterdam, staf van een regiment en twee bataljons infanterie, een veldeskadron cavalerie, staf van een regiment en acht compagnieën vestingartillerie, en een compagnie hospitaalsoldaten. Delft, vestingartillerie: staf van een regiment en vier compagnieën, een compagnie werklieden, een cursuscompagnie (tot 1 October 1884). 's Gravenhage, het regiment grenadiers en jagers, staf van een regiment en drie veldeskadrons cavalerie; veldartillerie: staf van een regiment; staf van een afdeeling; vier batterijen en twee treincompagnieën; vestingartillerie: een compagnie. Haarlem, staf van een regiment en drie bataljons infanterie, een veldeskadron en een depoteskadron cavalerie. Helder, een bataljon infanterie, vier compagnieën vestingartillerie. Hoorn, een bataljon infanterie.

2de Militaire afdeeling.

Leiden, twee bataljons infanterie; veldartillerie: staf van een afdeeling en twee batterijen. Naarden, een bataljon infanterie; vestingartillerie: een compagnie. Schoonhoven, de instructie-compagnie. Amersfoort, staf van een regiment en vier bataljons infanterie; cavalerie: een depoteskadron, het eskadron ordonnansen, en de rij- en hoefsmidschool; veldartillerie: staf van een afdeeling en twee batterijen. Arnhem, staf van een regiment en drie bataljons infanterie, het korps rijdende artillerie. Assen, twee bataljons infanterie. Deventer, een bataljon infanterie, staf van een regiment en drie veldeskadrons cavalerie. Doesburg, een bataljon infanterie. Groningen, een bataljon infanterie. Harderwijk, het koloniaal werfdepot. Kampen, het instructiebataljon, een hoofdcursus-compagnie.

Leeuwaarden, staf van een regiment en twee bataljons infanterie. Nieuwersluis, de pupillenschool. Utrecht, een bataljon infanterie; veldartillerie: staf van een regiment; staf van een afdeling; vier batterijen en twee treincompagnieën; een regiment vestingartillerie, het korps genietroepen; een compagnie hospitaalsoldaten. Zutphen, twee veldeskadrons cavalerie. Zwolle, artillerie-schietschool.

3de Militaire afdeling.

Bergen op Zoom, staf van een regiment en vier bataljons infanterie, veldartillerie: staf van een afdeling en twee batterijen. Breda, staf van een regiment en vier bataljons infanterie, twee veldeskadrons cavalerie; veldartillerie: staf van een regiment; staf van een afdeling; vier batterijen en twee treincompagnieën; een compagnie hospitaalsoldaten. Brielle, het korps torpedisten. Dordrecht, pontonniers het korps. Geertruidenberg, een bataljon infanterie. Gorinchem, staf van een regiment en zes compagnieën vestingartillerie. Hellevoetsluis, een compagnie vestingartillerie. 's Hertogenbosch, staf van een regiment en twee bataljons infanterie, een hoofdcursus-compagnie, een depoteskadron cavalerie, vier compagnieën vestingartillerie. Maastricht, een bataljon infanterie. Nijmegen, twee bataljons infanterie. Venlo, staf van een regiment en drie veldeskadrons cavalerie. Vlissingen, een bataljon infanterie en het algemeen depot van discipline. Willemstad, een compagnie vestingartillerie.

TWEEDE GEDEELTE.

Soldij, brood en menages, subsidie voor het muziekkoninkfonds bij de korpsen infanterie. Aanschrijving M. v. O. van 8 December 1881, n°. 81. Mededeeling van Z.M. besluit van 27 October 1881, n°. 23.

Op voordracht van Onzen Minister van Oorlog [van 21 October 1881, Vide Afd. N°. 64.

Gezien Onze besluiten van 18 December 1859, n°. 55, van 22 Augustus 1868, n°. 52, van 31 December 1873, n°. 3, zoomede Onze besluiten tot wijziging en aanvulling daarvan, betreffende de soldijen en het brood voor de onderofficieren en mindere militairen voor de landmacht.

Gelet op Ons besluit van 29 November 1880, n°. 23, waarbij onder andere de sommen zijn vastgesteld, welke bij het Regiment Grenadiers en Jagers en bij de overige acht Regimenten Infanterie, over het jaar 1881, voor het muziekkoninkfonds worden te goed gedaan.

Hebben goedgevonden en verstaan, onder intrekking van Ons besluit van 22 Augustus 1868, n°. 52, hiervoren bedoeld, te bepalen:

Art. 1. De soldijen der onderofficieren en verdere militairen van de landmacht wordt over de dagen, recht gevende op soldij met toelage van brood, verhoogd met *met twee* (f 0,02) per man daags.

Art. 2. Ten behoeve van de menage van de korporaals en manschappen, wordt, ingeval van de soldij — die van den soldaat der minste klasse tot maatstaf genomen — bij het Regiment Grenadiers en Jagers minder dan *elf cent* (f 0,11), bij de overige Infanterie-korpsen, mitsgaders het Koloniaal Werfdepot minder dan *tien cent* (f 0,10) en bij de andere wapenkorpsen minder dan *dertien cent* (f 0,13) per dag wordt uitgedeeld, het aan die bedragen ontbrekende als bijslag op de soldij van 's Rijkswege te goed gedaan.

Art. 3. Het ration munitiebrood, bij de landmacht te verstrekken, heeft het gewicht van *zes honderd gram* (0,6 KG.).

Art. 4. De subsidie voor het muziekkoninkfonds bij het Regiment Grenadiers en Jagers en bij de acht Regimenten Infanterie, welke jaarlijks wordt te goed gedaan, bedraagt:

voor het Regiment Grenadiers en Jagers *elf duizend vijf honderd en zestig gulden* (f 11560);

en voor elk der acht Regimenten Infanterie *vier duizend een honderd en veertig gulden* (f 4140).

Art. 5. De bepalingen, in de artt. 1, 2 en 3 van Ons tegenwoordig besluit vervat, zijn ook van toepassing op het koloniaal werfdepot.

Art. 6. Dit besluit treedt in werking den 1sten Januari 1882.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht:

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen:

1°. Met opzicht tot de bereiding, uitdeeling, enz. van het brood en het in rekening brengen van den bijslag op de soldij, geldt, te rekenen van den 1sten Januari 1882, hetgeen te dien aanzien voor het jaar 1881 is vastgesteld.

2°. Onder de bedragen, bedoeld bij art. 4 van voorschreven besluit, zijn voor het Regiment Grenadiers en Jagers f 160 en voor elk der acht regimenten infanterie f 140 begrepen, bestemd om daaruit de stafmuzikanten, over de dagen, rechtgevend op bezoldiging met toelage van brood, in het genot der verhooging van *twee cent* per man daags te kunnen stellen, en

3°. Vermits in art. 2 van gemeld besluit alleen sprake is van korporaals en manschappen, wordt — ingeval onderofficieren aan de daár bedoelde menages mochten deelnemen — voor dezen geen bijslag te goed gedaan.

Soldij van de sergeanten- en korporaals-vuurwerker bij de vestingartillerie. Aanschrijving M. v. O. van 9 December 1881, n°. 9. Mededeeling van Z. M. besluit van 4 December 1881, n°. 29.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 30sten November 1881, IIIde Afd. n°. 16.

Gezien de bijlage D van Ons besluit van 14 Februari 1881, n°. 9, houdende samenstelling van een regiment vestingartillerie.

Gezien Onze besluiten van 31 December 1873, n°. 3 en van 10 Februari 1876, n°. 26.

Hebben goedgevonden en verstaan, met aanvulling in zooverre van die besluiten, te bepalen:

dat de in genoemde bijlage vermelde sergeanten- en korporaals-vuurwerker zullen genieten:

de sergeanten-vuurwerker, de soldij van sergeant der vestingartillerie, volgens hunnen diensttijd, met een verhooging van 5 cent per dag, en de korporaals-vuurwerker, de soldij van korporaal der vestingartillerie, met een verhooging van 10 cent per dag.

Administratie bij de korpsen. Aanschrijving M. v. O. van 9 December 1881, n°. 23.

Brengt, door deze ter kennis van de landmacht, dat in het ontwerp van wet tot vaststelling van het VIIIste hoofdstuk der staatsbegrooting voor 1882 — voor zooveel de administratiën der korpsen betreft — voorkomen de navermelde artikelen.

IIIde AFDEELING.

Trakementen, toelagen en schadeloosstelling voor uniformverandering, voor het aanschaffen van dienstvaarden en voor verhuiskosten bij verplaatsing van de officieren der wapenkorpsen, daarouder begrepen de paardenartsen bij die korpsen.

Art. 8. Infanterie. Art. 9. Cavalerie. Art. 10. Artillerie. Art. 11. Genie. Art. 12. Gratificatiën en kosten van vervoer van officieren, die bij het leger in *Nederlandsch Indië* worden gedetacheerd.

IVde AFDEELING.

Soldijen en verdere kosten der verschillende wapenkorpsen, met uitzondering van de kosten voor de officieren der korpsen, in de IIIde afdeeling vermeld, maar met inbegrip van de kosten der instructeurs bij de schutterijen en vereenigingen tot vrijwillige oefening in den wapenhandel, van gratificatiën, te verlenen aan de met lichaamsgebreken ontslagen wordende onderofficieren en maanschappen, van begrafeniskosten van onvermogene militairen en van schadeloosstelling voor schutterlijke diensten, bij gemis van garnizoen.

Art. 13. Infanterie, hieronder begrepen de onderofficieren en soldaten van andere wapens, tijdelijk daarbij in betaling.

Art. 14. Cavalerie, hieronder begrepen de onderofficieren en soldaten van andere wapens, tijdelijk daarbij in betaling.

Art. 15. Artillerie, hieronder begrepen de onderofficieren en soldaten van andere wapens, tijdelijk daarbij in betaling.

Art. 16. Genie.

Art. 17. Kosten, vallende op het kampeeren van troepen, op het verrichten van veldoefeningen op groote schaal, daaronder begrepen kadermanoeuvres, op het houden van oefeningen in den strategischen velddienst, op het voor oefening bezetten van forten en versterkte plaatsen, op den post-duivendienst en op het nemen van proeven met verduurzaamde levensmiddelen.

Vde AFDEELING.

Geneeskundige dienst.

Art. 19. Traktementen, bureaustkosten, toelagen en schadeloosstelling voor verhuiskosten bij verplaatsing van de officieren van gezondheid, met uitzondering van die bij de Koninklijke militaire Academie ingedeeld.

VIde AFDEELING.

Studie en onderwijs.

Art. 24. Traktementen, toelagen, soldijen, schadeloosstelling voor uniformverandering, voor het aanschaffen van dienstvaarden en voor verhuiskosten bij verplaatsing, mitsgaders verdere kosten der Koninklijke militaire Academie, na aftrek van het aandeel in die kosten, dat uit het Iste hoofdstuk der begrooting van *Nederlandsch-Indië* wordt betaald.

Art. 25. Traktementen, toelagen, soldijen, schadeloosstelling voor uniformverandering en voor verhuiskosten bij verplaatsing, mitsgaders verdere kosten van de pupillenschool.

XIIde AFDEELING.

Verskillende uitgaven.

Art. 58. Kosten van medailles voor diensten van onderscheiden aard, en van de daaraan verbonden gratificatiën.

XVde AFDEELING

Wapen der maréchaussee.

Art. 80. Traktementen, toelagen, mitsgaders schadeloosstelling voor uniformverandering, voor het aanschaffen van dienstvaarden en voor verhuiskosten bij verplaatsing van officieren van het wapen der maréchaussee.

Art. 81. Soldijen, huisvesting en verdere kosten van het wapen der maréchaussee, met uitzondering van de kosten voor de officieren van het wapen, in het voorgaand artikel vermeld, maar met inbegrip van gratificatiën, te

verleenen aan met lichaamsgebreken ontslagen wordende onderofficieren en manschappen, en van begrafeniskosten van onvermogene militairen van het wapen.

Heeft wijders goedgevonden — voor het geval gemeld ontwerp tot wet mocht worden verheven — met 1 Januari 1882.

A. In te trekken de beschikkingen van :

23 December 1879, VIIIste Afd., n°. 53 (*R. M.* 1879, II, bl. 306) en

28 December 1880, VIde Afd., n°. 18 (*R. M.* 1880, II, bl. 659).

B. Te bepalen :

§ 1. In overeenstemming met de omschrijving der artikelen 13 tot 16, kunnen de sommen, aankomende voor soldij, enz. voor onderofficieren en soldaten van andere wapens — dat der genie daaronder begrepen — die bij een infanterie-, cavalerie- of artillerie-korps tijdelijk in betaling (subsistentie) worden gevoerd, onder de uitgaven voor dat korps worden verantwoord.

Bij het korps genietroepen (art. 16) mag evenwel geen soldij, brood, enz. van militairen van andere wapens aan het Rijk in rekening worden gebracht.

§ 2. De regel, in de 1ste zinsnede van § 1 bedoeld, wordt niet toegepast, wanneer het geldt een groot getal militairen, die voor langen tijd in subsistentie worden opgenomen. Heeft dit plaats, dan worden — evenals voor de soldaten, van andere wapens dan dat der infanterie, bij het algemeen depot van discipline gedetacheerd — van het aankomende, per wapen, afzonderlijke monsterrollen en verdere bescheiden opgemaakt, en de bedragen daarvan verrekend met — en ten laste van het Rijk verantwoord bij — een door den betrokken intendant aan te wijzen korps van het wapen, waartoe de militairen behooren.

§ 3. Alle betalingen en vergoedingen ten laste van de artikelen 24, 25 en 81 moeten — zonder eenige uitzondering — onder de uitgaven voor de onder die artikelen vermelde instellingen worden begrepen.

§ 4. Ofschoon de traktementen, enz. voor de officieren van gezondheid onder één artikel (19) in het wetsontwerp zijn vermeld, blijven die officieren — voor zooverre die bij korpsen zijn ingedeeld — bij die korpsen in betaling. Ten dien aanzien wordt het navolgende in acht genomen:

a. Op de betalingslijsten der officieren worden eerst gebracht de officieren van het wapen, waartoe het korps behoort, en, nadat het dezen aankomende is getotaliseerd, worden de officieren van gezondheid op de lijst gebracht, en wordt het dezen aankomende insgelijks getotaliseerd. Na dit laatste totaal wordt het generaal totaal der lijst vermeld;

b. Andere betalingstukken — zooals b. v. die voor huisvesting op marsch of in kantonnement — worden zoodanig ingericht, dat afzonderlijk blijkt van het bedrag, hetwelk aan of ten behoeve van officieren van gezondheid is betaald;

c. De betalingen, overeenkomstig de punten a en b voor officieren van gezondheid gedaan, worden niet begrepen in de gewone verzamelingen op de bewijzen, bij de afrekening met 's Rijks schatkist behorende, doch daarvan wordt een afzonderlijke verzameling opgemaakt;

d. Wanneer officieren van gezondheid deel uitmaken van een marcheerenden troep, behoeven de voor hen te betalen vrachtkosten, veergelden en dergelijke algemeene kosten niet afzonderlijk te worden verantwoord, doch deze worden — evenals hunne toelagen bij kampeeren en verdere onder art. 17 bedoelde oefeningen — onder die van den troep uitgetrokken.

e. In de inwendige administratie der korpsen behoeven de betalingen voor

officiëren van gezondheid niet afzonderlijk te worden verantwoord, — evenmin de van hen te doene inhoudingen, zooals die voor de weduwen- en weezenkas, het officiers-kleedingsfonds, enz.

§ 5. Van de uitgaven, ten laste van de artikelen 8, 9, 10, 13, 14, 15, 17, en 19 gedaan bij korpsen, bij andere korpsen in administratie, worden afzonderlijke verzamelingen op de bescheiden in enkelvoud opgemaakt en het bedrag daarvan in de afrekening van laatstbedoelde korpsen met 's Rijks schatkist opgenomen.

De ontvangsten worden echter gedetailleerd omschreven op de verzameling op de bescheiden van het korps, dat de verantwoording aan het Rijk doet.

§ 6. Al de door de korpsen aangevraagde gelden worden — om het even voor welke soort van uitgaven die noodig zijn, en voor zooverre dien-aangaande bij de voorschriften, volgens de 2de zinsuede dezer § te geven, niet anders zal worden bepaald — gemandateerd ten laste van de artikelen 13 tot 16, 24 en 81.

Ten aanzien van het mandateeren van de betalingen voor traktementen, enz., van officieren en van officieren van gezondheid en voor kampeeren van troepen, enz., zullen aan de betrokken intendanten afzonderlijke bevelen worden gegeven.

§ 7. Met opzicht tot de invulling der verzamelingen op de bescheiden wordt het navolgende in acht genomen:

a. *Debetzijde.* Al de uitgaven voor soldijen, enz., bedoeld onder de artikelen 13 tot 16 en 81, worden op de 2de bladzijde afzonderlijk getotaliseerd (de traktementen der officieren worden dus niet op de 1ste bladzijde gebracht) en daarna worden de overige uitgaven verantwoord, — een en ander onder de volgende omschrijvingen:

Art.	Soldijen, enz. (Totaal)	f —
»	Traktementen, enz. van officieren (1)	—
»	» van officieren van gezondheid.	—
»	Kampeeren van troepen, enz.	—

Algemeen depot van discipline.

Art.	Soldijen, enz.	f —
»	Traktementen, enz. van officieren.	—
»	Enz. als voren.	—

Totaal f —

b. *Creditzijde.* Deze wordt ingevuld naar het model n°. 2, behoorende bij de beschikking van 9 April 1880, VIIIste Afd., n°. 22 (R. M. 1880, II, bladz. 81.) Na de mandaten wegens kampeeren van troepen wordt nog vermeld:

Art. 19. Traktementen, enz. van officieren van gezondheid; op mandaat.

§ 8. Voor de gratificatiën en kosten, bedoeld bij artikel 12, en voor de gratificatiën, in art. 58 omschreven, wordt telkens, onmiddellijk nadat deswege een betaling is gedaan, een declaratie in tweevoud opgemaakt en, vergezeld van de bewijzen, aan het Departement van Oorlog ter verevening gezonden.

(1) De onder de artikelen 8 tot 11 en 80 niet genoemde betalingen voor officieren — zooals die voor fourages, reis- en verblijfskosten, voor reizen ten dienste van het korps gedaan, tournée- en bureaustkosten, inkwartiering, schrijfbehoeften bij het schijfschieten, tuigonsmeer en dergelijke worden op de gebruikelijke wijze begrepen onder de kosten, bedoeld bij de artikelen 13 tot 16 en 81.

Kosten van vervoer, als bij art. 12 bedoeld, worden echter niet betaald dan nadat daartoe door den Minister van Oorlog bevel is gegeven.

§ 9. Bij de Koninklijke Militaire Academie worden de bijdragen der cadetten, alsmede het door het Departement van Koloniën te betalen aandeel in de kosten der instelling, op de driemaandelijksche afrekening der instelling in ontvangst verantwoord.

§ 10. Van de betalingen voor de Pupillenschool wordt, bij het einde van elke drie maanden, door de hoofdadministratie van het korps, waarbij de instelling in administratie wordt gevoerd, een declaratie in tweevoud, vergezeld van de bewijzen van uitgaaf en van ontvangst, ter verevening aan het Departement van Oorlog gezonden.

De bedragen der ten laste der instelling afgegeven mandaten wegens inhoudingen ten behoeve van het pensioenfonds voor burgerlijke ambtenaren, mitsgaders de bijdragen der pupillen worden aan den voet der declaratie gedetailleerd omschreven, en het totaal bedrag daarvan wordt van dat der uitgaven afgetrokken.

De ontvangsten en uitgaven voor de instelling worden verantwoord op de rekening der diversen, onder het hoofd »Pupillenschool».

§ 11. Het bepaalde bij deze beschikking is niet van toepassing op:

a. het Koloniaal Werfdepot.

b. de Koninklijke Militaire Academie, voor zooveel betreft het afzonderlijk verantwoord van de traktementen, enz. van officieren en van officieren van gezondheid; de uitgaven deswege worden bij de inrichting op de gebruikelijke wijze onder de overige uitgaven verantwoord.

Herijk van maten en gewichten. Aanschrijving M. v. O. van 10 December 1881, N°. 69.

Gezien het Koninklijk besluit van 24 November 1881, *betrekkelijk den herijk van de maten en gewichten in het jaar 1882 (Staatsblad n°. 178)*.

Gelet op de aanschrijving van 9 Juni 1869, n^o. I S. (B. U. bl. 1139):

Brengt, ten vervolge op die aanschrijving, door deze, ter kennis van de landmacht, dat Zijne Majesteit, bij bovengenoemd besluit, heeft goedgevonden, het navolgende te bepalen:

1°. de maten en gewichten zijn in het jaar 1882 onderworpen aan den herijk, bedoeld in artikel 15, litt. a, der wet van 7 April 1869 (*Staatsblad n°. 57*), waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt bij Koninklijk besluit van 29 November 1874 (*Staatsblad n°. 143*);

2°. die herijk geschiedt binnen het tijdvak, dat aanvangt op 1 Januari en eindigt op 1 October van dat jaar;

3°. aan Gedeputeerde Staten der provinciën wordt opgedragen het tijdstip te bepalen, waarop die herijk voor elke gemeente gedurende het onder 2°. genoemde tijdvak zal plaats hebben.

Prijzen van levensmiddelen over 1882. Aanschrijving M. v. O. van 14 December 1881, n°. 30.

Gelet op het bepaalde bij artikel 18 van het Voorschrift betreffende de voeding van de militairen der landmacht, *in tijd van vrede*.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat contracten zijn gesloten voor de levering van de levensmiddelen, bedoeld bij art. 12 van gemeld voorschrift, ten behoeve van het leger in de garnizoenen en legerplaatsen, voor den tijd van één jaar, ingaande 1°. Januari 1882, met de aannemers en tegen de prijzen, in den hierbij gevoegden staat vermeld.

STAAT van de namen en woonplaatsen der aannemers, met wie overeenkomsten zijn gesloten voor de levering van levensmiddelen, ten behoeve van de troepen, voor den tijd van één jaar, ingaande 1 Januari 1882, met vermelding van de daarbij bedongen prijzen.

F. J. Freni en C^o. te Rotterdam, rijst, (100 KG.) f 13,07 1ste militaire afdeeling, f 13,07 2de militaire afdeeling en f 13,07 3de militaire afdeeling.

E. J. Stegeman te Deventer, gort, HL. f 11,79 1ste militaire afdeeling en f 11,79 2de militaire afdeeling.

J. Muntinga te Groningen, bruine boonen, HL. f 12,50 1ste militaire afdeeling, f 12,50, 2de militaire afdeeling en f 12,50 3de militaire afdeeling.

B. J. Stegeman Jr. te Deventer, groene erwten, HL. f 13,72 1ste militaire afdeeling.

L. van Gerrevink te Deventer, groene erwten, HL. f 13,18 2de militaire afdeeling.

J. J. Ochtman te Goes, groene erwten, HL. f 13,38 3de militaire afdeeling.

J. Muntinga te Groningen, grauwe erwten, HL. f 12,50 1ste militaire afdeeling, f 12,20 2de militaire afdeeling en f 12,50 3de militaire afdeeling.

Toelagen voor eerste uitrusting en kleeding- en reparatiefonds en prijsbepaling voor het jaar 1882. Aanschrijving M. v. O. van 24 December 1881, n°. 1. Mededeeling van Zr. Ms. besluit van 21 December 1881, n°. 28.

Gelet op de bepalingen van het provisioneel reglement van administratie bij de landmacht van 1 Februari 1819, lett. 1⁵, nopens het jaarlijks vaststelling der toelagen, voor eerste uitrusting en voor het kleeding- en reparatiefonds, welke bij de korpsen van het leger, aan het Rijk in rekening kunnen worden gebracht;

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 16 December 1881, VIe Afd., n°. 50;

Hebben goedgevonden en verstaan, te bepalen:

1°. dat gedurende het jaar 1882, voor eerste uitrusting en voor het kleeding- en reparatiefonds, de toelagen zullen worden te goed gedaan en aan het Rijk in rekening geleden, welke daarvoor, op den bij dit besluit behoorenden staat zijn aangewezen;

2°. dat door Onzen Minister van Oorlog gedurende het jaar 1882, de prijzen zullen worden geregeld, waartegen de voorwerpen van kleeding, uitrusting, enz., bij de onderofficieren en manschappen van alle wapens van het leger in gebruik zullen moeten worden uitgegeven of verrekend, terwijl door den genoemden Minister tevens de tijd van duur zal worden vastgesteld der verschillende voorwerpen, waaromtrent zulks behoort te geschieden.

STAAT van het bedrag der toelage voor de eerste uitrusting en het kleeding- en reparatiefonds, dat gedurende het jaar 1882 bij de landmacht zal worden te goed gedaan.

KORPSEN, ENZ.		Eerste uitrusting.		Toelage, per man en per dag, voor het kleeding- en reparatiefonds.			
		Vrijwilligers, waaronder ook de Pupillen, die bij een der korpsen van het leger worden overgeplaatst.	Militieus.	Adjutanten-onderofficier.	De overige onderofficieren en trompetters.	Korporaals en manschappen.	Manschappen der klasse van discipline.
Grenadiers en jagers.	Onderofficieren en manschappen.	Gld. 20	Gld. 20	Gld. 0,35	Gld. 0,15	Gld. 0,12	»
	Muziekanten	»	»	»	0,24	»	»
Cava-Infanterie.	Elève-muziekanten	20	»	»	»	0,16	»
	Schrijvers	20	»	»	0,15	0,12	»
Veld-artillerie.	Mr. werklieden	»	»	»	0,13	»	»
	Onderofficieren en manschappen	20	20	0,33	0,13	0,11	0,05s
Ves-ting-artillerie.	Muziekanten	»	»	»	0,24	»	»
	Elève-muziekanten	20	»	»	»	0,16	»
Pontonniers en torpedocompagnie.	Schrijvers	20	»	»	0,13	0,11	»
	Mr. werklieden	»	»	»	0,13	»	»
Rijdende artillerie.	Onderofficieren en manschappen	26	20	0,35	0,15 ^s	0,13 ^s	»
	Schrijvers	20	»	»	0,15 ^s	0,13 ^s	»
Mineurs en Sappeurs.	Mr. werklieden	»	»	»	0,13 ^s	»	»
	Onderofficieren en manschappen	25	20	0,35	0,15	0,12 ^s	»
Koninklijke Militaire Academie.	Vuurwerkers en schrijvers	20	»	»	0,13	0,11	»
	Mr. werklieden	»	»	»	0,13	»	»
Rijdende artillerie, compagnie.	Jongetingen bij de Instructie batterij	25	»	»	»	0,12 ^s	»
	Onderofficieren en manschappen	20	20	0,35	0,15	0,12	»
Pontonniers en torpedocompagnie.	Schrijvers	20	»	»	0,15	0,12	»
	Mr. werklieden	»	»	»	0,15	»	»
Koninklijke Militaire Academie.	De onderofficieren en manschappen gemeten de toelagen als voor het wapen waartoe zij behooren	»	»	»	»	»	»

Voor de kleeding van den directeur der muziek wordt ten behoeve van het muziekkfonds bij het Regiment Grenadiers en Jagers een vaste som van f 112 in het jaar toegestaan. De aspirant-onderofficier geniet bij bevordering tot den graad van onderofficier, een toelage voor ééns van f 30, terwijl ieder ander vrijwillig dienend militair — de meesters werklieden en muzikanten uitgezonderd — aan wien de effectieve graad van onderofficier wordt verleend en ieder milicien-onderofficier, die zich verbindt om als vrijwillig onderofficier te dienen, mede een zoodanige buitengewone vergoeding voor uitrusting ten bedrage van f 30 geniet.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit — met den daarbij vastgestelden staat —, door deze, ter kennis van de landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te doen kennen:

1°. dat het bepaalde in de staten Lett. F, G, H, L, M, N, O en P, behoorende bij de dezerzijdsche beschikking van 31 December 1880, Vide Afd. Intendance, n°. 22, ook voor het jaar 1882 van kracht blijft;

2°. dat de stoffen en goederen, voor de vervaardiging en de herstellingen der lakensche kleedingstukken van de onderofficieren en manschappen bestemd, de galons daaronder begrepen, bij de uitgifte zullen moeten worden berekend tegen de prijzen op den hiernavolgenden staat Lett. I aangewezen, waarin tevens de sommen zijn opgenomen, welke voor de onderscheidingsteekenen zullen worden betaald;

3°. dat de onderscheidene kleeding- en uitrustingsstukken ten dienste van de onderofficieren en manschappen, voor zooveel die niet in de staten Lett. G en H, hiervoren onder punt 1 bedoeld, zijn aangeduid, gedurende het jaar 1882 moeten worden uitgegeven tegen de prijzen, op den staat Lett. K, vastgesteld;

4°. dat de stoffen en goederen, vermeld in de staten Lett. G, H, I en K, op ultimo December 1881 in het magazijn van het Instructie-Bataillon voorhanden, op de rekening van het 1ste kwartaal 1882, tegen de daarbij genoemde prijzen zullen moeten worden overgebracht.

BEPALING van de prijzen, waartegen gedurende het jaar 1882, de verschillende behoeften, tot het vervaardigen en herstellen van lakensche kleedingstukken benodigd, aan de kleedermakers zullen worden uitgegeven, mitsgaders van de prijzen, welke aan die werklieden voor de verschillende onderscheidingsteekenen zullen worden betaald.

Ordinair laken, donkerblauw, oud model *f* 3,50 en nieuw model *f* 4,70; lichtblauw, oud model *f* 3,70 en nieuw model *f* 4,53; groen, oud model *f* 4,00 en nieuw model *f* 5,00.

Onderofficierslaken, donkerblauw, oud model *f* 5,87 en nieuw model *f* 6,77; lichtblauw, oud model *f* 5,64 en nieuw model *f* 5,64, groen, oud model *f* 6,75 en nieuw model *f* 7,00.

Uitmonsteringlaken rood *f* 4,90, geel *f* 4,90, lichtblauw *f* 5,73 en zwart *f* 5,78.

Voeringbaai *f* 0,37.

Voeringliunen *f* 0,40.

Dozijn knopen voor infanterie, veld- en vestingartillerie groote *f* 0,09, kleine *f* 0,07 en kleine met lange stiften voor schouderpassanten *f* 0,07.

Dozijn knopen voor cavalerie groote ballon *f* 0,54, half ballon *f* 0,15, groote voor stalbuizen *f* 0,09 en kleine voor stalbuizen *f* 0,07.

Dozijn knopen voor rijdende artillerie groote ballon *f* 0,35, half ballon middelsoort *f* 0,10, half ballon kleine *f* 0,07, groote voor stalbuis, pantalon en rijbroek *f* 0,10 en kleine voor stalbuis *f* 0,07.

Dozijn knopen voor genietroepen groote *f* 0,20, kleine *f* 0,14 en kleine met lange stiften voor schouderpassanten *f* 0,15.

Paar schouderpassanten voor infanterie *f* 0,34, artillerie *f* 0,26.

Vierkante roode en blauwe tres voor cavalerie *f* 0,16.

Figuur roode en blauwe tres voor cavalerie *f* 0,05.

Rood en blauw koord voor cavalerie *f* 0,12.

Platte blauwe tres voor rijdende artillerie *f* 0,19.

Platte gele tres voor rijdende artillerie *f* 0,18.

Vierkante blauwe tres voor rijdende artillerie *f* 0,17.

Vierkante gele tres voor rijdende artillerie *f* 0,15.

Figuur blauwe tres voor rijdende artillerie *f* 0,06.

Figuur gele tres voor rijdende artillerie *f* 0,05.

Lederen bezetsel met souspieds, voor cavalerie *f* 3,00, artillerie *f* 3,00.

Galon half goud voor chevrons en distinctief voor hoefsmeden *f* 1,85, voor staftrompetter en stafhoornblazer bij de regimenten veld- en vestingartillerie *f* 1,60, voor trompetters bij de veldartillerie *f* 1,60, voor trompetters bij de rijdende artillerie *f* 1,60, voor lissen *f* 1,50.

Galon half zilver voor chevrons en distinctief voor hoefsmeden *f* 1,82, geel zijden voor hoornblazers bij de artillerie *f* 0,65, kemelsgaren of katoen voor chevrons wit *f* 0,48, geel *f* 0,48, rood *f* 0,48, rood voor langdurigen dienst *f* 0,16, geel voor lissen *f* 0,45, geel voor grenadiers en jagers *f* 0,36.

Zilverkoord voor de schouderpassanten van den staftrompetter en de trompetters bij de cavalerie *f* 1,25.

Het verschil in de prijzen volgens dezen staat en de magazijnsrekening wordt bij de uitgifte op den staat model litt. VV verrekend, voor zooveel het instructie-bataillon betreft.

ONDERSCHIEDINGSTEEKENEN.

			Grenadiers, ja- gers, infanterie en genietroepen.	Cavalerie.	Veld- en ves- tingartillerie, pontonniers en torpedisten.	Rijdende artill- lerie.
		voor sergeant-majoor of opperwachtmeester.....	f 3.85	f 4.01	f 4.07	f 4.41
Stel chevrons van half goud of half zilver.	voor korte jas, attila of dolman	» sergeant of wachtmeester.....	1.81	1.97	2.01	2.25
		» fourier.....	1.89	1.94	2.07	1.96
	voor kapot mantel of overjas.	voor sergeant majoor of opperwachtmeester.....	3.93	4.05	4.11	3.87
		» sergeant of wachtmeester.....	1.87	1.86	2.04	1.58
		» fourier.....	1.94	2.19	2.11	1.84
Stel chevrons van kemelsgaren of katoen...		voor korte jas, attila of dolman.....	0.78	0.80	0.80	0.80
		» mouwvest of stalbuis.....	0.78	0.80	0.80	0.80
		» kapot, mantel of overjas.....	0.79	0.80	0.80	0.63
Een chevron van kemelsgaren of katoen voor kanonnier, pontonnier, stukrijder of genesoldaat der 1ste klasse.....		voor korte jas of dolman.....	0.12	»	0.13	0.25
		» mouwvest of stalbuis.....	0.12	»	0.13	0.13
		» kapot, mantel of overjas.....	0.12	»	0.13	0.21
Een chevron voor scherpschutter.....		voor korte jas, attila, mouwvest of stalbuis.....	0.14	0.14	»	»
		» kapot of overjas.....	0.15	0.15	»	»
Een chevron voor 6jarigen trouwen dienst..		voor korte jas, attila of dolman.....	0.22	0.22	0.22	0.22
		» mouwvest of stalbuis.....	0.22	0.22	0.22	0.22
		» kapot, mantel of overjas.....	0.22	0.22	0.22	0.22
Twee dito voor 18jarigen dienst.		voor korte jas, attila of dolman.....	0.39	0.39	0.39	0.39
		» mouwvest of stalbuis.....	0.39	0.39	0.39	0.39
		» kapot, mantel of overjas.....	0.39	0.39	0.39	0.39
Drie dito voor 30jarigen dienst.		voor korte jas, attila of dolman.....	0.53	0.53	0.53	0.55
		» mouwvest of stalbuis.....	0.53	0.55	0.55	0.55
		» kapot, mantel of overjas.....	0.56	0.56	0.56	0.56
Voor het bijvoegen van een chevron, boven een of twee vroegere, wanneer de eerste of beide eersten niet vernieuwd worden..		voor korte jas, attila of dolman.....	0.19	0.19	0.19	0.19
		» mouwvest of stalbuis.....	0.19	0.19	0.19	0.19
		» kapot, mantel of overjas.....	0.19	0.19	0.19	0.19
Galon, van half goud, om den kraag, voor staftrumpetter en trompetter bij de rijdende artillerie.....		»	»	»	»	1.03
Galon, van half goud, om den kraag, voor staftrumpetter of stafhoornblazer bij de veld- en vestingartillerie.....		»	»	»	»	0.98
Galon voor trompetter bij de veldartillerie.....		»	»	»	»	0.98
Galon van gele zijde voor hoornblazers bij de artillerie.....		»	»	»	»	0.44
Hoefrijzer, van half goud of zilver, voor hoefsmid.....		»	0.63	(1) 0.64	»	0.64
Passanten, van zilverkoord, voor den staftrumpetter en de trompetters bij de cavalerie.....		»	1.43	»	»	»

De overige onderscheidingsteekenen ten dienste van de hoefsmiden bij de cavalerie, de werkheden bij de korpsen artillerie, de veldtelegrafisten, den instrumentmaker en de werkheden bij de genietroepen, alsmede de granaat van sergeant-majoor-vuurwerker bij de artillerie, worden aan hen, tegen de prijzen daarvoor besteed, op rekening verstrekt.

(1) Alleen voor de hoefsmiden bij de regimenten veldartillerie.

STAAT der prijzen, waartegen de daarbij genoemde voorwerpen van nieuwe kleding, hoofdtooijsels en kleine uitrustingsstukken, ten dienste van de onderofficieren en manschappen zullen worden uitgegeven gedurende het jaar 1882.

- Granaat of hoorn met riempje voor schouderpassanten *f* 0,15.
 Schakots voor onderofficieren *f* 3,38 en ordinaire *f* 2,35.
 Kolbakken voor huzaren *f* 5,80.
 Kolbakken met zak voor rijdende artillerie *f* 28,95.
 Leeuwkoppen groote infanterie, artillerie en genietroepen *f* 0,03 en cavalerie *f* 0,05; kleine, infanterie, artillerie en genietroepen *f* 0,03 en cavalerie *f* 0,04.
 Stormkettingen, infanterie, artillerie en genietroepen *f* 0,28 en cavalerie *f* 0,60.
 Stormkettingen met leeuwknoppen voor rijdende artillerie *f* 1,98.
 Platen voor schakots *f* 0,05.
 Granaten of hoorn voor schakots *f* 0,05.
 Nummers voor schakots *f* 0,03.
 Letters H. S. voor schakots *f* 0,23.
 Gekruiste kanonnen met anker en kroon voor schakots *f* 0,32.
 Gekruiste kanonnen met kroon voor schakots *f* 0,09.
 Granaten voor genietroepen voor schakots *f* 0,05.
 Pompons *f* 0,26.
 Cocarde pompons voor cavalerie *f* 0,32 en rijdende artillerie *f* 0,32.
 Ballen *f* 0,25.
 Pluimen met koker voor cavalerie *f* 0,60.
 Paardenharen vlammen *f* 0,62.
 Snoeren voor kolbak der cavalerie 0,95.
 Vangsnieren met verlengstuk voor rijdende artillerie *f* 1,09.
 Zakken met kwast voor cavalerie *f* 1,00.
 Cocardes voor onderofficieren *f* 0,13 en ordinaire *f* 0,05.
 Lissen met knoop *f* 0,04.
 Vangsnieren voor grenadiers en jagers *f* 1,23.
 Halssnoeren met kwasten, infanterie *f* 0,93, cavalerie *f* 0,95, veld- en vestingartillerie en genietroepen *f* 0,97 en rijdende *f* 1,42.
 Sjerpen, cavalerie *f* 2,70 en rijdende artillerie *f* 3,82.
 Sabelkwasten voor onderofficieren, infanterie *f* 1,80 en cavalerie, veld- en rijdende artillerie *f* 2,90; ordinaire voor korporaals *f* 0,38, jagers *f* 0,38 en lederen *f* 0,23.
 Een paar laarzen voor de torpedisten, pontonniers en genietroepen *f* 9,75 voor de overige korpsen *f* 6,74 en schoenen *f* 4,73.
 Een paar sporen *f* 0,30 en spoorfoudraals *f* 0,10.
 Een paar schoenzakjes *f* 0,14.
 Hemden *f* 0,72.
 Onderbroeken *f* 0,98.
 Een paar sokken *f* 0,64, zeemlederen handschoenen *f* 0,76 en wollen *f* 0,50.
 Halsdassen *f* 0,35.
 Stalkielen voor cavalerie *f* 2,24 en artillerie *f* 2,24
 Werkkielen voor vestingartillerie *f* 1,26, voor het algemeen depôt van discipline *f* 1,09, het korps pontonniers *f* 1,28, het korps torpedisten *f* 1,09 en voor het korps genietroepen *f* 1,06.
 Stal- of werkbroeken voor infanterie *f* 0,97, cavalerie, veld- en rijdende artillerie *f* 1,40 en vestingartillerie en genietroepen *f* 1,30.
 Handdoeken *f* 0,20.

- Rokzakjes *f* 0,23.
 Naaizakjes *f* 0,10.
 Kleerborstel *f* 0,15 en schoen- of laarzenborstel *f* 0,15.
 Vet- of wasdoozen *f* 0,05.
 Haarkammen *f* 0,08.
 Zakboekjes voor de staande armée *f* 0,17 en miliciens *f* 0,17.
 Kleerkloppers *f* 0,25.
 Knoopscharen, houten *f* 0,04 en ijzeren *f* 0,11.
 Een paar broekdraagbanden voor infanterie *f* 0,25 en cavalerie, veld- en rijdende artillerie *f* 0,39.
 Eetketeltjes voor infanterie en genietroepen *f* 0,42, cavalerie *f* 0,55 en artillerie *f* 0,42.
 Spijslepels *f* 0,06.
 Knipmessen *f* 0,20.
 Knielappen voor tamboers *f* 0,93.
 Poetszakken *f* 0,10.
 Linnenzakken voor verlofgangers *f* 0,41.
 Haverzakken *f* 0,61.
 Mondzakken *f* 0,82.
 Fouragestrikken *f* 0,29.
 Roskammen *f* 0,41.
 Rosborstels *f* 0,62.
 Sponsen *f* 0,56.
 Manenkammen *f* 0,11.
 Scharen *f* 0,28.
 Dubbele koperen knopen voor rijbroek *f* 0,05.
 Een paar zwaluwnesten voor sergeant-tamboer en sergeant-hoornblazer *f* 15,00, korporaal-tamboer en korporaal-hoornblazer *f* 10,00, tamboer en hoornblazer *f* 1,60.
 Snoer met kwasten voor trompet, staftrompetter *f* 10,55 en trompetter *f* 2,10; voor hoorn, staf-hoornblazer en korporaal-hoornblazer *f* 11,50, sergeant- en korporaal-tamboer, tamboer en hoornblazer bij de infanterie *f* 1,60 en hoornblazer bij de artillerie *f* 3,00.
 Hoornsnoer zonder kwasten voor infanterie *f* 1,00 en artillerie *f* 1,25.
 Trompetsnoer zonder kwasten *f* 1,00.

VERSCHILLENDE BEPALINGEN.

De stok met toebehooren voor sergeant- en korporaal-tamboer, worden ten laste van het Rijk verstrekt, doch niet dan op autorisatie van het Departement van Oorlog vernieuwd. De kosten wegens het onderhoud dier voorwerpen, worden onder die voor reparatiën aan wapenen en ledergoed begrepen.

De zwaluwnesten voor tamboers en hoornblazers, mitsgaders die voor sergeant-tamboer of hoornblazer en korporaal-tamboer of hoornblazer, worden ten laste van het Rijk verstrekt en onderhouden.

De trompet- en hoornsnoeren in het algemeen, alsmede de tromstokken en verdere trombehoefden, worden onder de kosten voor reparatiën aan wapenen en ledergoed verrekend.

Wanneer de trompet- en hoornsnoeren vernieuwing vereischen en de kwasten daarvan nog voor verder gebruik geschikt zijn, worden alleen de koorden vernieuwd.

De tromstokken, waarvan alleen de knoppen onbruikbaar zijn, worden uit dien hoofde niet vernieuwd, maar van nieuwe knoppen voorzien.

Ingeval de vernieuwing van opgenoemde voorwerpen ten gevolge van onachtzaamheid der bruikers moet geschieden, komt zulks voor hunne rekening.

Het verwen der tromrepen geschiedt alleen wanneer het noodzakelijk wordt geacht.

Verstrekking van brood over 1882. Aanschrijving M. v. O. van 27 December 1881, n°. 7.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat gedurende het jaar 1882: 1°. De verstrekking van het brood aan de daarop rechthebbende militairen zal plaats hebben, als volgt:

a. uit garnizoensbakkerijen:

Amsterdam. Arnhem. *Doesborgh*, Bergen-op-Zoom. Breda. *Geertruidenberg*, en over Januari, Februari, Maart, November en December, *Dordrecht*. Deventer, *Zutfen* en *Zwolle*. Gorinchem, *Dordrecht* (over het tijdvak van 1 April tot en met 31 October), *Loevestein* en *Woudrichem*. Grave. 's Gravenhage, *Delft* en *Leiden*. Groningen. *Assen*. Haarlem. Harderwijk. 's Heerenbosch. Hoorn. Leeuwarden. Maastricht. Naarden. *Amersfoort*. Nijmegen. Utrecht, *Gouda*, *Nižuwerluis*, *Wierickerschans* en *Woerden*. Venlo. *Roermond*, *Vlissingen*, *Middelburg*. Willemsoord. (Marinebakkerij) 'den *Helder*.

b. door aannemers:

Brielle. T. Knappe 8⁷/₁₀₀. Hellevoetsluis, J. Vermaes 7⁵/₁₀₀. Willemstad met Ooltgensplaat, P. Rijnsaardt 7⁵/₁₀₀.

2°. Voor het aankopen van brood in de garnizoenen *Heusden*, *Kampen*, *Schoonhoven*, *Terneuzen* en op het fort te *Pannerden*, mitsgaders ten behoeve van het detachement tot bewaking van materieel op de legerplaats bij *Milligen* en dat in de kolonie *Veenhuizen* gevestigd, geldelijke toelagen te goed gedaan, en de bedragen daarvan te zijner tijd medegedeeld zullen worden. Te dien aanzien moet worden gehandeld zooals bij § 9 der beschikking van 22 Januari 1877, n°. 7 I (*R. M.* 1877, II, bl. 10) is voorgeschreven.

3°. De militairen, verblijf houdende in plaatsen — forten en versterkte plaatsen daaronder begrepen — waar niet op een der hiervoren onder 1°. en 2°. bedoelde wijzen in de behoefte aan brood of in de toelage daarvoor is voorzien, een toelage voor het aankopen van brood zullen genieten van tien cent (*f* 0,10) per man daags.

De tijd, door militairen in hechtenis doorgebracht, telt niet als diensttijd. Aanschrijving M. v. O. van 27 December 1881, n°. 18.

In aanmerking nemende, dat de aanschrijving van den 21sten Augustus 1843, n°. 64 B, betreffende het verdienen van den tijd, door vrijwillig dienende militairen in hechtenis doorgebracht, niet strookt met het bepaalde bij art. 15 der wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), noch met den inhoud van punt 4 van het model der engagements-akte, vastgesteld bij beschikking dezerzijds van 14 September jl. IIIe Afd. Pers., n°. 37;

Heeft goedgevonden, de voormelde aanschrijving van 21 Augustus 1843, n°. 64 B (*B. U.* bladz. 417) mits deze in te trekken.

Rekening en verantwoording van de directie der weduwen- en weezenkas voor de officieren der landmacht over 1880. Aanschrijving M. v. O. van 28 December 1881, n°. 3.

De zes-en-zestigste jaarlijksche rekening en verantwoording van de Directie der Weduwen- en Weezenkas voor de officieren van de landmacht (over het jaar 1880) opgenomen en gesloten hebbende, heeft de eer de uitkomst daarvan bij deze aan de landmacht mede te deelen:

De ontvangst heeft bestaan in:

1 Bijdragen van officieren, tot het leger hier te lande en tot dat in West-Indië behoorende (de gedetacheerden in Oost-Indië daaronder begrepen):

a. gewone contributie.	f 99,655,90 ⁵ .
b. doorlopende idem	» 53,301,20 ⁵ .
c. contributie bij vermeerdering van traktement.	» 18,802,03 ⁵ .
d. inleggelden en verhooging daarvan,	» 53,235,88.
	<hr/> f 224,995,02 ⁵ .

2. Bijdragen van gepensioneerde officieren:

a. gewone contributie.	» 5,397,38.
b. doorlopende idem.	» 10,847,92.
c. inleggelden en verhooging daarvan.	» 4,818,82.
	<hr/> » 21,064,12.

3. Inhouding op de pensioenen van weduwen en op de onderstandgelden van weezen, wegens onaangezuiverde inleggelden. » 911,96.

4. Twee percent van het bedrag der leverantiën aan de korpsen van het leger, ingevolge art. 1 van het Koninklijk besluit van 3 November 1842, n°. 71. » 36,999,43.

5. Rente van ingeschreven kapitalen op het grootboek der nationale werkelijke schuld. » 100,000,00.
Makende met het saldo in kas op 1 Januari 1880 ad » 8,573,97⁵.

Totaal der ontvangsten. f 392,544,51.

Uitgaven:

1. Pensioenen aan weduwen (met inbegrip der buitengewone uitkeering voor ééns van vijf en twintig ten honderd, ingevolge Zijner Majesteits besluit van 12 December 1879, n°. 32). f 284,132,34

2. Toelagen aan 12 weduwen, voor 15 kinderen boven het getal van drie (met inbegrip der buitengewone uitkeering voor ééns, als boven). » 861,93

3. Onderstandgelden voor 46 weezen (met inbegrip der buitengewone uitkeering voor ééns, als boven). » 6,289,34

4. Begrafniskosten voor 21 overleden officieren. » 2,100,00

5. Restitutie van te veel ingehouden contributiën. » 200,72⁵

6. Aan den amanuensis, als defrojement wegens schrijf- en drukloon enz. » 200,00

7. Voor aankoop van een kapitaal, groot f 120,000, aan inschrijvingen op het grootboek der nationale schuld, rentende 2¹/₂ percent, ingaande den 1sten Januari 1881. » 78,211,42

f 371,995,75⁵.

Zoodat op den 1sten Januari 1881 meer ontvangen dan uitgegeven is. » 20,548,75⁵,

Blijft voorhanden aan inschrijvingen op het grootboek der nationale schuld, rentende 2¹/₂ percent, een kapitale som van f 4,120,000.

Op den 1sten Januari 1880 bedroeg het getal weduwen	537
hetwelk in het jaar 1880 is vermeerderd met	25
	Te zamen.
	562
Daarentegen zijn er overleden	25
hertrouwd	2
Geroyeerd op grond van punt <i>b</i> van art. 18 van het Koninklijk besluit van 11 November 1842, n°. 52	3
	— 30
Waardoor op 1° Januari 1881 het getal gepensionneerde weduwen bedraagt	532

Lijst der thans van kracht zijnde reglementen, voorschriften, aanwijzingen, enz. Aanschrijving M. v. O. van 31 December 1881, n°. 106.

Gelet op de Ministerieële beschikking van 27 December 1878, IIe Afd. Gen. Staf, n°. 59 (*R. M.* 1878, II, bl. 235);

In aanmerking nemende: dat in de *Lijst der Reglementen, Voorschriften, Aanwijzingen, enz., voor den algemeenen dienst bij het leger en de verschillende wapens*, behoorende bij de Ministerieële beschikking van 31 December 1880, IIe Afd., Gen. Staf, n°. 28 (*R. M.* 1880, II blz. 792) in den loop dezes jaars zoovele veranderingen zijn gebracht dat het opmaken van een nieuwe lijst de voorkeur verdient boven het bekend maken dier veranderingen en van bijvoegingen;

Heeft goedgevonden, ter vervanging van de evengenoemde *Lijst*, zoodanige nieuwe *Lijst* te doen samenstellen en bij deze ter kennis van de landmacht te brengen.

LIJST der op 31 December 1881 van kracht zijnde reglementen, voorschriften, aanwijzingen, enz. voor den dienst bij de landmacht. (1).

A. Algemeene voorschriften.

Voorschrift op den velddienst voor het Nederlandsche leger, 1878 (2).

Voorschrift op den velddienst voor onderofficieren en korporaals. (Uittreksel uit het vorenstaande), 1878.

Regeling van het militair vervoer over de spoorwegen. (Hoofdstuk I en II en bijlage I), 1879.

Bepalingen van orde, bij het op- en afladen en bij het vervoer van troepen langs spoorwegen in acht te nemen. (Bijlage 2 van de regeling enz.), 1879.

Buitengewoon militair vervoer over de spoorwegen. (Hoofdstuk III en bijlage 3 van de Regeling enz.), 1880.

De drie laatstgenoemde werkjes in één band, 1880, (tot een beperkt getal).

Leidraad tot oefening van de troepen voor het vervoer met spoortreinen, 1879.

Voorschrift tot het houden van groote manoeuvres, 1880.

Handleiding tot de tactische oefeningen op de kaart, 1875.

Handleiding tot de belegeringsoefeningen op de kaart, 1880.

Algemeene instructie betrekkelijk het kampeeren van troepen op de legerplaats bij Milligen, 1880.

Beschrijving en reglement voor de bediening van de brandspuiten, 1881

(1) In deze *Lijst* worden niet vermeld de van kracht zijnde Reglementen, voorschriften, enz. welke in het *Recueil Militair* opgenomen zijn of — hoewel afzonderlijk gedrukt — geacht moeten worden bij dat werk te behooren. (Zie b.v. de ministerieële beschikking van 21 Sept. 1880, VIe Afd. Int. n°. 79 (*R. M.* 1880, I. bl. 324).

(2) De werken waarbij de uitgever niet is vermeld, zijn uitgegeven door de Kon. Mil. Academie.

Wenken voor de commandanten der dd. schutterijen betreffende de hoogstnoodzakelijke met den eersten ban te houden oefeningen in verband met een mogelijke mobilisatie, 1870.

Handleiding voor de officieren van wapening, mr. geweer makers en zwaardvegers, betrekkelijk het onderzoek en de herstellingen van de geweren kl. kal. en karabijnen, 1876.

Handleiding bij de gymnastische oefeningen, 1878.

Leidraad bij de schermoefeningen, 1881.

Ontwerp-voorschrift tot het houden van kadermanoeuvres, 1879.

B. *Infanterie.*

Reglement op de exercitiën der infanterie.

Grondslag van het onderricht en recruten school, 1881.

Compagnieschool, 1880.

Bataillonschool, 1878.

Linieschool, 1870.

Voorschrift op het tirailleeren, 1877, (de Gebr. van Cleef.)

Voorschrift betreffende de wapenen en schietoefeningen bij de infanterie, 1881.

Reglement op den inwendigen dienst der infanterie, 1872.

Leidraad voor het theoretisch onderricht der miliciens bij de infanterie, 1878.

Voorschrift voor den tamboer-majoor, den korporaal-tamboer, den sergeant- of korporaal-hoornblazer en de tamboers en hoornblazers, 1860.

C. *Cavalerie.*

Exercitie-reglement voor de cavalerie (in beproeving).

I. Grondslag van het onderricht en algemeene bepalingen, 1881.

II. Pelotonschool te paard. 1881: (1).

III. Eskadronschoon te paard, 1881.

IV. Regimentschool, 1881.

Evolutiën, 1868.

» Tweede stuk. Brigade-evolutiën.

Reglement op den inwendigen dienst der cavalerie, 1880.

Voorschrift omtrent het ledergoed, het paardentuig en de bekapping der cavalerie, 1875.

Voorschrift betreffende de wapenen en schietoefeningen bij de cavalerie, 1881.

Beschrijving van de inrichting en het gebruik van den revolver (cavalerie). Met 3 platen, 1875.

Handleiding voor de officieren van wapening of als zoodanig dienstdoenden, de mr. geweer makers of zwaardvegers, betrekkelijk de revolvers, benevens het tarief der herstellingen voor die wapens, 1875.

Voorschrift betreffende het africhten van de paarden der cavalerie, 1878.

Handleiding tot de paardenkennis voor de onderofficieren en korporaals bij de cavalerie en artillerie. 1864.

D. *Artillerie.*

I. Reglement op de exercitiën der veld- en rijdende artillerie.

Grondslag van het onderricht en scholen te voet, 1879.

Ruiter- en pelotonschool. (Ontwerp-reglement). 1879.

Wijzigingen in idem. 1880.

Kanonniërschool 1880.

Manoeuvres de force 1881.

(1) Voor zoover betreft de Scholen te voet en Ruiterschool en de Pelotonschool en de Scholen te paard, Ruiterschool, wordt nog gevolgd het Ontwerp-reglement van 1879.

Scholen te paard. Stukrijdersschool 1878.

- » » » Sectieschool 1877.
- » » » Wijzigingen in de sectieschool 1879.
- » » » Batterijschool 1ste gedeelte 1879.
- » » » Wijzigingen in het 1ste gedeelte 1880.
- » » » Batterijschool 2de gedeelte 1880.
- » » » Afdelingschool 1881.

Handleiding voor het vervangen van buiten staat gestelde trekpaarden, bij de batterijen veld- en rijdende artillerie, voorzien van trektuig model 1842; en voorschrift voor het bivakkeeren van batterijen veld- en rijdende artillerie, alsmede van een gedeelte van den pontontrein. (Voor den pontontrein) 1857.

Het paardentuijg van model, het op- en aftuigen met wijzigingen 1873.

Voorschrift omtrent de wapenen, het ledergoed, de uitrusting, het schijfschieten met de pistool en de opstelling van een regiment of detachement te voet, voor de veld- en rijdende artillerie 1873.

Aanwijzing omtrent de inrichting en het gebruik van het getrokken bronzen achterlaadkanon van 8 cM. 1879.

Voorschriften voor het inschieten te velde 1878.

Leiddraad voor het schieten te velde met granaten 1878. (Niet in den handel).

Handleiding voor het gebruik der artillerie te velde 1881. (Niet in den handel).

Handleiding voor het beheer en de verantwoording van het artilleriematerieel bij de regimenten veld- en rijdende artillerie 1877.

Idem (voor oorlogstijd) 1870.

II. Reglement op de exercitiën der vestingartillerie.

Eerste gedeelte. Het batterijgeschut. Bepalingen en exercitiën met de gladde vuurmonden 1872.

Eerste gedeelte. Het batterijgeschut. Getrokken vuurmonden 1872.

Eerste gedeelte. Het batterijgeschut. Getrokken vuurmonden. Getr. br. kanon van 12 cM. K. A. 1879.

Eerste gedeelte. Het batterijgeschut. Getrokken vuurmonden. II. getr. kanon van 24 cM. 1873.

Eerste gedeelte. Het batterijgeschut. Getrokken vuurmonden. Getr. br. kanon van 8 cM. A. op belegeringsaffluit 1880.

Eerste gedeelte. Het batterijgeschut. Getrokken vuurmonden. Getr. st. kanonnen van 15 cM. Zw. en 12 cM. 1880.

Tweede gedeelte. Het uitvalgeschut 1863.

Derde gedeelte. Beweging van lasten 1872.

» » » Idem. De gewijzigde vestingbok 1880.

» » » Wijzigingen op de bediening van den lastsleper 1879.

Reglement op de exercitiën der veld- en rijdende artillerie. Scholen te voet. Kanonnierschool en manoeuvres de force. (Uitgave van 9 April 1875, n°. 31 P. Voor het uitvalgeschut 1875.)

Reglement voor het af- en opwinden van het kanon van 12 cM. K. A., gelegen op IJ. belegeringsaffluit 1878.

Aanwijzing omtrent de inrichting en het gebruik der getrokken bronzen kanons van 12 cM. (12 F) lang 1863.

Aanwijzing omtrent de inrichting en het gebruik der getrokken kanons van 16 cM. (30 F) zwaar en 16 cM. (30 F) ligt 1864.

Aanwijzing omtrent de inrichting, het onderhoud en het gebruik der stalen achterlaadkanonnen van 15 cM. Zw. en 12 cM. 1880.

Aanwijzing omtrent de inrichting, het onderhoud en het gebruik van het stalen getrokken kanon van 24 cM. 1881.

Handleiding voor het af- en opleggen van kanonnen, van 24 cM. IJ. van en op de affuit zonder behulp van den kustbok 1877.

Voorschrift omtrent de opstelling en het onderhoud van het materieel van 24 cM. 1875. (de Gebr. van Cleef).

Handleiding tot het ontschepen, vervoeren, in- en uit batterij brengen en inschepen van de kanonnen, affuiten en ramen van 24 cM. IJ. 1880.

Voorschrift omtrent de handgrepen met de artillerie-sabel 1881.

Handboek voor onderofficieren en korporaaals der artillerie. Eerste deel 1881.

Schootstafel voor het St. kanon van 24 cM. bij gebruik van de granaat van 161 KG. en de lading van 39 KG. keisteenbuskruit. (blz. 190a van idem) 1881.

Schootstafel voor het St. kanon van 24 cM. bij gebruik van de granaat van 128 KG. en de lading van 34,5 KG. keisteenbuskruit, (blz. 190b en 190e van idem) 1881.

Schootstafel voor het IJ. kanon van 24 cM. bij gebruik van projectielen van 144 KG. en de lading van 24 KG. keisteenbuskruit. (Bl. 191 van idem) 1881.

Bijvoegsels tot idem 1879.

Handboek voor onderofficieren en korporaaals der artillerie. Tweede deel 1880.

Handleiding voor de oefening in het richten op stilstaande doelen met den richtfoutmeter 1880. (Niet in den handel.)

Aanwijzing omtrent de inrichting en het gebruik van de spreidingsliniaal voor het vestinggeschut 1880.

Handleiding voor de oefening in het richten en te juister tijd vuur geven met het kustgeschut op zich bewegende doelen 1879.

Beknopt voorschrift voor het stelselmatig richten 1875.

Voorschrift voor de oefening met de basis-planchet afstandsmeting 1878.

Handboek ter vervaardiging van ernstvuurwerken 1874.

Ontwerp van voorschriften voor de torpedo-compagnieën. Eerste stuk. Het gebruik van sloepen 1867.

Voorschrift tot oefening van den pontonnier 1870.

Handleiding tot den pontonniersdienst 1870.

E. Genie.

Reglement op de exercitiën der mineurs en sappeurs; grondslag van het onderricht en recrutenschool 1879.

Handboek van den Mineur 1877.

Handboek van den sappeur (wordt herzien) 1875.

Handboek van den pionnier, 1ste gedeelte, met atlas. (Het 2de gedeelte in bewerking) 1874.

Handleiding tot de kennis van ijzeren spoorwegen bij het bataljon mineurs en sappeurs 1868.

Reglement voor den telegraafdienst te velde, bij het bataljon mineurs en sappeurs 1880.

Reglement voor de school bij het bataljon mineurs en sappeurs 1879.

Voorschrift betreffende de wapenen en schietoefeningen bij het korps genietroepen 1881.

Algemeene voorwaarden voor de uitvoering van werken en leveringen voor den dienst der genie 1879, (de Gebr. van Cleef)

F. Maréchaussée.

Aanteekeningen betrekkelijk de behandeling van de maréchaussées-karabijn (stelsel Remington) ten dienste van de rijksveldwachters, enz. 1877.

Reglement op de politie, de discipline en den dienst der maréchaussée (wordt gewijzigd) 1815, (de Gebr. van Cleef.)

Inwendige dienst der maréchaussée (wordt gewijzigd) 1816. (de Gebr. van Cleef.)
Elementaire Tactiek door L. DE VLAMING. Aanschrijving M. v. O.
van 15 December 1881, n°. 58.

Kennisgeving aan de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van *f* 2,25 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van *f* 3,00 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

de vierde, herziene en omgewerkte druk van het *Eerste deel. Elementaire tactiek*.
Leidraad bij de Schermoefeningen. Aanschrijving M. v. O.
van 17 December 1881, n°. 35.

Kennisgeving aan de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van *f* 0,12 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van *f* 0,16 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

Een *Leidraad bij de Schermoefeningen*.

Gewijzigd exercitie-reglement voor de Cavalerie. Regimentsschool. Aanschrijving M. v. O. van 22 December 1881, n°. 41.

Kennisgeving van 27 Augustus 1881, IIe Afd. n°. 20 (*R. M.* 1881, II, bladz. 212) aan de landmacht, dat, bij de Koninklijke Militaire Academie, van het gewijzigde *Exercitie-reglement voor de Cavalerie* thans in het licht is verschenen de *Regimentsschool*.

De prijs, waartegen dit onderdeel van genoemd reglement verkrijgbaar wordt gesteld, is: voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., *f* 0,50 en voor particulieren in den handel *f* 0,67.

Handleiding tot de algemeene artillerie-wetenschap, voor de cadetten van alle wapenen. Aflevering 4 (Projectielen voor geschut en verdere ernstvuurwerken). Aanschrijving M. v. O. van 27 December 1881, n°. 28.

Kennis bekomen hebbende, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van *f* 2,80 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van *f* 3,74 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

de *4de aflevering (Projectielen voor geschut en verdere Ernstvuurwerken)* van de *Handleiding tot de algemeene Artillerie-wetenschap, voor de cadetten van alle wapenen*, door W. C. HOJEL, Luitenant-kolonel der Artillerie.

Schootstafel voor het St. kanon van 24 cM. Aanschrijving M. v. O. van 24 December 1881, n°. 29.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van *f* 0,01^s voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., verkrijgbaar gesteld is:

de *Schootstafel voor het St. kanon van 24 cM. bij gebruik van de granaat van 128 KG. en de lading van 34,5 KG. keisteembuskruit*.

Deze schootstafel is bestemd om als blz. 190b en 190c in het *Handboek voor onderofficieren en korporals der artillerie*, 1ste deel, te worden opgenomen.

Kaarten. Aanschrijving M. v. O. van 31 December 1881, n°. 25.

Brengt, door deze, ten vervolge op de kennisgeving van 31 December 1880, IIe Afd., Gen. Staf, n°. 95 (*R. M.* 1880, II, blz. 798), ter kennis van de landmacht, dat sedert dat tijdstip zijn verschenen:

1°. Van de *Waterstaatskaart van Nederland op de schaal van 1 : 50,000* de bladen 1, 2, 3, 4 van 33 (*Zutphen*) en 1, 2, 3, 4 van 40 (*Arnhem*), alsmede het blad 2 van 39 (*Rhenen*) en het blad 1 van 46 (*Vierlingsbeek*).

2°. Van de *Topographische en Militaire kaart des Rijks* (1 : 50,000), (*gewone uitgave*) de belangrijk gewijzigde bladen 9 (*Helder*), 21 (*Zwolle*), 27 (*Hatten*), 28 (*Almelo*), 29 (*Denekamp*), 41 (*Aalten*), 51 (*Eindhoven*) en 62 (*Heerlen*); (op de bladen 21, 27 en 28 heeft de bijwerking hoofdzakelijk betrekking op den spoorweg *Zwolle—Almelo*).

3°. Van dezelfde kaart (*goedkoope uitgave*) de belangrijk gewijzigde bladen 9 (*Helder*), 21 (*Zwolle*), 49 (*Bergen op Zoom*) en 52 (*Venloo*).

Reglement voor den Geneeskundigen dienst der landmacht Aanschrijving M. v. O. van 31 December 1881, n°. 102.

Brengt, door deze, ten vervolge op de beschikking van den 16den November jl., IIIe Afd., Pers., n°. 108 (*R. M.* 1881, I, blz. 613), ter kennis van de landmacht, dat het bij die beschikking vastgestelde »Reglement voor den geneeskundigen dienst der landmacht in tijd van vrede», aan de sub C dier beschikking bedoelde autoriteiten en personen is verzonden;

Deelt wijders mede, dat genoemd Reglement, door de uitgevers de GEBROEDERS VAN CLEEF te 's Gravenhage, in den handel verkrijgbaar is gesteld tegen den prijs van f 1.

Model van een ontwerp voor de verpleging der bezettingen van versterkte plaatsen. Aanschrijving M. v. O. van 10 December 1881, n°. 84.

Brengt, door deze, ten vervolge op de beschikking van den 7den October jl., VIde Afd., Int., n°. 47 (*R. M.* 1881, I, bladz. 603) ter kennis van de landmacht, dat het model van een ontwerp voor de verpleging der bezettingen van versterkte plaatsen in tijd van oorlog, vermeld onder II dier beschikking, aan de daarbij bedoelde autoriteiten en personen, is verzonden.

Deelt wijders mede, dat dit model door de uitgevers, de gebroeders VAN CLEEF te 's Gravenhage, in den handel verkrijgbaar is gesteld tegen den prijs van f 0,95.

The first part of the report deals with the general situation of the country and the progress of the work done during the year. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved. The report concludes with a summary of the work done and the prospects for the future.

REPORT OF THE DIRECTOR

The first part of the report deals with the general situation of the country and the progress of the work done during the year. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved. The report concludes with a summary of the work done and the prospects for the future.

The first part of the report deals with the general situation of the country and the progress of the work done during the year. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved. The report concludes with a summary of the work done and the prospects for the future.

The first part of the report deals with the general situation of the country and the progress of the work done during the year. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved. The report concludes with a summary of the work done and the prospects for the future.

The first part of the report deals with the general situation of the country and the progress of the work done during the year. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved. The report concludes with a summary of the work done and the prospects for the future.

The first part of the report deals with the general situation of the country and the progress of the work done during the year. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved. The report concludes with a summary of the work done and the prospects for the future.

RECUEIL MILITAIR.

(26 JANUARI — 25 FEBRUARI 1882.)

Recueil Militair. Aanschrijving M. v. O. van 2 Januari 1882, n°. 1.
Het wenschelijk achtende, dat het, van af 1 Januari 1874, in twee gedeel-
ten uitgeven van het Recueil Militair ophoude:

Heeft goed gevonden:

A. In te trekken:

de beschikking van 2 Januari 1874, n°. 16 S (*R. M.* 1874, I, blz. 1),
alsmede de beschikkingen van 31 December 1860, n°. 102 B (*B. U.* blz.
847), en van 15 November 1861, n°. 4 B (*B. U.* blz. 867), voor zooveel
deze nog van kracht zijn.

B. Te bepalen:

1°. Te rekenen van af 1 Januari 1882, wordt het *R. M.* met uitzondering
van de algemeene orders voor het leger, uitgegeven in afleveringen met een
en dezelfde doorloopende pagineering.

2°. De sub 1°. bedoelde afleveringen worden, behoorlijk van een omslag
voorzien, aan de belanghebbende autoriteiten vrachtvrij toegezonden; de
autoriteiten die bij het ontvangen eener aflevering, uit het niet aansluiten
der pagineering, ontwaren, dat zij de voorgaande aflevering niet hebben
ontvangen, zijn gehouden, daarvan onmiddellijk aan het Departement van
Oorlog kennis te geven.

3°. De Algemeene Orders voor het leger blijven, op de tot dusverre ge-
volgde wijze, afgescheiden van den overigen inhoud van het *R. M.* en wor-
den, zooveel mogelijk, gelijktijdig met de bovengemelde afleveringen in één
omslag verzonden.

4°. Na het einde van elk jaar worden toegezonden:

a. Een titelblad voor het *Recueil Militair*:

b. Een *alphabetische inhoud* (met een *register* daarop) van den verschenen
jaargang, met een *chronologisch register* der daarbij behandelde onderwerpen; en

c. Een omslag voor den geheelen jaargang.

5°. Telken jare, na ontvangst van de vellen sub 4° vermeld, moet de ver-
schenen jaargang — met titelblad, inhoud en registers — *ingenaaid, gecar-*
tonneerd of ingebonden worden.

6°. Met het oog op de omstandigheid, dat omstreeks 1 Januari 1883 het
derde stuk van de *Beknopte Uitgave* van het *Recueil Militair*, loopende over
de jaren 1874—1881, zal verschijnen, behoeven de jaargangen van het
Recueil Militair van 1879, 1880 en 1881 (*Eerste Gedeelte*) niet in één deel

ingebonden te worden; in verband hiermede worden voor deze drie jaargangen (*Eerste Gedeelte*) geen alphabetisch register en geen algemeen titelblad uitgegeven.

7°. Door de onderwerpelijke nieuwe regeling wordt geen verandering gebracht in:

- a. den prijs, waartegen het *Recueil Militair* wordt uitgegeven;
- b. de toezending aan de autoriteiten, zooals die thans plaats vindt; en
- c. het *kosteloos*, dan wel *tegen betaling*, ontvangen van het *Recueil Militair*.

Telkens, wanneer op een der sub *b* en *c* bedoelde punten veranderingen in den bestaanden toestand zal worden gebracht, zal hiervan aan de belanghebbenden kennis worden gegeven.

Detacheering van officieren van en naar Oost-Indië. Aanschrijving M. v. O. van 4 Januari 1882, n°. 41. Mededeeling van Z. M. besluit van 31 December 1881, n°. 10.

Op de gemeenschappelijke voordracht van Onze Ministers van Oorlog en van Koloniën dd. 27 December 1881, Kabinet, Litt. V¹², en van den 29sten daaraanvolgende, La. C. n°. 27.

Gezien Ons besluit van 18 Augustus 1871, n°. 10.

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen, dat de 2de alinea van art. 8 van gemeld besluit gerekend van 1 Januari 1882 zal worden gelezen als volgt:

Zij ontvangen bovendien een gratificatie voor eerste uitrusting, ten bedrage van duizend gulden.

Engagementsakten voor den dienst hier te lande. Aanschrijving M. v. O. van 5 Januari 1882, n°. 28.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat de op bladz. 591 van het *R. M.* 1881, 1ste *Gedeelte*, voorkomende *noot* ad model lett. A der engagementsakte, behoorende bij de beschikking van 14 September 1881, IIIde Afd., pers., n°. 37 (*R. M.* 1881, I, bladz. 575), moet worden gelezen als volgt:

(1) Dit model ook te gebruiken voor akten van reëngagement.

In den *tienden regel* v. b. zal alsdan, in plaats van de woorden *welke tijd zal verschenen zijn* den moeten worden gesteld: *welke tijd zal ingaan den. . . . en alzoo zal verstreken zijn den* terwijl, wanneer de aangenomene premie verlangt en daarvoor in aanmerking kan komen, punt 6 der akte zal moeten luiden als volgt:

6°. *dat de aangenomene, wanneer hij bij het ingaan van den termijn dezer nieuwe verbintenis zijn aanspraak op het ontvangen van een reëngagementspremie niet mocht hebben verloren, op dien datum van ingang zal genieten een som van als premie vanwege het Departement van Oorlog aan hem te betalen.*

Permanente militaire spoorwegcommissie. Aanschrijving M. v. O. van 7 Januari 1882, n°. 23.

Brengt, door deze, ten verfolge op de kennisgeving van 11 Januari 1878, n°. 42 S (*R. M.* 1878, I, blz. 773), ter kennis van de landmacht, dat het Zijner Majesteit, bij besluit van 26 December 1881, n°. 20, heeft behaagd, aan den heer Mr. H. M. A. Baron VAN DER GOES, op diens verzoek, een eervol ontslag te verleen en uit zijn betrekking als lid der Permanente Militaire spoorwegcommissie.

Bewaren van engagementsakten en bewijzen van voorlezing der krijgsartikelen. Aanschrijving M. v. O. van 12 Januari 1882, n°. 40.

Overwegende, dat twijfel is gerezen nopens de vraag, of de accoorden van

vrijwilligers en de bewijzen van voorlezing der krijgsartikelen, betrekking hebbende tot onderofficieren en soldaten van korpsen, welke bij andere korpsen in administratie worden gevoerd, al dan niet afzonderlijk moeten worden gehouden.

Heeft goedgevonden, te bepalen, dat die stukken afzonderlijk op het kantoor van den kwartiermeester bij de betrokken hoofdadministratie zullen worden bewaard, en zulks opdat ze — ingeval het korps bij een ander korps in administratie mocht overgaan — behoorlijk kunnen worden overgegeven.

Vervoer van militairen en militaire goederen over tramwegen. Aanschrijving M. v. O. van 14 Januari 1882, n°. 70.

Brengt, door deze, ten vervolge op § 5 der beschikking van 30 September 1881, VIde Afd., n°. 101 (*R. M.* 1881, I, bladz. 597), ter kennis van de landmacht dat, — in overleg met de directie der *Nederlandsche Tramweg-maatschappij te Utrecht* — is vastgesteld het hierbij gevoegde vervolgtarief (1) voor het vervoer van militairen, enz.

Kleeding der officieren. Aanschrijving M. v. O. van 19 Januari 1882, n°. 56. Mededeeling van Z. M. besluit van 17 Januari 1882, n°. 3.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 14den Januari 1882, Kabinet, Litt N^o.

Gelet op den inhoud van art. 5 van het Koninklijk besluit van 27 April 1848, n°. 63 en op Onze besluiten van 28 Juli 1853, n°. 64 en van 7 Mei 1866, n°. 100, houdende bepalingen omtrent de kleeding bij het wapen der artillerie.

Gezien Ons besluit van 5 Juni 1871, n°. 14, houdende de invoering van een nieuw model rijbroek en van hooge laarzen, voor de officieren van den generaal staf, van de cavalerie en van het regiment veldartillerie, en Ons besluit van 16 October 1881, n°. 31, waarbij de lange uniform-pantalons voor de generaals en bereden officieren zijn afgeschaft, en het dragen van een rijbroek en van hooge laarzen volgens het bij Ons besluit van 5 Juni 1871, n°. 14, bedoeld model, voor hen, in alle tenuën verplichtend is gesteld.

Gelet mede op Ons besluit van 4 Februari 1880, n°. 1, waarbij o. a. aan Onze adjudanten en ordonnance-officieren en aan de adjudanten van de Prinsen van Ons Huis, wordt vergund des avonds hooge laarzen van verlakt leder te dragen.

Overwegende, dat het wenschelijk is, eenige meerdere overeenstemming tusschen de kleeding der officieren van de artillerie en die van den troep te verkrijgen, en tevens, dat de modellen van rijbroek en van hooge laarzen voor bereden officieren, vollediger worden omschreven.

Hebben goedgevonden en verstaan, met wijziging in zooverre van de drie eerstgenoemde besluiten en tot nadere uitlegging van Ons besluit van 5 Juni 1871, n°. 14, te bepalen:

1°. Het dragen van sporen vervalt voor alle *nietbereden* hoofd- en verdere officieren — waaronder moeten worden verstaan allen, die niet gerechtigd zijn tot het houden van een of meer dienstpaarden — en met name voor die bij de vestingartillerie, de pontonniers en de torpedisten.

In verband daarmee worden door de hiervoren genoemde officieren voortaan aan den onderkant der pijpen van de pantalons geen knopen gedragen, terwijl ook de insnijding aan dien onderkant en de souspieds vervallen.

2°. Aan de niet-bereden officieren, die tijdelijk diensten te paard moeten

(1) Zie voor dit model *Rec. Mil.*, bladz. 6.

verrichten, wordt, zoolang dit wordt vereischt, het dragen van rijbroek en van hooge laarzen met sporen of van pantalons met souspieds en van sporen toegestaan.

3°. De patroentasch met bandelier vervalt, evenals voor de onderofficieren en minderen der veldartillerie, voor alle officieren der artillerie, met uitzondering van die der rijdende artillerie.

4°. De rijbroek, ingevolge Ons besluit van 16 October jl., n°. 31, door alle *bereden* officieren te dragen, moet zijn vervaardigd van gekeperd laken (esquimo) van de kleur als waarin de pantalons door die officieren worden gedragen, met een bies van de kleur der uitmonstering in de buitennaden, zonder lederen bezetsel; de pijpen moeten een wijdte hebben, gemeten van het schrit tot aan den buitennaad, van 35 à 38 cM., en, even boven de knie, van 24 à 27 cM., een en ander naar gelang van de taille der officieren, zij loopen voorts onder de knie naar onder nauw toe, sluiten aldaar om het been en zijn aan het ondereinde voorzien van een insnijding bij wijze van langwerpige driehoek; ter lengte van 17 cM., en van souspieds van linnen of van katoenen stof.

Het onderste gedeelte van de rijbroek wordt gedragen in hooge laarzen, van boven reikende tot aan de knie; het bovengedeelte der schaft moet, aan de voorzijde gemeten, over een lengte van 20 tot 25 cM., mede naar gelang van de taille der officieren, van stijf leder zijn vervaardigd; aan de bovenachterzijde moet zich een insnijding bevinden ter lengte van 6 cM., voorzien van een gesp met riempje, ten einde de laarzen onder de knie, beter te doen sluiten.

6°. Het wordt aan de *bereden* officieren vergund, 's avonds hooge laarzen van verlakt leder te dragen. Deze laarzen zullen steeds van sporen, volgens het bestaand model, moeten zijn voorzien.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht.

En heeft goedgevonden tevens bij deze, na verkregen machtiging des Konings:

A. In te trekken:

de aanschrijvingen van 11 April 1847, n°. 2 B, 1 April 1851, n°. 37 B, 2 Juni 1851, n°. 10 B, 26 October 1871, n°. 48 I (*B. U.* blz. 1257) en 18 Mei 1877, kabinet, La G¹³, en de algemeene order voor het leger van 16 April 1853, n°. 2 B (*B. U.* blz. 666).

B. Te bepalen:

dat alle opper- hoofd- en verdere officieren van het leger, ongeacht de door hen vervulde dienstbetrekking, gehouden zijn, in hunne garnizoenen steeds tot des namiddags 4 uur (en indien zij tot de orderweek gecommandeerd zijn, den geheelen dag), in uniform gekleed te zijn, waar zij in het openbaar verschijnen;

dat deze bepaling niet geldt de officieren van gezondheid en de militaire apothekers, omtrent wie de voorschriften, gegeven bij artikel 4 van het Koninklijk besluit van 23 Juli 1881 n°. 18 (*R. M.* 1881, II, blz. 199) en bij ministeriële aanschrijving van 24 December 1849, n°. 19 B, van kracht blijven; en dat omtrent het dragen van burgerkleeding door de plaatselijke adjudanten, ook voortaan gehandeld moet worden overeenkomstig de dezerzijdsche aanschrijving van 7 Januari 1873, n°. 62 P.

Eerste oefeningstijd voor ingelijfd en bij de militie te land der lichting van 1882. Aanschrijving M. v. O. van 20 Januari 1882, n°. 29. Mededeeling van Z. M. besluit van 15 Januari 1882, n°. 14.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 11den Januari 1882, kabinet Litt. E¹.

Gelet op art. 122 der wet van den 19den Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72), betrekkelijk de nationale militie.

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

Art. 1. De militieplichtigen, voor de lichte van 1882 bij de onderscheidene korpsen van het leger in te lijven, worden, behoudens de uitzonderingen in de beide volgende artikelen vermeld, tot eerste oefening, gedurende het geheele eerste jaar van hunnen diensttijd onder de wapenen gehouden.

Art. 2. De tijd voor eerste oefening wordt tot op *negen* maanden vermindert voor de lotelingen:

a. die, bij het regiment Grenadiers en Jagers en de overige regimenten infanterie ingedeeld, vóór hunne inlijving zoodanigen graad van geoefendheid in den wapenhandel hebben verkregen, dat zij, na *een* maand onderricht bij het korps te hebben genoten, in staat zijn, aan de exercitiën in de bataljonsschool deel te nemen; zij zullen bovendien, alvorens met verlof te vertrekken, in het schijfschieten zoodanigen graad van geoefendheid moeten hebben verkregen, als door Onzen Minister van Oorlog zal worden bepaald;

b. die, bij de regimenten vestingartillerie ingedeeld, ten gevolge van vroeger genoten onderricht, na een verblijf van *drie* maanden onder de wapenen, blijken geven van zoodanige theoretische en practische geoefendheid, dat zij tot de klasse der dienstdoende kanonniërs kunnen overgaan;

c. die, bij het korps genietroepen ingedeeld, bij het einde van voormelden termijn van *negen* maanden, de geschiktheid voor veldtelegraphist hebben verkregen;

d. die, bij het regiment Grenadiers en Jagers, de overige regimenten infanterie, de regimenten vestingartillerie, het korps pontonniërs, het korps torpedisten of het korps genietroepen ingedeeld, binnen den in den aanhef van dit artikel vermelden termijn de blijken geven, dat zij hunne verplichtingen als miliciens, overeenkomstig een door Onzen Minister van Oorlog vast te stellen programma, in alle opzichten kennen en tevens, ten genoegen van Onzen voormelden Minister, het bewijs leveren, dat hunne tegenwoordigheid in het gezin waartoe zij behooren, noodzakelijk is.

Om aanspraak te kunnen doen gelden op de in dit artikel bedoelde vermindering van eersten oefeningstijd moet de milicien zich voortdurend goed hebben gedragen.

Art. 3. Waren de in art. 2 bedoelde miliciens door de loting, vermeld in art. 124 der militiewet, voor het blijvend gedeelte aangewezen, dan behouden zij aanspraak op het hun toegekend voorrecht, mits zij het door hen getrokken nummer verwisselen met een nummer, dat hun op groot verlof recht zou hebben gegeven.

Maken zij van deze bevoegdheid geen gebruik, dan kan hun niettemin een verlof van drie maanden worden verleend, dat evenwel moet zijn verstreken met het einde van hun eerste dienstjaar.

Art. 4. De lotelingen, die vóór hunne inlijving bij de militie, met gunstig gevolg een examen afleggen, waarvan het programma door Onzen Minister van Oorlog wordt vastgesteld, worden, voor zoover zij daartoe geschikt bevonden zijn en dit met de belangen van den dienst is overeen te brengen, ingelijfd bij het korps en geplaatst in het garnizoen hunner keuze. Zij worden, in de kazerne, zooveel mogelijk bij elkander gehuisvest, en kunnen desverkiezende, zoo daartoe maar eenigszins gelegenheid is, met elkander of met de aspirant-onderofficieren of korporaa's menage houden.

Art. 5. De lotelingen, die binnen *negen* maanden werkelijken dienst blijken geven van bruikbare korporaa's te zijn, verkrijgen daardoor aanspraak op verlof met behoud van soldij voor den tijd van *twee* maanden.

De lotelingen, die tot onderofficier worden bevorderd, en geen verlof hebben genoten krachtens het bepaalde in de voorgaande zinsnede, verkrijgen door hunne aanstelling aanspraak op verlof met behoud van soldij voor den tijd van een maand.

De verloven, bij de eerste en tweede zinsneden van dit artikel bedoeld, worden verleend door den chef van het korps, en wel op het tijdstip dat, naar zijn oordeel, het meest met de belangen van den dienst strookt.

Voor de toekenning van de verloven, waarvan in de voorgaande zinsneden sprake is, komen alleen in aanmerking miliciens, die niet vallen onder de toepassing van art. 2 of art. 3 van dit besluit.

Om evenwel voor bevordering tot onderofficier in aanmerking te kunnen komen, moet de milicien zich verbinden, krachtens art. 126 der wet van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72), minstens zes maanden onder de wapenen te blijven na het tijdstip, waarop hij anders in het genot van onbepaald verlof zoude worden gesteld.

Daarentegen zullen de militie-onderofficiëren, in gewone tijden, niet meer onder de wapenen worden geroepen tot het bijwonen van herhalingsoefeningen.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens, bij deze, het navolgende te bepalen.

Ad. Art. 2. De miliciens, bedoeld onder *a* van art. 2, moeten, alvorens met verlof te vertrekken, voldaan hebben aan de voorwaarden van overgang tot de 1ste klasse van het schijfschieten.

Het programma, bedoeld onder *d* van art. 2, wordt vastgesteld als volgt:

A. VOOR DE MILICIENS IN HET ALGEMEEN.

- 1°. Het behoorlijk kunnen onderhouden van kleeding en uitrusting.
2. De kennis der plichten van den soldaat in het algemeen, meer bepaaldelijk zijner verplichtingen jegens meerderen en gelijken.
- 3°. De kennis van den wachtdienst in het garnizoen en te velde, voor zooveel een soldaat die kennen moet, met name de verplichtingen van een schildwacht.
- 4°. De kennis der verplichtingen en rechten van den soldaat wanneer hij ingekwartierd is.
- 5°. De kennis van artikel 128 tot en met 145 der wet van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72) betreffende de nationale militie, voor zooveel die kennis voor den milicien noodig is.

B. VOOR DEN MILICIEN DER INFANTERIE IN HET BIJZONDER.

- 1°. Voldoende bedrevenheid in het uiteennemen, ineenzetten en schoonmaken van het geweer. De kennis van het onderhoud en de bewaring der munitie.
- 2°. Voldoende geoefendheid als schutter.
De milicien moet minstens in de 6de oefening der 2de klasse van het schijfschieten zijn.
- 3°. Voldoende geoefendheid in rij en gelid en als tirailleur.
De betrokken milicien moet bovendien met vrucht alle oefeningen der recruten- en compagniesschool hebben doorlopen.

C. VOOR DEN MILICIEN DER ARTILLERIE IN HET BIJZONDER.

De kennis van, en de bedrevenheid in, het hieronder vermelde, voor zoo-
veel die van den *kanonnier* of *pontonier* 2de klasse kan worden geveerd.

Vestingartilleristen.

- 1°. De recruten- en compagniesschool, zooals die bij de vestingartillerie worden beoefend.
- 2°. De bediening van het batterijgeschut.
- 3°. Beweging van lasten, door bok, schrank en lastleper, benevens het op- en afleggen van kanonnen door de manoeuvre de force.
- 4°. Het leggen van beddingen.
- 5°. Theoretische kennis van:
 - a. de benaming der hoofddeelen van vuurmonden, affuiten en voertuigen;
 - b. de gereedschappen tot de bediening benoodigd;
 - c. de inrichting en het gebruik der verschillende projectielen en munitieën;
 - d. het richten, de richtingsmiddelen, het gebruik der schoots- en worps-
tafelen en het aanwenden der verschillende ladingen.

Pontonniers.

- 1°. Volkomen vaardigheid in het knooien, sjarren en woelen; een zekere bedrevenheid in het splitsen.
- 2°. Grootte vaardigheid in het roeien, pagaaien en boomen, benevens in het werpen van ankers.
- 3°. Bedrevenheid in het op- en afladen der verschillende wagens, het varen met de ponton, het koppelen van pontons, het samenstellen van gewone en versterkte vlotten, van brugvakken en doorlaten, een en ander met nummers.
- 4°. Behoorlijk medewerken in het besturen der opgenoemde vaarlichamen.
- 5°. Bedrevenheid — doch zonder nummers — in de verrichtingen bij het slaan van bruggen, het afbreken, het verhoogen of verlagen van het dek, het vervangen van pontons, het bedienen van een doorlaat.
- 6°. Eenige bekendheid met het zwenken van bruggen.
- 7°. Bedrevenheid in het plaatsn van schragen, insgelijks zonder de nummers.
- 8°. Bekendheid met het pontonmaterieel, dat is: de benamingen, voor zooverre deze den gewonen pontonnier te pas komen; de zorgen bij de behandeling in acht te nemen; enkele afmetingen.

Torpedisten.

- 1°. Het roeien in roeibooten, vletten sloepen en barkassen.
- 2°. Het leggen en lichten der verschillende in gebruik zijnde torpedo's.
- 3°. Het leggen van knooien en splitsingen.
- 4°. De benamingen en de inrichting der slapende, schok- en electro-
schoktorpedo's.

D. VOOR DEN MILICIEN VAN HET KORPS GENIETROEPEN IN HET BIJZONDER.

- 1°. Voldoende geoefendheid in rij en gelid in de compagniesschool.
- 2°. Voldoende geoefendheid als schutter. De milicien moet in de tweede klasse van het schijfschieten zijn.

3°. Een oppervlakkige kennis van sappeeren. De milicien ^{moet} zijn taak kunnen volbrengen in de onderscheidene wijzen van sappeeren.

4°. Bedrevenheid in de pionierkunst, het behandelen van touwen en het slaan van bruggen, het vervaardigen van rijsmaterialen en van alles wat betrekking heeft op legering en dekking.

De omstandigheid, dat de tegenwoordigheid van den milicien in het gezin, waarvan hij deel uitmaakt, wordt vereischt, moet blijken uit een daartoe strekkende verklaring van den burgemeester der woonplaats van het gezin.

Ad Art. 4. Het programma, bedoeld in art. 4, wordt vastgesteld als volgt:

- 1°. het schrijven van een goed leesbare hand;
- 2°. de kennis van de gronden der spelling van de nederlandsche taal, welke blijken moet uit een te vervaardigen opstel;
- 3°. het rekenen tot en met de gewone en tiendeelige breuken;
- 4°. de kennis van het nederlandsche stelsel van maten en gewichten;
- 5°. eenige bekendheid met de vaderlandsche geschiedenis;
- 6°. voldoende kennis der aardrijkskunde van Nederland.

Het examen, in dit artikel bedoeld, wordt gehouden in ieder garnizoen, waar de staf van een bataljon infanterie aanwezig is, ten overstaan eener commissie van drie officieren, door den commandeerenden officier der infanterie ter plaatse te benoemen.

De lotelingen, die aan dit examen wenschen deel te nemen, behooren daarvan vóór 20 Maart, schriftelijk te doen blijken aan den commandeerenden officier, ter plaatse waar zij verlangen het examen af te leggen.

In die schriftelijke aanvraag behooren de lotelingen te vermelden: hun naam, hunne voornamen, hunne woonplaats, alsmede het wapen of het korps, waarbij en het garnizoen of de garnizoenen, waarin zij bij voorkeur hunnen militieplicht willen volbrengen.

Aan de lotelingen, die zich daartoe in tijds hebben aangemeld, zullen vóór 25 Maart eveneens schriftelijk worden kenbaar gemaakt, dag, uur en plaats, voor het afnemen van het examen bepaald.

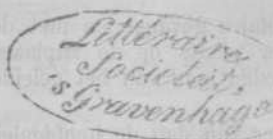
De hiervoren bedoelde commandeerende officieren zorgen, dat het examen op den dag, daarvoor door hen bepaald, ook afloope, ten einde de belanghebbenden niet langer worden opgehouden dan noodzakelijk is.

Van het gehouden examen wordt door de commissie een beknopt proces-verbaal opgemaakt, waaruit blijken moet of de adspiranten aan de vereischten al dan niet hebben voldaan.

Na kennisneming van dit proces-verbaal wordt door voormelde commandeerende officieren aan ieder van de betrokken lotelingen schriftelijk medege-deeld, of hij al dan niet aan de vereischten voldaan heeft. Die officieren zenden op 5 April, rechtstreeks, aan den Minister van Oorlog een nominatieve opgave van de lotelingen, die aan het examen hebben deelgenomen, ingericht overeenkomstig het hierachter gevoegd model (1).

Voor zooverre hiervoren omtrent de bepalingen van het Koninklijk besluit, waarvan de uitvoering bij deze beschikking geregeld wordt, geen uitdrukkelijke voorschriften zijn gegeven, wordt de verdere uitvoering dier bepalingen geheel overgelaten aan de commandeerende officieren der korpsen.

(1) Zie Rec. Mil., bladz. 19—21.

RECUEIL MILITAIR.

(26 FEBRUARI — 25 MAART 1882.)

Nadere wettelijke bepalingen betreffende den ijk van weegwerktuigen en gasmeters. Aanschrijving M. v. O. van 26 Januari 1882, n°. 30.

Gezien de wet van 30 December 1881 (*Staatsblad* n°. 253), houdende vaststelling van nadere wettelijke bepalingen betreffende den ijk van in gebruik zijnde weegwerktuigen en gasmeters.

Brengt, door deze, ten vervolge op de kennisgevingen van den Minister van Oorlog van 24 Januari 1873, n°. 70 S (*B. U.* bladz. 1308), 27 Juli 1874, n°. 72 S (*R. M.* 1874, II, bladz. 140), 29 Januari 1880, Ie Afd. Secretariaat, n°. 7 (*R. M.* 1880, II, bladz. 26), en 26 Januari 1881, Ie Afd. Secretariaat, n°. 10 (*R. M.* 1881, II, bladz. 7), ter kennis van de landmacht, dat bij voormelde wet — welke in werking is getreden op 1 Januari 1882 — is bepaald, dat de termijn, in artikel 1 der wet van 30 December 1880 (*Staatsblad* n°. 254) bepaald, wordt verlengd tot 1 Juli 1882.

Koloniale werving. Aanschrijving M. v. O. van 4 Februari 1882, n°. 15.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat de Minister heeft goedgevonden te bepalen, dat tot nader order geen aanbrenghpremie zal worden uitbetaald wegens het aanbrengen van vreemdelingen, die zich voor den koloniale militairen dienst verbinden.

Vervoer van militaire gevangenen met den celwagen. Aanschrijving M. v. O. van 10 Februari 1882, n°. 95.

Overwegende, dat de celwagens tot dusver uitsluitend voor het vervoer van burgergevangenen gebezigd worden, en dat het zoowel bij vrijspraak als voor de zedelijke kracht der op te leggen of opgelegde straf wenschelijk is, ook het vervoer der militaire gevangenen zoo min mogelijk in het openbaar te doen geschieden.

Heeft, in overleg met den Minister van Justitie, goedgevonden te bepalen:

1°. Van 1 Maart a. s. af heeft het vervoer van militaire gevangenen in de gemeenten, waar celwagens aanwezig zijn (*Amsterdam, Arnhem, Breda, 's Gravenhage, Groningen, Haarlem, 's Hertogenbosch, Leeuwarden, Maastricht, Middelburg, Rotterdam, Utrecht en Zwolle*), zooveel mogelijk met dit vervoermiddel plaats, en dus zoowel van en naar de gevangenis, als bij transport van het eene station van eenig middel van vervoer naar het andere.

2°. Alleen de auditeurs-militair en de plaatselijke of garnizoenscommandanten kunnen, in overleg met den officier van justitie ter plaatse, de beschikking over een celwagen verkrijgen.

3°. De autoriteit, die last geeft tot vervoer van een militairen gevangene, verwittigt hiervan de plaatselijke of garnizoenscommandanten van alle plaatsen, waar de gearresteerde, overeenkomstig deze beschikking, met den celwagen moet worden vervoerd.

4°. Bij het vervoer van militaire gevangenen met den celwagen, neemt de hoofdgeleider met één geleider plaats op de zitplaatsen aan de achterzijde. Zoo noodig kan voor een tweeden man van het geleide beschikt worden over de zitplaats naast den koetsier.

5°. Mocht het geleide sterker zijn dan de hoofdgeleider en twee man, dan wordt, alvorens de gevangenen uit den celwagen worden gelaten, de aankomst van het overige gedeelte van het geleide afgewacht, indien de overgave moet geschieden in een gevangenis, waar de celwagen niet kan binnenrijden, of indien de gearresteerde militairen naar een station van eenig middel van vervoer worden overgebracht.

In beide gevallen begeven de geleiders, die niet buiten op den celwagen hebben plaats genomen, zich met den meesten spoed te bestemde plaatse.

De hoofdgeleider is aansprakelijk, dat de celwagen niet langer voor het vervoer der gevangenen in dienst gehouden wordt, dan strikt noodzakelijk is.

6°. Het geleide van gearresteerde militairen zal hoogstens bestaan uit een hoofdgeleider en twee geleiders, tenzij de autoriteit, die het vervoer gelast, een grootere sterkte voor de bewaking der gevangenen noodzakelijk acht.

Posterijen. Aanschrijving M. v. O. van 20 Februari 1882, n°. 39.

Gezien het Koninklijk besluit van 15 Januari 1882 (*Staatsblad* n°. 13), houdende bepaling, dat de wet van 21 Juni 1881 (*Staatsblad* n°. 70), tot inrichting van een dienst ter verzending met de post van pakketten, een gewicht van 5 KG. niet te boven gaande, den 15den Maart 1882 in werking treedt.

Vestigt, door deze, de aandacht van de landmacht op bovengenoemde wet, alsmede op het Koninklijk besluit van 15 Januari 1882 (*Staatsblad* n°. 14), houdende voorschriften in verband met de artikelen 6 en 10 der meergemelde wet.

Vervoer van militairen en militaire goederen over tramwegen. Aanschrijving M. v. O. van 20 Februari 1882, n°. 60.

Brengt, door deze, ten vervolge op § 5 der beschikking van 30 September 1881, VIe Afd., n°. 401 (*R. M.* 1881, I, bladz. 597), ter kennis van de landmacht, dat — in overleg met de directie van de *Eerste Groninger tramwegmaatschappij te Veendam* — is vastgesteld het hierbij gevoegde tarief (zie *Rec. Mil.*, blz. 27) voor het vervoer van militairen, enz.

Veldkijker van FR. POELLER. Aanschrijving M. v. O. van 23 Februari 1882, n°. 17.

Ontvangen hebbende een prospectus betreffende een veld- en tooneelkijker — »Lunette jumelle universelle» — van den heer FRANÇOIS POELLER, directeur en eigenaar van het algemeen depot van Parijsche optische instrumenten te Amberg (Beijeren), welke kijker verkrijgbaar is tegen den prijs van f 12,75, met inbegrip van de kosten voor vracht en inkomende rechten, en, bij bestelling van minstens negen stuks te gelijk, tegen den prijs van f 8.

Vestigt daarop, bij deze, de aandacht van de officieren der landmacht.

Vervoer per spoortrein van militairen en militaire goederen. Aanschrijving M. v. O. van 25 Februari 1882, n°. 60.

Brengt — ten vervolge op de beschikkingen van 14 December 1878, VIIIe Afd., n°. 57 (*R. M.* 1878, I, bladz. 931), van 25 November 1879, VIIIe Afd., n°. 20 (*R. M.* 1879, I, bladz. 53), en van 15 Maart 1881, VIe Afd.,

n°. 163 (*R. M.* 1881, I, bladz. 463) — bij deze, het navolgende ter kennis van de landmacht, met last, dat ieder, die zulks aangaat, zich daarnaar zal gedragen:

§ 1. Met 1 Maart 1882 — gelijktijdig met het tot stand komen der aansluiting van de verschillende spoorwegen te *Tilburg* — wordt in werking gebracht een vervolg op het tarief van de kosten voor het gewoon militair vervoer, bevattende:

a. de opneming in het tarief van de stations der Nederlandsche Zuid-Ooster Spoorwegmaatschappij,

b. een wijziging in de omschrijving van het station Utrecht, N. C. S. en N. R. S., en

c. een wijziging in de afdeeling D, onderdeel XII van het tarief.

§ 2. Exemplaren van het vervolg op het tarief zullen aan de militaire autoriteiten worden gezonden.

Het bepaalde bij de 2de zinsnede van § 4 der hiervoren aangehaalde beschikking van 15 Maart 1881 is ook hier van toepassing.

§ 3. In de 2de zinsnede van § 3 der aangehaalde beschikking van 14 December 1878, moeten — behalve de daar genoemde vier maatschappijen — worden gelezen:

de spoorwegmaatschappij Grand Central Belge en de Nederlandsche Zuid-Ooster Spoorwegmaatschappij.

In verband daarmee wordt de beschikking van 11 Juni 1881, VIe Afd., n°. 30 (*R. M.* 1881, I, bladz. 523), ingetrokken.

§ 4. In § 5 der aangehaalde beschikking van 14 December 1878, wordt als tweede zinsnede tusschengevoegd:

»Bij vervoer met extra-treinen moeten die vrachtbrieven zijn vrachtbrieven voor groote snelheid (roode).»

§ 5. Aan § 8 der aangehaalde beschikking van 25 November 1879 wordt als laatste zinsnede toegevoegd:

»Op deze bewijzen moeten worden vermeld al de geleiders, ook al mochten enkelen hunner recht hebben op vrij vervoer in de paardenwagens, en tevens de soort van wagen — stalwagen of andere — die tot het vervoer der paarden zullen worden gebezigd.»

§ 6. De bijzondere aandacht wordt gevestigd op § 12 der in de vorige § vermelde beschikking, terwijl, ter bereiking van het daar omschreven doel, de stipte naleving van de voorschriften, rakende dit onderwerp, wordt aanbevolen.

Tarieven en slotbepalingen voor de herstellingen aan draagbare wapenen. Aanschrijving M. v. O. van 28 Februari 1882, n°. 40.

Overwegende, dat, in verband met de in bewerking zijnde omwerking der bestaande Handleiding voor Officieren van wapening, Mr. geweermakers en zwaardvegers, enz., het noodig is de tarieven voor de herstellingen aan wapenen, vastgesteld bij beschikking van 5 Augustus 1880, IVde Afd. Art., n°. 56 (*R. M.* 1880, II, blz. 178), te wijzigen en te verbeteren, alsmede, dat de slotbepalingen, gevoegd achter genoemde tarieven, opnieuw een aanvulling behoeven.

Heeft goedgevonden:

A. In te trekken:

het gestelde onder C. *Buitengewone herstellingen* (blz. 242 van genoemd *R. M.*) en

de beschikking van 12 Augustus 1881, IVde Afd. Art., n°. 56 R. M. 1881, II, blz. 209).

B. Te bepalen:

1°. dat in genoemde tarieven de wijzigingen en verbeteringen, vermeld in de hieronder volgende opgave, moeten worden gebracht.

OPGAVE van wijzigingen en verbeteringen van de tarieven voor de herstellingen aan wapenen, vastgesteld bij beschikking van den 5den Augustus 1880 IVde Afdeling, Artillerie, n°. 56 (R. M. 1880, II blz. 178).

Bladz. 184 De noot (2) onderaan de bladzijde te vervangen door »(2) Zijn G. halve-ladehouten tot geweren.”

Bladz. 185 Onderaan de bladz. staat: Pinnen. Trekker-: dit moet worden: Pinnen. Trekker-Aanbrengen.”

Bladz. 186 In de kolom Aanmerkingen, achter: Stormringen staat, regel 3 b. v. van de noot: $f 0,60$; dit moet worden: » $f 0,40$.”

Bladz. 187 De cijfers in de vier kolommen, achter vizierkleppen Aanbrengen, te veranderen als volgt:

| 0,60 | 0,15 | » | 0,75 |

Bladz. 187 Achter de accolade van: vizierkleppen, op Herstellen te doen volgen:

»Stift aanbrengen | » | 0,10 | » | 0,10 | Met leveren.”

Bladz. 187 Achter de accolade van: Vizierkorrels, de twee eerste regels met het daarachter gestelde in de 4 kolommen, alsmede regel 3—6 v. b. der daarbij behoorende opheldering in de kolom Aanmerkingen, te doen wegvallen en daarvoor in plaats te stellen:

»Aanbrengen . . . | 0,06 | 0,18 | » | 0,24 | ».

Bladz. 188 Achter: Nommers wegnemen, tweede en vierde kolom der prijzen, staat: 0,01; dit moet worden: »0,02.”

Bladz. 192 Achter de accolade van: Buisjes, de twee laatste herstellingen, met het daarachter gestelde, te doen wegvallen.

Bladz. 192 Achter de accolade van: Laden, 2de regel v. b. staat: Gr. halve; dit moet worden: »G. halve.”

Bladz. 194 Achter de accolade van: slagpinnen, de herstelling op regel 2 v. o. te doen wegvallen met het daarachter gestelde.

Bladz. 198 Op Karabijnen Schoonmaken te doen volgen:

Kamerschiet-cylinders.	{	Aanbrengen.	0,65	»	»	0,65
		Herstellen.	»	0,06	»	0,06
		Schoonmaken.	»	0,04	»	0,04

Bladz. 198 Idem op Schroevendraaiers te doen volgen:

Uitstooters tot Kamerschiet- cylinders.	{	Blokje aanbrengen.	»	0,20	»	0,20	Met leveren van materiaal.
		Pin id.	»	0,06	»	0,06	

Bladz. 202 Achter de accolade van: slagpinnen, te doen wegvallen de herstelling: uitrekken, met het daarachter gestelde.

Bladz. 202 Achter de tweede accolade van: Veeren, de regels 7 en 10 v. b. te doen wegvallen met het daarachter gestelde.

Bladz. 203 Achter de tweede accolade van: Veeren, den laatsten regel te doen wegvallen met het daarachter gestelde.

Bladz. 203 Op Vizierkleppen te doen volgen:

Vizier- korrels.	Herstellen. tot Sapp. kar.	Aanbrengen. Vastzetten.	» 0,02	» 0,02	Met vastzetten.
			0,06 0,20	» 0,26	
			» 0,07	» 0,07	

Bladz. 207 In de kolom Aanmerkingen, achter: »Cylinders, Braam aan de kamerrand wegnemen, den laatsten regel der opheldering doen wegvallen.

Bladz. 207 Achter de accolade van Cylinders, op: »Paltap herstellen,» te doen volgen:

»Voortap uitrekken | » | 0,10 | » | 0,10 | »

Bladz. 208 Achter de accolade van Grepen, de twee eerste regels der 1ste kolom te doen wegvallen en daarvoor in plaats te stellen:

»Heele- Aanbrengen . . .

Halve- id.

Bladz. 208 Idem de herstelling: Stuk inlijmen, te doen wegvallen met het daarachter gestelde.

Bladz. 208 Achter de accolade van Hanen, regel 5 v. b. te doen wegvallen, met het daarachter gestelde.

Bladz. 208 Achter de accolade van Hefboomen tot hanen, den laatsten regel te doen wegvallen, met het daarachter gestelde.

Bladz. 208 Achter de accolade van: Kokers tot grepen, de twee laatste regels te doen wegvallen, met het daarachter gestelde.

Bladz. 209 Achter de accolade van: Ruststangen, den 3den regel v. b. te doen wegvallen, met het daarachter gestelde.

Bladz. 209 Achter de accolade van: Schroeven Afgewerkte, te doen wegvallen: »Id. gangbaar maken, met het daarachter gestelde.»

Bladz. 209 Achter de accolade van: Stiften tot kasten, te doen wegvallen regel 2, met het daarachter gestelde.

Bladz. 209 Achter de accolade van: Trekkers, den laatsten regel te doen wegvallen met het daarachter gestelde.

Bladz. 210 Achter: Veeren, Herstellen, staat: in de kolom Aanmerkingen: Met Richten. Dit behoort te staan achter: Overharden.

Bladz. 211 Regel 1—6 v. o. der slotbepalingen te doen vervallen en daarvoor in plaats te stellen:

»De Mr. Zwaardveger kan het kleurmiddel zelf vervaardigen volgens de »gegevens voorkomende in de Handleiding voor de officieren van wapening »enz., onder de verschillende opgaven van het Aanhangsel.

»Het kan echter op de gewone wijze aangevraagd worden onder den naam »van: Kleurmiddel voor ijzer- en staaldeelen, doch met geen grooter hoeveelheid dan een halve Liter.

Bladz. 215 Achter de eerste accolade van: Gevesten, te doen wegvallen de regels 4 en 10 v. b. met het daarachter gestelde in vier kolommen der prijzen.

Bladz. 215 Idem de 2 laatste regels v. o. met de daarachter staande accolade, te doen wegvallen en daarvoor in plaats te stellen:

tot Artillerie- of Infanteriesabels.

Bladz. 215 Achter de accolade van: Grepen op: Leder aanbrengen te doen volgen:

Halve- tot Sapp.-Sab.	0,03 0,20	»	0,23	} Bij den prijs voor het aanbrengen wordt tevens afzonderlijk berekend die voor het aanbrengen van elken klinknagel en elk klinkoog,
Aanbrengen.				
id. Bijwerken.	» 0,10	»	0,10	De geheele greep met oliën.

Bladz. 216 Achter de eerste accolade van: Klingen, te doen wegvallen den 4den regel v. b. met het daarachter gestelde in de vier kolommen der prijzen.

Bladz. 216. Idem in den 5den en 6den regel v. b. te doen wegvallen de woorden: of Sappeur.

Bladz. 216 Idem achter de tweede accolade staat regel 4 en 5 v. b. Dresseeren en afbranden; dit moet worden: Afbranden.

Bladz. 216 Idem de noot in de kolom Aanmerkingen achter Dresseeren en afbranden te doen wegvallen en daarvoor in plaats te stellen:

{ Met Richten.
{ Geschiedt zonder het gevest af te nemen.

Bladz. 216 Achter de accolade van Klingen, de twee laatste herstellingen te doen voorafgaan door:

tot Artillerie-, Cava-
lerie- of Infanteriesabels }

Bladz. 216 Op Klingen te doen volgen:

Klinknagels tot Sapp-sab. Aanbrengen	0,01	0,03	»	0,04
Klinkoogen » » » id.	0,02	0,01	»	0,03

Bladz. 217 Achter de eerste accolade van: Oorbanden tot scheeden, de twee eerste regels te doen wegvallen met het daarachter gestelde.

Bladz. 217 Idem den 3den regel te lezen als volgt:

van Sappeur-sabels Aanbrengen.

Bladz. 217 Idem de laatste herstelling »Vastnaaien» te doen wegvallen met het daarvóór en daarachter gestelde.

Bladz. 217 Achter Scheeden Aanbrengen, de vijf eerste regels in de kolommen der prijzen te veranderen als volgt:

»	0,03	»	0,03	De prijzen der lederen scheeden moeten volgens de jaarlijksche prijsbepaling worden berekend.
»	0,03	»	0,03	
3,83	0,03	»	3,86	
3,00	0,03	»	3,03	
»	0,03	»	0,03	

Bladz. 217 Idem te doen wegvallen de volgende herstellingen met al het daarvóór en daarachter gestelde.

»Lederen band met riem aanzetten»
id. riem id.

Overnaaien (geheel)
id. (gedeeltelijk)

Bladz. 217 Idem in de kolom Aanmerkingen, achter de herstellingen: Richten en Schoonmaken, de noot te doen wegvallen.

Bladz. 218 Te doen wegvallen: Scheeden met al het daarachter gestelde.

Bladz. 218 Achter de accolade van Scheedvoeringen, op: »Afnemen», te doen volgen:

Omkeeren. . . . | » | 0,05 | » | 0,05 |

Bladz. 218 Achter de accolade van Sleepplaten, op: »Soldeeren» te doen volgen:

Stuk inzetten. . . . | » | 0,45 | » | 0,45 |

Met leveren van materiaal.

Bladz. 218 Achter de eerste accolade van Stootplaten, de twee laatste herstellingen met het daarachter gestelde te doen wegvallen en daarvoor in plaats te stellen:

» Cavalerie-sabels Richten | » | 0,15 | » | 0,15 |

Hierop te doen volgen:

»Sappeur-sabels { Herstellen. | » | 0,05 | » | 0,05 |
 » Opvijlen. | » | 0,10 | » | 0,10 |

2°. dat onder C. *Buitengenoone herstellingen* (R. M. 1880, II, blz. 242) moet worden gesteld:

»Tot deze behooren: het aanbrengen van nieuwe looppen aan geweren, »karabijnen en revolvers; van staartstukken aan Kl. kal. geweren en karabij- »nen; van cylinders en kasten aan revolvers; van haften aan G. kal. geweren »en karabijnen; van voetstukken tot vizierkorrels aan Kl. kal. geweren en »karabijnen; van vizierkorrels aan revolvers; het wegnemen van zwaren »inwendigen roest; het herstellen van beschadiging in de looppen of van verb- »bogen looppen; het vastzetten van losgeraakte staartstukken; het zoo mogelijk »verbeteren van draagbare vuurwapenen, die bijzonder slechte schietuit- »komsten geven; in één woord, alle herstellingen, die door den Mr. geweer- »maker niet of bezwaarlijk kunnen verricht worden en om die reden niet in »het tarief zijn opgenomen.”

»Bij de wapenen, die voor bijzonder slechte schietuitkomsten worden op- »gezonden, moeten behalve de opgave waarvan het model als bijlage 1 bij »deze Beschikking voorkomt, aan den Inspecteur der draagbare wapenen »tevens worden toegezonden de met die wapenen verkregen schijfbeelden, »met hoogte- en breedtespreiding in getallen opgegeven.”

»In de genoemde gevallen zal gehandeld worden zooals in artikel 10 van »bovengenoemd reglement is aangegeven” waarbij nog wordt opgemerkt, dat »de looppen alleen voor beduidenden inwendigen roest of aanmerkelijke be- »schadiging mogen worden opgezonden, terwijl, wanneer de geheele verwij- »dering der gebreken aan den geweerwinkel het afkeuren van den loop ten »gevolge zou hebben, een gedeelte daarvan kan blijven bestaan, indien ge- »oordeeld wordt, dat de roest niet verder zal gaan, of dat de beschadiging »geen nadeel doet aan den doorgang van den kogel.”

»In dit geval zal in de lijst, bedoeld aan het slot van genoemd artikel 10, »zie vorenvermelde bijlage 1, achter het wapennummer in de kolom aan- »merkingen een A (*afgekeurd*) worden geplaatst.”

»Bovendien zal op de aldus herstelde looppen aan den geweerwinkel het »merk I. B. (*inwendig beroest of inwendig beschadigd*) worden geslagen, achter »op het platte bovenzvlak van den loop, terwijl door de korpsen ook voor »bekwaam zullen moeten worden aangenomen de wapenen” die van genoemd »merk mochten zijn voorzien, te ontvangen ingevolge artikel 6, 2de alinea »van meergenoemd reglement.”

C. Ter kennis te brengen van de landmacht:

dat vorenstaande opgave van wijzigingen en verbeteringen van de tarieven voor de herstellingen aan wapenen in den handel verkrijgbaar is bij de *Gebroeders VAN CLEEF te 's Gravenhage*.

Inhoud van het *Recueil Militair*. Aanschrijving M. v. O. van 1 Maart 1882, n°. 39.

Gelet op punt 4 der beschikking van 2 Januari 1880, Iste Afd., Secretariaat, n°. 73 (R. M. 1880, I, blz. 87).

Heeft goedgevonden, vast te stellen de hierbij gevoegde lijst, (1) waarin, in chronologische volgorde, zijn opgenomen de in het *Recueil Militair* geplaatste stukken, welke, gedurende den loop van het jaar 1881, buiten werking gesteld zijn, zijn komen te vervallen of hun nut hebben verloren.

(1) Zie *Rec. Mil.*, bladz. 41—47.

Vrijstelling van zegelrecht. Aanschrijving M. v. O. van 1 Maart 1882, n°. 47. Mededeeling van Z. M. besluit van 16 Februari 1882, n°. 19.

Op de voordracht van Onzen Minister van Financien van 14 Februari 1882, n°. 20, Afd. Registratie.

Gelet op art. 44 der Wet van 3 October 1843 (*Stbl.* n°. 47).

Hebben goedgevonden en verstaan:

Vrijstelling van zegelrecht te verleen en de mandaten en assignatiën voor de bijdragen, meer dan f 10 bedragende, ten behoeve der Weduwen- en Weezenkas voor de Officiëren der landmacht, het Weduwen- en Weezenfonds der Militaire Officiëren bij de zeemacht en het Fonds voor dek- en onderofficiëren en mindere schepelingen bij de zeemacht, mits op die stukken worde aangeteekend: *vrij van zegel, ingevolge Koninklijk besluit van den 16 Februari 1882, n°. 19.*

Voorschrift betreffende de mobilisatie van het leger. Aanschrijving M. v. O. van 1 Maart 1882, n°. 77.

Overwegende, dat het noodzakelijk is, nieuwe bepalingen vast te stellen omtrent hetgeen bij de korpsen zal moeten worden verricht bij eene mobilisatie van het leger.

Heeft goedgevonden:

A. In te trekken de ministeriële beschikking van 15 Februari 1868, n°. 31 P (*B. U.* blz. 1060) met het daarbij behoorende voorschrift.

B. Te bepalen, dat wanneer het leger gemobiliseerd wordt, het voorschrift moet worden gevolgd, hetwelk, onder dagteekening en nommer dezer, wordt verzonden aan de autoriteiten, die een exemplaar ontvingen der aanschrijving van 6 Februari j.l., IIe Afd., Gen. Staf, n°. 51.

Indeeling der lichting voor 1882. Aanschrijving M. v. O. van 2 Maart 1882, n°. 55.

Gezien het Koninklijk besluit van 21 Februari 1882, (*Staatsblad* n°. 38), houdende vaststelling van de lichting der militia voor 1882.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat bij genoemd besluit is vastgesteld, o. a., dat voormelde lichting 11000 man bedraagt, waarvan 600 voor den dienst ter zee bestemd worden.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen:

a. Het aandeel van elke provincie in die lichting wordt over de verschillende korpsen verdeeld, zooals op den hierbij gevoegden staat is (*Zie Rec. Mil.*, blz. 54 & 55) aangewezen.

b. De lotelingen, voor de zeemilitie te bestemmen, worden gerekend in mindering van het aantal manschappen, aan de acht regimenten infanterie toe te wijzen, naar de reden van het bij elk regiment in te lijven getal; zij worden, ingevolge bovenvermeld besluit, gekozen uit degenen, die zich, overeenkomstig art. 150 der wet van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72) (*R. M.* 1861, blz. 259), hebben aangemeld om bij de zeemilitie te dienen, terwijl het aantal hunner, door elke provincie te leveren, nader aan de provinciale adjudanten zal worden opgegeven.

Van het aantal miliciens, bij de acht regimenten infanterie in te lijven, wordt almede afgetrokken het getal van de in de contingenten begrepen ingeschreven voor de militia, tot wie betrekking hebben de voorschriften, op blz. 277 van het *Recueil Militair* van 1862 vermeld; terwijl, bijaldien uit een contingent manschappen aan verschillende regimenten worden geleverd, die aftrekking zooveel mogelijk gelijkmatig geschiedt.

c. De provinciale adjudant in elk gewest is, overeenkomstig art. 43 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46) (*R. M.* 1862,

blz. 175), belast met het overnemen en indeelen van de miliciens uit de provincie.

Ten aanzien der manschappen uit *Drenthe* wordt die verrichting aan den provincialen adjudant in *Groningen* opgedragen.

d. Voor het geneeskundig onderzoek van de over te nemen miliciens uit *Drenthe* wordt een officier van gezondheid uit het garnizoen te *Groningen* aangewezen.

e. Ten aanzien van het overnemen en indeelen der manschappen, hunne opzending naar, en hunne verdere behandeling bij de korpsen enz., strekken tot richtsnoer de voorschriften, vervat in de beschikking van 7 Juni 1862, n°. 56 B (*R. M.* 1862, blz. 175 en vlg.)

Bij het Koninklijk besluit van 19 Februari 1863 (*Staatsblad* n°. 11) (*R. M.* 1863, blz. 22) is echter het voorgeschrevene bij het 2de lid van art. 59 van het hiervoren genoemde besluit dd. 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46) in dezer voege gewijzigd, dat, bij de jaarlijksche inlijving, de manschappen, voor de korpsen vestingartillerie aangewezen, rechtstreeks naar de standplaatsen der compagniën, waarvoor zij bestemd zijn, zullen worden gezonden.

Tengevolge van deze wijziging, welke het voorgeschrevene bij de eerste zinsnede van art. 3 der Instructie (*R. M.* 1862, blz. 284) doet vervallen, is op de miliciens der vestingartillerie het bepaalde bij art. 1 dier Instructie toepasselijk.

In verband hiermede treden de betrokken provinciale adjudanten, vóór de indeeling, in overleg met de commandeerende officieren der korpsen vestingartillerie welke miliciens uit het gewest ontvangen, ten einde te vernemen voor welke compagniën en tot hoedanig getal de miliciens van het contingent moeten worden bestemd, en waarheen deze moeten worden gezonden.

Eveneens treden de provinciale adjudanten, vóór de indeeling, met de commandeerende officieren der korpsen infanterie in overleg omtrent het aantal miliciens van het contingent, voor elk bataljon te bestemmen.

f. Met betrekking tot de vereischte lengte behoort ook voor de in te deelen miliciens te worden nageleefd het voorgeschrevene in art. 5 van de Instructie op de werving, vastgesteld bij het Koninklijk besluit van 27 Augustus 1881, n°. 20 (*R. M.* 1881, I, blz. 575).

g. Voor den dienst bij de *infanterie* zijn bijzonder geschikt te achten breedgeschouderde manschappen, ook al zijn zij niet lang. Allerminst mag als regel gelden, om militieplichtigen, wier uiterlijk een minder krachtigen lichaamsbouw of een minder sterk gestel verraadt, bij dit wapen in te deelen.

De plaatsvervangers, voor de regimenten infanterie bestemd, worden, zoo veel mogelijk, gelijkmatig over de verschillende bataljons verdeeld.

Bij de *vestingartillerie* worden geen plaatsvervangers ingedeeld, doch, zooveel mogelijk, miliciens herkomstig uit gemeenten, waar de schutterij geheel of gedeeltelijk voor den dienst der vestingartillerie bestemd is; alsmede de lotelingen, die in vestingen of kustplaatsen te huis behooren.

Bij de *bereden korpsen* mogen geen plaatsvervangers, boven de 30 jaren oud, worden ingedeeld, tenzij deze bij een bereden korps hebben gediend. Plaatsvervangers, die te voren bij een bereden korps hebben gediend, komen voor een toewijzing aan deze korpsen het eerst in aanmerking.

Het aantal plaatsvervangers en nummervwisselaars, bij de regimenten *huzaren* in te lijven, mag niet meer bedragen dan de helft van het getal der daarbij in te deelen miliciens.

Bij de regimenten *veldartillerie*, het korps *rijdende artillerie* en het korps *pontoniers* worden zooveel mogelijk plaatsvervangers en nummervwisselaars ingedeeld.

Voor het korps *torpedisten* worden bij voorkeur bestemd: varensgezellen uit den *Helder*, *Hellevoetsluis* en *Willemstad*, schippers, visschers, enz.

Bij het korps *genietroepen* worden geen plaatsvervangers ingelijfd, doch daarbij worden, behoudens het voorgeschrevene in art. 53 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46), ingedeeld, bij voorkeur: de beambten bij den telegraafdienst — telegrafisten, assistenten en klerken — bij spoorwegen of in spoorwegfabrieken, instrumentmakers, stokers en machinisten; wijders de manschappen, die het beroep uitoefenen van rijswerker en van riet- of stroodekker.

h. De miliciens, die eenig onderwijs in de genees- of heilkunde genoten hebben, de hulpapothekers en apothekersbedienden worden bij een der acht regimenten infanterie ingelijfd en aan den kommandeerenden officier van het korps gesignaleerd, ten einde te kunnen worden bestemd tot een plaatsing bij een der compagniën *hospitaalsoldaten*.

i. De miliciens worden, voor zoover dit overigens met de bepalingen dezer beschikking is overeen te brengen, ingelijfd bij korpsen, of onderdeelen daarvan, welke in of nabij hunne woonplaats garnizoen houden.

Recueil Militair, jaargang 1881. Prijsbepaling. Aanschrijving M. v. O. van 3 Februari 1882, n°. 37.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat de prijs van den jaargang 1881 van het *Recueil Militair* (Eerste en Tweede gedeelte, Algemeene orders voor het leger en Inkwartieringstafelen) is bepaald op zes gulden en twintig cent (f 6,20).

Zesde uitgave van het boekwerk: *Neêrlandsch leger*. Aanschrijving M. v. O. van 20 Februari 1882, n°. 68.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat bij de Gebroeders VAN CLEEF te 's Gravenhage, het licht heeft gezien en tegen den prijs van f 0,75 in den handel verkrijgbaar is gesteld de zesde uitgave van het op last van het Departement van Oorlog vervaardigd werkje, getiteld: *Neêrland's leger*, bevattende inlichtingen omtrent den vrijwilligen dienst bij de korpsen, het Instructie-Bataillon, de Instructie-Compagnie, de Instructie-Batterij, de Pupillenschool, de Militaire Hospitalen, het wapen der Maréchaussée, de Koloniale troepen en het korps Mariniers, de opleiding tot den rang van officier bij de cursussen en aan de Koninklijke Militaire Academie; de verbintenissen van studenten in de geneeskunde voor de betrekkingen van officier van gezondheid of reserve-officier van gezondheid bij de landmacht; de toelating als kweekeling bij 's Rijks Veeartsenijschool; de verbintenis als militair apothekersbediende; alsmede een aantal bepalingen betrekkelijk de militie te land.

Schootstafel voor het IJ. kanon van 24 cM. Aanschrijving M. v. O. van 24 Februari 1882, n°. 32.

Kennisgeving aan de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van f 0,01 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz. verkrijgbaar gesteld is: de *Schootstafel voor het IJ. kanon van 24 cM. bij gebruik van granaten van 102 KG. en de lading van 20 KG. keisteenbuskruit*.

Deze schootstafel is bestemd om als blz. 190 d in het *Handboek voor onder-officieren en korporaals der artillerie*, Ie deel, te worden opgenomen.

Reglement op de exercitiën der genietroepen. Aanschrijving
M. v. O. van 2 Maart 1882, n°. 26.

Kennisgeving aan de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van f 0,22 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van f 0,30 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

een eenigszins gewijzigde *herdruk* van het *Reglement op de exercitiën der Genietroepen. Grondslag van het onderricht en Recrutenschool.*

The first part of the report is devoted to a description of the general situation in the country. It is followed by a detailed account of the work done during the year. The report then goes on to discuss the results of the work and the conclusions drawn therefrom. Finally, there is a section on the future work to be done.

The second part of the report is devoted to a description of the work done during the year. It is followed by a detailed account of the results of the work and the conclusions drawn therefrom. Finally, there is a section on the future work to be done.

The third part of the report is devoted to a description of the work done during the year. It is followed by a detailed account of the results of the work and the conclusions drawn therefrom. Finally, there is a section on the future work to be done.

The fourth part of the report is devoted to a description of the work done during the year. It is followed by a detailed account of the results of the work and the conclusions drawn therefrom. Finally, there is a section on the future work to be done.

The fifth part of the report is devoted to a description of the work done during the year. It is followed by a detailed account of the results of the work and the conclusions drawn therefrom. Finally, there is a section on the future work to be done.

The sixth part of the report is devoted to a description of the work done during the year. It is followed by a detailed account of the results of the work and the conclusions drawn therefrom. Finally, there is a section on the future work to be done.

The seventh part of the report is devoted to a description of the work done during the year. It is followed by a detailed account of the results of the work and the conclusions drawn therefrom. Finally, there is a section on the future work to be done.

RECUEIL MILITAIR.

(26 MAART — 25 MEI 1882.)

Rechterlijke uitspraken ter zake van desertie van miliciens.
Aanschrijving M. v. O. van 13 Maart 1882, n°. 63.

*Aan de commandeerende officieren der korpsen, gedeeltelijk
uit militie samengesteld.*

Onlangs werd een bewijs van voldoening aan de nationale militie gevraagd ten behoeve van een persoon, van wien in het lotingsregister vermeld stond, dat hij als deserteur was afgevoerd, terwijl nader bleek, uit een overgelegd extractstamboek, hem betreffende, dat hij later was vervallen verklaard van den militairen stand.

Van deze veroordeeling was door den Chef van het korps geen opgave gedaan aan den Commissaris des Konings der provincie, waarvoor de man bij de militie werd ingelijfd, omdat deze na zijn afvoering als deserteur *niet meer in de sterkte van het korps was opgenomen*, en op dien grond het bepaalde bij de aanschrijving van 2 Juni 1875, n°. 46 P, te zijnen aanzien niet toepasselijk werd geacht.

Hoewel deze opvatting met den letterlijken inhoud der genoemde aanschrijving strookt, acht ik het niettemin wenschelijk, in het belang van het geregeld bijhouden der lotingsregisters, dat, ook in gevallen als het onderwerpelijke, van de uitgesproken veroordeeling mededeeling worde gedaan aan den betrokken Heer Commissaris des Konings.

Ik heb mitsdien de eer, U te verzoeken, voortaan ten aanzien van miliciens, die als deserteur worden afgevoerd, door middel van den maandelijkschen staat, model litt. a. a., aan den betrokken Commissaris des Konings mededeeling te doen van elke rechterlijke uitspraak, welke ter zake van desertie mocht plaats hebben, om het even of, ten gevolge dier uitspraak, de man weder bij het korps terugkeert of niet meer in de sterkte der militie wordt opgenomen.

Soldij van eenige hoefsmeden en zadelmakers bij de veldartillerie. Aanschrijving M. v. O. van 15 Maart 1882, n°. 26. Mededeeling van Z. M. besluit van 9 Maart 1882, n°. 17.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 6den Maart 1882, IIIde Afd., n°. 35.

Gezien de tabelle Litt. C, behoorende bij Ons besluit van den 31sten December 1873, n°. 3.

Hebben goedgevonden en verstaan :

met afwijking in zooverre van den inhoud dier tabelle te bepalen, dat de hoefsmeden en zadelmakers, die den 1sten April 1881 als zoodanig van de rijdende artillerie bij de veldartillerie zijn overgegaan, gerekend van dien datum en zoolang zij in hunne tegenwoordige betrekking niet voor hoogere soldij in aanmerking komen, een soldij zullen genieten van f 0,53 daags.

Wijziging in de organisatie der infanterie. Aanschrijving M. v. O. van 15 Maart 1882, n°. 45.

Goedgevonden hebbende, de kapiteins voor speciale diensten, belast met het bevel over de hoofdcursus-compagniën te 's Hertogenbosch en te Kampen, definitief te benoemen tot commandanten dier compagnieën en bij die compagnieën over te plaatsen.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat de laatste zinsnede der eerste alinea van punt 2 der beschikking van 21 Februari 1881, IIde Afd., n°. 26 (*R. M.* 1881, I, bl. 404), voortaan moet worden gelezen als volgt :

»Aan deze officieren wordt opgedragen het toezicht over de cursussen, de leiding van het schoolonderwijs bij de korpsen, de vorming van scherpschutters, enz.»

Verpleegkosten in het militair hospitaal te *Harderwijk*. Aanschrijving M. v. O. van 16 Maart 1882, n°. 57. Mededeeling van Z. M. besluit van 10 Maart 1882, n°. 23.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 13den Februari 1882, VIde Afd., n°. 27 en van Onzen Minister van Kolonien van den 7den Maart 1882, La. E. n°. 64.

Gezien Ons besluit van den 7den September 1880, n°. 9.

Hebben goedgevonden en verstaan, te rekenen van 1°. Januari 1881, te bepalen, dat de kosten van verpleging in het militair hospitaal te *Harderwijk* worden berekend als volgt :

1°. voor de personen, bedoeld bij artikel 20 en bij de punten 1 en 5, en 8 tot 13 van artikel 21 van Ons aangehaald besluit, tot dezelfde bedragen als voor die personen in dat artikel is aangewezen.

2°. De onderofficieren en mindere militairen, bij het vaste kader van het Koloniaal Werfdepot gedetacheerd, benevens die behoorende tot of bestemd voor de landmacht in *West-Indie*, alsmede de personen, genoemd in de punten 2, 3 en 4 van artikel 21, hiervoren bedoeld, tot een bedrag van *vijf en vijftig cent* (f 0,55) per man daags.

Tarief voor het gewoon militair vervoer. Aanschrijving M. v. O. van 18 Maart 1882, N°. 25.

Overwegende, dat het, blijkens een mededeeling van de Permanente Militaire Spoorwegcommissie, niet genoegzaam bekend schijnt te zijn, dat het tarief voor het gewoon militair vervoer langs spoorwegen ook van toepassing is op onderofficieren en minderen met klein verlof, en dat bedoelde militairen dus aan stations en halten, voor zoo verre deze behooren tot de in gemeld tarief betrokken spoorwegen, zich tegen betaling kunnen voorzien van rechtstreeksche *biljetten* van het station van vertrek tot aan de plaats van hunne bestemming.

Noodigt de militaire autoriteiten bij deze uit, evenbedoelde bepaling aan hunne onderhoorigen in herinnering te brengen.

Vervoer van militairen en militaire goederen over tramwegen. Aanschrijving M. v. O. van 18 Maart 1882, N°. 46.

Brengt, door deze, ten vervolge op § 5 der kennisgeving van 30 Septem-

ber 1881, VIde Afd., n°. 101 (*R. M.* 1881, I, blz. 597), ter kennis van de landmacht, dat — in overleg met de directie der *Gooische Stoomtramweg-maatschappij* te *Watergraafsmeer* — is vastgesteld het hierbijgevoegde tarief, zie *R. M.*, blz. 62, voor het vervoer van militairen, enz.

Doet wijders opmerken, dat door vorenstaande kennisgeving buiten werking gesteld wordt het tarief n°. 8, behoorende bij de kennisgeving van 26 November 1881, VIde Afd., n°. 58 (*R. M.* 1881, I, blz. 614).

Gemiddelde remonteprijs over het jaar 1881. Aanschrijving M. v. O. van 20 Maart 1882, N°. 48.

Gelet op het bepaalde sub 42, laatste zinsnede, van het Voorschrift betreffende de mobilisatie van het leger.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat de gemiddelde remonteprijs over het jaar 1881, bedraagt: *vijf honderd zeven en zestig gulden* (ƒ567).

Vervoer van militairen en militaire goederen over tramwegen. Aanschrijving M. v. O. van 1 April 1882, n°. 24.

Brengt, door deze, ten vervolge op § 5 der kennisgeving van 30 September 1881, VIde Afd., n°. 101 (*R. M.* 1881, I, bladz. 597), ter kennis van de landmacht, dat — in overleg met de directie der *Nederlandsche tramweg-maatschappij* te *Utrecht* — is vastgesteld het hierbijgevoegde tweede vervolgtarief, zie *R. M.* blz. 64, voor het vervoer van militairen, enz.

Wijziging van het reglement op het toekennen van gagement aan de indische militairen en hunne weduwen. Aanschrijving M. v. O. van 3 April 1882, n°. 76. Mededeeling van Z. M. besluit van 23 Maart 1882, n°. 7.

Op de voordracht van Onzen Minister van Koloniën dd. 28 Februari 1882, Lr. C. n°. 8.

Gezien het bij Ons besluit van 24 Augustus 1875, n°. 42, vastgestelde gagements-reglement (*Ind. Stbl.* 1876, n°. 44).

Den Raad van State gehoord (advies van den 14den Maart 1882, n°. 11).

Gezien het nader rapport van Onzen voornoemden Minister dd. 20 Maart 1882, Lr. C. n°. 69.

Hebben goedgevonden en verstaan:

De eerste alinea van art. 5 van voormeld reglement wordt gelezen, als volgt:

Het tijdelijk toegekende gagement vervalt met ultimo December van het jaar, volgende op dat der toekenning; het wordt echter opnieuw voor één jaar verleend, indien — hoogstens drie maanden vóór den vervaldag of binnen drie maanden daarna, — blijkt, bij een geneeskundig onderzoek in *Nederland*, ten genoegen van den Minister van Koloniën; in *Nederlandsch Indië*, ten genoegen van den Gouverneur-Generaal dier gewesten, dat de belanghebbende nog ongeschikt is voor de waarneming van den militairen dienst; het kan in geen geval langer genoten worden dan gedurende vier jaren.

Onze Minister van Koloniën is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan, tot kennismeming, afschrift zal worden gezonden aan Onzen Minister van Oorlog, aan den Raad van State en aan de Algemeene Rekenkamer.

Bijslag op traktement (examen-commissiën). Aanschrijving M. v. O. van 6 April 1882, n°. 40. Mededeeling van Z. M. besluit van 1 April 1882, n°. 5.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 29 Maart 1882, Kabinet, Litt. W¹².

Hebben goedgevonden en verstaan, te bepalen:

Art. 1. Aan de generaals, hoofd- en verdere officieren, leden van commissiën tot afheming van:

- a. het admisie-examen voor cadet bij de Koninklijke Militaire Academie,
- b. het examen tot toelating op de hoofdcursussen te 's Hertogenbosch en te Kampen en van de overgangs-examens op den artillerie-cursus te Delft,
- c. het eind-examen van cadetten van het hoogste studiejaar bij de Koninklijke Militaire Academie,
- d. het examen van onderofficieren tot verkrijging van den rang van officier,
- e. het examen der luitenants van de artillerie en genie, bij de Ie afdeeling der Krijgsschool gedetacheerd,

f. het toelatingsexamen tot de IIe afdeeling der Krijgsschool, zoomede aan de kapiteins en luitenants die als ondervragers bij die commissiën optreden, wordt een bijslag op het door hen genoten worden traktement toegekend van twee gulden (f 2) per dag, doch alléén wanneer zij zich daartoe buiten hunne gewone standplaatsen moeten begeven.

Art. 2. De in art. 1 bedoelde bijslag wordt genoten van en met den dag van aankomst in tot en met dien vóór het vertrek uit de plaats, waar het betrekkelijk examen wordt gehouden.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht;

En heeft goedgevonden, tevens, bij deze, te bepalen, dat de bijslag, bij het besluit toegekend — onder behoorlijke omschrijving — zal worden in rekening gebracht op de betalingslijsten en afrekeningstaten, waarop de belanghebbenden voor traktement worden berekend.

Algemeene bepalingen omtrent kampeeren van troepen, groote manoeuvres, bezetten van forten, enz. Aanschr. M. v. O. van 14 April 1882, n°. 4. Meded. van Z. M. besluit van 31 Maart 1882, n°. 13.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 28 Maart 1882, VIe Afd., n°. 56.

Willende algemeene bepalingen vaststellen, in acht te nemen bij het kampeeren van troepen en bij het houden van de oefeningen, hierna vermeld.

Hebben goedgevonden en verstaan, — voor tijd van vrede — te bepalen.

Art. 1. Aan de opper-, hoofd- en verdere officieren, behoorende tot of dienstdoende bij troepen, welke worden aangewezen om

- a. te kampeeren,
- b. veldoefeningen op groote schaal (groote manoeuvres) te verrichten,
- c. kadermanoeuvres te verrichten,
- d. oefeningen te houden in den strategischen velddienst (veiligheidsdienst),
- e. voor oefening forten en versterkte plaatsen te bezetten, wordt — gedurende hun verblijf op de kampplaats of tijdens zij aan de oefeningen deelnemen, zoomede gedurende den marsch heen en terug — de dagen van vertrek uit en van terugkomst in de standplaats daaronder begrepen — de navermelde toelage toegekend:

Bevelhebber van de kampeerende troepen of leider van de oefeningen:

Opperofficier: die vermeld onder a, b, c, d en e f 10.

Hoofdofficier: die vermeld onder a, b, c en d f 5, onder e f 6.

Kapitein of ritmeester en luitenant: die vermeld onder a f 2,50, onder b, c en d f 3, onder e f 4.

Al de overigen:

Opperofficier: die vermeld onder a, b, c, d en e f 7,50.

Hoofdofficier : die vermeld onder *a f* 2,50, onder *b*, *c* en *d f* 3, onder *e f* 4.

Kapitein of ritmeester en luitenant : die vermeld onder *a f* 1,75, onder *b*, *c* en *d f* 2, onder *e f* 3.

De toelage wordt echter alléén toegekend, wanneer door de oefeningen nachtverblijf buiten de standplaats wordt veroorzaakt.

Het bij dit artikel bepaalde is alleen dan van toepassing op officieren van de Koninklijke Militaire Academie, wanneer zij kampeeren met of deelnemen aan oefeningen van troepen, niet tot de inrichting behoorende. In dat geval komt de toelage in vervanging van de voeding op kosten van het Rijk, bedoeld bij de 2de zinsnede van art. 90 van het reglement voor die inrichting.

De officieren, in dit artikel bedoeld, die in hunne standplaatsen — hetzij wegens verblijf in die standplaatsen, hetzij wegens bijzondere dienstverrichtingen — toelage genieten, blijven, gedurende hunne afwezigheid uit die standplaatsen, in het genot dier toelagen gehandhaafd.

Daarentegen vervalt de bijslag, bedoeld bij art. 3 van Ons besluit van 15 Juni 1867, n°. 43, gewijzigd bij dat van 22 Maart 1877, n°. 25.

Art. 2. De levensmiddelen voor de onderofficieren en soldaten, behoorende tot of dienstdoende bij de troepen, bedoeld onder art. 1, worden — ingeval geen voeding voor 's Rijks rekening wordt genoten — ten laste van de menages verstrekt.

Tot tegemoetkoming in de hoogere kosten deswege wordt — *over de dagen, dat de levensmiddelen buiten de gewone standplaatsen der militairen moeten worden gered gemaakt* — de dagelijksche soldij verhoogd, als volgt:

1°. bij die, bedoeld onder *a* en *e*:

Onderofficieren, behoorende tot het vaste personeel der artillerie-schiet-school, of daarmede gelijk gesteld, wanneer zij in hunne functiën als zoodanig kampeeren, gehuwd zijnde *f* 0,80, ongehuwd zijnde *f* 0,30.

Korporaals, behoorende tot een der compagnieën vestingartillerie, waaruit de artillerie-schiet-school is samengesteld, of daarmede gelijk gesteld, wanneer zij in hunne functiën als zoodanig kampeeren, gehuwd zijnde *f* 0,40, ongehuwd zijnde *f* 0,15.

Al de overigen:

Adjudanten-onderofficier gehuwd zijnde *f* 0,50, ongehuwd zijnde *f* 0,25.

Onderofficieren en soldaten gehuwd zijnde *f* 0,37, ongehuwd zijnde *f* 0,12.

2°. bij die, bedoeld onder *b*, *c* en *d*:

Onderofficieren en soldaten, — tevens als tegemoetkoming in de kosten van aankoop van brood — (wanneer door de oefeningen nachtverblijf buiten de standplaats wordt veroorzaakt) *f* 0,40.

Het bij dit artikel bepaalde is niet van toepassing op onderofficieren en soldaten van de Koninklijke Militaire Academie, dan alleen in geval zij — zonder dat cadetten mede kampeeren of aan de oefeningen deelnemen — worden aangewezen, om bij de hierbedoelde troepen dienst te doen.

Art. 3. Opzichters van fortificatiën, administrateurs van hospitalen (geen officier zijnde), apothekersbedienden en conducteurs der artillerie, die worden aangewezen, om buiten hunne gewone standplaatsen bij de troepen, onder art. 1 bedoeld, dienst te doen, genieten deswege van en met den dag van vertrek uit tot en met dien van terugkomst in hunne standplaats een dagelijksche toelage van *f* 1.—

Onze Minister van Oorlog bepaalt de toelagen voor andere, niet tot de korpzen van het leger behoorende militairen, voor militaire geëmploijeerden

en werklieden, mitsgaders voor onder het Departement van Oorlog ressorteerende burgerambtenaren, die mochten worden aangewezen, bij de hierbedoelde troepen dienst te doen.

Art. 4. Aan elke waschvrouw bij de troepen, onder art. 1 bedoeld, wordt — wanneer zij niet voor 's Rijks rekening wordt gevoed — per dag toegekend:

1°. die bij troepen, onder *a* en *e* bedoeld, een ration brood als dat, hetwelk aan de troepen wordt verstrekt, en een toelage van *f* 0,25,

2°. die bij troepen, onder *b* en *d* bedoeld, een toelage van *f* 0,50.

Bij elke compagnie, eskadron of batterij mag — zonder toestemming van den Minister van Oorlog — niet meer dan eene waschvrouw aanwezig zijn.

Art. 5. Indien dit door den leider der oefeningen van de troepen, bedoeld onder *b* en *d* van art. 1, wordt noodig geoordeeld, kan een door den Minister van Oorlog te bepalen reserve-ration levensmiddelen voor 's Rijks rekening aan de onderofficieren en soldaten verstrekt worden.

Op den dag, dat dit ration wordt genuttigd, wordt de bij punt 2 van art. 2 bedoelde soldijverhooging niet genoten.

Art. 6. Aan de tot het houden van dienstvaarden gerechtigde officieren bij de troepen, bedoeld onder *a*, *b*, *d* en *e* van art. 1, worden — tijdens hun verblijf op een kampplaats, of tijdens den duur der oefeningen — de fourages *in natura* verstrekt.

Art. 7. Onze Minister van Oorlog wordt gemachtigd:

1°. de schadeloosstelling voor bureaukosten te bepalen, welke — zoo noodig — door de commandeerende officieren, door de leiders der oefeningen en door de officieren, belast met den administratieven dienst bij de troepen, bedoeld onder *a*, *b*, *d* en *e* van art. 1, zal worden genoten; — die schadeloosstelling zal echter niet meer mogen bedragen dan *f* 25.— per hoofd voor elk kampement of oefening, of — bij langer duur dan een maand — naar reden van *f* 25.— per maand.

2°. hoogstens acht dagen vóór en tijdens het verblijf op een kampplaats of tijdens den duur der oefeningen, voor de paarden, behoorende tot de troepen, bedoeld onder *a*, *b* en *d* van art. 1, een gewijzigd ration fourages vast te stellen; — en tevens om de verhooging der schadeloosstelling voor fourages te bepalen, welke gedurende het zoo even gemelde tijdvak van hoogstens acht dagen zal worden genoten; die verhooging zal echter, zonder Onze toestemming, de som van *f* 0,25 per ration niet mogen overtreffen.

3°. wanneer dit, in verband met den duur van een kampement of met de sterkte der kampeerende troepen noodig is, tijdelijk een militair hospitaal der 2de of 3de klasse op of in de nabijheid der kampplaats te doen oprichten, op den voet van het bepaalde bij Ons besluit van 7 September 1880, n°. 9, het daartoe noodige personeel in dienst te stellen, en een der korpsen van het leger te belasten met het doen der ontvangsten en uitgaven.

Art. 8. Gedurende den tijd, dat de onderofficieren en soldaten zich met de troepen, bedoeld onder *a*, *b*, *d* en *e* van art. 1, buiten hunne gewone standplaatsen moeten ophouden, wordt de korting op de soldij ten behoeve van het kleeding- en reparatiefonds gestaakt, met uitzondering van de gevallen, bedoeld onder punt 2 van Ons besluit van 27 October 1880, n°. 29.

Art. 9. Het bepaalde bij de voorgaande artikelen geldt, waar dit te pas komt, mede voor het personeel en de paarden, behoorende tot of dienstdoende bij de troepen, die tot het in gereedheid brengen of ontruimen van kampplaatsen, forten en versterkte plaatsen zijn of worden vooruitgezonden of moeten achterblijven.

Art. 10. Indien het door den bevelhebber of leider der oefeningen bij de troepen, bedoeld onder art. 1, noodig wordt geoordeeld, op een bivak stroo te verstrekken of wachtvuren te doen ontsteken, veldbruggen te slaan of andere pionierwerkzaamheden te doen verrichten, wordt het daartoe noodige voor 's Rijks rekening aangeschaft of in huur genomen.

Art. 11. Aan de Predikanten en Roomsch Katholieke geestelijken, die tot het waarnemen van de Godsdienstoefeningen voor kampeerende troepen of de kampplaats worden uitgenoodigd, wordt voor elke Godsdienstoefening, door hen verricht, tot bestrijding van alle kosten, een som van f50 toegekend.

Bestaat gelegenheid, om in door den commandeerenden officier aan te wijzen kerken in de nabijheid der kampplaats de Godsdienstoefening bij te wonen, en wordt er diensgevolge in de kampplaats geen Godsdienstoefening gehouden, dan kan — zoo daartoe termen zijn — aan de Predikanten of Roomsch Katholieke geestelijken, die eerstbedoelde Godsdienstoefeningen hebben geleid, een door Onzen Minister van Oorlog te bepalen vergoeding worden toegekend, die echter de som van f25 per kerk voor elken Zondag of Christelijken feestdag niet mag overtreffen.

Voor het geval bij de troepen, bedoeld onder art. 1, ten behoeve van zieke militairen, van elders geestelijke hulp wordt ingeroepen en verleend, wordt de vergoeding, deswege aan de geestelijken toe te kennen, door Onzen Minister van Oorlog naar omstandigheden bepaald.

Art. 12. Het kampeeren van de troepen en het houden der oefeningen, bedoeld onder *a*, *b*, *d* en *e* van art. 1 wordt door Ons bevolen, en de troepen, welke daaraan zullen deelnemen, worden door Ons aangewezen.

Onze Minister van Oorlog wordt echter gemachtigd:

1°. behalve de door Ons aangewezen troepen, ook officieren en mindere militairen militaire geëmployeerden en werklieden van andere korpsen, inrichtingen en diensten, mitsgaders onder het Departement van Oorlog ressorteerende burgerambtenaren daaraan toe te voegen, voor zooverre dit door hem voor de behoorlijke samenstelling der troepen, en voor den goeden gang van den dienst en van de oefeningen wordt noodig geacht;

2°. oefeningen, ook buiten de standplaats, te doen uitvoeren door troepen van groote garnizoenen of van verschillende nabij elkander gelegen garnizoenen, mits die oefeningen niet langer duren dan drie dagen, de dagen van vertrek en terugkomst medegerekend; — op deze oefeningen is het bepaalde bij de artt. 5, 6 en 7 niet van toepassing;

3°. wanneer dit door gebrek aan ruimte in de kazernen of om andere redenen door hem wordt noodig geacht, troepen in de nabijheid van hunne garnizoenen te doen kampeeren; op deze troepen is het bepaalde bij de artt. 1—11 niet van toepassing, dan ingeval en voor zooverre dit door gemelden Minister wordt bepaald; de toelagen, in art. 1 bedoeld, kunnen alsdan op mindere dan de daar bepaalde bedragen worden vastgesteld.

Het regelen van de kadermanoeuvres wordt aan Onzen Minister van Oorlog opgedragen.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht;

En heeft goedgevonden, tevens bij deze, te bepalen:

§ 1. De toelagen voor officieren en verdere personen, bedoeld bij de artt. 1 en 3 van het besluit, worden bij de korpsen, waartoe de belanghebbenden behooren of waarbij zij in betaling zijn, op afzonderlijke betalingslijsten in rekening gebracht, ongeacht het wapen of dienstvak, waartoe zij behooren.

Zoo noodig, wijst de intendant, belast met den administratieven dienst, een

korps aan, waarbij zij, die behooren tot staven, enz., voor toelage in betaling worden gevoerd (1).

Op die betalingslijsten wordt tevens — onder behoorlijke omschrijving — in rekening gebracht de schadeloosstelling voor bureaukosten, bedoeld onder punt 1 van art. 7 van het besluit.

§ 2. De verhoogde soldijen, bedoeld bij art. 2, en de toelage voor de waschvrouwen, bedoeld bij art. 4 van het besluit, worden op de monsterrollen berekend in afzonderlijke kolommen, en het bedrag daarvan wordt, in de berekening der aankomende sommen voor soldij, afzonderlijk uitgetrokken.

§ 3. Van de betalingen, bedoeld onder §§ 1 en 2, wordt bij het einde van elke drie maanden een verzameling opgemaakt, en het bedrag daarvan wordt op de afrekening van het korps met 's Rijks schatkist in uitgaaf verantwoord.

§ 4. Alle andere kosten, vallende op het kampeeren van troepen en op de oefeningen, bij het besluit bedoeld, worden — tegen voldaanteekening op behoorlijk opgemaakte rekeningen — betaald door de administratie van het betrokken korps, of — zoo het kosten van algemeenen aard betreft — bij die van het korps, daartoe door den intendant, belast met den administratieven dienst, aangewezen.

Daarvan zijn uitgezonderd leveringen op contract, waarvan de declaratiën door de belanghebbenden ter verevening aan het Departement van Oorlog moeten worden gezonden.

Alle bewijzen moeten worden voorzien van een verklaring van oplevering of van dienstverrichting, bekrachtigd door de betrokken autoriteit, en van een goedkeurend visum, — terwijl de aard der verrichting of der levering nauwkeurig moet blijken.

Aan het hoofd van elk bewijs moet worden aangeduid, tot welk kamp of oefening de betaling betrekking heeft.

§ 5. Onder de kosten, bedoeld bij § 4, worden verstaan die wegens (2):

- a. Drinkwater voor personeel en paarden,
- b. Ligstroo in kampen, bivaks, noodkwartieren, wachten,
- c. Vervoer van levensmiddelen, fourages, ligstroo en van kampements-effecten naar, van en op de kamp- en oefeningsplaatsen,
- d. Huur van lokalen en terreinen,
- e. Bruggenmaterieel en benodigdheden voor pionierarbeid,
- f. Hout voor bivakvuren,
- g. Verlichting van kampterreinen, forten en wachten,
- h. Vergoeding van schade aan particuliere eigendommen,
- i. Telegraphische correspondentie, seintoestellen, enz.,
- k. Schrijfbehoeften, drukwerk, enz.,
- l. Benodigdheden en werkzaamheden tot het in gereedheid brengen en houden en tot het ontruimen van legerplaatsen, forten, enz.,

(1) Ten overvloede wordt opgemerkt:

1°. dat de directeur der artillerie-schietschool — zoo hij op een kampplaats is aangewezen als leider der oefeningen van het personeel diër inrichting — de toelage als zoodanig geniet, ook al is hij niet tevens bevelhebber van de kampeerende troepen.

2°. dat door hen, die zich tot het betrekken van een kamp of tot het bijwonen van oefeningen op reis moeten begeven of daarvan terugkeeren, alleen dan vergoeding voor reiskosten mag worden gedeclareerd, wanneer zij alleen — dat is zonder troepen — moeten reizen, en dat zij voor die reizen geen recht hebben op vergoeding voor verblijf kosten.

(2) De betalingen voor fourages, daggelden, kosten van vervoer van zieken, van troepen, van bagage en van niet onder punt e genoemd materieel, en voor andere gewone onderwerpen, worden niet verrekend onder de hier bedoelde kosten, maar begrepen in de gewone rekeningen van de korpsen.

m. Diverse andere kosten.

§ 6. Van de betalingen, bij de §§ 4 en 5 bedoeld, worden, door de hoofdadministratiën der betrokken korpsen, declaratiën in tweevoud opgemaakt en ter verevening aan het Departement van Oorlog gezonden. Die declaratiën worden zoodanig ingericht, dat daaruit blijkt van het bedrag van het betaalde voor elk der onderwerpen, in § 5 genoemd.

Voor de betalingen, bedoeld onder c van § 5, gedaan door magazijnmeesters bij 's Rijks centraalmagazijnen van militaire kleeding, uitrusting, enz. of anderen, worden — te gelijk met de gewone — afzonderlijke declaratiën wegens scheeps- en wagenvrachten ingediend, in het hoofd waarvan wordt vermeld: »kampeeren en oefeningen.»

§ 7. De uitnoodiging tot het waarnemen der, bij de 1ste zinsnede van art. 11 van het besluit bedoelde, Godsdienstoefeningen geschiedt door den Minister van Oorlog.

Ter bekoming van de, bij evengemelde zinsnede toegekende, vergoeding, worden door de belanghebbende predikanten en geestelijken, declaratiën in tweevoud, waarvan een expeditie op zegel, opgemaakt, en — na van de verklaring van dienstverrichting te zijn voorzien — ter verevening aan het Departement van oorlog gezonden.

In de gevallen, bedoeld bij de 2de en de 3de zinsnede van dat artikel, wordt door den bevelhebber of leider een voorstel aan het Departement van Oorlog ingediend, tot vaststelling van het bedrag der toe te kennen vergoeding.

De betaling der in deze bedoelde vergoedingen geschiedt door de zorg van het Departement van Oorlog.

§ 8. Telken jare wordt, zoo spoedig mogelijk, doch uiterlijk vóór 1 December — zonder geleidenden brief door de hoofdadministratiën van al de korpsen aan het Departement van Oorlog gezonden een opgave van de in den loop van het jaar gedane betalingen, als bedoeld bij §§ 1, 2 en 5, opgemaakt naar het hierbijgevoegde model. (Zie *Rec. Mil.* blz. 85).

Zijn dergelijke betalingen niet gedaan, dan geschiedt daarvan eveneens mededeeling aan gezegd Departement.

§ 9. De voorziening in den geneeskundigen, den vétérinair en den pharmaceutischen dienst bij de troepen, de aanwijzing van het daartoe noodige personeel, en de verstrekking van genees- en verbandmiddelen en instrumenten, worden opgedragen aan den inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht, die, voor zoo veel noodig, tot het nemen van de vereischte maatregelen in overleg treedt met de betrokken militaire autoriteiten, en tevens, waar dit te pas komt, de vereischte voorstellen aan de goedkeuring van den Minister van Oorlog onderwerpt.

§ 10. Wordt — volgens punt 3 van art. 7 van het besluit — op een kampplaats een militair hospitaal opgericht, dan zorgt de inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht voor alles, wat vereischt wordt, om, bij aankomst der troepen, de zieken in dat hospitaal te kunnen opnemen en verplegen.

Gemelde inspecteur doet tevens, in tijds, de noodige voorstellen aan den Minister van Oorlog tot aanwijzing van het personeel, bij het hospitaal in dienst te stellen.

§ 11. Ten aanzien van zieken, die worden verpleegd op kampplaatsen, waar geen militair hospitaal is opgericht, zijn van toepassing de bepalingen, ten aanzien van de ziekenkamers in garnizoenen vastgesteld.

Tot huisvesting dier zieken wordt gebruik gemaakt, hetzij van de daartoe op legerplaatsen aanwezige gebouwen, hetzij van hospitaal- of van gewone tenten.

In den regel echter worden op zoodanige kampplaatsen alleen verpleegd zij, die licht ongesteld zijn en wier genezing na korte verpleging kan worden verwacht, en zij, die zwaar ziek of gekwetst zijn, en wier toestand vervoer naar elders niet gedooft. De overige zieken en gekwetsten worden ter verpleging in het naastbijgelegen militair hospitaal opgenomen.

§ 12. De levering van levensmiddelen (1) en brandhout voor de menages der onderofficieren en soldaten, die van ligstroom voor officieren, onderofficieren en soldaten, en die van fourages voor de paarden bij de troepen, bij *a*, *b*, *d* en *e* van art. 1 van het besluit bedoeld, wordt in den regel in het openbaar aanbesteed door de zorg van den intendant, belast met den administratieven dienst, of — indien deze niet wordt aangewezen — door de zorg van den bevelhebber of leider.

Van dien regel kan worden afgeweken, wanneer het geldt een levering van minder belang. Alsdan wordt het benoodigde door de zorg van een der genoemde autoriteiten op de meest voordeelige wijze aangeschaft, door het aangaan van onderhandsche schriftelijke of van mondelinge overeenkomsten.

Wordt een openbare aanbesteding gehouden, dan moet deze zoo spoedig mogelijk worden aangekondigd. Onmiddellijk na afloop daarvan wordt het deswege op te maken procesverbaal met al de inschrijvingsbilletten aan het Departement van Oorlog gezonden. Na goedkeuring der aanbesteding worden de overeenkomsten gesloten behoudens de goedkeuring van den Minister van Oorlog, en vervolgens, vóór de registratie, aan den Minister ter goedkeuring gezonden.

Alvorens onderhandsche schriftelijke of wel mondelinge overeenkomsten te sluiten, moeten — wanneer daartoe tijd genoeg is — de bedongen prijzen aan de goedkeuring van den Minister van Oorlog onderworpen worden en die goedkeuring verkregen zijn (2). In allen gevalle moet van die prijzen opgave aan dien Minister gedaan worden.

Voor elke schriftelijke overeenkomst voor leveringen ten laste van het Rijk wordt, onmiddellijk na de registratie, door de militaire autoriteit, met het sluiten daarvan belast, aan het Departement van Oorlog gezonden een gewaarmerkt afschrift in tweevoud, houdende tevens afschrift van de apostilles van goedkeuring en van registratie.

Op alle bons en quitantiën van geleverde fourages (gewijzigde rations), ligstroom, enz. wordt een aanteekening gesteld, waaruit blijkt:

- 1°. op welk kamp of op welke oefening de levering betrekking heeft,
- 2°. bij welk Koninklijk besluit of bij welke beschikking van den Minister van Oorlog het kampeeren of de oefening is bevolen, en
- 3°. zoo noodig — bij welke beschikking van gemelden Minister de goedkeuring van de overeenkomst of van de bedongen prijzen heeft plaats gehad (3).

§ 13. Het brood voor de troepen wordt in den regel verstrekt uit een of meer — zooveel mogelijk in de nabijheid gelegen — garnizoensbakkerijen.

(1) Wat de levensmiddelen betreft, moet, bij kampeerende troepen, worden gehandeld overeenkomstig het bepaalde bij art. 65 van het voorschrift, betreffende de voeding van de militairen bij de landmacht.

(2) Ten aanzien van de aanschaffing van fourages wordt verwezen naar de aanschrijving van 16 October 1863, n° 56 (*B. U.*, bl. 921). Het daarbij bepaalde is — voor zooveel dit te pas komt — ook hier van toepassing.

(3) Tevens moet er met zorg voor gewaakt worden, dat van bewijzen — die aan registratierechten onderhevig zijn — die rechten vóór de betaling worden voldaan.

De intendant belast met den administratieven dienst of — zoo die niet wordt aangewezen — de bevelhebber of leider geeft in tijds aan de betrokken toeziende chefs kennis van het approximatief getal te bakken rations, en van de tijdvakken, waarover de verstrekking zal loopen.

Die toeziende chefs dragen zorg, dat een voldoende voorraad meel, brandstoffen, enz. voorhanden is, om zonder stoornis in den dienst te kunnen voorzien.

Omtrent het vervoer van het brood treden gemelde autoriteiten in onderling overleg.

§ 14. Wordt het voor de troepen benoodigde brood op last van den Minister van Oorlog gebakken op een kampplaats — hetzij in een daar aanwezige bakkerij, hetzij in veldbakovens — dan worden het meel en desverreicht, de brandstoffen en gereedschappen verstrekt op de wijze, bij de vorige § ten aanzien van het brood vastgesteld.

De hoofdintendant wijst het personeel aan, voor den dienst bij die bakkerijen te bestemmen, en doet aan den Minister van Oorlog voorstellen nopens de aan dat personeel toe te kennen vergoedingen en nopens de administratieve regelen, bij het beheer der bakkerij in acht te nemen.

§ 15. Is de afstand tusschen de naastbijgelegen garnizoensbakkerij en een kamp- of oefeningsplaats groot, en wordt dientengevolge door den Minister van Oorlog bevolen, dat door aankoop in de behoefte aan brood zal worden voorzien, dan genieten de onderofficieren, soldaten en waschvrouwen de toelage voor het aankopen van brood, in het algemeen vastgesteld voor plaatsen, waar niet in de behoefte aan brood is voorzien (1).

De aankoop heeft dan, op de meest voordeelige wijze, plaats door de zorg van den intendant, belast met den administratieven dienst of — zoo deze niet wordt aangewezen — door de zorg van den bevelhebber of leider.

§ 16. De dienst der transporten op kampplaatsen, alsmede het overbrengen van zieken, brood of meel, kampementsnachtleger- en hospitaalgoederen naar en van kampplaatsen — voor zooveel dit namelijk door voertuigen met spanningen moet geschieden — wordt verricht door middel van artillerievoertuigen en treinbespanningen van de regimenten veldartillerie, aan te wijzen door de zorg van den inspecteur der artillerie.

Is geen voldoende aantal treinpaarden beschikbaar, dan wordt daarin voorzien door de levering van de noodige paarden, geleiders en voertuigen aan bijzondere personen op te dragen.

In dit laatste geval is ten opzichte van de levering het bepaalde bij § 12 van toepassing.

§ 17. Voor den dienst der transporten tijdens de oefeningen van de troepen, bedoeld onder *b*, *c* en *d* van art. 1, worden — voor zooveel in dien dienst niet door de bij een troep aanwezige artillerievoertuigen, compagnieskarren, enz. kan worden voorzien — vervoermiddelen gebezigd, te verstrekken door bijzondere personen of — zoo die niet of niet tegen billijke prijzen te verkrijgen zijn — door de ingezetenen.

Dit geldt ook voor het vervoer bij de troepen, bedoeld onder *e* van art. 1, voor het geval daarbij vervoer te land of te water mocht noodig wezen (2).

§ 18. Tot het bekomen van de tenten en verdere kampementseffecten

1) Zie voor het jaar 1882, § 3 der kennisgeving van 27 December 1881, Vldc Afd., n°. 7 (R. M. 1881, II, blz. 313).

(2) Ten overvloede wordt opgemerkt, dat door het vervoer, bij de §§ 16 en 17 omschreven, niet wordt bedoeld het vervoer van bagage tijdens den marsch der troepen naar de kamp- of oefeningsplaatsen: forten, enz. en terug. In dat vervoer wordt op de gebruikelijke wijze voorzien, en de korpsen daarvan worden onder transportmiddelen enz. op de afrekening der kosten met 's Rijks schatkist verantwoord.

en nachtlegergoederen, noodig voor de troepen, bedoeld onder art. 1 van het besluit, zendt de bevelhebber der kampeerende troepen of de leider der oefeningen tijdig een — naar verhouding der sterkte berekende — opgave van het getal dier goederen aan den hoofdintendant; daarbij doet hij tevens opgave van de plaatsen, spoorwegstations, enz., waarheen die goederen moeten worden verzonden, en van de tijdstippen, waarop die aldaar moeten aankomen.

Voor de troepen, die tot het in gereedheid brengen van kampplaatsen enz. worden vooruitgezonden, worden afzonderlijke opgaven verstrekt.

De hoofdintendant geeft de noodige bevelen, om die goederen uit de Rijksmagazijnen van kleeding, uitrusting, enz. of uit de garnizoensnachtlegermagazijnen te doen verzenden.

De inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht zorgt voor de verstrekking van de noodige behoeften tot verpleging van zieken.

Als regel wordt aangenomen, dat al de in deze § bedoelde goederen en behoeften worden verstrekt uit de meest nabijgelegen inrichting — en voor zooveel die door dezelfde autoriteit zijn aangevraagd — uit één inrichting. De hoofdintendant geeft aan die autoriteit kennis, uit welke inrichting de verzending zal geschieden.

Bij verzending van groote hoeveelheden, die opvolgend op de bestemmingsplaats aankomen, treden de officieren, met de ontvangst belast, in overleg met de directeurs of chefs der gemelde inrichtingen, ten einde een geregelde verzending en ontvangst der goederen te verzekeren.

Zoodra de ontvangen voorwerpen niet meer noodig zijn, worden zij teruggezonden naar de inrichting, waaruit zij zijn ontvangen.

§ 19. De noodige voorwerpen van velduitrusting (veldflesschen, broodzaken en kookketels) worden vóór den afmarsch uit het garnizoen aan de troepen uitgereikt.

§ 20. Wanneer officieren zich, tot de bij art. 1 van het besluit vermelde doeleinden, langer dan 14 dagen buiten hunne gewone standplaatsen moeten ophouden, wordt van hen, die dit verlangen, geen inhouding gedaan ten behoeve van het officierskleedingfonds, over de maand of de maanden, waarin de afwezigheid valt.

Duurt in dat geval de afwezigheid slechts 30 dagen of minder, dan geldt die bepaling alléén voor de maand, waarin de afwezigheid is aangevangen.

§ 21. De bevelhebbers in de militaire afdelingen handelen, indien gedurende den tijd, waarin de troepen voor de deelnemingen aan kampen en verdere oefeningen zich niet in hunne garnizoenen bevinden, in den garnizoensdienst moet worden voorzien, zooals bij § 17 der *Algemeene instructie betrekkelijk het kampeeren op de legerplaats bij Milligen* is voorgeschreven.

§ 22. De voorschriften, vervat in de *Algemeene instructie betrekkelijk het kampeeren van troepen op de legerplaats bij Milligen*, en in het *Voorschrift tot het houden van groote manoeuvres*, worden zoo veel mogelijk bij alle kampen en verdere oefeningen toegepast.

§ 23. Na afloop van elk kampement en van elke oefening zenden de intendant, belast met den administratieven dienst, de chef van den geneeskundigen dienst en — wanneer het oefeningen van verschillende wapens betreft — de commandanten der cavalerie en der artillerie, een algemeen verslag, voor zooveel hun dienst of hun wapen betreft, aan den bevelhebber of leider.

Deze zendt vervolgens aan den Minister van Oorlog een algemeen verslag omtrent de oefeningen, waarbij de zoeven vermelde verslagen moeten worden overgelegd.

Oefeningen op de forten. Aanschr. M. v. O. van 14 April 1882, n°. 5. Mededeeling van Z. M. besluit van 20 Maart 1882, n°. 13.

Het wenschelijk achtende, dat ook dit jaar tot oefening van vestingtroepen eenige forten in de Nieuwe Hollandsche Waterlinie worden bezet en in staat van verdediging gebracht, zooveel mogelijk overeenkomstig den oorlogstoestand, en dat daarbij door de bezettingen al datgene wordt verricht, wat van haar in bedoelden toestand kan worden gevorderd.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 17den Maart 1882, Kabinet, La V10.

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen :

Art. 1. Voorschreven oefeningen zullen in de maanden *Juli* en *Augustus* a. s. gehouden worden op :

de forten bij *Vechten* en aan het *Hemeltje*, de Lunet N°. III, de batterij bij de *Waalische Wetering*, het fort bij *Honswijk* met de Lunet, en het verdedigingswerk bij den *Korten Uitweg*.

Art. 2. Aan de oefeningen wordt deelgenomen door :

- 3 compagnieën van het 5de bataljon van het 2de regiment infanterie,
- 3 compagnieën van het 4de bataljon van het 5de regiment infanterie,
- 2 compagnieën van het 5de bataljon van het 8ste regiment infanterie,
- 4 compagnieën van het 1ste regiment vestingartillerie,
- 2 compagnieën van het 3de regiment vestingartillerie,
- 2 sectiën van het 1ste regiment veldartillerie (in garnizoen te *Utrecht*),
- een detachement trein van het 1ste regiment veldartillerie,
- 2 compagnieën genietroepen, en
- een detachement hospitaalsoldaten.

Art. 3. Onze Minister van Oorlog wordt gemachtigd voor de oefeningen, hiervoren bedoeld, het vereischte aantal hoofd- en verdere officieren van de verschillende korpsen, staven en diensten, zoomede de noodige troependetachementen, aan te wijzen.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen :

1°. De oefeningen zullen plaats hebben van 22 Juli a. s. tot en met 23 Augustus d. a. v.

2°. Gedurende dien tijd wordt met het bevel over de bij bovengemeld besluit genoemde forten en over de tot deelneming aan de oefeningen aangewezen troepen, zoomede met de leiding dier oefeningen, belast de Kolonel-Ingénieur J. H. KROMHOUT.

Genoemde hoofdofficier vestigt, met den hem toegevoegden staf, zijn verblijf te *Houten*.

3°. De samenstelling der staven voor de bezettingstroepen, zoomede de dienstbestemming van de daartoe aangewezen officieren, is aangewezen in de hierbijgevoegde tabel A.

4°. De troependeelen, bestemd tot het bezetten der forten en het markeeren der tegenpartij, zoomede de sterkte, waarop zij, zoo noodig door detachering van andere compagnieën van het korps, voor de oefeningen moeten worden gebracht, zijn vermeld in de hierbijgevoegde tabel B.

De verdeling over de forten van eerstbedoelde troepen en de regeling der inkwartiering van laatstbedoelde, worden aan den leider der oefeningen overgelaten.

Al de hierbedoelde troepen moeten op de door den leider te bepalen dagen en tijdstippen op hunne standplaatsen aankomen en naar hunne garnizoenen

terugkeeren, met inachtneming van het bepaalde sub 1°. De leider evenbedoeld doet de daartoe vereischte kennisgevingen tijdig toekomen aan de commandanten der aangewezen troependeelen door tusschenkomst der betrokken inspecteurs.

5°. Gedurende den duur der oefeningen zal de 1ste compagnie van het 5de bataljon van het 8ste regiment infanterie uit *Doesborgh* met de 4de compagnie van gemeld bataljon te *Utrecht*, ter laatstgenoemde plaats in den garnizoensdienst voorzien.

6°. Mochten gedurende den duur der oefeningen rij- of trekpaarden tijdelijk voor den dienst ongeschikt worden, dan moeten zij op aanvraag van den leider door andere worden vervangen.

7°. De 5de compagnie van het korps genietroepen wordt aangewezen tot het in orde brengen van de forten vóór den aanvang der oefeningen, zoodat tot het verrichten der noodige werkzaamheden na afloop daarvan.

Tot gelijk doeleinde wordt door den commandant van het 1ste regiment veldartillerie ter beschikking van den commandant der 5de compagnie genietroepen gesteld een detachement trein, ter sterkte van:

2 wachmeesters.

2 korporaals,

10 stukrijders,

6 rijpaarden (waarvan 2 met Engelsche zadels), en

20 trekpaarden met de noodige voertuigen.

8°. Voor zooveel tot het beramen van voorbereidende maatregelen de tegenwoordigheid van den leider, de groeps- en fortcommandanten op de forten of elders, reeds vóór den aanvang der oefeningen noodig is, wordt eerstgenoemde gemachtigd, de daartoe vereischte dienstreizen te verrichten en te doen verrichten. Desvereischt geldt deze machtiging tevens ten aanzien van de overige bij de staven ingedeelde officieren der verschillende wapens en dienstvakken.

Bedoelde dienstreizen moeten nochtans tot het strikt noodzakelijke worden beperkt.

9°. De leider en groepscommandanten kunnen zich zoo noodig een of twee dagen vóór den datum, vastgesteld voor den aanvang der oefeningen, naar de hun aangewezen standplaatsen of forten begeven, ten einde zich te overtuigen, dat alle voorzieningen tot ontvangst der troepen zijn getroffen.

10°. De 5de compagnie van het korps genietroepen, vermeld sub 7°. kan, indien de voorbereidende werkzaamheden op de forten zulks vereischen, al dadelijk geheel of gedeeltelijk op die forten worden gehuisvest.

11°. Gedurende de oefeningen worden op de forten, met uitzondering van de opperofficieren, geene officieren die niet aan de oefeningen deelnemen, toegelaten, zonder schriftelijke vergunning van den leider.

Voor de officieren der verschillende wapens en dienstvakken, behoorende tot het garnizoen van *Utrecht*, zal, op hiertoe door den leider op te geven dagen en uren, de gelegenheid worden opengesteld, om de forten te bezichtigen.

Voor de officieren uit andere garnizoenen zullen tot gelijk einde nader dagen en uren worden vastgesteld.

12°. De commandanten van korpsen en chiefs van dienstvakken te *Utrecht* moeten tot het doen welslagen van de voorgenomen oefeningen hier bedoeld, zoo veel mogelijk, hunne medewerking verleenen.

13°. De geneeskundige verpleging op de forten moet, zooveel als de omstandigheden zullen gedoogen, in overeenstemming worden gebracht met te dezen opzichte in oorlogstoestand te treffen maatregelen.

Door den leider worden dienaangaande, na gehouden overleg met de voor de waarneming van den geneeskundigen dienst op de forten aangewezen officieren van gezondheid, en na bespreking met den dirigeerenden officier van gezondheid der 1ste klasse in de 2de Militaire Afdeeling, door tusschenkomst van dezen hoofdofficier en den inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht, de vereischte voorstellen aan de goedkeuring van den Minister van Oorlog onderworpen.

14°. De directeur der topographische inrichting moet, op aanvraag van den leider der oefeningen, de benoodigde instrumenten met toebehooren naar *Utrecht* verzenden en de vereischte gedrukten en kaarten doen gereedmaken.

15°. Op het door den leider te bepalen tijdstip moeten de forten, waarop de oefeningen zullen plaats hebben, met alle daarin staande gebouwen aan hem worden overgegeven, terwijl de commandant van de 5de compagnie van het korps genietroepen het voorhanden genie-materieel van den eerstaanwezenden ingenieur te *Utrecht* overneemt, en dit, voor zoover betreft de groep *Vreeswijk-Jutphaas*, bij den aanvang der oefeningen overgeeft aan den toegevoegden genie-officier bij het groepshoofdkwartier aan den *Korten Uitweg*.

Na afloop der oefeningen worden de forten weder door den leider aan voornoemden eerstaanwezenden ingenieur overgegeven.

16°. Tijdens de oefeningen mogen in de forten en op de wallen ontgravingen en vergravingen geschieden.

17°. De bomvrije gebouwen, benevens een gedeelte van de loodsen voor artillerie-materieel bestemd, voor zoover daarin ruimte kan worden gemaakt, kunnen gebruikt worden voor logies der troepen.

18°. Tot stalling van paarden en berging van fourages, op de forten *Lunet III* en *Korten Uitweg*, wordt een gedeelte der artillerieloodsen ingericht, en door de zorg van den commandant van het korps genietroepen van het noodige voorzien.

19°. De eerstaanwezende ingenieur te *Utrecht* en de commandant van het korps genietroepen moeten, op aanvraag van den leider, de onder hun beheer voorhanden gereedschappen, materialen, meubelen, enz., voor zooveel mogelijk, voor de oefeningen beschikbaar stellen.

20°. Buskruit en ernstvuurwerken, met uitzondering van de vuurpijlen, worden tijdig door den leider aan den commandant der vestingartillerie en de benoodigde vuurpeilen, sein- en reddinglichten aan den directeur der Pyrotechnische school aangevraagd.

Het verdere voor de oefeningen benoodigde artillerie-materieel zal, voor zoover dit niet op de te bezetten of bezette forten aanwezig is, vóór de oefeningen aan den commandant der vestingartillerie en tijdens de oefeningen aan den artillerie-commandant in de 1e stelling door den leider worden aangevraagd.

21°. Gedurende de oefeningen is de betrokken magazijnmeester der artillerie ontheven van de verantwoordelijkheid over het op de bezette forten aanwezige artillerie-materieel, zijn de fortcommandanten voor de behoorlijke behandeling daarvan aansprakelijk en worden de betrokken waarnemende conducteurs der artillerie als zoodanig aan deze laatste toegevoegd.

22°. Na afloop der oefeningen moet het artillerie-materieel, dat volgens de uitrustingsstaten der bezette forten ontbreekt, door den betrokken magazijnmeester in uitgaaf verantwoord worden als:

»Verbruikt gedurende de oefeningen op de forten in 1882».

Hierbij moet rekening worden gehouden met het materieel, dat eventueel gedurende de oefeningen op de bezette forten is aangevoerd.

23°. Voor de verpleging der troepen, gedurende hun verblijf in de forten, wordt door den leider der oefeningen, na gehouden besprekingen met den intendant in de 2de Militaire Afdeeling, door tusschenkomst van den hoofdintendant, een voorstel aan den Minister van Oorlog onderworpen.

24°. Voor schadeloosstelling voor bureaukosten wordt, gedurende het verblijf op de forten, aan den hoofdofficier belast met de leiding der oefeningen *f* 25.— en aan de beide officieren belast met den administratieven dienst op de forten, ieder *f* 20.— toegekend.

Bij langer verblijf op de forten dan een maand, wordt de voorschreven vergoeding geacht per maand te zijn toegekend en berekend naar verhouding van het aantal dagen van verblijf.

TABEL A.

SAMENSTELLING DER STAVEN GEDURENDE DE OEFENINGEN.

STAF VAN DEN LEIDER.

Hoofdkwartier te Houten.

Van en met 22 Juli tot en met 23 Augustus

Leider, Kolonel-Ingenieur *J. H. Kromhout*,
 Adjudant, Kapitein der Artillerie *J. C. Altink*,
 Chef van den Staf, Kapitein van den Generaal Staf *A. L. W. Seijffardt*,
 Adjunct-Chef van den Staf, Kapitein bij het 4de bataljon 7de regiment
 Infanterie *W. J. Arriëns*,

Toegevoegde der Genie, Majoor-Ingenieur *K. Eland*,

Adjudant, 1ste Luitenant-Ingenieur *M. Onnen*, en

van en met 12 Augustus tot en met 17 Augustus:

Chef der aanvalswerken, Majoor-Ingenieur *H. E. Beekman*.

Van en met 22 Juli tot en met 23 Augustus;

STAF VAN DE GROEP LUNETTEN.

Hoofdkwartier op Lunet N°. III.

Groepscommandant, Kolonel commandant van het 1ste regiment Vestingartillerie *C. D. H. Schneider*,

Adjudant, Kapitein-Adjudant bij het 1ste regiment Vestingartillerie *H. G. A. A. Witte Eeckhout*,

Toegevoegde der Artillerie, Kapitein commandant van de 1ste compagnie van het 1ste regiment Vestingartillerie *L. E. W. de Munnick*,

Toegevoegde der Genie, Kapitein-Ingenieur *D. G. Nelemans*,

Fungeerend intendant, 1ste Luitenant van het 3de regiment Infanterie *M. H. Damme*,

Officier van Gezondheid 2de klasse van het 1ste regiment Huzaren Dr. *A. Kuipers*.

STAF VAN DE GROEP KORTEN UITWEG.

Hoofdkwartier op Kortten Uitweg.

Groepscommandant, Majoor commandant van het 5de bataljon 2de regiment Infanterie *W. C. F. van der Plas*,

Adjudant, 1ste Luitenant der Infanterie *F. W. J. M. Hustink*,

Toegevoegde der Artillerie, Kapitein der Artillerie *G. J. V. Vinkhuizen*,

Toegevoegde der Genie, Kapitein-Ingenieur *J. Fabius*,

Fungeerend intendant, 1ste Luitenant van het 1ste regiment infanterie
W. A. Roldanus,

Officier van Gezondheid van het 5de regiment infanterie *Dr. D. H. Zeeman.*

STAF VAN HET FORT VECHTEN.

Fortcommandant, Luitenant-Kolonel, commandant van het 5de bataljon
 8ste regiment infanterie *E. F. C. A. Henckens,*

Adjutant, 1ste Luitenant-Adjutant van het 5de bataljon 8ste regiment
 infanterie *A. G. van Tricht,*

Plaatselijk Adjutant, 1ste Luitenant, Plaatselijk Adjutant *J. W. Bichelmeijer.*

STAF VAN HET FORT HONSWIJK.

Fortcommandant, Majoor van het 1ste regiment vestingartillerie *H. H.*
J. Baron Haersolte van den Doorn,

Adjutant, 1ste Luitenant van het 1ste regiment vestingartillerie *H. Kemper,*

Plaatselijk Adjutant, 1ste Luitenant Plaatselijk Adjutant *J. C. E. C. G.*
M. van Maanen.

Tabel B.

	Troepengedeelten.					Op een sterkte					gebracht van							Voertuigen.				Kanonnen van 8 cm.	
	Regiment.	Bataljon.	Compagnie.	Sectie.	Detachement.	Kapiteins.	Luitenants.	Sergeanten-majoor.	Fouriers.	Sergeanten-vuurwerkers.	Sergeanten.	Korporaals.	Tamboers of hoornblazers.	Manschappen.	Sergeant-telegrafist.	Telegrafisten.	Wachvrouwen.	Paarden.		Ziekenwagens.	Ziekenkarren.		Transportwagens.
																		Rij-	Trek-				

Van en met den 22sten Juli tot en met den 23sten Augustus.

Infanterie	8ste	5de	3de	—	—	—	2	—	—	—	3	4	1	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	5de	4de	1ste	—	—	1	2	1	1	—	6	6	2	130	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
	5de	4de	2de	—	—	1	1	1	1	—	3	4	1	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	2de	5de	3de	—	—	—	1	—	—	—	1	2	1	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	2de	5de	4de	—	—	—	1	—	—	—	2	2	1	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	2de	5de	1ste	—	—	—	2	—	—	—	3	4	1	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vestingartillerie.	1ste	—	2de	—	—	1	2	1	1	—	6	6	2	65	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
	1ste	—	4de	—	—	1	3	1	1	1	6	6	2	65	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
	1ste	—	7de	—	—	1	1	1	1	—	6	6	2	65	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
	1ste	—	8ste	—	—	1	3	1	1	1	6	6	2	65	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
	3de	—	5de	—	—	1	2	1	1	—	6	6	2	130	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Genietroepen.	3de	—	6de	—	—	1	2	1	1	—	4	6	2	130	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	5de	—	—	1	2	2	1	—	6	8	3	80	1	8	—	—	—	—	—	—	—	—
Trein.	1ste	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3	2	—	22	—	—	—	18	15	2	3	4	2	—
Hospitaalsoldaten.	—	—	2de	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Van en met den 3den Augustus tot en met den 17den Augustus.

Infanterie	5de	4de	3de	—	—	1	3	1	1	—	6	6	2	150	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
	8ste	5de	2de	—	—	1	3	1	1	—	6	6	2	150	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Veldartillerie.	1ste	—	—	—	—	—	2	—	—	—	4	4	2	34	—	—	—	10	28	—	—	—	—	4

Van en met den 12den Augustus tot en met den 17den Augustus.

Genietroepen	—	—	6de	—	—	1	1	1	—	—	3	3	1	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	12	33	13	11	2	82	88	29	1429	1	8	8	28	43	2	3	4	2	4

Practische oefeningen der artillerie. Aanschrijving M. v. O. van 14 April 1882, n°. 6. Mededeeling van Z. M. besluit van 30 Maart 1882, n°. 9.

Gezien Onze besluiten van 6 April 1878, n°. 16 en van 14 Juni 1881, n°. 21. Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 28sten Maart 1882, IVe Afd., n°. 15.

Hebben goedgevonden en verstaan, met afwijking in zooverre van Ons eerstgenoemd besluit, te bepalen.

Art. 1. Bij de artillerie-schietschool zullen dit jaar twee cursussen worden gehouden.

Art. II. Het bij die inrichting te detachieren personeel, bedoeld in art. 4 van Ons eerstgenoemd besluit, zal, met het vaste personeel dier inrichting, alsmede met het geoeffende personeel van de 9de en de 10de compagnie van het 1ste regiment vestingartillerie, tusschen 1 Mei en 1 October op de *Oldebroeksche heide* kampeeren.

Art. III. In de maanden Juni, Juli, Augustus en September zullen, tot het houden van practische oefeningen op de *Oldebroeksche heide* kampeeren: eenige compagnieën vestingartillerie, instructie-compagnie, eenige batterijen veldartillerie, de cadetten der artillerie van het 3de en het 4de studiejaar van de Koninklijke Militaire Academie, zoomede die der andere wapens van het 4de studiejaar dier inrichting, voorts de onderofficieren en korporaals van de wetenschappelijke cursussen bij de korpsen; daartoe door Onzen Minister voornoemd nader aan te wijzen.

Art. IV. De batterijen van het 3de regiment veldartillerie zullen in de maanden Juli, Augustus en September e. k. tot het houden van practische oefeningen kampeeren op de heide tusschen *Heeze en Someren* in de provincie *Noord-Brabant*.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Algemeene Rekenkamer.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen:

A. *Oefeningen op de Oldebroeksche heide.*

1°. Op de *Oldebroeksche heide* zullen kampeeren:

a. van 9 Mei tot 13 October a. s. het vaste personeel der artillerie-schietschool en de 9de en 10de compagnie van het 1ste regiment vestingartillerie, met uitzondering van de miliciens der lichte 1882, die, alvorens het kamp te betrekken, te *Zwolle* moeten geoefend worden, terwijl die compagnieën, gedurende hun verblijf in de legerplaats, uitsluitend ten dienste van den directeur der artillerie-schietschool zijn.

b. van 10 Mei tot 8 Juli a. s. de officieren en onderofficieren der artillerie, die deel zullen nemen aan den eersten cursus der artillerie-schietschool.

c. van 15 Augustus tot 12 October a. s. de officieren en onderofficieren der artillerie, die deel zullen nemen aan den laatsten cursus der artillerie-schietschool.

d. van 6 tot 13 Juni a. s. de 2de en de 7de compagnie van het 3de regiment vestingartillerie.

e. van 13 tot 20 Juni a. s. de 4de; 5de en de 10de compagnie van het 3de regiment vestingartillerie.

f. van 20 tot 27 Juni a. s. de 3de en de 6de compagnie van het 3de regiment vestingartillerie.

g. van 1 tot 14 Juli a. s. de cadetten der artillerie van het 3de en het 4de studiejaar der Koninklijke Militaire Academie, alsmede de artilleriecur-suscompagnie.

Litteraire
Sociëteit
's Gravenhage

h. van 8 tot 14 Juli a. s. de cadetten der infanterie, cavalerie en genie van het 4de studiejaar der Koninklijke Militaire Academie.

i. van 14 tot 21 Juli a. s. de 4de, de 5de en de 7de compagnie van het 2de regiment vestingartillerie.

k. van 21 tot 28 Juli a. s. de 6de, de 8ste en de 9de compagnie van het 2de regiment vestingartillerie.

l. van 28 Juli tot 8 Augustus a. s. de 1ste en de 2de batterij van het 1ste regiment veldartillerie.

m. van 31 Juli tot 12 Augustus a. s. de instructie-compagnie.

n. van 8 tot 18 Augustus a. s. de 3de en de 4de batterij van het 1ste regiment veldartillerie.

o. van 18 tot 29 Augustus a. s. de 5de en de 6de batterij van het 1ste regiment veldartillerie.

p. van 5 tot 12 September a. s. de 3de en de 6de compagnie van het 1ste regiment vestingartillerie.

q. van 12 tot 19 September a. s. de 4de en de 5de compagnie van het 1ste en de 3de compagnie van het 2de regiment vestingartillerie.

r. van 19 tot 26 September a. s. de 8ste compagnie van het 1ste en de 9de compagnie van het 3de regiment vestingartillerie.

s. gedurende eenige dagen, op een nader te bepalen tijd, de daartoe aan te wijzen leerlingen van de cursussen der infanterie en cavalerie met de noodige officieren.

De miliciens der lichte, 1882 van de 2de, de 3de, de 4de, de 5de, de 6de, de 7de en de 10de compagnie van het 3de regiment vestingartillerie zullen, gedurende den tijd dat deze compagnieën voor de practische oefeningen haar garnizoen verlaten, ingedeeld worden bij de andere compagnieën in hun garnizoen, en, geoeffend zijnde, aan de practische oefeningen in het kamp deelnemen als volgt:

de miliciens der 2de, 3de, 4de, 5de, 6de, 7de en 10de compagnieën respectievelijk met de 4de compagnie van het 1ste, de 6de compagnie van het 2de, de 5de compagnie van het 1ste, de 6de compagnie van het 1ste, de 8ste compagnie van het 2de, de 8ste compagnie van het 1ste en de 9de compagnie van het 3de regiment vestingartillerie.

De commandant der vestingartillerie zal, op aanvraag van den directeur der artillerie-schietschool, van af 9 Mei a. s. het noodige aantal onderofficieren en manschappen — voor zooveel de belangen van den dienst dit zullen toelaten — verstrekken tot de vereischte versterking van het voor de artillerie-schietschool benodigd personeel.

Aan den eersten cursus van de artillerie-schietschool moet worden deelgenomen door *zeven* officieren (waarvan *twee* der bereden artillerie) en aan den laatsten cursus — zoo mogelijk — door *zes* officieren.

Aan elken cursus der artillerie-schietschool moet worden deelgenomen door *vijf* onderofficieren der vestingartillerie.

Deze onderofficieren, zullen, ten opzichte der soldijverhooging, voor de dagen van hun verblijf op de *Oldebroeksche heide*, geacht worden gelijk te staan met die van het vaste personeel der artillerie-schietschool, onder welk personeel mede zijn begrepen de 9de en de 10de compagnie van het 1ste regiment vestingartillerie.

2°. De oudste in rang zijnde officier der artillerie in het kamp aanwezig, voert het algemeen bevel over het geheele kampeerende personeel, terwijl de verschillende troepen onder het rechtstreeksch bevel staan van de officieren, die met de leiding van hunne oefeningen zijn belast.

De dienst van plaatselijken commandant wordt, voor zooveel zij in het kamp van toepassing is, door den directeur der artillerie-schietschool verricht,

terwijl ook den dienst voor het materieel aan dien directeur, als artillerie-commandant, blijft opgedragen.

3°. De directeur der artillerie-schietschool is belast met de leiding der oefeningen van het vaste personeel dier inrichting en met het onderwijs bij de cursussen.

De leiding der oefeningen van het overige personeel wordt opgedragen:

van 6 tot 27 Juni a. s. aan den majoor *M. van Aken*;

van 1 tot 14 Juli a. s. aan den kapitein *C. L. van Pesch*;

van 14 tot 28 Juli a. s. aan den majoor *A. Greve*;

van 5 tot 26 September a. s. aan den majoor *H. H. J. Baron van Haersolte van den Doorn*.

De leiding der oefeningen [van de batterijen veldartillerie wordt opgedragen: die van de 1ste, de 2de, de 3de en de 4de batterij aan den majoor *H. M. Steenberghe*;

die van de 5de en de 6de batterij aan den majoor *C. L. Doorman*.

De 1ste luitenant voor het materieel van het 1ste regiment vestingartillerie *B. E. van Tubergen* zal, gedurende het verblijf der troepen op de *Oldebroeksche heide*, aldaar dienst doen als adjudant voor het materieel.

Deze officier zal, zoo noodig, reeds vóór den 9den Mei a. s., op het door den directeur der artillerie-schietschool te bepalen tijdstip, het kamp betrekken en genoemde functie aanvaarden.

4°. De directeur der artillerie-schietschool is belast:

a. met de voorziening in de behoefte aan levensmiddelen en brandhout voor de menages der onderofficieren en manschappen, alsmede met de voorziening in de behoefte aan ligstroo en fourages, gedurende den geheelen kamptijd.

b. met het aanvragen van al het materieel en het aanschaffen van al het benoodigde voor de practische oefeningen van genoemde inrichting en van de verschillende seriën.

Hij ontvangt daartoe, van de officieren, belast met de leiding der oefeningen van de vesting- en bereden artillerie en van de cadetten, zoodra mogelijk opgave van het aantal te doene schoten, van het aantal en de soort van vuurmonden en van de doelen, die gebezigd zullen worden; een en ander voor zooverre vuurmonden en munitieën niet door de kampeerende troepen worden medegebracht.

Laatstgenoemde officieren moeten voor het houden der oefeningen, zoo noodig, met den directeur der artillerie-schietschool in overleg treden.

Genoemde directeur moet zorg dragen, dat voor die oefeningen alles in gereedheid wordt gebracht, terwijl hij, op zijn aanvraag aan den commandant der vesting- of aan dien der bereden artillerie, het daarvoor benoodigde meerdere personeel zal ontvangen, door vooruitzending van detachementen der compagnieën of batterijen, voor wier oefeningen het werk moet worden verricht.

5°. De inspecteur der artillerie, de commandanten van de vesting- en van de bereden artillerie, alsmede de directeur der artillerie-schietschool en de overige officieren worden met de uitvoering van het in punt 1 en punt 3 bepaalde belast, voor zooveel ieder hunner betreft, de in de tweede en derde plaats genoemde autoriteiten kunnen, zoo noodig en ieder voor zooveel hem aangaat, de verdere officieren en militairen van minderen rang aanwijzen, om den hoofdofficieren, die met de leiding der oefeningen belast zullen worden, voor bijzondere diensten behulpzaam te zijn.

6°. Ter schadeloosstelling voor bureaukosten wordt aan den directeur der artillerie-schietschool, aan den officier, belast met het bevel over twee of

meer compagnieën of batterijen en aan den officier, belast met den administratieven dienst bij de troepen op de legerplaats, voor ieder hunner per maand, toegekend *f* 25.—

7°. Het ration fourages voor de treinpaarden der veldartillerie, die op de legerplaats gedetacheerd worden, van en met den dag van vertrek der paarden uit de standplaatsen tot en met dien vóór de terugkomst in de garnizoenen, zal bestaan uit: 3 KG. hooi, $3\frac{1}{2}$ KG. stroo en 6 KG. haver.

B. Oefeningen op de heide tusschen Heeze en Someren.

1°. Op de heide tusschen Heeze en Someren zullen achtereenvolgens kampeeren de batterijen van het 3de regiment veldartillerie en wel:

van 4 tot 15 Juli a. s. de 5de batterij, van 15 tot 26 Juli a. s. de 6de batterij, van 26 Juli tot 5 Augustus a. s. de 3de batterij, van 5 tot 16 Augustus a. s. de 4de batterij, van 16 tot 26 Augustus a. s. de 1ste batterij en van 26 Augustus tot 6 September a. s. de 2de batterij.

2°. De leiding der oefeningen wordt opgedragen, van 4 Juli a. s. tot 16 Augustus d. a. v. aan den luitenant-kolonel *G. G. A. Schwartz* en, van 16 Augustus a. s. tot 6 September d. a. v. aan den majoor *F. Knoote*.

3°. Het in orde brengen der legerplaats en van het schietterrein wordt opgedragen:

a. aan een detachement genietroepen, sterk 1 officier en 30 onderofficieren en minderen, dat op 8 Juni a. s. derwaarts zal worden gedregeerd en tot 1 Juli d. a. v. op de legerplaats zal verblijf houden; en

b. aan een onbereden detachement van het 3de regiment veldartillerie, sterk 1 officier en 10 onderofficieren en minderen, dat op 22 Juni a. s. op de legerplaats moet aankomen.

4°. De commandant van het 3de regiment veldartillerie is belast met het aanvragen van al het materieel en de aanschaffing van het benodigde voor de practische oefeningen.

5°. Met den administratieven dienst in het kamp wordt belast de 1ste luitenant-kwartiermeester *van Goor*, van het 3de regiment veldartillerie.

Deze officier zal op denzelfden datum als het detachement, belast met het in gereedheid brengen van het kamp onder *b.* van punt 2o. bedoeld, op de legerplaats moeten aankomen.

6°. Ter schadeloosstelling voor bureaukosten wordt aan den officier, leider der oefeningen en aan dien, belast met den administratieven dienst, bij de troepen op de legerplaats, voor ieder hunner, toegekend een toelage, berekend naar *f* 25.— in de maand.

7°. Het ration fourages voor de treinpaarden der veldartillerie, die op de legerplaats gedetacheerd worden, van en met den dag van vertrek der paarden uit de standplaatsen tot en met dien vóór de terugkomst in de garnizoenen, zal bestaan uit: 3 KG. hooi, $3\frac{1}{2}$ KG. stroo en 6 KG. haver.

8°. In de behoefte aan brood wordt door aankoop voorzien.

9°. De aanschaffing van levensmiddelen en brandhout voor de menages der onderofficieren en soldaten, alsmede van het noodige ligstroo en de fourages, moet zooveel mogelijk, in de naburige dorpen plaats hebben.

Legalisatie van handteekeningen van notarissen op akten van borgtocht. Aanschr. M. v. O. van 17 Maart 1882, n°. 31.

Overwegende, dat, volgens artikel 46 der wet van 9 Juli 1842, op het notarisambt (*Staatsblad* n°. 20), zooals dat is gewijzigd bij artikel 1 der wet van 26 April 1876 (*Staatsblad* n°. 85), de legalisatie der handteekening van den notaris op door hem als zoodanig uitgegeven stukken, *indien zij vereischt*

of door belanghebbenden verlangd wordt, door den voorzitter der rechtbank van het arrondissement, waartoe zijn standplaats behoort, geschiedt.

Heeft goedgevonden te bepalen, dat de legalisatie der handteekening van den notaris op, aan het Departement van Oorlog in te zenden, *akten van borgtocht* voortaan door dat Departement niet meer zal worden gevorderd.

Artikel 125 der militiewet. Aanschr. M. v. O. van 18 April 1882, n°. 18. Mededeeling van Z. M. besluit van 25 Maart 1882, n°. 15.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 22 Maart 1882, Kabinet, Litt. U¹¹.

Gelet op de wet betrekkelijk de nationale militia van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72).

Hebben goedgevonden en verstaan, te bepalen:

Art. 1. Krachtens art. 125 der wet betrekkelijk de nationale militia van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72), worden van de militia te land, in 1882, tegen de daartoe door Onzen Minister van Oorlog te bepalen tijdstippen, opgeroepen, om in den wapenhandel te worden geoefend: van de lichte van 1879 alleen de verlofgangers, die behooren tot het regiment grenadiers en jagers, de regimenten infanterie, de compagnien hospitaalsoldaten, de regimenten huzaren, de regimenten veldartillerie, het korps rijdende artillerie, het korps pontonniers, het korps torpedisten en het korps genietroepen; en van de lichte van 1880 alleen de verlofgangers, die behooren tot de regimenten vestingartillerie en het korps genietroepen. De verlofgangers der militia te land, van de lichtingen van 1878 en 1881, worden in den loop van dit jaar niet krachtens bovengenoemd wetsartikel opgeroepen.

Art. 2. De verlofgangers der militia, in art. 1 voor oproeping aangevozen, worden gedurende hoogstens 40 dagen in werkelijken dienst gehouden.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze ter kennis van de landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen, dat de oproeping onder de wapenen van de verlofgangers der militia te land, bedoeld bij genoemd Koninklijk besluit, zal geschieden voor de tijdvakken, vermeld op den bij deze beschikking behoorenden staat.

STAAT, behoorende bij de beschikking van den Minister van Oorlog van 18 April 1882, VIIde Afd., Militie en Schutterij, n°. 18.

Regiment grenadiers en jagers, lichte 1879, van 8 Augustus tot 6 September.
1ste regiment infanterie, lichte 1879, van 8 Augustus tot 6 September.
2de regiment infanterie, 1ste, 2de, 3de en 4de bataljon, lichte 1879, van 8 Augustus tot 6 September.

2de regiment infanterie, 5de bataljon, lichte 1879, van 20 Juli tot 25 Augustus (voormalig depot van het 2de regiment infanterie).

3de regiment infanterie, lichte 1879, van 8 Augustus tot 11 September.

4de regiment infanterie, lichte 1879, van 3 Augustus tot 11 September.

5de regiment infanterie, 1ste, 2de, 3de en 5de bataljon, lichte 1879, van 8 Augustus tot 11 September.

5de regiment infanterie, 4de bataljon, lichte 1879, van 20 Juli tot 25 Augustus.

6de regiment infanterie, lichte 1879, van 8 Augustus tot 11 September.

7de regiment infanterie, lichte 1879, van 3 Augustus tot 11 September.

8ste regiment infanterie, 1ste, 2de, 3de en 4de bataljon, lichte 1879, van 8 Augustus tot 6 September.

8ste regiment infanterie, 5de bataljon, lichting 1879, van 20 Juli tot 25 Augustus (voormalig depot van het 8ste regiment infanterie).

1ste regiment huzaren, lichting 1879, van 10 Augustus tot 18 September (voormalig 4de regiment huzaren).

2de regiment huzaren, lichting 1879, van 10 Augustus tot 18 September.

3de regiment huzaren, lichting 1879, van 3 Augustus tot 11 September.

1ste regiment veldartillerie, 1ste, 2de, 3de, 4de, 5de en 6de batterij, lichting 1879, van 25 Juli tot 1 September.

1ste regiment veldartillerie, 1ste en 2de treincompagnie, lichting 1879, van 3 Augustus tot 11 September.

2de regiment veldartillerie, lichting 1879, van 3 Augustus tot 11 September.

3de regiment veldartillerie, 1ste en 2de batterij, lichting 1879, van 8 Augustus tot 15 September.

3de regiment veldartillerie, 3de, 4de, 5de en 6de batterij en de beide treincompagnieën, lichting 1879, van 22 Juli tot 30 Augustus.

Korps rijdende artillerie, lichting 1879, van 22 Augustus tot 29 September (voormalig regiment rijdende artillerie).

1ste regiment vestingartillerie, 1ste, 2de, 3de, 4de, 5de, 6de, 7de en 8ste compagnie, lichting 1880, van 20 Juli tot 28 Augustus.

1ste regiment vestingartillerie, 9de compagnie, lichting 1880, van 30 Mei tot 7 Juli.

1ste regiment vestingartillerie, 10de compagnie, lichting 1880, van 8 Augustus tot 15 September.

2de regiment vestingartillerie, 1ste, 2de, 3de, 4de en 5de compagnie, lichting 1880, van 3 Augustus tot 11 September.

2de regiment vestingartillerie, 6de, 7de, 8ste, 9de en 10de compagnie, lichting 1880, van 15 September tot 24 October.

3de regiment vestingartillerie, 1ste, 2de, 3de, 4de, 5de en 6de compagnie, lichting 1880, van 20 Juli tot 28 Augustus.

3de regiment vestingartillerie, 7de en 9de compagnie, lichting 1880, van 3 Augustus tot 11 September.

3de regiment vestingartillerie, 8ste en 10de compagnie, lichting 1880, van 15 September tot 24 October.

4de regiment vestingartillerie, 4de, 5de, 7de, 8ste en 9de compagnie, lichting 1880, van 3 Augustus tot 11 September.

4de regiment vestingartillerie, 1ste, 2de, 3de, 6de en 10de compagnie, lichting 1880, van 15 September tot 24 October.

Korps genietroepen, lichting 1879, van 22 Augustus tot 29 September.

» » » 1880, van 4 Juli tot 11 Augustus (voormalig bataljon mineurs en sappers).

1ste compagnie hospitaalsoldaten, lichting 1879, van 3 Augustus tot 11 September.

2de compagnie hospitaalsoldaten, lichting 1879, van 3 Augustus tot 11 September.

3de compagnie hospitaalsoldaten, lichting 1879, van 3 Augustus tot 11 September.

Kader bij het algemeen depot van discipline en bij de Pupillenschool. Aanschrijving M. v. O. van 21 April 1882, n°. 43. Mededeeling van Z. M. besluit van 15 April 1882, n°. 34.

Overwegende, dat de getalsterkte der onderofficieren en korporaa's, thans behorende tot het algemeen depot van discipline, niet voldoende is, om in dien dienst bij dat korps te voorzien, en dat het in het belang van dien dienst bij de Pupillenschool wenschelijk is, het kader dier school te vermeerderen met een sergeant-majoor.

En willende tevens de soldij van laatstbedoelden onderofficier regelen, alsmede wijzigen de toelage van den commandant van het algemeen depot van discipline en de verhoogingen van soldij, door de onderofficieren en korporaa's van dat Depot genoten wordende.

Gezien Onze besluiten van 31 December 1873, n°. 3 en 14 Februari 1881, n°. 7 en 12,

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 11den April 1882, Kabinet, Litt. S¹.

Hebben goedgevonden en verstaan:

Art. 1. Het aantal sergeanten en het aantal korporaa's, vermeld in de Bijlage Litt. F. van Ons besluit van 14 Februari 1881, n°. 7 wordt voor beiden gebracht op tien.

Het kader van de Pupillenschool, zooals dat is samengesteld volgens de Bijlage A van Ons besluit van 14 Februari 1881, n°. 12, wordt vermeerderd met een sergeant-majoor der infanterie.

Art. 2. Met intrekking van punt 2 van § 1 der Algemeene bepalingen aan den voet van de tabelle L^a A, behoorende bij Ons besluit van 31 December 1873, n°. 3, wordt aan de onderofficieren en korporaa's van het algemeen depot van discipline een verhoging van de dagelijksche soldij toegekend, voor eerstbedoelden ten bedrage van 20 en voor laatstgemelden ten bedrage van 10 cent per dag.

De sergeant-majoor, bedoeld bij het tweede lid van art. 1., zal genieten de soldij als sergeant-majoor der 2de klasse van het wapen der Infanterie, met een verhoging ad 20 cent per dag.

Art. 3. De toelage van den commandant van het algemeen depot van discipline wordt gerekend van 1 Mei 1882, verhoogd met 150 gulden en alzoo bepaald op een bedrag van 400 gulden 's jaars.

Voorschrift betreffende de wapenen en schietoefeningen bij de cavalerie. Aanschr. M. v. O. van 16 Maart 1882, n°. 41.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van f 0,30 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van f 0,40 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is: een eenigszins gewijzigde *herdruk* van het *Voorschrift betreffende de wapenen en schietoefeningen bij de Cavalerie*.

Voorschrift betreffende de revolver en de daarmede te houden schietoefeningen ten gebruike der Veld- en Rijdende artillerie. Aanschr. M. v. O. van 23 Maart 1882, n°. 24.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van f 0,15 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van f 0,20 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is: het *Voorschrift betreffende de revolver en de daarmede te houden schietoefeningen ten gebruike der Veld- en Rijdende artillerie*.

Gelast, dat dit voorschrift voortaan zal worden gevolgd; en

Doet wijders opmerken, dat door bovenstaande order, voor zoover de korpsen bereden Artillerie betreft, buiten werking gesteld wordt de order van 14 Mei 1881, 2e Afd. n°. 91 (*R. M.* 1881, II, bl. 137).

Instructie-inventaris voor de artillerie der landmacht. Aanschr. M. v. O. van 17 April 1882, n°. 60.

Overwegende, dat de opnieuw herziene *Instructie-inventaris voor de artillerie der landmacht* thans in zijn geheel is afgedrukt.

Heeft goedgevonden:

Te bepalen:

1°. dat genoemd boekwerk bij de Koninklijke Militaire Academie verkrijgbaar wordt gesteld voor de Departementen van Algemeen Bestuur, het leger, de schutterijen en de vereenigingen tot bevordering van 's lands weerbaarheid, geheel compleet tegen den prijs van *f* 17,79^s en voor den handel met een derde verhooging; terwijl, onder dezelfde bepalingen, ook de afzonderlijke gedeelten verkrijgbaar zijn als volgt:

Titel en Inhoud	<i>f</i> 0,16
Register	» 0,48
Inleiding	» 0,10
Hoofdstuk I. Geschut	» 0,42 ^s
» II. Projectielen met toebehooren	» 0,40
» III. Affuiten, stoelen en voertuigen met toebehooren	» 0,90
» IV. Voorraadstukken tot vuurmonden, affuiten, stoelen en voertuigen	» 1,32
» V. Gereedschappen tot de bediening van geschut en het werpen van handgranaten, met toebehooren.	» 0,78
» VI. Draagbare wapenen met toebehooren, wisselstukken, gereedschappen en maten.	» 1,50
» VII. Buskruit en ernstvuurwerken, en daartoe behoorende bestanddeelen en gereedschappen	» 1,75
» VIII. Algemeene werktuigen en gereedschappen	» 0,70
» IX. Gereedschappen tot den batterijbouw en beddinghout	» 0,21
» X. Paardentuig	» 0,40
» XI. Brandbluschgereedschappen	» 0,52
» XII. Brugmaterieel	» 0,20
» XIII. Torpedo-materieel	» 0,30
» XIV. Gereedschappen tot ambachten	» 1,40
» XV. Materialen en algemeene behoeften	» 1,72
» XVI. Voorwerpen, niet tot het materieel der artillerie behoorende.	» 0,08
» XVII. Bureaubehoefden en huismeubelen	» 0,09
Voorschrift voor het bepalen van de uitrusting van vestingen en andere sterkten	» 0,28
Handleiding voor het verantwoordren, opleggen en onderhouden van artillerie-materieel.	» 0,78
Aanhangsel, bevattende de verschillende uitrustingsstaten van affuiten en voertuigen, ingedeeld bij het veldleger, in de vestingen, enz.	» 3,30

2°. dat bij elk compleet exemplaar de reeds in het licht verschenen »Wijzigingen» en »Vervolg Wijzigingen» al dadelijk en de »Bijvoegsels», naar gelang die het licht zullen zien, *kosteloos* aan de koopers zullen worden verstrekt.

ERRATUM.

Recueil Militair 1882.

De regels 18—20 van onderen op bladz. 71 moeten gelezen worden als volgt:

»In dit geval zullen in de lijst, bedoeld aan het slot van genoemd artikel 10, zie vorenvermelde bijlage 1, achter het wapennummer in de kolom aanmerkingen de letters I B worden geplaatst.»

De volgende tabel geeft de resultaten van de onderzoekingen van de invloed van de temperatuur op de groei van de larven van de vlieg *Musca domestica* L. De onderzoekingen zijn uitgevoerd op de volgende manier: De larven werden opgevoed op een voedingsbodem van 10% suiker en 10% melk. De temperatuur van de opvoeding werd constant gehouden op de volgende waarden: 10°C, 15°C, 20°C, 25°C, 30°C, 35°C, 40°C, 45°C, 50°C, 55°C, 60°C, 65°C, 70°C, 75°C, 80°C, 85°C, 90°C, 95°C, 100°C.

Temperatuur (°C)	Wachttijd tot het bereiken van de volwassenheid (dagen)	Wachttijd tot het bereiken van de volwassenheid (uren)
10	21	504
15	18	432
20	16	384
25	14	336
30	12	288
35	10	240
40	8	192
45	7	168
50	6	144
55	5	120
60	4	96
65	3	72
70	3	72
75	3	72
80	3	72
85	3	72
90	3	72
95	3	72
100	3	72

ERRATUM

Naar aanleiding van de opmerkingen van de lezers wordt hierbij bekend gemaakt dat de tabel op pagina 103 van het tijdschrift *Entomologische tijdschrift* voor 1932, nummer 1, niet geheel juist is. De tabel moet worden gelezen als volgt:

Temperatuur (°C)	Wachttijd tot het bereiken van de volwassenheid (dagen)	Wachttijd tot het bereiken van de volwassenheid (uren)
10	21	504
15	18	432
20	16	384
25	14	336
30	12	288
35	10	240
40	8	192
45	7	168
50	6	144
55	5	120
60	4	96
65	3	72
70	3	72
75	3	72
80	3	72
85	3	72
90	3	72
95	3	72
100	3	72

RECUEIL MILITAIR.

(26 MEI — 25 JUNI 1882.)

Besmettelijke ziekten van vee. Aanschrijv. M. v. O. van 29 April 1882, n°. 64. Mededeeling van Z. M. besluit van 6 April 1882 (*Staatsblad* n°. 49).

Overwegende, dat wijziging van § 2 der voorschriften, krachtens art. 31 der wet van 20 Juli 1870 (*Staatsblad* n°. 131) vastgesteld bij Koninklijk besluit van 4 December 1870 (*Staatsblad* n°. 191), noodzakelijk is gebleken.

Gelet op art. 31 der wet van 20 Juli 1870 (*Staatsblad* n°. 131) en op Ons besluit van 4 December 1870 (*Staatsblad* n°. 191).

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken, van 6 Maart 1882, n°. 165, afdeling Medische Politie.

Den Raad van State gehoord (advies van 28 Maart 1882, n°. 16).

Gelet op het nader rapport van Onzen voornoemden Minister, van 3 April 1882, n°. 448, afdeling Medische Politie.

Hebben goedgevonden en verstaan:

Art. 1. § 2 van de voorschriften, krachtens art. 31 der wet van 20 Juli 1870 (*Staatsblad* n°. 131), vastgesteld bij Ons besluit van 4 December 1870 (*Staatsblad* n°. 191), wordt gewijzigd als volgt:

»Het zuiveren van besmette voorwerpen heeft plaats door deze eerst af te krabben, zooals bijvoorbeeld kan geschieden met wanden, stijlen, voederbakken, ruiven, en ze daarna met sterk heet zeepsop af te schrobben, hetgeen ook met besmette vloeren en kleederen kan geschieden. Deze zuivering wordt gevolgd door de ontsmetting volgens § 3.»

Art. 2. Ons tegenwoordig besluit treedt in werking op den vijfden dag na dien der dagteekening van het *Staatsblad* en van de *Staatscourant*, waarin het geplaatst is.

Brengt, ten vervolge op de beschikking van 25 Juni 1875, n°. 44 P (*R. M.* 1875, I, bladz. 409), voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht.

Vuur en licht in de wachten, over 1882/83. Aanschrijv. M. v. O. van 3 Mei 1882, n°. 30.

Brengt door deze, ter kennis van de landmacht, dat voor de levering van brandstoffen en kaarsen, over het tijdvak van 1 Juli 1882 tot en met 30 Juni 1883, ten behoeve van de militaire wachten in het Rijk, met *A. Jansen* te *Breda* contract is gesloten tegen de navolgende prijzen:

de 100 KG. steenkolen *f* 1,55, de 100 stuks takkebossen *f* 3,00 en het KG. kaarsen *f* 0,75.

De voorwaarden zijn dezelfde als die, bedoeld bij de dezerzijdsche kennisgeving van 12 Mei 1880, VIe Afd. Int. n°. 131 (*R. M.* 1880, II, bladz. 117).

Bewaren en vernietigen van administratieve bescheiden. Aanschrijv. M. v. O. van 4 Mei 1882, n°. 101.

Het wenschelijk achtende, algemeene voorschriften vast te stellen nopens het bewaren en het vernietigen van administratieve registers en bescheiden bij de korpsen van de landmacht.

Heeft goedgevonden:

A. In te trekken de beschikkingen van:

- 10 Maart 1829, La C² (*B. U.*, bladz. 247),
- 24 November 1840, n°. 9,
- 6 April 1844, n°. 34 B,
- 6 November 1849, n°. 33 B, en
- 12 Augustus 1869, n°. 58 I (*B. U.*, bladz. 1155).

B. Te bepalen:

§ 1. Behoudens het bepaalde bij de volgende §§, worden de navermelde registers en bescheiden bij de korpsen van het leger, gedurende het daarbij aangewezen getal jaren, na het jaar, waarin de stukken zijn opgemaakt, of — wat de boeken en registers aangaat — na het jaar, waarin de laatste inschrijving daarin is geschied, bewaard, en daarna vernietigd:

- a. de accoorden wegens verbintenissen als vrijwilliger, gedurende 10 jaren;
- b. de extracten uit de stamboeken van militairen, overgenomen van andere korpsen, gedurende 10 jaren;
- c. de bewijzen van voorlezing der kriegsartikelen, gedurende 10 jaren;
- d. de staten, model n°. 19, van ingelijfde manschappen der nationale militia, gedurende 6 jaren;
- e. de strafregisters of strafboeken, bedoeld bij artikel 54 van het Reglement van Krijgstucht voor het krijgsvolk te lande, gedurende 30 jaren;
- f. de driemaandelijksche staten van het kleeding- en reparatiefonds, gedurende 15 jaren;
- g. de registers van onuitbetaalde saldo's in het kleeding- en reparatiefonds, bedoeld bij § 5 der beschikking van 7 Januari 1854, n°. 48 B (*B. U.* bladz. 685), en bij § 3 van die van 9 April 1880, VIIIe Afd. n°. 22 (*R. M.* 1880, II, bladz. 77), gedurende 30 jaren;
- h. de dagelijksche rapporten van voorgevallen veranderingen en bewegingen, sterkte-staten en dergelijke van de compagniën, eskadrons en batterijen, gedurende twee jaren;
- i. alle andere registers en bescheiden, voor zooverre die niet meer van kracht of in gebruik zijn, gedurende 5 jaren.

§ 2. De accoorden en de bewijzen van voorlezing van kriegsartikelen, bedoeld onder a en c van § 1, betrekking hebbende tot verbintenissen, die, na verloop van de daar bepoelede tijdvakken, nog niet volbracht zijn, of tot militairen, die als deserteur afgevoerd zijn, worden niet vernietigd, doch bij die van het alsdan loopende jaar opgelegd.

Op gelijke wijze wordt gehandeld met de bewijzen van voorlezing der kriegsartikelen en met de onder d bedoelde staten, welke betrekking hebben tot miliciens, die, na verloop van de daarbij bedoelde tijdvakken, hun dienst bij de militia nog niet mochten hebben volbracht, of die als deserteur afgevoerd zijn.

§ 3. De bescheiden, bij de indiensttreding van vrijwilligers overgelegd, worden telkens bij het vernietigen van accoorden gevoegd bij het laatste accoord van den belanghebbende.

Bij het verlaten van den dienst of bij overlijden kunnen de extracten uit de registers van den burgerlijken stand — zoo dit verlangd wordt — aan den belanghebbende of aan zijne erfgenamen worden uitgereikt.

Heeft een nog dienend militair die stukken, bijv. bij het aangaan van een huwelijk, noodig, en kunnen moeilijk andere door hem worden verkregen, dan kunnen ze aan hem worden uitgereikt; alsdan worden gewaarmerkte afschriften daarvan bij het accoord gevoegd.

§ 4. Komen in tot vernietiging bestemde strafboeken, bedoeld bij e van § 1, nog straffen voor van militairen, die zich nog bij het korps in dienst bevinden, dan worden die straffen overgeschreven in het eerstvolgende register, waarin de militairen voorkomen.

Dit behoeft echter in de strafboeken van onderofficieren en mindere militairen niet te geschieden van hen, die nog als officier in dienst zijn.

§ 5. Vóór het vernietigen van brieven, orderboeken en dergelijke moeten:

a. de nog van kracht zijnde aanschrijvingen worden overgebracht en geïndiceerd bij de stukken van het alsdan loopende jaar;

b. de orders, welke nog van kracht zijn, in de orderboeken van het alsdan loopende jaar overgeschreven worden.

§ 6. Het in deze beschikking bepaalde is niet van toepassing op de stamboeken en op het *Recueil Militair*. Deze mogen niet worden vernietigd dan op bijzondere machtiging van den Minister van Oorlog.

§ 7. De tot vernietiging bestemde registers en bescheiden worden, thans zoodra mogelijk, en voortaan jaarlijks, in den loop der maand Januari, ter plaatse, waar ze zich bevinden, verkocht en de opbrengst daarvan wordt ten bate van het Rijk verantwoord, een en ander op de wijze, bedoeld bij de beschikking van 9 December 1873, n°. 59 I (*B. U.*, bladz. 1361).

Huren van woningen voor militaire apothekersbedienden. Aanschrijv. M. v. O. van 5 Mei 1882, n°. 50.

Het wenschelijk achtende, eenige uitbreiding te geven aan de ministerieele beschikking van 11 October 1880, IIIe Afd., Personeel n°. 26 (*R. M.* 1880, II, bladz. 299).

Heeft goedgevonden te bepalen:

I. dat, indien in de militaire ziekeninrichtingen geen woningen voor de militaire apothekersbedienden kunnen worden beschikbaar gesteld, voor hen woningen kunnen worden gehuurd, zoo doenlijk in de nabijheid dier inrichtingen.

II. dat de huur van die woningen door de plaatselijke- of garnizoenscommandanten moet worden aangegaan, in overeenstemming met de bepalingen en tegen den gemiddelden prijs, door den Minister van Oorlog voor het huren van woningen voor gehuwde militairen vastgesteld.

III. dat aan voormelde commandanten door de chefs der meergenoemde inrichtingen opgaven moeten worden gedaan van het aantal der woningen, welke voor de apothekersbedienden dienen te worden gehuurd; en

IV. dat van die opgaven en van de gehuurde woningen aan het Departement van Oorlog mededeeling moet worden gedaan in de kwartaalstaten, welke, volgens de, aan de Bevelhebbers in de militaire afdeelingen gerichte, aanschrijvingen van 17 April 1876, n°. 69 I en 27 October 1881, Ve Afd., Genie, n°. 7, door de plaatselijke of garnizoenscommandanten, door tuschenkomst van die bevelhebbers, aan dat departement worden ingezonden.

Wijziging der regelen omtrent het gelijktijdig genot van pensioen als Indisch officier en inkomsten aan civiele betrekkingen verbonden. Aanschriv. M. v. O. van 8 Mei 1882, n°. 50. Mededeeling van Z. M. besluit van 22 April 1882, (*Staatsblad* n°. 55).

Op de voordracht van Onze Ministers van Koloniën en van Financiën, dd. 20 Januari 1882, La. E. n°. 15, en 2 Februari 1882, n°. 46, Generale Thesaurie.

Den Raad van State gehoord (advies van den 14den Maart 1882, n°. 16).

Gezien het nader gemeenschappelijk rapport van Onze Ministers van Koloniën en van Financiën, dd. 11 April 1882, La. E. n°. 9, en 20 April 1882, n°. 35, Generale Thesaurie.

Overwegende, dat er geen voldoende termen bestaan om, ingeval een ten laste van de koloniale geldmiddelen gepensioneerde wordt herplaatst in een rijksbetrekking, waaraan geen uitzicht op burgerlijk pensioen verbonden is, een korting toe te passen op zijn bezoldiging.

Hebben goedgevonden en verstaan in te trekken, gerekend van en met 1 Januari 1881, Ons besluit van 21 April 1863, n°. 96 (*Nederlandsch Staatsblad*, n°. 25, *Indisch Staatsblad*, n°. 97), zoomede art. 18 van het reglement op het toekennen van pensioen en onderstand aan de europeesche en aan de daarmede gelijkgestelde officieren van de landmacht in *Nederlandsch Indië*, vastgesteld bij Ons besluit van 1 December 1879, n°. 34 (*Indisch Staatsblad* 1880, n°. 22).

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht.

Vervoer van militairen en militaire goederen. Aanschr. M. v. O. van 4 Mei 1882, n°. 64.

Brengt, door deze, ten vervolge op de kennisgeving van 15 Maart 1881, VIe Afd., n°. 163 (*R. M.* 1881, 1, bladz. 463), ter kennis van de landmacht, dat ten aanzien van het militaire vervoer over den spoorweg *Haarlem—Zandvoort* het navolgende van toepassing is:

§ 1. Met de directie van gemelden spoorweg is een overeenkomst gesloten, hoofdzakelijk gelijk aan die met de overige maatschappijen.

Daarin komt echter, ten aanzien van het vervoer met extra-treinen, het navolgende voor:

» Wanneer, blijkens de daarvoor door de bestuurders der *Haarlem—Zandvoort* spoorwegmaatschappij vóór of bij elke verandering eener dienstregeling in overleg met de Permanente Militaire Spoorwegcommissie te verstrekken opgave, een vervoer van krijgsvolk, paarden of oorlogstuig niet kan plaats hebben met de treinen der gewone dienstregeling, en dus voor het vervoer een extra-trein moet worden aangewezen, of wel door de militaire autoriteit bepaaldelijk een extra-trein wordt gevorderd, moet de opbrengst van dien trein minstens per trein KM. f 2,40 en in het geheel f 60 bedragen.

Worden die bedragen niet door de vracht bereikt, dan wordt het verschil bijbetaald.

Bij het berekenen van de vracht worden extra-treinen, bestemd tot het vervoer van infanterie, beschouwd als personen-treinen, die voor cavalerie en bereden artillerie daarentegen als gemengde.

Geschiedt het vervoer per extra-trein buiten den gewonen diensttijd, dan moet voor extra bewaking f 1,20 per KM. extra betaald worden.

Als minstens 24 uren te voren kennis gegeven wordt dat een extra-trein niet behoef te rijden, dan is geen vergoeding verschuldigd; geschiedt het afbestellen later, dan worden de reeds gemaakte kosten vergoed.

§ 2. In afwachting van de opening van den spoorweg in het tarief voor de kosten voor gewoon militair vervoer, kan worden volstaan met de betaling van de helft der vrachtprijzen volgens het algemeen tarief voor gewoon lokaal verkeer over dien spoorweg.

§ 3. Bij aansluitend vervoer op één dag van troepen en van alléén reizende militairen over gemelden spoorweg, den Nederlandschen Zuid-Ooster-spoorweg, den spoorweg Grand Central Belge en de spoorwegen, genoemd in § I der bovenaangehaalde beschikking, wordt voor het geheele per spoortrein te doorloopen traject slechts één verklaring of één vervoerbewijs afgegeven.

§ 4. De kennisgevingen van militair vervoer moeten worden gericht aan de directie der maatschappij te *Haarlem*.

§ 5. De bepalingen, vervat in de beschikking van 14 December 1878, VIIIe Afd., n°. 57 (*R. M.* 1878, I, blad. 931), moeten ook worden nageleefd bij vervoer over den in deze bedoelden spoorweg.

Vindloonen voor verschoten projectielen. Aanschrijv. M. v. O. van 9 Mei 1882, n°. 20.

Overwegende, dat het tarief van vindloonen van projectielen, behoorende bij de beschikking van 28 November 1877, n°. 81 A (*R. M.* 1877, I, blad. 762), laatstelijk gewijzigd en uitgebreid bij beschikking van 11 Mei 1881, IVe Afd. Art., n°. 107 (*R. M.* 1881, I, blad. 522), aanvulling behoeft.

Heeft goedgevonden, te bepalen, dat in bovengenoemd tarief zal volgen op:

Granaten punt — van 12 cM.

Granaten van 10,5 cM. | 0,28 |

Besmettelijke ziekten. Aanschrijv. M. v. O. van 24 Mei 1882, n°. 56.

Overwegende, dat de bepalingen, vastgesteld sub B der beschikking van 30 Juni 1880, Ie Afd., Secretariaat, n°. 87 (*R. M.* 1880, II, blad. 155), betreffende de kennisgevingen van het verschijnen of van het ophouden van eene of meer der besmettelijke ziekten, vermeld in artikel 1 der wet van 4 December 1872 (*Staatsblad* n°. 134) (*B. U.* blad. 1311), aangevuld bij artikel 1 der wet van 3 December 1874 (*Staatsblad* n°. 188) (*R. M.* 1874, II, blad. 270), geen waarborg geven, dat de regelen, welke bij die beschikking zijn vastgesteld betrekkelijk het verplaatsen van en het verlof verleenen aan militairen, immer met den vereischten spoed kunnen worden nageleefd.

Heeft goedgevonden:

A. In te trekken de bepalingen sub B van de beschikking van 30 Juni 1880, Ie Afd., Secretariaat, n°. 87 (*R. M.* 1880, II, blad. 155).

B. Te bepalen:

Zoodra bij het Departement van Oorlog van het geneeskundig staatsoezicht bericht is ontvangen, dat, in eenige gemeente des rijks, een besmettelijke ziekte aanvangt of heeft opgehouden epidemisch te heerschen, wordt daarvan kennis gegeven aan den Chef van den Generalen Staf, aan den Inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht en aan de Bevelhebbers in de Militaire Afdeelingen, welke laatsten die kennisgeving dadelijk mededeelen aan de plaatselijke en garnizoenscommandanten in hunne afdeeling.

De plaatselijke en garnizoenscommandanten zorgen dan onmiddellijk voor de vereischte kennisgevingen aan de korps- en detachementscommandanten in hun garnizoen.

Gedurende den tijd, dat in eenige gemeente des rijks een besmettelijke ziekte epidemisch voorkomt, gelden, met betrekking tot het verplaatsen van en het verlof verleenen aan militairen uit en naar die gemeente, de navolgende bepalingen:

a. Wanneer eene der besmettelijke ziekten, vermeld in artikel 1 der meer-

gemelde wet van 4 December 1872, aangevuld bij artikel 1 der wet van 3 December 1874 (*Staatsblad* n°. 118) — mazelen uitgezonderd — in een gemeente epidemisch voorkomt, zal geen militair uit of naar die gemeente *verplaatst* mogen worden, dan op speciale machtiging van den Minister van Oorlog en behoudens de gevallen, waarin door een wettelijk voorschrift of andere bepaalde noodzakelijkheid het tegendeel geboden wordt.

b. Wanneer cholera, typhus, febris, typhoidea of pokken (variolaë of varioloides) in een gemeente epidemisch voorkomt, zal buitendien aan geen militair uit of naar die gemeente *verlof* verleend mogen worden, dan op speciale machtiging van den Minister van Oorlog en behoudens de gevallen, waarin door een wettelijk voorschrift of andere bepaalde noodzakelijkheid het tegendeel geboden wordt.

c. Wanneer roodvonk, diphtheritis, mazelen of dysenterie in een gemeente epidemisch voorkomt, zal deze omstandigheid geen grond mogen opleveren om aan een militair een uit of naar die gemeente aangevraagd verlof te weigeren, tenzij de Minister van Oorlog, op voorstel van den Inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht, zulks uitdrukkelijk anders zal hebben bepaald.

Practische oefeningen van het korps genietroepen in de legerplaats bij *Zeist*. Aanschrijv. M. v. O. van 30 Mei 1882, n°. 31. Mededeeling van Z. M. besluit van 15 Mei 1882, n°. 46.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 12den Mei 1882, Ve Afd., n°. 25.

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

Het korps genietroepen zal, tot het houden van practische oefeningen, in de maanden Juli en Augustus van dit jaar, op de legerplaats bij *Zeist* kampeeren.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen:

1°. Het korps genietroepen zal van 8 Juli tot 26 Augustus a. s. in de legerplaats bij *Zeist* kampeeren.

Tot het in gereedheid brengen van het kamp zal een detachement van dat korps in Juni a. s. naar de legerplaats vertrekken, terwijl tot het opruimen van het kamp een detachement aldaar zal achterblijven.

De sterkte van deze detachementen wordt door den korpscommandant bepaald.

2°. De voertuigen, bespanningen en rijpaarden, benodigd gedurende den tijd, bestemd tot het in orde brengen, het betrekken en het opruimen van het kamp, zullen door de artillerie geleverd worden.

De inspecteur der genie zal hieromtrent in overleg treden met den inspecteur der artillerie.

3°. Alle naar het kamp op te zenden of daarvan te verzenden officieele bescheiden moeten op het adres tot opschrift hebben: »Legerplaats bij *Zeist*."

4°. Het ration fourages voor de treinpaarden van de veldartillerie, die op de legerplaats gedetacheerd worden, zal, van en met den dag van vertrek der paarden uit de standplaatsen, tot en met dien vóór de terugkomst in de garnizoenen bestaan in:

3 KG. hooi, $5\frac{1}{2}$ KG. stroo en 6 KG. haver.

5°. Het voor de kampeerende troepen benodigde brood zal op de legerplaats in veldbakovens worden gebakken. De garnizoensbakkerij te *Utrecht* verstrekt het noodige meel, enz. tot de bereiding daarvan.

6°. Ter bijwoning van proeven omtrent vernielen en onbruikbaar maken van spoorwegen zullen vier officieren der cavalerie in de legerplaats worden gedetacheerd.

Omtrent den aanvang en den duur dier detachering, alsmede omtrent het medenemen van officierspaarden en het verstrekken van troepenpaarden treedt de commandant van het korps genietroepen in overleg met den inspecteur der cavalerie.

Kampen bij *Milligen* en bij *Laren*. Aanschrijv. M. v. O. van 2 Juni 1882, n°. 76. Mededeeling van Z. M. besluit van 14 Mei 1882, n°. 27.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 10den Mei 1882, IIe Afd., n°. 21.

Hebben goedgevonden en verstaan, te bepalen:

Art. 1. Tot het houden van practische oefeningen betrekken in den loop van dezen zomer, gedurende hoogstens een dertigtal dagen, het kamp bij *Milligen*.

1°. het 4de regiment infanterie.

2°. de 5de en de 6de batterij van het 2de en de 5de en de 6de batterij van het 3de regiment veldartillerie.

Beide wapens worden, bij gelijktijdige aanwezigheid in de legerplaats, beschouwd als op zichzelf te staan.

Art. 2. De drie veldbataljons van het 7de regiment infanterie, in garnizoen te *Amsterdam*, betrekken, eveneens in den loop van dezen zomer, beurtelings, elk gedurende hoogstens vijftien dagen, een kamp op de heide bij *Laren*.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ^{tevens kennis} van de landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen:

Aard der oefeningen.

In beide bij bovengemeld besluit genoemde kampen worden door de troepen al die detail-oefeningen gehouden, waartoe in hunne garnizoenen wegens de beperktheid der oefeningsterreinen de gelegenheid ontbreekt, om ze met vrucht en op eenigszins uitgebreide schaal te doen plaats hebben.

De oefeningen worden zoowel des voor-, als des namiddags gehouden, en daarbij moet aan de bataljonscommandanten zooveel mogelijk de gelegenheid worden gegeven, om hunne bataljons zelfstandig te oefenen.

De oefeningen der infanterie en der artillerie in de legerplaats bij *Milligen* worden afgescheiden van elkander gehouden. Alleen in de laatste week van het verblijf der troepen in die legerplaats zullen eenige malen gecombineerde oefeningen kunnen plaats hebben, waaromtrent de commandeerende officieren van de aldaar aanwezige troepen met elkander in overleg treden.

A. Kamp bij Milligen.

1°. Het kamp wordt door het 4de regiment infanterie betrokken op den 1sten Augustus, en door de batterijen veldartillerie op den 10den dierzelfde maand, terwijl het wordt ontruimd op den dag, waarop gemeld regiment en de batterijen van het 2de regiment veldartillerie op de hiertoe te ontvangen bevelen van den commandant der 1ste divisie infanterie, in verband met de door deze divisie uit te voeren groote manoeuvres, de legerplaats moeten verlaten.

2°. De voor het kamp bestemde bataljons laten elk per compagnie in het garnizoen achter een detachement onder bevel van 1 officier, ten einde

deze, tevens kennis
Societät
's Gravenhage

de milicien-verlofgangers van de lichter 1879, tot die bataljons behoorende, te kleeden en te wapenen, en den 7den Augustus met hen naar de legerplaats te vertrekken.

3°. De sterkte van elke batterij wordt bepaald op:

1 kapitein, 2 luitenants, 79 onderofficieren en manschappen, 3 officierspaarden, 72 rijkspaarden, 4 vuurmonden, 2 caissons, 1 voorraadaffuit, 1 bagagewagen en 1 smidswagen.

4°. Het bevel over de 4 kampeerende batterijen wordt opgedragen aan den luitenant-kolonel J. W. J. ZEGERS RIJSER, commandant van de 2de afdeling van het 2de regiment veldartillerie.

5°. Het kamp wordt voor de beide wapens in gereedheid gebracht, onder de leiding van een daartoe door den commandant van het 4de regiment infanterie aan te wijzen kapitein van het korps, door detachementen van elk der bataljons, waarvan de sterkte door genoemden korpscommandant wordt bepaald.

Bedoelde kapitein en detachementen moeten tot dat einde den 6den Juli in de legerplaats aankomen.

6°. Het kamp wordt opgeruimd door een detachement van het 1ste regiment infanterie uit *Leeuwarden*. Omtrent de sterkte en aankomst in de legerplaats van bedoeld detachement treedt de commandant van gemeld regiment in overleg met dien van het kampeerende korps.

7°. De keuze van het gedeelte der legerplaats, voor het kamp in te richten, wordt aan den commandant van het 4de regiment infanterie overgelaten, met dien verstande, dat de batterijen veldartillerie in de nabijheid der stallen worden gelegd.

8°. De in de legerplaatsen staande cantine der cavalerie wordt ter beschikking gesteld van de kampeerende officieren.

9°. De commandant der 1ste divisie infanterie wordt gemachtigd, zich van tijd tot tijd naar het kamp te begeven, mits daarvan kennis gevende aan den inspecteur der infanterie.

10°. De bataljons nemen hunne patrooncaissons naar de legerplaats mede.

Die voertuigen moeten, geheel uitgerust en onder bijvoeging van de daarvoor bij de bataljons aanwezige lamoentuigen, door daartoe te requireeren bespanningen, van de parkeerplaats worden overgebracht naar de stations, waar de bataljons op den spoorlijn worden geplaatst, en van waar zij verder met de bataljons, waartoe zij behooren, worden vervoerd.

Bedoelde voertuigen worden aan het station *Barneveld—Voorthuizen* afgeladen en door bespanningen van het voor het kamp bestemde detachement trein van daar naar de legerplaats overgebracht.

De vrachtkosten dier voertuigen worden onder de overige uitgaven voor transportmiddelen op de driemaandelijksche afrekeningen van de korpsen met 's rijks schatkist in rekening gebracht.

Wat betreft het bataljon te *Gouda*, waar, wegens gebrek aan berguimte, geen patrooncaisson aanwezig is, zal zoodanig voertuig, bepakt en van uitrusting voorzien, door de zorg van den inspecteur der artillerie, uit de artillerie stapel- en constructiemagazijnen moeten worden verstrekt. Deze verstrekking moet op zoodanig tijdstip geschieden, dat de caisson daags vóór het vertrek van het bataljon te *Gouda* is aangekomen. Na afloop van het kamp behoort gemeld voertuig in genoemde magazijnen te worden ingeleverd.

11°. Aan den voor de legerplaats bestemden trein worden de noodige rijpaarden toegevoegd tot het bereden maken van de luitenants-adjutant der bataljons.

12°. Voor schadeloosstelling voor bureaukosten wordt, gedurende het verblijf op de legerplaats, toegekend aan den officier, belast met den administratieven dienst, f 25,— per maand.

13°. In het kamp wordt tijdelijk een hospitaal der 2de klasse ingericht, op den voet van het bepaalde bij Koninklijk besluit van 7 September 1880, n°. 9.

Met het doen der ontvangsten en betalingen, dat hospitaal betreffende, moet belast worden de administratie van een der kampeerende bataljons, aan te wijzen door den commandant van het 4de regiment infanterie, in overleg met den officier belast met den administratieven dienst.

14°. Met den administratieven dienst in het kamp wordt belast de kapitein-intendant S. VAN DEN BENT, aan wien wordt toegevoegd de 1ste luitenant der infanterie C. M. A. DOUGLAS, gedetacheerd bij de Ite afdeeling der krijgsschool.

15°. De onder punt 14 genoemde officieren, moeten zich drie dagen vóór de detachementen, in punt 5 bedoeld, in de legerplaats bevinden, ten einde aldaar al datgene voor te bereiden en te verrichten, wat volgens de algemeene instructie betrekkelijk het kampeeren van troepen op gemelde legerplaats, tot den werkring der militaire administratie behoort.

16°. Tijdens het verblijf op de legerplaats, zullen de rations fourages voor officiers- en rijkspaarden bestaan in:

5 KG. hooi, 4 KG. stroo en 5 KG. haver.

17°. Het brood voor de kampeerende troepen wordt in de, op de legerplaats aanwezige, bakkerijen gebakken.

De garnizoensbakkerijen te *Amersfoort* en te *Deventer* verstrekken het noodige meel, enz. tot de bereiding daarvan.

18°. Op den eeredienst en den dienst der posterijen in het kamp zal dezerzijds nader de vereischte orde worden gesteld.

19°. Overigens worden de betrokken militaire autoriteiten, onttrent al hetgeen zij met betrekking tot voorschreven kamp te verrichten mochten hebben, verwezen naar de onderscheidene bepalingen in de *Algemeene instructie betrekkelijk het kampeeren van troepen op de legerplaats bij Milligen*.

B. Kamp bij Laren.

1°. Het 3de bataljon van het 7de regiment infanterie betreft het kamp van 2 tot 12 Augustus e. k. De miliciens van de lichter 1879 van dit bataljon moeten aldaar den 5den Augustus aankomen.

2°. Het 1ste bataljon kampeert van 12 Augustus tot den aanvang der groote manoeuvres van de 1ste divisie infanterie.

3°. Het 2de bataljon wordt na afluop van evenbedoelde manoeuvres naar het kamp gezonden en kampeert aldaar tot den 12den September. De miliciens der lichter 1879 van dit bataljon keeren den 9den September naar *Amsterdam* terug.

4°. De marsch van de bataljons naar de legerplaats en van daar naar hun garnizoen geschiedt te voet.

5°. Het kamp wordt in gereedheid gebracht door een detachement van het eerst kampeerende bataljon, welk detachement ongeveer 14 dagen vóór den aanvang van het kamp aldaar moet aankomen en waarvan de sterkte door den regimentscommandant wordt bepaald.

6°. Het kamp wordt opgeruimd door een detachement van gelijke sterkte als het evenbedoelde, te verstrekken door het laatst kampeerende bataljon.

7°. Gedurende den tijd, dat het regiment deelneemt aan de groote manoeuvres der 1ste divisie infanterie, wordt het kamp bewaakt door een detachement van het korps, waarvan de sterkte eveneens door den regimentscommandant wordt geregeld.

8°. De bataljons nemen hunne patrooncaissons mede naar het kamp.

9°. De commandant van het 7de regiment infanterie wordt gemachtigd, de in het kamp te houden oefeningen zoo dikwerf te gaan bijwonen, als hem noodig voorkomt.

10°. Tijdens den duur van het kamp worden de gewone schietoefeningen van het garnizoen te *Amsterdam* nabij *Laren* gestaakt.

11°. De zieken worden naar het militair hospitaal te *Naarden* geëvacueerd.

12°. De luitenants-kwartiermeester der kampeerende bataljons worden ieder over den tijd, gedurende welken het bataljon, waartoe zij behooren, kampeert, met den administratieven dienst in het kamp belast.

Gedurende den tijd tot het in gereedheid brengen en opruimen van de legerplaats, alsmede gedurende de dagen, dat de troepen aan de najaarsmanoeuvres deelnemen, wordt die dienst waargenomen door de commandanten van de detachementen, bedoeld in punt 5, 6 en 7.

13°. Het brood wordt door de garnizoensbakkerij te *Naarden* verstrekt.

14°. De paarden van de voor het kamp bestemde bespanningen worden met hunne geleiders in de nabijheid van het kamp ingekwartierd.

15°. Aan de kampeerende troepen moet door de zorg van den inspecteur der artillerie uit de artillerie stapel- en constructiemagazijnen een extincteur met toebehooren en voorschrift omtrent de inrichting der extincteurs worden verstrekt; een en ander moet na afloop der opruiming van het kamp weder in genoemde magazijnen worden ingeleverd.

16°. Tot het vervoeren van de kampementsgoederen, uit 's rijks centraalmagazijn van militaire kleeding, uitrusting, enz. te *Amsterdam* naar het kamp en bij de inlevering van bedoelde goederen in dat magazijn, kan van den *Gooischen* stoomtram worden gebruikt gemaakt.

Handleiding voor het af- en opleggen van kanonnen van 24 cM. IJ., zonder behulp van den kustbok. Aanschr. M. v. O. van 25 April 1882, n° 7.

Brengt door deze, ter kennis van de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van f 0,07 voor de departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van f 0,09^s voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

een eenigszins gewijzigde herdruk van de

Handleiding voor het af- en opleggen van kanonnen van 24 cM. IJ., zonder behulp van den kustbok.

Reglement op de exercitiën der Veld- en Rijdende Artillerie. Scholen te voet. Kanonnierschool. Aanschr. M. v. O. van 27 April 1882, n° 18.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van f 0,13 voor de departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van f 0,17 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

een herdruk van het *Reglement op de exercitiën der Veld- en Rijdende Artillerie. Scholen te voet. Kanonnierschool,*

gewijzigd in verband met de invoering van het stalen veldgeschut.

Handleiding tot de kennis der artillerie voor de cadetten van dat wapen (Afdeeling Tactiek). Aanschr. M. v. O. van 10 Mei 1882, n°. 24.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van *f* 3,75 voor de departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van *f* 5,00 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

Hoofdstuk II. Tactiek der Vestingartillerie der Afdeeling Tactiek van de Handleiding tot de kennis der artillerie voor de cadetten van dat wapen door A. L. W. Seijffardt, kapitein van den Generalen Staf.

Reglement op de exercitiën der veld- en rijdende artillerie. Scholen te paard. Sectieschool. Aanschr. M. v. O. van 12 Mei 1882, n°. 28.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van *f* 0,20 voor de departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van *f* 0,27 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

een eenigszins gewijzigde *herdruk* van het *Reglement op de exercitiën der veld- en rijdende artillerie. Scholen te paard. Sectieschool.*

Handleiding bij de beoefening der Land- en Volkenkunde van Nederlandsch Oost-Indië. Aanschr. M. v. O. van 10 Mei 1882, n°. 22.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van *f* 4,50 voor de departementen van algemeen bestuur, het leger enz., en van *f* 6,00 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

de vierde, omgewerkte, uitgave van het *Eerste Deel* der *Handleiding bij de beoefening der Land- en Volkenkunde van Nederlandsch Oost-Indië*, door Dr. J. J. de Hollander.

Handleiding bij de beoefening der Maleische taal- en letterkunde. Aanschr. M. v. O. van 10 Mei 1882, n°. 23.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van *f* 4,00 voor de departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van *f* 5,33 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

de vijfde, verbeterde, druk der *Handleiding bij de beoefening der Maleische taal- en letterkunde*, door Dr. J. J. de Hollander.

Standgezichten van het artillerie-materieel. Aanschr. M. v. O. van 19 Mei 1882, n°. 40.

Brengt, door deze, ten vervolge op de kennisgeving van 11 Juni 1881, I ve Afd. Art. n°. 45 (*R. M.* 1881, II, bladz. 155), ter kennis van de landmacht, dat in het licht is verschenen de tweede helft der *negende* aflevering der *standgezichten van het artillerie-materieel*, bestaande uit de vervolgplaten 48 t/m 50, die voorstellen de *stalen kanonnen van 24 cM.*, 15 *cM. L* en 12 *cM.*, — in anderen stand dan op de drie voorgaande platen van die aflevering — en voorts, dat zij verkrijgbaar is gesteld tegen den bepaalden prijs van *zeven en een halve cent* (*f* 0,07⁵) per plaat.

Noodigt de autoriteiten der landmacht uit, hiervan mededeeling te doen aan hunne onderhoorige officieren en de opgave van het verlangd wordend

aantal exemplaren, in ééns, en in ieder geval vóór den 1sten Juli a. s., aan het Departement van Oorlog in te zenden.

Maakt ten slotte kenbaar, dat exemplaren der vorige afleveringen mede, voor zooverre die aanwezig zijn, tot een beperkt aantal, verkrijgbaar zijn.

Boekwerken. Aanschrijv. M. v. O. van 26 Mei 1882, n°. 42.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van f 3,75 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van f 5,00 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

het IIe deel van het *Leerboek der Natuurkunde*, door Dr. V. Julius, leeraar aan de Koninklijke Militaire Academie.

RECUEIL MILITAIR.

(26 JUNI — 25 JULI 1882.)

Vrijdom van briefport. Aanschrijv. M. v. O. van 6 Juni 1882, n°. 28.

Gezien het Koninklijk besluit van 16 November 1881, n°. 13, houdende vaststelling van een lijst der ambtenaren en autoriteiten, aan wie vrijstelling van port voor hunne briefwisseling over dienstzaken is toegekend, alsmede het Koninklijk besluit van 5 Januari 1882, n°. 7, betreffende vrijstelling van port voor de dienstcorrespondentie tusschen de Permanente Militaire spoorwegcommissie en de besturen van tramwegdiensten.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat de militaire autoriteiten thans vrijdom van port genieten voor hunne briefwisseling over dienstzaken, overeenkomstig het gestelde in de bij deze kennisgeving gevoegde opgave (Zie *Rec. Mil.*, bladz. 143—157).

En heeft goedgevonden, tevens bij deze:

A. In te trekken de beschikkingen, aanschrijvingen en kennisgevingen van:

14 Mei	1842, n°. 1a	(<i>B. U.</i> , bl. 355),
30 December	1842, n°. 7a	(» » » 398),
14 Mei	1856, n°. 4B	(» » » 739),
19 September	1860, n°. 38B	(» » » 843),
28 December	1863, n°. 73S	(» » » 924),
29 October	1866, n°. 47S	(» » » 998),
16 Augustus	1867, n°. 57S	(» » » 1040),
7 Mei	1873, n°. 49S	(» » » 1322),
29 October	1873, n°. 40S	(» » » 1354),
16 Juni	1874, n°. 2S	(<i>R. M.</i> 1874, II, bl. 416),
18 Augustus	1875, n°. 34S	(» » 1875, » » 115),
21 Juli	1877, n°. 31S	(» » 1877, » » 128),
17 Augustus	1877, n°. 36S	(» » » » 151),
21 Januari	1878, n°. 31S	(» » 1878, I, » 773),
28 Februari	1878, n°. 44S	(» » » » II, » 32),
11 Juni 1879,	Ie Afd. Gen. Staf, n°. 56	(<i>R. M.</i> 1879, II, bl. 162),
27 December	1880, Ie Afd. Secretariaat, n°. 3	(<i>R. M.</i> 1880, II, bl. 658),
26 Maart 1881,	Ie Afd. Secretariaat, n°. 54	(<i>R. M.</i> 1881, II, bl. 94) en van
20 Mei 1881,	Ie Afd. Secretariaat, n°. 38	(<i>R. M.</i> 1881, II, bl. 147).

B. Mede te deelen, dat, door bovengemeld Koninklijk besluit van 16 November 1881, n°. 13, zijn komen te vervallen de Koninklijke besluiten van:

23 Februari	1857, n°. 41	(<i>B. U.</i> , bl. 757),
3 Februari	1858, n°. 65	(» » » 805) en van
23 April	1859, n°. 44	(» » » 805).

Leveringen aan het officiers-kleedingfonds. Aanschrijv. M. v. O. van 8 Juni 1882, n°. 69.

Brengt, door deze, ten vervolge op de dezerzijdsche beschikking van 13 Juni 1881, VIe Afd. Intendance, n°. 29 (*R. M.* 1881, II, bl. 158), ter kennis van de landmacht, dat hij heeft goedgevonden het navolgende te bepalen:

1°. Het bepaalde bij de 2de zinsnede van art. 11 van het reglement op het officiers-kleedingfonds, wordt in zooverre gewijzigd, dat voortaan ook met *meer* dan twee kleedermakers of leveranciers, per korps, overeenkomsten zullen kunnen worden aangegaan voor de levering van elk der verschillende soorten van kleeding- en verdere uitrustingsstukken, ten behoeve van genoemd fonds.

Voor zooveel evenwel in de thans loopende contracten *bepaald mocht zijn omschreven*, dat aan geen ander dan aan de bestaande contractanten (kleedermakers of leveranciers) tijdens den duur der verbintenis, leveringen voor het fonds mogen worden opgedragen, en de vorenstaande bepaling mitsdien in strijd met die contracten zou moeten worden geacht, zal ze eerst na het eindigen der loopende verbintenissen mogen worden toegepast.

2°. Het bepaalde nopens de korting van 2 percent op de bedragen der rekening van leveranciers en werkbazen, bedoeld bij de 2de zinsnede van art. 13 van het reglement op het officiers-kleedingfonds, wordt, te rekenen van 1 Juli 1882, ingetrokken en buiten werking gesteld, met uitzondering alleen ten aanzien van die rekeningen, welke gegrond zijn op contracten, waarbij de de bedoelde korting nog als bestaande is vermeld.

Tenue voor de kampeerende troepen. Aanschrijv. M. v. O. van 13 Juni 1882, n°. 27.

Brengt, door deze, ten vervolge op zijne beschikking van 30 Mei jl., IIe Afd., Gen. Staf, n°. 31 (*R. M.* 1882, blz. 131), ter kennis van de landmacht, dat het den Koning behaagd heeft, te bepalen, dat de troepen, welke dit jaar moeten kampeeren, niet behoeven voorzien te zijn van kleedingstukken, welke uitsluitend behooren tot de groote tenue.

Vervoer over spoor- en tramwegen. Vrijstelling van zegelrecht. Aanschrijv. M. v. O. van 15 Juni 1882, n°. 47. Mededeeling van Z. M. besluit van 15 Mei 1882, n°. 43.

Herzien de Koninklijk besluiten van den 26sten Maart 1845, n°. 69, en van den 5den Maart 1873, n°. 25.

Op de voordracht van Onzen Minister van Financiën van den 11den Mei 1882, n°. 14, Afd. Registratie.

Gelet op art. 44 der wet van 3 October 1843 (*Stbl.* n°. 47).

Hebben goedgevonden en verstaan:

A. Vrijstelling van het recht van zegel te verleenen voor alle declaratiën, verklaringen, ordonnantiën, mandaten van betaling en alle verdere stukken, betrekking hebbende tot het declareeren en betalen der kosten van vervoer van militairen en militaire goederen langs spoor- en tramwegen, onder voorwaarde, dat op die stukken worde gesteld: *Vrij van zegel, ingevolge het Koninklijk besluit van den 15den Mei 1882, n°. 43.*

B. De onder A verleende vrijstelling toepasselijk te verklaren op de stukken van den gezegden aard, vóór de dagteekening van dit besluit op ongezegeld papier afgegeven.

Onze Minister voornoemd is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan Onze Ministers van Oorlog, van Marine, van Koloniën en van Justitie en aan de Algemeene Rekenkamer.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze:

A. In te trekken, de beschikking van 15 Maart 1873, n°. 56 I (*B. U.*, bladz. 1310).

B. Mede te deelen, dat door voormeld besluit als vervallen kan worden beschouwd het Koninklijk besluit van 26 Maart 1845, n°. 69 (*B. U.*, bladz. 442).

C. Te bepalen:

§ 1. De bij het besluit bedoelde omschrijving wordt voor de afgifte of betaling gesteld op al de daarbij bedoelde stukken, wier bedrag de *f* 10 overtreft, en wel door de zorg van de autoriteit, met die afgifte of betaling belast.

§ 2. Op stukken, die gedrukt worden, wordt, bij het vernieuwen der oplage, de gemelde omschrijving aan het hoofd van alle exemplaren gesteld.

§ 3. Het vorenstaande is niet van toepassing op vrachtbrieven, wijl deze reeds bij art. 27, letter A., n°. 60, der wet van 3 October 1843 (*Staatsblad* n°. 47) van zegelrecht vrijgesteld zijn.

Distinctief voor eskadrons-zadelmakers. Aanschrijving M. v. O. van 16 Juni 1882, n°. 58. Mededeeling van Z. M. besluit van 30 Mei 1882, n°. 36.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog, van den 23sten Mei 1882, VIde Afd., n°. 23;

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen, dat, door de eskadrons-zadelmakers bij het wapen der cavalerie, op den linkerbovenarm een onderscheidingsteeken zal worden gedragen, bestaande voor de attila uit een gareel van zilver galon, ter breedte van vijftien mM., op rood uitmonsteringlaken, en voor het stalbuis en de overjas uit een dergelijk gareel van rood uitmonsteringlaken.

Vindloonen voor verschoten projectielen. Aanschrijving M. v. O. van 22 Juni 1882, n°. 69.

Overwegende, dat het tarief van vindloonen van projectielen, behoorende bij de beschikking van 28 November 1877, n°. 81 A (*R. M.* 1877, I, blz. 762) laatstelijk aangevuld bij beschikking van 9 Mei 1882, IVde Afd. Art. n°. 20 (*R. M.* blz. 125), wijziging en aanvulling behoeft;

Heeft goedgevonden:

te bepalen, dat in de plaats van het in bovenvermeld tarief (zie *R. M.* 1881, I, blz. 522) voorkomende:

Granaten van 8,4 cM.

moet worden gesteld:

Granaten van 8 cM. St.,

en voorts, dat in meerbedoeld tarief zal volgen op:

Granaatkartetsen punt van 8 cM.

Granaatkartetsen van 8 cM. St. 0,36

Bussen tot granaatkartetsen van 8 cM. St. 0,12⁵

Spiegels tot idem. 0,01.

Vaste examen-commissie. Aanschrijving M. v. O. van 23 Juni 1882, n°. 67. Mededeeling van Z. M. besluit van 9 Juni 1882, n°. 36.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 5 Juni 1882, IIe Afd., n°. 1;

Gezien Onze besluiten van 7 Juni 1881, n°. 49 en van 13 September 1881, n°. 32;

Hebben goedgevonden en verstaan:

1°. de luitenant-kolonels H. E. J. HEIJMANS en D. F. K. HARDENBERG (sedert benoemd tot kolonel), alsmede den sedert tot luitenant-kolonel benoemden majoor jhr. W. A. ALTING VAN GEUSAU, eervol te ontheffen uit hunne betrekking als lid der vaste commissie, door welke de examens van onderofficieren ter verkrijging van den officiersrang zullen worden afgenomen;

2°. Met intrekking van het bepaalde bij Onze voormelde besluiten, de vaste examen-commissie samen te stellen als volgt:

Lid en voorzitter: de generaal-majoor P. M. NETSCHER, inspecteur van het militair onderwijs;

Leden: de luitenant-kolonel J. W. BOELLAARD, van het regiment grenadiers en jagers; de luitenant-kolonel K. L. VAN DER HELDEN, commandant van het korps pontonniers; de majoor-intendant H. C. VAN ERP TAALMAN KIP, van de 1ste divisie infanterie; de majoor W. BANNIER, van het 1ste regiment infanterie; de majoor Jhr. L. J. H. TEDING VAN BERKHOUT, van het 3de regiment huzaren; de kapitein G. F. W. BOREL, van den staf der artillerie, toegevoegd aan den commandant der bereden artillerie;

Lid en secretaris: de kapitein J. H. ENGELBRECHT, van den grooten staf, toegevoegd aan den inspecteur van het militair onderwijs.

Materieel voor den geneeskundigen dienst. Aanschrijving M. v. O. van 26 Juni 1882, n°. 35. Mededeeling van Z. M. besluit van 30 Mei 1882, n°. 35.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog, van 23 Mei 1882, Vide Afd., n°. 1;

Gezien Onze besluiten van 7 Januari 1860, n°. 39 en 16 Maart 1860, n°. 51, betreffende de invoering van een gibernetrousse voor officieren van gezondheid en paardenartsen;

In aanmerking nemende, dat het noodig is, die voorwerpen, zoomede de thans in gebruik zijnde verbandransel te vervangen door andere voorwerpen van dien aard van meer doelmatige inrichting.

Hebben goedgevonden en verstaan, de bovengemelde besluiten in te trekken en te bepalen:

1°. De officieren van gezondheid en paardenartsen zullen voorzien zijn van een lederen tasch, ingericht om, hetzij te paard aan den zadel te worden bevestigd, hetzij te voet aan een riem over den schouder te worden gedragen en bestemd tot berging van zakinstrumenten en andere benodigdheden.

2°. De verbandransel wordt vervangen door een lederen tasch.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze:

A. In te trekken:

de aanschrijving van 20 Juli 1855, n°. 49 B (*B. U.*, bladz. 718),

de beschikking van 27 Januari 1857, n°. 40 B (*B. U.*, bladz. 754),

de aanschrijving van 4 Februari 1859, n°. 36 B (*B. U.*, bladz. 798) en van 19 September 1859, n°. 67 B (*B. U.*, bladz. 810) met het daarbij vastgestelde voorschrift.

de beschikkingen van 26 Maart 1869, n°. 66 I (*B. U.*, bladz. 1111), met het daarbij vastgestelde voorschrift en van 29 Juli 1881, n°. 63, (*R. M.*, II, bladz. 202).

B. In afwachting van de vaststelling van definitieve voorschriften betreffende den geneeskundigen dienst in tijd van oorlog, te velde en in versterkte plaatsen te bepalen:

I. In de onderscheidene garnizoensplaatsen moeten, in tijd van vrede in zoodanig getal als noodig is voor het ingevolge het Koninklijk besluit van 14 Januari 1882, n°. 3, op voet van oorlog *bij de korpsen* in te deelen personeel en materieel van den geneeskundigen dienst, aanwezig zijn,

per officier van gezondheid:

een paar sacoches voor officieren van gezondheid, en een tasch, als bedoeld bij punt 1 van voormeld Koninklijk besluit van 30 Mei 1882, n°. 35.

per paardenarts:

een paar sacoches voor paardenartsen, een tasch, als bedoeld bij punt 1 van laatstbedoeld Koninklijk besluit, en voorts een waterflesch, bestemd om door den oppasser van den paardenarts of door een ander soldaat te worden medegevoerd.

per hospitaalsoldaat:

een verbandtasch, als bedoeld bij punt 2 van evengemeld besluit, en een waterflesch.

per pakpaard:

een pakzadel, een paar sacoches tot pakpaard, een verdeelbare brancard (model Scherer), en een waterflesch.

per ziekenkar (voor de bataljons infanterie):

een medicijnkist en een verbandkist.

per ziekenkar (voor de afdeelingen veldartillerie):

een verband-medicijnkist.

II. De voorwerpen onder I bedoeld, moeten zich bevinden:

a. die bestemd voor de officieren van gezondheid, in te deelen bij de staven van de bataljons infanterie, de regimenten huzaren, de afdeelingen veldartillerie en van het korps rijdende artillerie, in de standplaatsen dezer staven.

b. die bestemd voor hospitaalsoldaten in te deelen:

1°. de staven der bataljons infanterie: in de standplaatsen der staven van het 1ste, het 2de, het 4de en het 5de bataljon van het regiment grenadiers en jagers en van het 1ste, het 2de, het 3de en het 4de bataljon van elk der regimenten infanterie.

2°. de compagnieën infanterie: in de standplaatsen der compagnieën van vorenbedoelde bataljons.

3°. de veldeskadrons huzaren: in de standplaatsen dezer eskadrons.

4°. de batterijen veld- en rijdende artillerie en de treincompagnieën. } zie Recueil blz. 168, in de stand-

5°. de veldcompagnieën genietroepen: } plaats dezer compagnieën.

c. die bestemd voor pakpaarden: in de standplaatsen der veldeskadrons huzaren en der batterijen rijdende artillerie.

d. die bestemd voor ziekenkarren: in de standplaatsen van de staven der bataljons infanterie en van de staven der afdeelingen veldartillerie.

III. De inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht neemt de noodige maatregelen, opdat voormelde voorwerpen — voor zooveel deze thans nog niet in de garnizoenen aanwezig zijn, — zoo spoedig mogelijk, ter bestemde plaatse komen, en dat die voltallig blijven volgens vorenstaande opgaaft.

Indien, bij garnizoensverandering van korpsen of onderdeelen, wijziging van de hoeveelheid der in eenige garnizoensplaats op te leggen voorwerpen noodzakelijk is, wordt daarop door genoemden inspecteur de vereischte orde gesteld.

IV. De voormelde voorwerpen worden in tijd van vrede gesteld onder het beheer van den chef van den geneeskundigen dienst in ieder garnizoen, in verantwoording bij de militaire hospitalen opgenomen en — voor zooveel daaromtrent bij deze beschikking geen andere voorschriften worden gegeven — in die hospitalen opgelegd.

Ze worden onder een afzonderlijk hoofd op den staat, model n°. 25 van het hospitaalreglement, verantwoord.

Voor garnizoenen, waar zich geen militair hospitaal bevindt, wijst de inspecteur een ander hospitaal aan, dat de daar aanwezige voorwerpen in verantwoording moet nemen.

Voor deze garnizoenen worden de voorwerpen opgelegd, in de ziekenkamers of wel in andere daartoe geschikte lokalen ter plaatse.

De chefs van den geneeskundigen dienst in de garnizoenen dragen zorg, dat de tassen en sacoches steeds van het noodige voorzien zijn en dat het noodige tot vulling van de medicijn- en verbandkisten steeds ter plaatse voorhanden is.

V. De inspecteur van den geneeskundigen dienst houdt, ook bij zijne inspectiën, een algemeen toezicht over den toestand van voormelde voorwerpen.

Het in goeden staat onderhouden der voorwerpen is opgedragen aan de chefs van den geneeskundigen dienst in de garnizoenen, die gemachtigd zijn daaraan, desverreicht herstellingen te doen verrichten, en de kosten dier herstellingen ten laste van het hospitaal, dat de voorwerpen in verantwoording heeft, te doen brengen. Voor eenigszins belangrijke herstellingen moet echter vóóraf de machtiging van den inspecteur van den geneeskundigen dienst gevraagd worden.

VI. De tassen en sacoches voor officieren van gezondheid alsmede de tassen, sacoches en waterflesschen voor paardenartsen, worden, reeds in tijd van vrede, tegen ontvangstbewijs aan de bij de korpsen ingedeelde officieren van gezondheid en paardenartsen — voor zooveel die in het garnizoen aanwezig zijn — in gebruik gegeven, en door dezen bij diensten, oefeningen, enz. waarbij zij den troep vergezellen, medegenomen.

Bij het verlaten van het garnizoen of van den dienst worden de genoemde voorwerpen door hen ingeleverd.

De officieren van gezondheid en paardenartsen zijn gehouden voor den behoorlijken toestand van de aan hen afgegeven voorwerpen te zorgen.

Indien daaraan gebreken ontstaan of aanvulling van medicamenten of verband moet plaats hebben, wenden zij zich tot den chef van den geneeskundigen dienst ter plaatse.

VII. De tassen en de waterflesschen voor hospitaalsoldaten worden, bij mobilisatie, alsmede bij groote manoeuvres, bij oefeningen in 't vuur, bij marschen, bij vertrek naar kampen of kantonnementen en bij andere diensten, waarbij zulks noodig wordt geacht uitgegeven, tot zoodanig getal als voor de bij de troepen in te deelen hospitaalsoldaten wordt vereischt.

VIII. De tasch voor officieren van gezondheid, wordt bij diensten te voet door een soldaat of wel door den officier van gezondheid zelve gedragen.

Bij diensten te paard wordt de tasch, zoowel die van officieren van gezondheid als die van paardenartsen, aan den zadel bevestigd.

IX. De bevestiging der tassen aan den zadel geschiedt aan den rechterachterzijde. De bij de bereden korpsen, voor officieren van gezondheid, aanwezige zadels (zie punt X dezer beschikking) moeten door de zorg van de commandeerende officieren, van drie lussen tot bevestiging der tassen worden voorzien.

Wanneer officieren van gezondheid bij groote manoeuvres, enz. troepenpaarden, voorzien van model-harnachement moeten berijden, worden aan de noodige model-zadels lussen tot bevestiging der tasschen aangebracht. Deze lussen kunnen, ook nadat de zadel niet meer bij den officier van gezondheid in gebruik is, daaraan behouden blijven.

Van de aldus ingerichte model-zadels wordt bij het korps, met het oog op eventueel daarvan later te maken gebruik, aantekening gehouden.

X. In tijd van vrede, moeten bij ieder regiment cavalerie, mitsgaders bij ieder regiment veldartillerie bij het korps rijdende artillerie, ten gebruike van officieren van gezondheid en kwartiermeesters, wanneer de dienst vereischt, dat zij van een rijkspaard worden voorzien, voorhanden zijn:

3 hoofdstellen	} compleet.
3 veldhalsters	
3 lepelzadels	
3 viltendekkleeden	
3 mantelzakken van donkerblauw onderofficierslaken	

Deze voorwerpen moeten door de korpsen verantwoord worden op de keerzijde van de driemaandelijksche summierere verantwoording van legergoed en paardentuig, terwijl de commandeerende officieren behooren toe te zien dat het bedoelde harnachement zorgvuldig worde behandeld en dat geen andere dan de bevoegde personen, daarvan gebruik maken.

XI. De pakzadels blijven bij de veldeskadrons huzaren en de batterijen rijdende artillerie in bewaring.

Tot het dragen van den pakzadel met sacoches, brancard enz. moet bij elk dier onderdeelen een daartoe geschikt paard worden bestemd.

XII. Indien bij oefeningen, manoeuvres, enz. kantonnementen worden betrokken, behooren de pakpaarden en geleiders en de hospitaalsoldaten, zoo veel mogelijk in de nabijheid van de betrokken officieren van gezondheid te worden ingekwartierd. De ziekenkarren worden mede zooveel mogelijk nabij het kwartier van den officier van gezondheid geplaatst.

XIII. Den inspecteur van den geneeskundigen dienst wordt opgedragen, te zorgen, dat, zoodra de hiervoren vermelde verbandtasschen voor hospitaalsoldaten in de garnizoenen aanwezig zijn, de ledige verbandransels in 's Rijks magazijn van militaire kleeding, uitrusting, enz. te Delft worden ingeleverd.

XIV. Indien, bij vertrek der troepen uit een garnizoen — bij mobilisatie of wel bij oefeningen, manoeuvres, enz. — de daarbij in te deelen ziekenkarren bij de troepen aanwezig zijn, worden de kisten met medicijnen en verband in die karren medegenomen. Zijn die karren niet aanwezig, dan worden deze kisten op andere wijze, desgevorderd op gerekwireerde voertuigen, medegenomen.

XV. De directeurs der Rijks centraalmagazijnen van kleeding, uitrusting, enz. worden gemachtigd, voorwerpen betreffende den geneeskundigen dienst, in hunne magazijnen aanwezig, op aanvraag van den inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht af te geven.

Inrichting van het Departement van Oorlog. Aanschr. M. v. O. van 13 Juni 1882, n°. 56.

Heeft goedgevonden, bij deze, met ingang van 1 Juni 1882, te bepalen:

DE STAAT DER SAMENSTELLING VAN HET DEPARTEMENT VAN OORLOG, behoorende bij de beschikking van den Minister van Oorlog van 16 April 1880, Ie Afd. Secretariaat, n°. 73 (R. M. 1880, II. blz. 91), wordt nader gewijzigd in dier voege, dat hij luidt, voor zooveel betreft het 2de Bureau der Afdeling *Personeel*:

»2de Bureau. — Pensioenen en werving voor het leger hier te lande.»

»Een kapitein der infanterie, hoofd van het Bureau; een adjunctcommies of commies; een klerk of adjunctcommies; een klerk;» en dat hij, voor zoo-veel betreft het *Bureau Secretarie; Indices en Archieven*, wordt aangevuld met:

»Een adjunctcommies of commies, belast met de werkzaamheden betreffende de heffing en de verantwoording der registratie-, zegel- en legesrechten.»

Boekwerken. Aanschrijv. M. v. O. van 5 Juni 1882, n°. 39.

Kennisgeving, dat bij de uitgevers S. E. VAN NOOTEN EN ZOON, te *Schoonhoven*, in het licht verschenen en, tegen den prijs van f 0,40 verkrijgbaar gesteld is een werkje, getiteld: *Vraagstukken over Beschrijvende Meetkunde ten dienste van het middelbaar en militair onderwijs*, door S. J. VAN NOOTEN, 1ste luitenant der artillerie.

Vestigt, door deze mededeeling, de aandacht van de landmacht op boven omschreven werk.

ERRATA.

Recueil Militair 1882.

Op bladz. 110, 7de regel van boven,
staat: *febris, typhoidea*,
lees: *febris typhoïdea*.

Op bladz. 113, 25ste regel van boven,
staat: *Amersfoort*,
lees: *Arnhem*.

RECUEIL MILITAIR.

(26 JULI — 25 AUGUSTUS 1882.)

Korting op de soldij, ten behoeve van het kleeding- en reparatiefonds. Aanschrijving M. v. O. van den 1sten Juli 1882, n°. 43.

Ontwaard hebbende, dat bij een der korpsen van het leger eenige adjudanten-onderofficier — ofschoon hunne rekeningen in het kleeding- en reparatiefonds hooge saldo's schuld aanwijzen — niet zijn onderworpen aan de korting op de soldij, bedoeld bij punt 2 van 's Konings besluit van 20 December 1878, n°. 12 (*R. M.* 1878, II, blad. 279).

In aanmerking nemende, dat de kleeding der adjudanten-onderofficier niet steeds geschikt is, om aan anderen te kunnen worden verstrekt, en op de waarde dier kleeding derhalve niet kan worden gerekend, om in mindering te worden gebracht van eventueel na te laten schuld in gemeld fonds.

Heeft — ten vervolge op het bepaalde sub 2 der beschikking van 31 December 1878, VIde afdeling, n°. 6 — goedgevonden te bepalen, dat de korting ad f 0,40 daags bij het hiervoren aangehaald Koninklijk besluit bedoeld, zal worden toegepast op de adjudanten-onderofficier, over al den tijd, dat zij, na een jaar dien graad te hebben bekleed, op hunne rekening in het kleeding- en reparatiefonds met schuld voorkomen.

Rekening en verantwoording van het fonds voor onderofficieren enz. over het jaar 1881. Aanschrijving M. v. O. van den 3den Juli 1882, n°. 33.

Gezien en geëxamineerd hebbende de rekening en verantwoording, overgelegd door de commissie tot het beheeren van het fonds voor onderofficieren, enz., die onder toekenning van gagement of van gratificatie uit den militairen dienst worden ontslagen, wegens ontvangst of uitgaaf over het jaar 1881.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat daarbij is bevonden: 1°. dat is ontvangen:

- a. het bedrag van hetgeen bij slot van het jaar 1880 meer is ontvangen dan uitgegeven. f 5239,17
- b. het bedrag van de contributiën der deelgenooten. » 12590,00
- c. het bedrag van de, op rekening van het fonds voor de lijfrenten en pensioenen, overgeschreven gelden, ten behoeve van deelgenooten en hunne huisvrouwen of weduwen, te weten: voor door 1 deelgenoot in het fonds gedeponceerd kapitaal, om daarvan jaarlijksche rente te genieten. » 600,00
- d. het bedrag der gedane kortingen, naar den maatstaf van

één ten honderd in het jaar, op de verstrekte voorschotten aan gegageerde of gepensioneerde militairen. »	372,00
e. de rente van een kapitaal groot <i>f</i> 911,000,00	
ad $2\frac{1}{2}$ percent, over het 1ste halfjaar <i>f</i>	11387,50
de rente van een kapitaal groot <i>f</i> 780,000,00	
ad $2\frac{1}{2}$ percent over het 2de halfjaar. »	9750,00
	» 21137,50
f. de opbrengst van den verkoop van een kapitaal groot <i>f</i> 131,000	
met inbegrip der rente en na aftrek der kosten. »	87985,67
Totaal der ontvangsten. <i>f</i>	127924,34

Waartegen de uitgaven zijn geweest:

a. voor uitkeeringen in ééns aan 106 deelgenooten, bij het verlaten van den dienst, waarvan in het fonds voor de lijfrenten en pensioenen is overgebracht. <i>f</i>	600,00
en aan deelgenooten in comptanten is uitbetaald. »	49530,00
b. voor uitkeeringen aan 6 weduwen van deelgenooten. »	890,00
c. voor restitutie van inleggeld aan 2 deelgenooten, die, op grond van lichaamsgebreken, in, doch niet door den dienst ontstaan, zonder geldelijke belooning zijn ontslagen. »	80,00
d. het bedrag der gedane betalingen ten laste van het fonds voor de lijfrenten en pensioenen, te weten: de verschenen lijfrente van 356 deelgenooten. »	12505,40
alsvoren, van 46 huisvrouwen van deelgenooten. »	1687,50
de verschenen tijdelijke lijfrente van 32 weduwen van deelgenooten. »	1223,00
de verschenen interest van door 40 deelgenooten in het fonds gedeponeerde kapitalen. »	1148,29
voor uitgekeerde kapitalen, welke ten behoeve van deelgenooten in het fonds waren gedeponeed. »	3410,00
de verschenen pensioenen van 5 weduwen van deelgenooten. »	695,00
	» 20669,19
e. voor het zegelen der bescheiden, noodig tot het incasseeren der pensioenen van overleden militairen, aan wie voorschotten voor rekening van dit fonds waren verstrekt. »	71,32
f. het bedrag van hetgeen aan onderofficieren uitbetaald of in 's Rijks schatkist is gestort, wegens door hen bij reëngagement gedeponeerde gelden, met de daarop verschenen rente. »	60729,69
g. het bedrag der jaarlijksche uitkeering aan den officier, belast met de werkzaamheden van het fonds. »	400,00
	» 132970,20
Zoodat bij slot van het jaar 1881 meer is uitgegeven dan ontvangen <i>f</i>	5045,86

terwijl een kapitaal van *zeven honderd tachtig duizend gulden* (ƒ780000) op het grootboek der $2\frac{1}{2}$ percents nationale werkelijke schuld als eigendom van het fonds is ingeschreven;

2°. dat het aantal deelgenooten aan het fonds op ultimo December 1881 bedroeg 1867, waarvan:

801	eene	jaarlijksche	bijdrage	storten	van	ƒ10,00,
24	»	»	verhoogde	contributie	inleggen	van »15,00,
171	»	»	»	»	»	»20,00,
5	»	»	»	»	»	»30,00;

terwijl de overige 866 deelgenooten indertijd, volgens punt 2 van 's Konings besluit van 16 Juni 1879, n°. 22, den wensch hebben te kennen gegeven, om niet meer aan het fonds bij te dragen;

3°. dat op genoemd tijdstip een aantal van 431 personen in het genot waren van jaarlijksche lijfrenten en pensioenen, volgens onderstaande tabelle, waarvan het gezamenlijk bedrag der jaarlijksche uitkeeringen een som van ƒ16217,00 belooft:

VOORTDOURENDE LIJFRENTEN TOEGEKEND AAN:		Tijdelijke lijfrenten aan weduwen van deelgenooten verleend.	Weduwen van deelge- nooten in het genot van pensioen gesteld.	Totaal der lijfrenten en pensioen- trekkende personen.	Bedrag der toegekende jaarlijksche uitkeering per hoofd.
deel- genooten.	huisvrouwen van deel- genooten.				
35	4	»	»	39	ƒ20.
73	4	3	»	86	25.
»	»	2	»	2	26.
»	»	1	»	1	27.
»	»	1	»	1	28.
»	»	2	»	2	29.
61	8	1	»	70	30.
»	»	1	»	1	31.
»	»	1	»	1	32.
»	»	1	»	1	33.
49	3	3	»	55	35.
»	»	1	»	1	36.
»	»	1	»	1	39.
40	9	3	»	52	40.
»	»	1	»	1	41.
»	»	2	»	2	42.
»	»	1	»	1	43.
7	2	2	»	31	45.
»	»	1	»	1	46.
21	5	»	»	26	50.
»	»	6	»	6	52.
13	1	»	»	14	55.
7	»	»	1	8	60.
11	»	»	»	11	65.
3	1	»	»	4	70.
1	1	»	»	2	75.
2	1	»	1	4	80.
1	»	»	»	1	95.
1	1	»	1	3	100.
»	»	»	1	1	115.
»	»	»	2	2	200.
345	46	34	6	431	

4°. dat op gezegd tijdstip 15 nog in leven zijnde deelgenooten, bij het verlaten van den dienst, aan hunne echtgenooten weduwenpensioen hebben verzekerd, te weten:

1	voor een weduwenpensioen van f 80.
6	» » » » » 100.
1	» » » » » 125.
4	» » » » » 135.
1	» » » » » 145.
3	» » » » » 150.
1	» » » » » 152, en
1	» » » » » 200;

5°. dat, tot den laatsten December 1881, 34 deelgenooten van hunne uit het fonds aankomende gelden, een gezamenlijk bedrag van f 22440, in het fonds hebben laten berusten, ten einde daarvan jaarlijksche rente te genieten; en

6°. dat in den loop van het jaar 1881 aan 1184 gewezen militairen voorschotten op gagementen en pensioenen voor rekening dezer instelling zijn verleend, tot een bedrag van f 144012,18, terwijl op 31 December 1881 in voorschotbetaling waren 1058 gepensionneerden, die in het genot waren van een gezamenlijk pensioen van f 136114.

Najaarsmanoeuvres der 1ste divisie infanterie. Aanschrijving M. v. O. van den 13den Juli 1882, n°. 4. Mededeeling van Z. M. besluit van 27 Juli 1882, n°. 70.

Het noodig achtende, dit jaar weder veldmanoeuvres op uitgebreide schaal te doen uitvoeren.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 21 Juni 1882, IIe Afd. n°. 81.

Hebben goedgevonden en verstaan, te bepalen:

Art. 1. In de maanden Augustus en September a. s. zullen in een gedeelte van *Gelderland, Utrecht en Noord-Holland* veldmanoeuvres op uitgebreide schaal worden gehouden.

Art. 2. Aan die manoeuvres zullen deelnemen: de staf van de 1ste divisie infanterie en het 4de en het 7de regiment infanterie (beiden zonder het 5de bataljon); daarbij zullen worden gevoegd: vier veldeskadrons van het 3de regiment huzaren, een gedeelte van het eskadron ordonnansen, vier batterijen en de twee treincompagnieën van het 2de regiment veldartillerie, de 1ste veldcompagnie van het korps genietroepen, een gedeelte der 1ste compagnie hospitaalsoldaten, eene veldtelegraafbrigade, een detachement cavalerie en een detachement maréchaussée.

Art. 3. Als scheidsrechters zullen bij de manoeuvres optreden de kolonels, commandanten van het 3de regiment huzaren en van het 2de regiment veldartillerie, alsmede de kolonels A. J. W. VAN DER SCHRIECK en G. M. VAN DE POL, respectievelijk commandant van het 3de en van het 1ste regiment infanterie.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen:

1°. De manoeuvres zullen plaats hebben van omstreeks 26 Augustus a. s. tot en met 7 September d. a. v.

2°. De divisiecommandant zal de bij de divisie ingedeelde veldeskadrons, batterijen, treincompagnieën, genietroepen en hospitaalsoldaten, alsmede de detachementen cavalerie en maréchaussée bij de beide regimenten infanterie

indeelen, of wel voor den algemeenen dienst bij de divisie aanwijzen, naar mate van de zich voordoende behoefte.

3°. De bataljons, die aan de oefeningen deelnemen, zullen op de grootst mogelijke sterkte gebracht worden, door daarbij te detachceeren de miliciens der lichtingen 1879, 1881 en 1882, ingedeeld bij de 5de bataljons.

4°. Het 2de, het 3de, het 4de en het 5de eskadron van het 3de regiment huzaren, zullen, op een sterkte van 95 à 100 troepenpaarden aan de manoeuvres deelnemen.

Het gedeelte van het eskadron ordonnansen zal bestaan uit 1 officier en 30 minderen, allen bereden.

Voor het detachement cavalerie, bestemd tot het verstrekken van paarden aan niet-bereden officieren wordt aangewezen een detachement van het 3de regiment huzaren, ter sterkte van 3 officieren en 69 bereden minderen, waaronder het vereischte kader.

De paarden, die jonger dan 7 jaar zijn, blijven in het garnizoen achter, met uitzondering nochtans van de volkomen op kracht zijnde zesjarige paarden.

5°. Tot commandant der cavalerie wordt bestemd de kolonel, commandant van het 3de regiment huzaren, aan wien wordt toegevoegd de ritmeester-adjutant van genoemd regiment.

6°. Tot commandant van de cavalerie bij de 1ste brigade wordt aangewezen de majoor C. D. H. SETHE en bij de 2de brigade de majoor C. A. THURKOW, beiden van het 3de regiment huzaren.

7°. Aan de manoeuvres wordt deelgenomen door de 1ste, de 2de, de 5de en de 6de batterij van het 2de regiment veldartillerie.

De batterijen zullen bestaan uit 4 vuurmonden, 2 caissons, 1 voorraad-affuit, 1 bagagewagen en 1 smidswagen.

8°. Tot commandant der artillerie wordt bestemd de kolonel, commandant van het 2de regiment veldartillerie, aan wien wordt toegevoegd de kapitein-adjutant van genoemd regiment.

9°. Tot commandant van de artillerie bij de 1ste brigade wordt aangewezen de luitenant-kolonel J. W. J. ZEGERS RIJSER en bij de 2de brigade de luitenant-kolonel A. J. F. EGTER, beiden van het 2de regiment veldartillerie.

10°. De divisiecommandant treedt in overleg met den inspecteur der artillerie omtrent het verstrekken van de benoodigde treinbespanningen met geleiders zoomede omtrent het verstrekken uit- en inleveren in de magazijnen van de voertuigen, welke niet bij de batterijen aanwezig zijn, van die, welke bij de staven en korpsen der manoeuvreerende divisie moeten worden ingedeeld, en van de benoodigde munitieën.

11°. Tot commandant van de genietroepen bij het hoofdkwartier der divisie wordt bestemd de kapitein F. M. VAN PANTHALEON BARON VAN ECK van het korps genietroepen.

12°. Het detachement hospitaalsoldaten zal een sterkte hebben van 2 onderofficieren, 8 korporaa's en 36 soldaten.

De onderofficieren en minderen zullen bij de regimenten infanterie in substantie worden gevoerd, overeenkomstig de daaromtrent door den divisiecommandant te geven bevelen.

13°. Worden bestemd:

tot chef van den staf der vereenigde troepen de luitenant-kolonel L. G. BERENDS, chef van den staf der 1ste divisie infanterie;

tot adjunct-chef van den staf, de kapitein W. E. A. WUPPERMANN,

adjunct-chef van den staf der divisie, tevens waarnemend adjudant van den divisiecommandant;

tot chef van den staf der 1ste brigade, de kapitein W. ROOSEBOOM van den generalen staf, en tot chef van den staf der 2de brigade de kapitein A. B. KRAIJENHOFF VAN DE LEUR van den generalen staf.

Voorts worden aan den chef van den staf der vereenigde troepen en aan de chefs der staven van de 1ste en de 2de brigade respectievelijk toegevoegd de kapitein F. POMPE VAN MEERDERVOORT van den generalen staf van het Oost-Indisch leger, leeraar bij de Ide Afdeling der Krijgsschool, de 1ste luitenant J. T. OOSTERMAN van het 7de en C. P. DE VEER van het 8ste regiment infanterie.

14°. Aan den majoor-intendant der divisie H. C. VAN ERP TAALMAN KIP wordt toegevoegd de kapitein-intendant F. J. HINRICHS en de 1ste luitenant-kwartiermeester B. G. VERSÉLEWEL DE WITT HAMER.

Met den administratieven dienst bij de brigades worden belast:

bij de 1ste brigade de 1ste luitenant van het 3de regiment infanterie E. G. WINCKEL, en bij de 2de brigade de 1ste luitenant van het 8ste regiment infanterie M. DE RAS.

15°. De divisiecommandant zal door de gewone tusschenkomst den scheidsrechters, alsmede den bij de punten 13° en 14° genoemden officieren aanschrijven, waar en wanneer zij zich tot de aanvaarding hunner betrekking moeten aanmelden.

Ook zal hij den inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht een opgave moeten verstrekken van den datum, waarop de officieren van gezondheid en de paardenartsen, die niet tot de divisie behooren, op hunne bestemming moeten aankomen.

16°. De brigadecommandanten, scheidsrechters en chefs van staven en diensten bij de manoeuvres kunnen door den divisiecommandant vóór den aanvang der oefeningen gedurende hoogstens twee dagen te 's Gravenhage worden vereenigd, tot het ontvangen der noodige inlichtingen, aanbevelingen, enz.

17°. Aan de officieren, die twee dienstpaarden hebben, en aan de tijdens de manoeuvres van bereden korpsen gedetacheerde officieren, die afzonderlijk reizen moeten, wordt — zoo zij zulks verlangen — uit hun garnizoen een troepenpaard voor hun oppasser verstrekt.

18°. Gedurende den tijd, dat de aan de manoeuvres deelnemende troepen der 1ste divisie infanterie zich niet in hunne garnizoenen bevinden, zal in den garnizoensdienst aldaar moeten worden voorzien door troepen van de 3de divisie infanterie.

19°. Acht dagen vóór en tijdens den duur der oefeningen zal het ration fourage voor de aan de manoeuvres deelnemende officiers- en troepenpaarden bestaan in: 3 KG. hooi, 4 KG. stroo, en 6 KG. haver.

Aan de officieren, tot het houden van dienstpaarden gerechtigd, wordt de fourage voor die paarden gedurende de manoeuvres in *natura* verstrekt, terwijl de schadeloosstelling wegens gemis aan fourage voor de officieren, die aan de manoeuvres zullen deelnemen, wordt verhoogd met f 0,20 daags, gedurende de acht dagen, welke aan de manoeuvres voorafgaan.

Overeenkomst voor de verbetering van het lot der gewonde krijgslieden bij de legers te velde. Aanschrijving M. v. O. van 17 Juli 1882, n°. 5.

Brengt, door deze, ten vervolge op de kennisgeving van den Minister van

Oorlog van 22 Augustus 1865, n°. 13P (B. U. blz. 975), ter kennis van de landmacht, dat, blijkens een vanwege den Zwitserschen Bondsraad bij het Departement van Buitenlandsche Zaken ontvangen mededeeling, ook de *Vereenigde Staten van Noord-Amerika* tot de Conventie van Genève van 22 Augustus 1864 zijn toegetreden.

Verkoop van Rijksgoederen. Aanschrijving M. v. O. van 25 Juli 1882, n°. 31.

Het wenschelijk achtende, de voorschriften nopens de regelen, in acht te nemen bij het door militairen en beambten onder het Departement van Oorlog ressorteerende, verkoopen van 's Rijks goederen, enz., vastgesteld bij beschikking van het Departement van Oorlog van 9 December 1873, n°. 59 I (B. U., bladz. 1361), eenigszins uit te breiden.

Heeft goedgevonden te bepalen, dat aan punt 6 van de bovenaangehaalde beschikking nog wordt toegevoegd:

»f. dat, wanneer de bij opbod of inschrijving aangeboden som door den verkooper niet voldoende wordt geacht, deze het verkochte daarvoor niet zal behoeven te gunnen.

Doet zich een geval, als onder f bedoeld voor, dan wordt daarvan onverwijld door den verkooper aan het Departement van Oorlog mededeeling gedaan, met opgave van de goederen, van den daarvoor geboden prijs en van de waarde, waarop ze geschat worden."

Tennee. Aanschrijving M. v. O. van 27 Juli 1882, n°. 16.

Reeds sedert 9 Februari 1879 is, ten opzichte der tenue in de residentie voorgeschreven, dat op *zon- en feestdagen* de officieren, zoowel als de mindere militairen, aldaar gekleed moeten zijn met schako of kolbak.

Thans wordt mij door de bevoegde autoriteit ter kennis gebracht, dat, niettegenstaande indertijd door den toenmaligen plaatselijken commandant der residentie, alle plaatselijke en garnizoenscommandanten met bedoelde bepaling zijn bekend gemaakt, nog herhaaldelijk door officieren en minderen uit andere garnizoenen, tijdelijk te 's *Gravenhage* vertoevende, van de bevolene tenue wordt afgeweken.

Het is mij daarom noodig voorgekomen, de bovenvermelde bepaling omtrent de tenue in de residentie, door middel van het *Recueil Militair*, ter algemeene kennis van het leger te brengen, terwijl het mijn verlangen is, dat zij in het vervolg stiptelijk worde nageleefd.

Wijziging der revolverpatronen. Aanschrijving M. v. O. van 31 Juli 1882, n°. 124.

Overwegende, dat het, ter verkrijging eener betere trefkans bij het schieten met de revolver wenschelijk is, de bij dat wapen behorende patronen een wijziging te doen ondergaan.

Heeft goedgevonden te bepalen:

1°. De kogels der voortaan aan te maken scherpe patronen n°. 11 tot revolvers zullen een plat achtervlak verkrijgen en om het achterste gedeelte van een rondgaande groef worden voorzien.

Het gewicht der aldus gewijzigde kogels wordt daardoor niet grooter dan dat van de bestaande.

Achter den kogel zal tusschen twee schijffjes perkament een schijffe vet worden aangebracht.

2°. De voorhandene patronen van het thans bestaande model zullen niet gewijzigd, maar gaandeweg verschoten worden.

Hierbij wordt, ten overvloede, in herinnering gebracht, dat de oudste patronen het eerst behooren te worden verbruikt.

Vergoeding toe te kennen aan meester-geweermakers. Aanschrijving M. v. O. van 31 Juli 1882, n°. 125.

Overwegende, dat de meester-geweermakers der korpsen infanterie, meer-malen de bewerking moeten verrichten van het verwijden der doorgangen in de bajonetschaft en den stormring der geweren kl. kal., tot doorlating van de vizierkorrel bij het zeer rechts schieten dier geweren, en het billijk is genoemde werklieden voor dien arbeid schadeloos te stellen.

Heeft goedgevonden te bepalen, dat aan de meester-geweermakers der korpsen infanterie voor bovenbedoelde bewerking een vergoeding zal worden toegekend van zes en een halve cent (f0,06⁵) per geweer.

Stamboeken. Aanschrijving M. v. O. van 31 Juli 1882, n°. 137.

Bij raadpleging van in de stamboeken gehouden aantekeningen is het dezer dagen gebleken, dat ten aanzien van een milicien-verlofganger, die zich tot het aangaan eener vrijwillige verbintenis had aangemeld, toch daarvoor, eenige dagen na die aanmelding, was afgewezen, een mutatie was gemaakt, waarbij hij als voor enkele dagen van groot verlof teruggekeerd en daarna weder in het genot van onbepaald verlof hersteld is beschouwd geworden.

De betrokken commandeerende officier, ter zake gehoord, heeft mij medegedeeld, dat die aantekening op grond van het bepaalde bij artikel 7 van het Koninklijk besluit van 5 December 1881, n°. 26 (*R. M.* 1881, I. bladz. 644), was geschied.

De door dien chef aan gezegd artikel 7 gegeven uitlegging, welke ook door andere commandeerende officieren van korpsen schijnt te worden gedeeld, strookt niet met de bedoeling van dat artikel.

Die bedoeling is geen andere, dan dat verlofgangers der militie te land in het daarbij omschreven geval als van groot verlof teruggekeerd moeten worden beschouwd, *uitsluitend* voor de toekenning van soldij en van de verdere vergoedingen, waarvan in het artikel sprake is.

In zoodanige gevallen behoort dus alleen bij bekrachtiging van het engagement in het stamboek aantekening te worden gehouden van den terugkeer bij het korps van den milicien-verlofganger, en wel op den datum, waarop de vrijwillige verbintenis is ingegaan.

In elk ander geval mag van de aanmelding van den verlofganger tot zoodanige verbintenis in het stamboek geen melding worden gemaakt, zoodat er dan ook geen sprake van kan zijn, hem, gedurende den tijd, verlopen tusschen zijne aanmelding en zijne aanneming, of tusschen zijne aanmelding en zijne afwijzing, als militair te beschouwen, of hem dat tijdsverloop als diensttijd toe te rekenen.

Onder mededeeling van het vorenstaande, heb ik de eer, U te verzoeken, U dienovereenkomstig te gedragen, en de vereischte voordracht aan mij in te dienen tot roijzeering van de mutatiën, in het stamboek gemaakt, die met de bedoeling van artikel 7 in strijd mochten zijn.

Mochten, naar aanleiding van de bepaling, vervat in § 5a der beschikking van 22 Maart 1880, VIIIe Afd., Intendance, n°. 29 (*R. M.* 1880, I, bladz. 104), ten aanzien van verlofgangers der militie, in het stamboek mutatiën zijn gesteld, als hierboven werden bedoeld, dan zullen ook deze in gemelde voordracht moeten worden begrepen.

Spoorwegvervoer bij ongeregelgheden. Aanschrijving M. v. O. van 7 Augustus 1882, n°. 40.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat de directiën der spoorwegmaatschappijen, welke hoofdzakelijk bij het militair vervoer betrokken zijn, instructiën hebben uitgevaardigd, ten einde zoo spoedig mogelijk

spoorwegmaterieel beschikbaar te kunnen stellen, indien dit, bij vervoer van militairen tot beteugeling van ongeregeldheden, plotseling mocht worden vereischt.

Bij die instructiën is aan de stationschefs opgedragen, voor dergelijke vervoeren het aan de stations aanwezige materieel dadelijk beschikbaar te stellen, en, zoo dit niet voldoende mocht wezen, het meerder benoodigde per telegram aan te vragen aan de meest nabijzijnde locomotief-stations of depots (bij de Maatschappij tot exploitatie van staatsspoorwegen aan den district-inspecteur) waarop alsdan terstond het noodige zal worden verricht, om een zoo spoedig mogelijk vervoer te verzekeren.

Wet tot wijziging der wet van 30 Mei 1877 (*Staatsblad*, n°. 141). Aanschrijving M. v. O. van 10 Augustus 1882, n°. 18.

Gezien de wet van 11 Juli 1882, *Staatsblad* n°. 100.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodig is, de wet van den 30sten Mei 1877, tot intrekking en vervanging der wet van den 17 Juli 1869 (*Staatsblad* n°. 141), houdende regeling van het onderwijs bij de Koninklijke Militaire Academie (*Staatsblad*, n°. 141), op grond van het bepaalde bij de 1ste alinea van art. 19 dier wet, en in afwachting van de herziening der wet op het middelbaar onderwijs, te herzien.

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze.

Art. 1. De eerste alinea van art. 9 der wet van den 30sten Mei 1877, tot intrekking en vervanging der wet van den 17den Juli 1869 (*Staatsblad* n°. 141), houdende regeling van het onderwijs bij de Koninklijke Militaire Academie (*Staatsblad* n°. 141), wordt gelezen als volgt:

»Alvorens in een hooger studiejaar te kunnen overgaan, moet de cadet blijken hebben gegeven, dat hij het onderwijs in het voorgaande studiejaar met voldoende uitslag heeft gevolgd.

Als maatstaf van beoordeeling gelden daarbij:

1°. de rapporten omtrent de vorderingen van den cadet, vervat in de, door de leeraren, op door Ons te bepalen tijdstippen, in den loop van elk studiejaar op te maken studielijsten;

2°. de uitslag van een examen, loopende over hetgeen in het voorgaande studiejaar in elk der studievakken behandeld is.»

Art. 2. De wet van den 30sten Mei 1877 (*Staatsblad* n°. 141), zooals zij bij deze wet is gewijzigd, wordt andermaal herzien vóór den 1sten September 1887.

Art. 3. De tegenwoordige wet treedt in werking op 1 September 1882.

Brengt voorschreven wet, door deze, ter kennis van de landmacht.

Najaarsoefeningen der 2de divisie infanterie. Aanschrijving M. v. O. van 12 Augustus 1882, n°. 32. Mededeeling van Z. M. besluit van 11 Juli 1882, n°. 81.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 7den Juli 1882, Litt. X²⁵ Kabinet.

Gezien Ons besluit van 31 Maart 1882, n°. 13.

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

In de maanden Augustus en September a. s. zullen in *Overijsel*, *Gelderland* en *Noord-Brabant*, najaarsoefeningen op eenigszins uitgebreide schaal gehouden worden door troepengedeelten, behorende tot de 2de divisie

infanterie en tot de korpsen, welke, volgens bijlage H van Ons besluit van 14 Februari 1881, n°. 7, zijn bestemd, om bij oefeningen op groote schaal aan die divisie infanterie te worden toegevoegd.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen:

1°. De oefeningen zullen plaats hebben:

Op 21 en 22 Augustus a. s.

door de te *Deventer* en te *Zutphen* garnizoen houdende gedeelten van het 8ste regiment infanterie, het 2de en het 3de eskadron van het 1ste regiment huzaren en de 3de batterij van het 1ste regiment veldartillerie.

Op 24 en 26 Augustus a. s.

door de te *Arnhem* en te *Doesborgh* garnizoen houdende gedeelten van het 8ste regiment infanterie, het 2de eskadron van het 1ste regiment huzaren en de voormelde batterij veldartillerie.

2°. De leiding der oefeningen wordt opgedragen aan den commandant der 2de divisie infanterie, die daarbij vergezeld zal zijn van den adjunct-chef van den staf dier divisie.

3°. Omtrent het tijdelijk kazerneeren van troepen en stallen van paarden, treedt de leider, voor zooveel noodig, in overleg met den bevelhebber in de betrokken militaire afdeling.

4°. De batterij veldartillerie zal bestaan uit 4 vuurmonden, 1 voorraad-afluit en 1 bagagewagen.

Vervoer van militairen en militaire goederen over tramwegen. Aanschrijving M. v. O. van 14 Augustus 1882, n°. 79.

Brengt, door deze, ten vervolge op § 5 der beschikking van 30 December 1881, Vide Afd., n°. 101 (*R. M.* 1881, I, bladz. 597), ter kennis van de landmacht, dat — in overleg met de directie der *Zuider stoomtramwegmaatschappij te Breda* — is vastgesteld het hierbij gevoegde tarief (zie *Rec. Mil.*, bladz. 194) voor het vervoer van militairen enz., — en zulks in vervanging van het bij die beschikking gevoegde tarief n°. 5.

Overplaatsing van miliciens der cavalerie bij de treincompagnieën. Aanschrijving M. v. O. van 14 Augustus 1882, n°. 30. Mededeeling van Z. M. besluit van 4 Augustus 1882, n°. 33.

Overwegende, dat het noodig is, maatregelen vast te stellen, omtrent den overgang van miliciens van het wapen der cavalerie bij de treincompagnieën van de regimenten veldartillerie.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 29sten Juli 1882, Kabinet Litt. B²⁸.

Gezien onze besluiten van 14 Februari 1881, n°. 8 en 9, en van 14 Januari 1882, n°. 3.

Hebben goedgevonden en verstaan.

Art. 1. De milicien-verlofgangers der lichte van 1878, tot het wapen der cavalerie behoorende, worden op den 15den Augustus 1882 bij de treincompagnieën der regimenten veldartillerie overgeplaatst.

Art. 2. De miliciens der lichte van 1879, ingedeeld bij het wapen der cavalerie, worden dadelijk na afloop der herhalingsoefeningen, tot het houden waarvan zij ten dezen jare, krachtens Ons besluit van 25 Maart 1882, n°. 15, in werkelijken dienst zijn opgeroepen geworden, bij gemelde treincompagnieën overgeplaatst.

Art. 3. Jaarlijks, in de maand April, worden de miliciens-verlofgangers der regimenten cavalerie, tot de derde lichting van dat wapen behoorende, overgeplaatst bij de treincompagnieën der regimenten veldartillerie, voor zooverre zij, ter beoordeeling van Onzen Minister van Oorlog, bij het wapen der cavalerie kunnen worden gemist, en er bij gezegde compagnieën behoefte aan manschappen bestaat.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen:

1°. De miliciens der lichtingen van 1878 en 1879, tot het wapen der cavalerie behoorende, zullen worden overgeplaatst, die van het 1ste regiment huzaren bij het 1ste regiment veldartillerie, die van het 2de regiment huzaren bij het 3de regiment veldartillerie, en die van het 3de regiment huzaren bij het 2de regiment veldartillerie.

2°. De miliciens der lichting van 1879, bij het wapen der cavalerie ingedeeld, gaan bij de regimenten veldartillerie over den dag na dien, waarop zij ten dezen jare in het genot van onbepaald verlof zullen worden hersteld.

3°. Voor den overgang der derde lichting, bij artikel 3 van opgemeld Koninklijk besluit bedoeld, zullen te zijner tijd de vereischte bevelen worden uitgevaardigd.

4°. De gedeponeerde kleeding van de overgeplaatste miliciens, moet steeds zoodra mogelijk aan de betrokken regimenten veldartillerie worden gezonden.

De verzending zal door tusschenkomst van de toeziende chefs over de garnizoens-kleedingmagazijnen ter plaatse moeten geschieden.

Afschaffing van den ijk van weegwerktuigen. Aanschrijving M. v. O. van 16 Augustus 1882, n°. 55.

Gezien de wet van 11 Juli 1882, (*Staatsblad* n°. 91), tot afschaffing van den ijk van weegwerktuigen.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat, bij voormelde wet, met intrekking der wet van 4 Juni 1878 (*Staatsblad* n°. 85), de ijk van weegwerktuigen, bedoeld in artikel 15 der wet van 7 April 1869 (*Staatsblad* n°. 57), waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt bij het Koninklijk besluit van 29 November 1874 (*Staatsblad* n°. 143), te rekenen van 16 Juli 1882, is afgeschaft.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze, in te trekken de beschikking van 25 Juni 1878, Ie Afd. Secretariaat, n°. 2 (*R. M.* 1878, II, blz. 115), in verband waarmede zijn komen te vervallen de beschikkingen van:

12 September 1878, Ie Afd. Secretariaat, n°. 61 (*R. M.* 1878, II, bladz. 162),

20 Februari 1880, Ie Afd. Secretariaat, n°. 45 (*R. M.* 1880, II, bl. 46),

15 September 1880, Ie Afd. Secretariaat, n°. 65 (*R. M.* 1880, II, blz. 291), en

31 Maart 1881, Ie Afd. Secretariaat, n°. 52 (*R. M.* 1881, II, blz. 105).

Veldmanoeuvres der cavalerie. Aanschrijving M. v. O. van 17 Augustus 1882, n°. 29. Mededeeling van Z. M. besluit van 14 Juli 1882, n°. 26.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog, van den 10den Juli 1882, Kabinet, La D^o.

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

Art. 1. In de maand September a. s. zullen in een gedeelte van *Overijsel* en *Gelderland*, onder de leiding van den inspecteur der cavalerie, veldoefeningen op groote schaal worden gehouden.

Art. 2. Aan die oefeningen zullen deelnemen:
 de staf en vier veldeskadrons van het 1ste regiment huzaren,
 de staf en vier veldeskadrons van het 2de regiment huzaren,
 een batterij van het korps rijdende artillerie, een peloton van het eskadron ordonnansen, een detachement trein, een detachement hospitaalsoldaten, en een detachement maréchaussée.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht;

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen:

1°. De oefeningen zullen plaats hebben van omstreeks 4 tot 16 September a. s.

2°. Van het 1ste regiment huzaren zullen het 1ste, 2de, 3de en 4de eskadron en van het 2de regiment huzaren het 1ste, 2de, 3de en 5de eskadron aan de oefeningen deelnemen. Die eskadrons zullen door aanvulling uit het regiment op de grootst mogelijke sterkte gebracht worden.

De paarden, die jonger dan 7 jaar zijn, blijven in de garnizoenen achter, met uitzondering nochtans van de volkomen op kracht zijnde zesjarige paarden.

3°. Het peloton van het eskadron ordonnansen zal een sterkte hebben van 20 troepenpaarden.

4°. De 2de batterij van het korps rijdende artillerie zal aan de oefeningen deelnemen en daartoe uitrukken met 6 vuurmonden, 3 caissons, 1 voorraadafuit, 1 smidswagen en 1 bagagewagen.

5°. De leider treedt in overleg met den inspecteur der artillerie:

a. omtrent het verstrekken uit en inleveren in de magazijnen van de voertuigen, welke niet bij de batterij rijdende artillerie aanwezig zijn, van die, welke bij de staven en korpsen der manoeuvreerende cavalerie-brigade moeten worden ingedeeld, en van de benoedigde munitien;

b. omtrent de sterkte aan manschappen en paarden van het detachement trein in verband met de ingedeelde rijksvoertuigen;

c. omtrent het tijdstip, waarop de voertuigen met de treinbespanningen bij de onderdeelen moeten aankomen.

6°. Het detachement hospitaalsoldaten zal een sterkte hebben van 12 man, het kader daarin begrepen.

7°. Worden benoemd:

tot chef van den staf der brigade,

de luitenant-kolonel W. K. L. van HELDEN, chef van den staf bij de inspectie der cavalerie, en

tot adjudant van den leider: de ritmeester bij den staf der cavalerie J. C. RIJNBENDE.

Voorts wordt aan den leider toegevoegd de majoor van het 3de regiment huzaren Jhr. L. J. H. TEDING VAN BERKHOUT.

8°. Met den administratieven dienst bij de cavalerie-brigade wordt belast de kapitein-intendant E. VAN GENDT, werkzaam bij het Departement van Oorlog, aan wien worden toegevoegd de 1ste luitenant A. M. KLERK DE REUS van het 5de regiment infanterie en de 1ste luitenant-kwartiermeester C. J. KIKKERT van het regiment Grenadiers en Jagers, beiden gedetacheerd bij den intendance-cursus.

9°. De leider zal voor zooveel noodig en door de gewone tusschenkomst de sub 7° en 8° genoemde officieren aanschrijven, waar en wanneer zij zich tot de aanvaarding hunner betrekking moeten aanmelden.

10°. De leider kan de commandanten van het 1ste en van het 2de regiment huzaren, den commandant der 2de batterij rijdende artillerie, de onder

7°. genoemde officieren en den kapitein-intendant VAN GENDT, vóór den aanvang der oefening, gedurende hoogstens twee dagen te 's Gravenhage vereenigen, ten einde hun de noodige inlichtingen, aanbevelingen, enz. te geven.

11°. Aan de officieren, die twee dienstpaarden hebben, en aan de tijdens de oefeningen van bereden troepen gedetacheerde officieren, die afzonderlijk reizen moeten, wordt — zoo zij zulks verlangen — uit hun garnizoen een troepenpaard voor hun oppasser verstrekt.

12°. Acht dagen vóór en tijdens den duur der oefeningen zal het ration fourage voor de aan de oefeningen deelnemende officers- en troepenpaarden bestaan in: 3 KG. hooi, 4 KG. stroo, en 6 KG. haver.

Aan de officieren tot het houden van dienstpaarden gerechtigd, wordt de fourage voor die paarden gedurende de oefeningen in *natura* verstrekt, terwijl de schadeloosstelling wegens gemis aan fourage voor de officieren, die aan de oefeningen zullen deelnemen, wordt verhoogd met *f* 0,20 daags gedurende de acht dagen, welke aan de manoeuvres voorafgaan.

13°. Voor schadeloosstelling voor bureaustkosten wordt aan den intendant belast met den administratieven dienst een som van *f* 20 toegekend.

Artillerie-reglement. Aanschrijving M. v. O. van 26 Juli 1882, n°. 12.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van *f* 0,40 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van *f* 0,53 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

een eenigszins gewijzigde herdruk van de *Handleiding tot het ontschepen, vervoeren, in en uit batterij brengen en inschepen van de kanonnen, affuiten en ramen van 24 cM. IJ.*

Wijzigingen in de regeling van het militair vervoer over de spoorwegen. Aanschrijving M. v. O. van 3 Augustus 1882, n°. 45.

Brengt, door deze, ten vervolge op de kennisgeving van 18 October 1880, IIde Afd., n°. 43 (*R. M.* 1880, II, blad. 306), ter kennis van de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van *f* 0,06 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van *f* 0,08 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld zijn:

de *Wijzigingen in de regeling van het militair vervoer over de spoorwegen.*

Handleiding voor de officieren van wapening, enz. betrekkelijk het onderzoek en de herstellingen van de draagbare wapenen. Aanschrijving M. v. O. van 9 Augustus 1882, n°. 38.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van *f* 0,75 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van *f* 1,00 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

de *Handleiding voor de officieren van wapening, Mr. gewerkmakers en zwaardvegers, betrekkelijk het onderzoek en de herstellingen van de draagbare wapenen.*

Gelast, dat deze *Handleiding* voortaan zal worden gevolgd en dat honderd afdrukken dezer order, ter uitreiking aan de commandanten der dd. schutterijen, aan het Departement van Binnenlandsche Zaken zullen worden gezonden;

Doet wijders opmerken, dat door bovenvermelde handleiding buiten werking gesteld worden die voor de officieren van wapening of als zoodanig dienstdoenden, de *Mr. gewerkmakers of zwaardvegers, betrekkelijk de revolvers (cavalerie) benevens het tarief der herstellingen voor die wapenen*, bedoeld bij aanschrijving van 4 Maart 1875, n°. 41 P (*R. M.* 1875, II, bl. 35), die voor de officieren

van wapening, mr. geweer makers en zwaardvegers, betrekkelijk het onderzoek en de herstellingen van de geweren klein kaliber en karabijnen, bedoeld bij de aanschrijving van 5 Januari 1877, n°. 60 P (*R. M.* 1877, II, bl. I), alsmede de bestaande memoriën en aantekeningen, betreffende het onderhoud, enz. van geweren groot kaliber en van blanke wapenen;

Voorts dat de tarieven der prijzen van toebehooren, enz., alsmede die voor het doen van herstellingen afzonderlijk zijn vastgesteld bij aanschrijvingen van 5 Augustus 1880, IVe Afd. n°. 56 (*R. M.* 1880, II, bl. 178) en van 28 Februari 1882, IVe Afd. n°. 50 (*R. M.* 1882, bl. 33).

ERRATA.

Recueil Militair 1882.

Op bladz. 117 tusschen de 15de en 16de regel van onder, moet nog gelezen worden:

24 Mei 1873, n°. 30 S. (*B. U.* bl. 1322).

Op bladz. 120, 9de regel van onder,

staat: aanschrijving,

lees: aanschrijvingen.

» » 121, 25ste regel van onderen,

staat: rijdende artillerie,

lees: rijdende artillerie:

» » 124, 24ste regel van onderen,

staat: in te deelen:

lees: in te deelen bij:

» » 121, tusschen regel 14 en 15 van onder te laten volgen:

in de standplaats dezer onderdeelen.

RECUEIL MILITAIR.

(26 AUGUSTUS — 25 OCTOBER 1882.)

Vervroegde verzending van opgaven. Aanschrijving M. v. O. van 28 Augustus 1882, 2de afd. Gen. staf, n°. 33.

Het wenschelijk achtende, dat sommige opgaven vroeger bij het Departement van Oorlog inkomen, dan thans is voorgeschreven;

Heeft goedgevonden te bepalen, dat, met wijziging van het hieromtrent voorgeschrevene in de beschikkingen van 19 April 1880, IIde Afd., n°. 33 (*R. M.* 1880, I, blz. 133), van 30 April 1880, IIde Afd., n°. 129 (*R. M.* 1880, I, blz. 207), zooals deze is gewijzigd bij de beschikking van 29 October d. a. v. IIde Afd., n°. 25 (*R. M.* 1880, I, blz. 327) en van laatstgenoemde, de staat van de sterkte en de standplaatsen der troepen, alsmede de nominatieve opgave van de officieren, die in de afgelopen maand zijn overgeplaatst, voortaan zoodra mogelijk en in ieder geval vóór den 10den van iedere maand aan het Departement van Oorlog moeten zijn ingezonden.

Vervoer van militairen en militaire goederen over tramwegen. Aanschrijving M. v. O. van 2 September 1882, 6de afd. Intend., n°. 58.

Brengt, door deze, ten vervolge op § 5 der kennisgeving van 30 September 1881, VIde Afd., n°. 101 (*R. M.* 1881, I, bladz. 597), ter kennis van de landmacht, dat — in overleg met de directie van de Nederlandsche tramwegmaatschappij te *Utrecht* — is vastgesteld het hierbij gevoegd tarief (zie *R. M.*, blz. 205 en 206) voor het vervoer van militairen, enz.

Doet wijders opmerken, dat door vorenstaande kennisgeving buiten werking gesteld worden:

- a. het tarief n°. 1, behoorende bij de kennisgeving, hiervoren genoemd, en
- b. de kennisgevingen van:

14 Januari 1882, VIde Afd., n°. 70 (*R. M.* 1882, blz. 5) en
1 April » » » » 24 (» » » » 64).

Betalingen uit het kleeding- en reparatiefonds ten behoeve der vereeniging »Eigen Hulp.» Aanschrijving M. v. O. van 9 September 1882, 6de afd. Intend., n°. 28.

Gelet op een adres van het Bestuur van de Nederlandsche Coöperative Afdeling der Vereeniging »Eigen Hulp» ten behoeve van *Zee- en Landmacht*;

Heeft — ten vervolge op zijne beschikkingen van 13 Juni 1881 en 8 Juni 1882, VIde Afd., nos. 29 en 69 (*R. M.* 1881, II, bladz. 158, en 1882, bladz. 158) — goedgevonden het navolgende te bepalen:

- § 1. De betalingen op de aandeelen in de bovenvermelde afdeling door

Litteraire
Societät
's Gravenhage

adjudanten-onderofficier, leden der afdeeling, kunnen — wanneer de belanghebbenden de te storten bedragen op hunne rekening in het kleeding- en reparatiefonds te goed hebben — uit dat fonds worden gedaan, en bij de afdeeling worden gestort door tusschenkomst van het officiers-kleedingfonds bij het korps.

§ 2. Op gelijke wijze als in § 1 bedoeld kan worden gehandeld, wanneer de belanghebbenden de te storten bedragen niet of niet ten volle in het kleeding- en reparatiefonds te goed hebben, — mits zij zich, boven en behalve de korting, die hun reeds volgens de bestaande bepalingen mocht zijn opgelegd, vrijwillig onderwerpen aan een korting op de soldij van minstens *tien cent* per dag, onafgebroken voort te zetten tot de gestorte bedragen geheel zijn aangezuiverd, of wel tot de rekening in het kleeding- en reparatiefonds geen schuld meer aanwijst.

§ 3. Zoolang de vrijwillige korting, bij § 2 bedoeld, duurt, blijven de bewijzen der aandeelen bij het officiers-kleedingfonds berusten, ten einde de waarde daarvan, voor zooveel noodig, zou kunnen worden aangewend tot dekking van eventueel na te laten schuld in het kleeding- en reparatiefonds, voor zooverre deze door de stortingen mocht zijn ontstaan.

§ 4. Het in deze bepaalde mag slechts worden toegepast op de eerste door de belanghebbenden te nemen aandeelen en tot geen grooter getal dan het voor het lidmaatschap bepaalde minimum.

Vervoer per spoortrein van personeel der zeemacht (Militair tarief.) Aanschrijving M. v. O. van 18 September 1882, 6de afd. Intend., n°. 55.

Ontvangen hebbende eene mededeeling van den Heer Minister van Marine, inhoudende, dat het Militair tarief en het vervolg daarop — bedoeld bij § 1 der beschikkingen van 15 Maart 1881, Vide Afd., n°. 163 (*R. M.* 1881, I, bladz. 463) en van 25 Februari l., Vide Afd., n°. 60 (*R. M.* 1882, bladz. 30) — door de daarin vermelde Nederlandsche spoorwegmaatschappijen ook van toepassing is gebracht op het personeel der zeemacht, daaronder begrepen de met groot verlof naar hunne haardsteden terugkeerende zeemiliciens, op vertoon van hunne verlofpassen;

Brengt voorschreven mededeeling, door deze, ter kennis van de landmacht, en doet wijders opmerken, dat de vrachtkosten aan de hier bedoelde militairen — evenals tot dusverre plaats heeft — moeten worden uitbetaald, en derhalve aan hen geene vervoerbewijzen moeten verstrekt worden.

Alleen reizende onderofficieren en soldaten. Aanschrijving M. v. O. van 20 September 1882, 6de afd. Intend., n°. 40.

Het wenschelijk achtende, de voorschriften, vervat in § 10 der beschikking van 25 November 1879, VIIIste Afd., n°. 20 (*R. M.* 1879, I, bladz. 53) eenigszins te wijzigen en uit te breiden, vooral met het doel, om aan de commandeerende officieren van de korpsen en onderdeelen in sommige urgente gevallen de bevoegdheid te geven, aan alleen reizende onderofficieren en soldaten de noodige bewijzen te verstrekken;

Heeft goedgevonden, bij deze, te bepalen, dat die § voortaan zal worden gelezen, als volgt:

§ 10. De bewijzen voor het vervoer met spoortreinen en stoombooten, zoomede de passage-biljetten voor veren en de reiswijzers worden afgegeven en bekrachtigd door:

- 1°. de plaatselijke of garnizoenscommandanten,
- 2°. de commandeerende officieren van korpsen en onderdeelen, doch alléén ingeval — door de stukken bij de onder 1°. bedoelde autoriteiten aan te vragen — de marsch der militairen niet tijdig zou kunnen worden aangevangen,
- 3°. de provinciale adjudanten, of

4°. de commandanten of geleiders van marcheerende of op andere wijze buiten hun garnizoen verblijf houdende detachementen, wanneer dit in sommige gevallen mocht noodig wezen.

In het geval, onder 2° bedoeld — hetwelk niet dan bij volstrekte noodzakelijkheid wordt toegepast — geeft hij, die de stukken heeft bekrachtigd, daarvan onverwijld kennis aan den plaatselijken of garnizoenscommandant, opdat deze daarvan de noodige aantekening kunne doen houden.

De bewijzen van vervoer met spoortreinen en stoombooten, zoomede de passage-biljetten worden afzonderlijk opgemaakt voor:

a. militairen, behoorende tot het vaste kader van het Koloniaal werfdepot,
b. militairen, behoorende tot de suppletie-troepen van dat depot, bestemd voor Oost-Indië,

c. als voren, voor West-Indië (Curaçao),

d. als voren, voor idem (Suriname),

e. militaire getuigen, bedoeld bij § 4 hiervoren. Het bepaalde bij de beschikking van 30 April 1880, VIIIste Afd., n°. 74, (R. M. 1880, II, bladz. 114) moet daarbij worden opgevolgd. Door getuigen als hier bedoeld, worden alléén verstaan *getuigen in strafzaken, op last van de bevoegde rechterlijke autoriteit gedagvaard*, en

f. militaire gevangenen. Daaronder zijn evenwel niet begrepen die, welke — na van verlof te zijn achtergebleven of zich zonder verlof van hun korps of uit hunne standplaats te hebben verwijderd — naar hun korps worden teruggezonden, — evenmin de manschappen, die bij het Algemeen depot van discipline worden gedetacheerd.

Vervoer van militairen en militaire goederen over tramwegen. Aanschrijving M. v. O. van 22 September 1882, 6de afd. Intend., n°. 81.

Brengt, door deze, ten vervolge op § 5 der beschikking van 30 September 1881, Vde Afd., n°. 101 (R. M. 1881, I, bladz. 597), ter kennis van de landmacht, dat — in overleg met de directiën van de *Rotterdamsche tramweg-maatschappij te Rotterdam*, en van de *Société anonyme de chemins de fer économiques Néerlandais te Brussel* — zijn vastgesteld de hierbij gevoegde tarieven (Rec. Mil., bladz. 211 en 212) voor het vervoer van militairen, enz.

Aanvulling der bepalingen omtrent de assimilatie van muzikanten bij de Infanterie. Aanschrijving M. v. O. van 23 September 1882, 3de afd. Pers., n°. 46. Mededeeling van Z. M. besluit van 20 September 1882, n°. 14.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 4den September 1882, IIIde Afd., n°. 32;

Gezien het nader rapport van Onzen voornoemden Minister van den 18den September 1882, Kabinet, Litt. R²⁸;

Gelet op de bepalingen der wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* n°. 129), laatstelijk gewijzigd bij de wet van 29 Mei 1877 (*Staatsblad* n°. 114);

Gezien Onze besluiten van 28 September 1851, n°. 10, van 8 Maart 1879, n°. 15, en van 14 Februari 1881, n°. 7;

Hebben goedgevonden en verstaan, met aanvulling van den inhoud der onder (3) in de bijlagen B en C van Ons laatstgemeld besluit voorkomende bijzondere bepaling, het volgende vast te stellen:

»Ook wat het pensioen betreft, zullen de muzikanten zijn gelijk gesteld:

»de kapelmeeester aan den graad van adjudant-onderofficier; de onderkapelmeeester aan den graad van sergeant-majoor; en de overigen aan den graad »van sergeant.»

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht.

Onderricht in de rijkunst aan officieren van onbereden wapens en diensten, enz. Aanschrijving M. v. O. van 26 September 1882, 2de afd. Gen. Staf, n°. 28.

Het wenschelijk achtende, dat gedurende den aanstaanden winter, waar de gelegenheid dit toelaat, ook aan niet tot bereden korpsen behoorenden onderricht gegeven worde in de rijkunst;

Heeft goedgevonden te bepalen:

1°. Gedurende den aanstaanden winter zullen de oefeningen in de rijkunst, zoowel voor officieren van onbereden wapens en diensten, als voor de militaire studenten voor den geneeskundigen dienst en kweekelingen van 's Rijks veeartsenijschool, in de garnizoenen, waar zich bereden korpsen bevinden — te *Leiden* echter voor zooveel daartoe paarden beschikbaar zijn —, weder op den gebruikelijken voet plaats hebben.

2°. Tot het geven van bedoeld onderricht zal van 1 November tot 1 April a. s. een detachement van het 1ste regiment Huzaren, bestaande uit één luitenant, het noodige kader en verder personeel en 24 rijkspaarden te *Leeuwarden* gestationneerd worden.

3°. De Inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht zal de vereischte maatregelen nemen tot voorziening in den veterinairen dienst bij het sub 2°. bedoelde detachement.

4°. Ter voorziening in de behoefte aan fourage te *Leeuwarden* zal worden gehandeld naar het bepaalde bij de beschikking van 16 October 1863, n°. 55 I (*B. U.* blz. 921.)

Wijzigingen in de Algemeene Instructie betrekkelijk het kampeeren van troepen op de legerplaats bij *Millingen*. Aanschrijving M. v. O. van 23 September 1882, 2de afd. Gen. Stat., n°. 40.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat, ingevolge de bevelen des Konings, de vierde, vijfde, zesde en zevende alinea van artikel 38 der *Algemeene Instructie betrekkelijk het kampeeren van troepen op de legerplaats bij Millingen* zijn vervallen, terwijl voor de woorden »De gedecoreerden dragen daarbij de versierselen door het Gouvernement vastgesteld», voorkomende in de vierde alinea van artikel 40 van die Instructie, moet worden gelezen:

De gedecoreerden dragen daarbij de versierselen door den Koning verleend of met Zijner Majesteits toestemming aangenomen.

Gewijzigd exercitatie-reglement voor de Cavalerie. Ruiterschool te paard. Aanschrijving M. v. O. van 19 Augustus 1882, 2de afd. Gen. Staf, n°. 40.

Brengt, ten vervolge op de kennisgeving van 22 December 1881, IIde Afd., n°. 41 (*R. M.* 1881, II, bl. 299), door deze, ter kennis van de landmacht, dat, bij de Koninklijke Militaire Academie, van het gewijzigde *Exercitiereglement voor de Cavalerie*, thans in het licht is verschenen de *Wijzigingen in den grondslag van het onderricht en algemeene bepalingen en Wijzigingen in het Voorschrift betreffende het africhten van de paarden der Cavalerie*.

De prijzen waartegen voormeld onderdeel van genoemd reglement en elk der gemelde *Wijzigingen* verkrijgbaar worden gesteld, zijn: voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz. respectievelijk f 0,36, f 0,01^s en f 0,01^s en voor particulieren in den handel respectievelijk f 0,48, f 0,02 en f 0,02.

RECUEIL MILITAIR.

(26 OCTOBER — 25 NOVEMBER 1882.)

Vervoer van militairen en militaire goederen over tramwegen. Aanschr. M. v. O. van 4 Oct. 1882, 4e afd. Intend. n°. 68,

Brengt, door deze, ten vervolge op § 5 der kennisgeving van 30 September 1881, VIe Afd., n°. 101 (*R. M.* 1881, I, bladz. 597), ter kennis van de landmacht, dat — in overleg met de directiën van de *Geldersche stoomtramweg-maatschappij* te *Doetinchem* en van de *Rijnlandsche stoomtramweg-maatschappij* te 's *Gravenhage* — zijn vastgesteld de hierbij gevoegde tarieven (Zie *R. M.* bladz. 218 en 219) voor het vervoer van militairen enz.

Doet wijders opmerken dat door vorenstaande kennisgeving buiten werking gesteld worden de tarieven n°. 2 en 3, bij bovengemelde kennisgeving medegedeeld.

Akte van verband voor militaire studenten, die voor een benoeming tot officier van gezondheid bij het leger in Oost-Indië of de landmacht in West-Indië in aanmerking komen. Aanschr. M. v. O. van 12 Oct. 1882, 3e afd. Pers., n°. 98.

Brengt, door deze, ten vervolge op de dezerzijdsche beschikking dd. 13 Juni 1867, n°. 49 P (*B. U.*, bladz. 1030), ter kennis van de landmacht, dat door den Heer Minister van Koloniën is vastgesteld het hierbij gevoegde model der akte van verband, bedoeld bij het 2de lid van art. 24 van het voorschrift, behoorende bij het Koninklijk besluit van 19 Maart 1875, n°. 21 (*R. M.* 1875, II, bladz. 38).

Akte van verband.

Ik ondergeteekende (naam en voornamen voluit geschreven), wonende te _____, bestemd om te worden benoemd tot officier van gezondheid der 2de klasse bij het leger in *Nederlandsch-Indië* bij de landmacht in *West-Indië*, verbind mij bij deze, om, indien ik binnen den tijd van vijf jaren na mijn aankomst in Indië, hetzij op eigen verzoek, of wel tengevolge van dienstweigering, plichtverzuim of andere redenen (het geval van welbewezen lichaamsgebreken uitgezonderd), uit 's gouvernementsdienst word ontslagen, onverwijld aan het Rijk te zullen terugbetalen alle gelden, welke te mijnen behoefte, wegens kosten van opleiding voor den Indischen dienst, uitrusting en overtocht naar de Kolonie, van 's Rijkswege zijn of nog zullen worden voldaan.

Toelage aan apothekersbedienden bij 's Rijks magazijn van geneesmiddelen. Aanschr. M. v. O. van 13 Oct. 1882, 3e afd. Pers., n°. 19.

Op de voordracht van Onzen Minister van den 2den October 1882, IIIe Afd., n°. 25.

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen, dat voor militaire apothekersbedienden, dienstdoende bij 's Rijks magazijn van geneesmiddelen, ingeval van *tijdelijke* afwezigheid van hunne standplaats, het genot der toelage, bedoeld bij artikel 2 van Ons besluit van den 1sten October 1880, n°. 12, zal voortduren tot en met den dertigsten dag der afwezigheid.

Schadeloosstelling voor fourages over 1882/83. Aanschr. M. v. O. van 17 Oct. 1882, 6e afd. Intend. n°. 83. Mededeeling van Z. M. besluit van 11 Oct. 1882, n°. 22.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 7 October 1882, VIe afd., n°. 28.

Gezien de artikelen 40 en 41 van het provisioneel reglement van administratie bij de landmacht, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 1 Februari 1819, Litt. I^e.

Hebben goedgevonden en verstaan, te bepalen, dat, gedurende het tijdvak van 1 November 1882 tot en met 31 October 1883, de schadeloosstelling voor gemis van fourages, door de tot het houden van dienstpaarden gerechtigde generaals, hoofd- en verdere officieren te genieten, per dag en per paard, zal bedragen:

Bij voortdurend of tijdelijk verblijf:

te *Amersfoort*, zes en zestig cent (f 0,66); te *Amsterdam* en *Utrecht*, acht en zestig cent (f 0,68); te *Arnhem* en *Breda*, vier en zestig cent (f 0,64); te *Bergen op Zoom*, *Deventer*, 's *Gravenhage*, *Haarlem* en 's *Hertogenbosch*, vijf en zestig cent (f 0,65); te *Leiden*, zeven en zestig cent (f 0,67); te *Roermond*, zestig cent (f 0,60); te *Venlo* en *Zutphen*, drie en zestig cent (f 0,63); en in alle andere plaatsen, twee en zeventig cent (f 0,72).

Fourages over 1882/83. Aanschr. M. v. O. van 17 Oct. 1882, n°. 84.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat contracten zijn gesloten voor de levering van fourages, ten behoeve van de paarden bij het leger, voor den tijd van één jaar, ingaande 1°. November 1882, met de aannemers en tegen de prijzen, in den hierbij gevoegden staat vermeld. (Zie *R. M.*, bladz. 224).

De voorwaarden van levering zijn dezelfde als die, medegedeeld bij de dezerzijdsche kennisgeving van 13 October 1876, n°. 85 I (*R. M.* 1876, II, bl. 199).

Permanente Militaire Spoorweg-Commissie. Aanschrijving M. v. O. van 27 Oct. 1882, Gen. Staf, n°. 1.

Brengt, door deze, ten vervolge op de kennisgeving van 7 Januari jl. IIde Afd., n°. 23 (*R. M.* 1882, blz. 4), ter kennis van de landmacht, dat het aan Zijne Majesteit bij besluit van 15 October 1882, n°. 21, behaagd heeft, tot Lid der Permanente Militaire Spoorweg-Commissie te benoemen den heer E. J. B. H. M. ENGERINGH, chef van de diensten van handelszaken en van het mouvement der Maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen.

Keuring van revolvers en sabels voor de Vereeniging »Eigen Hulp». Aanschrijving M. v. O. van 1 Nov. 1882, Artill., n°. 28.

Gelet op een adres van het Bestuur der Coöperatieve Afdeeling der Vereeniging *Eigen Hulp* ten behoeve van zee- en landmacht;

Heeft goedgevonden te bepalen, dat de revolvers en sabels, die door de fabrikanten aan het bestuur van bovenbedoelde afdeeling ten behoeve harer leden worden geleverd, op aanvrage van dat bestuur aan den inspecteur der draagbare wapenen, bij diens onderhoorige inrichting zullen worden gekeurd, — mits:

1°. alleen sabels van de bestaande modellen ter keuring aangeboden worden, geheel opgesteld doch de gevesten niet geklonken, en in geen minder aantal te gelijk dan van tien stuks;

2°. door de Vereeniging in de modelzaal van den geweerwinkel worden gedeponeerd, door bevoegde autoriteiten gewaarmerkte, standmodellen van Infanterie, Grenadier- en Marine-Officierssabels;

3°. alvorens revolvers ter keuring aan te bieden, een model worde verstrekt, ingericht voor Rijks-munitie, ten einde ter beproeving der deugdelijkheid van stelsel en constructie te dienen en na goedkeuring aan den Geweerwinkel gedeponeerd te worden;

4°. alle opzendingen vrachtvrij plaats hebben, terwijl de goedgekeurde wapenen door of vanwege de Vereeniging moeten afgehaald worden;

5°. de kosten van het klinken der sabels benevens de verdere onkosten door de Vereeniging worden vergoed, en wél bij halfjaarlijksche stortingen ten kantore van den Arrondissementsbetaalmeester te 's Gravenhage, wiens hiervoor af te geven en, door de zorg van het Bestuur der voornoemde afdeling, tijdig ten raadhuize aldaar geviseerde quitantiën moeten worden ter hand gesteld aan den inspecteur der draagbare wapenen;

6°. de Vereeniging zorg drage voor de vervanging van bij de keuring gebroken sabelklingen of andere afgekeurde onderdeelen.

Beknopte uitgave van het Recueil Militair. Aanschrijving M. v. O. van 1 Nov. 1882, Secr., n°. 49.

Aan de autoriteiten der landmacht.

Ik heb de eer, U, bij deze, ten vervolge op mijne aanschrijving van den 22sten Juni 1880, 1ste Afd., Secretariaat, N°. 20 (*R. M.* 1880, II, blad. 148), mede te deelen, dat het 3de stuk van de *Beknopte uitgave* van het Recueil Militair, loopende over de jaren 1874—1881, weldra gereed is.

Aan ieder, die, op last van het Departement van Oorlog, een of meer exemplaren van het *Recueil Militair* voor zijn bureau, archief, korps of inrichting ontvangt, doe ik, ook nu weder kosteloos, een of meer exemplaren van bedoeld 3de stuk, met diezelfde bestemming, toekomen.

Tevens machtig ik U, en allen, die onder Uwe bevelen staan, om, na 31 December 1882, voor zooveel het genoemd tijdvak van 1874—1881 betreft, het oorspronkelijk Recueil Militair buiten gebruik te laten en dus alleen het meergenoemde 3de stuk der *Beknopte Uitgave* van het Recueil Militair te raadplegen, behoudens deze voorloopige uitzondering, dat de deelen van het oorspronkelijke Recueil nog tot nader order geraadpleegd moet worden voor een aantal beschikkingen, aanschrijvingen en kennisgevingen, betrekking hebbende op de navolgende zeven onderwerpen:

1°. Provisioneel reglement van administratie voor de landmacht en voorschriften betreffende de inwendige administratie der korpsen;

2°. De weduwen- en weezenkas voor de officieren der landmacht;

3°. Het militair onderwijs bij de korpsen;

4°. De nationale militie;

5°. De schutterijen;

6°. De militaire bakkerijen;

7°. Het vervoer per stoomboot of langs spoorwegen.

Een opgave van deze beschikkingen aanschrijvingen en kennisgevingen is vervat in de tabel (zie *R. M.* blz. 230—232), welke, als behoorende tot deze aanschrijving, met haar in het Recueil Militair van 1882 wordt geplaatst en voorts, *afzonderlijk* gedrukt, aan elk exemplaar van het 3de stuk der *Beknopte Uitgave* — dat eerlang zal worden verzonden — wordt toegevoegd.

Regeling van het militair onderwijs bij de landmacht. Aanschrijving M. v. O. van 1 Nov. 1882, Gen. Staf, n°. 85. Mededeeling van Z. M. besluit van 28 Oct. 1882, n°. 28.

Overwegende, dat de toepassing van het *Voorschrift tot regeling der opleiding van onderofficieren tot den rang van 2de Luitenant der Infanterie en van 2de Luitenant-Kwartiermeester*, ingevoerd krachtens het bepaalde sub 2°. a, van Ons besluit van 12 April 1880, N°. 32, eenige leemten heeft aan het licht gebracht, wier aanvulling wenschelijk is;

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 23 October 1882, IIde Afd., N°. 8;

Hebben goedgevonden en verstaan:

1°. het hierboven vermelde *Voorschrift* in te trekken en te vervangen door het *Voorschrift tot regeling der opleiding van onderofficieren tot den rang van 2de Luitenant der Infanterie en van 2de Luitenant-Kwartiermeester*, zooals het bij dit besluit is gevoegd;

2°. te bepalen, dat dit *Voorschrift* op 1 November a. s. in werking zal treden.

VOORSCHRIFT tot regeling van de opleiding van onderofficieren tot den rang van 2de luitenant der infanterie en van 2de luitenant-kwartiermeester.

I. *Regeling van het wetenschappelijk onderwijs bij het wapen der infanterie tot opleiding van onderofficieren tot den rang van 2de luitenant bij dat wapen.*

§ 1. Ten einde onderofficieren, die aan de daartoe gestelde eischen voldoen, de gelegenheid te verschaffen, zich de kennis eigen te maken, die tot het verkrijgen van den rang van 2de luitenant der infanterie wordt gevorderd, zal aan hen, die daartoe in de termen vallen, wetenschappelijk onderwijs worden gegeven.

De inrichtingen daarvoor bestemd, zijn:

- A. *Cursussen*, en
- B. *Hoofdcursussen*.

De Inspecteur van het militair onderwijs is met het toezicht op deze inrichting — wat het onderwijs aangaat — belast.

Bovendien zal bij de onderdeelen der korpsen, mits ter sterkte van een bataljon of daarboven, een *voorbereidende school* zijn, om onderofficieren en korporaals in de gelegenheid te stellen, het vóór hunne indiensttreding geleerde te onderhouden en tevens om hen, die daartoe aanleg bezitten, de kennis te doen verkrijgen, die voor een toelating op de cursussen gevorderd wordt.

A. *De Cursussen.*

§ 2. Bij den staf van elk regiment infanterie en bij het instructie-bataillon zal een cursus gevestigd zijn, onder het rechtstreeksch beheer staande van den commandant van het korps, waartoe zij behooren.

Tot den cursus worden alleen onderofficieren toegelaten.

Het getal leerlingen der cursussen is onbepaald, behalve bij het instructie-bataillon, waar niet meer dan 30 onderofficieren de lessen van den cursus mogen volgen.

Het onderwijs bij de cursussen wordt in den regel door officieren gegeven; blijkt zulks voor enkele vakken aan bezwaren onderhevig te zijn, dan kan door den Minister van Oorlog machtiging worden verleend het

onderwijs in die vakken op te dragen aan burgerleeraren, in de standplaatsen der cursussen gevestigd.

B. De Hoofdcursussen.

§ 3. Er zijn twee hoofdcursussen, gevestigd te *Kampen* en te 's *Hertogenbosch*.

De hoofdcursus te *Kampen* dient tevens tot opleiding van onderofficieren tot den rang van 2de luitenant-kwartiermeester.

De leerlingen dezer hoofdcursussen vormen twee afzonderlijke compagniën, welke zelfstandige onderdeelen uitmaken, respectievelijk van het instructie-bataillon en van het korps infanterie te 's *Hertogenbosch* in garnizoen.

Het bevel over elke dezer compagniën is aan een kapitein, tevens Directeur van den hoofdcursus opgedragen.

Het aantal onderofficieren, dat tot de hoofdcursussen kan worden toegelaten, wordt jaarlijks door den Minister van Oorlog bepaald, in overeenstemming met het vermoedelijke aantal vacatures voor den rang van officier bij het leger hier te lande en bij dat in *Oost-Indië* te zamen genomen.

Ingeval meer onderofficieren aan het hieronder omschreven toelatings-examen hebben voldaan, dan op de hoofdcursussen geplaatst kunnen worden, zullen zij, die de eerste nummer naar de orde der kunde verkregen hebben, het eerst voor een plaatsing in aanmerking komen.

De hoofdcursussen hebben twee klassen of studie jaren; de laagste klasse wordt de 1ste, de hoogste de 2de genoemd.

De leerlingen der hoofdcursussen zijn van allen korps- en garnizoensdienst vrijgesteld.

Die der 1ste klasse, dus ook zij, die met 1 October in de 2de klasse overgaan, keeren van 15 Juli tot en met ult^o. September naar hunne korpsen terug, voorzover zij niet tot het vaste kader van het instructie-bataillon behooren, om aldaar aan alle dienstverrichtingen deel te nemen. Laatstgenoemde categorie van leerlingen wordt gedurende dien tijd met hetzelfde doel bij een der regimenten infanterie gedetacheerd.

De leerlingen van den hoofdcursus mogen niet langer dan twee jaren in dezelfde klasse doorbrengen, tenzij de oorzaak van niet te kunnen overgaan of niet aan het officiers-examen te kunnen deelnemen, aan ziekte moet worden toegeschreven.

Zij, die aan het nader te omschrijven officiersexamen voldoen, zullen, voor zoover er vacatures zijn, tot 2de luitenant worden benoemd, hetzij bij het leger hier te lande, hetzij bij dat in *Oost-Indië*, zoo mogelijk naar hunne keuze. Kunnen zij, naar de raagorde bij dat examen verkregen, niet bij het leger hunner keuze worden geplaatst, dan komen diegenen dezer categorie, welke bovenaan staan, het eerst voor een plaatsing bij het andere leger in aanmerking, tenzij die plaatsing niet door hen wordt begeerd.

Aan onderofficieren, die op deze wijze niet in aanmerking kunnen komen voor een plaatsing als 2de luitenant, zal vergund worden ten tweeden male de lessen in de hoogste klasse van den hoofdcursus te volgen en een volgend jaar wederom aan het officiersexamen deel te nemen. Slagen zij dan niet, of kunnen zij dan weder niet voor een plaatsing naar hunne keuze in aanmerking komen, dan worden zij van den hoofdcursus verwijderd.

Toelating tot de Hoofdcursussen.

§ 4. De onderofficieren, die tot de hoofdcursussen wenschen te worden toegelaten, moeten zijn ongehuwd, op den 1sten October van het jaar,

waarin zij bij die inrichtingen worden gedetacheerd, den ouderdom van 19 jaar hebben bereikt, drie jaren in dienst zijn en minstens één jaar den graad van onderofficier hebben bekleed. Verder moeten zij door practische geschiktheid, gedrag en dienstijver uitmunten en bovendien voldaan hebben aan een toelatingsexamen.

Uit een bij de korpsen in te stellen geneeskundig onderzoek moet tevens hunne geschiktheid voor den militairen stand blijken.

Het toelatingsexamen, waarvan de omvang door den Minister van Oorlog wordt bepaald, wordt in de maanden Augustus en September afgenomen door een commissie, eveneens door dien Minister te benoemen.

Deze commissie houdt het ééne jaar te *Kampen*, het andere te 's *Hertogenbosch* zitting. Zij brengt van hare bevinding een verslag uit, dat door tusschenkomst van den Inspecteur van het militair onderwijs aan den Minister van Oorlog wordt ingediend, die omtrent de toelating beslist.

Onderwijs op de Hoofdcursussen.

§ 5. Het onderwijs in de verschillende vakken wordt op de hoofdcursussen door officieren en burgerleeraren, daartoe door den Minister van Oorlog aan te wijzen, gegeven.

Aan de laatsten worden bij voorkeur de letterkundige vakken en zoo noodig, de natuurkunde, ter behandeling opgedragen.

Het onderwijs op de hoofdcursussen omvat: de Nederlandsche, Fransche en Hoogduitsche talen, de geschiedenis, de aardrijkskunde, de stelkunde, de meetkunde, de gonio- en trigonometrie, de beginselen der beschrijvende meetkunde, der analytische meetkunde en der natuurkunde, het landmeten en waterpassen, de dienst- en exercitiereglementen, de militaire wetten, de compagnies-administratie, de wapenleer, de velddienst en tactiek, de versterkingskunst en pionierdienst, het rechtlignig- en het topographisch teekenen, het exerceeren, het schermen en de gymnastiek. Bij de talen moet ook de spraakkunst worden behandeld.

Het getal der in deze § aangewezen vakken kan door den Minister van Oorlog worden uitgebreid.

Overgangsexamen van de 1ste tot de 2de klasse van den Hoofdcursus.

§ 6. Om van de 1ste tot de 2de klasse van den hoofdcursus over te gaan, moeten de leerlingen een examen afleggen, dat in de maand Juni bij die inrichting wordt afgenomen door commissiën, uit de officieren, werkzaam bij de hoofdcursussen, samengesteld.

De commandeerende officieren van de korpsen, waartoe de hoofdcursussen behooren, zijn voorzitters dier commissiën, welke omtrent hare bevindingen, verslag uitbrengen aan den Inspecteur van het militair onderwijs, die tot den overgang der leerlingen in de 2de klasse machtiging verleent.

Bij verschil van gevoelen tusschen dien Inspecteur en de commissie, beslist de Minister van Oorlog.

§ 7. Het overgangsexamen loopt over de volgende vakken:

a. de Talen.

1°. De kennis van de *Nederlandsche taal* en de bedrevenheid om zich daarin mondeling en schriftelijk zuiver en duidelijk uit te drukken. Zulks zal o. a. moeten blijken uit het samenstellen van opstellen.

Het maken van dienstbrieven en rapporten.

2°. Genoegzame bekendheid met de *Fransche taal*, om haar te kunnen

lezen en verstaan en een stuk, uit een historisch of letterkundig werk, met behulp van een woordenboek, in het Nederlandsch te kunnen vertalen.

Het vertalen van een gemakkelijk prozastuk uit het Nederlandsch in het Fransch, insgelijks met behulp van een woordenboek.

3°. De *Hoogduitsche taal* in zooverre beoefend, dat de leerlingen een eenvoudig prozastuk in die taal kunnen lezen en verstaan.

b. de Geschiedenis.

De nieuwe geschiedenis van het begin der Fransche staatsomwenteling van 1789 tot het jaar 1848.

De Vaderlandsche geschiedenis met inbegrip van die der Nederlandsch-Oost-Indische bezittingen van het jaar 1795 tot 1848.

Bij het onderzoek naar de kennis der aspiranten in de geschiedenis, zal er meer op worden gelet, of zij een duidelijk begrip hebben van den algemeen loop der wereldgebeurtenissen, en van hun onderling verband, dan wel of zij uitvoerig bekend zijn met de verschillende veldslagen, gevechten, enz. in de hieraangegeven tijdvakken geleverd.

c. de Aardrijkskunde.

Bekendheid met de bijzondere natuur- en staatkundige aardrijkskunde van *Frankrijk, Duitschland, België* en het *Britsche Rijk*, alsmede van hunne koloniën. Eenige kennis, wat deze Rijken betreft, van hunnen regeeringsvorm, hunne natuurlijke gesteldheid, voortbrengselen, bronnen van bestaan en van de wijze, waarop hunne legers worden voltallig gehouden, zonder daarbij in bijzonderheden aangaande de samenstelling dier legers af te dalen. Bekendheid met de voornaamste straatwegen en met de spoor- en waterwegen, die uit *Frankrijk, België* en *Duitschland* naar *Nederland* voeren.

d. de Stelkunde.

De reken- en meetkundige reeksen.

De leer der logaritmen en het gebruik van logarimentafels.

e. de Meetkunde.

De ligging en snijding van lijnen en vlakken; de tweevlakkige hoek; de berekening der oppervlakken en inhouden van veelvlakkige lichamen.

Vraagstukken hierop betrekkelijk.

f. de Gonio- en Trigonometrie.

De goniometrie; afleiding der voornaamste formules.

De vlakke driehoeksmeting met toepassingen, ook op werkstukken uit de werkdadige meetkunde.

g. de Beschrijvende Meetkunde.

De leerwijze der projectiën, de ligging en snijding van rechte lijnen en platte vlakken. Het oplossen van eenvoudige werkstukken daarop betrekking hebbende.

h. de Natuurkunde.

De algemeene eigenschappen van lichamen en krachten. De zwaartekracht en hare verschijnselen en wetten bij vaste lichamen, vloeistoffen en gassen.

(Onder dit laatste gedeelte moet dus in hoofdzaken worden begrepen: de valwetten; de slinger; enkelvoudige werktuigen; de wet van Pascal met toepassing op de hydraulische pers; de wet van Archimedes; soortelijk gewicht

en de verschillende wijzen om dat te bepalen; spankracht van gassen en luchtdruk met toepassing op barometers; wet van Boyle met toepassing op manometers, luchtpomp, zuig- en perspompen, hevel).

i. Exerctie- en Dienstreglementen.

De grondige kennis van de recruten-, compagnies- en bataljonsschool, benevens de bedrevenheid om de beide eerste te onderwijzen, en in de laatste als afdeelingscommandant of luitenant-adjutant te kunnen optreden.

Het voorschrift op het tirilleeren. Het voorschrift op den velddienst voor onderofficieren en korporaals van het leger. Het voorschrift betreffende de wapenen en schietoefeningen bij de infanterie. Het voorschrift op den inwendigen dienst. Het garnizoensreglement.

k. Het Rechtlĳnig Teekenen.

Het nauwkeurig en net uitvoeren van meetkundige constructiën, blijkbaar uit teekeningen door de examinandi over te leggen. De samenstelling van teekenschalen.

Programma van Examen ter verkrijging van den rang van 2de luitenant der infanterie.

§ 8. Na het doorloopen de 2de of hoogste klasse, worden de leerlingen, die, na een ingesteld geneeskundig onderzoek, voor den militairen dienst lichamelijk geschikt worden bevonden, voor het examen ter verkrijging van den rang van 2de luitenant bij het wapen in aanmerking gebracht.

De daarop betrekking hebbende voordrachten worden door den Inspecteur van het militair onderwijs aan de beslissing van den Minister van Oorlog onderworpen, onder overlegging van de extracten-stamboek, de extracten-straftregister, de geneeskundige verklaringen en de bewijzen van Nederlandschap dezer leerlingen. Bovendien zal uit een door hen onderteekend stuk moeten blijken, voor welk leger, hier te lande of in Indië, zij in aanmerking wenschen te komen of aan welk leger zij c. q. de voorkeur geven. Zijn zij minderjarig, dan wordt bovendien de schriftelijke toestemming hunner ouders of voogden vereischt, in het geval zij den wensch te kennen geven om bij laatstgenoemd leger te worden geplaatst.

Het examen wordt te 's Gravenhage afgenomen, door de vaste examen-commissie, neemt in de tweede helft der maand September een aanvang en loopt over de volgende vakken:

A. De Talen.

1°. De kennis van de *Nederlandsche taal* en de bedrevenheid om zich daarin mondeling en schriftelijk, zuiver, beknopt en duidelijk uit te drukken. Zulks zal o. a. moeten blijken uit het samenstellen van opstellen, brieven en rapporten.

2°. De *Fransche taal*.

Het schrijven onder dicté van een stuk uit een historisch of letterkundig werk en de overzetting er van in het Nederlandsch, zonder gebruik van een woordenboek te maken.

Het vertalen van een niet te moeilijk prozastuk uit het Nederlandsch in het Fransch, waarbij het gebruik van een woordenboek wordt toegestaan.

Het Fransch lezen met een beschaafde uitspraak en het voor de vuist vertalen van het gelezene.

3°. De *Hoogduitsche taal*.

Genoegzame bekendheid met die taal, om haar te kunnen lezen en verstaan

en zonder behulp van een woordenboek een stuk uit een historisch of letterkundig werk in het Nederlandsch te kunnen vertalen.

Een overeenkomstige bekendheid met de *Engelsche taal* zal tot aanbeveling strekken.

B. *De Geschiedenis.*

De geschiedenis van 1848 tot op den tegenwoordigen tijd; in het bijzonder de Vaderlandsche geschiedenis, met inbegrip van die onzer Oost-Indische bezittingen gedurende dat tijdvak. Bij het onderzoek naar de kennis der aspiranten in de geschiedenis zal er meer op worden gelet of zij een duidelijk begrip hebben van het onderling verband tusschen de wereldgebeurtenissen en van het algemeen verloop van een oorlog gedurende het hier aangegeven tijdvak, dan wel of zij uitvoerig bekend zijn met de verschillende daarin geleverde veldslagen, gevechten, enz.

C. *De Aardrijkskunde.*

1°. De gronden der wiskundige aardrijkskunde. Algemeene bekendheid met ons zonnestelsel en de voornaamste wereldlichamen daar buiten; de gedaante en bewegingen der aarde; de verschijnselen, welke uit die bewegingen en uit de beweging der maan om de aarde ontstaan; de bepaling van plaatsen op de aarde; een en ander, voor zooveel noodig, duidelijk weten te maken met behulp der aardglobe.

2°. De voornaamste verschijnselen op het gebied der natuurkundige aardrijkskunde:

Beknopt begrip aangaande de vaste of vloeibare oppervlakte der aarde en de verschijnselen, die zich daarop voordoen; den dampkring, het klimaat, de voortbrengselen en de bewoners der aarde.

3°. Uitvoerig de aardrijkskunde van Nederland en van zijne Koloniën; kennis van de hoofdtrekken der staatsinrichting en van de verdedigingsliniën van Nederland.

D. *De Analytische Meetkunde.*

Van dit vak zullen de beginselen alleen in zooverre behandeld worden als vereischt wordt tot recht begrip van graphische voorstellingen. Men kan zich daartoe bepalen tot de leerwijze der coördinaten, met toepassing op het punt en de rechte lijn in het platte vlak. De vergelijkingen der rechte lijn in het platte vlak, met eenvoudige werkstukken daarop betrekkelijk.

e. *Landmeten en Waterpassen.*

Bekendheid met de inrichting en het gebruik van de meest voorkomende meetinstrumenten, met name: meetkruis, astrolabium, boussole en planchet, alsmede met sextant of theodoliet.

Het oplossen van eenvoudige werkstukken op het terrein, zóó met deze instrumenten, als alleen gebruik makende van baken en meetketting.

Het opmeten van terrein op pas en oog; het inschetsen van opgemeten terrein.

Bekendheid met het timmermans- en fleschjes-waterpas, en met het niveau cercle van Lenoir, of eenig ander waterpasinstrument. Een begrip van het uitvoeren eener waterpassing.

Kennis van de inrichting van topographische kaarten, ook van dezulken waarop hellend terrein wordt voorgesteld.

Het kunnen „lezen” van topographische kaarten zal vereischt worden.

f. de Natuurkunde.

Als bij het overgangsexamen van de 1ste tot de 2de klasse, onder *h* is vermeld, benevens:

Kennis van de hoofverschijnselen door warmte voortgebracht. De inrichting en het gebruik der meest voorkomende thermometersoorten. In hoofdzaken: de eigenschappen der dampen met toepassing op de inrichting van stoomwerktuigen.

De wetten van terugkaatsing en breking van lichtstralen met de voornaamste toepassingen. Een denkbeeld van de inrichting van kijkers en telescopen.

Hoofverschijnselen van magneetkracht en electriciteit met toepassing op de meest voorkomende en eenvoudigste werktuigen om electriciteit op te wekken.

Bij het examen in de natuurkunde zal meer bepaald op praktische toepassing van het geleerde voor het dagelijksche leven worden gelet. Wetenschappelijke beschouwingen worden niet vereischt.

g. Exerctie- en Dienstreglementen.

Grondige kennis van de recruten-, compagnies- en bataljonsschool, benevens de bedrevenheid om de beide eerste te onderwijzen en in de laatste als afdeelingcommandant of luitenant-adjutant te kunnen optreden.

Het voorschrift op het tirilleeren.

Het voorschrift betreffende de wapenen en de schietoefeningen bij de infanterie.

Het voorschrift op den inwendigen dienst der infanterie.

Het garnizoensreglement.

h. Militaire wetten en Administratie.

De wetten betreffende de inkwartiering, — met de reglementaire bepalingen en de voorschriften ter uitvoering daarvan — op de bevordering, het ontslag en het op pensioen stellen van officieren der landmacht, en tot regeling der pensioenen bij de landmacht.

In hoofdzaken: de kennis van het reglement van krijgstucht, van het crimineel wetboek voor het krijgsvolk te lande en van de rechtspleging bij de landmacht.

Eenige kennis der oorlogsgebruiken.

Bekendheid met de voornaamste bepalingen der wetten op de militie en de schutterijen.

Bekendheid met de wijze, waarop de administratie moet gevoerd worden bij compagnieën en bij detachementen van mindere sterkte, alsmede met de voorschriften betreffende het vervoer van die detachementen en de bijzondere voorschriften voor het vervoer van miliciens bij opkomst onder de wapenen en bij vertrek met groot verlof.

i. Wapenleer.

Algemeene kennis der draagbare wapenen hier te lande en in Oost-Indië in gebruik.

Eene grondige kennis van het Nederlandsch infanteriegeweer: samenstelling werking, onderhoud, munitiën. Een juist denkbeeld van de kogelbaan in het algemeen, en in het bijzonder bekendheid met de banen, die het Nederlandsch infanteriegeweer oplevert; de bestreken ruimten, trefkans en uit-

werking op verschillende afstanden, dus grondige bekendheid met het geweer als vuurwapen.

Eenig begrip omtrent de inrichting en de uitwerking van het Fransche, het Duitsche en het Belgische infanteriegeweer.

Eenige bekendheid met de soorten van vuurmonden bij de Nederlandsche artillerie, zoo hier te lande als in *Oost-Indië* in gebruik, en met de soorten van projectielen, de afstanden waarop, en de doelen waartegen zij worden aangewend; een denkbeeld aangaande het laden en richten bij die vuurmonden.

Hierbij zal niet te veel in bijzonderheden worden getreden.

k. Velddienst en Tactiek.

De verschillende onderwerpen, behandeld in het »Voorschrift op den velddienst voor het Nederlandsche leger»

Bij de behandeling van den velddienst zal er tevens op worden gelet, of de aspirant de regels oordeelkundig weet toe te passen in bepaalde gevallen en een op de kaart gegeven terrein, en of hij duidelijke en juiste rapporten, vergezeld van eenvoudige doch duidelijke terreinschetsen, kan vervaardigen.

In hoofdzaak de elementaire tactiek der drie wapens en de beginselen der toegepaste tactiek, vooral met betrekking tot het infanteriegevecht.

l. Versterkingskunst en Pionierdienst.

De vluchtige versterkingskunst in haren geheelen omvang.

In hoofdzaken: de veldversterkingskunst; meer in bijzonderheden: het vervaardigen en het gebruik van hindernissen en beletselen, de dekkingen tegen vijandelijk vuur. De eenvoudigste wijzen om bestaande gemeenschapsmiddelen onbruikbaar te maken en onbruikbaar gemaakte te herstellen; het maken van veldbruggen.

Van de duurzame versterkingskunst: een denkbeeld van de voornaamste hoofdstelsels van bevestiging, met name het gebastioneerde en polygonale stelsel. De benamingen en het doel van de verschillende werken, die eene duurzame versterking uitmaken, ook van forten en dijkposten, de gemeenschap tusschen die werken en hunne onderlinge bestrijking.

Een algemeen denkbeeld omtrent den aanval en de verdediging van duurzame versterkingen, vooral aangaande de rol, die de infanterie daarbij te vervullen heeft.

m. Het Rechtlĳnig en het Topographisch Teekenen.

Voldoende bedrevenheid in het rechtlĳnig teekenen om teekeningen van eenvoudige veldwerken te kunnen samenstellen.

De bedrevenheid in dit vak zal moeten blijken uit teekeningen van meetkundige constructiën en veldwerken, door den aspirant ontworpen en vervaardigd.

Bovendien zal hij een kopie van het plan eener duurzame versterking of andere teekening moeten overleggen en die kunnen verklaren.

Ook zullen de aspiranten een eenvoudige topographische teekening moeten overleggen.

De echtheid der teekeningen moet door den officier, met het geven van onderwijs in het teekenen belast, gewaarmerkt worden.

Verwijdering van den hoofdcursus.

§ 9. Leerlingen, die zich berispelijk gedragen, of wier vlijt te wenschen overlaat, zullen of tijdelijk of voor altijd van den hoofdcursus worden verwijderd.

De tijdelijke verwijdering zal plaats hebben voor minstens den verderen duur van het loopende studiejaar.

Ook zullen van den hoofdcursus voor altijd verwijderd worden de leerlingen, van wie het blijkt, dat zij door gemis aan aanleg de studiën niet kunnen volgen. De voordrachten tot verwijdering van den hoofdcursus worden, in duplo, door tusschenkomst van den Inspecteur van het militair onderwijs aan den Minister van Oorlog ingediend, die omtrent de verwijdering beslist.

II. *Opleiding van onderofficieren tot den rang van 2de luitenant-kwartiermeester.*

§ 10. Tot den hoofdcursus te *Kampen* wordt een bepaald getal onderofficieren toegelaten, dat jaarlijks door den Minister van Oorlog wordt vastgesteld, in overeenstemming met het vermoedelijk aantal vacatures voor 2de luitenant-kwartiermeester bij het leger hier te lande en bij dat in *Oost-Indië*.

De eischen van toelating en de bepalingen betreffende de plaatsing op den hoofdcursus zijn geheel gelijkloidend met die van de aspiranten naar den rang van 2de luitenant bij de infanterie, met dien verstande evenwel, dat zij, die voor 2de luitenant-kwartiermeester wenschen te worden opgeleid, geen examens behoeven af te leggen in de exercitie- en dienstreglementen. Daarentegen zal er bijzonder op worden gelet, dat zij een duidelijk leesbare hand schrijven.

Aan bedoeld examen zal zoowel door leerlingen van de cursussen als door andere onderofficieren — ook van de overige wapens — kunnen worden deelgenomen.

Voor de hierbedoelde categorie van onderofficieren heeft de hoofdcursus twee studie jaren. Het eerste studiejaar wordt de 1ste, het tweede studiejaar de 2de klasse genoemd. De leerlingen mogen niet langer dan twee jaren in dezelfde klasse doorbrengen, tenzij de oorzaak van niet te kunnen overgaan of niet aan het officiersexamen te kunnen deelnemen, aan ziekte moet worden toegeschreven.

De leerlingen van den hoofdcursus zijn, evenals die van de hoofdcursussen voor de infanterie, van alle korps- en garnizoensdiensten vrijgesteld. Die der 1ste klasse, dus ook zij, die met 1 October in de 2de klasse overgaan, keeren, voor zoover zij niet tot het vaste kader van het Instructiebataillon behooren, van 15 Juli tot en met ultimo September naar hunne korpsen terug, om, hetzij bij een compagnie te worden ingedeeld om aldaar administratieve diensten, bijv. als fourier, te verrichten, of wel op het bureau van den kwartiermeester werkzaam te worden gesteld.

Zij, die deel van het vaste kader van bedoeld bataillon uitmaken, worden gedurende dien tijd tot het verrichten van dezelfde diensten, bij een der regimenten infanterie gedetacheerd.

Zij, die aan het nader te noemen eindexamen voldoen, zullen, voor zoover er vacatures zijn, tot 2de luitenant-kwartiermeester worden benoemd, hetzij bij het leger hier te lande, hetzij bij dat in *Oost-Indië*.

Aan onderofficieren, die op deze wijze niet voor een plaatsing in aanmerking komen, zal worden vergund ten tweede male de lessen in de hoogste klasse van den hoofdcursus te volgen en een volgend jaar wederom aan het officiers-examen deel te nemen.

Slagen zij dan niet, of komen zij dan weder niet voor een plaatsing in aanmerking, dan worden zij van den hoofdcursus verwijderd.

Onderwijs op den Hoofdcursus.

§ 11. Het onderwijs in de wis- en letterkundige vakken op den hoofdcursus

der infanterie te *Kampen*, wordt, voor zooveel noodig, ook door deze onder-officiëren bijgewoond.

Het onderwijs op den hoofdcursus omvat: de Nederlandsche-, Fransche en Hoogduitsche talen, de geschiedenis, de aardrijkskunde, de stelkunde, de meetkunde, de beginselen der natuurkunde, de dienstreglementen, de militaire wetten, de verschillende militaire administratieve vakken, de beginselen der methode van enkel en dubbel boekhouden, en de eerste beginselen der warenkennis.

Het getal der in deze § aangewezen vakken kan door den Minister van Oorlog worden uitgebreid.

Overgangsexamen van de 1ste tot de 2de klasse van den Hoofdcursus.

§ 12. Om van de 1ste in de 2de klasse van den hoofdcursus over te gaan moeten de leerlingen een examen afleggen, dat in de maand Juni wordt afgenomen door dezelfde commissie, die voor het overgangsexamen van de leerlingen bij den hoofdcursus der infanterie zitting neemt.

Dit examen heeft den volgende omvang:

- a. de talen,
- b. de geschiedenis,
- c. de aardrijkskunde,
- d. de stelkunde,
- e. de meetkunde en
- f. de natuurkunde,

zooals voor de onderofficiëren van den hoofdcursus voor de infanterie, bij den overgang van de 1ste tot de 2de klasse, aangaande die vakken is bepaald.

g. de militaire administratie, omvattende:

1°. grondige kennis van de wijze, waarop die administratie in vredetijd wordt gevoerd, bij compagnieën, eskadrons en batterijen, alsmede bij detachementen van mindere sterkte;

2°. Voldoende kennis van de reglementaire bepalingen en voorschriften, betreffende de huisvesting, legering, nachtligging, kleeding, bewapening en voeding van officieren, onderofficiëren en minderen, benevens de geldelijke tegemoetkomingen aan en ten behoeve van hen en de stalling en voeding van paarden; den dienst der transporten en het vervoer van troepen. Een en ander in tijd van vrede.

h. kennis van het reglement op den inwendigen dienst voor de bereden en onbereden wapens en van het garnizoensreglement.

Voor de onderofficiëren, dingende naar den rang van 2de luitenant-kwartiermeester bij het Oost-Indische leger zullen de eischen betreffende de administratieve vakken en de reglementen dienovereenkomstig gewijzigd worden.

Programma van examen ter verkrijging van den rang van 2de luitenant-kwartiermeester.

§ 13. Na het doorloopen der 2de of hoogste klasse worden de leerlingen voor het afleggen van het examen ter verkrijging van den rang van 2de luitenant-kwartiermeester in aanmerking gebracht, met inachtneming, voor zooveel noodig, van hetgeen daaromtrent in de tweede alinea van § 8 voor de aspirant-officiëren der infanterie is bepaald. Het examen, dat op hetzelfde tijdstip een aanvang neemt en ten overstaan derzelfde commissie wordt afgenomen als in de derde alinea van genoemde § wordt aangegeven, omvat:

- a. de talen,
- b. de aardrijkskunde,

- c. de geschiedenis,
- d. de natuurkunde,

zooals voor de onderofficieren, dingende naar den rang van 2de luitenant der infanterie, aangaande die vakken is bepaald;

- e. de dienstreglementen en militaire wetten;

De voorschriften op den inwendigen dienst voor de bereden en onbereden wapens, het garnizoensreglement, de wet betreffende de inkwartiering — met de reglementaire bepalingen en de voorschriften ter uitvoering daarvan — op de bevordering, het ontslag en het op pensioen stellen van officieren der landmacht en tot regeling der pensioenen bij de landmacht. Bekendheid met de voornaamste bepalingen der wetten op de militia en de schutterijen. In hoofdzaken: de kennis van het reglement van krijgstucht, van het crimineel wetboek voor het krijgsvolk te lande en van de rechtspleging bij de landmacht. Eenige kennis der oorlogsgebruiken.

f. Een grondige kennis, theoretisch en practisch, der militaire administratie, met betrekking tot:

1°. de wijze, waarop de administratie wordt gevoerd bij compagnieën, eskadrons, batterijen, detachementen, bataljons en hoofdadministratiën van korpsen;

2°. de voorschriften aangaande de inrichting en het beheer der bakkerijen, het nachtleger, de fondsen bij de korpsen van het leger, de weduwen- en weezenkas der officieren, het aanhouden van het stamboek;

3°. hetgeen in § 12 bij g sub 2°. wordt vermeld.

Wanneer omtrent een of ander van het hier vermelde bijzondere bepalingen of voorschriften voor tijden van oorlog zijn vastgesteld, zal de aspirant daarmede eveneens bekend moeten zijn.

- g. de warenkennis.

Van dit vak zullen de leerlingen slechts de beginselen behoeven te behandelen. Daartoe worden gerekend:

de kennis der eigenschappen, die de meest voorkomende levensmiddelen en fourages moeten bezitten, de keuring van deze voedingstoffen en de kennis hunner meest voorkomende vervalschingen (zonder scheikundige analyse); een oppervlakkige kennis der eigenschappen die de stoffen en goederen, die veel voor militair gebruik in aanmerking komen (zooals laken, wol, enz.), moeten bezitten.

- h. de beginselen der methode van enkel en dubbel boekhouden.

Voor de onderofficieren, dingende naar den rang van 2de luitenant-kwartiermeester bij het Oost-Indische leger, zullen de eischen betrekkelijk de administratieve vakken, de reglementen en de wetten dienovereenkomstig gewijzigd worden.

Verwijdering van den hoofdcursus.

§ 14. De bepalingen betreffende de verwijdering onder I voor de leerlingen van den hoofdcursus voor de infanterie vastgesteld, zijn ook voor de leerlingen van den hoofdcursus voor de militaire administratie van toepassing.

Mij bekend,

De Minister van Oorlog.

REUTHER.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit — met het daarbij vastgestelde VOORSCHRIFT — door deze, ter kennis van de landmacht;

En heeft goedgevonden tevens bij deze:

I. In te trekken de beschikking van den Minister van Oorlog van 19 April

1880, IIde Afd., N°. 156 (R. M. 1880, I, blz. 173), behoudens het daarin voorkomende Koninklijk besluit van 12 April 1880, N°. 32;

II. Te bepalen:

Voorbereidende school.

De vergunning om de voorbereidende school bij te wonen, kan door de regiments- en bataljonscommandanten worden verleend aan onderofficieren en korporaa's, die zich zulks door practische geschiktheid, goed gedrag en dienstijver waardig toonen en bovendien voldoende bedreven zijn in de theoretische en practische kennis der exercitie-reglementen voor hunnen graad vereischt.

Op de voorbereidende scholen wordt onderwijs gegeven in de volgende vakken:

de Nederlandsche en Fransche talen, de rekenkunde, de aardrijkskunde, de geschiedenis, alsmede in de dienst- en exercitie-reglementen, die bij het toelatingsexamen tot den cursus worden vereischt.

Zij, die tot het bijwonen van het onderwijs in aanmerking wenschen te komen, behoeven daarvoor geen examen af te leggen. Wanneer het echter blijkt, dat zij aanleg tot studie missen, of wanneer zij weinig ijver aan den dag leggen of hun gedrag berispelijk wordt, zullen zij van de school worden verwijderd.

De militairen, die aan het onderwijs deelnemen, moeten alle diensten mede verrichten; de lessen worden bij voorkeur in de avonduren gegeven door een of meer officieren, daartoe door den regiments- of bataljonscommandant aan te wijzen.

Bij het instructie-bataillon worden zoowel de wijze van toelating tot de voorbereidende school, als de regeling, de omvang en de aard van het aldaar te geven onderwijs overgelaten aan den commandant van genoemd bataillon, onder goedkeuring van den Inspecteur van het militair onderwijs.

A. De Cursussen.

De onderofficieren, die het onderwijs op de cursussen bijwonen, worden bij den staf van het regiment, waartoe zij behooren, gedetacheerd, en nemen in den regel aan alle diensten deel; met inachtneming evenwel van het daaromtrent bepaalde in de ministeriële aanschrijving van 8 Juni 1881, IIe Afd., n°. 9.

De cursussen hebben slechts één studiejaar; het wordt den leerlingen vergund, de lessen meermalen te volgen. Het onderwijs neemt 1 October een aanvang.

Op de cursussen wordt onderwijs gegeven in de navolgende vakken:

de rekenkunde, de stekunde, de meetkunde, de gronden der Nederlandsche en Fransche talen, de geschiedenis, de aardrijkskunde, de dienst- en exercitie-reglementen.

Vereischten om tot den Cursus te worden toegelaten.

Om tot den cursus te worden toegelaten moeten de onderofficieren door onberispelijk gedrag en dienstijver uitmunten. Zij moeten voldoende practische geschiktheid bezitten in de uitvoering der dienst- en exercitie-reglementen, alsmede de theoretische kennis van de recruten- en compagniesschool, van het voorschrift op het tirailleeren, van het voorschrift op den velddienst voor onderofficieren en korporaa's van het leger, van het voorschrift betreffende de wapenen en de schietoefeningen bij de infanterie en van de verplichtingen als guide in de bataljonsschool.

Voorts moeten zij met goed gevolg een toelatingsexamen afleggen, loopende over de volgende vakken:

A. *het Schrijven.*

Het schrift van den aspirant moet duidelijk en gemakkelijk leesbaar zijn.

b. *de Rekenkunde.*

Vaardigheid in de hoofdbewerkingen met geheele getallen, gewone en tiendeelige breuken en kennis der eigenschappen, waarop die bewerkingen steunen, kennis van het metrieke stelsel van maten en gewichten en van de leer der evenredigheden, met toepassingen.

Op grondige kennis der rekenkunde zal bijzonder worden gelet.

c. *de Nederlandsche taal.*

Kennis van de beginselen der spraakleer. De aspiranten moeten de taal zuiver kunnen spreken, en door een opstel over een gegeven onderwerp toonen, dat zij schriftelijk zonder grove fouten en in beschaafd Nederlandsch, hunne gedachten weten uit te drukken.

d. *de Fransche taal.*

Eenige bedrevenheid in het lezen en schriftelijk vertalen van niet te moeilijk Fransch proza, met behulp van een woordenboek.

e. *de Aardrijkskunde.*

De natuur- en staatkundige aardrijkskunde van de vijf werelddelen, doch slechts in hoofdzaken.

f. *de Geschiedenis.*

1°. Een schets in groote trekken van de oude geschiedenis en van die der middeleeuwen, als inleiding tot de nieuwe geschiedenis.

2°. Een algemeen overzicht van de nieuwe geschiedenis tot aan het jaar 1648; voornamelijk de kennis van de personen en gebeurtenissen, die een overwegenden invloed op de ontwikkeling der volken in het algemeen hebben uitgeoefend, of meer in het bijzonder op Nederland betrekking hebben gehad.

3°. De kennis van de Vaderlandsche geschiedenis tot 1568 in groote trekken. Van 1568 tot 1648 eenigszins meer in bijzonderheden.

Dit examen neemt in de tweede helft van Augustus of in het begin van September een aanvang en wordt bij de cursussen afgenomen door commissiën, welke daartoe door de korpscommandanten worden benoemd. De leeraren der cursussen maken deel dezer commissiën uit.

De voordrachten tot plaatsing op, zoomede tot verwijdering van de cursussen bij de regimenten infanterie, worden, onder overlegging van extracten uit de strafregisters der hierbedoelde onderofficieren, door tusschenkomst van de Divisiecommandanten en voorzien van hun advies, in duplo ingediend aan den Inspecteur van het militair onderwijs, die daaromtrent beslist. Bij verschil van gevoelen tusschen beide autoriteiten, beslist de Minister van Oorlog.

Dergelijke voordrachten, insgelijks door extracten uit de strafregisters vergezeld, op onderofficieren van het instructie-bataillon betrekking hebbende, worden rechtstreeks door den commandant van het bataillon aan den Inspecteur van het militair onderwijs toegezonden en aan zijn beslissing onderworpen.

De afdoening dezer voordrachten, welke met betrekking tot de plaatsing op den cursus tusschen 10 en 15 September bij genoemden Inspecteur moeten inkomen, wordt door hem ter kennisneming gezonden aan den Inspecteur der infanterie, en door dezen, ter uitvoering aan de Divisiecommandanten of aan den commandant van het instructie-bataillon.

Verwijdering van den Cursus.

Onderofficieren, die zich berispelijk gedragen of wier vlijt voortdurend te wenschen overlaet, zullen of tijdelijk of definitief van den cursus worden verwijderd. De tijdelijke verwijdering zal voor niet korter dan zes maanden plaats hebben. Ook zullen van den cursus definitief worden verwijderd de leerlingen, van wie het blijkt, dat zij, door gemis aan aanleg, de studiën niet kunnen volgen.

Officieren-onderwijzers der Cursussen.

Het onderwijs in de wis- en letterkundige vakken op den cursus bij de regimenten infanterie wordt door twee officieren, gegeven, welke daartoe door den regimentscommandant aan den Inspecteur van het militair onderwijs worden voorgedragen.

Een der luitenant-adjutanten van de bataljons, bij den staf van het regiment aanwezig, wordt door den regimentscommandant met het onderwijs in de dienst- en exercitie-reglementen belast.

Aan elk der beide eerstgenoemde officieren wordt een jaarlijksche toelage van f 200 toegekend en aan hen vrijstellingen van sommige diensten verleend, zooals in de ministeriële aanschrijving van 8 Juni 1881, IIe Afd., n°. 9, nader is omschreven.

De luitenant-onderwijzers, bij den hoofdcursus van het instructie-bataillon werkzaam, treden tevens als zoodanig bij den cursus van dat bataillon op.

*B. De Hoofdcursussen.**Toelating tot de Hoofdcursussen.*

Nopens al de onderofficieren, die aan de in § 4 van het Voorschrift gestelde eischen van leeftijd en diensttijd — ook in den graad van onderofficier — voldoen, zullen, wanneer zij het toelatingsexamen tot den hoofdcursus wenschen af te leggen, op 1 Augustus voordrachten bij den Inspecteur van het militair onderwijs moeten inkomen, vermeldende of zij, wat gedrag en dienstijver betreffen, al dan niet voor bedoelde gunst in aanmerking verdienen te komen.

Deze voordrachten worden op dezelfde wijze behandeld en afgedaan, als hierboven voor die tot plaatsing op of tot verwijdering van den cursus werd aangegeven. Behalve extracten-strafregister zullen evenwel ook extracten-stamboek en geneeskundige verklaringen betreffende deze onderofficieren moeten worden overgelegd. Bovendien zal uit een door hen ondertekend stuk moeten blijken: 1°. of zij voor 2de luitenant der infanterie, dan wel voor 2de luitenant-kwartiermeester, hier te lande of in Indië wenschen te worden opgeleid; 2°. aan welk der genoemde dienstvakken zij c. q. de voorkeur geven. Zijn zij minderjarig, dan wordt bovendien de schriftelijke toestemming hunner ouders of voogden vereischt, wanneer zij voor een plaatsing in Indië in aanmerking wenschen te komen. Het toelatingsexamen tot de hoofdcursussen wordt in de maanden Augustus en September afgelegd voor een commissie, door den Minister van Oorlog te benoemen, bestaande uit zeven leden, namelijk:

een lid der vaste examen-commissie;

drie onderwijzers van de hoofdcursussen te *Kampen* en te 's *Hertogenbosch*;

drie officieren van de overige regimenten infanterie, met verstande evenwel, dat geen officieren in deze commissie zitting kunnen nemen, die met het geven van onderwijs op de cursussen zijn belast.

Onderofficieren, die het onderwijs op een der cursussen niet hebben bijgewoond en aan de gestelde eischen voldoen, kunnen aan het toelatings-examen voor de hoofdcursussen deelnemen, onder voorwaarde, dat zij bovendien met goed gevolg het examen in dat gedeelte der geschiedenis afleggen, hetwelk voor toelating tot de cursussen wordt vereischt.

Het examen loopt over de volgende vakken:

a. de Talen.

1°. De kennis van de Nederlandsche taal en de bedrevenheid om zich daarin mondeling en schriftelijk, zuiver en duidelijk uit te drukken. Zulks zal o. a. moeten blijken uit het samenstellen van opstellen.

2°. Lezen en schriftelijk met behulp van een woordenboek vertalen van niet te moeilijk Fransch proza; hierbij zal grootere bedrevenheid getoond moeten worden dan voor de toelating tot den cursus wordt vereischt.

3°. Bekendheid met de Hoogduitsche, ook met de Engelsche taal zal tot aanbeveling strekken.

b. de Geschiedenis.

Van de algemeene geschiedenis, van het jaar 1648 tot 1789, de kennis van de personen en gebeurtenissen, die een overwegenden invloed op de ontwikkeling der volken hebben uitgeoefend of meer in het bijzonder op Nederland betrekking hebben gehad.

Meer in bijzonderheden de geschiedenis van Nederland en zijne koloniën van het jaar 1648 tot 1795.

Bij het examen in de geschiedenis zal meer op de kennis van de aanleiding tot de oorlogen en van hunne gevolgen, alsmede op een duidelijk begrip van het onderling verband der gebeurtenissen, dan wel op een uitvoerige bekendheid met de verschillende geleverde veldslagen, gevechten, enz. worden gelet.

c. de Aardrijkskunde.

Bekendheid met de natuur- en staatkundige aardrijksbeschrijving der werelddeelen; meer in bijzonderheden, met die van Europa.

d. de Rekenkunde.

Vaardigheid in de oplossing van eenvoudige rekenkundige vraagstukken, betrekking hebbende op hetgeen tot toelating voor den cursus wordt vereischt.

e. de Stelkunde.

De hoofdbewerkingen met geheele en gebroken vormen; de behandeling van wortelvormen en van vormen met gebroken en negatieve exponenten. De 2de en 3de machtsworteltrekking.

De theorie en de oplossing van vergelijkingen van den eersten graad met één of twee onbekenden.

De vergelijkingen van den tweeden graad met één onbekende.

Het oplossen van vraagstukken daarop betrekkelijk.

f. de Meetkunde.

De vlakke meetkunde tot en met het bepalen der inhouden van vlakke figuren. De meetkundige constructie van stelkundige vormen. Oplossing van vraagstukken, ook van die, welke door toepassing van stelkunde kunnen worden opgelost.

g. de Exerctie- en Dienstreglementen.

De kennis van de recruten- en compagniesschool, van het voorschrift op het tirailleen, het voorschrift op den velddienst voor onderofficieren en korporaa's van het leger, het voorschrift betreffende de wapenen en de schietoefeningen bij de infanterie en het reglement op den inwendigen dienst.

Officieren-onderwijzers bij de Hoofdcursussen.

De Kapitein-Directeurs der hoofdcursussen zijn belast met de leiding van en het toezicht over het aldaar te geven onderwijs. Zij treden tevens als onderwijzers op.

Bij den hoofdcursus te *Kampen* is bovendien aan zeven (7), en bij dien te *'s Hertogenbosch* aan vier (4) luitenants der infanterie het geven van onderricht opgedragen. De aspirant-kwartiermeesters, bestemd voor den dienst hier te lande of in *Oost-Indië*, zullen aan den hoofdcursus te *Kampen* onderwijs in de administratieve vakken ontvangen, respectievelijk van een luitenant-kwartiermeester tot het Nederlandsche leger behorende, en van een luitenant- of kapitein-kwartiermeester van het Indische leger, of van een' daartoe geschikten kwartiermeester van het leger hier te lande.

De Directeurs van den hoofdcursus genieten ieder een toelage van vier honderd gulden (ƒ 400), de luitenant-onderwijzers ieder een van drie honderd gulden (ƒ 300) 's jaars. Al de hier bedoelde officieren zijn van alle korps- en garnizoensdiensten vrijgesteld.

Verloven.

Aan de leerlingen der beide klassen van den hoofdcursus, die zulks verlangen, kan tegen het einde van het jaar een verlof van 10 à 12 dagen worden verleend.

Aan die der 1ste klasse kan, nadat zij het eerste studiejaar hebben doorloopen en het overgangsexamen van de 1ste tot de 2de klasse hebben afgelegd, van 1 tot 15 Juli en aan die der 2de klasse van 25 Juli tot 25 Augustus verlof worden gegeven.

Aan de Directeurs en aan de officieren-onderwijzers bij de hoofdcursussen kan, tijdens de afwezigheid der leerlingen, insgelijks van 25 Juli tot 25 Augustus verlof worden toegestaan, met dien verstande evenwel, dat één hunner steeds ter plaatse moet aanwezig blijven. Aan het verlof voor een maand, aan deze officieren toegekend, is het behoud van het volle traktement verbonden.

Alleen in buitengewone gevallen kunnen verloven tusschentijds worden toegestaan; voor langer dan vier dagen niet dan met toestemming van den Inspecteur van het militair onderwijs.

Kosten van het onderwijs.

De kosten van het onderwijs op de voorbereidende school, de cursussen en hoofdcursussen komen voor rekening van het Rijk. De leerlingen zullen zich echter op eigen kosten moeten voorzien van de boeken, atlansen, teekengereedschappen, enz., die door de officieren, met het toezicht op het onderwijs bij die inrichtingen belast, worden noodig geoordeeld.

Toezicht op het onderwijs bij de Cursussen.

Onverminderd de verantwoordelijkheid van den korpscommandant, wordt het toezicht op het onderwijs bij den cursus van het instructie-bataillon aan den Kapitein-Directeur van den hoofdcursus en bij de regimenten infanterie aan een deskundig kapitein opgedragen. Zonder een controle uit te oefenen die den geregelden gang van het onderwijs zou kunnen belemmeren, zullen

die kapiteins zich overtuigen, dat de onderwijzers voor hunne taak berekend zijn. Blijkt zulks niet het geval te zijn, of mist een onderwijzer de gave om zijn kennis aan anderen mede te deelen, dan moet hij door hien aan den korpscommandant en door dezen aan den Inspecteur van het militair onderwijs ter vervanging worden voorgedragen.

Alle voorstellen, het onderwijs betreffende, worden door bedoelde kapiteins aan den korpscommandant ingediend, die daaromtrent de beslissing inroeft van den Inspecteur van het militair onderwijs.

Overgangsbepalingen betreffende de regeling der opleiding van wachtmeesters tot den rang van 2de luitenant der cavalerie.

Bij den hoofdcursus voor de infanterie te 's Hertogenbosch worden nog tijdelijk wachtmeesters der cavalerie voor den rang van 2de luitenant bij dat wapen opgeleid.

Met het oog op de latere opheffing dezer categorie van onderofficieren zullen evenwel geene nieuwe leerlingen van bedoeld wapen tot dien hoofdcursus worden toegelaten.

Aan de tegenwoordige leerlingen zal in geen geval vergund worden, langer dan twee jaren in de hoogste klasse door te brengen, dus onaan gezien het aantal plaatsen, dat jaarlijks voor onderofficieren, dingende naar den rang van 2de luitenant der cavalerie, mocht worden opengesteld.

Zij zullen in het algemeen de lessen van de onderofficieren der infanterie bij genoemden hoofdcursus volgen, met uitzondering der lessen in de dienst- en exercitie-reglementen, die door een luitenant der cavalerie zullen worden gegeven, aan wien bovendien het onderwijs in de rij- en africhtingskunst, de cavalerie-exercitiën en het rijden wordt opgedragen.

Het onderwijs in de paardenkennis wordt gegeven door een paardenarts van het 2de regiment huzaren, te 's Hertogenbosch in garnizoen.

De Kapitein Directeur van den hoofdcursus is belast met de leiding van en het toezicht op het onderwijs, dat aan de onderofficieren der cavalerie wordt gegeven.

Het Officiersexamen.

Na het doorloopen der 2de of hoogste klasse leggen de leerlingen het officiersexamen af, volgens het programma, voor de onderofficieren der infanterie vastgesteld, met de navolgende wijzigingen:

g. Exerctie- en Dienstreglementen.

De kennis van de exercitie-reglementen van het wapen der cavalerie, tot aan de brigade-evolutiën, benevens de bedrevenheid om de ruiter- en pelotonschool te onderwijzen. De bedrevenheid om in de eskadronsschool het peloton te commandeeren. De kennis van de dienstvoorschriften meer in het bijzonder tot het wapen der cavalerie behoorende.

i. Wapenteer.

Een grondige kennis van de karabijn en de revolver, samenstelling, werking, onderhoud, munitiën. Voorts een juist denkbeeld van de kogelbaan in het algemeen, en in het bijzonder bekendheid met de banen, die de cavalerie-karabijn oplevert; de bestreken ruimte, trefkans en uitwerking op verschillende afstanden: alzoo grondige bekendheid met de cavaleriekarabijn, als vuurwapen.

k. Velddienst en Tactiek.

Velddienst: zooals voor de onderofficieren der infanterie is vastgesteld. De

elementaire tactiek der drie wapens en de beginselen der toegepaste tactiek, in hoofdzaak met betrekking tot het cavaleriegevecht.

Bovendien moeten de aspiranten der cavalerie examen afleggen in:

n. *De Paardenkennis en de grondbeginselen der Africhtingskunst.*

Officieren-onderwijzers.

De luitenant der cavalerie, hiertoe door den Minister van Oorlog aan te wijzen, die met het geven van onderwijs in de dienst- en exercitie-reglementen, enz. aan de leerlingen van den hoofdcursus is belast, zal hiervoor een jaarlijksche toelage van drie honderd gulden (ƒ 300) genieten.

Aan den paardenarts, wien het geven van onderwijs in de paardenkennis is opgedragen, zal een toelage van honderd gulden (ƒ 100) per jaar worden uitgekeerd.

Alle overige bepalingen hiervoren omtrent officieren-onderwijzers en leerlingen van den hoofdcursus der infanterie vastgesteld, worden gerekend ook op die der cavalerie van toepassing te zijn.

Bepalingen betreffende den wetenschappelijken cursus der artillerie te Delft.

De wetenschappelijke cursus tot opleiding van militairen tot den rang van 2de luitenant der artillerie wordt in het jaar 1884 opgeheven.

Zij, die in 1880 tot de lessen van dien cursus zijn toegelaten, zullen niet langer dan één jaar in elke klasse mogen doorbrengen.

Wanneer de overige leerlingen, die zich thans op den artillerie-cursus bevinden, voor de eerste maal niet slagen in het examen tot overgang in een hoogere klasse, of in het officiersexamen, zoomede wanneer zij — in laatstbedoeld geval — aan dat examen voldoen, doch wegens gebrek aan vacatures niet tot officier kunnen worden benoemd, zal het hun alleen dan vergund worden; de lessen van het laatstelijk doorloopen studiejaar nogmaals te volgen, wanneer het voortbestaan der inrichting daardoor niet tot na afloop van het cursusjaar 1883—1884 zal worden verlengd, met dien verstande bovendien, dat de jongelieden, die in het jaar 1880 tot den cursus werden toegelaten, steeds de laagste klasse zullen blijven uitmaken.

Vervoer van militairen en militaire goederen (Militair tarief). Aanschr. M. v. O. van 2 November 1882, 6de afd. intend., n°. 76.

Brengt, door deze, ten vervolge op de beschikkingen van

14 December 1878, VIIIe Afd., n°. 57 (*R. M.* 1878, I, bladz. 931),

25 November 1879, » » » 20 (» » 1879, I, » 55),

15 Maart 1881, VIe » » » 163 (» » 1881, I, » 463) en

25 Februari 1882, » » » 60 (» » 1882, » 30),

het navolgende ter kennis van de landmacht, met last, dat ieder, wien zulks aangaat, zich daarnaar zal gedragen.

§ 1. Op 1°. dezer is geopend het gedeelte van den staatsspoorweg van Geldermalsen tot Elst.

§ 2. In verband daarmede is een nieuwe afstandwijzer met kaart samengesteld voor al de spoorwegmaatschappijen, welke tot het militair tarief zijn toegetreden, namelijk voor:

de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen,

de Hollandsche IJzeren spoorwegmaatschappij,

de Nederlandsche Centraal spoorwegmaatschappij,

de Noordbrabantsche Duitsche spoorwegmaatschappij,

de Nederlandsche Zuid-Ooster-spoorwegmaatschappij, en

de spoorwegmaatschappij Grand Central Belge.

Litteraire
Sociëteit
's Gravenhage

Exemplaren van dien afstandswijzer zullen aan de militaire autoriteiten gezonden worden.

§ 3. Door den afstandswijzer, bedoeld bij de vorige §, komen te vervallen en moeten worden vernietigd de onderdeelen B van het tarief en van het vervolg daarop, bedoeld bij de hiervoren aangehaalde beschikkingen van 15 Maart 1881 en 25 Februari 1882.

§ 4. De aandacht wordt er op gevestigd, dat, in het algemeen, bij verzending van goederen tusschen stations, die beide in den afstandswijzer zijn opgenomen, de routes niet meer op den vrachtbrief behoeven te worden voorgeschreven, omdat, volgens de bepalingen van het tarief, alsdan bij het vervoer door de spoorwegmaatschappij de kortste route moet gevolgd worden; die routes behoeven derhalve alleen te worden voorgeschreven:

a. wanneer men geen gebruik wil maken van de routes, in het militair tarief opgenomen,

b. bij verzending naar plaatsen, niet aan een spoorwegstation gelegen, als wanneer op het adres van den vrachtbrief moeten worden vermeld het station, waar de goederen den spoorweg verlaten, en de middelen, die men voor de verdere verzending wenschte gebezigd te zien.

Vervoer van militairen en militaire goederen over tramwegen. Aanschrijving M. v. O. van 9 Nov. 1882, Afd. Intend., n°. 39.

Brengt, door deze, ten vervolge op § 5 der kennisgeving van 30 September 1881, VIe Afd., n°. 101 (*R. M.*, 1881, I, bladz. 597), ter kennis van de landmacht, dat — in overleg met de directiën van de tramwegen *Bergen-op-Zoom—Tholen* en *'s Hertogenbosch—Helmoud* — zijn vastgesteld de hierbij gevoegde tarieven (zie *R. M.*, bl. 267—270) voor het vervoer van militairen, enz.

Vervoer per stoomboot van militairen. Aanschrijving M. v. O. van 14 Nov. 1882, Afd. Intend., n°. 59.

Brengt, door deze ten vervolge op de beschikking van 9 December 1874, n°. 68 I (*R. M.* 1874, II, blz. 193), ter kennis van de landmacht, dat — in overleg met de directiën van de *Zierikzeesche Stoombootmaatschappij te Zierikzee*, de *schroefstoombarge Jeannette te Gorinchem*, de *schroefstoombootreederij Suzanna te Gorinchem* en de *stoombootreederij Zeeland te Zierikzee* — zijn vastgesteld de hierbij gevoegde tarieven (zie *R. M.*, blz. 271—274) voor het vervoer van militairen, enz.;

Doet wijders opmerken, dat door vorenstaande kennisgeving buiten werking gesteld wordt het tarief n°. 69, behoorende bij bovengemelde beschikking.

Beknopt overzicht der proeven en oefeningen bij het wapen der Artillerie in 1881. Aanschr. M. v. O. van 29 Sept. 1882, Gen. staf, n°. 32.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van f 2,50 voor de Departementen van algemeen bestuur, het Leger, enz., verkrijgbaar gesteld is:

Het *Beknopt overzicht der proeven en oefeningen, die in het jaar 1881 bij het wapen der Artillerie hebben plaats gehad.*

Reglement voor de veld- en rijdende artillerie. Het paardentuig, het op- en aftuigen, enz. Aanschr. M. v. O. van 20 Oct. 1882, Gen. staf, n°. 46.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van f 0,80

voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van *f* 1,07 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is: een *gewijzigde* herdruk van het *Reglement voor de Veld- en Rijdende Artillerie, het paardentuig, het op- en afstiegen, enz.*, met zes daarbij behorende platen.

Handleiding voor het beheer en de verantwoording van het artillerie-materieel bij het leger te velde. Aanschr. M. v. O. van 12 Oct. 1882, Gen. Staf, n°. 174.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van *f* 0,09 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., van *f* 0,12 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

De handleiding voor het beheer en de verantwoording van het artillerie-materieel bij het leger te velde.

Gelast dat deze *Handleiding* voortaan zal worden gevolgd.

... in the ...
... in the ...
... in the ...

... in the ...
... in the ...
... in the ...

... in the ...
... in the ...
... in the ...

... in the ...
... in the ...
... in the ...

... in the ...
... in the ...
... in the ...

... in the ...
... in the ...
... in the ...

... in the ...
... in the ...
... in the ...

... in the ...
... in the ...
... in the ...

... in the ...
... in the ...
... in the ...

... in the ...
... in the ...
... in the ...

... in the ...
... in the ...
... in the ...

... in the ...
... in the ...
... in the ...

... in the ...
... in the ...
... in the ...

HERZIENING DER WET VAN 18 APRIL 1874 (STAATS-
BLAD n°. 64), TOT REGELING EN VOLTOOIING
VAN HET VESTINGSTELSEL.

ONTWERP VAN WET.

WIJ WILLEM III, enz.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodig is, de wet van den 18den April 1874 (Staatsblad n°. 64), tot regeling en voltooiing van het vestingstelsel, te herzien en dit stelsel nader te beperken;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ART. 1. Het gestelde onder *f*, *h* en *i* in artikel 1 der wet van den 18den April 1874 (Staatsblad n°. 64), wordt vervangen door:

f. de werken bij Westervoort en op den Hoofddam bij Panmerden;

h. de stelling bij Moerdijk;

i. de posten op de Maas, het Oude Maasje, de Amer, Mark en Dintel.

ART. 2. Artikel 2 dier wet wordt aldus gelezen:

De werken, noodig voor de voltooiing van het vestingstelsel, zullen worden uitgevoerd in deze volgorde:

1. die begrepen onder *a* en *e*;

2. » » » *c* » *d*;

3. » » » *h*, een gedeelte van *g* en de verbetering van die onder *f*;

4. » » » het overig gedeelte van *g*, van artikel 1.

ART. 3. In artikel 3 dier wet wordt voor het woord »acht», gelezen »veertien».

ART. 4. Het fort Kraijenhof en de forten boven en beneden Lent, de vestingwerken bij Doesburgh en, beneden deze plaats, aan den IJsel, de stelling vóór het dorp Lithoijen, het fort aan de Blauwe Sluis, de verschanste legerplaats bij Hintham, het verdedigingswerk bij Herven, het fort ter rechterzijde van den grintweg van 's Hertogenbosch naar Crevecoeur, de batterijen bij dit fort op den spoorweg, de forten Sint Anthonie en Isabella, de verschanste legerplaats bij Vught, de vesting Geertruidenberg, de lunet op den rechteroever der rivier de Donge, de stelling bij Steelhoven, het werk aan het Lindenbergische veer, de batterijen aan den mond van den Roozendaalschen Vliet, en de vestingwerken aan de Westerschelde zijn als verdedigingswerken opgeheven.

Behalve de gronden, welke tot militair gebruik moeten behouden blijven, worden die vestingwerken, uiterlijk binnen drie jaren na afkondiging dezer wet, aan het bestuur der domeinen overgegeven om ze onschadelijk te maken en zoo veel noodig te sletten.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle ministerieele departementen, autoriteiten, collegiën en ambtenaren, wien zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Aan het slot der Memorie van Toelichting bij de vestingbegrooting voor het dienstjaar 1882, had de eerstondergeteekende de eer, mededeeling te doen van hetgeen nog verricht moet worden ter geheele uitvoering van de wet van 18 April 1874 (*Staatsblad* n°. 64), tot regeling en voltooiing van het vestingstelsel.

Uit die opgave blijkt, dat de hiertoe gevorderde werkzaamheden nog van zóó omvangrijken aard zijn, dat het niet mogelijk zal zijn, ze binnen den in voormelde wet gestelden termijn — 1 Januari 1883 — te volbrengen; zoodat reeds uit dien hoofde een herziening der wet, tot wijziging van art. 3, gevorderd wordt.

De ondergeteekenden achten echter een herziening dier wet, in ruimeren zin noodzakelijk.

Immers, naar hun oordeel beantwoordt de inrichting van het vestingstelsel, zoodat dat in de aangehaalde wet is omschreven, niet ten volle aan de eischen, welke daaraan, voor de geconcentreerde verdediging des lands, behooren te worden gesteld.

Terwijl namelijk eenerzijds in dat stelsel, volgens de letter der wet, verdedigingswerken worden gemist, die daarin, naar de zienswijze van de ondergeteekenden, niet mogen ontbreken, worden er aan den anderen kant onderdeelen in aangetroffen, waarvan de instandhouding, in verband met het zoo te recht aangenomen beginsel der geconcentreerde verdediging, niet raadzaam kan zijn.

De ondergeteekenden zijn van meening, dat dit beginsel zoo volledig mogelijk in toepassing behoort te worden gebracht; dewijl het aanleggen of instandhouding van werken, die daarbij als overbodig zijn te beschouwen, zou leiden tot belangrijke nadeelen van militairen en van financieelen aard.

Van militairen aard, omdat elke onnoodige uitbreiding van het stelsel der doode weermiddelen ten gevolge heeft, dat in tijden van oorlog nutteloos levende strijdkrachten worden gebonden, die elders met vrucht zouden kunnen worden gebruikt, en omdat daardoor aanleiding ontstaat tot versnippering der beschikbare macht.

Van financieelen aard, omdat van de aanzienlijke uitgaven, die voor den bouw en het onderhoud dier werken worden gevorderd, geene bate voor de landsverdediging zoude zijn te wachten; zoodat de daarvoor door de natie te dragen lasten zonder nut zouden blijven.

Zal de wijziging, die de ondergeteekenden op grond van deze overwegingen, in de wet van 18 April 1874 (*Staatsblad* n°. 64) beoogen, alzoo kunnen leiden tot een aanmerkelijke besparing op de kosten, welke anders aan de uitvoering dier wet verbonden zouden zijn, zij wenschen ter bevordering van dit doel, bij die wijziging zelfs nog een stap verder te gaan.

Het vestingstelsel omvat n.l. mede eenige werken, waarvan het behoud wel is waar niet bepaald in strijd zoude zijn met het beginsel der geconcentreerde verdediging, maar die niettemin, met het oog op de bijzondere gesteldheid van ons land, geenszins als *onmisbaar* voor de defensie zijn te beschouwen.

De beslissing omtrent de vraag: of de bestaande wet ten aanzien van het aanleggen of in stand houden van deze werken, behoort te worden toegepast, moet naar de zienswijze van de ondergeteekenden, grootendeels worden beheerscht door het antwoord op de vraag: of het nut dat van die werken, in verband met het daarvoor gestelde doel, kan worden verwacht, geëvenredigd is te achten aan het bedrag der uitgaven, welke te dier zake uit de schatkist zouden moeten worden gedaan.

Voor zooveel dat antwoord naar hunne meening ontkennend moet luiden, beoogt dit wetsontwerp dan ook tevens, deze werken uit het vestingstelsel te doen vervallen.

Door toepassing der omschreven wijzigingen zal mitsdien het totale bedrag der kosten, die voor de uitvoering der vestingwet zullen worden gevorderd, tot een belangrijk lager cijfer kunnen worden teruggebracht. Op die wijze wordt alsdan te gemoet gekomen aan het bezwaar der hoogere uitgaven, die, in vergelijking met de aanvankelijke ramingen, voor het overige gedeelte van het vestingstelsel zijn en nog moeten worden gedaan; en die, ook als gevolg van de nieuwere eischen op het gebied van vestingbouw en bewapening, niet vermeden kunnen worden.

De voorgestelde wetswijzigingen vinden thans het best verdere toelichting, bij een bespreking van de verschillende artikelen van het ontwerp.

Ad art. 1. Met hetgene thans tot uitvoering der wet van 18 April 1874 (*Staatsblad* n°. 64), overeenkomstig de bepalingen van art. 1 en art. 2 dier wet, is verricht, is in de eerste plaats de Nieuwe Hollandsche Waterlinie zoo goed als voltooid. Voorts zijn de werken tot voltooiing der stellingen van 't Hollandsch Diep en het Volkerak, van de monden der Maas en van het Haringvliet, en van den Helder, in vollen gang; en zal in dit jaar met die voor de stelling van Amsterdam, naar een volledig plan, een aanvang worden gemaakt.

Daar overigens in de vestingbegroting voor 1882, in beginsel de regeling is nedergelegd, van de geheele voltooiing der genoemde liniën en stellingen — in art. 1 der wet onder *a*, *c*, *d*, *e* en *g* vermeld — kunnen die bij dit ontwerp buiten beschouwing worden gelaten.

De werken in art. 1 der wet onder *f* genoemd, behooren voor het meerendeel tot degenen, die de ondergeteekenden op grond der hiervoren medegedeelde overwegingen, uit het vestingstelsel wenschen te doen vervallen.

Voor zooveel die werken tot dekking van rivierovergangen bestemd zouden zijn, zijn zij namelijk van gevoelen, dat het daarmede te verwezenlijken doel in 't algemeen op voldoende wijze door andere maatregelen kan worden bereikt, en dat het voorts niet in overeenstemming is met de belangrijke uitgaven die daarvoor zouden moeten worden gedaan.

De waarde der sperforten voor onze landsverdediging hangt hoofdzakelijk af van den tijd, gedurende welken die werken vermoedelijk in staat zouden zijn den vijand te beletten, in het eerste tijdperk van den oorlog, zwaar geschut en ander belegeringsmaterieel voor den aanval op de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, langs de spoorwegen over de rivieren te brengen.

Aannemende dat het den vijand niet spoedig gelukt eenig sperfort te bemachtigen, en den rivierovergang die daardoor wordt afgesloten, in bezit te nemen, zal dat werk niettemin slechts zóo lang aan zijn bestemming voldoen, als de tegenpartij er niet in geslaagd is, de spoorweggemeenschap tusschen beide oevers, door tijdelijke middelen te herstellen. En dewijl, blijkens de ervaring in de jongste oorlogen, op het gebied der tijdelijke spoorwegwerken, in betrekkelijk korten tijd, zéér veel kan worden verricht, is het, ter beoordeeling van de beteekenis der sperforten, van belang te weten, welke bezwaren er verbonden zouden zijn, aan het aanleggen van hulpsporen en bruggen waardoor die werken zouden kunnen worden omgetrokken, en hoeveel tijd daarmede vermoedelijk gemoeid zou zijn.

Een onderzoek te dier zake, ten aanzien van de sperforten die aan den IJsel zouden worden aangelegd, werd, door den laatsten ambtsvoorganger van den eerstondergeteekende opgedragen aan een commissie, waarvan onder anderen een gunstig bekend spoorweg-ingenieur deel uitmaakte.

De uitkomsten van dat onderzoek, waarbij belangrijke gegevens, gegrond op bepaalde onderstellingen en plaatselijke toestanden, werden verkregen, hebben, naar de zienswijze van de ondergeteekenden, het vraagstuk der sperforten — althans voor zooveel die aan den IJsel betreft — tot klaarheid gebracht.

Zij achten het niet raadzaam, het verslag der commissie openbaar te maken, of den zakelijken inhoud daarvan hier te vermelden, doch de eerstondertekende is gaarne bereid, dat stuk aan de Staten-Generaal, ter kennismeming voor de leden te doen geworden.

Te dezer plaatse meenen zij zich tot de mededeeling te moeten bepalen, dat, volgens het gevoelen der Commissie — waarmede zij zich ten volle vereenigen — van de sperforten in gewone omstandigheden *geen langdurige vertraging* in den aanvoer van 's vijands belegeringsmaterieel over den IJsel zou zijn te verwachten.

Dat de sperforten overigens aan een *vijandelijk leger* het overtrekken der rivier geenszins zouden kunnen beletten en het doordringen daarvan in ons land slechts in geringe mate zouden kunnen belemmeren, zal wel niet nader behoeven te worden betoogd.

Gelijke resultaten, wellicht voor eenigszins korteren duur, kunnen intusschen worden verkregen, door van de beweegbare vakken, die in alle spoorwegbruggen over genoemde rivier worden aangetroffen, nadat die vooraf in geopenden stand zijn gebracht, het loopend werk onbekwaam te maken.

Reeds zonder nog tot een eigenlijke vernieling over te gaan, kan op die wijze de aanvoer over de spoorwegen gedurende verscheidene dagen worden gestremd, terwijl die termijn, bij een gedeeltelijke of geheele vernieling der bruggen, natuurlijk aanmerkelijk zou kunnen worden verlengd.

En al neemt men nu aan, dat tot het laatsbedoelde niet wordt besloten, en al is het zeker, dat de voor den vijand nadeelige invloed der sperforten zich gedurende *langeren* tijd zou doen gelden, dan die van het onbruikbaar maken der spoorwegbruggen, dan zouden toch de *grootere* voordeelen, aan het bezit der genoemde werken voor onze verdediging verbonden, zich hoofdzakelijk eerst doen gevoelen, nadat de voorbereidende werkzaamheden tot het in staat van tegenweer stellen der Nieuwe Hollandsche Waterlinie, geheel of grootendeels zouden zijn afgelopen; in een tijdperk dus, waarin aan het stremmen van den aanvoer van dat materieel niet meer zóóveel belang is te hechten, als in de eerste dagen van den oorlog. Het is voorts duidelijk, dat, hoe meer de zekerheid toeneemt, dat het in staat van verdediging stellen der Nieuwe Hollandsche Waterlinie spoedig en volledig zal kunnen geschieden — door de verbetering welke die linie bij de uitvoering der vestingwet ondergaat — ook naar die mate de waarde van sperforten daarvoor geringer te achten is.

Om het stelsel van sperforten aan den IJsel volledig toe te passen, zouden — zooals mede door de vermelde commissie aangegeven werd — zoowel bij Zwolle als bij Deventer en Zutfen, dergelijke forten gemaakt moeten worden, terwijl bovendien het bestaande werk bij Westervoort dienovereenkomstig zou moeten worden verbeterd.

Zonder gelijktijdige afsluiting, door sperforten, van de spoorwegen bij Nijmegen of Arnhem en bij Crevecoeur of Kuilenburg, zou echter het doel, met de werken aan den IJsel beoogd, slechts ten halve worden bereikt.

Omgekeerd zijn sperforten aan den IJsel noodzakelijk, indien dergelijke werken aan de zuidelijke rivieren worden toegepast.

De waarde van sperforten aan Rhijn of Lek en aan Maas of Waal, kan intusschen niet hooger worden geschat, dan van zoodanige forten aan den IJsel.

Voor de oplossing van het vraagstuk der sperforten beschikt men alzoo over de volgende gegevens:

1°. bij toepassing van het stelsel dezer werken zijn een zestal sperforten noodig; waarvan minstens *drie* geheel nieuw zouden moeten worden aangelegd (bij Zwolle; Deventer en Zutfen).

Voorts zouden de bestaande werken bij Westervoort, Lent en Crevecoeur — die eigenlijk voor het daarmede beoogde doel niet voldoende gunstig gelegen zouden zijn — zeer belangrijk moeten worden gewijzigd;

2°. de hoofdtak van de sperforten, het stremmen van den aanvoer van vijandelijk belegeringsmaterieel, kan op even afdoende wijze worden vervuld, door

het *onbruikbaar maken of vernielen* van de spoorwegbruggen, welke door die werken zouden moeten worden afgesloten. De tijd gedurende welken zoodoende het doel zoude worden bereikt, hangt af van den omvang der genomen maatregelen.

Zeer waarschijnlijk kan echter daardoor genoeg tijd worden gewonnen, om de behoorlijke verdediging der Nieuwe Hollandsche waterlinie te kunnen verzekeren;

3°. de tijd, gedurende welken door sperforten, *langer* dan door vernielingsmaatregelen, de stremming van den aanvoer des vijands *verzekerd* is te achten, is *niet belangrijk*;

4°. de toepassing van het stelsel der sperforten zou een uitgaaf vorderen van 5 à 6 miljoen gulden.

Vermits het positieve voordeel dat door bedoelde werken voor de verdediging kan worden behaald, een dergelijke belangrijke uitgaaf, naar de zienswijze van de ondergeteekenden, niet wettigt, achten zij in 's lands belang wenschelijk, het aanleggen van sperforten achterwege te laten en dus de daarop betrekkelijke bepaling uit de vestingwet te doen vervallen

Blijkens vroeger door den eerstondergeteekende gedane mededeelingen, heeft hij nagegaan of het raadzaam zoude zijn, voorstellen te doen om eenige werken aan te leggen in de stelling van de Geldersche Vallei, ten einde ons daarmede het bezit te verzekeren van de knoopen der spoorwegen en der voornaamste straatwegen, en tevens om aan het leger steun te verschaffen, bij een verdediging van het terrein, vóórwaarts van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie.

Bij aandachtige overweging van de vóór- en nadeelen, die aan de uitvoering van dit denkbeeld verbonden zouden zijn, is hij intusschen tot het besluit gekomen, die voorstellen achterwege te laten.

Het onderzoek van den toestand der stelling en van het terrein, heeft hem namelijk tot de gevolgtrekking geleid, dat het, ook indien de bedoelde werken werden aangelegd, niet raadzaam zou zijn om, zelfs met een eenigszins belangrijk gedeelte van ons veldleger, de verdediging der Grebbelinie te ondernemen. Aan een standhouden aldaar gedurende zekeren tijd valt, uit verschillende hoofde, niet te denken; en de ongunstige — in het zuiden sterk naar 's vijands zijde vooruitspringende — richting der linie zou onze troepen aan zeer nadeelige kansen blootstellen.

Wilde men aan het leger de verdediging der stelling in de Geldersche Vallei met vertrouwen kunnen opdragen, dan zou men niet alleen aan de werken op de knoopen der spoor- en straatwegen — waarvan hiervoren sprake is — in strijd met de oorspronkelijke bedoeling van den eerstondergeteekende, een vrij aanzienlijke sterkte moeten geven, maar zouden bovendien andere maatregelen van omvangrijken aard, tot verhooging van het verdedigingsvermogen der linie moeten worden getroffen. De zeer belangrijke uitgaven die daarvoor zouden worden gevorderd, zouden niet te billijken zijn, aangezien, bij de tegenwoordige inrichting van ons defensiestelsel, de hoofdverdediging des lands, tegen een aanval uit het Oosten, behoort te geschieden aan de Nieuwe Hollandsche Waterlinie; en dewijl, door het standhouden aan de Grebbelinie, geen ander doel zou worden bereikt, dan dat een strook terrein van geringe uitgestrektheid, nog gedurende eenigen tijd in onze macht bleef; — een doel waarvoor, naar het oordeel van beide ondergeteekenden, geen zoo aanzienlijke offers van de natie mogen worden gevraagd.

Indien van een opstelling van het veldleger in de Geldersche Vallei wordt afgezien, kan het niet doelmatig worden geacht, op de knoopen der kunstwegen werken — als door den eerstondergeteekende werden bedoeld — aan te leggen, om daarmede aan den vijand het gebruik dier wegen te ontzeggen en den aanvoer van zijn belegeringsmaterieel te stremmen.

Die werken toch zouden in dat geval aan deze bestemming niet voldoende beantwoorden, indien zij niet op overeenkomstige wijze als de vroeger ontworpen sperforten aan den IJsel werden ingericht, en indien daarvoor dus geen aanzienlijke kosten werden besteed.

Maar bovendien zouden de werkzaamheden die de vijand bij die forten, tot

het aanleggen van hulpanen om de werken heen, zou hebben te verrichten, van geringeren omvang en minder tijdrovend zijn, dan bij sperforten aan de rivieren, omdat daarbij het maken van tijdelijke bruggen niet noodig zoude zijn.

Voorts zou ook het vijandelijk materieel, nadat dit tot dicht vóór de Grebbelinie per spoor was aangevoerd, langs enkele niet afgesloten kunstwegen, *per as* verder kunnen worden getransporteerd. Op die wijze zouden de forten geen belangrijk voordeel opleveren; vooral niet, omdat het vervoer per *as* slechts over korte afstanden zou behoeven te geschieden en dus zonder groote bezwaren zou kunnen worden uitgevoerd.

Hoezeer, op grond van deze overwegingen, het voornemen niet bestaat, middelen tot verbetering van de stelling in de Geldersche Vallei aan te vragen, wenschen de ondergeteekenden die stelling niettemin, met hare tegenwoordige omschrijving in de vestingwet, in het defensiestelsel te behouden.

Terwijl namelijk het veldleger, voor de actieve verdediging der Nieuwe Hollandsche Waterlinie, vóórwaarts van, doch meer nabij die linie zal moeten worden opgesteld, zullen aanvankelijk in de stelling in de Geldersche Vallei detachementen kunnen worden geplaatst, zoowel tot het opnemen der troepen die ten oosten van den IJsel werkzaam zijn geweest, als tot het verrichten van veiligheids- en verkenningsdiensten. Door die troepen kan wellicht van het verdedigingsvermogen der Grebbelinie — hoe gering zulks zij — op sommige punten nog partij worden getrokken; terwijl zij overigens door tijdelijke maatregelen den steun van het terrein moeten trachten te vermeerderen.

In het ontwerp wordt mitsdien *geen* voorstel tot wijziging van punt *b* van art. 1 der wet gedaan.

Met de onder *f* van art. 1 der vestingwet genoemde werken werd in de tweede plaats beoogd het vormen van opname-stellingen voor troepen aan IJsel, Waal en Maas. Ook voor dit doel achtten de ondergeteekenden de uitvoering van de aangehaalde wetsbepaling niet noodzakelijk; en zij wenschen zoowel de verbetering van de aan IJsel en Waal bestaande, doch in alle opzichten geheel ontoereikende posten, als het aanleggen van nieuwe, beter gelegen en behoorlijk ingerichte werken, achterwege te laten.

Immers het is onraadzaam te achten, onder alle omstandigheden met ons leger, geheel of grootendeels, aan gene zijde der genoemde rivieren stelling te nemen; iets waartoe men lichtelijk zoude overgaan, indien volledige opname-stellingen op die rivieren waren ingericht.

Om den terugtocht te verzekeren van de troepenafdeelingen, meer bepaald van de cavalerie, die, inzonderheid tot verkenning des vijands, tijdelijk in de grens-provinciën zullen worden vooruitgeschoven, zijn duurzaam ingerichte opname-stellingen aan de rivieren niet noodig.

Voor dit doel zullen detachementen aan de rivierovergangen moeten worden gestationneerd, die zich door tijdelijke maatregelen en vluchtige versterkingen den noodigen steun verschaffen.

Op grond van de omschreven redenen, wordt bij het ontwerp voorgesteld punt *f* van art. 1 der wet te doen vervallen.

Tevers wordt echter beoogd een bepaling in die wet op te nemen, waardoor de bestaande forten bij Westervoort en op den Hoofddam bij Pannerden in het vestingstelsel worden behouden. Dat zulks wenschelijk is, zal hier wel niet breedvoerig behoeven te worden toegelicht.

Ten aanzien van de daarvoor geldende motieven, voor zooveel het fort bij Westervoort betreft, nemen de ondergeteekenden de vrijheid, te verwijzen naar hetgeen in de stukken betrekkelijk de vestingbegroting voor het dienstjaar 1881 werd aangevoerd, toen een post voor de verbetering van dit werk werd aangevraagd en toegestaan.

Het doel, waarmede het fort op den Hoofddam bij Pannerden werd aangelegd — het afsluiten van den Boven-Rijn voor vijandelijke vaartuigen — is ook thans nog van gewichtigte beteekenis voor onze landsverdediging te achten. Intusschen dient

alsnog gevolg gegeven te worden aan het voornemen, om van dit fort de batterij tegen den onverdeelde Boven-Rijn — die de hoofdrol bij de taak van het werk heeft te vervullen — te pantseren. Dat voornemen bestond reeds tijdens het aanleggen van het fort, doch door verschillende oorzaken is de uitvoering daarvan nog steeds achterwege gebleven. Zonder die voorziening kan het werk echter niet geacht worden volledig aan zijn bestemming te kunnen beantwoorden.

Door de beide genoemde werken met name in de wet te vermelden, zooals bij het ontwerp wordt voorgesteld, wordt tevens de bestaande onregelmatigheid opgeheven, dat het fort bij Panterden geen deel van het vestingstelsel zou uitmaken. Immers het wordt in de tegenwoordige wet niet genoemd, en het kan ook niet gerekend worden tot een der daarin omschreven onderdeelen van het vestingstelsel te behooren.

Het in stand houden van de Zuider Waterlinie, zooals die bij punt *k* van art. 1 der wet wordt bedoeld, zou, naar de overtuiging van de ondergeteekenden, in strijd zijn met de eischen der geconcentreerde verdediging des lands. Zij achten deze linie voor onze defensie nuttig, noch noodzakelijk, en de aanzienlijke uitgaven, die voor hare verbetering worden gevorderd, zouden, naar hun oordeel, niet gerechtvaardigd zijn.

Aan die linie toch zijn, zelfs indien zij in voldoende toestand ware gebracht, ernstige nadeelen verbonden; terwijl daarmede geene andere dan twijfelachtige voordeelen zouden kunnen worden verwezenlijkt.

Slaat men een blik op de kaart, dan blijkt dat de bedoelde linie in geen verband staat met eenig ander onderdeel van het vestingstelsel; dat zij geheel afgezonderd, aan gene zijde van Maas en Merwede, is gelegen; dat haar rechtervleugel elke aanleuning mist en geheel in de lucht hangt; dat, in verband met een en ander, aan een *langdurige* en *hardnekkige* verdediging dier linie niet valt te denken.

Zonder twijfel zou voorts, voor het behoorlijk bezetten en tijdelijk verdedigen der stelling, een aanzienlijke troepenmacht noodig zijn, veel aanzienlijker dan, met het oog op de overige eischen voor de landsdefensie, daarvoor zou kunnen worden gemist. Het behoud van de linie zou dan ook aanleiding geven tot een zeer nadeelige versnippering onzer strijdkrachten, waardoor de behoorlijke verdediging van die gedeelten van het vestingstelsel, waarin de strijd met kans op goed gevolg en op langdurigen weerstand, kan worden ondernomen — indien slechts over voldoende sterke troepen kan worden beschikt — in de waagschaal zou worden gesteld.

Voordeelen van beteekenis kunnen aan het bezit der Zuider Waterlinie niet verbonden zijn. Aangezien toch het gedeelte der Nieuwe Hollandsche Waterlinie in het land van Altena, van af de Maas tot aan de Merwede, thans een afgegrond en gesloten geheel uitmaakt, en een sterke positie vormt, waarvan de inundatiën in zeer korten tijd kunnen worden gesteld, is het gedeelte der Zuider Waterlinie, dat zich van Heusden tot Geertruidenberg, op korten afstand daarvoor, als een voorgelegen linie uitstrekt, voor de verdediging des lands overbodig en zonder eenig belang te achten.

De zoo noodige aansluiting tusschen de Nieuwe Hollandsche Waterlinie en onze maritieme positiën op Hollandsch Diep, Volkerak en Dordtsche Kil, kan door de Zuider Waterlinie niet behoorlijk worden verzekerd.

En vermits aan de beveiliging dier positiën, tegen vijandelijke ondernemingen van den zuidelijken oever van het Hollandsch Diep, een overwegend belang moet worden gehecht, zouden, ook indien de Zuider Waterlinie werd behouden, de daartoe gevorderde maatregelen en de daaraan verbonden uitgaven niet achterwege kunnen blijven. Indien men nu in aanmerking neemt dat voor het in stand houden der linie niet alleen de *bestaande* werken belangrijk zouden moeten worden verbeterd, maar ook verscheidene *nieuwe* forten zouden moeten worden aangelegd, dat omvangrijke maatregelen voor het stellen der inundatiën zouden moeten worden genomen, dat het gezamenlijk bedrag der voor een en ander gevorderde kosten, op grond van de ervaring bij de verbetering der Nieuwe Hollandsche

Waterlinie verkregen, op niet minder dan 3 à 4 *millioen* kan worden geraamd, dan kan de beslissing over de vraag of de Zuider Waterlinie al dan niet uit het vestingstelsel behoort te verdwijnen, naar de ondergeteekenden vermeenen, niet moeilijk zijn.

Zij althans zijn, zonder eenig voorbehoud, van oordeel, dat die linie behoort te worden opgeheven.

Bij het voorstel tot wijziging van art. 1 der Wet wordt dan ook de Zuider Waterlinie, zooals zij daarin thans is omschreven, daaruit gelicht.

De ondergeteekenden wenschen echter eenige der bestaande werken, die tot deze linie behooren, vooralsnog als vestingwerken te behouden.

Behalve op de forten Nieuw St. Andries en Crevecoeur, die in sommige gevallen tot tijdelijke beveiliging der toegangen tot den Bommelerwaard zouden kunnen dienen en waarvan de gemeenschap naar achteren te allen tijde verzekerd is, hebben zij daarbij het oog op de werken der stelling van Heusden. Deze laatste werken vormen, door hunne onderlinge ligging en omdat zij van goed onderhouden gebouwen zijn voorzien, een op zichzelf staand geheel, dat voor sommige omstandigheden wellicht nog eenig nut zou kunnen opleveren. Dit zou meer bepaald het geval kunnen zijn, indien de rivier de Maas, overeenkomstig het daartoe ingediende wetsvoorstel, zuidwaarts wordt verlegd, als wanneer door de werken bij Heusden een bruggehoofd op de nieuwe rivier zou kunnen worden gevormd, waarvan tot *tijdelijke* doeleinden, tot opname van troepen, offensieve ondernemingen op kleine schaal enz., partij zou kunnen worden getrokken. In verband met deze overweging zijn de genoemde werken dan ook bij punt i van het gewijzigd art. 1, onder den naam van posten op de Maas en het Oude Maasje, behouden.

Door daaromtrent bij het gewijzigd art. 2 echter niets te doen bepalen, wenschen de ondergeteekenden te doen uitkomen, dat geene maatregelen tot verbetering dier werken zullen worden genomen.

Het voornemen bestaat dan ook niet daaraan, voor welk doel ook, gelden ten koste te leggen.

Integendeel stelt de eerstondergeteekende zich voor, indien dit ontwerp tot wet wordt verheven aan den Koning in overweging te geven, ze tot een lagere klasse van vestingwerken, dan waarin zij thans gerangschikt zijn, terug te brengen; terwijl hij ze voorts noch van bewapening; noch van eenige uitrusting zou voorzien.

Waar de ondergeteekenden er, in den aanvang van deze memorie, de aandacht op vestigden, dat in het wettelijk omschreven vestingstelsel, werken ontbreken, die — in verband met de eischen voor de geconcentreerde verdediging — naar hunne zienswijze, *noodzakelijk* zijn, hadden zij het oog op de reeds meermalen door den eerstondergeteekende besproken stelling aan den zuidelijken oever van het Hollandsch Diep.

De redenen, waarop de zienswijze berust, en waarmede door den tweeden ondergeteekende geheel wordt ingestemd, werden reeds bij vorige gelegenheden medegedeeld. Daaromtrent zij hier het volgende in herinnering gebracht.

De bedoelde stelling is noodig als *defensive positie*, om de veiligheid onzer schepen op het Hollandsch Diep te verzekeren tegen vijandelijke ondernemingen met torpedovaartuigen, van uit de havens aan de Roode Vaart en Moerdijk; voorts om te beletten dat de vijand achter de dijken op den Noordbrabantischen oever zwaar geschut tegen onze schepen in batterij bringe; eindelijk, om onze marine in de gelegenheid te stellen, ook na den val der positiën aan het Volkerak en het Haringvliet, zoolang mogelijk tot de verdediging van den rug der Nieuwe Hollandsche Waterlinie mede te werken.

Daarbij wordt tevens een behoorlijke aansluiting tot stand gebracht tusschen den rechtervleugel der Nieuwe Hollandsche Waterlinie en de stellingen aan de zuidelijke rivieren.

De stelling is noodig als *opname-stelling*, om bij een aanval op onze oostelijke en zuidelijke grenzen, den terugtocht van de troepen, die in Limburg en Noord-Brabant zijn opgesteld, en van de schutterijen uit die provincien te kunnen verzekeren. Zonder het bezit van een verzamelen- en opnamestelling, op den zuidelijken oever van een der rivieren die Noord-Brabant en Limburg van het overige gedeelte des lands scheiden, zou dit belangrijke doel geheel in de waagschaal worden gesteld.

Een onderzoek, door een der ambtsvoorgangers van den eerstondergeteekende bevelen, heeft doen zien, dat de meest geschikte gelegenheid om zoodanige stelling in te richten, zonder daaraan grooteren omvang te moeten geven dan noodig is, en zonder daarvoor te groote uitgaven te moeten doen, wordt gevonden nabij den Moerdijk.

Neemt men nu in aanmerking, dat aldaar een spoorweg wordt aangetroffen, die over onze groote rivieren, onmiddellijk achter de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, in het hart des lands voert en waarvan het gebruik mitsdien aan den vijand behoort te worden ontzegd; dat dit doel, zoowel als de hiervoren reeds omschreven taak voor de dekking en den steun der maritieme positiën, en de opname van troepen, door het tot stand brengen van eenzelfde stelling kan worden bereikt — dan achten de ondergeteekenden het hooge belang en het veelzijdige nut, dat van die stelling voor de landsverdediging te verwachten is, boven bedenking.

Daarbij zou nog als een belangrijk voordeel kunnen gelden, dat de gelegenheid wordt geopend, om, in alle omstandigheden, vasten voet te kunnen houden aan gene zijde der groote rivieren, en om van die stelling uit ondernemingen op grooter of kleiner schaal tegen den vijand te kunnen beproeven.

Een uitvoerige studie, mede in verband met de verschillende opmerkingen, die bij de behandeling der vestingbegroting voor het dienstjaar 1881 omtrent de meest doelmatige inrichting dezer stelling werden gemaakt, heeft geleid tot het ontwerpen van een voorloopig plan, 't welk door den eerstondergeteekende gaarne aan de Staten-Generaal, ter inzage voor de leden, zal worden overgelegd.

Zoowel met het oog op de hoogst aanzienlijke kosten, als uit hoofde van het rivierbelang, is daarbij van den aanleg van een fort in het Hollandsch Diep afgezien. De volgens dat plan te vormen opname-stelling zal ons in staat stellen de veiligheid der spoorwegbrug volkomen te verzekeren, en gelijktijdig den benedenmond der Dordtsche Kil, de havens van Moerdijk, Roode Vaart en Strijensas zoo lang mogelijk te dekken.

Daarbij is een fort ontworpen op den zuidelijken oever van het Hollandsch Diep, in den buitenpolder de Kwistgelden, hetwelk in verband zal komen met het fort aan de Bovensluis, in de postie van Willemstad; en wel zoodanig, dat op die wijze den vijand zal worden belet, achter de dijken langs den zuidelijken oever van het Hollandsch Diep, geschut in batterij te brengen, om onze schepen op dat vaarwater afbreuk te doen.

Zoo lang bedoelde werken in ons bezit zijn, kan dus het Hollandsch Diep de veilige verzamelplaats zijn voor het gedeelte onzer marine, dat voor de verdediging der stellingen van het Volkerak en het Haringvliet is bestemd. En mochten laatstbedoelde stellingen gevallen zijn, dan zal het fort in de Kwistgelden, in verband met het overig gedeelte der stelling aan den Moerdijk, het Hollandsch Diep nog voldoende aan de landzijde beveiligen, om ook dan nog aan onze marine de gelegenheid te geven, zich te verzamelen, tot hernieuwde ondernemingen tegen den vijand over te gaan en aan de aanvallen zijner schepen weerstand te bieden.

Aangezien het bedoelde fort, nadat eventueel het overige gedeelte der stelling aan den Moerdijk verloren mocht zijn gegaan, nog zelfstandig tot steun der marine moet kunnen blijven werken, en het dus in die omstandigheden een gelijksortige rol zal hebben te vervullen als het fort aan den Nieuwen Maasmond, zal het op dezelfde wijze als laatstbedoeld werk ingericht, en dus een pantserfort, met koepels, moeten zijn.

Staten-Generaal
1881

Bij de begrooting van de uitgaven die voor tot het stand brengen der stelling zouden moeten worden gedaan, is hierop gerekend; daarbij is tevens uitgegaan van het beginsel, dat de overige verdedigingswerken der stelling ongeveer het weerstandsvermogen behooren te bezitten, dat aan die der positie van Willemstad wordt gegeven. Voorts is gerekend op de uitgaven, gevorderd voor het verbeteren der inundatie-middelen en het aanleggen van wegen; en — voor zooveel noodig — op die voor het wijzigen van de bestaande voorgeschoven liniën van den Hout en Munnikenhof en der schansen bij Terheijden.

De uitgaven voor al die voorzieningen worden, blijkens de Memorie van Toelichting bij de vestingbegrooting voor 1882, op *drie millioen* gulden geraamd.

Door de bij het ontwerp voorgestelde wijziging van punt *h* van art. 1 der wet, zal dus, voor een bedrag, ongetwijfeld belangrijk kleiner dan voor het inrichten der Zuider Waterlinie zou worden gevorderd, eene alleszins noodzakelijke en nuttige voltooiing van het verdedigingsstelsel worden verkregen.

In verband met deze wijziging en met de aansluiting tusschen de ontworpen stelling en de positie aan het Volkerak, zijn voorts, onder *i* van het gewijzigd art. 1, ook genoemd, de bestaande werken en posten op Amer, Mark en Dintel.

Van deze werken zal toch, voor genoemde stelling en positie, op gelijke wijze partij kunnen worden getrokken als van die der Grebbe-linie voor de Nieuwe Hollandsche Waterlinie; namelijk tot het plaatsen van detachementen, zoowel voor het opnemen van troepen die op den Moerdijk terugtrekken, als voor het verrichten van veiligheids- en verkenningsdiensten op den zuidelijken oever van het Hollandsch Diep.

Daar de werken aan de Wester-Schelde geheel buiten den kring van een geconcentreerd verdedigingsstelsel liggen, voor de eigenlijke verdediging des lands van geen nut kunnen zijn, en voor de gewapende handhaving onzer neutraliteit geheel ontoereikend en daarom eerder *nadeelig* dan *voordeelig* zijn te achten, zijn de ondergeteekenden van oordeel, dat zij niet langer deel van het vestingstelsel behooren uit te maken.

Uit dien hoofde komen zij, in het voorgestelde gewijzigde art. 1, dan ook niet meer voor.

Ad. art. 2. De volgorde van uitvoering der verschillende werken wordt in dit artikel, voor zoover zulks, in verband met de voor art. 1 der wet voorgestelde veranderingen noodig is, gewijzigd.

Ad. art. 3. Blijkens het medegedeelde aan het slot van de Memorie van Toelichting bij de ontwerp-vestingbegrooting voor 1882, zal voor de geheele uitvoering der punten *a, c, d, e* en *g* van art. 1 der wet — ten aanzien van welke punten bij het wetsontwerp geene wijzigingen worden voorgesteld — nog ruim zestien millioen te besteden zijn. Hiervan zal een bedrag van *f* 2.629.000 op den dienst van 1882 worden verwerkt.

Aangezien de termijn, die bij art. 3 der vestingwet voor de uitvoering dier wet is bepaald, op 31 December 1882 zal zijn verstreken, zal dus van de vermelde som nog een bedrag van ongeveer *dertien en een half millioen* na dien termijn te verwerken overblijven.

Voegt men bij laatstvermeld cijfer ruim *drie en een half millioen*, voor de werken die, ingevolge bij art. 1 van dit ontwerp voorgestelde punten *f* en *h*, zouden moeten worden uitgevoerd, als, voor: het pantseren der batterij van het fort bij Pannerden *f* 200.000, het plaatsen van een tweeden koepel, voor *twee* kanonnen van 24 c.M., op het fort aan den Nieuwen Maasmond *f* 400.000 en het maken van een stelling bij Moerdijk *f* 3.000.000. Te zamen *f* 3.600.000.

Dan blijkt, dat voor de voltooiing van het vestingstelsel zooals het bij het wetsontwerp gewijzigd is omschreven, na 1 Januari 1883 een som van ongeveer *zeventien millioen* zou moeten worden besteed.

Blijkens de opgedane ondervinding zal daartoe een tijdperk van *zes* jaren noodig, doch ook voldoende zijn.

Op grond daarvan wordt bij het ontwerp voorgesteld, den termijn van *acht*

jaren, bij art. 3 der wet vastgesteld, met zes jaren te verlengen en alzoo in het geheel op veertien jaren te brengen.

Ad art. 4. Bij dit artikel wordt voorgesteld om de als vestingwerken geklassificeerde verdedigingswerken, die, in verband met de besproken wijzigingen van art. 1 der wet, naar de zienswijze van de ondergeteekenden niet langer deel van ons vestingstelsel behooren uit te maken, op te heffen, en voor zoover daarvan geene gronden tot militair gebruik moeten behouden blijven, te doen slechten.

Natuurlijk zijn echter in dit artikel niet vermeld de talrijk bestaande werken, die nimmer tot vestingwerken zijn verklaard en die dan ook, bij gemis van alle onderhoud, geleidelijk hun karakter als zoodanig geheel hebben verloren.

Evenmin zijn daarin vermeld de terreinen, welke reeds aan het bestuur der domeinen overgedragen zijn, maar die steeds ten dienste van het Departement van Oorlog gereserveerd worden.

Hoezeer de ondergeteekenden ook van die werken en terreinen geen gebruik voor de verdediging meenen te kunnen maken, is het regelen van de vervreemding dier terreinen een zaak van zuiver fiscalen aard, die niet bij deze wet te huis behoort.

Ten einde echter een volledig overzicht van die verschillende werken en terreinen te geven, worden bij deze Memorie een viertal lijsten, onder litt. A, B, C en D, overgelegd. De lijst lit. A vermeldt de werken, waarvan de terreinen ten bate der schatkist kunnen worden verkocht; de lijst lit. B die waarvan de gronden enz., voor de daarbij aangegeven doeleinden, onder het beheer van het Departement van Oorlog moeten blijven.

In de eerste plaats omvatten deze opgaven de vrij uitgebreide reeks van werken aan den IJssel, de Maas en den Roosendaalschen Vliet, behoorende tot voormalige defensieve stellingen, welke — zooals die bij Zutphen, Doesburg en 's Hertogenbosch — hunne grootste sterkte ontleenden aan geprojecteerde inundatiën, die echter niet zelden bezwaarlijk waren te stellen.

Een onderzoek, op last van een der ambtsvoorgangers van den eerstondergeteekende vóór weinige jaren ingesteld, ten einde na te gaan in hoever men van die werken nog partij zou kunnen trekken, als sperwerken of wel tot het vormen van opname-stellingen, leidde tot zeer onbevredigende uitkomsten.

De bedoelde werken toch waren, door hunne ligging en hun gering verdedigingsvermogen, zoowel voor het eene als voor het andere doel te eenen male ongeschikt te achten.

Ook de in die lijsten opgenomen werken bij Nijmegen kunnen wegens hunne ongunstige ligging, zonder belangrijke kosten, tot geen van beide doeleinden aangewend worden; doch daarentegen zouden zij voor een vijand krachtige hulpmiddelen vormen, om zich aan de rivier de Waal te versterken.

Voorts omvatten de bedoelde opgaven de terreinen aan het Zwarte Water, die thans mede geheel buiten den kring van ons verdedigingsstelsel vallen; alsmede de gronden, welke zijn aangekocht voor den bouw van een sperfort bij Zwolle, doch waarvan de ondergeteekenden, blijkens de in deze Memorie gedane mededeelingen, geen gebruik wenschen te maken.

Wordt tot de voltooiing van het vestingstelsel overeenkomstig dit ontwerp besloten, dan zouden de sommen, die jaarlijks voor onderhoud en bewaking der vermelde vestingen, werken en terreinen moeten worden besteed, naar de meening van de ondergeteekenden geheel nutteloos uitgegeven worden, terwijl daaruit bovendien voor den Staat, bij verkoop, grootere geldelijke voordeelen zijn te trekken, dan bij behoud onder Rijksbeheer. Ook schijnt het niet wenschelijk, de servituten, die uit de wet van 21 December 1853 (*Staatsblad* n°. 128) voortvloeien, te bestendigen voor versterkingen, waaraan geen nut meer gehecht wordt.

In de lijst lit. C. is een opgaaf vervat van de terreinen en niet geklassificeerde verdedigingswerken, welke onder het bestuur der domeinen staan, maar

die voor het Departement van Oorlog werden gereserveerd, en die naar het oordeel van den eerstondergeteekende in verband met de daarbij aangeduide doeleinden voorschands ter beschikking van het Departement moeten blijven.

Eindelijk geeft de lijst lit. D een overzicht van de werken en posten, bedoeld onder punt *i* van het volgens dit ontwerp gewijzigde artikel 1 der wet.

De bij deze Memorie toegelichte voorstellen samenvattende, wordt daarmede beoogd:

1°. een voltooiing van het vestingstelsel in meer geconcentreerden zin dan de bestaande wet toeliet;

2°. gestrenge toepassing van het beginsel der geconcentreerde verdediging, door het doen vervallen van alle werken, enz. die geen rechtstreeksch verband houden met het gewijzigde vestingstelsel;

3°. besparing eener som van ongeveer *zeven* millioen gulden, door het opheffen van de Zuider-Waterlinie, de werken aan de Westerschelde en de sperforten, waarvoor een gezamenlijke uitgaaf van *tien* millioen gulden zou moeten worden gedaan, terwijl daartegenover een nieuwe uitgaaf van *drie* millioen gulden voor het inrichten eener stelling aan den Moerdijk noodzakelijk wordt geacht;

4°. verlenging van den termijn voor de uitvoering der vestingwet met zes jaren.

De Minister van Oorlog,

REUTHER.

De Minister van Marine,

TAALMAN KIP.

BIJLAGE A.

LIJST van geklassificeerde en niet geklassificeerde werken en posten, benevens van Rijksterreinen ter beschikking van het Departement van Oorlog, die, in verband met art. 4 van het wetsontwerp, aan het bestuur der domeinen zouden kunnen worden overgegeven, om voor zooveel noodig te worden geslecht en verkocht.

Drie terreinen aan het Zwarte Water, bij Hasselt, voormalige damsluis.

Batterij aan de Wipstrik, batterij aan den spoorwegknoop, batterij aan den rechter IJseloever, batterij aan den linker IJseloever benoorden den Centraalspoorweg, batterij aan den linker IJseloever bezuiden den Centraalspoorweg, de gronden, aangekocht voor den bouw van een sperfort op den linker IJseloever, allen bij Zwolle.

Batterij Wellenberg op den linker IJseloever, batterij aan de Noordveensche brug, batterij aan het Harenberger gat, batterij aan den linker IJseloever, tegenover Dommerholt, allen bij Zutfen.

Batterij op de Stadsweide, batterij bij de Bevermeersche sluis, beiden bij Doesburgh.

Fort boven Lent, bij Koninklijk besluit van 9 November 1864, *Staatsblad* n°. 103, geclassificeerd tot de 1ste klasse.

Fort beneden Lent, bij Koninklijk besluit van 9 November 1864, *Staatsblad* n°. 103, geclassificeerd tot de 1ste klasse.

Fort Kraijenhoff, bij Koninklijk besluit van 30 November 1875, *Staatsblad* n°. 212, geclassificeerd tot de 1ste klasse.

Batterij van het noordelijk landhoofd der spoorwegbrug bij Nijmegen.

Stelling vóór het dorp Lithoijen. Bij Koninklijk besluit van 25 Jan. 1854, *Staatsblad* n°. 8, geclassificeerd tot de 3de klasse.

Werk aan de Blauwe sluis. Bij Koninklijk besluit van 25 Jan. 1854, *Staatsblad* n°. 8, geclassificeerd tot de 1ste klasse.

Verschanste legerplaats bij Hintham. Bij Koninklijk besluit van 25 Jan. 1854, *Staatsblad* n°. 8, geclassificeerd tot de 3de klasse.

Verdedigingswerk bij Herven. Bij Koninklijk besluit van 13 Nov. 1861, *Staatsblad* n°. 98, geclassificeerd tot de 1ste klasse.

Fort ter rechterzijde van den grintweg van 's Hertogenbosch naar het fort

Crevecoeur. Bij Koninklijk besluit van 25 Jan. 1854, *Staatsblad* n°. 8, geclasseerd tot de 1ste klasse.

Batterijen op den spoorweg bij het fort Crevecoeur.

Terrein der voormalige schans bij Engelen.

Vesting Geertruidenberg. Bij Koninklijk besluit van 25 Jan. 1854, *Staatsblad* n°. 8, geclasseerd tot de 1ste klasse.

Lunet op den rechteroever van de rivier de Donge. Bij Koninklijk besluit van 25 Jan. 1854, *Staatsblad* n°. 8, geclasseerd tot de 1ste klasse.

Stelling bij Steelhoven. Bij Koninklijk besluit van 25 Jan. 1854, *Staatsblad* n°. 8, geclasseerd tot de 3de klasse.

Werk aan het Lindenberg'sche veer. Bij Koninklijk besluit van 25 Jan. 1854, *Staatsblad* n°. 8, geclasseerd tot de 3de klasse.

Batterijen aan den mond van den Roosendaalschen Vliet. Bij Koninklijk besluit van 25 Jan. 1854, *Staatsblad* n°. 8, geclasseerd tot de 3de klasse.

Fort Ellewoutsdijk. Bij Koninklijk besluit van 8 Jan. 1855, *Staatsblad* n°. 1, geclasseerd tot de 2de klasse.

Vesting Neuzen. Bij Koninklijk besluit van 13 Juli 1879, *Staatsblad* n°. 142, geclasseerd tot de 3de klasse.

BIJLAGE B.

LIJST van geklassificeerde en niet-geklassificeerde werken en posten, die, ingevolge art. 4 van het wetsontwerp, als vestingwerken zouden vervallen, doch die, na voor zooveel noodig te zijn geslecht, ter beschikking van het Departement van Oorlog zouden moeten blijven.

Batterij aan den Hoogenkamp, bij Zwolle. Exercitiebatterij.

Fort de Pol. Bij Koninklijk besluit van 25 Jan. 1854, *Staatsblad* n°. 8, geclasseerd tot de 3de klasse. Schietbaan.

Hooge en lage linie om Doesburgh en het hoornwerk de Vrijheid. Bij Koninklijk besluit van 11 Oct. 1869, *Staatsblad* n°. 157, geclasseerd tot de 2de klasse. Exercitieterrein.

Forten Sint Antonie en Isabella. Bij Koninklijk besluit van 30 Nov. 1875, *Staatsblad* n°. 212, geclasseerd tot de 1ste klasse. Exercitieterrein.

Verschanste legerplaats bij Vught. Bij Koninklijk besluit van 25 Jan. 1854, *Staatsblad* n°. 8, geclasseerd tot de 3de klasse. Exercitieterrein.

BIJLAGE C.

LIJST van Rijksterreinen en van *niet* als vestingwerk geklassificeerde werken onder het bestuur der domeinen, die, in verband met art. 1 van het wetsontwerp, voorshands ter beschikking van het Departement van Oorlog moeten blijven.

Voormalige schans Oud Sint Andries. In verband met het behoud van het fort Nieuw Sint Andries.

Gereserveerde terreinen op den noordelijken en op den zuidelijken oever van het Hollandsch Diep, bij de spoorwegbrug; een gedeelte van de terreinen c. a. van het voormalig station Moerdijk, van de spoorwegmaatschappij Grand Central Belge, overgegaan aan den Staat der Nederlanden, ingevolge de wet van den 2den April 1880 (*Staatsblad* n°. 63). In verband met de voorgestelde stelling bij Moerdijk.

De linie van Beverwijk. In verband met de inrichting der stelling van Amsterdam,

BIJLAGE D.

LIJST van werken en posten op de Maas, het Oude-Maasje, de Amer, de Mark en de Dintel, die, overeenkomstig punt i van art. 1 van het wetsontwerp; als vestingwerken zouden worden behouden.

Fort Nieuw Sint Andries. Bij Koninklijk besluit van 25 Jan. 1854, *Staatsblad* n°. 8, geclassificeerd tot de 1ste klasse (1).

Fort Crevecoeur. Bij Koninklijk besluit van 25 Jan. 1854, *Staatsblad* n°. 8 geclassificeerd tot de 1ste klasse (1).

Verdedigingswerk achter de Hedikhuizensche Sasseluis. Bij Koninklijk besluit van 13 Nov. 1861, *Staatsblad* n°. 98, geclassificeerd tot de 1ste klasse (1).

Verdedigingswerk achter den Hoogen Maasdijk bij Hedikhuizen. Bij Koninklijk besluit van 13 Nov. 1861, *Staatsblad* n°. 98, geclassificeerd tot de 1ste klasse (1).

Verdedigingswerk tegenover de Bernsche Hoeven. Bij Koninklijk besluit van 13 Nov. 1861, *Staatsblad* n°. 98, geclassificeerd tot de 1ste klasse (1).

Verdedigingswerk op den straatweg van Heusden naar Elshout. Bij Koninklijk besluit van 13 Nov. 1861, *Staatsblad* n°. 98, geclassificeerd tot de 1ste klasse (1).

Verdedigingswerk achter den Elshoutschen dijk. Bij Koninklijk besluit van 13 Nov. 1861, *Staatsblad* n°. 98, geclassificeerd tot de 1ste klasse (1).

Verdedigingswerk bij Doeveren. Bij Koninklijk besluit van 11 Oct. 1869, *Staatsblad* n°. 157, geclassificeerd tot de 1ste klasse (1).

Batterij op den Prui Mendijk onder Drongelen. Bij Koninklijk besluit van 11 Oct. 1869, *Staatsblad* n°. 157, geclassificeerd tot de 2de klasse (1).

Batterij bij de Drimmelsche sluis. Bij Koninklijk besluit van 16 Sept. 1859, *Staatsblad* n°. 100, geclassificeerd tot de 1ste klasse.

Groote schans, genaamd Spinola en de kleine schans te Terheijden. Bij Koninklijk besluit van 25 Jan. 1854, *Staatsblad* n°. 8, geclassificeerd tot de 3de klasse.

Linie van den Munnikenhof. Bij Koninklijk besluit van 25 Jan. 1854, *Staatsblad* n°. 8, geclassificeerd tot de 3de klasse.

Linie van den Hout. Bij Koninklijk besluit van 25 Jan. 1854, *Staatsblad* n°. 8, geclassificeerd tot de 3de klasse.

Stelling aan den mond van de Roode Vaart en het Hollandsch Diep. Bij Koninklijk besluit van 25 Jan. 1854, *Staatsblad* n°. 8, geclassificeerd tot de 3de klasse.

Retranchement aan de haven van den Oudenbosch. Bij Koninklijk besluit van 25 Jan. 1854, *Staatsblad* n°. 8, geclassificeerd tot de 3de klasse.

Stelling aan den mond van de Dintel en het Volkerak. Bij Koninklijk besluit van 25 Jan. 1854, *Staatsblad* n°. 8, geclassificeerd tot de 3de klasse.

(1) Al deze werken tot lagere klasse terug te brengen.

WIJZIGING DER WET VAN 30 MEI 1877 (*STAATSBLAD*
n°. 141) BETREFFENDE DE KONINKLIJKE
MILITAIRE ACADEMIE.

ONTWERP VAN WET.

WIJ WILLEM III, enz.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten :

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodig is, de wet van den 30sten Mei 1877, tot intrekking en vervanging der wet van den 17den Juli 1869 (*Staatsblad* n°. 141), houdende regeling van het onderwijs bij de Koninklijke Militaire Academie (*Staatsblad* n°. 141) op grond van het bepaalde bij de 1ste alinea van Art. 19 dier wet, te herzien;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze :

ART. 1. De wet van den 30sten Mei 1877, tot intrekking en vervanging der wet van den 17den Juli 1869 (*Staatsblad* n°. 141), houdende regeling van het onderwijs bij de Koninklijke Militaire Academie (*Staatsblad* n°. 141) wordt gewijzigd in voege als bij de volgende paragraven is aangewezen :

§ a. De eerste alinea van art. 9 wordt gelezen als volgt :

» Alvorens in een hooger studiejaar te kunnen overgaan, moet de cadet blijken hebben gegeven, dat hij het onderwijs in het voorgaande studiejaar met voldoende uitslag heeft gevolgd.

» Als maatstaf van beoordeeling gelden daarbij :

» 1°. de rapporten omtrent de vorderingen van den cadet, vervat in de, door de leeraren, op door Ons te bepalen tijdstippen, in den loop van elk studiejaar op te maken studielijsten;

» 2°. de uitslag van een examen, loopende over hetgeen in het voorgaande studiejaar in elk der studievakken behandeld is."

§ b. Aan de eerste alinea van art. 19 wordt eene nieuwe zinsnede toegevoegd, luidende als volgt :

» Voorts wordt zij andermaal herzien vóór den 1sten September 1887."

ART. 2. De tegenwoordige wet treedt in werking op 1 September 1882.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle ministerieele departementen, autoriteiten, collegiën en ambtenaren, wien zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Bij de eerste alinea van art. 19 der wet van 30 Mei 1877, tot intrekking en vervanging der wet van 17 Juli 1869, houdende regeling van het onderwijs bij de Koninklijke Militaire Academie (*Staatsblad* n°. 141) is bepaald, dat deze wet vóór 1 September 1882 moet worden herzien.

Met de indiening van het hierbij gevoegde ontwerp van wet wordt in hoofdzaak beoogd, de *definitieve* herziening der thans vigeerende Academiewet uit te stellen tot omstreeks het jaar 1887, terwijl daarbij verder eene ondergeschikte wijziging van art. 9 wordt voorgesteld.

De redenen waarom het raadzaam wordt geacht de definitieve herziening uit te stellen, zijn :

1°. dat de bestaande regeling van het onderwijs bij de Koninklijke Militaire Academie, over het algemeen en inzonderheid wat de bepalingen betreffende de toelating van jongelieden tot de Academie aangaat, aanvankelijk goed werkt;

2°. dat de tijd echter nog te kort geweest is, om een afdoend oordeel te kunnen vellen over de werking van het stelsel der wet, en

3°. dat de wet op het middelbaar onderwijs nog niet is herzien, op welke herziening in den considerans der academiewet wordt gedoeld.

Tot toelichting van het sub 1°. aangevoerde is het voldoende eene vergelijking te maken tusschen het getal jongelieden, die onder de wet van 17 Juli 1869 jaarlijks voor eene plaatsing op de Koninklijke Militaire Academie mededongen, en dat van de aspiranten die zich onder de wet van 1877 daartoe aanmeldden. En de cijfers spreken te dien aanzien bijzonder duidelijk. Opmerkelijk mag het toch zonder twijfel worden genoemd, dat, terwijl in de jaren 1872 tot en met 1876 de gemiddelde getallen per jaar, van opengestelde plaatsen en aspiranten respectievelijk waren als 125:40, dezelfde gemiddelde getallen over de jaren 1877 tot en met 1881 voorgesteld worden door 85 en 224. Onder de vorige wet drie plaatsen voor één aspirant, onder de tegenwoordige drie aspiranten voor één plaats.

Ook het sub 2°. aangehaalde argument valt niet moeilijk te staven. De jongelieden, die in 1877, voor het eerst onder de werking der nieuwe wet, tot cadet in het eerste studiejaar, voor de infanterie en cavalerie, werden aangesteld, verlieten eerst in Juli 1881 de Academie als officier. Die van gelijke aanstelling voor de artillerie en genie moeten eerst een jaar bij het korps dienen, om daarna nog een jaar 't onderwijs bij de 1ste afdeling der krijgsschool bij te wonen; zoodat deze laatste officieren eerst in het midden van 1883 kunnen gerekend worden, hunne studien te hebben voltooid.

Om alzoo een eenigszins vertrouwbaren maatstaf te verkrijgen, gegrond op de uitkomsten van eenige studie jaren, komt het den ondergeteekenden wenschelijk, ja zelfs noodzakelijk voor, eene beslissing omtrent het stelsel, dat definitief voor de regeling der Koninklijke Militaire Academie zal worden aangenomen, eenige jaren uit te stellen en om dus de definitieve herziening der wet eerst omstreeks het jaar 1887 te doen plaats hebben.

In dat geval zal men de werking der wet in haar geheel kunnen beoordeelen naar de uitkomsten van de opleiding van artillerie- en genie-officieren over 4 jaren, namelijk 1883, 1884, 1885 en 1886, en voor zoover de officieren der infanterie en cavalerie betreft, over 6 jaren, namelijk over 1881 tot en met 1886.

Een zoodanig uitstel heeft te meer reden van bestaan, omdat het in overeenstemming is met den considerans der wet, terwijl zich daarentegen geen bezwaar kan doen gelden, omdat, zooals hiervoren reeds werd opgemerkt, de proef met deze wet voorloopig als goed geslaagd mag worden beschouwd.

Ook volgens het gevoelen der betrokken militaire autoriteiten, zijn de in die wet voor het oogenblik gevorderde wijzigingen van ondergeschikt belang. Omtrent de deugdelijkheid der hoofdbeginselen van de wet, bestaat bij die autoriteiten

slechts op één punt twijfel; het is namelijk de vraag of het niet wenschelijk zou zijn, de voortgezette vakstudien voor de artillerie en genie, in plaats van op de 1ste afdeeling der krijgsschool, als cadet te doen plaats hebben.

Het brengen van ingrijpende veranderingen in de tegenwoordige regeling, waarvan het minder goede thans nog niet afdoende is gebleken, zou echter terecht als voorbarig kunnen worden beschouwd. Onder de vorige wet volgde het applicatiejaar onmiddellijk op den academiecursus; doch het is gebleken dat aan dergelijke regeling nadeelen verbonden zijn.

Thans is er tusschen den cursus aan de Academie en dien aan de 1ste afdeeling der krijgsschool een jaar tusschenpoos. Deze regeling voldoet beter; en reeds nu verklaart de gouverneur der Koninklijke Militaire Academie, dat verscheidene leeraren over den uitslag van het onderwijs meer tevreden zijn dan vroeger, en dat er door de gedetacheerde officieren met meer ijver gewerkt wordt.

Het schijnt den ondergeteekenden dus alleszins raadzaam, dat men, door eene proef van eenige jaren, zekerheid omtrent het al dan niet wenschelijke van eene wijziging op dit punt verkrijge.

Al behoort nu, volgens de overtuiging van de ondergeteekenden, met de definitieve herziening der wet van 30 Mei 1877 nog eenige jaren te worden gewacht, toch is er een punt, waaromtrent eene wijziging reeds thans zeer wenschelijk wordt geoordeeld; namelijk de regeling der overgangs-examens, bedoeld bij de 1ste alinea van art. 9 der wet. In het Voorloopig Verslag over het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1882, werd de opmerking gemaakt, dat het getal cadetten, die aan de overgangs-examens niet voldeden, bijzonder groot was.

In de Memorie van Beantwoording op dat verslag, had de eerstondergeteekende de eer mede te deelen, aan welke oorzaken dit verschijnsel — 't welk zich trouwens ook vroeger voordeed — naar zijne meening moet worden toegeschreven. Zooals ook toen reeds werd medegedeeld, komt dat verschijnsel het meest voor bij de cadetten van het jongste studiejaar en is de oorzaak daarvan voor het grootste deel gelegen in de bezwaren, die deze veelal ondervonden bij het volgen van het onderwijs in de wiskundige vakken. Op den voorgrond dus stellende, dat gebrek aan kennis in deze vakken bij de overgangs-examens meestal het grootste struikelblok is, — vooral voor de cadetten der artillerie en der genie, wier studien in de wiskunde zooveel uitgebreider zijn — behoort te worden nagegaan, op welke wijze daarin verbetering is te brengen.

Een daartoe aangewezen middel is, naar het oordeel van de ondergeteekenden, het volgende:

Het toekennen van groteren invloed aan de wiskundige vakken op de beoordeeling bij het aspirant-examen, voor hen, die eene plaatsing verlangen bij artillerie of genie; met dien verstande, dat het programma van examen voor allen gelijk blijft en ook in de bedoelde vakken niet hooger wordt opgevoerd dan thans het geval is, doch dat aan de beoordeelingscijfers in de wiskundige vakken voor die aspiranten eene betrekkelijk hoogere waarde wordt toegekend.

Bij de op die wijze te verkrijgen rangschikking, zullen de jongelieden die de hoogste nummers behalen, en die meerendeels bij de artillerie of de genie zullen worden geplaatst, voldoende waarborgen geven, dat zij de studien voor deze wapens — welke méér dan die voor de infanterie en cavalerie, aanleg voor de wiskunde vereischen — behoorlijk zullen kunnen volgen.

Voorts komt het wenschelijk voor, dat, bij de beslissing omtrent de vraag of een cadet de lessen van een studiejaar met voldoende vrucht heeft gevolgd om in het volgende studiejaar te kunnen overgaan, niet alleen de uitslag van het overgangs-examen in aanmerking worde genomen, maar dat daarbij ook rekening worde gehouden, met den uitslag der studien, gedurende den loop van het cursusjaar.

De toepassing van den eerstbedoelden maatregel kan geschieden, zonder dat de bepalingen der wet worden gewijzigd. Dit is echter niet het geval ten aanzien van den laatstvermelden.

Eene nadere toelichting daaromtrent komt dus noodig voor.

Wanneer men de eerste alinea van art. 9 der wet van 30 Mei 1877 in den letterlijken zin opvat, hangt het overgaan in een hooger studiejaar *uitsluitend* af van den uitslag van het examen, loopende over al de vakken, in het onmiddellijk voorgaande studiejaar behandeld. Ingevolge het bepaalde bij art. 66 van het Reglement voor de Koninklijke Militaire Academie, vastgesteld bij Zijner Majesteits besluit van 22 Augustus 1877, n°. 10 (*Staatsblad* n°. 173), wordt alléén bij het opmaken der *rangschikking* rekening gehouden met de driemaandelijksche studielijsten, overeenkomstig art. 63 van evenbedoeld reglement, door de hoofden van onderwijs in te dienen.

De ondergeteekenden achten het niet alleen billijk, maar ook nuttig en noodzakelijk, aan den uitslag der studiën gedurende den loop van een cursusjaar, invloed toe te kennen op de overgangs-examens. Examens zijn in sommige omstandigheden het eenige middel tot beoordeeling en vergelijking der mate van kennis van vreemde personen; maar wanneer men, zooals hier het geval is, kan beschikken over beoordeelingslijsten betreffende den ijver en de vorderingen der leerlingen, die door hunne leeraren gedurende een geheel jaar in hunne studiën worden gadegeslagen, schijnt het verkieslijk om het examen meer als een auxiliair middel van beoordeeling te beschouwen. Immers die lijsten, welke worden opgemaakt naar aanleiding van de mondelinge en schriftelijke beantwoording van den opgedragen zelfstandigen arbeid in elk der vakken, vormen buiten twijfel een meer deugdelijken maatstaf van beoordeeling, dan de uitkomst van een betrekkelijk kortstondig examen.

De ondergeteekenden zouden daarom, bij de beslissing omtrent den overgang in een hooger studiejaar, de beoordeelingscijfers, die bij de driemaandelijks op te maken studielijsten in elk der behandelde vakken worden toegekend, naar zekere verhouding in rekening wenschen te brengen, bij de cijfers die op het eigenlijke overgangs-examen worden behaald.

Welke verhouding daarbij het best zal zijn toe te passen zal in de practijk moeten blijken. Aanvankelijk zouden de ondergeteekenden het gemiddelde der driemaandelijksche beoordeelingscijfers betreffende de vorderingen, *voor de helft*, en de examencijfers mede *voor de helft* wenschen te doen gelden.

Op die wijze zal, naar de overtuiging van de ondergeteekenden, een juister oordeel over de mate van kennis in elk der verschillende vakken geveld kunnen worden. Daarbij zal tevens nog een ander voordeel worden verkregen. De wetenschap, dat de studielijsten van grooten invloed zijn op den overgang in hoogere cursusjaren, zal namelijk voor de cadetten ongetwijfeld een spoorslag zijn, om zich in den loop van het jaar aanhoudend en met ijver op hunne studiën toe te leggen.

Zeker zal dan ook de thans bij vele cadetten bestaande neiging, om in den loop van een cursusjaar weinig te werken, in de verwachting van door een korten tijd van arbeid en inspanning vóór het examen, te zullen kunnen inhalen wat hun, tengevolge van hun aanvankelijk gebrek aan ijver, aan kennis in de verschillende vakken ontbreekt, daardoor krachtig worden tegengegaan. Zoodoende zal de degelijkheid der studiën worden bevorderd, en een gunstige invloed op den overgang in de hoogere cursusjaren worden te weeg gebracht.

De Minister van Oorlog,
REUTHER.

De Minister van Kolonien,
W. VAN GOLTSTEIN.

WIJZIGING DER WET VAN 30 MEI 1877 (STAATSBLAD
n°. 141) BETREFFENDE DE KONINKLIJKE
MILITAIRE ACADEMIE.

VOORLOOPIG VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPOORTEURS.

Het afdeelingsonderzoek van het wetsontwerp tot wijziging der wet van den 30sten Mei 1877 (Staatsblad n°. 141) betreffende de Koninklijke Militaire Academie, heeft aanleiding gegeven tot de navolgende opmerkingen en beschouwingen.

Een deel der leden achtte de verlenging van den herzieningstermijn der Academiewet tot 1 September 1887 te lang; zij zouden eene verlenging tot 1885 alleszins voldoende achten, omdat zij meenden te mogen aannemen dat de aannemende herziening der wet op het middelbaar onderwijs alsdan niet alleen zou hebben plaats gegrepen, maar dat de herziene wet dan reeds gedurende eenigen tijd zou hebben gewerkt. Anderen evenwel oordeelden den termijn niet te lang, omdat zij van meening waren dat de voorloopig zoo gunstige resultaten der bestaande regeling vóór dien tijd niet grondig te beoordeelen zouden zijn, en vooral omdat het een uiterste termijn is, binnen welken des noodig tot de herziening kan worden overgegaan. Tegen dit laatste werd echter aangevoerd, dat het in elk geval beter is, door het aannemen van een niet te ruimen termijn, de Regeering tot eene nadere overweging van het belangrijke daarbij betrokken onderwerp aan te sporen.

De gewijzigde regeling der overgangsexamens, bedoeld bij de eerste alinea van art. 9 der bestaande wet, werd vrij algemeen goedgekeurd. Enkele leden evenwel waren de meening toegedaan, dat een examen, hetwelk gedurende veertien dagen schriftelijk gehouden wordt, genoegzamen waarborg voor voldoende kunde der geëxamineerden oplevert, en dat op den thans voorgestelden weg het gevaar zal ontstaan, dat vooringenomenheid, zooals die tegenover sommige leerlingen nog wel eens bij leeraars pleegt te bestaan, van te grooten invloed op den overgang der jongelieden in een hooger studiejaar zal kunnen zijn. Ook heeft men meermalen waargenomen, dat de rapporten omtrent de vorderingen van den cadet gedurende den geheelen loop van het studiejaar dezelfde blijven, die zij in den aanvang waren, zoodat eene gelukkige beantwoording van eenige in den aanvang van het studiejaar gedane vragen een cadet in eene te gunstige positie tegenover zijne kameraden bracht, die, aanvankelijk minder gelukkig geweest zijnde, zich gedurende den loop van het geheele jaar toch met meer ijver op de studie hadden toegelegd. De meerderheid evenwel deelde dit gevoelen niet, en vereenigde zich met de gronden, door de Regeering ter verdediging van haar voorstel in hare Memorie van Toelichting uiteengezet.

De opleiding van officieren bij de korpsen, evenals het overige daarbij gegeven schoolonderwijs, kwam verder ter sprake. Eenigen verlangden dat deze aangelegenheid bij de wet, anderen dat zij bij algemeenen maatregel van inwendig bestuur geregeld zou worden.

Eenige leden in eene afdeeling zouden den maatstaf tot overgang in een hooger studiejaar liefst niet in de wet zelve aangetroffen hebben.

ART. 1. Men den in dit artikel neergelegden vorm van wetswijziging, en de eenigszins zonderlinge redactie welke art. 19 der wet van 30 Mei 1877 (*Staatsblad* n°. 141) ten gevolge van § 6 zal verkrijgen, kon men zich minder vereenigen. Liever zag men den meer gebruikelijken vorm aangenomen, waarbij de nieuwe herzieningstermijn in een afzonderlijk artikel wordt opgenomen, dat dan zou behooren te luiden: »De wet van den 30sten Mei 1877 (*Staatsblad* n°. 141), zooals zij bij deze wet is gewijzigd, wordt andermaal herzien vóór den 1sten September 1887.» Wanneer de Regeering zich met deze wijziging vereenigen kan, moet de redactie van art. 1 daarmede in verband gebracht worden.

Considerans. Deze behoort te worden gewijzigd, ten einde in overeenstemming te worden gebracht met dien der wet van 1877, in zooverre dat nu melding gemaakt moet worden van de verwachte herziening der wet op het middelbaar onderwijs.

De Commissie van Rapporteurs acht hiermede de openbare beraadslaging over dit wetsontwerp genoegzaam voorbereid.

Vastgesteld den 12den Juni 1882.

FABIUS.

VAN DER SCHRIECK.

KOOL.

ROMBACH.

DE CASEMBROOT.

Litteraire
Societät
's Gravenhage

HERZIENING DER WET VAN 18 APRIL 1874 (STAATSBLAD
N°. 64), TOT REGELING EN VOLTOOIING VAN HET
VESTINGSTELSEL.

VOORLOOPIG VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS.

Het afdelingsonderzoek van het wetsontwerp tot herziening der wet van 18 April 1874 (Staatsblad n°. 64), tot regeling en voltooiing van het vestingstelsel, heeft aanleiding gegeven tot de navolgende opmerkingen en beschouwingen.

§ 1. *Beginsel van het ontwerp.* Een deel der leden keurde het af, dat door deze Regeering wederom belangrijke partieele wijzigingen worden voorgesteld in eene wet, die nog niet eens in haar geheel is uitgevoerd en juist bestemd was om aan de regeling en voltooiing van ons vestingstelsel de noodige vastheid te schenken. Mogen deze wijzigingen wellicht uit een technisch oogpunt te verdedigen wezen, toch zijn zij, zoo werd opgemerkt, het gevolg van de persoonlijke inzichten van twee ministers, en waar moet het heen, indien elke nieuw optredende Regeering een poging aanwendt om deze wet naar hare eigene opvatting te doen wijzigen? Hierop werd evenwel geantwoord dat, wanneer men bij de uitvoering eener wet bemerkte in sommige opzichten gedwaald te hebben, het beter was die dwalingen zooveel mogelijk te herstellen, dan ter wille van een eens aangenomen beginsel, daarin te blijven volharden. De meerderheid kon zich daarom met de hoofdstrekking van het ontwerp wel vereenigen, voornamelijk omdat het leidt tot inkrimping van ons vestingstelsel.

Een lid zou zelfs gaarne gezien hebben, dat de voorgestelde inkrimping nog grooter geweest ware. De verdediging van het gansche land tegen een overmachtigen vijand was naar zijne meening onmogelijk, en met het oog daarop wenschte hij alle stellingen, behalve die van Amsterdam, op te heffen. Volgens zijn oordeel behooren wij ons te bepalen tot de verdediging onzer hoofdstad, evenals België tot die van Antwerpen.

Deze meening werd evenwel nadrukkelijk bestreden. Vooreerst, werd er gezegd, bestaan in België reeds nu forten op de Maas en de vestingen Diest en Dendermonde, maar ook daar te lande wordt, behalve aan eene reeds gedeeltelijk in uitvoering zijnde voorlinie om Antwerpen, wederom ernstig over eene betere bevestiging der Maaslinie gedacht. Maar vooral werd met klem gewezen op onze voortreffelijke en nu bijna geheel voltooide Nieuwe Hollandsche Waterlinie, waardoor een zoo gewichtig deel van ons land beveiligd wordt, hetwelk, wanneer men zich tot de verdediging van Amsterdam wilde bepalen, geheel prijs gegeven zou zijn.

Door sommige voorstanders van het ontwerp werd de hoop uitgedrukt, dat men in deze wetsvoordracht geen toelag der Regeering moest zien om, door thans op de kosten tot uitvoering der vestingwet belangrijke besparingen aan te brengen, een meer open oor te vinden wanneer zij den aanleg van nieuwe vestingwerken aan het oordeel der wetgevende macht kwam te onderwerpen.

Nog werd door enkele leden de wenschelijkheid uitgesproken om, met het oog op de vraagstukken van internationalen aard welke ter sprake kunnen, ja moeten komen, de eventuele mondelinge beraadslaging over dit ontwerp niet in openbare zitting, maar in comité-generaal te doen plaats hebben.

Wat de voorgestelde wijzigingen zelve aangaat, zoo werd daaromtrent het navolgende opgemerkt:

§ 2. *Sperforten.* Het verdwijnen uit de vestingwet van deze verdedigingswerken, waaromtrent het gevoelen der elkander opvolgende ministers van oorlog zoozeer uiteenliep, werd door de meerderheid toegejuicht. Die fortten, zoo zeide men, zouden toch niet beantwoorden aan het doel, dat men er zich van voorstelde; immers is de verlegging van een gedeelte der spoorwegbaan en het slaan van bruggen alleszins toereikend, om ze volkomen doelloos te maken. De gebeurtenissen in 1870 hadden zulks voldoende bewezen.

In ééne afdeeling werd het hierbedoelde onderwerp meer uitvoerig besproken. Ofschoon men ook daar tot elke poging tot zuinige toepassing van het geconcentreerde verdedigingsstelsel gaarne medewerkte, en met de Regeering in hoofdzaak instemde in haar betoog ten bewijze dat de kosten aan de oprichting van zoogenaamde sperforten verbonden buiten evenredigheid stonden tot het daarvan bij de landsverdediging te trekken nut, wanneer men *alleen* den blik vestigde op de stremmingen in den aanvoer van 's vijands belegeringsmaterieel, meende men toch dat de wetgever bij de vervaardiging der vestingwet in punt *f* van art. 1 nog wel iets meer op het oog had gehad, dan juist het maken van fortten die het gebruik maken der spoorwegen moesten beletten. Het winnen van den noodigen tijd om de Nieuwe Hollandsche Waterlinie in behoorlijken staat van tegenweer te brengen, vóór dat de vijand voor die linie verscheen, is altijd een der factoren geweest welke zeer te recht groot gewicht in de schaal legde bij de overwegingen van het wenschelijke om oostwaarts dier linie andere terreinafscheidingen te bezitten, wier bezetting tot de vertraging van 's vijands opmarsch kon leiden. Immers, wanneer het den vijand gelukt om voor de Nieuwe Hollandsche Waterlinie te verschijnen vóór dat de daarin gelegen versterkingswerken in behoorlijken staat van tegenweer zijn gebracht en de noodige opruiming in het voorgelegen terrein zijn geschied, zal het aan zijne veldtroepen met de daarbij behoorende krachtige artillerie zeer waarschijnlijk gelukken om aan het voortzetten dier werkzaamheden ernstige belemmeringen in den weg te leggen en daarmede onzer verdediging onberekenbaar nadeel toe te brengen. Men achtte dit van zoo veel belang, dat men meende als eisch te moeten stellen, dat zelfs in de voor ons meest ongunstige omstandigheden — die van eenen zeer snel doorgevoerden overmachtigen aanval na eene zeer kortstondige inleidingsperiode tot den oorlog — de Nieuwe Hollandsche Waterlinie in behoorlijken staat van tegenweer was gebracht vóór en al eer de vijand daarvoor verscheen. Kan dit niet geschieden zonder inwerking onzerzijds, dan *moet* er naar eene voldoende vertraging in 's vijands bewegingen gestreefd worden. Blijkens de meening der Regeering, voorkomende in de tweede zinsnede van 2° der opsomming van gegevens voor de oplossing van het vraagstuk der sperforten (Mem. van Toel. blz. 4 bovenaan), schijnt zij aan de gevaren, verbonden aan het te vroegtijdig verschijnen van 's vijands leger voor de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, niet de noodige aandacht geschonken te hebben, omdat zij aldaar de tijdwinst, voor de verzekering eener behoorlijke verdediging der linie te erlangen, alleen in verband met de vertraging van den aanvoer van het belegeringsmaterieel des vijands beschouwt. Maar bovendien wordt in de bedoelde zinsnede nog maar van *grootte waarschijnlijkheid* gesproken, terwijl *zekerheid* dient te worden verkregen.

Gaarne zou men dan ook eene nadere en meer gepreciseerde uiteenzetting van de meening der Regeering op dit punt erlangen, en stelde men er grooten prijs op om van haar een door deugdelijke gegevens gestaafd betoog te ontvangen, waarin antwoord gegeven wordt op de volgende vragen:

a. Hoeveel dagen zijn er noodig om de Nieuwe Hollandsche Waterlinie in zoodanigen staat van tegenweer te brengen, dat men, zonder vrees voor stoornis

in den behoorlijken gang der verdediging, de vijandelijke troepen voor die linie kan zien verschijnen, en wat verstaat de Regeering onder zoodanigen staat van tegenweer?

b. Hoeveel dagen kunnen er in de bovengenoemde voor ons meest ongunstige omstandigheden na het dreigen van oorlogsgevaar verstriken, voordat de vijandelijke troepen aan de Nieuwe Hollandsche Waterlinie aankomen, wanneer hun onzerzijds geen vertraging wordt in den weg gelegd?

c. Wanneer de tijd sub *a* bedoeld grooter is dan die sub *b*, welke middelen meent de Regeering alsdan tot tijdwinst in toepassing te kunnen brengen, en welke tijdwinst stelt zij zich voor, dat daardoor kan worden verkregen? Met name zou men hierbij gaarne eenige nadere mededeeling ontvangen aangaande de troepenopstellingen, door de Regeering in de derde zinsnede op bladz. 5 der Memorie van Toelichting bedoeld.

Men vertrouwt dat de Regeering, voor zoover zij meent dat de mededeeling van het antwoord op die vragen in voor openbaarmaking bestemde stukken strijdig te achten is met 's lands belang, hare denkbeelden zal willen ontwikkelen in eene nota, bestemd voor de leden der Kamer.

Wanneer eene nauwgezette overweging van de beantwoording van bovengestelde vragen tot de overtuiging zal hebben geleid, dat eenige tijdwinst voor eene behoorlijke verdediging der Nieuwe Hollandsche Waterlinie onder sommige omstandigheden van het grootste belang is, dan rijst de vraag of de vroeger ontworpen sperforten en de vesting Doesborgh aan ons veldleger bij de bezetting van een gedeelte van den Gelderschen IJssel niet zoodanigen steun zouden verstrekken, dat een oponthoud van een paar dagen in 's vijands opmarsch mag worden verwacht, althans dat zijne troepen een overtocht der rivier, zoolang ons veldleger aldaar staat, niet zullen beproeven dan op een benedenwaarts van Deventer gelegen punt, iets, waarmede uit den aard der zaak tijdwinst wordt verkregen. Wanneer de sperforten, nevens de voordeelen die zij ook naar de meening der Regeering in alle gevallen kunnen afwerpen, dit doel kunnen doen bereiken, dan zouden de voor hunnen aanleg gevorderde uitgaven zonder twijfel verantwoord zijn.

Hoewel de Regeering op bladzijde 4 der Memorie van Toelichting van *vernietigingsmaatregelen* bij de spoorwegbruggen tot stremming van 's vijands aanvoer spreekt, blijkt toch uit het verband der door haar gevoerde betoogen, dat zij hiermede voornamelijk zoodanige maatregelen op het oog heeft, welke er toe leiden om de beweegbare vakken in die bruggen voor den vijand onbruikbaar te maken. De reserve der Regeering tegenover het denkbeeld van vernieling der spoorwegbruggen zeer toejuichende, meende men echter te moeten vragen wat er zal moeten gebeuren bij die bruggen, welke geene beweegbare vakken hebben, zooals die in de lijn Nijmegen—Arnhem en bij Hedel, vooral bij die in de eerstgenoemde, voor 's vijands aanvoeren zoo gunstig gelegen lijn. Verspert of verniet men die bruggen niet, dan wordt het den vijand toch wel wat heel gemakkelijk gemaakt, zoodat men bij gemis van behoorlijke verdedigingswerken wel tot vernieling zal moeten overgaan. Is het, om dit te voorkomen, nu er en bij de spoorwegbrug bij Nijmegen en bij die te Hedel verdedigingswerken liggen, niet verre te verkiezen die werken ter belemmering van het gebruik dier bruggen behoorlijk in te richten, dan, zooals de Regeering voorstelt, ze te sloopen (bij Nijmegen) of onbewapend en in onvoldoenden toestand te laten (Crèvecoeur)?

De Regeering schat de uitgaaf, noodig voor het maken der sperforten, op 5 à 6 miljoen gulden. Is deze raming niet te hoog, nu op drie der voor den aanleg van een sperfort bestemde punten bestaande werken slechts gewijzigd behoeven te worden, en voor een der nieuw te maken forten de grond reeds rijkseigendom is?

Tegenover het betoog der Regeering, waarmede zij haar voorstel tot het doen vervallen der opname-stellingen voor troepen aan IJssel, Waal en Maas verdedigt (vergelijk bladzijde 5 der Memorie van Toelichting), en waarbij zij als hare meening uitspreekt dat de detachementen aan de rivierovergangen gestationneerd tot verzekering van den teruchtocht der tijdelijk in de grensprovinciën vooruit-

geschoven troepenafdeelingen zich door tijdelijke maatregelen en vluchtige versterkingen den noodigen steun te moeten verschaffen, meent men te moeten opmerken dat de daarvoor noodige tijd en werkrachten niet zoo geheel onaanzienlijk te achten zijn, terwijl men op een der voor deze zaak meest gewichtige punten, namelijk Doesborgh, nu reeds bezit, wat men anders in oorlogstijd zal moeten gaan maken. De slechting der vestingwerken van Doesborgh vond dan ook uit dien hoofde geene onverdeelde instemming.

§ 3. *Zuider waterlinie.* Het verlaten der stelling bij 's Hertogenbosch ontmoette ernstige tegenkanting.

In de eerste plaats, zoo werd door sommigen aangevoerd, behoort men bij eene beoordeeling daarvan ook te letten op eene nevenbestemming van ons vestingstelsel, namelijk om in eventueele politieke omstandigheden met onze naburen te kunnen samenwerken, bijv. bij verwickelingen tusschen Frankrijk en Duitschland, waarbij België en ons vaderland, ten gevolge der ligging van het zuidelijk gedeelte van Limburg, zouden kunnen betrokken worden. Anderen wilden dit gaarne toestemmen, maar merkten op dat voorshands op dit beginsel geen inbreuk wordt gemaakt, daar de positie bij Moerdijk in plaats van de Zuiderwaterlinie wordt gesteld, en men dus beide met elkander moet vergelijken. Dit nu is geen gemakkelijke zaak, en welke der beide stellingen de beste is zal geheel van de oorlogsomstandigheden afhangen. Vestigt men uitsluitend het oog op Antwerpen, dan voorzeker zal de stelling Moerdijk de voorkeur verdienen. Maar met het oog op de beveiliging der Maastinie en van de provincie Noord-Brabant behoort aan het in stand houden der Zuider waterlinie de voorkeur te worden gegeven. Die stelling bezit een goede gemeenschap met den Bommelerwaard. Nu wil de Minister haar meer westwaarts en in minder gunstige omstandigheden brengen. Het wetsvoorstel zou ons leiden tot het maken van een geretrancheerd kamp bij Moerdijk, en dit schier uitsluitend ter beveiliging van onze marine en de spoorwegbrug over het Hollandsch Diep, alsmede ter opname van in het westelijk deel van Noord-Brabant wellicht ageerende troepen. Deze stelling vóór genoemde brug, dus eigenlijk met een zeer lang défilé in den rug, beschouwde men als uiterst gewaagd. Wel is waar kan ter verklaring van het streven naar dekking der brug op den zuidelijken oever aangevoerd worden, dat zich het beweegbare gedeelte dier brug aan de Noord-Brabantsche zijde bevindt; doch daartegenover vroeg men, of op gelijksoortige wijze als de brug gemaakt is, door de spanningen op groote pontons in te varen, ook niet een of meer spanningen verwijderd zouden kunnen worden, waardoor de brug geheel onbruikbaar wordt.

In dezelfde afdeling, waarin, blijkens het hiervoren gezegde, het vraagstuk der sperforten meer uitvoerig werd besproken, gaf men den wensch te kennen ook ten aanzien van den tijd, benoodigd om de Nieuwe Hollandsche Waterlinie zuidwaarts van de Merwede in behoorlijken staat van tegenweer te brengen, in den zin van de bij § 2 gestelde vragen, de noodige inlichtingen van de Regeering te ontvangen. In verband met de omstandigheid, dat de Regeering de werken van de positie bij Heusden wil laten blijven bestaan, rijst de vraag of, wanneer de voorgestelde werken tot heropening van het Oude Maasje tot stand komen en daarmede eene belangrijke terreinafsijding is gevormd en de vesting Geertruidenberg behouden bleef, niet eene stelling voor evengenoemd gedeelte der Nieuwe Hollandsche Waterlinie wordt gevonden, die onder alle omstandigheden den tijd zal doen winnen, noodig voor de voleindiging der werkzaamheden tot het in staat van verdediging stellen daarvan. Bij een bevestigend antwoord op die vraag, achtte men de opheffing der vesting Geertruidenberg nu reeds, alvorens omtrent het wetsontwerp op de heropening van het Oude Maasje zal zijn beslist, voorbarig.

Maar ook nog uit anderen hoofde vond de opheffing van Geertruidenberg als vesting in die afdeling bestrijding. Immers men meende de eischen der defensie, welke een gevolg zullen zijn van de toekomstige gesteldheid van den Biesbosch of het Bergsche Veld, reeds nu niet uit het oog te mogen verliezen. Meer en meer zal dit terreingedeelte door aanslibbing en inpoldering, en ten slotte ook

door den aanleg van wegen, het karakter van een gewone polderstreek gaan aannemen en daarmee aan begaanbaarheid voor troepenafdeelingen winnen, ten gevolge waarvan de vijand alsdan den zuidelijken oever van de Nieuwe Merwede zonder bezwaar zal kunnen bereiken. Eenmaal daar zijnde, behoeft hij nog slechts dit water over te steken om vasten voet te verkrijgen in een gedeelte des lands, waartoe het onze taak zal zijn hem tot elken prijs den toegang af te snijden. De nadering der Nieuwe Merwede zal den aanvaller dus in de toekomst moeten worden betwist en daartoe zal, in verband met ons geheele defensiestelsel, geen beter middel gevonden kunnen worden dan eene voortzetting van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie ten zuiden van de Merwede in zuidelijke of zuidwestelijke richting, om haar zodoende in verbinding te brengen met de in het wetsontwerp voorgestelde stelling bij Moerdijk. In de vesting Geertruidenberg met de westwaarts daarvan reeds vroeger geprojecteerde inundatiën in de richting van Hooge Zwaluwe wordt reeds een deel van de bedoelde voortzetting van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie aangetroffen, en men zoude het dus weinig doeltreffend achten om vestingwerken te slechten, waarvan de wederopbouw, hetzij terzelfder plaatse, hetzij in de nabijheid, binnen een niet zeer ver verwijderd tijdsbestek als noodzakelijk is te voorzien.

De uitvoering van het voornemen der Regeering (verg. bladz. 7 der Memorie van Toelichting), om, wanneer dit wetsontwerp tot wet verheven is, aan den Koning voor te stellen sommige vestingwerken te behouden, maar ze daarbij noch van bewapening noch van uitrusting te voorzien, werd aan ernstige bedenking onderhevig geacht, te meer nu die werken, als min of meer nabij de grenzen gelegen, reeds zeer spoedig door den in ons land binnendringenden vijand bereikt kunnen worden. Men kan zich bezwaarlijk voorstellen onder welke omstandigheden van die werken zoodanig nut kan worden verwacht, dat ook niet hunne voortdurende bewapening en uitrusting daarmee gerechtvaardigd zoude zijn. Door ze onbewapend te laten, speelt men echter den aanvaller vaste punten in handen, wier bezit voor hem zeer voordeelig kan zijn, en die hij dan ook niet zal nalaten zijnerzijds onmiddellijk in behoorlijken staat van tegenweer te brengen.

§ 4. *Verdedigingswerken aan de Westerscheide.* Het opgeven dezer werken werd door enkele leden goedgekeurd, omdat daardoor een stap te meer in de richting van inkrimping van ons vestingstelsel wordt gedaan, en omdat het gewicht der stelling Terneuzen-Ellewoutsdijk geheel afhankelijk is van de voortdurende verplaatsing en wijziging van het vaarwater aldaar. Ook achtten zij de handhaving onzer neutraliteit in eenigszins ruimen zin onmogelijk en ongewenscht, daar toch de vijandelijke vaartuigen eventueel even goed hun weg door het kanaal van Zuid-Beveland zouden kunnen nemen, zoodat de pogingen daartoe geen ander gevolg zouden hebben, dan ons onaangename verwickelingen met de oorlogvoerende partijen op den hals te halen.

Deze gevoelens ontmoetten evenwel bij velen ernstige bestrijding. De handhaving der neutraliteit van de Westerscheide is eene van onze voornaamste internationale verplichtingen, en het had dan ook bevreemdend gewekt, dat de Memorie van Toelichting geheel over het hoofd schijnt te zien, hoe in 1874 dit vraagpunt buitengewoon uitvoerig is behandeld, en de quaestie van internationale politiek alstoen vooropgesteld werd, met dit gevolg dat eene aanzienlijke meerderheid in de Kamer zich vóór het behoud van Neuzen en Ellewoutsdijk verklaarde. Men verwees, behalve naar de toen gevoerde debatten, ook naar een academisch proefschrift, korten tijd geleden te Leiden onder toezicht van den hoogleeraar Buys verschenen, waarbij die verplichting eveneens aangenomen wordt (1). Het zou onverantwoordelijk wezen, vooral nu wij verdedigingswerken aan de Schelde bezitten, deze los te laten. Het is hier niet de vraag of die werken zooveel waarde bezitten, al staat het dan ook vast dat zij, in verband met een deel van onze vloot, een niet te versmaden geheel vormen; maar wij zouden ons zeer te

(1) *De verplichtingen van Nederland als neutrals mogendheid ten opzichte der Schelde.* Academisch proefschrift door H. A. CROMMELIN jr., verdedigd op 23 September 1880 ter verkrijging van den graad van doctor in de staatswetenschappen, bij P. SOMERWIL te Leiden.

recht, bij mogelijken oorlogstoestand tusschen vreemde Mogendheden, aan het verwijt van onwil blootstellen, wanneer wij, ten gevolge van de opheffing dier werken, ons uit vrije beweging den steun van hulpmiddelen ontzegd hadden, welke ons krachtiger konden maken bij het beletten van den doortocht van oorlogschepen van vreemde mogendheden, die tot bereiking van oorlogsdoeleinden de Schelde zouden willen opvaren. Niet het aanwenden van pogingen om onze neutraliteit te handhaven, maar juist het verzuimen daarvan zoude ons in de onaangename verwikkeling kunnen brengen, door eerstgenoemde leden bedoeld.

Ook werd nog gewezen op het belang, dat in sommige denkbare politieke ontwikkelingen gehecht moest worden aan het bezit van een vast punt in Staats-Vlaanderen.

§ 5. *Verlenging van den voltooiingstermijn.* De Regeering stelt voor den termijn tot voltooiing van ons vestingstelsel met zes jaren te verlengen (art. 3). Kan zij nu, zoo werd gevraagd, aan de Kamer de stellige en bepaalde verzekering geven, dat die verlenging toereikend zal wezen? Zoo niet, dan hadde men liever gezien dat deze bepaling nog ruimer genomen ware, ten einde nieuwe teleurstellingen te voorkomen.

§ 6. *Raming der kosten.* In 1878 meende men ter voltooiing van het vestingstelsel nog 12 millioen te behoeven. Nu raamt de Minister zulks op ongeveer 17 millioen. Algemeen vreesde men, dat ook deze raming zal blijken te laag te zijn. De stelling van Amsterdam alleen — welke bovendien, naar sommigen meenden, zonder afsluiting van den toegang naar de Zuiderzee onvoldoende zal wezen — zou reeds 11 millioen kosten. Op bladz. 9 der Memorie van Toelichting wordt van f 3.600 000 gesproken voor de werken bij Pannerden, aan den nieuwen Maasmond en bij Moerdijk, doch van de bewapening, uitrusting enz. daarvan wordt niet gerept. Het kan niet anders, zoo meenden velen, of de becijferingen der Regeering zullen falen. Met het oog daarop meende men tot Haar de vraag te moeten richten, welke sommen, behalve die van den eigenlijken aanleg, er voor een behoorlijke bewapening en inrichting van het geheele vestingstelsel nog noodig zijn. Een nadere specificatie van de geraamde kosten voor de stelling bij Moerdijk werd wenschelijk geacht.

Ook wees men er op, hoe vroeger bij Zwolle gronden waren aangekocht ten behoeve van sperforten, welke nu bleken niet noodig te zijn. Een dergelijke handelwijze strekt voorzeker niet in het belang der schatkist. Naar aanleiding van bladz. 2 der Memorie van Toelichting, ad art. 1, alinea 4, werd ten slotte de vraag gedaan, of het wellicht de bedoeling is om de kosten, welke de daar vermelde andere maatregelen met zich zullen brengen, op eene andere wijze te vinden dan uit de vestingbegrooting. Hiertegen meende men zich nu reeds te moeten verzetten.

Art. 4. Wanneer de in dit verslag geopperde denkbeelden nopens de wenschelijkheid van het behoud van sommige der in dit artikel genoemde verdedigingswerken door de Regeering gedeeld worden, zal dit artikel in verband daarmee een wijziging behooren te ondergaan.

Vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 12den Juni 1882.

FABIUS.

VAN DER SCHRIECK.

KOOL.

ROMBACH.

DE CASEMBROOT.

HERZIENING DER WET VAN 18 APRIL 1874 (STAATSBLAD
N°. 64), TOT REGELING EN VOLTOOIING VAN HET
VESTINGSTELSEL.

MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

Naar aanleiding van de door de Kamer gemaakte opmerkingen en beschouwingen, hebben de ondergeteekenden de eer het volgende mede te deelen:

§ 1. *Beginsel van het ontwerp.* Hoezeer de ondergeteekenden beamen dat het wenschelijk is, bij de regeling en voltooiing van het vestingstelsel een vasten grondslag te behouden en dat de invloed der onderling afwijkende inzichten van verschillende ministers daarbij zoo min mogelijk in het spel mag komen, kon deze overweging de Regeering niet terughouden van het indienen der onderwerpelijke wetsvoordracht, omdat de voorgestelde wijzigingen in de wet van 1874, naar hare overtuiging, in 's lands belang nuttig en noodig zijn.

Gronden tot het achterwege laten dezer voorstellen waren hier trouwens te minder aanwezig, omdat de beoogde wijzigingen geenszins een verandering in het stelsel der bestaande wet, maar integendeel juist een meer gestrengte en volledige toepassing van het daarin nedergelegde hoofdbeginsel ten doel hebben.

Alleszins verklaarbaar mag het, naar de meening van de ondergeteekenden, heeten, dat *thans* de overtuiging zich heeft gevestigd, dat, bij de *eerste* wettelijke regeling op dit gebied, niet aanstonds in alle opzichten de meest gewenschte inrichting van het vestingstelsel is gewaarborgd, en dat uit dien hoofde de aangenomen grondslag den stempel van onveranderlijkheid en duurzaamheid niet kan dragen.

Bij die regeling toch werd een beginsel in toepassing gebracht, dat zich geleidelijk baan heeft gebroken en eerst na langdurigen strijd heeft overwonnen: het beginsel der *geconcentreerde verdediging*.

Kan het verwondering baren, dat de wet, waarin dat beginsel voor het eerst werd uitgedrukt, nog kenmerken vertoont van vroeger heerschende meeningen in zake de landsdefensie?

In die wet — het zal thans wel geen tegenspraak ondervinden — is de noodzakelijkheid om ons verdedigingsstelsel in zuiver geconcentreerden zin te regelen en te voltooien, nog niet volledig erkend.

In het tijdperk van bijna *acht* jaren, sedert de vaststelling van die wet verlopen, heeft de overtuiging dat zoodanig stelsel het *eenig juiste* voor onze landsverdediging is, zich dieper geworteld; voortgezette studiën en onderzoekingen hebben de gegevens tot oplossing der vraagpunten, die zich bij de verwezenlijking daarvan voordoen, vermeerderd. De thans voorgestelde wetswijzigingen kunnen dan ook beschouwd worden als het uitvloeisel van de ontwikkeling der denkbelden op het gebied der landsverdediging; en de Regeering meende niet te

mogen nalaten een poging te doen, om — nu het nog tijd is — de verdere uitvoering der wet van 1874 in overeenstemming met die denkbeelden te verzekeren, en om zoodoende te voorkomen dat de uitgaven voor de voltooiing van het aanvankelijk aangenomen stelsel ten deele op minder doelmatige wijze zouden worden besteed.

De ondergeteekenden vereenigen zich, blijkens het vorenstaande, dan ook geheel met de in het Voorloopig Verslag uitgesproken meening, dat het beter is de tijdig ontdekte leemten te herstellen, dan, ter wille van een eenmaal genomen besluit, in een dwaling te volharderen.

Dat de ontworpen wijzigingen het gevolg zijn van de persoonlijke inzichten van de ondergeteekenden, is volkomen waar, doch dergelijke bewering geldt voor elke wetsvoordracht, die van een Regeering uitgaat, en — bezwaarlijk zou het anders kunnen.

De vraag is echter slechts of de gedane voorstellen geacht kunnen worden op juist beweegredenen te steunen. Het te houden overleg met de Staten-Generaal is daar, om te dien aanzien het noodige licht te doen opgaan, alvorens een beslissing omtrent die voorstellen worde genomen.

Met voldoening ontwaarden de ondergeteekenden uit het Voorloopig Verslag, dat de meerderheid der leden zich met de hoofdstrekking van het wetsontwerp kon vereenigen. Zij meenen zich te kunnen onthouden van een bestrijding der zienswijze van het lid, volgens wien de inkrimping van het vestingstelsel zich tot *alle* stellingen, uitgezonderd die van Amsterdam, zou moeten uitstrekken. Die meening is, door hetgeen daartegen in het Verslag is aangevoerd, voldoende wederlegd.

De door sommige voorstanders van het ontwerp uitgedrukte hoop, dat men in deze wetsvoordracht geen toeleg der Regeering moest zien, om, door thans op de kosten tot uitvoering der vestingwet belangrijke besparingen aan te brengen, een meer open oor te vinden, wanneer zij den aanleg van nieuwe vestingwerken aan het oordeel der wetgevende macht kwam te onderwerpen, zal niet worden teleurgesteld. Het tegendeel zou dan ook niet wel te rijmen zijn met de verstrekte toelichtingen, zoo bij dit wetsontwerp als bij dat betreffende de vestingbegroeting voor 1882.

De besparingen op de uitvoering der vestingwet, die van de toepassing der onderwerpelijke wijzigingen het gevolg zullen zijn, zouden echter — zooals reeds in de Memorie van Toelichting is aangeteekend — te gemoet komen aan de hogere uitgaven, die, in vergelijking met de aanvankelijke ramingen, uit anderen hoofde voor het overige gedeelte van het vestingstelsel, zijn en nog moeten worden gedaan.

De ondergeteekenden wenschen echter hierbij te voegen, dat zij, bij het doen van hun voorstel, betreffende de inrichting van het vestingstelsel, gemeend hebben niet zoo zeer het oog te mogen vestigen op hetgeen, uit een militair oogpunt, als *wenschelijk* is te beschouwen, maar slechts datgene te mogen wagen, wat, naar hunne overtuiging, in verband met de overige in het spel zijnde staatsbelangen, *noodzakelijk* is te achten.

De ondergeteekenden zouden de wijze van beraadslaging — in openbare zitting of in comité-generaal — voor sommige gedeelten van het wetsvoorstel, naar den loop der debatten wenschen te zien regelen. A priori komt hun echter een behandeling in comité-generaal niet noodig voor.

§ 2. *Sperforten*. Dat de voorgestelde opheffing dezer verdedigingswerken bij de meerderheid instemming vond, werd door de ondergeteekenden met genoegen vernomen.

Ten aanzien van de beschouwingen over dit onderwerp, gemaakt in de afdeling alwaar het meer uitvoerig werd besproken, moge het volgende dienen.

De ondergeteekenden erkennen ten volle het belang van de maatregelen die moeten strekken om eventueel het tijdig in staat van tegenweer stellen der Nieuwe Hollandsche waterlinie te verzekeren, en om te belletten dat de vijand

vóór die linie verschijne, alvorens zij voldoende gereed is. Zij kunnen echter niet inzien dat de sperforten tot dit doel zóóveel zouden bijdragen, dat — de overige in het spel zijnde omstandigheden in aanmerking genomen — de aanleg dier werken uit dien hoofde noodzakelijk zou zijn.

Dat bij de vermelding der gegevens tot oplossing van het vraagstuk der sperforten (Memorie van Toelichting, bladz. 4) niet uitdrukkelijk gewag gemaakt is van de beteekenis dier werken tot het vertragen van 's vijands opmarsch en bewegingen, is dan ook geenszins het gevolg van het voorbijzien der gevaren, van het te vroegtijdig verschijnen van het vijandelijk leger vóór de Nieuwe Hollandse Waterlinie te duchten, maar van de omstandigheid dat de invloed der sperforten op die vertraging, bij het beoordeelen van het van die forten te wachten nut, naar hunne meening, buiten rekening kan blijven.

De ondergeteekenden zijn van oordeel, dat de sperforten noch aan een vijandelijk leger het overtrekken der rivier zouden beletten, noch het voortrukken daarvan eenigszins noemenswaard zouden belemmeren (1).

En wat betreft het geven van steun door de sperforten aan ons veldleger, bijaldien dit, tot stuiting van 's vijands opmarsch, aan den IJsel werd opgesteld — zij zijn overtuigd dat die steun niet van genoegzame beteekenis kan zijn, om de ernstige nadeelen weg te nemen, die aan een dergelijk optreden van ons veldleger in den regel verbonden zouden zijn.

Reeds voor jaren werd door de meest bevoegde deskundigen erkend, dat het bezetten en verdedigen van den IJsel, bij de bestaande sterkte en inrichting onzer levende strijdkrachten, in verreweg de meeste gevallen een hoogst gewaagde onderneming zou zijn; zóó gewaagd, dat men niet gearzeld heeft de permanente versterkingen, vroeger aan deze rivier gelegen, op te heffen; ook om te voorkomen dat uit het voortbestaan dier werken de zedelijke verplichting zou blijven voortvloeien, om den IJsel te verdedigen, en om zodoende het gevaar weg te nemen, dat het veldleger de meest ernstige verliezen zou lijden, nog vóór het iets van belang voor de verdediging des lands zou hebben verricht.

De toestand is in dit opzicht nog geheel dezelfde. Het opstellen van ons veldleger aan den IJsel is en blijft een onderneming, die slechts in enkele buitengewone omstandigheden — bij zeer hooge waterstanden in de rivier, langdurigen tijd tot voorbereiding, enz. — met kans op goed gevolg zou kunnen plaats hebben. En hoezeer de ondergeteekenden niet ontkennen, dat, bij de aanwezigheid van sperforten, de taak van het veldleger in zoodanig geval *eenigermate* zou worden verlicht, de waarschijnlijkheid, dat tot het bezetten van den IJsel zal worden overgegaan, is vooralsnog te onzeker, de steun door die werken aan het veldleger te geven zou bovendien niet beteekend genoeg zijn, om in die werken in het belang der landsverdediging een onmisbaar element te kunnen zien. Inderdaad, er bestaat geen voldoende grond voor de bewering, dat een vier- of vijftal forten langs een rivier van ongeveer 20 uren lengte verspreid, aan het veldleger genoegzame tactische voordeelen zouden verschaffen, om de ongunstige factoren, die in normale omstandigheden bij de IJselverdediging in het spel zijn, weg te nemen of te veronzijdigen.

Maar bovendien, de ondergeteekenden zouden het verkeerd achten, bij het in 't leven roepen van sperforten het duidelijk omschreven doel op den voorgrond te stellen, dat die werken steun zouden moeten verschaffen aan het veldleger, tot vertraging van 's vijands strategischen opmarsch. Zoo doende zou de eerste stap worden gedaan tot terugkeer in een richting, die voor korten tijd te recht werd verlaten; zodoende zou andermaal het gewraakte beginsel der IJselverdediging, als normale handeling van het veldleger, worden gehuldigd.

Tegen dit denkbeeld vooral hebben de ondergeteekenden ernstige bezwaren. De bevelhebber, die eventueel de leiding der landsverdediging in handen zal hebben, behoort volledige vrijheid te bezitten, zoo om den IJsel *niet* te bezetten als om daartoe *wel* over te gaan, wanneer de omstandigheden het mogelijk en

(1) Memorie van Toelichting, bladz. 3, derde zinsnede.

geraden doen achten. Er bestaat grond voor de bewering, dat die mogelijkheid zich te eerder zal voordoen, naarmate er *minder* noodzakelijkheid bestaat om tijdwinst te bewerken voor het in staat van tegenweer brengen der Nieuwe Hollandsche Waterlinie. Immers wanneer, door een langdurige inleidingsperiode tot den oorlog — bijv. in geval van aanvankelijke mobilisatie der strijdkrachten tot handhaving onzer neutraliteit — de gelegenheid mocht hebben bestaan om de IJselverdediging volledig voor te bereiden, de mobiele legerafdeelingen te versterken, enz., zou het bezetten van die rivier zeer zeker met grootere kans op goeden uitslag kunnen worden ondernomen, dan in het omgekeerde geval.

Bij eerstbedoelde onderstelling zou intusschen ook de verdediging der Nieuwe Hollandsche Waterlinie reeds voldoende verzekerd kunnen zijn, en zou het stelling nemen aan den IJsel dus méér geschieden om tijd te winnen bij de landsverdediging in het algemeen, door den tegenstand reeds aan de grenzen te doen aanvangen en zoodoende aan de verdediging een hardnekkiger en langduriger, alzoo voor ons voordeeliger verloop te geven.

Uit het vorenstaande blijkt, dat de ondergeteekenden, uit het in het Verslag gestelde betoog — *hoedanig ook het antwoord mocht luiden op de daarin gedane vragen* — de gevolgtrekking *niet* kunnen afleiden, dat de sperforten, tot vertraging van 's vijands operatiën en tot het verkrijgen van tijdwinst voor het in staat van tegenweer stellen der Nieuwe Hollandsche Waterlinie, noodig zijn te achten.

Met het denkbeeld om, in verband met de overige gegevens tot oplossing van het vraagstuk der sperforten, tot den aanleg dezer werken te besluiten, zoo de beantwoording dier vragen daartoe aanleiding mocht geven, kunnen zij zich dan ook niet vereenigen. Zeer zeker is het — reeds werd het gezegd — ook naar de zienswijze van de ondergeteekenden, dringend noodzakelijk, te zorgen, dat onze hoofdverdedigingslinie in alle omstandigheden tijdig gereed zij. Maar als middel om daartoe te geraken, kunnen de sperforten niet in aanmerking komen. Dat middel moet elders worden gezocht en is ook elders te vinden.

Voor dat doel is het in de eerste plaats noodig, met zorg alles in het werk te stellen, om, door uitbreiding en verbetering der inondatiemiddelen, de onderwaterzettingen spoedig en behoorlijk te kunnen doen geschieden; voorts om de versterkingen zoodanig in te richten, dat zij, zooveel zulks bereikbaar is, voor dadelijk gebruik geschikt zijn; eindelijk om, door het samenstellen van volledige plannen en juiste gegevens, de nog te verrichten werkzaamheden te leeren overzien en de daarvoor noodige maatregelen tijdig te beramen; in één woord dus, om de bij mobilisatie overblijvende verrichtingen tot een volstrekt minimum te beperken, en de snelle uitvoering daarvan te verzekeren. Maar ten anderen behoort daartoe, als een zaak van het meest dringend belang, het streven op den voorgrond te staan, om de mobilisatie en concentratie der levende strijdkrachten, inzonderheid die van het leger, met snelheid en volmaakte zekerheid te kunnen doen plaats hebben, opdat niet alleen het bezetten der versterkingen op het eerste bevel kunne geschieden en met de uitvoering der gevorderde werkzaamheden onverwijld kunne worden aangevangen, maar vooral ook, om het *veldleger* in een minimum van tijd, op zijn grootst mogelijke sterkte en in geheel strijdvaardigen toestand voorwaarts van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie te kunnen samentrekken.

Door de handelingen van dat leger toch moet, ook in de meest ongunstige omstandigheden, het tijdig in staat van verdediging stellen dier linie worden verzekerd; door een welberaamden en hardnekkigen tegenstand in het vóórterrein der linie, moet de nadering des vijands voet voor voet worden betwist, en moet desgevorderd tijd worden gewonnen om de noodige opruimingen rond de fort en andere werkzaamheden te kunnen doen afloopen, vóór dat de eigenlijke rol dier werken begint.

De eerstondergeteekende wenscht de in het Verslag gedane vragen, hoeveel dagen er noodig zijn om, in den onderstelden ongunstigen toestand, de Nieuwe Hollandsche Waterlinie in behoorlijken staat van tegenweer te brengen, en in

hoeveel dagen de vijandelijke troepen vóór die linie zouden kunnen aankomen, bij voorkeur niet door opgaaf van bepaalde cijfers te beantwoorden. Immers aan zoodanige cijfers kan geen andere dan een zeer betrekkelijke waarde worden toegekend, omdat men moet uitgaan van onzekere gegevens, van onderstellingen die slechts onder voorbehoud als waarschijnlijk mogen worden beschouwd.

Maar hij schroomt niet te verklaren, dat, in de boven omschreven richting; tot zorgvuldige voorbereiding van de verdediging der genoemde linie, bij voortduring met ernst en goed gevolg wordt gearbeid; en hij vertrouwt, dat zelfs een snel doorgevoerde overmachtige aanval ons tijdig en voldoende gereed zou vinden, om den strijd, zonder buitengewoon nadeelige kansen, te aanvaarden.

De ondergeteekenden wenschen ook thans, de voordeelen, die het bezit van sperforten bij de landsverdediging zou kunnen opleveren, niet te ontkennen of te verkleinen. Maar het blijft hunne overtuiging dat die voordeelen, hoe belangrijk ook, de aanzienlijke uitgaven niet wettigen, aan een consequente toepassing van het versperringsstelsel verbonden.

De hiervoor in de Memorie van Toelichting geraamde som van 5 à 6 miljoen gulden, schijnt geenszins te hoog. De omstandigheid, dat op sommige punten, voor den aanleg van sperforten aangewezen, reeds verdedigingswerken bestaan, zou op de uitgaven weinig invloed hebben, omdat die werken geheel zouden moeten worden verbouwd. De hierbij te verkrijgen besparing zou nauwelijks opwegen tegen de kosten voor eventueele onteigening van gronden, aangezien voor den aanleg van sperforten — die van pantseringen moeten worden voorzien — slechts eene geringe oppervlakte terrein benodigd is. De gunstige invloed op de totaalcijfers der kosten zou dus van weinig beteekenis zijn.

Hoezeer de Regeering inderdaad in de eerste plaats met *vernielingsmaatregelen* het onbruikbaar maken van de beweegbare vakken der spoorwegbruggen op het oog heeft, is zij van oordeel, dat, desgevorderd, niet voor maatregelen van verdere strekking zou behooren te worden teruggedeinsd. Het vernielen van vaste brugvakken zal uit den aard der zaak niet dan in geval van onvermijdelijke noodzakelijkheid mogen geschieden, en dan ook in den regel slechts op enkele punten behoeven te worden toegepast. Waar die noodzakelijkheid echter bestaat, zullen de daaraan verbonden nadeelen, naar de zienswijze van de ondergeteekenden, noch in financieel, noch in ander opzicht, de schadelijke gevolgen van het aanleggen of in stand houden van verdedigingswerken op de betrokken punten, overtreffen. De kosten van herstel van enkele brugvakken zullen toch zeker minder aanzienlijk zijn dan die van aanleg, onderhoud en bewapening van een fort; terwijl hierbij bovendien ten nadeele der verdediging, levende strijdkrachten worden gebonden. De door sommige geopperde bezwaren betreffende den waterafvoer, van de vernieling van brugvakken te duchten, worden, naar de meening van de ondergeteekenden, overschat. Snelle opruiming dier vakken is, met de tegenwoordige hulpmiddelen der techniek, zeer wel mogelijk, daargelaten nog, dat de ruime uiterwaarden bij onze rivieren de gevaren voor dijkbreuken enz. zeer beperken. En wat de stremming van het spoorwegverkeer na afloop van den oorlogstoestand betreft, indien niet reeds de spoorweggemeenschap door den vijand hersteld is, wat gereedelijk is aan te nemen, zal het maken van tijdelijke inrichtingen tot dit einde, in korten tijd en zonder overwegende bezwaren, mogelijk zijn.

Intusschen behoeft niet in de eerste plaats op eene eventueele vernieling van de *grootte* spoorwegbruggen het oog te worden vestigd. Aan de vijandelijke zijde der grootte rivieren bevinden zich veelal wateren van minder belang; en door eene stelselmatige regeling der vernieling van de over die wateren liggende spoorwegbruggen zal reeds een beduidende stremming in het gebruik der spoorwegen voor den vijand kunnen worden bewerkt. Zoo kan, om een voorbeeld te noemen, in de lijn 's Bosch—Kuilenburg in de eerste plaats de brug over de Dieze worden ontredderd, en behoeft eerst daarna van vernieling der brug bij Hedel sprake te zijn.

De eerstondergeteekende is van meening, dat de detachementen die eventueel

tot opname van vooruitgeschoven troepenafdeelingen, aan de rivierovergangen zullen worden gestationneerd, over voldoende tijd en genoegzame werkkrachten zullen kunnen beschikken, om zich eenigen tactischen steun, door vluchtige versterking van het terrein, voor de vervulling hunner taak te verzekeren. De bestaande verdedigingswerken bij Doesborgh hebben een groote uitgebreidheid, en zouden voor een behoorlijke verdediging méér troepen vorderen, dan voor het vasthouden van dat punt in den regel beschikbaar zouden kunnen zijn, terwijl de daar opgestelde troepen onder allerongunstigste omstandigheden zouden moeten strijden, en zelfs bijna onvermijdelijk, na een betrekkelijk korten strijd verloren zouden gaan.

§ 3. *Zuider Waterlinie.* Door een der ambtsvoorgangers van den eerstondergeteekende, de Minister DE ROO VAN ALDERWERELT, is een onderzoek ingesteld met het doel om na te gaan in hoever de stelling van 's Hertogenbosch geschikt is als opnamestelling.

Dit onderzoek heeft geen bevredigende uitkomst opgeleverd. Zelfs met vrij belangrijke uitgaven zou nog slechts eene stelling kunnen worden verkregen, die voor opname van troepen weinig geschikt zoude zijn. Voegt men nu hierbij dat de genoemde stelling door den vijand kan worden afgesneden, door het bezetten van den Bommelerwaard; en dat de veilige terugtocht uit de stelling reeds wordt bedreigd bij het krachtig doordringen van den vijand in het land van Maas en Waal, dan schijnt de keuze tusschen deze stelling en de thans ontworpen opnamestelling bij Moerdijk, aan welke zoo vele belangrijke voordeelen van verschillende aard verbonden zijn, niet twijfelachtig. Bovendien, het behoud van de stelling van 's Bosch zou de noodzakelijkheid niet wegnemen, om de ontworpen stelling bij Moerdijk tot stand te brengen.

Hierbij zij nog opgemerkt, dat de stelling bij Moerdijk niet kan worden beschouwd als te zijn een positie met een zeer lang défilé in den rug.

Men mag toch niet over het hoofd zien, dat binnen die stelling de havens van de Roode Vaart en van Moerdijk zijn gelegen, van waar zeer gemakkelijk, in korten tijd, met stoombooten een aanzienlijk vervoer van troepen enz., kan plaats hebben.

Ten aanzien van het in het Verslag ter sprake gebracht denkbeeld om, op gelijksoortige wijze als bij het maken van de brug over het Hollandsch Diep is toegepast, een of meer spanningen op groote pontons te verwijderen, zij aangegeekend, dat hiervoor aan de spanningen belangrijke, tijdroovende voorzieningen zouden noodig zijn, en dat de bedoelde manoeuvre alleen bij zeer stil weder kan geschieden, zoodat dit middel niet of wellicht alleen onder bijzonder gunstige omstandigheden zou kunnen worden aangewend.

Voor de vraag, welke tijd gevorderd wordt om de Nieuwe Hollandsche Waterlinie bezuiden de Merwede in behoorlijken staat van tegenweer te brengen, vermeen de ondergeteekenden te mogen verwijzen naar het hierboven gestelde ad § 2.

Zeer zeker zou door de ontworpen heropeningen van het Oude Maasje vóór dit gedeelte der Nieuwe Hollandsche Waterlinie een terreinafscheiding worden gevormd, die den opmarsch van den vijand zou kunnen bemoeielijken, doch het mag worden betwijfeld of het behoud van Geertruidenberg als vesting hierbij van noemenswaardigen invloed zou zijn.

Het behoud dezer vesting schijnt bij den eersten aanblik aanbevelenswaardig, doch men moet niet uit het oog verliezen:

1°. dat zij te veel oostwaarts ligt om deel uit te maken van de stelling bij Moerdijk, die, door haar daarin op te nemen, een noodeloze en dus schadelijke uitgebreidheid zou verkrijgen;

2°. dat zij te verwijderd is van de Oude Maas, om den toegang langs deze rivier naar den rug der genoemde stelling af te sluiten, zoodat hiertoe in elk geval een krachtig verdedigingswerk aan den Amer zou moeten worden gemaakt;

3°. dat de vesting mede te veel oostwaarts ligt, om deel uit te maken van de stelling, die bij voortdurende aanslibbing van de Biesbosch, wellicht in de

toekomst voorwaarts van de Nieuwe Merwede zal moeten worden ingericht, om de Nieuwe Hollandsche Waterlinie zuidwaarts voort te zetten en in verband te brengen met de stelling bij Moerdijk;

4°. dat het verbeteren der vesting, overeenkomstig de eischen des tijds, groote uitgaven zoude vorderen, en dat zij tevens reeds dadelijk, ten behoeve van den aanleg van den spoorweg Zwaluwe-'s Bosch, zou moeten worden uitgebreid, aan welk werk mede belangrijke kosten ten laste van den Staat verbonden zouden zijn.

De overweging van deze verschillende omstandigheden heeft de ondergeteekenden tot het besluit geleid, de opheffing van Geertruidenberg als vesting reeds thans voor te stellen.

Als een voordeel van die opheffing is aan te merken, dat daardoor de vrije ontwikkeling mogelijk zal worden van Raamsdonksveer, welke gemeente binnen de verboden kringen is gelegen, en alwaar, blijkens de talrijke adressen, tot het verkrijgen van vergunning betreffende opbouw, groote behoefte aan uitbreiding schijnt te bestaan.

Aan het behoud van de werken bij Heusden wordt door de ondergeteekenden geene groote waarde gehecht. In verband echter met de eigenaardige ligging dezer werken ten opzichte van de ontworpen nieuwe uitmonding van de Maas, waardoor eene soort van bruggenhoofd op den zuidelijken oever dezer rivier zou worden gevormd, kunnen zij wellicht te eeniger tijd dienstig zijn. Zij moeten echter niet worden beschouwd als onmiddellijk deel uit te maken van ons geconcentreerd verdedigingsstelsel, doch meer worden aangemerkt als permanente veldwerken, waarvan onder sommige omstandigheden door het veldleger partij kan worden getrokken.

§ 4. *Verdedigingswerken van de Wester-Schelde.* Juist in de uitvoerige behandeling van dit onderwerp in 1874, meenden de ondergeteekenden aanleiding te mogen vinden, om in de Memorie van Toelichting met eene beknopte uiteenzetting hunner zienswijze omtrent dit punt te volstaan.

Hoezeer destijds tot het in stand houden dezer werken is besloten, achtte de Regeering het wenschelijk de vraag betreffende het voortbestaan daarvan, andermaal aan de beslissing der wetgevende macht te onderwerpen, omdat, naar hare overtuiging, voor dat behoud in hoofdzaak slechts beweegredenen zijn aan te voeren, van soortgelijken aard, als vroeger geschiedde ten aanzien van zoo menige andere versterkte plaats, die thans als *schadelijk* is erkend en gesloopt.

De in het Voorloopig Verslag gestelde beschouwingen hebben de ondergeteekenden niet kunnen overtuigen, dat het instandhouden der stelling Neuzen — Ellewoutsdijk zou geacht moeten worden door onze internationale verplichtingen of door eene welbegrepen politiek te worden gevorderd.

Naar het oordeel der Regeering is de Staat vrij in de keuze der middelen, waarmede eventueel de onzijdigheid van zijn grondgebied zal worden gehandhaafd, en zij kan in geen geval de verplichting erkennen om tot dat einde verdedigingswerken aan te leggen of te behouden, die niet passen in het defensiestelsel des lands. Trouwens, is niet Maastricht opgeheven als vesting, ondanks de voordeelen die daarvan voor de handhaving onzer neutraliteit in Limburg waren te wachten?

Men zie overigens niet voorbij dat de werken aan de Wester-Schelde, in geheel onvoldoenden toestand verkeerden voor het daarvoor gestelde doel; en dat hunne instandhouding tot weinig meer dan tot eene onvruchtbare schijnvertooning zou kunnen leiden. Kan men meenen, dat zodoende eenig staatsbelang in ernst zou worden gebaat?

Maar bovendien, al wilde men aanzienlijke uitgaven voor de verbetering dier versterkingen besteden, dan nog zouden deze, door hunne ligging, niet geacht kunnen worden, hunne taak op afdoende wijze te kunnen vervullen. Wilde men inderdaad het beginsel der versperring van de Schelde tot handhaving onzer neutraliteit, met behulp van landversterkingen, toepassen, zoodanig dat daarvan de gewenschte resultaten zouden zijn te wachten, dan behoorden andere maat-

regelen van wijdere strekking te worden genomen; dan zouden b. v. moderne kustforten aan en in den mond dezer rivier moeten verrijzen — maar, dan zouden ook enorme sommen voor dat doel moeten worden uitgegeven.

De Regeering meent dat hiertoe niet kan worden overgegaan, en dat wij ons dus, tot handhaving onzer neutraliteit op de Schelde, desgevorderd tot het doen optreden van een deel onzer vloot aldaar moeten bepalen. Zij blijft dan ook de opheffing der werken aan de Wester-Schelde in 's lands belang aanbevelenswaardig achten.

§ 5. *Verlenging van den voltooiingstermijn.* De gronden, waarop de voorgestelde verlenging van den termijn tot voltooiing van ons vestingstelsel met zes jaren berust, zijn in de Memorie van Toelichting ontwikkeld.

Behoudens onvoorziene omstandigheden, vertrouwt de eerstondergeteekende dat deze termijn voldoende zal blijken. Het wordt niet raadzaam geacht den termijn grooter te bepalen dan noodig voorkomt, ten einde een behoorlijken voortgang in de uitvoering der werken te verzekeren.

§ 6. *Raming der kosten.* Aan het slot der Memorie van Toelichting betrekkelijk het wetsontwerp tot vaststelling der vestingbegrooting voor 1882, is een volledig overzicht gegeven van de uitgaven, die alsnog tot voltooiing van het vestingstelsel worden noodig geacht. De aldaar gestelde cijfers zijn zorgvuldig overwogen, zoodat de eerstondergeteekende vertrouwt dat zij niet zullen worden overschreden, maar voldoende zullen zijn, zoo voor den eigenlijken aanleg der werken als voor hunne uitrusting aan genie-materieel. Wat betreft de voorziening in de bewapening der verdedigingswerken, ook met inachtneming van de bij het tegenwoordig wetsontwerp voorgestelde wijzigingen in het vestingstelsel, heeft de eerstondergeteekende de overtuiging, dat het bedrag, aangegeven in de bijlage n°. 31, behoorende bij de Memorie van Toelichting, betreffende het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1881, voor de totaal-uitgaven voor de aanschaffing van artillerie-materieel, niet zal worden overschreden.

Ter nadere specificatie van de geraamde kosten voor de stelling bij den Moerdijk mogen de volgende opgaven strekken:

Fort in den Harmoniepolder omstreeks *f* 300.000; de forten bij Gaete, aan den Zevenbergschen hoek, bij den Schenkeldijkschen polder en op den Dikken Dijk, te zamen *f* 800.000; de batterij aan de Roode Vaart en op den Nieuwen Dijk, te zamen *f* 110.000; een koepelfort in den Kwistgeldenspolder *f* 1.500.000; aanleg van gemeenschapswegen in de stelling *f* 100.000; verbetering van middelen tot het stellen van inonadatiën *f* 120.000; verbetering der liniën van den Munnikenhof en den Hout, benevens van de schansen bij Terheijden *f* 50.000; onvoorziene uitgaven *f* 20.000. Totaal *f* 3.000.000.

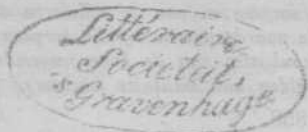
Met de „andere maatregelen”, bedoeld in alinea 4, ad art. 1, op blad. 2 der Memorie van Toelichting, hadden de ondergeteekenden op het oog, maatregelen te nemen tot het, bij het uitbreken van een oorlog, onbruikbaar maken en vernielen van spoorwegbruggen.

De betrekkelijk geringe som, die voor het aanschaffen en opleggen van het daartoe noodige materieel, reeds in vreedetijd zal worden vereischt, is, evenals ten vorigen jare plaats had met die voor de proefneming tot dat doel, onder de buitengewone uitgaven op de begrooting van het VIIIste hoofdstuk gebracht.

's Gravenhage, 20/27 Juli 1882.

De Minister van Oorlog,
REUTHER.

De Minister van Marine,
TAALMAN KIP.

STAATSBEGROOTING VOOR HET DIENSTJAAR 1883.

VIIIste HOOFDSTUK.

ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM III, enz.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, volgens de artikelen 119 en 120 der Grondwet, de algemeene begrooting jaarlijks moet worden vastgesteld:

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ART. 1. Het VIIIste hoofdstuk der begrooting van Staatsuitgaven voor het dienstjaar 1883, betreffende het *Departement van Oorlog*, wordt vastgesteld als volgt:

Iste AFDEELING.

Kosten van het Departement.

Art. 1. Traktement van den Minister *f* 12.000.

Art. 2. Traktementen van den secretaris generaal en van de verdere ambtenaren, alsmede toelagen, door officieren, onderofficieren en mindere militairen genomen ter zake hunner plaatsing of detachering bij het Departement *f* 114.050.

Art. 3. Bureau- en lokaalbehoeften, drukwerk en kleine uitgaven bij het Departement *f* 14.000.

Totaal *f* 140.050.

IIde AFDEELING.

Traktementen, bureaukosten, toelagen en fouragegelden voor paarden, mitsgaders schadeloosstelling voor uniformverandering, voor het aanschaffen van dienstpaarden en voor verhuiskosten bij verplaatsing van den grooten staf, de bevelhebbers in de militaire afdeelingen, de inspectie van het militair onderwijs, den generalen staf, de intendance en de provinciale en plaatselijke staven.

Art. 4. Grootte staf, bevelhebbers in de militaire afdeelingen en inspectie van het militair onderwijs *f* 82.342.

Art. 5. Generale staf *f* 85.522.

Art. 6. Intendance *f* 58.075.

Art. 7. Provinciale en plaatselijke staven *f* 84.797.

Totaal *f* 310.736.

IIIde AFDEELING.

Traktementen, toelagen en schadeloosstelling voor uniformverandering, voor het aanschaffen van dienstpaarden en voor verhuiskosten bij verplaatsing van de staven der verschillende wapens en van de officieren der wapenkorpsen, daaronder begrepen de paardenartsen bij die korpsen, alsmede foudragegeld en bureaukosten van de bovengenoemde staven, en daggelden aan militaire wachters.

Art. 8. Infanterie f 1.529.858.

Art. 9. Cavalerie f 288.464.

Art. 10. Artillerie f 795.985.

Art. 11. Genie f 272.085.

Art. 12. Gratificatiën en kosten van vervoer van officieren, die bij het leger in Nederlandsch-Indië worden gedetacheerd. *Memorie.*

Totaal f 2.886.392.

IVde AFDEELING.

Soldijen en verdere kosten der verschillende wapenkorpsen, met uitzondering van de kosten, voor de officieren dier korpsen, in de IIIde afdeling vermeld, maar met inbegrip van de kosten der instructeurs bij de schutterijen en vereenigingen tot vrijwillige oefening in den wapenhandel, van gratificatiën te verleen aan de met lichaamsgebreken ontslagen wordende onderofficieren en manschappen, van begrafeniskosten van onvermogen militairen en van schadeloosstelling voor schutterlijke diensten, bij gemis van garnizoen.

Art. 13. Infanterie, hieronder begrepen de onderofficieren en soldaten van andere wapens, tijdelijk daarbij in betaling f 4.054.128.

Art. 14. Cavalerie, hieronder begrepen de onderofficieren en soldaten van andere wapens, tijdelijk daarbij in betaling f 1.636.881.

Art. 15. Artillerie, hieronder begrepen de onderofficieren en soldaten van andere wapens, tijdelijk daarbij in betaling f 2.462.001.

Art. 16. Genie f 233.734.

Art. 17. Kosten, vallende op het kampeeren van troepen, op het houden van veldoefeningen op groote schaal, daaronder begrepen kadermanoeuvres, op het houden van oefeningen in den strategischen velddienst, op het voor oefening bezetten van forten en versterkte plaatsen, — daaronder begrepen geldelijke tegemoetkoming aan officieren van de schutterij, die aan het kampeeren en de oefeningen in deze bedoeld deelnemen, — op den postduivendienst en op het nemen van proeven met verduurzaamde levensmiddelen f 85.000.

Art. 18. Remonte f 352.820.

Totaal f 8,824.564.

Vde AFDEELING.

Geneeskundige dienst.

Art. 19. Traktementen, bureaukosten, toelagen en schadeloosstelling voor verhuiskosten bij verplaatsing van de officieren van gezondheid en de militaire apothekers, met uitzondering van die bij de Koninklijke Militaire Academie ingedeeld;

traktementen en daggelden van de ambtenaren en geëmployeerden bij het bureau van den inspecteur van den geneeskundigen dienst en bij 's Rijks magazijn van geneesmiddelen;

traktementen, toelagen en schadeloosstelling voor verhuiskosten bij verplaatsing van de officieren-administrateurs, mitsgaders traktementen, toelagen en daggelden van de administrateurs (adjudanten-onderofficier) en verdere geëmployeerden bij de militaire hospitalen;

toelagen, premïen en verdere kosten van opleiding der militaire studenten voor den geneeskundigen en pharmaceutischen dienst, aangenomen vóór het in werking treden der wet van 2 Augustus 1880 (*Staatsblad* n°. 145);

premiën en tegemoetkomingen voor de studenten voor den militairen geneeskundigen dienst, die aan de universiteiten hier te lande opgeleid worden;

bijdragen voor de opleiding van leerlingen voor den militairen veterinairen dienst aan 's Rijks veeartsenijschool, en traktementen der reserve-officieren van gezondheid *f* 598.240.

Art. 20. Kosten, vallende op het verplegen van zieken, daaronder begrepen alle zoodanige personen, als op machtiging van het Departement van Oorlog in de ziekeninrichtingen worden opgenomen *f* 246.550.

Art. 21. Vergoeding aan burgergeneesheeren voor geneeskundige behandeling, en aan burgerapothekers, bij ontstentenis van militaire apothekers *f* 20.000.

Art. 22. Kosten, vallende op het aanschaffen van geneesmiddelen, chirurgicale, pharmaceutische en andere behoeften, waaronder de uitgaven voor 's Rijks magazijn van geneesmiddelen;

kosten wegens aankoop en onderhoud van ligging, kleeding, meubelen, stellingen en rakken en onderhoud der wandelplaatsen voor de zieken, voor den dienst der militaire ziekeninrichtingen;

advertentiekosten betreffen den geneeskundigen dienst in het algemeen *f* 138.000
Totaal *f* 1.002.790.

Vide AFDEELING.

Studie en onderwijs.

Art. 23. Toelagen voor officieren, traktementen en remuneratiën voor burgerleeraren, kosten voor het gebruik van een laboratorium en verdere kosten van de krijgsschool, en van den daaraan verbonden intendance-cursus, na aftrek van het aandeel in die kosten, dat uit het 1ste hoofdstuk der begrooting van *Nederlandsch-Indie* wordt betaald *f* 7.000.

Art. 24. Traktementen, toelagen, soldijen, schadeloosstelling voor uniformverandering, voor het aanschaffen van dienstvaarden en voor verhuiskosten bij verplaatsing, mitsgaders verdere kosten der Koninklijke Militaire Academie, na aftrek van het aandeel in die kosten, dat uit het 1ste hoofdstuk der begrooting van *Nederlandsch-Indie* wordt betaald *f* 199.584.

Art. 25. Traktementen, toelagen, soldijen, schadeloosstelling voor uniformverandering en voor verhuiskosten bij verplaatsing, mitsgaders verdere kosten van de pupillenschool *f* 68.577.

Totaal *f* 275.161.

VIIde AFDEELING.

Artillerie-inrichtingen, materieel der artillerie, draagbare wapenen en pyrotechnie, alsmede practische oefeningen en proeven bij het wapen der artillerie.

Art. 26. Jaarwedden van beambten, daggelden en soldijen voor burgerlijke en militaire werklieden, verdiend loon voor werk op stuk, toelagen voor officieren, conducteurs en boekhouders, mitsgaders tegemoetkomingen bij de artillerie-stapelen constructie-magazijnen *f* 251.400.

Art. 27. Jaarwedden van beambten, daggelden en soldijen voor burgerlijke en militaire werklieden, verdiend loon voor werk op stuk, toelagen voor officieren en boekhouders, mitsgaders tegemoetkomingen bij de inspectie der draagbare wapenen te *Delft*, *Gorinchem*, *Dordrecht* of andere plaatsen *f* 96.783.

Art. 28. Jaarwedden van beambten, daggelden en soldijen voor burgerlijke en militaire werklieden, verdiend loon voor werk op stuk, toelagen voor officieren, mitsgaders tegemoetkomingen bij de pyrotechnische school en de inspectie der buskruitfabricage *f* 64.500.

Art. 29. Jaarwedden van beambten, daggelden van burgerlijke werklieden, verdiend loon voor werk op stuk, toelagen voor officieren en conducteurs, mitsgaders tegemoetkomingen bij 's Rijks gieterij van bronzen geschut *f* 34.250.

Art. 30. Aanschaffing, herstelling, onderhoud en verwerken van het materieel der artillerie, der draagbare wapenen, der torpedo's of watermijnen en der pyro-wapenen, met alles wat daarop, alsmede op het beheer van een en ander is bestemd, benevens het verstrekken van patronen aan vereenigingen tot vrijwillige oefening in den wapenhandel *f* 433.400.

Art. 31. Aanschaffing of aanmaak van patroonhulzen tot draagbare vuurwapenen, met inbegrip van de daartoe benoodigde werktuigen en hetgeen daarbij verder behoort, alsmede van werktuigen tot den aanmaak van looden kogels voor de patronen tot genoemde vuurwapenen *f* 45.000.

Art. 32. Practische oefeningen en proeven der artillerie, met alles wat daartoe behoort *f* 27.000.

Totaal *f* 952.333.

VIIIste AFDEELING.

Materieel der genie en kazerneering met hetgeen gerekend wordt daartoe te behooren.

Art. 33. Onderhouden, herstellen, veranderen en verbeteren van vestingwerken, oefeningsterreinen, kazerne- en andere militaire gebouwen, loodsen, exercitievelden, zweminrichtingen, dijken, kaden, wegen, grachten, bruggen, beplantingen, met hetgeen gerekend wordt daartoe te behooren;

kleine herstellingen en leveringen;

werkzaamheden betreffende het bouwen en planten verboden kringen van vestingwerken;

werkgeldten voor militairen, gebezigd tot den arbeid aan fortificatiën en tot anderen arbeid voor de genie;

aanschaffing en onderhoud van gereedschappen en materieel voor de genietroepen; grensbepalingen;

aanbestedingskosten;

kosten en ongelden betreffelijk het sluiten van koop- en andere overeenkomsten; afkoop van rechten;

verleenen van subsidiën voor uitvoering van werken;

koopen van perceelen;

opzichtkosten, grondboringen, slaan van proefpalen, metingen, waterpassingen en peilingen;

aanschaffing, onderhoud en schoonhouden van geniegoederen en telegraafmaterieel in vestingen en forten;

herstellingen en vernieuwingen van meubelen en andere benoodigdheden in de gebouwen tot huisvesting van troepen bestemd;

een en ander *in de 1ste verdedigingsstelling f* 38.650.

Art. 34. Als voren *in de 2de verdedigingsstelling f* 31.900.

Art. 35. Als voren *in de 3de verdedigingsstelling f* 28.050.

Art. 36. Als voren *in de 4de verdedigingsstelling f* 78.250.

Art. 37. Als voren *in de 5de verdedigingsstelling f* 103.650.

Art. 38. Als voren *in de 6de verdedigingsstelling f* 12.150.

Art. 39. Als voren *in de 7de verdedigingsstelling f* 130.350.

Art. 40. Als voren *in de 8ste verdedigingsstelling f* 94.650.

Art. 41. Huur van gebouwen, daaronder begrepen de huur van kazerne- en andere gebouwen of gedeelten van gebouwen, tot huisvesting van militairen en hunne huisgezinnen (het wapen der maréchaussée daaronder niet begrepen);

huur van oefeningsterreinen en loodsen *f* 128.000.

Art. 42. Herstellen van schaden, ontstaan door storm en water f 10.000.

Art. 43. Aankoop, herstellen of verbeteren (op rekening of in daggeld) van kaarten, plans, memoriën, boekwerken, tijdschriften, reglementen, meet- en waterpas- en andere instrumenten en teekenbehoefden f 2000.

Art. 44. Practische oefeningen der genietroepen met de daarvoor noodige voorwerpen f 8500.

Art. 45. Aanleg van beplantingen op verdedigingswerken f 2000.

Art. 46. Aanschaffing van materieel voor den telegraafdienst te velde f 250.

Totaal f 668.400.

IXde AFDEELING.

Kosten der Rijks centraalmagazijnen van kleding, uitrusting, hospitaalgoederen en kampements-effecten en der garnizoensmagazijnen van kleding en uitrusting benevens van vernieuwing en wijziging van ledergoed en paardentuig en van vernieuwing en onderhoud van nachtleger.

Art. 47. Traktementen, toelagen, bureaustkosten, schadeloosstelling voor verhuiskosten bij verplaatsing van officieren, daggelden aan mindere bedienden en arbeidsloonen f 137.000.

Art. 48. Magazijnsonkosten, vernieuwing en onderhoud van kampements-effecten en voorwerpen van velduitrusting, aanschaffing van ledergoed voor de schutterijen f 37.500.

Art. 49. Kosten voor het aankopen, vernieuwen en wijzigen van voorwerpen van ledergoed en paardentuig, met uitzondering van het paardentuig bij de artillerie in gebruik f 44.000.

Art. 50. Aankoop, vernieuwing, herstelling, onderhoud en wasschen van slaapfurnituren, aankoop en snijden van ligstroom, aanschaffing van stellingen en raken, schrijfbehoeften en verdere kosten voor de nachtlegermagazijnen, toelagen en schadeloosstelling voor huishuur aan de administrateurs, daggelden en toelagen aan geëmployeerden bij die magazijnen f 130.000.

Totaal f 348.500.

Xde AFDEELING.

Militaire verkenningen en topographische inrichting.

Art. 51. Kosten van verkenningen, het maken van plans, met de kosten uit een en ander voortvloeiende, ten behoeve van de kaarten, op de topographische inrichting te vervaardigen;

kosten van de topographische inrichting, aan: traktementen der ambtenaren, toelagen der officieren, daggelden en remuneratiën der geëmployeerden en andere kosten dezer inrichting, na aftrek:

1°. van hetgeen uit het 1ste hoofdstuk der begrooting van *Nederlandsch-Indië* wordt gekweten voor het vervaardigen, in kleurendruk, van de door de topographische opneming van *Java* verkregen overzichtskaarten der onderscheidene residentien, en

2°. van bijdragen van andere departementen f 37.400.

XIde AFDEELING.

Verplaatsing van personen en goederen.

Art. 52. Toelagen, bureau- en verdere kosten ten behoeve der permanente militaire spoorwegcommissie f 3000.

Art. 53. Reiskosten, verblijfskosten en vacatiën, met inbegrip der restitutiën van ten dienste van het Rijk gedane uitschotten f 50.000.

Art. 54. Scheeps- en wagenvrachten, weg-, tol-, brug- en veergelden, daar- onder begrepen bruggelden voor militairen buiten dienst, hunne huisgezinnen en dienstpaarden, verschuldigd voor het overgaan der brug over de rivier *de Dong* in de gemeente *Geertruidenberg* f 75.000.

Art. 55. Transportkosten, voeding, huisvesting en daggelden van in te lijven manschappen der nationale militie en opgeroepen verlofgangers, voor zooverre een en ander door de zorg van de gemeentebesturen in voorschot wordt betaald *f* 8000.

Totaal *f* 136.000.

XIIde AFDEELING.

Verschillende uitgaven.

Art. 56. Kosten tot verzekering en uitoefening van den eeredienst bij de militairen, daaronder begrepen tegemoetkoming aan predikanten, geestelijken en onderwijzers *f* 10.000.

Art. 57. Kosten van onderscheidingsteekenen voor officiersdienst, van medailles voor diensten van onderscheiden aard, van de daaraan verbonden gratificatiën en van eeresteekenen, ingesteld bij Koninklijk besluit van den 10den Mei 1865 (*Staatsblad* n°. 32) en bij Koninklijk besluit van den 8sten September 1877 (*Staatsblad* n°. 179) *f* 2500.

Art. 58. Drukwerk van onderscheiden aard, ten dienste van het leger, mitsgaders het drukken, aanschaffen en inbinden van militaire reglementen en boekwerken *f* 9000.

Art. 59. Lokaal- en schrijfbehoeften, vuur, licht en andere benodigdheden voor te houden examina voor officiersrangen, alsmede voor bijeenkomsten van raden van onderzoek *f* 100.

Art. 60. Verlichting en verwarming van de militaire wachten, schrijfbehoeften voor de commandanten en benodigdheden voor het schoonhouden van de lokalen dier wachten;

alsmede verlichting van kazernen *f* 35.000.

Art. 61. Subsidie aan het hoofdcomité der Nederlandsche vereeniging tot het verleenen van hulp aan zieke en gewonde krijgslieden in tijd van oorlog en toelage aan den secretaris van dat hoofdcomité *f* 1000.

Art. 62. Defroyement van den amanuensis bij de directie der weduwen- en weezenkas voor de officieren van de landmacht *f* 1200.

Art. 63. Subsidie aan het fonds tot ondersteuning der weduwen en weezen van vrijwillig dienende militairen beneden den rang van officier *f* 2000.

Art. 64. Gratificatiën *f* 11.500.

Art. 65. Kleine tegemoetkomingen en reisgelden aan gewezen militairen en weduwen en kinderen van militairen *f* 900.

Art. 66. Subsidie aan het invaliedenhuus te *Leiden* *f* 5000.

Art. 67. Kosten wegens het onderhouden van veteranen en militaire huisgezinnen, in de aan het Rijk toebehoorende gestichten te *Ommerschans* en te *Veenhuizen* verblijf houdende of tot de sterkte daarvan behoorende *f* 9800.

Art. 68. Kosten, vallende op telegraphische correspondentie *f* 100.

Art. 69. Kosten van exploiten en processen *f* 1000.

Totaal *f* 89.100.

XIIIde AFDEELING.

Nonactiviteits-traktementen, pensioenen, gagementen, onderstanden, lijfrenten, wachtgelden en verlofstraktementen.

Art. 70. Nonactiviteits-traktementen *f* 45.000.

Art. 71. Pensioenen, gagementen en onderstanden *f* 1.587.000.

Art. 72. Tijdelijke pensioenen en onderstanden, volgens de wet van 28 Augustus 1854 (*Staatsblad* n°. 129), laatstelijk gewijzigd bij die van 29 Mei 1877 (*Staatsblad* n°. 114) *f* 33.000.

Art. 73. Pensioenen aan mindere geëmploijeerden, werklieden en bedienden, op daggeld werkzaam bij inrichtingen van 's Rijks landmacht (wet van 24 Juni 1854, *Staatsblad* n°. 92) *f* 9000.

Art. 74. Lijfrente, toegekend aan den Pruissischen generaal graaf *Bulow van Dennewitz* en diens mannelijke afstammelingen in de rechte linie (besluit van den Souvereinen Vorst van den 6den Februari 1814, n°. 3, en Koninklijk besluit van den 8sten Juli 1815, n°. 4) *f* 5250.

Art. 75. Toelage aan *J. S. A. Elberts*, weduwe van den kapitein *W. De Man*, als schadeloosstelling voor een in 1825 aan haar toegekend, doch nimmer door haar genoten Rijkspensioen *f* 300.

Art. 76. Wachtgeld *f* 925.

Art. 77. Verlofstraktemeten *f* 600.

Totaal *f* 1.681.075

XIVde AFDEELING.

Onvoorziene uitgaven.

Art. 78. Onvoorziene uitgaven *f* 53.389.

XVde AFDEELING.

Wapen der Maréchaussée.

Art. 79. Traktemeten, toelagen, mitsgaders schadeloosstelling voor uniformverandering, voor het aanschaffen van dienstpaarden en voor verhuiskosten bij verplaatsing van officieren van het wapen der maréchaussée *f* 24.200.

Art. 80. Soldijen, huisvesting en verdere kosten van het wapen der maréchaussée, met uitzondering van de kosten voor de officieren van het wapen, in het voorgaand artikel vermeld, maar met inbegrip van gratificatiën, te verleen aan met lichaamsgebreken ontslagen wordende onderofficieren en manschappen en van begrafeniskosten van onvermogene militairen van het wapen *f* 275.560.

Totaal *f* 299.760.

XVIde AFDEELING.

Buitengewone uitgaven.

A. *Materieel der Artillerie.*

Art. 81. Kosten, vallende op den aanmaak, de aanschaffing en de wijziging van voertuigen voor het veldleger *f* 30.000.

Art. 82. Kosten, vallende op de aanschaffing van projectielen en buskruit voor kustgeschut en op den aanmaak en de aanschaffing van kanonnen en getrokken mortieren voor vestinggeschut en de daarbij behoorende affuiten, projectielen, buizen, buskruit, kardoeszakken, laad- en bedieningsgereedschappen, benevens beddingen *f* 300.000.

Art. 83. Kosten, vallende op de aanschaffing en beproeving van kanonnen van 24 en 15 cM. en bijbehoorende affuiten, alsmede op de aanschaffing van bij de kanonnen van 30,5 cM., behoorende projectielen, buskruit, kardoeszakken, onstekingmiddelen, gereedschappen tot bediening en tot aanvoer van munitiën, zoomede verder toebehooren *f* 576.000.

B. *Materieel voor den geneeskundigen dienst.*

Art. 84. Kosten, vallende op den aanmaak, de aanschaffing of wijziging van chirurgicale instrumenten, pharmaceutische ustensiliën, grootte en kleine suppletiekisten met heelkundige ustensiliën, raderbrancards, handbrancards, veldhospitaaltenten met toebehooren en uitrusting, verbandmiddelen, verbandtasschen voor hospitaalsoldaten, tasschen met inhoud voor paardenartsen en diverse huishoudelijke behoeften, alles benoodigd voor de uitrusting van de ambulances en veldhospitalen *f* 10.000.

C. *Dienst der Genie.*

Art. 85. Toelagen en daggelden voor tijdelijke opzichters en teekenaars, toelagen voor officieren en opzichters der genie, bureau- en lokaalbehoefden; een en

ander ook voor die nog in uitvoering zijnde werken, waarvoor bij vorige begrotingen van het Departement van Oorlog bij »*Buitengewone uitgaven, dienst der genie*» geld is toegestaan *f* 24.000.

Art. 86. Verbetering van Rijksgebouwen en werken en van gebouwen door de gemeenten tot militair gebruik aan het Rijk afgestaan, die zich in de garnizoenen en op de legerplaatsen bevinden, bestemd tot kazernen, stallen, loodsen, magazijnen, hospitalen en bakkerijen;

- opbouw van daartoe bestemde nieuwe gebouwen;
- aankoop van perceelen;
- afkoop van rechten;
- verleenen van subsidiën voor het maken en aankopen van die gebouwen en daartoe noodige gronden;
- kosten en ongelden bij het sluiten van koop- en andere overeenkomsten;
- aanbestedingskosten;
- een en ander voor de navermelde werken *in de 1ste verdedigingsstelling* ;
- a.* voor den bestaanden toestand:
 - bouwen van een magazijn voor ambulance-materieel te *Utrecht*;
 - bouwen van een wachterswoning in het fort *Blaauwkapel*;
 - bouwen van een wachthuis en conducteurswoning bij de wagenloodsen te *Woerden*, en
 - verbeteren van gebouwen en werken van de *Wirickerschans f* 23.100.
- b.* ter uitvoering van het algemeen plan van kazerneering;
 - aankopen en inrichting van terrein voor den bouw van kazernes enz. en voor oefeningsterrein voor een regiment vestingartillerie en voor het korps genie-troepen *f* 150.000.

Totaal *f* 173.100.

Art. 87. Als voren *in de 4de verdedigingsstelling* :

- a.* voor den bestaanden toestand:
 - verbeteren van het hospitaal te *Leeuwarden*,
 - inrichten van een gebouw te *Kampen*, ten behoeve der hoofdcursuscompagnie;
 - bouwen van bureaux en theoriezalen enz., benevens van privaten op de legerplaats bij *Oldebroek*, en
 - maken van regenbakken op de legerplaats bij *Oldebroek f* 42.300.
- b.* ter uitvoering van het algemeen plan van kazerneering:
 - bouwen van woningen voor gehuwde militairen en van waschklokken voor waschbazen te *Kampen*, met aankoop van den daarvoor noodigen grond;
 - bouwen van een kazerne voor bereden wapens, op Rijksgrond te *Amersfoort* (laatste termijn);
 - voortzetten van den bouw van woningen voor gehuwde militairen op Rijksgrond te *Amersfoort* ;
 - aankopen van gebouwen met erven te *Amersfoort* tot opbouw van woningen voor gehuwde militairen, en
 - bouwen van een kazerne c. a. voor infanterie op Rijksgrond te *Arnhem* (eerste termijn) *f* 252.000.

Totaal *f* 294.300.

Art. 88. Als voren *in de 5de verdedigingsstelling* :

- a.* voor den bestaanden toestand:
 - voorzieningen aan den voorgevel en voltooiën der afsluiting van de kazerne »*den Doelen*» te *Brielle*, met daarmede in verband staande werkzaamheden;
 - bouwen van een bergloods op de *Galdersche heide* bij *Breda*;
 - maken van welputten bij de kazerne »*de Lange Stallen*» te *Breda*;
 - maken van een apotheekgebouw bij het hospitaal te *Breda* en
 - bouwen van een reinigingslokaal bij de kazerne »*Prinsenhof*» te *Bergen-op-Zoom f* 25.100.
- b.* ter uitvoering van het algemeen plan van kazerneering:
 - inrichten van de tegenwoordige pontonnierskazerne te *Dordrecht* tot schoollokalen, magazijnen, bureaux, schermzalen en woningen voor gehuwde militairen *f* 20.000.

Totaal *f* 45.100.

Art. 89. Als voren in de 6de verdedigingsstelling :

- a.* voor den bestaanden toestand :
 maken van een gebouw tot huisvesting van den bewaker en van werklieden bij de torpedomagazijnen te *Helder* en
 maken van een badplaats voor het garnizoen te *Helder* *f* 8500.
b. ter uitvoering van het algemeen plan van kazerneering :
 maken van een gebouw voor bureaux der artillerie, met woning voor den adjudant-onderofficier te *Helder*, en
 verbeteren en uitbreiden van de kazerne aan het *Waaite*, inrichten der hulpkazerne tot woningen voor gehuwden, magazijnen enz., en verbeteren van het hospitaal te *Hoorn* *f* 74.000.

Totaal *f* 82.500.

Art. 90. Als voren in de 7de verdedigingsstelling :

- a.* voor den bestaanden toestand :
 inrichten van een lokaal tot tuigenkamer in een der artillerieloodsen op het marinegeschutpark te *Amsterdam* ;
 bouwen eener bergloods met woning voor een magazijnmeester bij het kleedingmagazijn te *Amsterdam* ;
 aankoop van drie huizen met daarbij behoorend erf, grenzende aan de garnizoensbakkerij te 's *Gravenhage* ;
 bouwen van een meel- en graanmagazijn c. a. bij de garnizoensbakkerij te 's *Gravenhage* ;
 wijzigen van drie keukens in de *Oranje-kazerne* te 's *Gravenhage* ;
 vervangen van een houten gebouw bij de ijzergieterij door een gemetseld gebouw en het vergrooten van een gebouw bij den geweerwinkel te *Delft*, en uitbreiden van het hospitaal te *Schoonhoven* *f* 75.450.
b. ter uitvoering van het algemeen plan van kazerneering :
 bouwen van een cavaleriekazerne c. a. op Rijks grond te *Haarlem* (laatste termijn) ;
 bouwen van woningen voor gehuwde militairen en van waschkolalen voor waschbazen te *Haarlem* ;
 schadeloosstelling aan de gemeente *Haarlem* voor langer gebruik van gebouwen en gronden, toebehoorende aan die gemeente, dan bij het contract van 1° November 1878 overeengekomen was ;
 verbeteren van de *Frederikskazerne* te 's *Gravenhage* ; en
 bouwen van stallen voor verdachte en zieke paarden bij de kazernes te 's *Gravenhage* *f* 335.500.

Totaal *f* 410.950.

Art. 91. Bijdrage in de kosten tot het inrichten van het waterschap »de dorpspolder van Vught» f 5500.

Art. 92. Kosten voor gereedschappen en materiëel, benevens voor het inrichten van voertuigen en het maken van bergplaatsen, een en ander in verband met het vernielen van spoorweg- en andere bruggen in tijd van oorlog en met den dienst der genietroepen bij het leger te velde f 30.000.

Art. 93. Inrichten van bestaande en maken van nieuwe bergplaatsen voor de voertuigen der korpsen van het leger f 60.000.

Totaal *f* 2.041.450.

XVIIde AFDEELING.

Voltooiing van het vestingstelsel.

Art. 94. Dekking der uitgaven ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel voor den dienst 1883 f 2.591.400.

Totaal *f* 22.338.500.

twee en twintig millioen drie honderd acht en dertig duizend vijf honderd gulden.

ART. 2. Wanneer het bedrag, uitgetrokken bij een der artikelen 3, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43,

44, 45, 46, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 68, 69, 70, 71, 72, 73 en 76 van het bij deze wet vastgestelde hoofdstuk, ontoereikend wordt bevonden, kan het, met inachtneming van het voorschrift van het tweede lid van art. 24 der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), door overschrijving uit *artikel* 78 van dat hoofdstuk worden aangevuld.

Uit dien post kan mede worden overgeschreven op *artikel* 12.

ART. 3. Op *artikel* 78 van het bij deze wet vastgestelde hoofdstuk worden aangewezen de tot het dienstjaar 1883 behorende uitgaven, het vermeld Departement betreffende, die hare omschrijving niet vinden in een der andere *artikelen* van dat hoofdstuk.

Die uitgaven worden voor elke soort afzonderlijk in de rekening gebracht en omschreven.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle ministeriële departementen, autoriteiten, collegiën en ambtenaren, wien zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Oorlog.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

§ 1. Tot toelichting van de begrooting voor het Departement van Oorlog voor het dienstjaar 1883, heeft de ondergeteekende de eer in de eerste plaats mede te deelen, dat deze begrooting, ten aanzien van de *gewone* uitgaven, in hoofdzaak overeenstemt met die voor het dienstjaar 1882. De afwijkingen zijn van ondergeschikten aard en meerendeels het gevolg van kleine verschillen in sterkte van personeel en van andere toevallige oorzaken, waardoor jaarlijks een geringe vermeerdering of vermindering van het cijfer der raming kan worden teweeggebracht.

Intusschen is bij sommige posten van de onderwerpelijke begrooting ook rekening gehouden met de geldelijke gevolgen van eenige voorgenomen maatregelen, welke de ondergeteekende in het jaar 1883 in uitvoering zou wenschen te brengen, doch die hij, dewijl er uitgaven van meer of minder omvang aan verbonden zouden zijn, hierbij vooraf aan het oordeel der wetgevende macht wenscht te onderwerpen.

§ 2. Alvorens de bedoelde maatregelen meer in het bijzonder te bespreken, wenscht de ondergeteekende, in verband met de mededeelingen, opgenomen in de Memorie van Toelichting betreffende het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1882, hier aan te teekenen, dat de regeling van voorzieningen betrekkelijk een eventueelen oorlogstoestand in den loop van dit jaar door hem met kracht is voortgezet en dat die regeling thans voor een groot deel is ten einde gebracht.

Nadat, bij Koninklijk besluit van 14 Januari 1882, n°. 3, de oorlogsorganisatie van het leger was vastgesteld, zijn in verband met die organisatie onderscheidene bepalingen en voorschriften in het leven geroepen, ten doel hebbende het noodige voor te bereiden om desgevorderd de mobilisatie van het leger snel en geregeld te kunnen doen plaats hebben, en voorts om in de eischen van den dienst in geval van oorlog behoorlijk te kunnen voorzien. Bedoelde regelingen zijn voorloopig ter kennis gebracht van de onderscheidene militaire autoriteiten,

ten einde te onderzoeken of ze in allen deele geacht kunnen worden op doeltreffende wijze te zijn opgelost. Nadat van de uitkomsten van dit onderzoek voor zooveel noodig partij zal zijn getrokken, zal aan de oorlogsorganisatie en aan de daaruit voortvloeiende beschikkingen algemeene bekendheid worden gegeven. Middelerwijl wordt, zoodra mogelijk, uitvoering gegeven aan verschillende maatregelen, die reeds in vredestijd ter zake behooren te worden getroffen.

Het opmaken van memoriën voor het in staat van verdediging stellen van vestingen en forten, werd in den loop van dit jaar voortgezet. Voor een aantal versterkte plaatsen van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie zijn thans dergelijke memoriën gereed, en bereids in handen gesteld van de aangewezen commandanten der stellingen, groepen, vestingen en forten. Intusschen is mede aangevangen met het vervaardigen van memoriën voor de werken der overige verdedigingsstellingen.

De oefeningen in den vestingoorlog, ten vorigen jare gehouden, hebben ten volle aan de daarvan gekoesterde gunstige verwachting beantwoord. Het veelzijdige nut van dergelijke oefeningen voor de taak der landsverdediging, is daarbij op afdoende wijze gebleken. De ondergeteekende heeft dan ook niet gearzeld gevolg te geven aan zijn reeds ten vorigen jare kenbaar gemaakt voornemen, om ze in 1882 op ruimere schaal te doen voortzetten. Bij de onderwerpelijke begroting is voor 1883 andermaal op een uitgaaf voor dit doel gerekend. De ondergeteekende is overtuigd, dat de aan deze oefeningen ten koste gelegde gelden, evenzeer als die, welke voor veldoefeningen op groote schaal, cavalerie-manoevres, kampen en kaderoefeningen worden uitgegeven, in het belang van 's lands verdedigbaarheid nuttig worden besteed en ten volle gerechtvaardigd zijn.

Het is den ondergeteekende aangenaam te kunnen mededeelen, dat de wijziging der geweren klein kaliber, waartoe in 1879 werd besloten, in het jaar 1882 zal afloopen en dat reeds thans een voldoende hoeveelheid van de nieuwe munitie voorhanden is. De schietoefeningen hebben dan ook sedert 15 Mei 1882 met het gewijzigde geweer en de nieuwe patronen plaats, zoodat de verbeterde bewapening onzer infanterie als een voldongen feit kan worden beschouwd.

De uitkomsten der in het vorige jaar gehouden proefnemingen met repeteergeweren — waaromtrent het verslag bereids in druk is verschenen — hebben den ondergeteekende vooralsnog geen aanleiding gegeven, om de invoering van dergelijke wapenen voor ons leger noodzakelijk te achten.

Intusschen worden de onderzoekingen op dit gebied voortgezet, en blijft de aandacht van den ondergeteekende daarop gevestigd.

Het stalen veldgeschut, ten vorigen jare ingevoerd, is sedert het begin van 1882 bij de batterijen bereden artillerie in gebruik.

In de behoefte aan voertuigen voor het veldleger, (compagnieskarren, ziekenkarren), wordt in den loop van dit jaar grootendeels voorzien. Voor 1883 wordt intusschen bij deze begroting nog gerekend op de aanschaffing van eenige *verbandwagens* voor de geneeskundige afdelingen. Voorts bestaat bij den ondergeteekende het voornemen een verbeterd model van *transportwagens* voor de verplegingstreinen in te voeren; waartoe een proefneming aanhangig is. De nieuwe transportwagen zou van meer doelmatige en lichtere constructie zijn dan die van het bestaande model; waardoor het mogelijk zou worden dat voertuig met *twee* in stede van met *vier* paarden te bespannen. Van deze verbetering zou dus een aanmerkelijke besparing op de voor oorlogstijd benodigde manschappen en paarden voor de treindiensten het gevolg zijn. Bovendien, bij het bespannen dezer voertuigen met *vier* paarden, bestaat het nadeel dat indien de paarden *uit den zadel* gereden worden, een aanzienlijke gedeelte van de trekkracht te loor gaat; terwijl het rijden van een vierspan *van den bok*, hetwelk bij het leger beproefd is geworden, te bezwaarlijk is en te veel oefening vereischt, om het bij de treinvoertuigen algemeen te kunnen invoeren. Daarentegen zal het van den bok rijden van een tweespannig voertuig geen moeilijkheden opleveren.

De bij deze begrooting aangevraagde post voor de aanschaffing van voertuigen voor het veldleger (art. 84) is mede bestemd om bij wetslagen der bedoelde proefneming, met den aanmaak van nieuw model transportwagens te kunnen doen aanvangen.

De proeven met verduurzaamde levensmiddelen, waarvoor bij de begrooting van 1882 gelden werden toegestaan, hebben aanvankelijk tot de uitkomst geleid, dat het zeer wel mogelijk is te achten om uitsluitend met behulp van onze binnenlandsche industrie, conserven van uitmuntende hoedanigheid en van doelmatige samenstelling voor het voedsel van den soldaat, te doen vervaardigen. Bij de veldoefeningen op groote schaal en bij de oefeningen op de forten, welke in dezen nazomer zijn gehouden, is onderzocht in hoever de verschillende soorten dezer levensmiddelen voldoen. Tevens is bij de veldmanoeuvres bij wijze van proef een *reserve-ration*, bestaande uit verduurzaamd vleesch van inlandsche runderen en uit beschuit, verstrekt.

De ondergeteekende wenscht in 1883 de proefnemingen op dit gebied voort te zetten; ook, om nadere gegevens te verkrijgen betreffende de geschiktheid der verduurzaamde levensmiddelen tot oplegging in versterkte plaatsen, de wijze van vervoer, enz. Bij deze begrooting wordt dus andermaal op een uitgaaf voor dit doel gerekend.

In verband met de uitkomsten der besproken proefnemingen zou de ondergeteekende voorts geleidelijk een voorraad conserven wenschen aan te schaffen en op te leggen, ten einde de zekerheid te verkrijgen, dat bij mobilisatie en andere onverwachte omstandigheden, steeds dadelijk in de behoefte aan verduurzaamde levensmiddelen zal kunnen worden voorzien. Die voorraad zou bij de jaarlijksche manoeuvres en oefeningen op de forten bij gedeelten kunnen worden verbruikt, en daarna opnieuw aangevuld en dus periodiek ververscht worden.

Ook voor den *postduivendienst* wordt voor 1883 opnieuw op het betrokken begrotingsartikel enig geld uitgetrokken. In het loopende jaar worden voor dit onderwerp eenige uitgaven gedaan, om aan particuliere vereenigingen, die hunne postduiven bereidwillig en belangeloos voor oorlogsgebruik afstaan, en ze in verband met de eischen voor den militairen dienst africhten, bij tentoonstellingen en wedvluchten prijsmedailles toe te kennen. De ondergeteekende wenscht gaarne voort te gaan, het vaderlandlievend streven dezer vereenigingen aan te moedigen; overtuigd als hij is, dat door de medewerking dier vereenigingen op doeltreffende wijze zal kunnen worden voorzien in een aangelegenheid, die voor den militairen dienst in tijd van oorlog geenszins van belang ontbloomt is te achten.

§ 3. De voorgenenen maatregelen in § 4 dezer Memorie bedoeld, die op de cijfers dezer begrooting invloed uitoefenen, zijn hoofdzakelijk de volgende:

1°. De ondergeteekende wenscht, te rekenen met 1 Januari 1883, de toelagen door officieren genoten wegens verblijf in de hoofdstad en te Rotterdam, met f 100 te verhoogen, en alzoo te brengen op gelijke bedragen als voor het verblijf in de residentie worden toegekend. Moende hij bij vorige begrootingen geen voorstellen te mogen doen voor een vermeerdering der uitgaven voor dit doel, hij is ten volle overtuigd dat het verleenen van een ruimere toelage dan thans wordt genoten, inzonderheid met het oog op de duurte der woningen en de hooge plaatselijke belastingen in de genoemde gemeenten, alleszins billijk mag heeten. Op deze verhooging werd trouwens van de zijde der Vertegenwoordiging herhaaldelijk aangedrongen (zie bladz. 42 van het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer betreffende het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1882). De ondergeteekende vertrouwt dan ook dat daartegen thans geen overwegende be denking zal rijzen.

2°. Bij het korps genietroepen is volgens de organisatie van 1881 slechts één hoofdofficier ingedeeld. Hoezeer dit korps bij de bedoelde organisatie een aanmerkelijke uitbreiding onderging en op een sterkte van acht compagnieën werd gebracht, en hoezeer dan ook reeds destijds kon worden vermoed, dat de taak

van den korpscommandant zou blijken op den duur van te grooten omvang voor één hoofdofficier te zullen zijn, heeft de ondergeteekende toenmaals gemeend, met het oog op de te betrachten zuinigheid, het aantal hoofdofficiëren bij dat korps niet te mogen vermeerderen. De ervaring heeft intusschen sedert doen zien, dat de indeeling van een tweeden hoofdofficier bij het korps genietroepen in het belang van den dienst bepaald noodzakelijk is te achten. Uit dien hoofde bestaat bij den ondergeteekende het voornemen de formatie van het korps in 1883 met één majoor te vermeerderen. Aangezien echter de staf der genie in 1881 met 3 hoofdofficiëren werd verminderd, en een verdere inkrimping van dien staf zonder nadeel voor den dienst bezwaarlijk zou kunnen plaats hebben, is voor den bedoelden maatregel een uitbreiding van het aantal hoofdofficiëren van het wapen der genie onvernijdelijk. De daarvoor gevorderde uitgaaf is mitsdien bij deze begrooting voor het korps genietroepen uitgetrokken.

Ter nadere toelichting omtrent dit punt moge alsnog dienen, dat de tweede hoofdofficier aan den korpscommandant zal worden toegevoegd, meer bepaald voor de leiding van het technisch gedeelte van den dienst en van de oefeningen, alsmede voor het toezicht op de school, enz. Het technisch gedeelte van den dienst is zeer belangrijk en omvangrijk, vooral door de bij het korps genietroepen bestaande werkplaatsen, waarin door het personeel van dat korps materieel van allerlei aard, voor de oefeningen, het in staat van verdediging brengen van versterkte plaatsen enz. wordt vervaardigd en onderhouden. De commandant zal met het algemeen bevel over en het administratief beheer van het korps belast blijven.

3°. De ondergeteekende zou wenschen met 1 Januari 1883 uitvoering te geven aan het reeds vroeger door hem aan de Staten-Generaal kenbaar gemaakte voornemen, om een nieuwe regeling van de *soldijen der onderofficiëren* tot stand te brengen; met het doel om den onderofficier, telkens nadat hij gerekend van het 18de levensjaar 3 en 6 jaar in den door hem bekleeden graad zal hebben gediend, een eenigszins beduidende vermeerdering van inkomsten te verzekeren. In de Memorie van Beantwoording op het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer, betreffende het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1882, en bij gelegenheid van het mondeling debat over dat hoofdstuk, had hij bereids de eer de gronden voor dat voornemen uiteen te zetten en het belang van den bedoelden maatregel breedvoerig te bespreken. Hij meent uit dien hoofde thans met een korte toelichting van dit onderwerp te mogen volstaan.

Hij stelt daarbij op den voorgrond dat de maatregelen, welke tot dusver voor de lotsverbetering van de militairen beneden den rang van officier genomen zijn, onvoldoende gebleken zijn om de vrijwillige dienstneming in zoodanige mate te bevorderen, dat een geregelde voorziening in de behoefte aan kader mogelijk zou zijn geworden. Dit verschijnsel laat zich, naar de meening van den ondergeteekende, gereedelijk verklaren uit de omstandigheid dat daarbij aan de betrekking van den onderofficier zelve nog geen genoegzame materiele voordeelen verbonden zijn. Wel is waar werden voor eenige jaren de soldijen van het kader verhoogd, maar indien men in aanmerking neemt, hoe, bij vroeger vergeleken, de eerste levensbehoeften in prijs zijn gestegen, en bovendien welke diensten en bekwaamheden tegenwoordig van den onderofficier moeten worden gevorderd, dan is het niet te ontkennen dat zijn bezoldiging nog te laag gesteld is.

Niet te verwonderen is het dan ook, dat velen van de militairen die men in het kader zou wenschen te zien optreden of verblijven in de burgermaatschappij menigmaal een ruimer bestaan kunnen vinden.

De gunstige bepalingen betreffende de pensioenen der militairen beneden den rang van officier, welke sedert eenige jaren gelden en andere vooruitzichten op toekomstige belooning, als bijvoorbeeld op plaatsing in burgerbetrekkingen, kunnen zeker eenigermate bijdragen om de positie van het kader meer aantrekkelijk te maken. Maar een afdoend middel om den kadernood te lenigen, kunnen deze vooruitzichten, welke eerst na geruimen diensttijd kunnen worden

vervuld, geenszins vormen. Daartoe behoort de betrekking van den onderofficier, *wegens de feitelijk daaraan verbonden voordeelen*, gezocht te zijn.

Een betere regeling van de soldijen is daarom in verband met het steeds bestaande incompleet aan kader, naar de meening van den ondergeteekende, een dringende eisch te noemen.

Door daarbij een herhaaldelijke toeneming van de bezoldiging te waarborgen, telkens nadat de onderofficier een drietal jaren in zijnen graad zal hebben gediend, zal ongetwijfeld de lust om te *blijven* dienen, zeer worden aangewakkerd en zal hoogstwaarschijnlijk worden voorkomen, dat de meeste onderofficieren na een korten diensttijd het leger verlaten, zooals tot dusver het geval is.

De ondergeteekende verwacht dan ook van de toepassing der ontworpen regeling van de soldijen — die bij de IVde afdeling dezer begrooting nader wordt toegelicht — een belangrijke bijdrage voor de oplossing der kaderquaestie. Met de meer en meer vruchtdragende middelen ter bevordering van de vrijwillige dienstneming op jeugdigen leeftijd, (pupillenschool, instructie-bataillon, compagnie en batterij), zal geleidelijk een ruimere *toevoer* van geschikte stof voor de kadervorming kunnen worden verkregen; de thans voorgestelde maatregel zal hoofdzakelijk strekken om den te grooten *afvoer* van het jonge kader te stuiten. Vereenigd met de overige reeds in werking zijnde of alsnog voorgenomen maatregelen, ten doel hebbende veraangenaming van het leven van den onderofficier, uitbreiding van de gelegenheid tot huwen en verzekering van zijn toekomst, mag daarvan worden verwacht dat aan het bestaande nijpende gebrek aan geschikt en niet te jeugdig onderofficierspersoneel een einde zal worden gemaakt.

De ondergeteekende acht dan ook de verhooging van uitgaven, die van de gewijzigde regeling der soldijen het gevolg zal zijn, ten volle gewettigd; dewijl daardoor de oplossing van een levensvraag voor het leger zal worden bevorderd. Hij is overtuigd dat zonder vermeerdering van kosten het gewenschte doel niet zal worden bereikt en dat andere middelen, welke men te dezen aanzien mocht willen aanwenden, vruchteloos zouden worden beproefd. Welke uitkomsten men bijv. moge verwachten van de invoering van den persoonlijken dienstplicht in het leger, de door sommigen geuite bewering dat daarmede in de behoefte aan kader *voor het leger* zou worden voorzien, is naar de zienswijze van den ondergeteekende ten eenenmale onjuist.

4°. De ondergeteekende wenscht de organieke sterkte van het aantal paarden der cavalerie in 1883 te vermeerderen met 18 paarden, ten behoeve van de Koninklijke Militaire Academie. Tot dusver wordt in de behoefte, boven het bij de formatie vastgestelde aantal van 12 paarden voor deze inrichting, voorzien door detachering van paarden van de regimenten huzaren. Door deze detachering — zoo mede door die van paarden voor de rij- en hoefsmidschool — wordt intuschen de sterkte der veldeskadrons niet onbelangrijk verminderd. Heeft de ondergeteekende aanvankelijk gemeend, ter wille van de kosten, deze bezuiniging op de organisatie der cavalerie te moeten handhaven, de ondervinding heeft hem geleerd, dat daardoor een hinderpaal ontstaat zoowel voor de behoorlijke oefening der veldeskadrons in tijd van vrede, als voor het uitrukken op volledige sterkte bij mobilisatie. Hij acht het daarom noodig dat geleidelijk in dit euvel worde voorzien, en wel door aanvankelijk de formatie van het aantal paarden voor de Koninklijke Militaire Academie met 18 te vermeerderen en dus op 30 te brengen. Hij stelt zich dan voor bij een volgende begrooting gelden aan te vragen, ten einde voor de rij- en hoefsmidschool een 40-tal paarden boven de formatie van de regimenten huzaren beschikbaar te kunnen stellen.

Door die uitbreidingen van het aantal paarden der cavalerie zal het dubbele voordeel worden bereikt, dat de veldeskadrons het beschikbare aantal paarden kunnen behouden, en bovendien bij eventuele mobilisatie voor zooveel noodig uit de voor den velddienst geschikte paarden van de rij- en hoefsmidschool en van de Koninklijke Militaire Academie kunnen worden gecompleteerd.

5°. Reeds herhaaldelijk heeft zich het geval voorgedaan dat enkele officieren van de schutterij verzochten om aan de oefeningen van het leger — najaarsma-

noeuvres, oefeningen op de forten, enz. — te mogen deelnemen. Het loffelijk streven van die officieren, om zodoende hunne militaire geschiktheid te vermeerderen, werd door den ondergeteekende op prijs gesteld en zooveel mogelijk aangemoedigd.

Aangezien echter voor dit doel tot dusver geene gelden uit 's Rijks kas aan schutterijofficieren kunnen worden toegekend, moeten zij die aan de oefeningen deelnemen, persoonlijk alle daaraan verbonden kosten dragen. Deze omstandigheid maakt meer algemeene deelneming aan de oefeningen van het leger voor de schutterijofficieren bezwaarlijk of geheel onmogelijk; en buiten twijfel is het dan ook daaraan te wijten, dat tot nu toe de bedoelde vergunning niet op ruimere schaal werd gevraagd.

De ondergeteekende is van oordeel dat, hoedanig men moge denken over de meest wenschelijke regeling der schutterijen, het in elk geval raadzaam en noodzakelijk is, de militaire geschiktheid van de officieren dezer krijgsmacht zooveel mogelijk te verhoogen.

Hij zou daarom wenschen het streven van de schutterijofficieren om zich op de omschreven wijze te bekwamen, meer afdoende te kunnen bevorderen, en daartoe in staat te zijn een billijke schadevergoeding te verleenen aan schutterijofficieren die de manoeuvres, de oefeningen op de forten, enz. zouden wenschen bij te wonen.

Op deze begrooting is daarom, onder art. 17, op uitgaven voor dat doel gerekend. Aangezien deze uitgaven echter niet belangrijk zullen zijn, kwam het onnoodig voor te dier zake het bedrag van dat artikel te verhoogen.

De ondergeteekende vertrouwt dat bij de Vertegenwoordiging tegen den omschreven maatregel geen bedenking zal rijzen; en dit te eerder omdat blijkens de ingekomen rapporten van de betrokken chefs, de bijwoning van de oefeningen voor de schutterijofficieren zeer vruchtdragend is te achten, en door degenen die tot dusver daarbij tegenwoordig zijn geweest, met ijver en belangstelling is partij getrokken van de gelegenheid om zich op de hoogte van hunne taak te stellen. Uit den aard der zaak zullen voorts voor deelneming aan de oefeningen en ontvangst van geldelijke tegemoetkoming, slechts zoodanige schutterijofficieren in aanmerking worden gebracht, van wien het te verwachten is, dat dit aan hunne bruikbaarheid en aan den dienst bij de schutterij inderdaad ten goede zal komen.

§ 4. De ondergeteekende heeft zich met leedwezen verplicht gezien, voor 1883 een begrooting in te dienen, waarvan het bedrag der *gewone* uitgaven ongeveer f 109.000 hooger is dan dat van de loepende begrooting, en waarvan het *eindcijfer* dat van laatstbedoelde begrooting met ruim f 845.000 overtreft. Maar, hoezeer hij overtuigd is dat de uitgaven voor het krijgswezen niet hooger behooren te worden opgevoerd dan strikt noodzakelijk is, zijn verantwoordelijkheid als Minister van Oorlog legt hem den plicht op de gelden aan te vragen, die naar zijn overtuiging in het belang van 's lands weerbaarheid worden gevorderd.

Vele en dringende behoeften doen zich in den tegenwoordigen tijd gelden in genoegzaam elken tak van het zoo omvangrijke legerbeheer; behoeften zoo ten aanzien van de levende strijdkrachten als van de doode weermiddelen, waarin moet worden voorzien, zal de deugdelijke inrichting van het krijgswezen met het oog op het daarvoor gestelde doel behoorlijk verzekerd zijn te achten. Door die eischen te miskennen of de vervulling daarvan uitsluitend om financieele redenen, achterwege te laten, zou het gevaar ontstaan dat de belangrijke offers, die bereids door de natie zoo in personeele als in geldelijke lasten zijn gebracht, nutteloos zouden blijven. Een verlaging van de oorlogsbegrooting, alleen ter wille van een verlaging van het eindcijfer dier begrooting, zou dan ook ongetwijfeld een middel zijn erger dan de kwaal.

Met den meesten ernst heeft de ondergeteekende getracht op de uitgaven van het krijgswezen te bezuinigen. Maar hij moet volmondig verklaren het middel daartoe niet te hebben gevonden. De sterkte van het leger kan niet worden verminderd; integendeel eischt die sterkte, meer bepaald ten aanzien van het

kader, dringend aanvulling van het bestaande incompleet; op de oefeningen, de bezoldiging, de voeding en de verdere uitgaven voor de verpleging van het personeel, kan niet worden bezuinigd; de kazerneering der troepen eischt een algemeen als noodzakelijk erkende verbetering; de verdedigingsliniën des lands behooren overeenkomstig deugdelijke beginselen te worden voltooid; de bewapening der troepen en der versterkte plaatsen moet op de hoogte blijven van de vorderingen in wetenschap en techniek.

Overal, in elke richting dus, oorzaken voor nieuwe uitgaven hetzij van tijdelijken of van blijvenden aard; overal ook de gelegenheid afgesneden, om zonder te kort te doen aan de bruikbaarheid van het leger en de waarde onzer krijgssinstellingen, de geldelijke lasten aan de instandhouding daarvan verbonden, te verminderen.

De ondergeteekende is niet bij machte in dezen staat van zaken verandering te brengen, en hoe ongaarne ook, hij moet andermaal een voorstel doen om een hoogere oorlogsbegroting goed te keuren.

De vermeerdering van uitgaven voor 1883 geraamd, is intusschen voor verreweg het grootste gedeelte een gevolg van voorgenomen maatregelen van *buitengewone* aard. In de verhooging van het eindcijfer zijn de *gewone* uitgaven, zoo als bereids werd aangeteekend, slechts voor een bedrag van ruim f 109.000 vertegenwoordigd.

Daarentegen is er méér geraamd voor *buitengewone* uitgaven aan: materieel der genie en kazerneering f 178.950, voltooiing van het vestingstelsel f 604.400. Totaal f 783.350; waar echter een vermindering van de uitgaven voor de *maréchaussée*, ad f 2964, en van de *buitengewone* uitgaven voor geneeskundigen dienst, ad f 20.000, en materieel der artillerie, ad f 24.000. Totaal f 46.964, tegenover staat.

De bedoelde verhoogingen vinden hoofdzakelijk haren grond in de omstandigheid, dat de ondergeteekende zoowel de verbetering der kazerneering en de daarmede in verband staande werken, als de uitvoering der vestingwet, met kracht wenscht te doen voortzetten.

Wat de *gewone* uitgaven betreft, de verhooging daarvan is ten deele het gevolg van bestaande toestanden en overigens van de maatregelen in § 3 van deze Memorie besproken.

Zoo is méér geraamd moeten worden dan in 1882, voor: vermindering van het incompleet aan officieren, voornamelijk ten gevolge van terugkeer van gedetacheerde officieren uit Oost-Indië f 30.000, voor pensioenen f 61.000; terwijl voor verhooging der onderofficieren ongeveer f 71.000, en voor de remonte f 34.000 meer is uitgetrokken dan op de begroting voor 1882.

Deze verhoogingen worden echter gedeeltelijk opgewogen door vermindering van de raming voor andere onderwerpen; (voornamelijk voor fourage, ad ruim f 70.000).

Tot toelichting van de verschillen tusschen de raming voor 1883 en de toegestane sommen voor 1882, heeft de ondergeteekende voorts de eer het navolgende mede te deelen.

IIde EN IIIde AFDEELING.

De veranderingen in de cijfers dezer afdeeling worden hoofdzakelijk veroorzaakt door:

1°. de wijzigingen in de getallen der kapiteins en luitenants, die — in overeenstemming met het bij de begroting voor 1881 goedgekeurde stelsel — in aanmerking komen voor verhooging van traktement, na een zeker getal dienstjaren;

2°. de voorgenomen verhooging der toelage wegens verblijf te Amsterdam en te Rotterdam, reeds bij de algemeene beschouwingen onder punt 1 van § 3 dezer Memorie besproken, en

3°. ook in de IVde afdeeling, de vermindering der fourageprijzen.

Verleden jaar bleek na de aanbesteding dat de prijzen bij contract bedongen hooger waren dan die, waarop bij de begrooting voor 1882 gerekend was, en werden daarom de uitgetrokken sommen met 4 cents per ration verhoogd.

Het laat zich aanzien, dat dit jaar de prijzen lager zullen zijn, weshalve thans de prijzen weder 4 cents per ration lager zijn gesteld.

De navolgende opgave geeft een overzicht dier verschillen:

Groote staf: wegens dienstjaren meer *f* 100, verhooging der toelage meer *f* 300, fourageprijzen minder *f* 468.

Generale staf: fourageprijzen minder *f* 613.

Intendance: verhooging der toelage meer *f* 400.

Provinciale en plaatselijke staven: wegens dienstjaren minder *f* 300, verhooging der toelage meer *f* 500, fourageprijzen minder *f* 29.

Staf der infanterie: wegens dienstjaren minder *f* 200, verhooging der toelage meer *f* 100, fourageprijzen minder *f* 204.

Regiment grenadiers en jagers: wegens dienstjaren minder *f* 2000, fourageprijzen minder *f* 117.

Acht regimenten infanterie: wegens dienstjaren minder *f* 1000, verhooging der toelage meer *f* 7800, fourageprijzen minder *f* 934.

Instructie-bataillon: wegens dienstjaren meer *f* 200, fouragegelden minder *f* 15.

Algemeen depot van discipline: wegens dienstjaren minder *f* 200.

Hospitaalsoldaten: verhooging der toelage meer *f* 100.

Staf der cavalerie: wegens dienstjaren meer *f* 200, fourageprijzen minder *f* 58.

Drie regimenten huzaren, enz.: wegens dienstjaren meer *f* 1500, verhooging der toelage meer *f* 500, fourageprijzen minder *f* 38.048.

Staf der artillerie: wegens dienstjaren minder *f* 400, verhooging der toelage meer *f* 200, fourageprijzen minder *f* 73.

Commando bereden artillerie: fourageprijzen minder *f* 58.

Commando vestingartillerie: fourageprijzen minder *f* 15.

Drie regimenten veldartillerie: wegens dienstjaren minder *f* 2300, fourageprijzen minder *f* 24.572.

Korps rijdende artillerie: wegens dienstjaren minder *f* 200, fourageprijzen minder *f* 4964.

Korps pontonniers: wegens dienstjaren minder *f* 200, fourageprijzen minder *f* 14.

Vier regimenten vestingartillerie: wegens dienstjaren minder *f* 800, verhooging der toelage meer *f* 2000, fourageprijzen minder *f* 176.

Korps torpedisten: wegens dienstjaren minder *f* 200.

Instructie-compagnie: wegens dienstjaren meer *f* 200.

Staf der genie: verhooging der toelage meer *f* 400, fourageprijzen minder *f* 43.

Korps genietroepen: fourageprijzen minder *f* 15.

Wegens dienstjaren te zamen meer *f* 2200; minder *f* 7800. Totaal *f* 5600.

Verhooging der toelage te zamen meer *f* 12.300.

Fourageprijzen te zamen minder *f* 70.418.

De oorzaken der verschillen zijn voorts nader aangewezen in de toelichtingen op de artikelen. In navolging van vorige jaren zijn — ter bevordering van de juistheid van het overzicht — de aflopende betalingen buiten aanmerking gehouden.

IIde AFDEELING.

Ad art. 4. Groote staf, enz.

Toegestaan voor 1882 *f* 93.982, geraamd voor 1883 *f* 82.342. Voor 1883 minder *f* 11.640.

Meer: wegens dienstjaren *f* 100, toelage Amsterdam *f* 300, totaal *f* 400.

Minder: 2 kolonels, adjudanten van Z. K. H. Prins FREDERIK (traktement, toelage en fouragegelden) *f* 11.572; fourageprijzen *f* 468; totaal *f* 12.040; minder als boven *f* 11.640.

Ad art. 5. Generale staf.

Toegestaan voor 1882 *f*85.735; geraamd voor 1883 *f*85.522; voor 1883 minder *f*213.

Meer: bevordering van een majoor tot luitenant-kolonel *f*400; minder: fourageprijzen *f*613; minder als boven: *f*213.

Ad art. 6. Intendance.

Toegestaan voor 1882 *f*56.475; geraamd voor 1883 *f*58.075; voor 1883 meer *f*1600.

Bevordering van een majoor tot luitenant-kolonel *f*400; minder afgetrokken voor incompleet, met het oog op eventueele aanvulling van het aantal ontbrekende kapiteins *f*800; verhooging toelage Amsterdam *f*400; meer als boven *f*1600.

Ad art. 7. Provinciale en plaatselijke slaven.

Toegestaan voor 1882 *f*84.426; geraamd voor 1883 *f*84.797; voor 1883 meer *f*371.

Meer: Bevordering van een majoor tot luitenant-kolonel *f*200; verhooging toelage Amsterdam *f*400; verhooging toelage Rotterdam *f*100; totaal *f*700.

Minder: wegens dienstjaren *f*300; fourageprijzen *f*29; totaal *f*329; meer als boven *f*371.

Ad art. 8. Infanterie.

A. Staf. Toegestaan voor 1882 *f*74.403; geraamd voor 1883 *f*76.099; voor 1883 meer *f*1696.

Meer: voor een kapitein der infanterie bij de IIIde afdeling van het Departement *f*2000; verhooging der toelage te Amsterdam *f*100; totaal *f*2100; minder: wegens dienstjaren *f*200; fourageprijzen *f*204; totaal *f*404; meer als boven *f*1696.

B. Regiment Grenadiers en Jagers. Toegestaan voor 1882 *f*191.494; geraamd voor 1883 *f*189.494; voor 1883 minder, wegens dienstjaren *f*2000.

C. Acht regimenten infanterie. Toegestaan voor 1882 *f*1.155.600; geraamd voor 1883 *f*1.192.400; voor 1883 meer *f*36.800.

Meer: minder afgetrokken voor incompleet, met het oog op terugkeer van gedetacheerde officieren uit Oost-Indië *f*30.000; verhooging toelage Amsterdam *f*7800; totaal *f*37.800; minder: wegens dienstjaren *f*1000; meer als boven *f*36.800.

D. Instructie-bataillon. Toegestaan voor 1882 *f*56.350; geraamd voor 1883 *f*56.550; voor 1883 meer, wegens dienstjaren *f*200.

E. Algemeen depot van discipline. Toegestaan voor 1882 *f*9965; geraamd voor 1883 *f*9915; voor 1883 minder *f*50.

Meer: verhooging van toelage voor den commandant *f*150; minder: wegens dienstjaren *f*200; minder als boven *f*50.

De commandant van het depot genoot een toelage van slechts *f*250. Met het oog op het omvangrijke en zelfstandige van diens taak, achtte de ondergeteekende een verhooging van dit bedrag alleszins billijk; ook, omdat de toelage bij vergelijking met die aan andere betrekkingen verbonden te laag gesteld was.

F. Drie compagnieën hospitaalsoldaten. Toegestaan voor 1882 *f*4300; geraamd voor 1883 *f*4400; voor 1883 meer, verhooging toelage Amsterdam *f*100.

Ad art. 9. Cavalerie.

A. Staf. Toegestaan voor 1882 *f*10.322; geraamd voor 1883 *f*10.464; voor 1883 meer *f*142.

Meer: wegens dienstjaren *f*200; minder: fourageprijzen *f*58; meer als boven *f*142.

B. Drie regimenten huzaren. Toegestaan voor 1882 *f*273.900; geraamd voor 1883 *f*275.900; voor 1883 meer *f*2000; wegens dienstjaren *f*1500; verhooging toelage Amsterdam *f*500; meer als boven *f*2000.

Ad art. 10. Artillerie.

A. Staf. Toegestaan voor 1882 *f*168.841; geraamd voor 1883 *f*160.068; voor 1883 minder *f*8773.

Meer: Bevordering van een magazijnmeester, geen officier zijnde, tot 2den luitenant (hierdoor vervalt de toelage ad *f*300, welke de titularis vroeger uit art. 2 genoot, zoodat de bevordering slechts een verhooging medebrengt van *f*100) *f*400; een kolonel meer en een luitenant-kolonel, commandant, minder, (zie echter hierna bij G) *f*1100; verhooging toelage Amsterdam *f*200; totaal *f*1700.

Minder: afgetrokken voor de kapiteins en luitenants der artillerie-schietschool *f*9600; een majoor-magazijnmeester minder en een kapitein-magazijnmeester meer *f*400; wegens dienstjaren *f*400; fourageprijzen *f*73; totaal *f*10.473; minder als boven *f*8773.

Aangezien de officieren der artillerie-schietschool, tengevolge van het incompleet aan officieren van bedoeld wapen, in de sterkte van een der korpsen gevoerd worden, is het onnoodig uitgaven voor dat personeel bij den staf der artillerie uit te drukken.

B. Commando over de bereden artillerie. Toegestaan voor 1882 *f*12.972; geraamd voor 1883 *f*12.914; voor 1883 minder fourageprijzen *f*58.

C. Drie regimenten veldartillerie. Toegestaan voor 1882 *f*226.650; geraamd voor *f*1883 *f*225.350; voor 1883 minder *f*1300.

Meer: een kolonel meer en een luitenant-kolonel, commandant, minder (zie echter bij G hierna) *f*600; bevordering van een dirigeerenden paardenarts tot luitenant-kolonel *f*400; totaal *f*1000.

Minder: wegens dienstjaren *f*2300; minder als boven *f*1300.

D. Korps rijdende artillerie. Toegestaan voor 1882 *f*31.225; geraamd voor 1883 *f*31.025; voor 1883 minder, wegens dienstjaren *f*200.

E. Korps pontonniers. Toegestaan voor 1882 *f*21.000; geraamd voor 1883; *f*20.800; voor 1883 minder, wegens dienstjaren *f*200.

F. Commando over de vestingartillerie. Toegestaan voor 1882 *f*16.643; geraamd voor 1883 *f*16.628; voor 1883 minder, fourageprijzen *f*15.

G. Vier regimenten vestingartillerie. Toegestaan voor 1882 *f*299.700; geraamd voor 1883 *f*299.700; geen verschil.

Meer: verhooging toelage Amsterdam *f*2000; minder: twee kolonels minder en twee luitenants-kolonel, commandanten, meer (zie hiervoren bij A en C); *f*1200; wegens dienstjaren *f*800; totaal *f*2000.

H. Korps torpedisten. Toegestaan voor 1882 *f*20.100; geraamd voor 1883 *f*19.900; voor 1883 minder, wegens dienstjaren *f*200.

I. Instructie-compagnie. Toegestaan voor 1882 *f*9200; geraamd voor 1883 *f*9400; voor 1883 meer, wegens dienstjaren *f*200.

Ad. art. 11. Genie.

A. Staf. Toegestaan voor 1882 *f*216.130; geraamd voor 1883 *f*220.285; voor 1883 meer *f*4155.

Meer: bevordering van een majoor tot luitenant-kolonel *f*400; een luitenant-kolonel meer (directeur van de IIde afdeling der krijgsschool) *f*3400; verhooging toelage Amsterdam *f*400; totaal *f*4200; minder: fouragegelden *f*45; meer als boven *f*4155.

De tegenwoordige directeur van de IIde afdeling der krijgsschool behoort tot het wapen der genie, en wordt als zoodanig boven de formatie van den staf van zijn wapen gevoerd, evenals zulks met den gouverneur van de Koninklijke Militaire Academie bij den staf der artillerie het geval is. In de begroting voor 1882 is bedoelde hoofdofficier echter ten onrechte niet uitgetrokken; zoodat dien-tengevolge de raming voor den staf der genie thans moet worden verhoogd.

B. Korps genietroepen. Toegestaan voor 1882 *f*48.400; geraamd voor 1883 *f*51.800; voor 1883 meer *f*3400.

Bevordering van een majoor tot luitenant-kolonel *f*400; een majoor meer (zie de mededeeling in punt 2 van § 3 dezer Memorie) *f*3000; meer als boven *f*3400.

Ad. art. 12. Gratificatiën en kosten van vervoer van officieren, die bij het leger in Nederlandsch Indië worden gedetacheerd.

Toegestaan voor 1882 f 10.000; geraamd voor 1883 memorie; voor 1883 minder f 10.000.

Met het oog op het bestaande incompleet aan officieren bij het leger hier te lande en aangezien nog een groot aantal officieren van dit leger bij dat in Nederlandsch Indië zijn gedetacheerd, is het twijfelachtig of in het volgende jaar detacheringen naar laatstbedoeld leger zullen kunnen plaats hebben. Om die reden is het artikel thans voor memorie uitgetrokken.

IVde AFDEELING.

Wapenkorpsen (verdere kosten).

De voornaamste oorzaken van de verschillen tusschen de sommen, voor 1882 toegestaan en voor 1883 aangevraagd, zijn wat deze afdeeling aangaat:

1°. De voorgenomen nieuwe regeling van de soldijen der onderofficieren, reeds, onder punt 3 van § 3 dezer Memorie besproken.

De volgende opgave geeft een vergelijkend overzicht van de soldijen der onderofficieren bij de thans bestaande regeling, met die welke bij het samenstellen dezer begrooting tot grondslag is genomen. De gewone schrijvers en de meesters-geweermaker en zwaardveger zijn daarbij ten aanzien van de gewone soldij en van die na 3-jarigen dienst, met de sergeanten en fouriers der infanterie gelijk gesteld, waardoor hunne inkomsten naar billijkheid worden verhoogd.

		Grenadiers en jagers.	Infanterie, instructie-batalloon en depot van discipline.	Hospitaalsoldaten.	Cavalerie, veld- en rijdende artillerie.	Pontonniers.	Vestingartillerie en instructie compagnie.	Torpelisten.	Genietroepen.		
BEDRAG DER SOLDIEN.											
Sergeant-majoor of opperwachtmeester.	thans. {	1ste klasse . . .	f1,79	f1,77	f1,77	f1,92	f1,82	f1,82	f2,02	f1,82	
		2de » . . .	1,29	1,27	1,27	1,42	1,32	1,32	1,52	1,32	
		voorge- gewoon . . .	1,50	1,47	1,47	1,62	1,52	1,52	1,72	1,52	
Schrijvers	steld. {	na 3 dienstjaren.	1,80	1,77	1,77	1,92	1,82	1,82	2,02	1,82	
		thans. {	1ste klasse . . .	0,97	0,97	»	0,97	0,97	0,97	0,97	0,97
		2de » . . .	0,87	0,87	»	0,87	0,87	0,87	0,87	0,87	
Geweermakers en zwaardvegers.	voorge- steld. {	gewoon . . .	0,87	0,87	»	0,87	0,87	0,87	0,87	0,87	
		na 3 dienstjaren.	0,97	0,97	»	0,97	0,97	0,97	0,97	0,97	
		thans.	0,42	0,42	»	0,42	»	»	»	0,42	
Sergeanten of wachtmeesters en fouriers.	voorge- steld. {	gewoon . . .	0,87	0,87	»	0,87	»	»	»	0,87	
		na 3 dienstjaren.	0,97	0,97	»	0,97	»	»	»	0,97	
		thans. {	1ste klasse . . .	0,95	0,92	0,97	1,12	1,12	1,02	1,32	1,07
	steld. {	2de » . . .	0,85	0,82	0,92	1,02	1,02	0,92	1,22	0,97	
		gewoon . . .	0,85	0,82	0,82	1,02	1,02	0,92	1,22	0,97	
		na 3 dienstjaren.	0,95	0,92	0,92	1,12	1,12	1,02	1,32	0,97	
		» 6 »	1,25	1,22	1,22	1,42	1,42	1,32	1,62	1,37	

De verhoogde soldij wordt toegekend na 3 of na 6 jaren dienst in den graad.

Thans wordt door de onderofficieren van alle graden die, gerekend van hun 18de levensjaar — langer dan 6 of langer dan 12 jaren hebben gediend, een soldijverhooging van respectievelijk 5 en 10 cents per dag genoten. Deze verhooging vervalt bij goedkeuring der nieuwe regeling. Zij echter wier soldij daardoor zou verminderen, worden in het genot hunner tegenwoordige soldij gehandhaafd; die vermindering is geraamd als afloopende betaling.

De schrijvers bij de inspecteurs genieten per dag 35 cent soldij méér dan de overige schrijvers. De nieuwe regeling handhaaft dit verschil.

De overige hiervoren niet genoemde onderofficieren van de vermelde korpsen zullen, naar verhouding hunner tegenwoordige soldijen, in de verhooging deelen.

Het onderstaande overzicht toont aan, welke bedragen, bij de onderscheidene wapenkorpsen, ten gevolge van de bedoelde soldijverhooging meer zijn geraamd.

Regiment grenadiers en jagers *f* 5577,20; acht regimenten infanterie *f* 38.872,50; instructie-bataillon *f* 2463,75; hospitaalsoldaten *f* 459,90 (1); cavalerie *f* 6241,50; veldartillerie *f* 5858,25; rijdende artillerie *f* 1204,50; pontonniers *f* 839,50; vestingartillerie *f* 6205; torpedisten *f* 949; instructie-compagnie *f* 803; genie-troepen *f* 2500,25. Te zamen *f* 71.054,55.

2°. Het voltallig maken, volgens de in 1881 goedgekeurde formatie, van de navermelde korpsen; hetgeen de uitgaven verhoogt met de daarbij aangeduide bedragen:

Regiment grenadiers en jagers: de sterkte vermeerderd met 2 adjudanten-onder-officier *f* 1803,10.

Acht regimenten infanterie: de sterkte vermeerderd met 16 adjudanten-onder-officieren *f* 14.191,20.

Drie compagnieën hospitaalsoldaten: de sterkte vermeerderd met 18 sergeanten en 18 korporaaals *f* 12.490,30.

Te zamen *f* 28.484,60.

Door deze vermeerdering zal het kader van al de in deze afdeeling vermelde korpsen op de begrooting gebracht zijn, op de sterkte volgens de vastgestelde formatie.

3°. De getallen der miliciens voor eerste oefening en voor herhalingsoefening onder de wapenen te roepen. De navolgende opgave geeft een overzicht van de vermeerderingen en verminderingen die daarvan het gevolg zijn.

Regiment grenadiers en jagers minder *f* 672; acht regimenten infanterie minder *f* 2544; hospitaalsoldaten meer *f* 284; veldartillerie meer *f* 1440; rijdende artillerie meer *f* 6323,32⁵; pontonniers meer *f* 126; vestingartillerie meer *f* 4012, genie-troepen *f* 125. Te zamen meer *f* 12.280,32⁵, minder *f* 3216. Resultaat meer *f* 9064,32⁵.

4°. De uitbreiding van het kader van het algemeen depot van discipline met 2 sergeanten en 2 korporaaals (kosten *f* 1381,76) en de verhooging der toelagen voor bijzondere diensten voor onderofficieren en korporaaals bij dat depot (kosten *f* 788,40).

Tot de bedoelde uitbreiding van het kader van het depot moest worden overgegaan, nadat een bijna 4jarige ondervinding had geleerd, dat het aantal sergeanten en korporaaals bij het depot niet voldoende was om in de vele en belangrijke diensten bij dat korps te voorzien. Bovendien was gebleken, dat, nadat de wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 192) de straf van rietslagen had afgeschaft, voor een ernstige handhaving der strengere krijgstucht bij het depot een sterker kader dan te voren volstrekt noodig was.

Met het oog op de zware taak van het kader bij het depot, scheen het tevens raadzaam, de bij Koninklijk besluit van 31 December 1873, n°. 3, voor dat

(1) Voor soldij is bij de hospitaalsoldaten dit bedrag *minder* geraamd. Doordat de soldij der onderofficieren — in vergelijking met die bij andere korpsen — hoog is, zal die bij de nieuwe regeling daarmede meer in overeenstemming gebracht worden.

Militaire
Sociëteit
's Gravenhage

kader vastgestelde toelage voor bijzondere diensten belangrijk te verhoogen, ten einde aldus het middel te erlangen om onderofficieren en korporaa's, die gedurende hun verblijf bij het depot van bijzondere geschiktheid voor hunne taak hadden doen blijken, meer duurzaam aan het korps te verbinden, en een plaatsing bij het korps, voor onderofficieren en korporaa's in het algemeen, meer aantrekkelijk te maken.

5°. De fourageprijzen (zie hiervoren IIde en IIIde afdeeling, punt 3).

6°. De aflopende betalingen, waarvan hiervoren onder punt 1 sprake is. Deze ontstaan doordat sommige betrekkelijk jeugdige onderofficieren thans reeds in het genot zijn eener hoogere soldij dan hun volgens de nieuwe regeling, naar hunnen diensttijd, zou aankomen; en tevens doordat de thans bestaande soldijverhooging voor 6- en 12-jarigen dienst voor de ook buiten die verhooging voldoende bezoldigde adjudanten-onderofficier na 1882 niet meer zou worden toegekend.

De billijkheid vordert echter, dat zij, die de bedoelde hoogere soldij genieten, in dat genot gehandhaafd blijven.

De daarvoor te betalen sommen zullen langzamerhand verminderen en eindelijk geheel wegvallen.

Die aflopende betalingen bedragen bij:

het regiment grenadiers en jagers *f* 803; de acht regimenten infanterie *f* 6.442,25; het instructie-bataillon *f* 255,50; het algemeen depôt van discipline *f* 73; de hospitaalsoldaten *f* 109,50; de cavalerie *f* 949; de veldartillerie *f* 1441,75; de rijdende artillerie *f* 127,75; de pontonniers *f* 73; de vesting-artillerie *f* 1587,75; de torpedisten *f* 36,50; de instructie-compagnie *f* 73; de genietroepen *f* 492,75; totaal *f* 12.464,75.

De oorzaken der verschillen zijn nader vermeld in de volgende opgaven, betreffende de onderscheidene korpsen enz. Ook hierbij zijn de aflopende betalingen, bij punt 6 hiervoren bedoeld, en die in de begrooting voor 1882 omschreven, buiten beschouwing gelaten.

Ad. art. 13. Infanterie.

A. Regiment grenadiers en jagers. Toegestaan voor 1882 *f* 426.445,99⁵; geraamd voor 1883 *f* 433.037,49⁵; voor 1883 meer *f* 6591,50.

Meer: voltallig maken van de formatie (2 adjudanten-onderofficier *f* 1803,40; voor onderofficieren *f* 5577,20; totaal *f* 7380,30; minder: militie *f* 672; fourageprijzen *f* 116,80; totaal *f* 788,80; meer als boven *f* 6591,50.

B. Acht regimenten infanterie. Toegestaan voor 1882 *f* 3.324.845,19; geraamd voor 1883 *f* 3.374.430,49; voor 1883 meer *f* 49.585,30.

Meer: voltallig maken van de formatie (2 adjudanten-onderofficier per regiment) *f* 14.191,20; voor onderofficieren *f* 38.872,50; totaal *f* 53.063,70; minder: militie *f* 2544; fourageprijzen *f* 934,40; totaal *f* 3478,40; meer als boven *f* 49.585,30.

C. Instructie-bataillon. Toegestaan voor 1882 *f* 159.638,25; geraamd voor 1883 *f* 162.087,40; voor 1883 meer *f* 2449,15; meer: voor onderofficieren *f* 2463,75; minder fourageprijzen *f* 14,60; meer als boven *f* 2449,15.

D. Algemeen depot van discipline. Toegestaan voor 1882 *f* 9547,81⁵; geraamd voor 1883 *f* 11.717,97⁵; voor 1883 meer *f* 2170,16; uitbreiding van het depot met 2 sergeanten en 2 korporaa's *f* 1381,76; vermeerdering van de verhoogde soldij wegens bijzondere diensten voor onderofficieren en korporaa's *f* 788,40; meer als boven *f* 2170,16.

E. Drie compagnieën hospitaalsoldaten. Toegestaan voor 1882 *f* 52.857,23⁵; geraamd voor 1883 *f* 65.171,63⁵; voor 1883 meer *f* 12.314,40; meer: voltallig maken der sterkte volgens de formatie *f* 12.490,30; militie *f* 284; totaal *f* 12.774,30; minder: voor onderofficieren *f* 459,90; meer als boven *f* 12.314,40.

Ad Art. 14. Cavalerie.

Toegestaan voor 1882 *f* 1.667.738,01; geraamd voor 1883 *f* 1.635.931,91;

voor 1883 minder f 31.806,40; meer voor onderofficieren f 6241,50; minder: fourageprijzen f 38.047,60; minder als boven f 31.806,40.

Ad art. 15. Artillerie.

A. Drie regimenten veldartillerie. Toegestaan voor 1882 f 1.232.779,75^s; geraamd voor 1883 f 1.215.476,20^s; voor 1883 minder f 17.303,55; meer: voor onderofficieren f 5858,25; militie f 1410; totaal f 7268,25; minder: fourageprijzen f 24.571,80; minder als boven f 17.303,55.

B. Korps rijdende artillerie, Toegestaan voor 1882 f 202.930,49^s; geraamd voor 1883 f 205.494,32; voor 1883 meer f 2563,82^s; meer: voor onderofficieren f 1204,50; militie f 6323,32^s; totaal f 7527,82^s; minder: fourageprijzen f 4964; meer als boven f 2563,82^s.

C. Korps pontonniers. Toegestaan voor 1882 f 71.910,91; geraamd voor 1883 f 72.861,81; voor 1883 meer f 950,90; meer: voor onderofficieren f 839,50; militie f 126; totaal f 965,50; minder: fourageprijzen f 14,60; meer als boven f 950,90.

D. Vier regimenten vestingartillerie. Toegestaan voor 1882 f 801.041,26; geraamd voor 1883 f 811.083,06; voor 1883 meer f 10.041,80; meer: voor onderofficieren f 6205; militie f 4012; totaal f 10.217; minder: fourageprijzen f 175,20; meer als boven f 10.041,80.

E. Korps torpedisten. Toegestaan voor 1882 f 90.757,92^s; geraamd voor 1883 f 91.706,92^s; voor 1883 meer, voor onderofficieren f 949.

F. Instructie-compagnie. Toegestaan voor 1882 f 61.237,01^s; geraamd voor 1883 f 62.040,01^s, voor 1883 meer, voor onderofficieren f 803.

Ad art. 16. Korps genietroepen.

Toegestaan voor 1882 f 225.631,07^s; geraamd voor 1883 f 233.241,72^s; voor 1883 meer f 7610,65.

Voor onderofficieren f 2500,25; militie f 125; door de vele oefeningen en werkzaamheden, welke aan dit korps worden opgedragen en de daardoor veroorzaakte meerdere slijting van kleeding, zoomede door de uitbreiding, welke het korps in 1881 heeft ondergaan, is de som — tot dusverre uitgetrokken — voor na te laten schuld in het kleeding- en reparatiefonds, onvoldoende gebleken, en daarom moeten worden verhoogd met f 5000; totaal 7625,25.

Minder: fourageprijzen f 14,60; meer als boven f 7610,65.

Ad art. 18. Remonte.

Toegestaan voor 1882 f 318.000; geraamd voor 1883 f 352.820; voor 1883 meer f 34.820.

Het verschil ontstaat door de volgende oorzaken: 1°. door meer verlies aan paarden is de vermoedelijke sterkte op 1 Januari 1883 slechts 2313 + 1804 = 4114, terwijl bij het opmaken der begrooting voor 1882 kon worden gerekend, dat de vermoedelijke sterkte op 1 Januari 1882 zou zijn 2259 + 1907 = 4166.

2°. Het getal paarden volgens de formatie is bij de Academie met 18 vermeerderd (zie hiervoren § 3 punt 4).

Die paarden moeten dus in 1883 voor het eerst worden aangeschaft ad f 590, maakt f 10.620.

In 1882 zijn of worden aangeschaft:

Cavalerie 400 paarden ad f 580 = f 232.000; artillerie 155 paarden ad f 624 = f 90.480; die 545 paarden kosten dus f 322.480 of gemiddeld per stuk f 591,70.

Vde AFDEELING.

Geneeskundige dienst.

Ad art. 19. Personeel.

Toegestaan voor 1882 f 613.340; geraamd voor 1883 f 598.240; voor 1883 minder f 15.100.

Dit verschil ontstaat als volgt:

Meer geraamd: voor 10 apothekersbedienden die in 1883 twee jaren in dienst zijn en derhalve voor traktementsverhooging in aanmerking komen ad $f200 = f2000$; minder afgetrokken voor incompleet aan officieren van gezondheid der 2de klasse en apothekersbedienden, omdat dit incompleet in 1883 vermoedelijk gedeeltelijk zal zijn aangevuld $f8000$; toelaag voor hoofd- en subalterne officieren van gezondheid wegens verblijf te Amsterdam $f1900$; voor traktementsverhooging van den hoofdcommies op het bureau van den inspecteur van den geneeskundigen dienst $f200$; idem van een tot commies te bevorderen adjunct-commies bij dat bureau $f200$; voor traktementsverhooging van twee kapiteins-administrateurs bij hospitalen, wegens langdurigen dienst als officier $f266,68$; voor verhooging van toelaag aan den kapitein-administrateur van het hospitaal te Amsterdam wegens verblijf aldaar $f100$; voor twee reserve-officieren van gezondheid der tweede klasse ad $f300 = f600$; totaal $f13.266,68$.

Minder geraamd: voor drie dirigeerende officieren van gezondheid der 3de klasse ad $f3500 = f10.500$; voor zes officieren van gezondheid der 1ste klasse ad $f2200 = f13.200$; voor verhooging van traktement van sommige officieren van gezondheid en apothekers, na een zeker getal dienstjaren in hunnen rang $f3300$; totaal $f27.000$; waarvan moet worden afgetrokken als meer geraamd: voor 3 dirigeerende officieren van gezondheid der 2de klasse, ad $f4000 = f12.000$; voor 5 officieren van gezondheid der 2de klasse, ad $f1600 = f8000$; totaal $f20.000$; blijft minder $f7000$; voor afloopende betalingen $f1000$; voor dag-gelden aan mindere geëmployeerden bij de militaire hospitalen $f12.066,68$; wegens vermindering van het aantal studenten, aangenomen vóór het in werking treden der wet van 2 Augustus 1880 (*Staatsblad* n°. 145), met 19, welk laatste aantal derhalve in 1883 minder aan de lessen zal deelnemen $f13.900$; waarvan moet worden afgetrokken het hooger geraamde voor premien ten behoeve van studenten, die binnen den maximum tijd het examen als arts of apotheker hebben afgelegd $f7000$; blijft $f6900$; voor 3 leerlingen bij 's Rijks vecartsenijschool tot opleiding voor den veterinaire dienst, die er in 1883 minder zullen zijn, ad $f200 = f600$; voor 2 reserve-officieren van gezondheid der 1ste klasse, ad $f400 = f800$; totaal $f28.366,68$; verschil als boven $f15.100$.

Ad art. 20. Verpleging van zieken in ziekeninrichtingen.

Toegestaan voor 1882 $f256.450$; geraamd voor 1883 $f246.550$; voor 1883 minder $f9900$. Dit bedrag is minder geraamd voor verpleging van zieken in militaire ziekeninrichtingen.

Ad art. 22. Materieel.

Toegestaan voor 1882 $f150.500$; geraamd voor 1883 $f138.000$; voor 1883 minder $f12.500$.

Minder geraamd: voor geneesmiddelen, chirurgicale behoeften, enz. $f10.000$; voor onderhoud van voorwerpen tot ligging en kleeding enz. bij de militaire ziekeninrichtingen $f2500$; verschil als boven $f12.500$.

Vide AFDEELING.

Studie en Onderwijs.

Ad art 23. Krijgsschool.

Toegestaan voor 1882 $f6600$; geraamd voor 1883 $f7000$; voor 1883 meer $f400$; verhooging van schadeloosstelling voor het gebruik van een laboratorium. De gemeente 's Gravenhage heeft namelijk voor het gebruik van het laboratorium van het gymnasium een hoogere schadeloosstelling gevorderd van $f300$; lokaal-, schrijf- en andere behoeften. Voor aanschaffing van boekwerken $f100$; meer als boven $f400$.

Ad art. 24. Koninklijke Militaire Academie.

Toegestaan voor 1882: oorlog $f191.668$; koloniën $f188.160$; totaal $f379.848$; geraamd voor 1883: oorlog $f199.584$; koloniën $f192.456$; totaal $f392.040$; voor 1883 meer: oorlog $f7896$; koloniën $f4296$; totaal $f12.192$.

Traktementsverhooging van officieren, wegens dienstjaren f 700; traktementsverhooging van een burgerleeraar in de wis-, natuur- en scheikunde f 200; een 1sten luitenant der infanterie meer, als leeraar in de wis-, natuur- en scheikunde f 1000; verschil in het getal cadetten: voeding f 2090; kleeding en uitrusting f 1270; boeken en instrumenten f 380; het getal paarden is vermeerderd met 18 (zie hiervoren § 3, punt 4); voor fourages en verzorging f 5584,50; onderhoud en slijtage van verschillende voorwerpen f 367,50; meer als boven f 12.192.

Ad art. 25. Pupillenschool.

Toegestaan voor 1882 f 67.899,27^s; geraamd voor 1883 f 68.577,47^s; voor 1883 meer f 678,20.

Meer: traktementsverhooging voor 2 hulponderwijzers, ieder ad f 100 = f 200; uitbreiding van het kader met een sergeant-majoor, en toekenning van den graad van adjudant-onderofficier aan een sergeant-majoor f 886,95, verhooging van soldij enz. voor onderofficieren f 91,25; totaal f 1178,20.

Minder: bijslag ten behoeve der menages f 500; meer als boven f 678,20.

Ten aanzien van de voorgedragen vermeerdering van uitgaven zij het volgende opgemerkt:

1°. De bezoldiging der hulponderwijzers bedraagt, volgens de bestaande bepalingen, minstens f 700 en hoogstens f 800 's jaars.

Ten vorigen jare genoot een der hulponderwijzers nochtans, met afwijking in zoverre van de bedoelde bepalingen, slechts f 600 als bezoldiging. Bij diens vervanging bleek het wenschelijk te zijn, zijnen opvolger het minimum der vastgestelde bezoldiging te verleen.

Thans genieten dan ook de beide hulponderwijzers een bezoldiging van f 700 's jaars.

In het belang van het onderwijs bij de inrichting, bestaat nu het voornemen, om den oudste der beide hulponderwijzers, die voor zijn betrekking in alle opzichten zeer geschikt en daarbij buitengewoon ijverig is, — ook ter belooning van zijne goede diensten, — het maximum der bezoldiging, en alzoo een traktementsverhooging van f 100 te verleen.

2°. Nadat het getal pupillen bij de inrichting het organieke cijfer van 250 had bereikt, bleek het voor den goeden gang van den dienst noodig, de taak van den sergeant-majoor der inrichting over twee personen te verdeelen, in dier voege, dat de een meer bijzonder zou belast zijn met politietoezicht en met alles, wat den geregelden gang van den dienst, de orde en de tucht bij de inrichting kan bevorderen, en de andere met het voeren der administratie en het beheer van de wapenen, de kazerneeringsvoorwerpen, de kleeding, het nachtleger, de ziekenkamer en de cantine.

De sterkte van de school werd toen vermeerderd met een sergeant-majoor, terwijl, ook ter belooning van veeljarigen dienst als onderofficier, aan den reeds bij de inrichting werkzamen sergeant-majoor de graad van adjudant-onderofficier werd verleend, dien hij volgens de bij Koninklijke besluiten van 14 Februari 1881 gestelde organieke bepalingen kon bekleeden.

3°. Een nieuwe regeling der soldijen van de onderofficieren dezer inrichting, verband houdende met de ontworpen algemeene regeling der soldijen van de onderofficieren, schijnt noodig.

Het voornemen bestaat, de onderofficieren dezer inrichting, wat de soldijverhoogingen betreft, op één lijn te stellen met de onderofficieren van het algemeen Depot van discipline; een gelijkstelling waarvoor alle reden bestaat.

VIIde AFDEELING.

Materieel der artillerie.

Ad art. 26 Stapel- en constructiemagazijnen.

Toegestaan voor 1882 f 246.700, geraamd voor 1883 f 251.400. Voor 1883 meer f 4700.

Minder: Aan toelage voor een kapitein-magazijnmeester der artillerie, welke betrekking in den loop van dit jaar is opgeheven *f* 400.

Minder afgetrokken voor hetgeen uit de verstrekkingen beschikbaar zal komen en dat dus in het *meerdere* der begrooting komt *f* 5100. Verschil als boven *f* 4700.

Ad art. 27. Inspectie der draagbare wapenen.

Toegestaan voor 1882 *f* 110.583, geraamd voor 1883 *f* 96.783. Voor 1883 minder *f* 13.800.

Minder: Aan daggelden en werkloon *f* 15.000.

Minder afgetrokken van hetgeen uit de verstrekkingen beschikbaar zal komen en dat dus in het *meerdere* der begrooting komt *f* 1200. Verschil als boven *f* 13.800.

Het bedrag der daggelden en werkloonen kan voor 1883 minder geraamd worden, omdat de wijziging der richtmiddelen van de geweren klein kaliber in 1882 ten einde loopt.

Ad art. 28. Pyrotechnische school.

Toegestaan voor 1882 *f* 50.500, geraamd voor 1883 *f* 64.500. Voor 1883 meer *f* 14.000.

Dit verschil ontstaat doordat voor hetgeen uit de verstrekkingen beschikbaar zal komen, voor 1883 slechts *f* 2000 wordt geraamd, tegen *f* 16.000 in 1882. Het verschil van *f* 14.000 komt dus in het *meerdere* der begrooting.

Ad art. 29. Geschutgieterij.

Toegestaan voor 1882 *f* 25.000, geraamd voor 1883 *f* 34.250. Voor 1883 meer *f* 9250.

Meer voor daggelden en werkloonen *f* 9000.

Minder afgetrokken voor hetgeen uit de verstrekkingen beschikbaar zal komen hetgeen dus in het *meerdere* der begrooting komt *f* 250. Verschil als boven *f* 9250.

Met het hooger uitgetrokken bedrag voor daggelden en werkloonen zal het mogelijk worden, dat al het bronzen achterlaadgeschut in eigen werkplaatsen en dus zonder particuliere hulp kan worden afgewerkt.

Ad art. 30. Materieel.

Toegestaan voor 1882 *f* 456.420, geraamd voor 1883 *f* 433.400. Voor 1883 minder *f* 23.020.

Meer voor aanschaffing van hout *f* 5000. Meer voor werktuigen, gereedschappen en velerlei behoeften *f* 20.000, Meer voor onderdeelen voor den aanmaak van geweren *f* 6980, te zamen *f* 31.980.

Minder voor de aanschaffing van ruwe en afgewerkte vizieren *f* 32.000, voor aanschaffing van rood koper in blokken *f* 20.000, te zamen *f* 52.000.

Meer afgetrokken voor hetgeen uit de verstrekkingen beschikbaar zal komen, hetgeen dus in het mindere der begrooting komt *f* 3000, totaal *f* 55.000. Verschil als boven *f* 23.020.

Het meer geraamde bedrag voor hout moet dienen om uitputting van den voorraad te voorkomen.

De hoogere raming voor werktuigen, gereedschappen en velerlei behoeften, is een gevolg van de in de laatste jaren opgedane ondervinding, dat de daarvoor uitgetrokken som steeds te laag bleek te zijn, in verhouding tot de behoefte.

De verhooging voor onderdeelen voor den aanmaak van geweren moet dienen, om in den loop van het jaar 1883, ongeveer 3000 geweren klein kaliber in de Rijkswerkplaatsen te kunnen samenstellen.

Ad art. 31. Patroonhulzen.

Ook in het jaar 1883 zou de ondergeteekende, uit de voor dit artikel geraamde som, eenige hoog noodige werktuigen voor den aanmaak van looden

kogels tot draagbare wapenen klein kaliber wenschen te doen aankopen. Doch, aangezien ook in het volgend jaar het voor den aanmaak van patroonhulzen benoodigde messingplaat, gedeeltelijk uit den voorraad en gedeeltelijk door omwerking kan worden verkregen, is het voor dit artikel uitgetrokken bedrag hetzelfde kunnen blijven, als voor 1882 werd toegestaan.

Ad art. 32. Practische oefeningen.

Voor dit artikel wordt voor 1883 een gelijk bedrag geraamd als voor het dienstjaar 1882 werd toegestaan.

VIIIste AFDEELING.

Materieel der genie en kazerneering

De inrichting der begrooting is, voor deze afdeeling, volkomen dezelfde als in het loopende jaar.

Voor zoover de werken, gesteld onder *B* der toelichtende staten: — »Belangrijke herstellingen en vernieuwingen», — hunne toelichting niet geheel vinden in de omschrijving dier werken zelve, worden daaromtrent hier nog eenige nadere mededeelingen gedaan.

De noodzakelijkheid om, in het belang van een goed onderhoud, in 1883 in de 4de, 5de, 7de en 8ste stellingen vrij uitgebreide vervingen te doen verrichten en de omstandigheid dat, in de drie eerstgenoemde dezer stellingen, tegelijkertijd enkele buitengewoon omvangrijke herstellingen of voorzieningen worden vereischt, zijn oorzaak dat de artt. 33—40 van deze begrooting hooger zijn gesteld dan in het loopende jaar.

Evenwel is het gezamenlijk bedrag dier artikelen lager dan dat, hetwelk op den dienst van 1881 is toegestaan voor de onderwerpen in de boven eerstbedoelde artikelen vervat, na aftrek van het bedrag voor huur van militaire gebouwen, oefeningsterreinen, enz. — waarvoor ook thans een afzonderlijk artikel is gesteld.

Ad art. 33. 1ste stelling.

Bij het vernieuwen van een gedeelte van den ringmuur van het hospitaal te Utrecht, zal tevens de gelegenheid ontstaan een, voor den geneeskundigen dienst, met het oog op het vervoer van zieken te water, zeer gewenschten uitgang aan dat gebouw te geven op de Singelgracht.

Het maken van zonnblinden aan een gedeelte van dat gebouw is noodig, ten gevolge van het opruimen, op voorstel van den geneeskundigen dienst, van boomen, die voor dat gedeelte van het gebouw stonden en de vrije toetreding van lucht en licht belemmerden.

Wijziging van het rioolstelsel van het terrein Damlust te Utrecht, wordt vereischt wegens de noodzakelijkheid om, in verband met de verordeningen op het bouwen in die gemeente, verandering te brengen in de wijze, waarop het van dat terrein en de verschillende daarop staande gebouwen afkomende water thans wordt verdeeld over de verschillende wateren der gemeente, die dat terrein begrenzen.

Daar de toegangen tot het fort Rijnauwen, in het belang der verdediging, wijziging hebben ondergaan, zijn thans geringe veranderingen aan de bruggen van dat werk noodig geworden.

Ad art. 34. 2de stelling.

Met het maken van beschoeiingen te Nieuwersluis wordt beoogd het voortzetten van reeds ten vorigen jare aangevangen werkzaamheden, tot verbetering en het behoud van den oever.

Een losplaats is noodig, in verband met den dienst der artillerie.

Ad art. 35. 3de stelling.

Het herstellen van bekleedingsmuren te Gorinchem is noodig, tot voortzetting van de in het loopende jaar aan die muren uit te voeren verbeteringen.

Van den zuidoostelijken vleugelmuur van den Oostbeer te Woudrichem, is een vak uitgevallen; terwijl gedeelten der bekleedingsmuren van bastion 1 aldaar, hol staan.

Beide gebreken vorderen dringend herstel.

Ad art. 36. 4de stelling.

Het herstellen, voornamelijk aan de stallen te Deventer, van dakvensters en dakgoten, is, in het belang van het behoud dier gebouwen, zeer noodig.

Het verbeteren der afwatering bij de stallen en achter de kazerne IJzendoorn te Zutphen, is noodzakelijk, met het oog op den gezondheidstoestand van de bewoners.

De bestaande welputten en pompen in het fort Westervoort dienen, tot het bekomen van goed drinkwater, te worden verbeterd.

Ad art. 37. 5de stelling.

Aan de bruggen en landhoofden te Brielle zijn belangrijke gebreken ontdekt.

Ter wille van de veiligheid van het verkeer, eischen deze gebreken, uit den aard der zaak herstel.

Ad art 39. 7de stelling.

Het dak van de kazerne Oranje-Nassau te Amsterdam eischt dringend algemeene herstelling.

De verschillende voorzieningen in de kazernen en het hospitaal aldaar, omvatten het vernieuwen van ramen en deuren, zonnepanelen, pleisterwerk, schoorsteenen, scheimuren en vloeren, benevens het opnemen en verleggen van bestratingen die verzakt zijn.

De houten vloeren, te maken in kazernen te 's Gravenhage, moeten dienen ter vervanging van steenen vloeren, die herstel vereischen. Een onderzoek van den toestand der zolderbalken in de Alexanderskazerne te 's Gravenhage, tusschen welke de gemetselde zolderingen der stallen aangebracht zijn, heeft de noodzakelijkheid aangetoond, ze ten deele te doen vernieuwen. In verband daarmee zullen ook enkele plafonds in die stallen moeten worden vernieuwd.

Ad art. 40. 8ste stelling.

Het vervangen der beschotten in de kazerne in de Tolbrugstraat te 's Hertogenbosch, door muren, is in het belang der bewoners van dat gebouw zeer gewenscht. Wegens de schade, die de daken der meerendeels zeer oude militaire gebouwen te Maastricht in het afgelopen jaar hebben geleden, vooral ten gevolge van de herhaalde stormen, vorderen ze bijna allen vrij omvangrijke herstellingen.

Ad art. 41. Huur.

Daar sedert de indiening van de loopende begrooting, geene nieuwe Rijkswoningen voor gehuwde militairen voltooid zijn, is het bedrag van dit artikel niet verminderd kunnen worden.

Het moest zelfs eenigszins worden verhoogd. Vooreerst, ten gevolge van de noodzakelijkheid tot het huren van terrein en magazijnen tot berging van fourage te 's Gravenhage, tegen een jaarlijkschen huurprijs van f 6100, ten einde, in het geldelijk belang van het land, een gewenschte vrijheid tegenover de aannemers van fourage te kunnen bekomen. Voorts, omdat door huur, al reeds voor het volgende jaar, moest worden voorzien in een magazijn voor nachtleger te Utrecht, waar het gebruik van het bestaande magazijn — eigendom van de gemeente — tegen den 1sten Mei van dat jaar opgezegd is. Eindelijk, wegens de voortdurende stijging der gemiddelde huurprijzen, in verscheidene garnizoenen.

Ad art. 42. Storm- en waterschade.

In de beide laatste jaren zijn de beschikbaar gestelde bedragen, van f 5000 (in 1881) en f 6000 (in 1882) niet toereikend geweest, om daaruit in die jaren, de door storm en water aan de verschillende gebouwen en werken in de onderscheidene stellingen geleden schade geheel te kunnen herstellen.

Indien geen buitengewone stormschade wordt veroorzaakt, zal echter, in het volgende jaar, met omstreeks f 10.000 voor dat doel kunnen worden volstaan.

Ad art. 44. Practische oefeningen.

Het bedrag van dit artikel is voor 1883 f 1500 hooger dan voor het loopende jaar gesteld. De redenen hiervoor zijn:

1°. de grootere behoefte aan vernieuwing en herstel van gereedschap, in verband met het bewerken bij het korps genietroepen van het hout dat, bij het in staat van verdediging stellen der forten van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, voor blindeeringen wordt vereischt;

2°. het mede uit dezen arbeid voortvloeiend grooter kolenverbruik en herstel van werktuigen;

3°. de behoefte aan een nieuwe draaibank en aan meer rijshout en rondhout voor de oefeningen, gevorderd door de grootere sterkte van den troep, dan vroeger; en

4°. de kosten voor aanschaffing van instrumenten enz., noodig voor de proeven tot het verzekeren onder alle omstandigheden der ontsteking van dynamiet en andere springmiddelen, in verband met het vernielen van spoorweg- en andere bruggen in oorlogstijd.

Ad art. 45. Aanleg van beplantingen.

Met de voor den aanleg van beplantingen op verdedigingswerken aangevraagde som zal kunnen worden volstaan tot het verbeteren en aanvullen van die der thans zoo goed als voltooide vestingwerken van Brielle en Hellevoetsluis.

Ad art. 46. Aanschaffing van materieel voor den telegraafdienst te velde.

De aangevraagde som is bestemd voor kleine aanvullingen van het materieel.

IXde AFDEELING.

Kosten der Rijks centraalmagazijnen van kleeding enz. en van de garnizoensmagazijnen van kleeding, enz.

Ad art. 48. Magazijnsonkosten enz.

Toegestaan voor 1882 f 39.500, geraamd voor 1883 f 37.500. Voor 1883 minder f 2000.

Met het lager geraamde bedrag zal voor 1883 kunnen worden volstaan, uithoofde de magazijnsonkosten vermoedelijk lager zullen zijn.

Ad art. 49. Vernieuwing van ledergoed en paardentuig.

Toegestaan voor 1882 f 48.000, geraamd voor 1883 f 44.000. Voor 1883 minder f 4000.

Er is minder geraamd, omdat in 1883 niet zoo veel ledergoed en paardentuig zal behoeven te worden aangeschaft als in 1882.

Ad art. 50. Vernieuwing en onderhoud van nachtlegers.

Toegestaan voor 1882 f 135.000, geraamd voor 1883 f 130.000. Voor 1883 minder f 5000.

Er is minder geraamd, omdat in 1883 niet zoo veel nachtlegergoederen zullen behoeven te worden aangeschaft als in 1882.

Xde AFDEELING.

Militaire verkenningen en topographische inrichting.

Ad art. 51.

Het voor dit artikel geraamde bedrag is *f* 500 hooger dan dat hetwelk voor het dienstjaar 1882 is toegestaan geworden.

Deze vermeerdering is een gevolg van de twee navolgende omstandigheden:

1°. dat voor 1883 is gerekend op zes officieren voor terreinwerk gedurende het geheele seizoen, terwijl gedurende het jaar 1882 op vijf officieren voor het geheele seizoen en één officier voor 3½ maand gerekend werd, hetgeen een verschil oplevert van *f* 200; en

2°. dat voor drie zeer verdienstelijke ambtenaren bij de Topographische Inrichting een traktementsverhooging, ten bedrage van *f* 100 's jaars voor ieder, is uitgetrokken.

XIde AFDEELING.

Verplaatsing van personen en goederen.

Ad art. 54. Scheeps- en wagenvrachten.

Toegestaan voor 1882 *f* 80.000, geraamd voor 1883 *f* 75.000. Voor 1883 minder *f* 5000.

De uitkomsten der beide laatste jaren toonen aan dat met de thans aangevraagde som zeer waarschijnlijk zal kunnen worden toegekomen, weshalve deze post — evenals ook in 1882 is geschied — weder *f* 5000 lager is kunnen gesteld worden.

XIIde AFDEELING.

Verschillende uitgaven.

Ad art. 58. De ondervinding heeft geleerd dat het bedrag van *f* 6000, in de laatste jaren uitgetrokken ter bestrijding van de kosten van drukwerk van onderscheiden aard ten dienste van het leger, niet toereikend is.

In de jaren 1877—1881 is dat bedrag steeds met een meer of minder aanzienlijke som overschreden; de uitgaven op het artikel toch hebben in die vijf jaren bedragen respectievelijk: *f* 7495,06, *f* 6050,08, *f* 8015,40, *f* 13.184,93 en *f* 11.404,07. Ook voor het dienstjaar 1882 zullen de uitgaven wederom het geraamd bedrag van *f* 6000 overtreffen.

Met het oog hierop is voor het dienstjaar 1883 de hierbedoelde post uitgetrokken op de middensom van het gedurende het tijdvak 1877—1881 jaarlijks uitgegeven bedrag, namelijk *f* 9000.

Ad art. 69. Ter bestrijding van de kosten, vallende op exploiten en processen, is tot dusverre steeds een post voor *memorie* uitgetrokken geworden.

Ten einde niet voor elke uitgave, hoe gering ook, betreffende dit onderwerp, een overschrijving uit den post voor onvoorziene uitgaven noodig te doen zijn, is het wenschelijk voorgekomen op het betrokken artikel een som uit te trekken tot zoodanig bedrag, als in den regel voldoende geacht kan worden om de hierbedoelde kosten te bestrijden.

XVde AFDEELING.

Maréchaussée.

Ad art. 80. Verdere kosten.

Toegestaan voor 1882 *f* 278.522,72, geraamd voor 1883 *f* 275.558,92. Voor 1883 minder, fourageprijzen *f* 2963,80.

XVIde AFDEELING.
Buitengewone uitgaven.

A. Materieel der artillerie.

Ad art. 81. De aangevraagde som is bestemd ter verdere voorziening in de behoefte aan voertuigen voor de veldhospitalen, de verbandplaatsafdeelingen en de verschillende treinen, zooals bereids in § 2 van deze Memorie is medegeedeeld.

Ad art. 82. Het aantal voorhanden projectielen voor de stalen kanonnen van 24 cM. is te gering. Deze projectielen kunnen niet hier te lande worden aange- maakt en zullen alzoo in het buitenland moeten worden aangekocht.

Met de vermeerdering van dit aantal projectielen zal noodwendig een vermeer- dering van de voorhanden hoeveelheid buskruit voor die der kanonnen gepaard moeten gaan.

De ondergeteekende stelt zich voor, in het volgende jaar met den aanmaak van kanonnen van 10,5 cM. en van mortieren van 15 en 10,5 cM. te doen voortgaan.

Voor de aan te maken vuurmonden van beide soorten zullen affuiten, beddin- gen, projectielen, buskruit enz., moeten worden aangeschaft.

Ad art. 83. Het ligt in het voornemen van den ondergeteekende, om den bouw der gepantserde kustforten bij IJmuiden en aan den Maasmond te bespoedigen, waartoe dan ook bij deze begrooting de noodige gelden worden aangevraagd. Volgens verkregen inlichtingen kunnen in den loop van het jaar 1884 de pant- seringen van het fort IJmuiden geheel worden opgesteld, terwijl voor het fort aan den Maasmond de koepel van 15 cM. kan worden geleverd en gemonteerd.

Het is daartoe evenwel bepaald gewenscht dat de kanonnen en affuiten, die achter de pantseringen moeten geplaatst worden en voor welker vervaardiging geruimen tijd noodig is, gereed zijn, gelijktijdig met het monteeren dier pantsee- ringen.

Moeten namelijk die vuurmonden in batterij worden gebracht nadat de pant- seringen gemonteerd zijn, dan gaan daaraan onvermijdelijke belangrijke kosten en bezwaren gepaard, die door het gelijktijdig opstellen van vuurmonden en pantseringen worden vermeden.

Om die reden worden door den ondergeteekende de noodige gelden aangevraagd voor de aanschaffing van 5 kanonnen van 24 cM. en 2 kanonnen van 15 cM. voor het fort bij IJmuiden en van 2 kanonnen van 15 cM. voor het fort aan den Maasmond, alle met bijbehorende affuiten voor volstrekt minimaal schietgat.

Ten einde de uitwerking der bovenbedoelde kanonnen van 24 cM. tegen schepen te vermeerderen, zijn zij langer en hebben zij een eenigszins gewijzigde inrich- ting, ten gevolge waarvan zij een projectiel van 215 KG. met 500 M. aanvangs- snelheid kunnen schieten, terwijl het projectiel van 161 KG. der voorhanden kanonnen van dat kaliber slechts een aanvangssnelheid van 475 M. verkrijgt. De levende krachten bij de monding, van die twee soorten van vuurmonden, staan dan ook tot elkander in verhouding als 3:2.

Ook de kanonnen van 15 cM., die op de kustforten zullen opgesteld worden, bezitten, ten gevolge van hunne gewijzigde inrichting, eene belangrijke grootere uitwerking dan de hier bestaande stalen kanonnen van dat kaliber.

Voor de 4 kanonnen van 30,5 cM., bestemd om in de pantserkoepels op het fort de Harssens geplaatst te worden, zal, ter verdere aanschaffing van de vereischte uitrusting aan projectielen, buskruit, enz., zoomede aan gereedschappen tot aanvoer van munitiën en tot bediening, in het geheel nog een som van f 260.000 noodig wezen, waarvan thans de helft wordt aangevraagd.

Indien deze som wordt toegestaan, zullen de kanonnen van 30,5 cM., zoodra zij in 1883 in de koepels zijn opgesteld, van al het noodige zijn voorzien om desvereischt onmiddellijk in werking gebracht te kunnen worden, doch alsdan zal nog een gedeelte der vastgestelde uitrusting aan projectielen en buskruit ontbre-

ken, in welke behoefte, door het aanvragen der tweede helft van de totale som van f 260.000, bij de begrooting voor het dienstjaar 1884 zal worden voorzien.

Gedetailleerde raming der kosten:

5 kanonnen van 24 cM. lang 30 kaliber, ingericht voor affuiten voor minimaal schietgat, à f 50.800, f 254.000; 4 kanonnen van 15 cM., ingericht voor affuiten voor minimaal schietgat, à f 11.700, f 46.800; 5 affuiten van 24 cM. voor minimaal schietgat, voor pantserbatterij, à f 19.000, f 95.000; 4 affuiten van 15 cM. voor minimaal schietgat voor pantserkoepels, à f 9250, f 37.000. Kosten van beproeving der affuiten f 13.200. Projectielen, buskruit, enz. voor de kanonnen van 30,5 cM. f 130.000. Te zamen f 576.000.

B. Materieel voor den geneeskundigen dienst.

Ad art. 84.

Toegestaan voor 1882 f 30.000; geraamd voor 1883 f 10.000; voor 1883 minder f 20.000.

Dit bedrag is minder geraamd omdat in 1883 niet zooveel zal behoeven te worden aangeschaft als in 1882.

C. Dienst der Genie.

Ad artt. 85—93.

De buitengewone uitgaven voor den dienst der genie, zijn even als ten vorigen jare in twee rubrieken *a* en *b* gesplitst, naar gelang zij betrekking hebben op werken tot verbetering van den bestaanden toestand, of wel tot uitvoering van het algemeene plan van kazernering.

Ad art. 85. Bovendien is daaraan een nieuw artikel toegevoegd, voor de uitgaven betreffende *opzichtkosten* bij de uitvoering van bedoeld plan. Het kwam namelijk den ondergeteekende wenschelijk voor, om, nu de uitvoering van het plan tot algemeene regeling der kazernering regelmatig zal worden voortgezet, in het belang van de zuiverheid der begrooting, hier een soortgelijk artikel in te voegen als voor de voltooiing van het vestingstelsel jaarlijks in de vestingbegrooting geschiedt.

Ad a. Voor den bestaanden toestand. Omtrent de werken, in elk artikel sub *a* genoemd, zij het volgende medegedeeld:

1ste Stelling.

In het belang van den geneeskundigen dienst in tijd van oorlog, zijn in de beide laatste jaren, met de voor dat doel bij de oorlogsbegrooting toegestane gelden, talrijke benodigdheden aangeschaft, zoowel voor de verbandplaats-afdeelingen en veldhospitalen, als voor de versterkte plaatsen; terwijl met die aanschaffing in 1883 zal worden voortgegaan, althans indien over de daarvoor aangevraagde som kan worden beschikt.

Intusschen ontbreekt tot dusver de gelegenheid om die benodigdheden behoorlijk en doelmatig op te leggen. Het magazijn van geneesmiddelen te 's Gravenhage kan daartoe geen ruimte afstaan. Maar bovendien, al was dit wel het geval, dan zou het zeer onraadzaam zijn daarvan voor het besproken doel gebruik te maken. Immers de eisch, dat het veldleger en de verdedigingswerken bij mobilisatie zoo spoedig en volledig moeten worden voorzien van alles wat tot de verpleging van zieken en gewonden noodig is, zou zodoende niet kunnen worden vervuld.

De voertuigen voor den geneeskundigen dienst bij het veldleger — verbandwagens, transportwagens enz. — moeten bij mobilisatie met medicijnen, verbandmiddelen enz. enz. worden gevuld; hetzelfde geldt voor de stellen medicijn- en verbandkisten voor de talrijke versterkte plaatsen bestemd.

Moest dat alles geschieden in het magazijn van geneesmiddelen, dan zou er zeker een geruime tijd verlopen alvorens de troepen en de verdedigingswerken van het noodige waren voorzien.

De ondergeteekende acht het noodzakelijk te dien aanzien zoodanige maatregelen te nemen, dat de mobilisatie van de geneeskundige afdeelingen van het veldleger en de versterking van benoedigdheden aan vestingen en forten in een minimum van tijd kunnen afloopen. Hij wenscht namelijk op drie verschillende plaatsen — te Utrecht, Amsterdam en Dordrecht — kleine, doch doelmatig ingerichte bergplaatsen voor materieel van den geneeskundigen dienst te doen bouwen, ieder bestemd voor oplegging der benoedigdheden voor 1 divisie van het veldleger, alsmede van die voor de versterkte plaatsen in de betrokken militaire afdeeling gelegen.

In die magazijntjes zouden zoowel de voertuigen, kisten, hospitaalgoederen enz. worden geborgen, als een voldoende voorraad instrumenten, medicijnen en verband, om op het eerste bevel die voertuigen en kisten volledig te kunnen uitrusten.

Bovendien zouden deze inrichtingen ten doel hebben, het vormen van *depots* van geneeskundige behoeften voor tijden van oorlog, van waar de ziekeninrichtingen, de troepen van het veldleger en de vestingen en forten, in zoo kort mogelijken tijd benoedigdheden tot aanvulling van het geneeskundig materieel, medicijnen enz. zouden kunnen ontbieden. Die magazijntjes zouden dus een bepaalde voorraad en geregelde aanvulling uit het magazijn van geneesmiddelen te 's Hage moeten ontvangen.

Het ligt in de bedoeling van den ondergeteekende om het toezicht over deze inrichtingen, zoowel in tijd van vrede als bij eventueele oorlogstoestanden, op te dragen aan de dirigerende officieren van gezondheid der 1ste klasse in de militaire afdeelingen; terwijl het bij hem nog een punt van overweging uitmaakt, om die inrichtingen reeds in vredetijd als depôts voor de militaire apotheken te doen dienen, ten einde een gewenschte decentralisatie van den omvangrijken dienst in 's Rijks magazijn van geneesmiddelen tot stand te brengen.

Ten einde het omschreven doel geleidelijk te bereiken, wordt thans in de eerste plaats geld aangevraagd voor een magazijntje te Utrecht, alwaar over het voor den opbouw noodige terrein onmiddellijk kan worden beschikt.

De wachterswoning in het fort Blaauwkapel is dermate bouwvallig, dat de vervanging daarvan door een nieuwe woning dringend noodzakelijk is.

Nu het bestaande wachthuis bij de wagenloodsen te Woerden moet vernieuwd worden, acht de ondergeteekende het raadzaam tegelijkertijd in de sedert lang gewenschte gelegenheid te voorzien, om aan den conducteur der artillerie, belast met de zorg voor de aanzienlijke hoeveelheid materieel, welke in die loodsen is opgelegd, in de nabijheid daarvan een woning te kunnen aanwijzen. De aangevraagde som is gegrond op het voornemen, om de bedoelde woning onder één dak met het te vernieuwen wachthuis op te trekken, en dus zoo goedkoop mogelijk te maken.

De verbetering van gebouwen en werken te Wierickerschans heeft ten doel: het wijzigen van luiken en deuren van sommige gebouwen, benevens het, in verband met de vereischte mate van veiligheid en met de wenschelijkheid om de toegangen tot die gebouwen te verbeteren, stellen van enkele alsnog gewenschte beplantingen, enz.

4de Stelling.

Met het verbeteren van het hospitaal te Leeuwarden wordt hoofdzakelijk beoogd: het vervangen van een gebrekkige houten buitengalerij door een gemetselde met verdieping; waardoor tegelijkertijd de gelegenheid zal ontstaan, om een noodzakelijke verbetering in de distributie van het gebouw aan te brengen.

Aangezien het daarvoor te bestemmen gebouw door de gemeente Kampen nog niet ter beschikking van het Departement van Oorlog kan worden gesteld, kon tot dusver geen uitvoering worden gegeven aan het voornemen, om, voor de gelden, daartoe bij de begrooting voor 1882 beschikbaar gesteld, een gebouw ten behoeve van de hoofdcursus-compagnie ter genoemder plaatse te doen inrichten.

Dat bedrag zal dan ook onuitgegeven blijven. Het wordt daarom thans opnieuw aangevraagd.

Met de voor den bouw van verschillende lokalen, privaten en regenbakken op de legerplaats bij Oldebroek, aangevraagde sommen, zal aan de laatste behoeften voor eene volledige inrichting der artillerie-schietschool zijn voldaan.

5de Stelling.

Aan de kazerne *den Doelen* te Brielle zijn eenige werkzaamheden noodig, in verband met de voltooiing van een nieuwen vleugel van die kazerne en ter afsluiting van dat gebouw en aanhoorigheden van aangrenzende particuliere eigendommen.

Het apotheekgebouw bij het hospitaal te Breda, is dermate bouwvallig dat geheele afbraak en wederopbouw geen langer uitstel gedooogen.

6de Stelling.

Het maken van een woning voor den bewaker en voor werklieden bij de torpedomagazijnen te Helder is noodig om de genoemde personen, voor wie thans niet dan op vrij grooten afstand van die magazijnen woningen zijn aan te wijzen, meer in de onmiddellijke nabijheid daarvan te kunnen doen verblijf houden.

Zulks is voor het toezicht over het omvangrijke daarin opgelegde materieel en in het belang van den dienst bij die magazijnen zeer gewenscht.

7de Stelling.

Er bestaat behoefte aan een loods bij het kleedingmagazijn te Amsterdam, voor tijdelijke berging van goederen, die van de leveranciers worden ontvangen of voor verzending naar de overige kleedingmagazijnen worden gereed gemaakt.

Door het gemis aan een gelegenheid hiertoe is men thans verplicht die goederen in de gangen te laten staan, hetgeen niet slechts ongerief voor den dienst in het magazijn veroorzaakt, doch waaruit bovendien bij brandgevaar groote belemmering in de ontruiming van het magazijn zou ontstaan.

Daar het voorts in het belang van het toezicht over den kostbaren voorraad noodig is, dat de magazijnmeester in de onmiddellijke nabijheid van het magazijn verblijf houdt, is het zeer wenschelijk daarbij een woning voor bedoelden officier in te richten.

Door de gelijktijdige voorziening in beide behoeften, kunnen de kosten daarvan zoo gering mogelijk worden.

Aan de garnizoensbakkerij te 's Gravenhage zijn reeds sinds geruimen tijd verschillende verbeteringen noodzakelijk. Door gemis aan het daartoe noodige terrein konden die evenwel niet worden uitgevoerd.

Nu zich echter de gelegenheid voerde om eenige perceelen, aan die bakkerij grenzende, tegen billijken prijs voor het rijk aan te koopen, meende de ondergeteekende die niet ongebruikt voorbij te mogen laten gaan.

De koop is echter *voorwaardelijk* geschied, d. w. z. behoudens de goedkeuring van den daartoe betrekkelijken post op deze begrooting.

Wordt de bedoelde aankoop bekrachtigd, dan kan mede worden overgegaan tot het bouwen van een meel- en graanmagazijn naast de genoemde bakkerij. In de behoefte aan bergruimte voor deze artikelen kan thans slechts op zeer gebrekkige wijze worden voorzien. En die behoefte is te grooter, sedert bij de bakkerij te 's Hage het graan voor de bakkerijen in verschillende andere garnizoenen wordt gemalen, waartoe de stoommolen bij eerstgenoemde bakkerij gelegenheid oplevert, en door welken maatregel in verschillende opzichten besparing van kosten wordt verkregen.

Met het bedrag, toegestaan onder art. 39 der begrooting voor het loopend jaar, tot het veranderen van keukens in de Oranje-kazerne te 's Gravenhage, is één dier keukens op afloende wijze verbeterd, doch konden de drie overige slechts zooveel worden hersteld als hoog noodig was, om ze nog tot in het voorjaar van 1883 te kunnen blijven gebruiken.

De nu aangevraagde som moet dienen om ook deze laatsten volledig te verbeteren en wel voornamelijk om de versleten fornuizen door nieuwe te vervangen van duurzamer samenstelling en door welke bovendien op het verbruik van brandstof aanmerkelijk zal worden bespaard.

De uitbreiding van het hospitaal te Schoonhoven heeft voornamelijk ten doel het afzonderen van lokalen tot het verplegen van lijdens aan besmettelijke ziekten en het voorzien in de ontbrekende gelegenheid tot het opnemen van zieke onder-officiëren en in een recreatiezaal voor herstellenden.

Ad b. Ter uitvoering van het algemeen plan van kazerneering.

De onder deze rubriek gestelde posten hebben betrekking:

1°. op de voltooiing of voortzetting van bereids in uitvoering zijnde werken; als: te Amersfoort (kazerne voor bereden wapens), en te Haarlem (kazerne en stallen c. a. voor cavalerie), voor welke onderwerpen reeds bij de begrooting van 1882 gelden zijn toegestaan;

2°. op het aanvangen met den bouw van nieuwe werken;

3°. op het aankopen en tot bouwterrein inrichten van gronden, ten einde met de op latere begrootingen daartoe aan te vragen sommen de uitvoering van den kazernebouw c. a. met kracht te kunnen voortzetten.

De ondergeteekende wensch zooveel mogelijk te vermijden om op eenzelfde begrooting gelijktijdig gelden aan te vragen zoowel voor den aankoop van eenig terrein als voor den bouw der op dat terrein te stichten militaire inrichtingen.

Niet zelden toch vorderen de onderhandelingen tot het verkrijgen der noodige gronden méér tijd dan beschikbaar is, om de aanbesteding van dien bouw nog op een zoodanig tijdstip te kunnen doen plaats hebben, dat de kosten daarvan nog kunnen worden bestreden uit de begrooting van hetzelfde dienstjaar waaruit de koopsom der gronden gekwetend wordt.

Door echter in het eene dienstjaar den grond aan te koopen en voor het volgend dienstjaar de gelden voor opbouw, op den alsdan beschikbaren grond, aan te vragen, worden alle bezwaren te dien opzichte voorkomen.

Ten aanzien van de werken sub 2° en 3° hiervoren bedoeld, zij het volgende medegedeeld:

1ste Stelling.

Voor de som, uitgetrokken voor het aankopen en inrichten van grond voor kazernes en oefeningsterrein te Utrecht, zal een gunstig gelegen terrein ter grootte van omstreeks 10 HA., met de noodige uitwegen, in koop te verkrijgen en tot de voor het doel vereischte peilen op te hoogen zijn.

Daar het dringend noodig is de woningen der gehuwde militairen te Kampen te verbeteren en vooral ook te voorzien in den onhoudbaren toestand der huisvesting van de waschbazen bij het Instructie-bataillon aldaar, terwijl de pogingen om hierin door het huren van woningen verbetering te brengen zijn mislukt, wordt thans het noodige geld aangevraagd om in deze behoefte te voorzien.

4de Stelling.

De gemeente Amersfoort is bereid tegen een billijken prijs aan het Rijk een terrein te verkoopen, zeer doelmatig gelegen voor woningen voor gehuwde militairen en waarop een zestal dergelijke woningen kunnen worden gebouwd.

Eenzoo bestaat gelegenheid tot den aankoop van een strook gronds, onmiddellijk en over de volle breedte aansluitende aan het terrein waarop de in aanbouw zijnde kazerne voor bereden wapens ter plaatse wordt opgericht, en voldoende ruimte opleverende voor den bouw van 12 woningen als de bedoelde.

De ondergeteekende heeft gemeend deze gunstige gelegenheden, om in de groote behoefte aan bouwterrein voor woningen voor gehuwde militairen te Amersfoort, voor een deel te gemoet te komen, niet ongebruikt te mogen laten voorbijgaan.

Op deze begrooting wordt, overeenkomstig het boven aangegeven beginsel, geld aangevraagd voor den bouw eener kazerne voor 4 $\frac{1}{2}$ bataljon infanterie te Arnhem, op het terrein in 1882 aldaar tot dat doel aangekocht.

5de Stelling.

Nu de in aanbouw zijnde kazerne voor het korps pontonniers te Dordrecht hare voltooiing nadert, is het wenschelijk de gelegenheid te openen, om de thans door genoemd korps gebruikt wordende gebouwen tot andere militaire doeleinden in te richten.

6de Stelling.

Ten einde in de bestaande artilleriekazerne te Helder meer ruimte voor logies van den troep te verkrijgen en tevens in de sinds lang bestaande behoefte aan doelmatige bureaux en aan een behoorlijke woning voor den adjudant-onderofficier aldaar de kunnen voorzien, wordt bij deze begrooting geld aangevraagd tot het maken van een afzonderlijk gebouw voor de bedoelde bureaux, waarin tevens voldoende ruimte zal zijn om daarin den adjudant-onderofficier te kunnen huisvesten.

Het kazernement voor het bataljon infanterie te Hoorn laat veel te wenschen over.

Met de aangevraagde som zal hierin afdoende verbetering kunnen worden gebracht.

7de Stelling.

In verband met den in 1882 aangevangen kazernebouw voor een depôt-eskadron te Haarlem, is het raadzaam ook met den bouw van woningen van gehuuden op hetzelfde terrein, zoodra mogelijk een begin te maken.

Aangezien de toestand der Frederikskazerne te 's Gravenhage, met het oog op brandgevaar, wat de gemeenschap betreft, door het aanwezig zijn van vele rietmuren, beschotten, enz. verbetering eischt, wordt ter voorziening in een en ander geld op deze begrooting aangevraagd.

Het bouwen van afzonderlijke stallen voor verdachte en zieke paarden bij de overige militaire stallen te 's Gravenhage is een zeer noodige maatregel.

Het is de bedoeling daarin te voorzien door middel van kleine houten loodsden, die na gebleken besmetting, zonder groote onkosten, door nieuwe kunnen worden vervangen.

Ad art. 91. Tot toelichting van den post: »Bijdrage in de kosten tot het inrichten van het waterschap de *dorpspolder van Vught* moge het volgende dienen.

De hooge weg naar de legerplaats van Vught, welk terrein bij het garnizoen van 's Hertogenbosch als exercitieterrein in gebruik is, is in 1844—46 door het Departement van Oorlog aangelegd met het doel om, ook bij hooge waterstanden, een voor troepen bruikbaren weg naar die legerplaats beschikbaar te hebben.

De bedoelde weg, die den naam van kampdijk draagt, is bij besluit van Provinciale Staten van Noordbrabant van 3 November 1880, goedgekeurd bij 's Konings besluit van 20 Januari 1881, n°. 14, aangewezen als de noordelijke waterkeering van het bij dat besluit opgerichte waterschap: *de dorpspolder van Vught*.

In het begin van 1880 is, bij hoogen waterstand, in dien weg een doorbraak geslagen.

Ware het waterschap niet opgericht, dan zou de weg zeer waarschijnlijk weder door het Departement van Oorlog zijn hersteld.

Thans heeft evenwel de dichting van de doorbraak vanwege het waterschap plaats gehad, doch daarbij is tegelijkertijd die weg verhoogd, om hem geschikt te maken voor de bestemming als waterkeering.

Het schijnt billijk deswege aan het waterschap een subsidie voor ééns, te verstrekken; en dit te meer met het oog op de omstandigheid, dat ruim 150 HA. militairen Rijksground in het waterschap komen te vallen, zonder dat deze noch

tans zullen bijdragen in de polderlasten. Volgens art. 82 van het algemeen reglement der waterschappen Noordbrabant, (zie *Bijvoegsel tot het Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden*, jaargang 1862, n°. 302), zijn namelijk de eigendommen van den Staat, die uitsluitend en bij voortdoring tot den publieken dienst zijn bestemd, vrijgesteld van omslagen.

Het bedrag van het subsidie is bepaald op den grondslag dat aan het waterschap uitsluitend de kosten voor het dichten van de doorbraak in den weg worden betaald, hierbij bovendien rekening houdende met de aan het waterschap verleende vergunning, om, voor het ophoogen van den Kampdijk boven zijn oorspronkelijk peil, specie aan de militaire Rijksgroonden te mogen ontleenen.

Ad art. 92. Uit de voor dit artikel gevraagde som zullen zoowel alle gereedschappen en werktuigelijke inrichtingen, als de benoodigde hoeveelheid springmiddelen kunnen worden aangeschaft voor het eventueel vernielen van spoorwegbruggen vereischt. Voorts zullen daaruit worden bekostigd het inrichten van voertuigen om de voor dien arbeid benoodigde behoeften zoo snel mogelijk naar de plaatsen van bestemming te kunnen vervoeren; alsmede het bouwen van een klein magazijn, c. a. omgeven van de noodige aarden dekwallen en voorzien van alle verdere middelen die in het belang der veiligheid gevorderd worden.

Bovendien is in bedoelde som een gering bedrag begrepen voor het inrichten en wijzigen van karren, tot het medevoeren van gereedschap voor de afdelingen der genietroepen, die op voet van oorlog bij de divisien van het veldleger zijn ingedeeld.

Ad art. 93. Ten einde de eventueele mobilisatie van het leger te bespoedigen, acht de ondergeteekende het zeer noodig dat de voertuigen — compagnies- en bagagekarren, ziekenkarren enz. — welke op voet van oorlog bij de onderscheidene korpsen van het leger zijn ingedeeld, in vreedstijd permanent in de standplaatsen van de betrokken onderdeelen der korpsen aanwezig zijn. Immers de troepen kunnen alsdan bij vertrek uit hunne garnizoenen, de voertuigen, bespannen met ter plaatse aangeschafte paarden en voorzien van alles wat tot de uitrusting behoort, dadelijk medenemen; hetgeen ongetwijfeld als een belangrijk voordeel is te beschouwen, daar het de waarborgen voor een goede verpleging van den soldaat verhoogt. Maar bovendien worden zodoende de omvangrijke werkzaamheden, die bij mobilisatie in de groote artilleriemagazijnen — waarin de bedoelde voertuigen anders moesten worden opgelegd — te verrichten zijn, aanmerkelijk verminderd en kan dientengevolge de mobiliseering der onderscheidene trein-afdeelingen voor de staven van het veldleger, worden bespoedigd.

Aangezien niet in alle garnizoenen de noodige ruimte beschikbaar is, voor het behoorlijk opleggen en onderhouden der aldaar op te stellen voertuigen en voor berging der daarbij behoorende tuigen vereischt, is het noodig voor dit doel in onderscheidene plaatsen, eenvoudige houten loodsen te bouwen.

Het op dit artikel aangevraagde bedrag is bestemd tot bestrijding der kosten van deze voorziening; die, naar de meening van den ondergeteekende, van zeer belangrijken aard is te achten.

De Minister van Oorlog,
REUTHER.

NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Ide AFDEELING.

Art. 4. Grootte staf, enz., verminderd met f 1402, en alzoo uitgetrokken tot bedrag van f 80.940.

Art. 5. Generale staf, verminderd met f 1840, en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van f 83.682.

Art. 7. Provinciale en plaatselijke staven, verminderd met *f* 88, en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f* 84.709.

Het totaal van de IIde afdeeling wordt uitgetrokken op een bedrag van *f* 307.406.

IIIde AFDEELING.

Art. 8. Infanterie, verminderd met *f* 613, en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f* 1.529.245.

Art. 9. Cavalerie, verminderd met *f* 175, en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f* 288.289.

Art. 10. Artillerie, verminderd met *f* 438, en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f* 795.547.

Het totaal van de IIIde afdeeling wordt uitgetrokken op een bedrag van *f* 2.885.166.

IVde AFDEELING.

Art. 13. Infanterie, enz., verminderd met *f* 3197, en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f* 4.050.931.

Art. 14. Cavalerie, enz., verminderd met *f* 114.143, en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f* 1.522.738.

Art. 15. Artillerie, enz., verminderd met *f* 89.177, en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f* 2.372.824.

Art. 16. Genie, verminderd met *f* 44, en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f* 233.690.

Het totaal van de IVde afdeeling wordt uitgetrokken op een bedrag van *f* 8.618.003.

Vde AFDEELING.

Art. 24. Traktementen, enz. der Koninklijke Militaire Academie, verminderd met *f* 1708, en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f* 197.876.

Het totaal van de Vde afdeeling wordt uitgetrokken op een bedrag van *f* 273.453.

IXde AFDEELING.

Art. 50. Aankoop, enz. van slaapfournituren, enz., vermeerderd met *f* 10.000, en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f* 140.000.

Het totaal van de IXde afdeeling wordt uitgetrokken op een bedrag van *f* 358.500.

XVde AFDEELING.

Art. 80. Soldijen, enz. van het wapen der maréchaussée, verminderd met *f* 8891, en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f* 266.669.

Het totaal van de XVde afdeeling wordt uitgetrokken op een bedrag van *f* 290.869.

Het totaal van het VIIIste hoofdstuk wordt uitgetrokken tot een bedrag van *f* 22.126.784 (twee en twintig millioen een honderd zes en twintig duizend zeven honderd vier en tachtig gulden).

De Minister van Oorlog,
REUTHER.

NOTA VAN TOELICHTING OP DE NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Tot toelichting der hierbijgevoegde in het ontwerp van wet tot vaststelling van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1883 gebrachte wijzigingen heeft de ondergeteekende de eer het volgende mede te deelen.

Reeds bij het opmaken der begrootingstukken verwachtte men dat de fourageprijzen zouden dalen, en daarom werden deze geraamd tot hetzelfde bedrag per ration als waarop gerekend werd bij het samenstellen der begrooting voor het

dienstjaar 1881, en dus 4 cent per ration lager dan bij de begrooting voor het loopende dienstjaar is aangenomen.

De fourageprijzen nog lager te ramen dan voor 1881 geschiedde, en wel zóó laag, als dit met het oog op het betrekkelijk overvloedige fouragegewas, anders had kunnen plaats hebben, was niet raadzaam, dewijl het mogelijk was, dat de oogst van haver, hooi en stroo — tijdens de raming nog niet volbracht — tengevolge van het ongunstige weder niet zóó groot zoude zijn, als waarop het gewas uitzicht gaf.

De uitslag der gehouden aanbestedingen van fourages heeft doen zien, dat het noodige paardenvoeder — althans over de eerste tien maanden van het jaar 1883 — in de garnizoenen zal worden verkregen voor veel minderen prijs dan dien, waarop bij het samenstellen der begrooting werd gerekend, — zoodat de prijs per ration 12 cent lager kan worden gesteld.

De hierbij gevoegde toelichtende staat wijst die vermindering per onderdeel, per artikel en per afdeling, alsmede in totaal, aan.

De geringe verhooging, welke op art. 50 der begrooting wordt aangevraagd, vindt haren grond in de navolgende omstandigheid.

Sedert het samenstellen dier begrooting is het gebleken, dat het aantal nachtlegergoederen — vooral dekens en bedzakken — hetwelk, als versleten, buiten dienst zal moeten worden gesteld, veel grooter is dan waarop toen werd gerekend; tengevolge hiervan zal de voorraad zoodanig inkrimpen, dat de kosten der aanvulling niet geheel uit de geraamde som bestreden kunnen worden.

De ondergeteekende acht het daarom — ten einde te voorkomen dat, in buitengewone omstandigheden, de militairen niet voldoende van nachtlegervoorwerpen zouden kunnen worden voorzien — zeer raadzaam, de voor dit onderwerp geraamde som met f 10.000 te verhoogden en dus te brengen op f 140.000.

Een gewijzigd ontwerp van wet, waarin de bovenbedoelde wijzigingen zijn aangebracht, gaat mede hiernevens.

Tengevolge van de omschreven wijzigingen, ondergaat het eindcijfer der begrooting eene *vermindering* van f 211.716.

In verband met de beschouwingen, gesteld in § 4 van de Memorie van Toelichting betreffende het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1883, heeft de ondergeteekende de eer hier alsnog te doen opmerken:

1°. dat het eindcijfer der oorlogsbegrooting voor 1883 thans f 634.042 hooger is, dan dat der begrooting voor het loopende jaar;

2°. dat het bedrag der *gewone* uitgaven — aanvankelijk f 109.372 *hooger* geraamd dan in 1882 — thans f 93.453 *lager* is geworden dan in laatstbedoeld jaar;

3°. dat de kosten voor het wapen der maréchaussée thans f 11.855 *lager* zijn uitgetrokken dan in 1882;

4°. dat, terwijl de ontwerp-begrooting voor 1882, ten gevolge van de fourageprijzen, bij Nota van wijziging met ruim f 74.000 moest worden *verhoogd*, de thans aanhangige begrooting, door den invloed van denzelfden factor wederom ongeveer f 300.000 kon worden *verminderd*.

De ondergeteekende veroorlooft zich er de aandacht van de Vertegenwoordiging op te vestigen, hoe, in twee achtereenvolgende jaren, een verschil van bijna 3 ton in de cijfers der *gewone* uitgaven van de oorlogsbegrooting wordt teweeg gebracht door een omstandigheid, *geheel onafhankelijk* van den wil of het bereik des Ministers.

De Minister van Oorlog,
REUTHER.

TOELICHTENDE STAAT, BEHOORENDE BIJ DE NOTA VAN TOELICHTING
OP DE NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Staat houdende toelichting van de verminderingen door de fourageprijzen.

Afdeling.	Artikel.	OMSCHRIJVING.	Getal rations ad 12 cents.	Bedrag der vermindering per		
				Onder- deel.	Artikel.	Afdee- ling.
II.	4	Groote staf, enz.	11.680	»	f 1.402	3330
	5	Generale staf.	15.330	»	1.840	
	7	Provinciale en plaatselijke staven	730	»	88	
III.	8	Infanterie, staf	5110	»	613	1226
	9	Cavalerie, staf	1460	»	175	
	10	Artillerie, staf	1825	f 219	438	
	commando bereden	1460	175			
		idem vesting-	365	44		
IV.	13	Regiment grenadiers en jagers.	2920	350	3197	206.561
		Acht regimenten infanterie . .	23.360	2803		
		Instructie-bataillon	365	44		
	14	Drie regimenten huzaren, enz.	951.190	»	114.143	206.561
	15	Drie regimenten veldartillerie .	614.295	73.715	89.177	
		Korps rijdende artillerie . . .	124.100	14.892		
		Korps pontonniers	365	44		
		Vier regimenten vestingartillerie	4380	526		
	16	Korps genietroepen	365	»	44	
VI.	24	Koninklijke Militaire Academie.	14.235	»	»	1708
XV.	80	Divisiën maréchaussée	74.095	»	»	8891
		Te zamen.	1.847.630			f 221.716

BEGROOTING VAN UITGAVEN TEN BEHOEVE VAN DE VOLTOOIING VAN HET VESTING-STELSEL, DIENST 1883.

ONTWERP VAN WET.

WIJ WILLEM III, enz.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, ingevolge de wet van 3 December 1874 (*Staatsblad* n°. 193), houdende bepalingen omtrent het beheer der gelden, bestemd tot voltooiing van het vestingstelsel, eene afzonderlijke begrooting van de uitgaven voor dit onderwerp, voor den dienst van 1883, bij de wet behoort te worden vastgesteld;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ART. 1. De begrooting van uitgaven ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel, aangewezen bij de wet van 18 April 1874 (*Staatsblad* n°. 64), wordt voor den dienst van 1883 vastgesteld als volgt:

Art. 1. Jaarwedden, toelagen en daggelden voor tijdelijk in dienst zijnde civiele ingenieurs, opzichters en teekenaars, toelagen voor officieren en opzichters der genie, reis- en verblijfkosten, bureau- en lokaalbehoefden, aankoop van instrumenten, kaarten en verdere benoodigdheden *f* 90.000.

Art. 2. Nieuwe werken met al hetgeen kan geacht worden daartoe te behooren; herstellen, veranderen en verbeteren van bestaande werken met den aankleve daarvan; aankoop en onteigening van perceelen; kosten van exploiten en processen; afkoop van rechten; kosten en ongelden betreffelijk koop- en andere overeenkomsten; het doen van grondboringen, waterpassingen, opmetingen, enz.; een en ander voor de navermelde werken ter verbetering van de *Nieuwe Holland-sche Waterlinie*:

1°. Verbeteren van de vesting *Gorinchem*.

2°. Verbeteren van de inundatiemiddelen benoorden de *Lek*.

3°. Verbeteren van de inundatiemiddelen bezuiden de *Lek*.

4°. Materieel der genie voor het in staat van verdediging stellen der werken in de geheele linie.

5°. Verschillende verbeteringen van ondergeschikt belang aan werken in de geheele linie.

Totaal *f* 188.000.

Art. 3. Nieuwe werken met al hetgeen kan geacht worden daartoe te behooren; herstellen, veranderen en verbeteren van bestaande werken met den aankleve daarvan; aankoop en onteigening van perceelen; kosten van exploiten en processen; afkoop van rechten; kosten en ongelden betreffelijk koop- en andere overeenkomsten; het doen van grondboringen, waterpassingen, opmetingen, enz.; een en ander voor de navermelde werken ter verbetering van de stelling van *den Helder*;

- 1°. Maken van een fort op de *Harssens*.
- 2°. Verbeteren van de batterij *Louise*.
- 3°. Wijzigen van de batterij *Kaaphoofd*.
- 4°. Maken van een bewakingspost op den *Zeedijk* bij de *Vischmarkt*.
- 5°. Verschillende verbeteringen van ondergeschikt belang, aan werken in de geheele stelling.

Totaal f 413.400.

Art. 4. Nieuwe werken met al hetgeen kan geacht worden daartoe te behooren, aankoop en onteigening van perceelen; kosten van exploiten en processen; afkoop van rechten; kosten en ongelden betreffend koop- en andere overeenkomsten; het doen van grondboringen, waterpassingen, opmetingen, enz.; een en ander voor de navermelde werken ter verbetering van de stelling van *Amsterdam*:

- 1°. Maken van een fort bij *IJmuiden*.
- 2°. De eigenlijke stelling, als:
 - a. Maken van een werk bij *Abcoude*.
 - b. Maken van een werk bij *Velzen*.
 - c. Voortzetting van het verbeteren der linie van *Spaarndam* en der positie aan de *Liede*.
 - d. Onteigening van gronden en uitvoering van voorbereidende werkzaamheden voor verschillende werken in de stelling.

Totaal f 1.400.000.

Art. 5. Nieuwe werken met al hetgeen kan geacht worden daartoe te behooren; herstellen, veranderen en verbeteren van bestaande werken met den aanleve daarvan; aankoop en onteigening van perceelen; kosten van exploiten en processen; afkoop van rechten; kosten en ongelden betreffend koop- en andere overeenkomsten; het doen van grondboringen, waterpassingen, opmetingen, enz.; een en ander voor de navermelde werken ter verbetering van de stelling van het *Hollandsch Diep* en het *Volkerak*:

- 1°. Verbeteren van de positie van *Willemstad*.
- 2°. Maken van eene inundatiesluis bij het fort *de Ruyter*.
- 3°. Maken van cementbeddingen in de positie van *Willemstad*.
- 4°. Verbeteren van de positie van *Ooltgensplaat*.

Totaal f 348.000.

Art. 6. Nieuwe werken met al hetgeen kan geacht worden daartoe te behooren; herstellen, veranderen en verbeteren van bestaande werken met den aanleve daarvan; aankoop en onteigening van perceelen; kosten van exploiten en processen; afkoop van rechten; kosten en ongelden betreffend koop- en andere overeenkomsten; het doen van grondboringen, waterpassingen, opmetingen, enz.; een en ander voor de navermelde werken ter verbetering van de stelling van de monden van de *Maas* en van het *Haringvliet*.

- 1°. Maken van een werk aan den *Nieuwen Maasmond*.
- 2°. Verbeteren van de vesting *Brielle*.
- 3°. Verbeteren van de stelling in het land van *Voorne*.
- 4°. Maken van cementbeddingen in de stelling.
- 5°. Verschillende verbeteringen, van ondergeschikt belang, aan werken in de stelling *Hellevoetsluis-Brielle*.

Totaal f 482.000.

Art. 7. Telegraphische verbinding van verdedigingswerken en posten f 120.000.

Art. 8. Inkomende rechten van het ijzerwerk tot pantseringen, als:

- a. voor het fort op de *Harssens*.
- b. voor het fort bij *IJmuiden*.
- c. voor het fort aan den *Nieuwen Maasmond*.

Totaal f 50.000.

Art. 9. Doen van opmetingen, waterpassingen, grondboringen, enz., in de verschillende liniën en vestingen, alwaar, ingevolge de wet van 18 April 1874

(*Staatsblad* n°. 64), werken tot voltooiing van het vestingstelsel aangelegd of verbeterd moeten worden en voor welke in de voorgaande artikels geen gelden zijn uitgetrokken *f* 10.000.

Art. 10. Onvoorziene uitgaven *f* 50.000.

Totaal *f* 3.151.400.

Drie millioen een honderd een en vijftig duizend vier honderd gulden.

ART. 2. Tot dekking der uitgaven, begrepen in de bij *artikel* 1 dezer wet vastgestelde begrooting, wordt aangewezen:

a. de som van twee millioen vijf honderd een en negentig duizend vier honderd gulden, beschikbaar gesteld bij het VIIIste hoofdstuk der begrooting van Staatsuitgaven voor het dienstjaar 1883;

b. het vermoedelijk batig slot der rekening van ontvang en uitgaaf wegens de begrooting ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel voor den dienst van 1882;

c. de toevallige baten, welke gedurende het jaar 1883 uit den aanleg der vestingwerken kunnen voortvloeien.

Art. 3. Wanneer het bedrag, uitgetrokken bij een der *artikelen* 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 en 9 van *artikel* 1 dezer wet, ontoereikend wordt bevonden, kan het, met inachtneming van het voorschrift van het tweede lid van *artikel* 24 der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), door overschrijving uit *artikel* 10 van hetzelfde *artikel* 1 worden aangevuld.

ART. 4. Op *artikel* 10 van *artikel* 1 dezer wet worden aangewezen de tot het dienstjaar 1883 behorende uitgaven, de voltooiing van het vestingstelsel betreffende, die hare omschrijving niet vinden in een der andere *artikelen* van genoemd *art.* 1.

Die uitgaven worden, voor elke soort afzonderlijk, in de rekening gebracht en omschreven.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle ministerieele departementen, autoriteiten, collegiën en ambtenaren, wien zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Oorlog,

MEMORIE VAN TOELICHTING.

De inrichting van dit wetsontwerp is volkomen gelijk aan die van de vestingbegrooting voor het loopende jaar.

In de inrichting van den toelichtenden staat is eene geringe wijziging gebracht.

De ondergeteekende heeft daaruit namelijk de kolom doen vervallen, betreffende de bedragen, in 1879 geraamd, voor de werken voor welke destijds voor de eerste maal geld werd aangevraagd.

Immers nadat de ondergeteekende, ten vorigen jare, heeft uiteengezet dat en om welke redenen, aan die opgaven niet kan worden vastgehouden, missen zij verdere beteekenis.

ART. 2. *Nieuwe Hollandsche Waterlinie.*

1. Voor de verbetering van de vesting Gorinchem is weder een memoriepost gesteld, omdat, zooals reeds ten vorigen jare werd medegedeeld, de ondergeteekende niet wenscht over te gaan tot de uitvoering van dit werk vóór dat de plans voor het zuidelijk gedeelte van het kanaal ter verbinding van Amsterdam met de Merwede tot in bijzonderheden zullen zijn vastgesteld.

2. De post voor het verbeteren der inundatiemiddelen benoorden de Lek, betreft de voltooiing van de in 1870 en 71 aangelegde inundatiekade langs de oostzijde van den Vaartschen Rhijn. Aan de uitvoering van het zuidelijk gedeelte dezer kade, hetwelk moest vallen op gronden behoorende tot de buitenplaats de Wiers, waren zoodanige financieele bezwaren verbonden, dat daarvan toenmaals werd afgezien.

Thans, nu die buitenplaats, als zoodanig, is vervallen, kan echter zonder overdreven kosten voor onteigening, worden overgegaan tot de zeer gewenschte voltooiing der bedoelde inundatiekade, welke voorziening anders bij het uitbreken van een oorlog met overhaasting zou moeten plaats hebben en waardoor alsdan eene aanzienlijke hoeveelheid werkkrachten in beslag zou worden genomen.

3. Het bedrag, uitgetrokken voor het verbeteren der inundatiemiddelen bezuiden de Lek, is hoofdzakelijk bestemd tot het weggraven van den regter Waalbandijk, vóór de gemaakte inundatiesluis bij Tiel, benevens tot het wijzigen der kweldammen bij de in verbetering zijnde sluisen in de beide Lingedijken.

Eerstgenoemde dijsopruiming is tot dusverre vertraagd, door gemis van overeenstemming met het betrokken waterschapsbestuur.

Thans is men echter omtrent de grondslagen voor eene regeling van deze aangelegenheid tot eenstemmigheid gekomen, en zal dus waarschijnlijk eerlang tot de bedoelde opruiming kunnen worden overgegaan.

De wijziging der kweldammen, bij de sluisen in de beide Lingedijken, wordt noodwendig vereischt, om deze dammen, in oorlogstijd, in korten tijd te kunnen oprui men.

Het overige gedeelte van dezen post is bestemd tot het voortzetten der verbetering van de sluisen in de beide Lingedijken bij Asperen, waaraan, na het droogleggen, eene eenigszins meer omvangrijke voorziening dan ondersteld was, blijkt noodig te zijn.

4. De posten, vermeld sub 4 en 5, betreffen de geregelde voortzetting van de aanschaffing van materieel der genie voor het in staat van verdediging brengen der werken in de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, en de, ook in verband hiermede, noodige kleine verbeteringen in deze werken.

De ondergeteekende neemt de vrijheid hierbij te verwijzen naar het gestelde onder 6 op de 3de bladzijde, der Memorie van Beantwoording betreffende de vestingbegrooting voor het loopende dienstjaar.

ART. 3. *Stelling van den Helder.*

1. Behalve een post voor de voortzetting van het maken van een fort op de Harssens, overeenkomstig de hiervoor reeds vroeger aangenomen grondslagen, zijn posten uitgetrokken voor de voortzetting van het verbeteren der batterij Louise, het wijzigen van de batterij Kaaphoofd en het maken van een bewakingspost op den Zeedijk bij de Vischmarkt, tot een gezamenlijk bedrag van *f* 60.100.

Onder verwijzing naar het slot der Memorie van Beantwoording betrekkelijk de vestingbegrooting voor 1882, zij opgemerkt dat, door deze posten, het vroeger voor de verbetering der stelling Helder geraamde bedrag — daarbij niet begrepen het fort op de Harssens — niet wordt overschreden.

Immers in 1879 werd voor de bedoelde verbetering geraamd een bedrag van *f* 1.150.000, bij welke som gevoegd moeten worden *f* 40.000, op de loopende vestingbegrooting toegestaan, voor het maken van cementbeddingen, benevens een bedrag van *f* 13.500, voor cementbeddingen op het fort Erfprins, waarvan de uitvoering is opgenomen in het bestek voor de verbetering van dit fort. Men krijgt hierdoor een totaal cijfer van *f* 1.203.500.

Hiervan zal een bedrag van ten hoogste *f* 1.123.400 worden besteed voor de verbetering van de forten Kijkduin, Erfprins, Dirks Admiraal en Oost- en Westoever, de gemeenschapslinie en de batterij Wierhoofd, benevens voor het maken van cementbeddingen. Wanneer men bij dit bedrag optelt *f* 20.000, die alsnog voor de drie boven eerstgenoemde werken beschikbaar zijn op de loopende be-

grooting en f 60.100, die daarvoor thans worden uitgetrokken, krijgt men mede het evengenoemde totaalcijfer van f 1.203.500.

2. Wijders is voor deze stelling een post van f 10.000 uitgetrokken voor verschillende verbeteringen van ondergeschikt belang, die, nu de groote werken in de stelling nagenoeg gereed zijn, alnog wenschelijk blijken; als: het doortrekken der gedekte gemeenschapslinie, over de geslechte buitenwerken van het fort Erfprins; het maken van een paar loopbruggen, bij het werk Dirks Admiraal, en dergelijke.

ART. 4. *Stelling van Amsterdam.*

De voor dit artikel uitgetrokken posten zijn bestemd:

1°. tot voortzetting van het maken van het fort bij IJmuiden;

2°. voor de uitvoering van verschillende werken der eigenlijke stelling, tot voorbereiding waarvan in verband met de ten vorige jare aan de Staten-Generaal medegedeelde plannen op de vestingbegrooting voor 1882 geld werd toegestaan; en

3°. tot soortgelijke voorbereiding van eenige andere werken in de stelling, volgens de evengenoemde plannen.

De werken, bedoeld onder 3°., zijn niet nader aangewezen, omdat de keuze der forten, waarvoor het gevraagde geld zal worden besteed, in de eerste plaats zal afhangen van den gang der onderhandelingen betreffende den aankoop der benooidige terreinen, de omlegging van wegen en wateren enz., waaromtrent dus voorhands niets met eenige zekerheid valt te zeggen.

ART. 5. *Positie van Willemstad.*

1. In de eerste plaats is een post uitgetrokken voor de voortzetting van de verbetering der positie, volgens de hiervoor vroeger, en laatstelijk in de Memorie van Toelichting betrekkelijk de vestingbegrooting van het loopende jaar, ontwikkelde grondslagen.

2. In bedoelne Memorie werd reeds gewezen op de noodzakelijkheid van den bouw eener sluis tot verzekering van het onder water zetten van den Sabina Henricapolder, in een matigen tijdduur. Het onderzoek betreffende dezen bouw is thans genoegzaam gevorderd om tot de uitvoering hiervan te kunnen overgaan. Daarvoor is thans een eerste post uitgetrokken.

3. De beide overige op dit artikel gestelde posten betreffen de voortzetting van werken, die bij vorige begrootingen bereids zijn toegelicht en waaromtrent thans niets naders valt op te merken.

ART. 6. *Stelling van de monden van de Maas en van het Haringvliet.*

1. Voor het voortzetten van den bouw van het fort aan den Nieuwen Maasmond, overeenkomstig het vastgesteld ontwerp, is weder een post uitgetrokken.

2. Met de beide posten, die thans zijn gesteld voor het verbeteren van de vesting Brielle en van de stelling in het land van Voorne, zal de verbetering van de positie Hellevoetsluis—Brielle kunnen worden voltooid. De ondergeteekende veroorlooft zich hierbij te doen opmerken, dat de uitgaven voor de verbetering dezer positie het door hem daarvoor ten vorige jare geraamde bedrag van f 590.000 niet zullen overschrijden. De verbetering van de vesting Hellevoetsluis zal namelijk hoogstens kosten f 354.000, die van de vesting Brielle hoogstens f 134.570 en die van de stelling in het land van Voorne hoogstens f 104.000. De optelling dezer getallen geeft een totaal f 589.570.

3. De post, uitgetrokken voor het maken van cementbeddingen in deze stelling, is bestemd tot het voortzetten van dit werk, waarvoor reeds op de begrooting van dit jaar eene som werd toegestaan.

4. Om gelijke reden als hierboven voor de stelling van den Helder is vermeld, is, ook in verband met de naderende voltooiing der verbetering van de stelling Hellevoetsluis—Brielle, voor verschillende verbeteringen van ondergeschikt belang in deze stelling, een post uitgetrokken van f 10.000.

ART. 7. *Telegraphische verbinding van verdedigingswerken en posten.*

Voor de aanschaffing van materieel ten behoeve van de telegraphische verbinding der verdedigingswerken in de verschillende stellingen, met uitzondering van de stelling van Amsterdam, zijn bij vroegere begrotingen reeds gelden toegestaan.

Het benodigde materieel voor het maken van hangende telegraaflijnen is dan ook thans voorhanden en in de betrokken verdedigingswerken opgelegd.

Bij de gehouden oefeningen in den vestingoorlog is echter de wenschelijkheid, zoo niet de noodzakelijkheid, op den voorgrond getreden, alle oorlogstelegraafverbindingen te maken door ingegraven grondkabels; zoo om ze beter te beveiligen tegen de uitwerking van 's vijands vuur, als om ze te onttrekken aan storende invloeden van atmosferischen en anderen aard.

Het aangeschafte telegraafmaterieel moet hiertoe, overeenkomstig de gewijzigde bestemming, ten deele gewijzigd en overigens aangevuld worden.

De ondergeteekende schroomt echter niet de hiertoe gevorderde uitgaven voor te stellen, omdat een goed verzekerde, wel ingerichte telegraphische gemeenschap, in den hedendaagschen oorlog een hoofdvereischte is voor een behoorlijke verde diging.

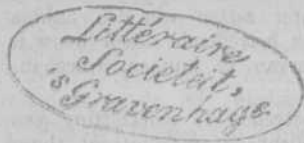
De uitgetrokken post moet in de eerste plaats strekken voor de bedoelde wijziging en aanvulling van het voorhanden telegraafmaterieel, en voorts tot het plaatsen van de grondkabels.

ART. 8. Aangezien de invoerrechten, die voor het ijzerwerk tot de pantseringen der bij dit artikel genoemde forten moeten worden betaald, weder onmiddellijk in 's Rijks schatkist vloeien en dus geen eigenlijk gezegde uitgaaf vormen, kunnen ook de bedragen welke, ter voldoening dier rechten, voor die verschillende forten, uit deze begrooting moeten worden gekweten, niet wel tot de eigenlijk gezegde kosten van die forten gerekend worden.

Uit dezen hoofde zijn zij dan ook hier in een afzonderlijk artikel samengevat.

De Minister van Oorlog.

REUTHER.

TOELICHTENDE STAAT betreffende het geheele bedrag van de kosten der werken, welke zijn begrepen in de begrooitiug van uitgaven ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel, dienst 1883.

Artikel 2. Nieuwe Hollandsche Waterlinie.

1°. Verbeteren van de vesting *Gorinchem*, is besteed op den dienst van 1879 *f* 100; 1880 *f* 580, wordt thans aangevraagd *Memorie*.

2°. Verbeteren van inundatiemiddelen benoorden de *Lek*, wordt thans aangevraagd *f* 18.000.

3°. Verbeteren van inundatiemiddelen bezuiden de *Lek*, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1882 *f* 98.000, wordt thans aangevraagd *f* 50.000.

4°. Materieel der genie voor het in staat van verdediging brengen der werken in de geheele linie, zal vermoedelijk worden besteed op de dienst van 1881 *f* 100.000; 1882 *f* 60.000, wordt thans aangevraagd *f* 60.000, zou bij volgende begrootingen nog aan te vragen zijn *Memorie*.

5°. Verschillende verbeteringen van ondergeschikt belang, aan werken in de geheele linie, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1882 *f* 60.000, wordt thans aangevraagd *f* 60.000, zou bij volgende begrootingen nog aan te vragen zijn *Memorie*.

Totaal voor de Nieuwe Hollandsche waterlinie, wordt thans aangevraagd *f*188.000, zou bij volgende begrotingen nog aan te vragen zijn *Memorie*. Voor deze linie, volgens de cijfers van deze begrooting, alsnog te besteden *f*188.000.

Artikel 3. Stelling van den Helder.

1°. Maken van een fort op de *Harssens*, is besteed op den dienst van 1879 *f*130.160; 1880 *f*137.170, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1881 *f*176.700; 1882 *f*640.000, wordt thans aangevraagd *f*343.300, zou bij volgende begrotingen nog aan te vragen zijn *f*27.700.

2°. Verbeteren van de batterij *Louise*. 3°. Wijzigen van de batterij *Kaap-hoofd*. 4°. Maken van een bewakingspost op den *Zeedijk*, bij de *Vischmarkt*, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1882 *f*60.000 (1), voor 2°. wordt thans aangevraagd *f*25.100; voor 3°. *f*20.000, voor 4°. *f*15.000.

5°. Verschillende verbeteringen van ondergeschikt belang, aan werken in de geheele stelling, wordt thans aangevraagd *f*10.000.

Totaal voor de stelling van den Helder, wordt thans aangevraagd *f*413.400, zou bij volgende begrotingen nog aan te vragen zijn *f*27.700. Voor deze linie, volgens de cijfers van deze begrooting, alsnog te besteden *f*441.100.

Artikel 4. Stelling van Amsterdam.

1°. Maken van een fort bij *IJmuiden*, is besteed op den dienst van 1879 *f*1680; 1880 *f*50.350, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1881 *f*88.200; 1882 *f*150.000, wordt thans aangevraagd *f*950.000, zou bij volgende begrotingen nog aan te vragen zijn *f*460.000.

2°. De eigenlijke stelling als:

a. Maken van een werk bij *Abcoude*, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1882 *f*160.000, wordt thans aangevraagd *f*100.000, zou bij volgende begrotingen nog aan te vragen zijn, *f*90.000.

b. Maken van een werk bij *Velzen*, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1882 *f*100.000, wordt thans aangevraagd *f*100.000, zou bij volgende begrotingen nog aan te vragen zijn *f*350.000.

c. Voortzetting van het verbeteren der linie van *Spaarndam* en der positie aan de *Liede*, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1882 *f*140.000, wordt thans aangevraagd *f*150.000, zou bij volgende begrotingen nog aan te vragen zijn *f*1.020.000.

d. Onteigening van gronden en uitvoering van voorbereidende werkzaamheden voor verschillende werken in de stelling, wordt thans aangevraagd *f*100.000, zou bij volgende begrotingen nog aan te vragen zijn *f*8.690.000.

Totaal voor de stelling van Amsterdam, wordt thans aangevraagd *f*1.400.000, zou bij volgende begrotingen nog aan te vragen zijn *f*10.610.000. Voor deze linie, volgens de cijfers van deze begrooting, alsnog te besteden *f*12.010.000 (2).

Artikel 5. Stelling van het Hollandsch Diep en het Volkerak.

1°. Verbeteren van de positie van *Willemstad*, is besteed op den dienst van 1879 *f*1230; 1880 *f*206.830, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1881 *f*177.400; 1882 *f*200.000, wordt thans aangevraagd *f*100.000, zou bij volgende begrotingen nog aan te vragen zijn *f*45.700.

2°. Maken van eene inundatiesluis bij het fort de *Ruyter*, wordt thans aangevraagd *f*60.000, zou bij volgende begrotingen nog aan te vragen zijn *f*40.000.

3°. Maken van cementbeddingen in de positie van *Willemstad*, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1882 *f*11.000, wordt thans aangevraagd *f*38.000.

4°. Verbeteren van de positie van *Ooltgensplaat*, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1881 *f*1600; 1882 *f*175.000, wordt thans aangevraagd *f*150.000, zou bij volgende begrotingen nog aan te vragen zijn *f*123.400.

Totaal voor de stelling van het Hollandsch Diep en het Volkerak, wordt thans aangevraagd *f*348.000, zou bij volgende begrotingen nog aan te vragen zijn *f*209.100. Voor deze linie, volgens de cijfers van deze begrooting, alsnog te besteden *f*557.100.

(1) Hierin is het bedrag der kosten voor het verbeteren van de batterij Wierhoofd begrepen.

(2) Het fort bij IJmuiden daarin begrepen.

Artikel 6. Stelling van de monden van de Maas en van het Haringvliet.

1°. Maken van een werk aan den *Nieuwen Maasmond*, is besteed op den dienst van 1879 *f* 380; 1880 *f* 780, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1881 *f* 104.680; 1882 *f* 275.000, wordt thans aangevraagd *f* 350.000, zou bij volgende begrotingen nog aan te vragen zijn *f* 570.000.

2°. Verbeteren van de vesting *Brielle*, zal vermoedelijk worden besteed op de dienst van 1881 *f* 53.570; 1882 *f* 45.000, wordt thans aangevraagd *f* 33.000.

3°. Verbeteren van de stelling in het land van *Voorne*, is besteed op den dienst van 1880 *f* 100, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1882 *f* 40.000, wordt thans aangevraagd *f* 64.000.

4°. Maken van cementbeddingen in de stelling, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1882 *f* 27.000, wordt thans aangevraagd *f* 25.000.

5°. Verschillende verbeteringen van ondergeschikt belang, aan werken in de stelling *Hellevoetsluis-Brielle*, wordt thans aangevraagd *f* 10 000.

Totaal voor de stelling van de monden van de Maas en van het Haringvliet, wordt thans aangevraagd *f* 482.000, zou bij volgende begrotingen nog aan te vragen zijn *f* 570.000. Voor deze linie, volgens de cijfers van deze begrooting, alsnog te besteden *f* 1.052.000.

Artikel 7. Telegraphische verbinding van verdedigingswerken en posten, wordt thans aangevraagd *f* 120.000.

Artikel 8. Inkomende rechten van het ijzerwerk tot pantseringen als:

a. Voor het fort op de *Harssens*. b. Voor het fort bij *IJmuiden*. c. Voor het fort aan den *Nieuwen Maasmond*, wordt thans aangevraagd *f* 50.000, zou bij volgende begrotingen nog aan te vragen zijn *Memorie*.

VERZAMELING.

Artikel 2. Nieuwe Hollandsche Waterlinie, wordt thans aangevraagd *f* 188.000, zou bij volgende begrotingen nog aan te vragen zijn *Memorie*, in het geheel volgens de cijfers van deze begrooting alsnog te besteden *f* 188.000.

Artikel 3. Stelling van den Helder, wordt thans aangevraagd *f* 413.400, zou bij volgende begrotingen nog aan te vragen zijn *f* 27.700, in het geheel volgens de cijfers van deze begrooting alsnog te besteden *f* 441.100.

Artikel 4. Stelling van Amsterdam (1) wordt thans aangevraagd *f* 1.400.000, zou bij volgende begrotingen nog aan te vragen zijn *f* 10.610.000, in het geheel volgens de cijfers van deze begrooting alsnog te besteden *f* 12 010.000.

Artikel 5. Stelling van het Hollandsch Diep en het Volkerak, wordt thans aangevraagd *f* 348.000, zou bij volgende begrotingen nog aan te vragen zijn *f* 209.100, in het geheel volgens de cijfers van deze begrooting alsnog te besteden *f* 557.100.

Artikel 6. Stelling van de monden van de Maas en van het Haringvliet, wordt thans aangevraagd *f* 482.000, zou bij volgende begrotingen nog aan te vragen zijn *f* 570.000, in het geheel volgens de cijfers van deze begrooting alsnog te besteden *f* 1.052.000.

Artikel 7. Telegraphische verbinding van verdedigingswerken en posten, wordt thans aangevraagd *f* 120.000, in het geheel volgens de cijfers van deze begrooting alsnog te besteden *f* 120.000.

Artikel 8. Inkomende rechten van het ijzerwerk tot pantseringen, wordt thans aangevraagd *f* 50.000, in het geheel volgens de cijfers van deze begrooting alsnog te besteden *f* 50.000.

Komt bij: de bedragen der artikelen in de vestingbegrooting, dienst 1883 als:

Artikel 1, wordt thans aangevraagd *f* 90.000, in het geheel volgens de cijfers van deze begrooting alsnog te besteden *f* 90.000.

(1) Het fort bij IJmuiden daarin begrepen.

Artikel 9, wordt thans aangevraagd f 10.000, in het geheel volgens de cijfers van deze begrooting alsnog te besteden f 10.000.

Artikel 10, wordt thans aangevraagd f 50.000, in het geheel volgens de cijfers van deze begrooting alsnog te besteden f 50.000.

Totaal wordt thans aangevraagd f 3.151.400, zou bij volgende begrootingen nog aan te vragen zijn f 11.416.800, in het geheel volgens de cijfers van deze begrooting alsnog te besteden f 14.568.200.

STAAT DER UITGAVEN OVER 1881.

Uitgaven gedaan of nog te doen over 1881.

Art. 1.

- a. Jaarwedden aan civiele ingenieurs f 4810.
- b. Toelagen en daggelden aan teekenaars en buitengewone opzichters f 47.330.
- c. Toelagen aan officieren der genie f 25.610.
- d. Reis- en verblijfkosten f 1770.
- e. Schadeloosstelling voor bureau- en lokaalbehoeften f 4580.

Totaal f 84.100.

Art. 2. Werken tot verbetering van de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

- 1. Verbeteren van het fort Nieuwersluis f 160.000.
 - 2. Maken van een werk bij Maarseeven f 70.330.
 - 3. Verbeteren der stelling van Honswijk f 105.500.
 - 4. Verbeteren der inundatiemiddelen tusschen Lek en Waal f 47.900.
 - 5. Verbeteren van de vesting Gorinchem f 200.
 - 6. Maken van een werk aan het Steurgat f 147.000.
 - 6a. Maken van een fort bij Giessen f 80.770.
 - 7. Materieel der genie voor het in staat van verdediging stellen der werken in de geheele linie f 100.000.
 - 8. Verschillende verbeteringen van ondergeschikt belang aan werken in de geheele linie f 11.800.
- Totaal f 723.500.

Art. 3. Werken tot verbetering van de stelling aan den Helder :

- 1. Verbeteren van het fort Kijkduin f 303.000.
 - 2. Vereenigen van de batterij Kaaphoofd met het fort Erfprins en het verbeteren van laatstgenoemd fort f 174.400. (1)
 - 3. Maken van drie bewakingsposten (remises) op den zeedijk. *Nihil.*
 - 4. Maken van een fort op de Harssens f 176.700.
 - 5. Verbeteren van de linie aan de landzijde en van de forten Oost- en Westoever f 171.700. (2)
 - 6. Verbeteren van het fort Dirks-Admiraal f 171.700. (2)
- Totaal f 825.800.

Art. 4. Werken tot verbetering van de stelling van Amsterdam :

Maken van een fort bij IJmuiden f 88.200.

Art. 5. Werken tot verbetering van de stelling van het Hollandsch Diep en het Volkenrak :

- 1. Verbeteren van de positie van Willemstad f 177.400.
 - 2. Verbeteren van de positie van Ooltgensplaats f 1600.
- Totaal f 179.000.

Art. 6. Werken tot verbetering van de stelling van de monden van de Maas en van het Haringvliet :

- 1. Maken van een werk aan den Nieuwen Maasmond f 104.680.
- 2. Verbeteren van de vesting Hellevoetsluis f 82.550.

(1) Is het bedrag van een gedeelte der kosten van het verbeteren van het fort Erfprins.
 (2) De werken onder 5 en 6 aangeduid, zijn in één bestek opgenomen.

3. Verbeteren van de stelling Hellevoetsluis—Brielle *f* 53.570.

Totaal *f* 240.800.

Art. 7. Werken tot dekking van rivierovergangen en opname van troepen aan IJssel, Waal en Maas:

Verbeteren van het werk bij Westervoort *f* 38.400.

Art. 8. Telegraphische verbinding van verdedigingswerken en posten *f* 20.000.

Art. 9. Opmetingen enz., betreffende werken in liniën en vestingen hiervoor niet vermeld *f* 7200.

Art. 10. Onvoorziene uitgaven:

Voltooiën van de batterij onder Brakel *f* 23.000.

Aankoop van grond voor idem *f* 4000.

Totaal *f* 2.234.000.

De middelen tot dekking der uitgaven ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel, dienst 1883, zijn aldus te berekenen:

Op hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1875 is toegestaan *f* 3.000.000; de uitgaven bedragen *f* 2.222.762,40; bleef dus beschikbaar op 1875 *f* 777.237,60.

Op hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1876 is toegestaan *f* 2.700.000; de middelen voor 1876 bedroegen dus *f* 3.477.237,60; de uitgaven bedragen *f* 1.650.843,17⁵; bleef dus beschikbaar op 1876 *f* 1.826.394,42⁵.

Op hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1877 is toegestaan *f* 2.610.000; de middelen voor 1877 bedroegen dus *f* 4.436.394,42⁵; de uitgaven bedragen *f* 2.918.549,17; op 1877 bleef alzoo beschikbaar *f* 1.517.845,25⁵.

Op hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1878 is toegestaan *f* 1.880.000; de middelen voor 1878 bedroegen dus *f* 3.397.845,25⁵; de uitgaven bedragen *f* 2.551.431,23⁵; op 1878 bleef alzoo beschikbaar *f* 846.414,02.

Op hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1879 is toegestaan *f* 2.897.000; de middelen over 1879 bedroegen dus *f* 3.743.414,02; de uitgaven bedragen *f* 1.929.480,20⁵; op 1879 bleef alzoo beschikbaar *f* 1.813.933,81⁵.

Op hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1880 is toegestaan *f* 2.540.000; de middelen over 1880 bedroegen dus *f* 4.353.933,81⁵; de uitgaven bedragen *f* 2.347.958,73; op 1880 bleef alzoo beschikbaar *f* 2.005.975,08⁵.

Op hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1881 is toegestaan *f* 1.400.000; de middelen over 1881 bedroegen dus *f* 3.405.975,08⁵; blijkens den staat der uitgaven over 1881, als bijlage bij het ontwerp dezer begrooting voor 1883 gevoegd, zullen de uitgaven over 1881 ongeveer bedragen *f* 2.234.000,00; op 1881 blijft dus vermoedelijk beschikbaar *f* 1.171.975,08⁵.

Op hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1882 is toegestaan *f* 1.987.000; de middelen over 1882 bedragen dus *f* 3.158.975,08⁵; de uitgaven over *dit* jaar zullen niet hooger zijn dan *f* 2.598.975,08⁵; over 1882 blijft dus vermoedelijk nog beschikbaar *f* 560.000.

Bij de Staatsbegrooting VIIIste hoofdstuk voor 1883 wordt ter bestrijding der uitgaven voor de voltooiing van het vestingstelsel gevraagd *f* 2.591.400; de middelen over 1883 kunnen dus worden geraamd op *f* 3.151.400.

STAATSBEGROOTING VOOR HET DIENSTJAAR 1883.

VIIIste HOOFDSTUK.

VOORLOOPIG VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS.

Algemeene beschouwingen.

Het afdeelingsonderzoek van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1883 heeft de volgende uitkomsten gehad:

§ 1. Vrij algemeen, zelfs door hen, die overigens gaarne bereid waren in het belang der defensie belangrijke uitgaven toe te staan, werd geklaagd over het hooge eindcijfer dezer begrooting. Van lust tot bezuiniging was weinig meer te bespeuren. Vroeger hield de Minister ten minste nog de verwachting levendig dat de aangevraagde verhoogingen slechts tijdelijk zouden zijn; thans daarentegen verdwijnt ook die illusie. De zuinigheid treedt niet alleen in de begrooting, maar ook in 's Ministers beschouwingen geheel op den achtergrond, ook voor zaken, waarvoor de Minister om financiële redenen vroeger geene gelden wilde aanvragen, komen thans posten op de begrooting voor, kortom, de Minister verklaart volmondig van bezuiniging te moeten afzien, omdat hij, na met den meesten ernst gezocht te hebben, het middel om er toe te geraken niet gevonden heeft, zoodat hij nu staat voor een toestand, dien hij zelf aldus omschrijft: „Overal in elke richting dus, oorzaken voor nieuwe uitgaven hetzij van tijdelijken of van blijvenden aard; overal ook de gelegenheid afgesneden, om zonder te kort te doen aan de bruikbaarheid van het leger en de waarde onzer krijgsminstellingen, de geldelijke lasten aan de instandhouding daarvan verbonden, te verminderen.”

Aan de oprechtheid van die verklaring, waardoor de Kamer ten minste ge-waarschuwd wordt op welken gevaarlijken weg met betrekking tot 's lands financiën zij zich begeeft door dezen Minister te volgen, werd gaarne hulde gebracht, maar te ontveinzen is het niet, dat een dergelijke verklaring met leedwezen was vernomen. Immers indien het waar is dat, ondanks het reeds zoo verbazend hooge eindcijfer van dit budget, toch nog overal en in elke richting nieuwe uitgaven in 't verschiet zijn, zonder dat de gelegenheid kan worden geopend om aan den anderen kant de lasten te verminderen, dan moest men zich wel ernstig ongerust maken en de vrees koesteren, dat deze Regeering er niet voor terug zal deinzen om uitsluitend voor dezen eenen tak van dienst, hoe belangrijk ook, ondragelijke lasten aan de natie op te leggen.

Verscheidene leden verklaarden dan ook, dat zij in geen geval daartoe hunne medewerking zouden verleen en op grond van de overdrijving van uitgaven tegen deze oorlogsbegrooting zouden stemmen. Voor dezen Minister bestaat blijkbaar, waar het de belangen der defensie betreft, geen financiële grens; waar hij meent, dat door het nemen van den een of anderen maatregel de weerkracht

kan verhoogd worden, daar stelt hij de invoering daarvan eenvoudig voor, zonder rekening te houden met de financiële gevolgen daaraan verbonden.

Tegen dergelijke handelwijze, meenden deze leden, kan niet krachtig genoeg worden geprotesteerd. Ieder Minister, en ook de Minister van Oorlog, moet bij de uitgaven voor den tak van dienst, onder zijn beheer gesteld, wel degelijk te rade gaan met de financiële belangen des lands. Laten de financiën geene verhooging toe, dan blijft hem niets anders over dan verhoogde uitgaven tot uitbreiding en verbetering van sommige onderdeelen uit te stellen. Doet de Minister dat niet, dan sticht hij noodwendig verwarring in de financiën, en benadeelt hij in hooge mate de volkswelvaart.

Voor een Minister van Oorlog, zoo werd verder betoogd, is het letten op de financiële belangen misschien nog meer noodig dan voor eenig ander Minister, omdat er voor hetgeen gedaan kan worden in het belang der defensie in het geheel geen perken bestaan, indien men weigert zichzelf een financiële grens te stellen. Wie immers zal durven aangeven wanneer en op welke wijze er voor de defensie in alle opzichten genoeg wordt gedaan? Over hetgeen bepaald noodzakelijk is, zowel met betrekking tot de levende als met betrekking tot de doode strijdkrachten, zijn geen twee deskundigen het volkomen eens, maar hierin stemmen velen overeen, dat, wanneer men let op de ongunstige kansen, waaraan wij in oorlogstijd kunnen blootstaan, ook met inspanning van alle krachten de defensie toch bezwaarlijk ooit als onder alle omstandigheden afdoende verzekerd mag worden beschouwd, en dat er zelfs bij een belangrijk hoogere jaarlijksche begrooting toch nog geld te kort zou komen, indien men, zonder op personeele en materiële bezwaren te letten, maar alles deed wat in tijd van nood onze defensie mogelijk ten goede zou kunnen komen.

Niet aan dezen Minister wilde men uitsluitend de schuld geven van het hooge budget. Een feit is het, dat de Volksvertegenwoordiging voor dezen tak van dienst de steeds klimmende uitgaven elk jaar voteerde en zelfs de amendementen, die tot blijvende bezuiniging konden leiden bijna, zonder uitzondering verwierp. Onder dergelijke omstandigheden was het, dat moest erkend worden, eenigszins verklaarbaar, dat 's Ministers lust tot bezuiniging allengs was bekoeld, en hij er nu niet meer tegen opzag om overal en in elke richting verhoogde uitgaven in het verschieft te stellen.

Toch meende de leden, wier gevoelen hier is medegedeeld, hunne oppositie tegen het opdrijven der uitgaven voor het defensiewezen niet te mogen opgeven. Er waren zelfs leden, die verklaarden, dat zij niet uitsluitend den Minister van Oorlog voor die overdrijving wilden verantwoordelijk stellen, maar de geheele Regeering, en wel in de eerste plaats den Minister van Financiën, die daaraan paal en perk had moeten stellen.

Hoewel toegevend, dat ook op dezen tak van dienst bezuinigd behoort te worden, verklaarden echter andere leden, dat zij in het hooge eindcijfer dezer begrooting geen reden kunnen vinden om daartegen te stemmen. Wel zouden zij willen medewerken om niet dringend noodige uitgaven van de begrooting te verwijderen; maar op hen, die over het hooge eindcijfer klaagden, rustte, huns inziens, de plicht om de posten aan te wijzen, waarop zonder schade voor 's lands belang met vrucht zou kunnen bezuinigd worden.

Werd daartegen in het algemeen aangevoerd, dat het voor niet-deskundigen zeer bezwaarlijk is in bijzonderheden aan te geven, wat niet of minder dringend noodig is, sommige leden zagen de moeilijkheid daarvan niet in; zij meenden wel degelijk in staat te zijn punten aan te geven, waarop met vrucht zou kunnen bezuinigd worden. Zoo werd bijv. in overweging gegeven om het cijfer der lichte niet elk jaar op het wettelijk maximum te brengen; — zoo meende men, dat voor het bouwen van forten en het aanschaffen van allerlei kanonnen bij den tegenwoordigen staat der financiën niet zóoveel geld moest worden aangevraagd. Vooral werd nogmaals de aandacht gevestigd op het denkbeeld — bij de behandeling van de vestingbegrooting voor 1882 door den heer SCHEPEL ontwikkeld en waarop men bij die voor 1883 weder wenschte terug te komen — om de Utrechtsche

linie niet verder te versterken, maar liever al onze krachten te concentreeren op de stelling van Amsterdam. Men vergat daarbij niet, dat deze Minister, die zowol de Utrechtsche als de Amsterdamsche linie op zoodanige wijze meent te moeten versterken en bezetten, dat zij tegen ernstige aanvallen bestand zullen zijn, reeds verklaard heeft met dat denkbeeld niet mede te kunnen gaan, maar men wachtte nog afdoende argumenten tot bestrijding van dit, naar hun gevoelen althans, zoo aanbevelenswaardig middel tot bezuiniging, daar het tot vermindering onzer levende strijdkrachten zou kunnen voeren.

Men vergeete niet, zoo betoogden zij, dat onze defensiemiddelen, om aan 's Ministers eischen te voldoen, nog op verre na niet toereikend zijn en in de eerste jaren zeer zeker ook niet toereikend zullen worden, ook al worden er nog ettelijke millioenen aan ten koste gelegd. Om zowol de Utrechtsche als de Amsterdamsche linie in den tegenwoordigen tijd tegen eenen overmachten vijand te verdedigen is immers een talrijker en beter geoefend personeel noodig dan waarover een Minister van Oorlog ooit zal kunnen beschikken. Maar vooral zouden onze strijdkrachten, zelfs al werden ze nog verdubbeld, geheel onvoldoende zijn om onze neutraliteit te handhaven in dien ruimen zin, waarin deze Minister dat wil.

§ 2. In verband met de steeds klimmende uitgaven voor militaire doeleinden, kwam opnieuw ter sprake de wenschelijkheid om in verband met het doel, waartoe ons leger zal moeten dienen, bij de wet de organisatie van onze levende strijdkrachten te bepalen. Onnoodig kwam het voor de gronden te herhalen, waarop dat denkbeeld reeds zoo menigmaal werd aangeprezen en bestreden, toeh meende men er op te moeten wijzen, dat de bezwaren van vele leden niet zoo zeer gericht waren tegen het hooge bedrag der gelden, dat telken jare voor onze defensie wordt aangevraagd, dan wel tegen de onzekerheid waarin men bleef verkeerden aangaande de doelmatigheid van de wijze, waarop die gelden worden besteed. Van een vast beginsel werd wel telkens gewaagd; maar daarbij bleef het in den regel. Zoo zijn in deze begrooting wederom eenige afwijkingen te bespeuren van vroeger door den Minister ontvouwde en aanbevolen plannen. Voor nog belangrijker uitgaven ter wille van de verzekering van ons volksbestaan dan daaraan nu ten koste worden gelegd, zouden velen zelfs niet terugdeinzen, indien men slechts de overtuiging had, dat die gelden goed worden besteed; maar die overtuiging kan geen wortel schieten, zoolang het gevaar bestaat, dat de ministers van oorlog eigendunkelijk niet alleen de plannen hunner ambtsvoorgangers, maar zelfs hun eigen plannen geheel of gedeeltelijk kunnen omverwerpen of wijzigen, en dit gevaar is niet af te wenden dan door een organisatie van ons leger vast te stellen bij de wet.

§ 3. Zonder te willen vooruitloopen op de punten, die ter sprake zullen komen bij de openbare behandeling van de militie- en schutterrijwetten, meenden vele leden toch nu reeds te moeten wijzen op het niet te loochenen feit, dat sedert de laatste jaren groote veranderingen hebben plaats gegrepen in de wijze van oorlog voeren en in de middelen, zowol doode als levende, die daartoe moeten worden aangewend.

Vaderlandsliefde en energie zijn ongetwijfeld steeds onmisbare factoren voor de verdedigbaarheid eener natie, maar dat zij, naar het gevoelen geuit door sommige leden voldoende zouden zijn om door vrijwillige dienstneming van velen, ter uitbreiding van een klein maar zeer deugdelijk staand leger als kern, in tijd van gevaar een bekwame strijdmacht in het leven te kunnen roepen, of zelfs, dat zij tegenover goed geoefende en gedisciplineerde troepen zouden kunnen aanvullen wat ons leger aan geoefendheid en krijgserverving ontbreekt, kon door vele andere leden niet worden toegegeven. Naar hun oordeel mag daarop niet worden gerekend, wil men geen gevaar loopen in de toekomst bittere teleurstelling te ondervinden en te moeten zien, dat ons leger zonder nut aan het vijandelijk geweld worde blootgesteld. Het middel dat vroeger bestond om huurtroepen in tijd van oorlog te werven of de pas bij dringend gevaar opgeroepen mannen voor de krijgsvoorring te bekwaren, is niet meer aan te wenden en, ofschoon men onder vele omstandigheden de hoop op de hulp van bondgenooten niet behoefde te laten varen,

was het toch dringend noodig dat wij, althans in den aanvang van den oorlog, geheel op eigen voldoende krachten moesten kunnen steunen. Of dat met vertrouwen zal kunnen geschieden, wanneer die krachten ontleend zullen worden aan de door den Minister voorgestelde wijze van legerformatie uit vrijwilligers, militie en schutterij, daaraan meenden vele leden te mogen twifelen, iets waarop zij nu reeds wilden wijzen.

§ 4. Nog werd door vele leden wederom de meening uitgesproken, dat onze doode weermiddelen weinig beteekenen voor dat in de levende strijdkrachten op voldoende wijze voorzien zal zijn, terwijl sommige leden zelfs verklaarden tegen deze begrooting te zullen stemmen, omdat daarop door den Minister niet genoeg was gelet, en zij weinig baat verwachten van de voorstellen tot voorziening in het gebrek aan getal en gehalte van onze manschappen, door dezen Minister ingediend.

Andere leden, hoewel de dringende noodzakelijkheid eener betere inrichting van ons leger erkennende, meenden toch, dat in afwachting van die betere inrichting niet mocht worden verwijsd met het in orde brengen onzer liniën en fortten, zoowel omdat de werkzaamheden daaraan veel tijd kosten als om de overweging, dat goede liniën en fortten voor ons zwak leger in nog hoogere mate gevorderd worden dan voor een sterk leger.

§ 5. Naar aanleiding van de wijzigingen, welke hebben plaats gegrepen in de soorten van vuurmonden, die noodig zijn ter bewapening onzer verdedigingswerken, werd een opgave gevraagd van het voorhanden en benoedigde geschut voor die bewapening, op de wijze als door den Minister geschiedde in bijlaag n°. 31 tot de Memorie van Toelichting der oorlogsbegrooting voor 1881.

Tevens wenschte men, wat de inrichting en toelichting der begrooting betreft, de aandacht van den Minister te vestigen op het dienaangaande voorkomende in § 5 van het voorloopig Verslag op het 1ste Hoofdstuk der begrooting van 1883.

Artikelen.

Iste AFDEELING.

Bij de IIIde afdeeling van het Departement is het personeel met een kapitein der infanterie vermeerderd zonder dat daarvoor in den toelichtenden staat een reden opgegeven wordt. Gaarne zoude men die alsnog vernemen, terwijl daarbij in twijfel getrokken werd of uitbreiding van het reeds zoo talrijk personeel aan het Departement verbonden werkelijk noodzakelijk zoude zijn. Men verwees hier mede naar artikel 8, alwaar het traktement voor dezen kapitein is uitgetrokken.

IIde AFDEELING.

Art. 4. Van verschillende zijden achtte men het voor dit artikel geraamde bedrag zeer hoog.

Men vroeg of de onlangs plaats gehad hebbende benoeming van een hoofdofficier van het Nederlandsch-Indische leger tot adjudant des Konings niet gepaard had kunnen gaan met een vermindering van het getal adjudanten van het Nederlandsche leger.

Eenige leden waren van oordeel, dat het bevelhebberschap in de militaire afdeelingen zeer goed kon worden opgeheven, vooral omdat de aan die dienstbetrekking verbonden werkzaamheden niet in verhouding staan tot den hoogen rang door die bevelhebbers bekleed.

Artt. 5 en 6. De opmerking werd gemaakt, dat bij den generalen staf en bij de intendance een luitenant-kolonel meer is uitgetrokken dan in het vorige jaar.

IIIde AFDEELING.

Wat in het algemeen uniformverandering betreft, wenschte men de aandacht van den Minister te vestigen op de voor de bereden officieren nieuw ingevoerde wijde

rijbroeken met kaplaarzen, die in het gebruik ondoelmatig worden bevonden. Zoude het niet raadzaam zijn daarin verandering te brengen, zoo werd gevraagd, te meer daar het een zeer dure uitrusting is?

Art. 8. De opmerking werd gemaakt, dat de verhouding tusschen het getal luitenant-kolonels en majoors bij het regiment grenadiers en jagers, zooals dat in den toelichtenden staat is opgegeven, niet met de werkelijkheid overeenkomt. Men verlangde de reden van deze afwijking te vernemen.

Art. 9. Het vertrouwen werd uitgesproken, dat de oefeningen der cavalerie daarop gericht waren, dat zij behoorlijk de diensten zoude kunnen verrichten, die tegenwoordig in oorlogstijd van dat wapen gevorderd worden.

Art. 10. De vraag werd gedaan of de tegenwoordige samenstelling der artillerie-schiet-school beantwoordt aan de bedoelingen van het Koninklijk besluit van 14 Februari 1881, n°. 9, dan wel of het daarbij behoorende personeel nog met dat van een der regimenten vestingartillerie is samengesmolten? Zoo ja, dan wenschte men gaarne te vernemen, wanneer aan dat onderdeel de gewenschte zelfstandigheid ten deel zal kunnen vallen.

Art. 11. Bij het korps genietroepen wordt wegens in de Memorie van Toelichting opgegeven redenen een majoor meer ingedeeld dan nu het geval is. Vele leden waren tegen deze uitbreiding, omdat zij daarin den voorlooper zagen van de schepping van een regiment genietroepen, waarvan wederom uitbreiding van het aantal officieren en vrij aanzienlijke vermeerdering van kosten het gevolg zoude zijn.

IVde AFDEELING.

§ 1. *Soldijverhooging der onderofficieren.* Terwijl de meening werd uitgesproken, dat met het oog op het doel om in de behoefte aan kader te voorzien de voorstellen des Ministers betreffende de soldijverhooging der onderofficieren goedgekeurd verdiende te worden, stelden vele leden als eisch voor het toestaan der daarvoor aangevraagde aanzienlijke som, dat door de voorgestelde maatregelen dan ook werkelijk dat doel zoude kunnen bereikt worden. Vele leden misten echter de overtuiging dat dit geschieden zou. Volgens hun oordeel was de soldijverhooging te gering om bij de vooruitzichten, welke voor goede onderofficieren tegenwoordig in de burgermaatschappij bestaan, voor hen een aanleiding te zijn om hunne militaire loopbaan te vervolgen. Dientengevolge zou de maatregel doelloos zijn en konden de daarmee gepaarde kosten uitgespaard worden. Bovendien zouden de vooruitzichten voor betrekkelijk jeugdige onderofficieren bij de nieuwe regeling minder gunstig worden, daar er onderofficieren zijn, die nu reeds meer ontvangen dan zij bij de nieuwe regeling, had deze reeds vroeger gegolden, zouden genieten hebben, zoodat men vreesde, dat, wat de Minister aan de eene zijde deed om den *afvoer* van het kader te stuiten, hij dit aan de andere zijde veronzijdigde door aan den *toevoer* door minder gunstige dadelijke vooruitzichten een belemmering in den *weg* te leggen.

Eenige leden meenden, dat alleen door soldijverhooging in de behoefte aan kader zou kunnen worden voorzien. Het ging hiernede als met een handelsartikel; bestaat er veel vraag en weinig aanbod, dan moet de marktprijs stijgen.

Hiertegen werd door anderen aangevoerd, die met de voorgestelde soldijverhooging minder ingenomen waren, dat de vrijwilligers in dienst treden, niet daartoe gelokt door hooge soldijen, maar omdat zij voor den militairen stand roeping gevoelen, en het kwam er slechts op aan om hunne voorliefde voor die roeping gedurende hunnen diensttijd levendig te houden. Gelukt dit door goed getroffen maatregelen, dan zou men daardoor ook de onderofficieren, eer dan door hooge soldijen, gedurende geruimen tijd in het leger zien blijven. Zij, die dit gevoelen uitspraken, verwachtten dan ook weinig heil van den voorgestelden maatregel tot oplossing der kader-quaestie. Dezen leden werd er echter op gewezen, dat, waar het doel was om de eenmaal in dienst zijnde onderofficieren te behouden, verbetering van hunne materieële positie van zeer grooten invloed zou moeten geacht worden.

Minder juist werd de in de Memorie van Toelichting voorkomende bewering des Ministers genoemd, als zouden de eerste levensbehoefden in prijs zijn gestegen. Wel kon men dit toegeven, wanneer men de prijzen vergeleek met die uit een tijdperk, dat reeds eenigszins verre achter ons ligt, maar niet wanneer men het tijdsbestek, waarop de Minister het oog gevestigd had, beschouwde. Brood, vleesch en aardappelen zijn in de laatste tijden door de uitbreiding der middelen van gemeenschap veeleer goedkoper dan duurder geworden.

Volgens de leden, die overeenkomstig het bovengezegde meenden, dat men bij de regeling der soldijen vraag en aanbod in aanmerking moest nemen, werd de soldij der gewerkmakers en zwaardvegers nu in eens meer verhoogd dan noodig te achten is. Eerst had de Minister behooren te beproeven of een billijke lotsverbetering der bedoelde werklieden niet door een geringere vermeerdering van soldij te verkrijgen ware geweest, voor hij tot de aanzienlijke nu voorgestelde verhooging overging.

Algemeen echter werd dit gevoelen niet gedeeld. Er waren leden, die het goedkeurden, dat de Minister deze militairen ook wat de soldij betreft, feitelijk met de onderofficieren wilde gelijkstellen.

De vraag werd nog gedaan om welke reden de schrijvers niet in de voorrechten der soldijverhooging na 6 jaren dienst zullen deelen; bezwaarlijk kon men deze ongelijkheid met de billijkheid overeenbrengen.

Men meende bij de bespreking dezer belangrijke aangelegenheid het slot van de ter zake door den Minister gegeven toelichting niet onopgemerkt te mogen laten voorbijgaan. Dat van de invoering van den persoonlijke dienstplicht in het leger bij de hier te lande geldende beginselen van legervorming en aanvulling voorziening in de behoefte van kader voor het leger zoude mogen verwacht worden, zal wel nimmer in ernst beweerd zijn. Maar wat wel beweerd is, en nog steeds niet voor gegronde tegenspraak vatbaar geacht wordt, is, dat die invoering de behoefte aan kader voor het leger binnen engere grenzen beperken en de groote nadeelen uit gebrek aan kader in oorlogstijd voortvloeiende voor een goed deel wegnemen kan.

§ 2. In een afdeeling achtte men de soldij der manschappen niet in overeenstemming met het loon, dat lieden van hunnen stand, boeren- en schippersknechts bijv., in de burgermaatschappij ontvangen. Het soldaat worden werd genoemd een onteigening ten algemeene nutte, waarvoor evenals voor elke onteigening, een behoorlijke vergoeding behoorde betaald te worden. Men houde daarbij in het oog, dat het geld voor die hogere soldijen te betalen, in het land blijft en strekken kan ter bevordering eener trapsgewijze en betere verdeling van den rijkdom.

Dit gevoelen werd vrij algemeen bestreden. De uitgaven, zoo zeide men, zouden daardoor ongetwijfeld hooger stijgen dan vermoed werd, want wanneer men bij het vaststellen der soldijen uitging van de stelling, dat soldaat worden een onteigening ten algemeene nutte is, dan zoude men met het oog op de van den soldaat gevorderde diensten en opofferingen die soldijen niet gelijk, maar hooger moeten stellen dan het loon van genoemde werklieden bedraagt. Daarenboven kon niet worden toegegeven, dat de tegenwoordige soldij, verhoogd met de aan de manschappen uitgekeerd wordende verstrekingen, zooveel minder bedraagt dan dat loon.

Bovenal mag het soldaat zijn niet als een onteigening ten algemeene nutte worden beschouwd. Immers de verdediging van het Vaderland is de eerste plicht van ieder ingezetene en aan hen, die deze plicht vervullen, behoort daarvoor geen belooning, maar slechts op gepaste wijze het noodige voor levensonderhoud geschonken te worden.

§ 3. Het onderwijs bij de korpsen werd door eenige leden in het algemeen slecht genoemd. Het wordt gegeven door onderofficieren, die zelf de noodige wetenschappelijke ontwikkeling voor de goede vervulling hunner taak missen en wien dikwijls de lust ontbreekt om te onderwijzen. Zij wenschten het onderwijs opgedragen te zien aan onderwijzers, die de noodige blijken van bekwaamheid

hebben gegeven. Op deze wijze zoude de diensttijd voor vele militairen ook dit nut hebben, dat hij dienstbaar werd gemaakt om hen met eenige nuttige kennis, die hun in de burgermaatschappij te stade komt, te verrijken.

Andere leden konden niet toegeven, dat het lager schoolonderwijs bij de korpsen in het algemeen slecht zoude zijn, daar het hun toch bekend was, dat het opgedragen is aan vele onderofficieren, die voor hunne taak van onderricht geven berekend zijn en deze taak op werkelijk geschikte wijze vervullen. Het gebruik van burgeronderwijzers — kon men ze al bekomen, wat bij het bestaande gebrek betwijfeld werd — zou op groote kosten te staan komen, terwijl de post voor korpsonderwijs toch reeds vrij aanzienlijk is.

§ 4. Eenige leden waren getroffen door de aanzienlijke sommen, welke voor de verschillende korpsen waren geraamd voor de betaling van transportmiddelen, tol-, barrière- en veergelden. Zij zouden er prijs op stellen een opgaaft te ontvangen van hetgeen uit dien hoofde in de laatste jaren gemiddeld in werkelijkheid was uitgegeven. Gelijke aanmerking werd gemaakt en dezelfde wensch werd te kennen gegeven betreffende de posten: na te laten schuld in het kleeding- en reparatiefonds enz., huisvesting en voeding van militairen bij ingezetenen enz., schoolbehoeften, enz.

Art. 13. Men vroeg of het wel noodig is, dat zich aan den schouwburg te 's Gravenhage tijdens de voorstellingen steeds een militaire wacht bevindt. Zij dient wel tot het, zoo noodig, ondersteunen der politie en tot het waarnemen der militaire honneurs voor Z. M. den Koning en de leden van het Vorstelijk Huis; maar wanneer noch Zijne Majesteit, noch een der leden der Koninklijke familie zich in de residentie ophoudt, achtte men die wacht onnoodig, daar door de onmiddellijke nabijheid van de wacht aan de Boschbrug genoegzame waarborgen bestaan, dat de politie, waar dit noodig mocht blijken, tijdig kan worden bijgestaan.

Art. 14. Men vroeg, hoe groot de sterkte aan troepenpaarden der eskadrons bij de manoeuvres en de oefeningen in den strategischen velddienst in dit jaar geweest was, hoe groot het aantal voor den dienst te velde geschikte paarden was, dat toen door de regimenten achtergelaten werd en of gedurende dien tijd de oefeningen der recruten bij de depots hadden kunnen doorgaan. Eenige leden maakten de opmerking, dat het getal paarden, waarmede de eskadrons uitgerukt zijn, het bewijs opleverde, dat de organieke sterkte der depoteskadrons te gering is en schreven dit toe aan den te korten tijd, waarop de Minister voor de africhting der remonte-paarden rekende.

Art. 17. Splitsing van dit artikel in even zoovele artikelen als de omschrijving onderdeelen aanduidt, werd door sommige leden wenschelijk gerekend. Zij achtten het strijdig met de beginselen eener goede comptabiliteit, dat voor onderdeelen van het artikel, waarvoor zeer kleine sommen worden geraamd, zonder in strijd te komen met de verordeningen voor het rekenplichtig beheer, in werkelijkheid zeer aanzienlijke sommen zouden kunnen worden besteed.

Wat betreft de aanvraag van een som om een schadeloosstelling uit te keeren aan de officieren der schutterij, die aan de oefeningen van het leger deelnemen, waren vele leden tegen het verleenen der voorgestelde toelagen, daar zij deze als onnut uitgegeven geld beschouwden, met het oog op den staat van geringe geoefendheid en bruikbaarheid onzer schutterijen voor den oorlog, terwijl zij verder opmerkten, dat van de gelegenheid tot bijwonen dezer oefeningen slechts gebruik gemaakt zou worden door welbemiddelden, dien den tijd daarvoor noodig geheel ter hunner beschikking hadden.

Andere leden waren niet tegen de plannen des Minister gekant, maar zij meenden, en dit vooral in verband met het slot van de ter zake dienende toelichting, dat deze aanvraag meer eigenaardig op de begroting van Binnenlandsche Zaken te huis behoorde.

Kampeeren van troepen en veldoefeningen op groote schaal. § 4. Het kampeeren van troepen en de veldoefeningen op groote schaal is in de meeste afdelingen uitvoerig besproken. Men herinnerde daarbij aan het daarop betrekking hebbende

debat tusschen den Minister van Oorlog en den afgevaardigde uit Rotterdam, den heer VIRULY VERBRUGGE, bij de beraadslagingen over het ontwerp-adres van antwoord op de Troonrede, en wees er op, dat de Minister wel de verantwoordelijkheid voor het uitstel van den aanvang der veldoefeningen op groote schaal had op zich genomen, maar dat hij in gebreke was gebleven de noodzakelijkheid van dat uitstel met voldoende redenen te staven. Ook had de Minister de gevolgtrekking gewraakt, die de heer VIRULY gemaakt had naar aanleiding van het achterwege blijven van een antwoord op een bij dat debat gedane vraag omtrent de waarheid of onwaarheid van sommige in het *Zondagsblad* van het *Nieuws van den Dag* van den 24sten September jl. medegedeelde feiten; maar evenmin had hij de waarheid dier feiten ontkend. Men achtte die echter van te veel gewicht dan dat men dienaangaande niet nogmaals op eenige inlichting meende te moeten aandringen, vooral nu het wel niet meer aan twijfel onderhevig geacht kan worden of de Minister is volledig ingelicht omtrent alles wat betrekking heeft op de oefeningen, zoowel in de legerplaats bij Milligen als bij de manoeuvres der 1ste divisie. Men herinnerde daarbij, hoe de Kamer reeds gedurende een reeks van jaren aanzienlijke sommen voor de oefeningen der troepen op ruime schaal had toegestaan in de overtuiging, althans in het vertrouwen, dat deze sommen op zoodanige wijze besteed werden, dat dientengevolge de strijdvaardigheid en de militaire waarde des legers verhoogd werden. Twijfel dienaangaande mocht niet bestaan, en toch waren vele leden tengevolge van algemeen bekende en door niemand weersproken feiten in hunne overtuiging, dat de aangevraagde gelden dit jaar ten meesten nutte van het leger waren aangewend, zeer ernstig geschokt; zij vroegen zich af of die gelden wel op zoodanig wijze beantwoord hebben aan het doel, dat men zich voorstelde te bereiken, en of de voordeelen op deze wijze door de oefening van het leger te verkrijgen wel voldoende opwogen tegen de lasten en bezwaren, welke voor de bevolking in het algemeen daaruit voortvloeien, dat zij ook voor een volgend jaar de aangevraagde som mochten toestaan.

De leden, die van meening waren, dat de Minister in gebreke gebleven was om de noodzakelijkheid van het uitstel der manoeuvres aan te toonen, vestigden de aandacht op de omstandigheid, dat de Minister kon en moest weten, dat de gezondheidstoestand der troepen in het kamp te Milligen, niettegenstaande het zeer ongunstige weder, waaraan zij reeds sedert geruimen tijd blootgesteld waren geweest, een bij uitstek gunstige mocht genoemd worden. Welke reden bestond er om daarin nu plotseling een verandering te verwachten? Dezen Minister was de mededeeling geworden, dat gevallen van bloedbraakloop waren voorgekomen in eenige der gemeenten, alwaar de troepen gedurende de manoeuvres gelegerd zouden zijn. Daargelaten dat het naar aanleiding van dat bericht ingesteld onderzoek aangetoond had, dat de voorstelling der feiten niet van eenige overdrijving vrij te pleiten was, begreep men niet hoe in een land met een telegraafnet als het onze drie à vier dagen noodig konden zijn, om zich te dien aanzien volkomen zekerheid te verschaffen. Ook vereischte het eenige opheldering, waarom men de troepen, die aan de manoeuvres zouden deelnemen en niet van te voren in het kamp bij Milligen gelegerd waren geweest, op de tijding van het voorkomen van bovengenoemde ziekte niet in de garnizoenen had laten blijven of, zoo zij reeds in de verdachte kantonnementen waren aangekomen, niet onmiddellijk had verplaatst om hen aan het dreigende gevaar van besmetting te onttrekken.

Ook had men vernomen, dat op den dag, waarop de manoeuvres een aanvang zouden nemen, een onderzoek ingesteld moest worden naar den toestand van de wegen, welke door de manoeuvreerende troepen moesten worden gebezigd. Had zoodanig onderzoek, evenals dat naar de gesteldheid der te gebruiken terreinen, bij het gestadig ongunstige weder van den afgeloopen zomer, dan niet vroeger moeten plaats hebben?

Deze beschouwingen leidden dan ook tot de meening, dat men bezwaarlijk het alternatief kon ontgaan dat de Minister of niet alleen de verantwoordelijkheid van het uitstel der manoeuvres op zich nam, maar daartoe ook uit overtuiging het initiatief had genomen — en dan meende men, dat de door hem getroffen maatregelen niet voldoende getuigen voor een wijs beleid — of dat hij voor andere

invloeden bukkende, bevel tot dat uitstel had gegeven, en in dat geval kan men zich bezwaarlijk verklaren, hoe hij zijne verantwoordelijkheid tegenover de gewichtige belangen, welke het hier gold, voldoende gedekt kon achten.

Verscheidene leden merkten op, dat het aan gerechtvaardigden twijfel onderhevig was of het kamp van Milligen wel de geschikte plaats was voor oefeningen als die, welke het de bedoeling was aldaar den afgeloopen zomer te doen houden. Niet alleen dat de aard der aldaar beschikbare terreinen bezwaren in den weg legde voor de oefeningen, welke men in verband met de wenschelijkheid eener zoo volmaakt mogelijke vorming van aanvoerders en troepen het meest doelmatig achtte; maar ook vreesde men, dat het voor de kampeerende troepen niet geheel zonder gevaar was, wanneer zij, al ware het dan ook uit onbekendheid met de juiste grenzen van het oefeningsterrein, de perken daarvan onbewust overschreden, omdat voor dat geval ten hunnen opzichte maatregelen verordend waren, waarbij de oorlogstoestand, waarin zij verondersteld werden bij de oefeningen te verkeerden, wel in wat al te letterlijken zin opgevat werd.

Vrij algemeen verklaarde men er grooten prijs op te stellen ten aanzien van alles, wat aangaande het kampeeren der troepen te Milligen en de veldoefeningen op groote schaal in het midden was gebracht, volledig te worden ingelicht. Gaarne zoude men vóór de openbare behandeling der begrooting van Oorlog in kennis gesteld worden met den inhoud van de te dier zake aan den Minister ingediende rapporten. Eveneens verlangde men een opgaaf te krijgen van de som, welke gedurende den afgeloopen zomer voor het kampeeren te Milligen is uitgegeven, of zoo deze, bij gemis der noodige administratieve bescheiden, den Minister nóg niet bekend is, hoeveel die som dan ten vorigen jare heeft bedragen.

§ 2. Het heeft de aandacht getrokken, dat gedurende een reeks van jaren door het regiment grenadiers en jagers geen deel genomen is aan veldoefeningen op groote schaal. Men meende, dat het belang des lands vorderde, dat ook dit regiment in de gelegenheid werd gesteld deel te nemen aan oefeningen, die voor een goede voorbereiding ten oorlog van de andere korpsen van het leger zeer nuttig, ja onmisbaar worden geacht. Het regiment had er recht op in dit opzicht niet bij andere korpsen te worden achtergesteld en de jongste indeeling des legers, waarbij het evenals alle andere regimenten infanterie deel uitmaakt van een der drie divisien van het veldleger, scheen de regelmatige deelneming van genoemd korps aan de manoeuvres zoo veel te meer noodzakelijk te maken.

Fortmanoeuvres § 1. Zonder iets af te willen dingen op de geschiktheid van den hoofdofficier, die ook wederom gedurende den afgeloopen zomer met de leiding der oefeningen in het bezetten van forten was belast, meende men toch aan den Minister te moeten vragen of het niet doeltreffender ware de leiding dier oefeningen op te dragen aan den hoofdofficier, die krachtens zijn werkkring er toe zal geroepen worden om in tijd van oorlog de leiding der verdediging van de bezette fortengroepen op zich te nemen. De voordeelen eener zoodanige regeling immers springen dadelijk in het oog.

§ 2. Eenige leden klaagden over het niet in acht nemen der Zondagsrust tijdens de oefeningen. Zij meenden te weten, dat de leider last had gegeven, dat des Zondags na zeven uur de oefeningen weer zouden beginnen; maar de Zondag is op dien tijd nog niet geëindigd. Ook was op een Zondagmorgen juist op den tijd voor de Katholieken voor hunnen kerkgang aangewezen, een inspectie te Houten gelast, welke even goed eenige uren later had kunnen plaats grijpen. Van andere zijde werd daartegen aangemerkt, dat het niet als inbreuk op de viering van den Zondag kon worden beschouwd, indien des Zondagsavonds, nadat de dag in rust is doorgebracht, een paar uren aan oefening op de forten wordt besteed.

§ 3. Men vroeg of de verbeteringen, die in de forten tijdens de oefeningen worden tot stand gebracht, na afloop daarvan weer geslecht worden. Kunnen die werken niet blijven bestaan, daar de hoofdzak toch is de werken in zoodanigen toestand te brengen als ter hunner verdediging het meest doeltreffend geoordeeld wordt? De gemaakte kosten zouden zoodoende eenig blijvend nut opleveren.

§ 4. Er werd gevraagd of uit de bij de fortmanoeuvres opgedane ervaring niet duidelijk de noodzakelijkheid gebleken was van eene bijzondere oefening der bezettingstroepen. Ook meende men, dat in den afgelopen zomer aan de veldoefeningen op groote schaal deelgenomen was door onderdeelen van afdeelingen, welke aangewezen zijn voor de bezetting onzer verdedigingsliniën. Men kon dit weinig doeltreffend achten en gaf er de voorkeur aan, dat die onderdeelen tot bijwoning van de bezettingsoefeningen werden aangewezen.

Postduivendienst. Gaarne zoude men iets vernemen aangaande de resultaten der in den afgelopen zomer gedane proefnemingen met postduiven van uit zee.

Proeven met verduurzaamde levensmiddelen. Dat proeven genomen werden met verduurzaamde levensmiddelen werd alleszins prijzenswaardig geacht, maar daarmee moest met matiging te werk gegaan worden, daar er allicht door het aankopen van eenen grooten voorraad, die toch altijd min of meer aan bederf onderhevig is, geld zoude verkort worden. Men meende, dat de proviandeering der versterkingen onzer hoofdverdedigingsliniën met verduurzaamde levensmiddelen onnoodig was, aangezien binnen die liniën genoeg fabrieken en magazijnen aanwezig zijn om in geval van nood tijdig in de behoefte te kunnen voorzien.

Er werd gevraagd, welke uitkomsten verkregen zijn met de levensmiddelen gedurende den vorigen zomer gebruikt. Men meende te weten, dat een groot gedeelte daarvan bedorven of weinig smakelijk was.

Art. 18. Remonte. § 1. In twee afdeelingen was de meerderheid der leden niet gezind de gelden toe te staan noodig voor de vermeerdering van het aantal paarden bij de Koninklijke Militaire Academie. Zij meende in het voorstel des Ministers, die bij de jongste reorganisatie van het leger die vermeerdering zelf niet noodig vond, een kleine uitbreiding van het wapen der cavalerie te moeten zien. Van andere zijde werd de noodzakelijkheid van dezen maatregel ten volle beaamd, en zelfs werd, naar aanleiding van het door den Minister in de Memorie van Toelichting (bladz. 5, § 3, sub 4) medegedeelde, in een afdeeling de vraag gedaan of niet reeds dit jaar bij de remonte rekening moest gehouden worden met de plannen des Ministers ten aanzien van de beschikbaarstelling van een 40tal paarden voor de rij- en hoefsmidschool in een volgend dienstjaar.

§ 2. Het tijdstip van verkoop der reformpaarden lokte in een paar afdeelingen eenige bespreking uit. Het voorjaar werd door sommige leden het meest gunstig geacht voor dien verkoop met het oog op de meerdere behoefte aan paarden, die zich bij huurkoetsiers en particulieren in den zomer voordoet, maar anderen wezen er op, dat het in het najaar op reform gestelde paard bij den verkoop in het voorjaar niet zooveel meer zal opbrengen als het gedurende den winter aan onderhoud gekost heeft.

Ook werd de wensch geuit, dat de paarden langer vóór den tijd van verkoop ter bezichtiging zouden gesteld worden dan nu het geval is.

Met belangstelling werden inlichtingen gevraagd omtrent het voorloopig voldoen der lersche paarden. Is de Minister volkomen overtuigd, dat bij aankoop werkelijk lersche paarden verkregen worden, die op den duur aan de eischen kunnen voldoen? Men achtte die vraag niet overbodig met het oog op de vele inlandsche paarden, die naar het buitenland, ook naar het Vereenigd Koninkrijk uitgevoerd, naderhand onder de vaan eener andere nationaliteit op onze markten worden teruggezien.

Er werd eindelijk nog gevraagd, hoe de Hongaarsche paarden, die nu reeds eenigen tijd bij de veldeskadrons in dienst zijn, voldoen.

Vde AFDEELING.

§ 1. Men meende te weten, dat de Minister niet meer streng de hand houdt aan de bij het leger verplichte vaccinatie. Werd daarom dien bewindsman door sommigen hulde gebracht, met nadruk werd door anderen gezegd, dat zij met het medegedeelde feit — wanneer het waarheid is — zeer weinig ingenomen zouden zijn, en dit om meerdere redenen. Orde en discipline toch moeten bij het

leger heerschen, en het niet nakomen van bestaande voorschriften door de superieuren kan niet anders dan nadeelig daarop inwerken. Maar daarenboven is het leger op het punt der vaccinatie niet te vergelijken met de burgermaatschappij, omdat bij het uitbreken eener epidemie de omstandigheid van het aanwezig zijn van zoovele personen in een betrekkelijk geringe ruimte, zooals dit in de kazernen het geval is, altijd groot gevaar voor verbreiding der ziekte oplevert.

§ 2. Met aandrang werd algemeen de wenschelijkheid betoogd, dat de Minister zoude breken met het tot dusverre door hem omhelsde eenzijdige stelsel, waarbij slechts vroegere leerlingen van een gymnasium toegelaten worden tot een verbintenis om na de studie van de geneeskunde, als officier van gezondheid in dienst te treden. De practijk doet zien, dat ook de hogere burgerschool goede studenten kan kweeken, en ten bewijze hiervan wees men op niet minder dan zeven hoogleraren in de wis- en natuurkundige vakken aan onze hoogeschoolen, die hunne opleiding aan de hogere burgerschool genoten hadden.

Vide AFDEELING.

Art. 24. De aandacht was getrokken door den hoogen post van f 7000 voor de bibliotheek en instrumenten aan de Koninklijke Militaire Academie. Gaarne zoude men vernemen, welk gedeelte der som gedurende de laatste jaren voor ieder der beide onderdeelen was besteed.

Art. 25. Eenige leden gaven hunne ingenomenheid met de Pupillenschool te kennen en zagen er een uitstekend middel in om het leger in de toekomst van kader te voorzien. Gaarne zag men echter aan zoons van burgers meerdere plaatsen ingeruimd. Thans worden er slechts weinig zulke jongens geplaatst. Daar men echter geen afbreuk wenschte te doen aan het voorrecht, dat aan hen, die het land als militair dienen, verleend wordt door plaatsing van hunne zonen op de school, achtte men een uitbreiding ter wille van burgerjongens gewenscht.

Gaarne ontving men een percentsgewijze opgave van de pupillen, die na het verlaten van de school in dienst treden of in de burgermaatschappij hun bestaan zoeken.

VIIde AFDEELING.

Het had de aandacht getrokken, dat in de toelichting van de artt. 26, 27, 28 en 29 bij vergelijking der geraamde uitgaven voor 1883 met de sommen voor 1882 toegestaan, een minder groote post als ten vorige jare van het noodig geoordeelde voor elk artikel wordt afgetrokken, omdat de sommen, welke uit verstrekkingen zullen voortkomen, minder groot zullen wezen. Voor de vier genoemde artikelen geldt het hier een bedrag van ruim f 20.000. Wanneer de behoeften voor het Departement van Oorlog niet een voor elk artikel overeenkomstig hooger bedrag aan uitgaven zullen vorderen, hetgeen men alsdan gaarne in de toelichting vermeld had gezien, dan had de raming ook zooveel lager kunnen zijn, als men uit de verstrekkingen minder denkt te ontvangen, omdat de verstrekkingen voorwerpen gelden, welke aanmaak of aanschaffing voor het Departement van Oorlog niet noodig is, of die, wanneer zij in het loopende dienstjaar geen afnemers hebben gevonden, voor 1883 voor het Departement zelf beschikbaar zijn gebleven.

Art. 26. Men wees op het nadeel, dat er door ontstaan moet, wanneer een officier, die bij een werkinrichting geplaatst is en geheel op de hoogte van zijnen werkring is, bij rangsverhooving plaats maakt voor iemand, die uit den aard minder bekend is met den gang der aldaar plaats hebbende werkzaamheden. Kon, zoo vroeg men, geen regeling getroffen worden, waarbij het mogelijk is, dat vervanging van een hoofd van een der groote werkplaatsen, zooveel mogelijk vermeden werd, zoolang niet een te dier zake kundige plaatsvervanger voor hem aangewezen kon worden?

Enkele leden gaven opnieuw in overweging of het niet raadzaam ware meer levering van werk aan de particuliere nijverheid te gunnen.

Bestaan nog steeds dezelfde bezwaren als vroeger tegen de oprichting der compagniewerklieden?

b. Met aandrang werd in een afdeling de aandacht gevestigd op het wenselijke van een meer gelijkmatige verdeeling van het werk over het geheele jaar. Nu deed zich herhaaldelijk het geval voor, dat in eens een groot aantal werklieden afgedankt werd. Met die kans voor oogen gingen bekwaame werklieden er niet zoo spoedig toe over om bij de artillerie-werkplaatsen werk te zoeken, maar gaven zij allicht de voorkeur aan de particuliere inrichtingen, waar meer zekerheid voor het vinden van vast werk bestaat.

Art. 30, A p. Met leedwezen hadden eenige leden de aanzienlijke verhooging van dezen toch reeds zoo hoogen post voor aankoop van werktuigen, enz. gezien. Eenige meerdere specialiseering van de behoeften, waarin moet worden voorzien, werd wenschelijk geacht.

B. Naar aanleiding van de door den Minister op bladz. 2 der Memorie van Toelichting uitgesproken meening, dat de uitkomsten der gehouden proefnemingen met repeteergeweren hem vooralsnog geen aanleiding geven om de invoering van dergelijke wapenen voor ons leger noodzakelijk te achten, zou men gaarne vernemen, hoe de Minister denkt over een nader onderzoek met de meer eenvoudige en minder kostbare hulpmiddelen, welke het geven van een krachtig snelvuur met het bestaande geweer mogelijk maken, en waarop in het door den Minister bedoelde verslag de aandacht wordt gevestigd. Men vertrouwde evenwel dat ook dit niet tot te kostbare proefneming aanleiding zou geven.

VIIIste AFDEELING.

Meerdere leden waren van meening, dat er op deze afdeling niet met de gewenschte spaarzaamheid te werk wordt gegaan en te veel toegestaan voor allerlei herstellingen, die zeer goed nog eenig uitstel konden lijden.

Op bezuiniging werd dus aangedrongen, te meer omdat door het toenemen van het aantal woningen voor gehuwde militairen ook de onderhoudskosten daarvoor uitgetrokken zullen vermeerderen.

Waar de Minister nieuwe werken raamt, achtte men mededeeling of het werk bij termijnen zal uitgevoerd worden en, zoo ja, in hoe vele, gewenscht. Werd een eerste termijn op de begrooting gebracht, dan verlangde men eveneens te weten, hoeveel de kosten van het geheele werk zouden bedragen.

Men verwees te dien aanzien naar den toelichtenden staat van het wetsontwerp voor de uitgaven tot voltooiing van het vestingstelsel, waaruit, bij groote werken wier kosten over meerdere jaren verdeeld worden, steeds de stand der zaak kan nagegaan worden.

Art. 36. De wenschelijkheid werd uitgesproken, dat het Rijk de gebouwen geschikt voor berging van fourage, die in het eigendom bezit of in huur heeft, aan de leveranciers ten gebuike zou geven, waardoor goedkooper prijzen zullen worden verkregen. De Minister is dan ook voornemens dit in den Haag te doen. Men meende te weten, dat in Zutphen zoodanige gebouwen aan het Rijk behoorende niet aan de leveranciers maar aan andere personen ten gebuike waren afgestaan, en kon dit niet goedkeuren.

De sommen van *f* 6250 voor onderhoud en van *f* 3000 voor herstellingen voor Amersfoort geraamd, werden zeer aanzienlijk geacht, daar grootendeels nieuwe gebouwen bestaan, en men meende, dat de nog in gebruik zijnde oude gebouwen voor slooping in aanmerking komen en dus geen herstelling van belang meer waard zijn.

Art. 37, a. De post van *f* 8000 strekkende tot verwing alleen van de kazernegebouwen te Breda, kan volgens de leden, die op bezuiniging op deze afdeeling aandrongen, tot bewijs strekken, dat de ramingen der begrooting zeer hoog zijn.

Art. 39, b. Men vroeg naar de reden, waarom greuspalen om de lunetten te Beverwijk moesten geplaatst worden. Geschiedde dit naar aanleiding van een gezeten geschil over eigendomsrechten? Zoo dit niet het geval was, waarom

moesten die palen dan nu gezet worden? Kon men daartoe niet den grooten voorraad van grenspalen bezigen, die van de geslechte vestingen afkomstig zijn.

Art. 41. Naar aanleiding van hetgeen de Minister in de toelichting op dit artikel mededeelt (zie Memorie van Toelichting bladz. 29) dat het artikel verhoogd is tengevolge van de noodzakelijkheid tot het huren van terrein en magazijnen tot berging van fourage te 's Gravenhage, ten einde in het geldelijk belang van het land een gewenschte vrijheid tegenover de aannemers van fourage te kunnen bekomen, werd gevraagd, of die vrijheid vroeger dan niet had bestaan en, zoo ja, hoe het mogelijk was, dat een toestand dan zoo lang had kunnen bestendig worden, waarin men tegenover den aannemer die vrijheid niet had. Men achtte een som van f 6100 buitensporig hoog.

IXde AFDEELING.

Het tegenwoordig stelsel, dat gevolgd wordt bij het doen der leveranciën voor het leger, werd, mede naar aanleiding van de mededeelingen en gegevens voorkomende in een onlangs aan de leden der Kamer toegezonden brochure: „De aanbestedingen van Staatswege in hare toepassing en gevolgen,” in eenige afdeelingen breedvoerig besproken en vond van verschillende zijden afkeuring, daar het tot groote geldverspilling aanleiding gaf.

Ernstige bezwaren werden door de tegenstanders ook tegen de toepassing van het systeem aangevoerd. Daarbij wordt te veel op de laagste inschrijving gelet en uit het oog verloren, dat er groot gevaar bestaat, dat de lage prijs door den aannemer op het gehalte van het geleverde wordt verhaald, iets waartegen men zelfs bij nauwlettende keuring niet gewaarborgd is. Blijkt de leverantie later niet te voldoen, dan bestaat er geen middel van verhaal op de leveranciers, en gaat op deze wijze soms in eens veel meer verloren dan door den lagen aannemingsprijs ten voordeele van het Rijk was gekomen.

Ten bewijze van de verkeerde werking van het nu gevolgde stelsel werd het geval aangehaald, dat zich voorgedaan heeft bij de lakenleveranciën. Laken was gemaakt volgens aanwijzing van eenige personen, die ondersteld werden met de fabricage dier artikelen bekend te zijn. Het laken werd afgeleverd, maar na zes weken in gebruik geweest te zijn, bleek het als geheel versleten voor verder gebruik ongeschikt. Dit kwam der schatkist op belangrijk geldverlies te staan.

Ten einde verdere geldverkwisting te voorkomen wenschte men ingelicht te worden aangaande de resultaten van de lakenconfectie in den laatsten tijd.

De leden, die zich met den gevolgden weg van aanschaffing der benodigdheden van kleeding en uitrusting weinig ingenomen betoonden, wenschten den Minister in overweging te geven, dat hij zou terugkeeren tot het vroegere stelsel om de levering, althans die van de daarvoor geschikt te beschouwen artikelen, bij inschrijving op te dragen aan bepaalde leveranciers, van wie het bekend is, dat zij de noodige kennis en hulpmiddelen bezitten om aan de hun opgelegde verplichtingen goed te voldoen, en deze leveranciers dan ook onder een scherpe controle te plaatsen.

Ook wenschte men gaarne ingelicht te worden omtrent de al of niet juistheid van een bericht, dat in nagenoeg alle dagbladen te lezen is geweest. Er zoude namelijk een partij ransels, groot 3400 stuks, die bij de aanschaffing f 8 per stuk gekost hebben, voor 10 cents het stuk verkocht zijn, zonder dat zij ooit in gebruik waren geweest.

In den staat n°. 8 van den toelichtenden staat der begrooting had het de aandacht getrokken dat onder het hoofd: Kleeding en ledergoed voor de schutterij, sub c: Ledergoed, bij den post: Ransels van waterdichte stof, een vrij aanzienlijke vermeerdering en vermindering van den voorraad wordt aangeduid, die ten slotte tot een vermindering van dien voorraad met bijna 25 pct. leidt. Hoe kan men dien belangrijken omzet bij niet gebruikt wordende uitrustingsstukken verklaren? Ook bij den post: Ruige ransels, vond men den omzet groot, in aanmerking genomen, dat het ook hier een artikel geldt, dat niet gebruikt wordt.

Art. 54, b. De opmerking werd gemaakt dat wijziging van het slot der eerste alinea van art. 23 der wet van den 14den September 1866 (*Staatsblad* n°. 138) wenschelijk is, omdat het lasten oplegt aan een bepaalde klasse van lieden, namelijk de voerlieden, wier bedrijf daardoor in sommige gevallen zeer gedrukt wordt.

Anderen deelden dat gevoelen niet en waren van oordeel, dat men een verstandige en billijke toepassing der wet mocht overlaten aan en verwachten van de gemeentebesturen.

Ten aanzien van het vrij aanzienlijke bedrag, dat voor wagenvrachten is uitgetrokken, werd ook nog de opmerking gemaakt, dat een uitbreiding van het getal treinpaarden ter wille van garnizoenen, alwaar voor de vrachten veel wordt besteed, nevens vermindering van lasten voor de bevolking, ook het voordeel van mindere uitgaven voor den Staat zoude opleveren.

Art. 59. Zoude de permanente militaire spoorwegcommissie niet kunnen vervallen en hare taak opgedragen worden aan den generalen staf, die daarvoor talrijk genoeg is.

XIIde AFDEELING.

Art. 62. Eenige leden waren van gevoelen, dat deze post niet op de begrooting mocht voorkomen. Het geldt hier een instelling waartoe de officieren wel gedwongen worden toe te treden, maar die desnietemin van particulieren aard is. Bovendien kon een uitgave van f1200 voor het fonds niet te bezwaardend geacht worden.

Reeds bij vroegere gelegenheid is gevraagd om de overlegging van het verslag der commissie tot herziening der statuten van de weduwen- en weezenkas der officieren van de landmacht. De Minister achtte toen (Memorie van Antwoord op de begrooting van 1882) het oogenblik daartoe niet geschikt, daar hij zich op onderscheidene punten met de voorstellen der commissie niet kon vereenigen, en er nog geen voldoende eenstemmigheid bestond nopens de aan het fonds te geven inrichting. Men vernam nu gaarne of de bezwaren tegen de openbaarmaking van het bedoelde verslag vervallen zijn en tevens welke de resultaten zijn van 's Ministers nader onderzoek met mededeeling zijner plannen ten deze.

Kan bij een te verwachten verandering dan ook niet de bepaling worden opgeheven tengevolge waarvan aan officieren slechts dan de vergunning tot huwen wordt gegeven, wanneer zij zich verbinden tot het deelgenootschap aan het fonds?

Er werd overlegging gevraagd van het thans vigeerend reglement.

Art. 64. De vraag werd gedaan aan welke categorie van personen deze gratificatiën toegekend worden.

XIIIde AFDEELING.

Verscheidene leden drongen er bij den Minister op aan, dat tot het pensionneeren niet lichtvaardig zou overgegaan worden. Nog steeds worden mannen in de kracht huns levens op pensioen gesteld.

Men meende, dat voor een groot gedeelte de schuld daarvan te wijten was aan het keuringsreglement, dat ten aanzien van afkeuring van reeds in dienst zijnde militairen in sommige opzichten minder strenge eischen kon stellen dan voor de toelating tot den dienst noodig zijn. Ten vorigen jare heeft de Minister in zijn antwoord op het Voorloopig Verslag op de begrooting voor 1882 medegedeeld, dat hij omtrent de herziening van dat reglement met zijne ambtgenooten van Marine en Binnenlandsche zaken in overleg was getreden; maar sedert was van de zaak niets meer gehoord, en meende men daarom bij vernieuwing 's Ministers aandacht op deze belangrijke aangelegenheid te moeten vestigen.

XVde AFDEELING.

Gaarne zouden eenige leden in verband met de ten vorigen jare door de Regeering gedane voorstellen tot reorganisatie van het wapen der maréchaussée vernemen, welke de plannen des Ministers met dat korps zijn.

XVIde AFDEELING.

Vrij algemeen werd de opmerking gemaakt, dat onder deze rubriek vele uitgaven gerangschikt worden, die uit hun aard niet tot de buitengewone te rekenen zijn, daar zij onder den een of anderen vorm geregeld telken jare terugkeeren. Van welke leidende gedachte de Minister uitgaat, wanneer het geldt de beantwoording der vraag of herstellingen van gebouwen gerekend moeten worden tot de gewone, waarvoor onder de VIIIste afdeeling gelden worden uitgetrokken, of tot de buitengewone onder deze afdeeling ressorteeren, kon, zelfs bij nauwlettende studie der begrooting, bezwaarlijk worden gegist. Zoo vroeg men, waarom uitgaven voor het verbeteren van gebouwen en werken te Wierickerschans (art. 86, a), voor verbetering van het hospitaal te Leeuwarden (art. 87, a), voor voorzieningen aan de kazerne te Brielle (art. 88, a) meer tot de buitengewone gerekend moeten worden dan de wijziging van het rioolstelsel van het terrein Damlust te Utrecht (art. 33, b) en zoovele andere posten der VIIIste afdeeling; waarom het bouwen van een reinigingslokaal te Bergen-op-Zoom (art. 88, a) als een buitengewone en het maken van eene wasch- en bergplaats bij het hospitaal te Doesborgh (art. 36, b) als een gewone uitgave beschouwd wordt?

Men sprak den wensch uit, dat de schifting tusschen gewone en buitengewone uitgaven volgens eenen vasten regel zoude geschieden en daarbij niet tot de buitengewone uitgaven gerekend zoude worden, wat ook niet in werkelijkheid buitengewoon is.

Artt. 82 en 83. Bezwaarlijk kan men zich de zonderling schijnende verdeeling der verschillende aan te schaffen voorwerpen over deze beide artikelen verklaren. Ware het niet regelmatig, als in art. 82 alles werd opgenomen, wat op de aanschaffing van geschut en affuitage betrekking heeft en in een volgend artikel waren samengevoegd de projectielen en alles, wat tot de verdere uitrusting der vuurmonden behoort?

Er werd gevraagd of er reeds proeven zijn genomen met de kanonnen van $10\frac{1}{2}$ cM en met de getrokken mortieren van $10\frac{1}{2}$ en 15 cM., en zoo ja, hoe die hadden voldaan. Hoevele van die vuurmonden zullen voor de daarvoor in art. 82 en 83 begrepen som aangemaakt worden?

Art. 86, a. Gaarne zoude men vernemen of de som van f 9000 uitgetrokken voor het bouwen van een magazijn voor ambulance-materieel te Utrecht voldoende is voor den geheelen bouw, dan wel of de som slechts een eersten termijn betreft.

b. De prijs van f 15.000 per H. A. voor aankoop en inrichting van terrein te Utrecht kwam velen hoog voor. Was die hooge koopprijs aan de ligging van het terrein toe te schrijven? Eenige inlichting dienaangaande werd wenschelijk geacht.

Art. 87, b. Een som van f 11.000 als onteigeningskosten voor den bouw van 18 woningen voor gehuwde militairen te Amersfoort werd aanzienlijk geacht. Men vroeg of daar ter plaatse geen geschikt gelegen terrein voor dien bouw te vinden is, zonder dat men tot onteigening van gebouwen met erven zijn toevlucht behoeft te nemen.

Art. 89, b. In den staat, behoorende bij bijlage n°. 32 van de Memorie van Toelichting tot de begrooting van Oorlog voor het jaar 1881, zijn de kosten voor de verbetering der kazerneering te Hoorn geraamd op f 43.000.

Nu wordt een som aangevraagd van f 66.000. Dit verschil van ruim 50 pct. in deze beide getallen had het vertrouwen in de ramingen van genoemde bijlage n°. 32 niet versterkt. Men vertrouwde, dat men nu voor de aangevraagde som, ook wat betreft de inrichting der woningen voor de gehuwden, geheel gereed zoude zijn.

Art. 90 a. Daar de post van *f* 24.000 voor het bouwen eener bergloods met woning voor een magazijnmeester bij het kleedingmagazijn te Amsterdam aan vele leden hoog toescheen, verlangden zij te weten, hoeveel de kosten voor den bouw van de loods en van die der woning afzonderlijk zullen bedragen.

In dit artikel wordt een som van *f* 10.000 aangetroffen voor de wijziging van drie keukens in de Oranjekazerne te 's Gravenhage. Behalve dat deze post door verschillende leden zeer hoog werd geacht, zoodat zij dienaangaande op eenige nadere toelichting aandrongen, werd de opmerking gemaakt, dat, terwijl de post nu onder de *buitengewone* uitgaven voorkomt, een soortgelijke uitgaaf ten vorigen jare als van gewonen aard beschouwd werd. Immers in art. 39, *b*, van de VIIIste afdeling kwam op de begrooting voor 1882 reeds een som voor van *f* 4500 voor veranderen van keukens in de Oranjekazerne te 's Gravenhage.

b. Gaarne zoude men vernemen op hoevele plaatsen voor paarden er gerekend is bij het bestek voor den bouw der cavaleriekazerne c. a. te Haarlem en hoeveel paarden in 't geheel in dat garnizoen zullen kunnen gestald worden, als die nieuwe stallen gereed zijn.

Men meende, dat de post uitgetrokken voor schadeloosstelling aan de gemeente Haarlem geen buitengewone uitgaaf betrof, maar behoorde tot die, waarvoor op art. 41 gelden worden aangevraagd. Deze uitgaaf kan toch bezwaarlijk gerekend worden te behooren tot die, welke noodig zijn tot uitvoering van het algemeen kazerneeringsplan.

Art. 92. Uit de tweede zinsnede der Memorie van Toelichting op dit artikel blijkt, dat een gedeelte der aangevraagde som bestemd is tot het doen eener uitgave, die meer eigenaardig bij de gewone uitgaven voor het materieel der genie behoort.

Art. 93. De vraag werd gedaan of de aangevraagde som voor een eersten termijn of voor den volledigen bouw der hier bedoelde bergplaatsen strekt.

Vastgesteld den 9den November 1882.

KOOL.

GOEMAN BORGESIUS.

VAN DER SCHRIECK.

LIEFTINCK.

WICHERS.

VIIIste HOOFDSTUK.

MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

Algemeene beschouwingen.

§ 1. Het is met leedwezen, dat de ondergeteekende de beantwoording van het Voorloopig Verslag van de Commissie van Rapporteurs over de begrooting van het Departement van Oorlog moet aanvangen met een woord van ernstig protest tegen de beschuldiging in dat Verslag uitgebracht, dat de Minister, zonder te letten op den financiëleen toestand des lands, de uitgaven voor de defensie, meer dan noodzakelijk is, zou opdrijven; dat van lust tot bezuiniging weinig meer te bespeuren is; en dat voor hem, waar het de belangen der defensie betreft, blijkbaar geen financiële grens bestaat; zoodat, waar hij meent, dat door het nemen van den een of anderen maatregel, de weerkracht kon worden verhoogd, hij de invoering er van voorstelt, zonder rekening te houden met de financiële gevolgen zijner voorstellen.

Bij het lezen dezer beschouwingen was de teleurstelling van den ondergeteekende groot; want hij is overtuigd dat zijne handelingen en voorstellen gedurende het ruim driejarig tijdvak, waarin hij met het beheer van het Departement van Oorlog belast is, dergelijke beschuldiging in geen deele wettigen.

Zoowel de organisatie van het leger, als de thans bij de Vertegenwoordiging aanhangige voorstellen omtrent de inrichting van het vestingstelsel, en onderscheidene andere onder zijn beheer in het leven geroepen maatregelen, getuigen toch, dat hij — zoo hij eenerzijds tracht te voldoen aan de eischen, welke onvermijdelijk voor de verdediging des lands gesteld moeten worden — aan den anderen kant de financiële belangen des Rijks daarbij steeds met den meesten ernst heeft behartigd.

Zooals hij bij verschillende gelegenheden met nadruk in het licht heeft gesteld, beoogt hij voor de verdediging des lands geenszins alles tot stand te brengen, wat uit een militair oogpunt *wenschelijk* is te noemen, maar slechts datgene wat daarvoor bepaald *noodzakelijk* is te achten. Aan dat beginsel wenschte hij ook verder getrouw te blijven. Dat niettemin ook daárvor aanzienlijke personele en geldelijke offers aan de natie moeten worden opgelegd, moet hij tot zijn leedwezen erkennen; doch hij is overtuigd dat zoowel de natie als hare Vertegenwoordiging zal gevoelen, dat die offers onvermijdelijk zijn om de verdediging des lands te verzekeren, en dat bij den tegenwoordigen staatkundigen toestand van Europa, en de eischen die ten opzichte van het krijgswezen gesteld moeten worden, een klein volk *zonder degelijke voorbereiding en groote inspanning*, zijn onafhankelijkheid niet met voldoende kansen op gunstigen uitslag kan verdedigen.

De ondergeteekende althans is hiervan innig overtuigd, en zoo hij niet aarzelt, de voorstellen, die hij *voor die degelijke voorbereiding* noodig acht, aan het oordeel der Vertegenwoordiging te onderwerpen, dan is het, omdat hij niet wil, dat hem eenmaal het verwijt zou kunnen treffen, dat hij in wiens handen de dierbaarste belangen des lands door den Koning werden toevertrouwd, in zijn plicht was te kort geschoten, en dat hij verzuimd had tijdig de maatregelen te nemen, die noodig waren om de onafhankelijkheid en de veiligheid des lands zoo veel doenlijk te verzekeren.

Maar dat hij daarbij wel degelijk rekening houdt met de financiële belangen des Rijks, blijkt onder andere ook uit de cijfers der begrootingen, die hij de eer gehad heeft aan te bieden en te verdedigen. Immers niettegenstaande de steeds toenemende eischen in alle richtingen; niettegenstaande onder zijn beheer onder andere de traktementen der officieren zijn verbeterd, en het bedrag der militaire pensioenen door de werking van de bepalingen der pensioenwet van

1877 jaarlijks aanzienlijk is toegenomen; niettegenstaande de bij deze begrooting voorgestelde zoo noodzakelijke verhooging van de soldijen der onderofficieren en belangrijke vermeerdering van uitgaven ten gevolge heeft, zijn de eindcijfers dezer begrootingen lager dan die van onderscheidene begrootingen, ingediend in de laatste jaren welke aan zijn optreden zijn voorafgegaan. En wanneer uit de begrootingen van zooveel achtereenvolgende ministers van oorlog blijkt, dat op de *gewone* oorlogsuitgaven geen bezuinigingen van belangrijken en blijvenden aard kunnen worden aangebracht, moet het dan verwonderen, dat de ondergeteekende, die er bijzonder prijs op stelt zijn overtuiging geheel aan de Vertegenwoordiging mede te deelen, verklaart geen kans te zien, om, »zonder te kort te doen aan de bruikbaarheid van het leger en de waarde onzer krijgsmatregelen, de geldelijke lasten aan de instandhouding daarvan verbonden, *te verminderen*»?

De ondergeteekende meent vroeger reeds medegedeeld te hebben, dat tot het instandhouden en verzorgen van het leger de gewone jaarlijksche uitgaven voor het Departement van Oorlog naar zijn overtuiging op gemiddeld 17 à 17,5 miljoen moeten worden begroot, en dat in de eerstvolgende jaren bovendien aanzienlijke sommen noodig zullen zijn tot het voltooiën van het vestingstelsel, tot aankoop van geschut en van het nog ontbrekend oorlogsmaterieel, en tot het verbeteren der kazerneering.

Deze buitengewone uitgaven zullen echter gelijdelijk, in verband met de voltooiing onzer verdedigingswerken, en naarmate de kazernen in orde zullen komen, aanzienlijk verminderen en ten slotte geheel ophouden. Bij het opmaken der begrootingen en bij het bepalen der sommen voor vermelde doeleinden jaarlijks te besteden, wordt overigens steeds rekening gehouden met den financieelen toestand van het oogenblik. Ook ditmaal is zulks geschied, en is daarvoor geen hooger bedrag aangevraagd dan noodig is, om met de bedoelde werken en aanschaffingen geregeld en met wenschelijken spoed te kunnen doen voortgaan.

De ondergeteekende acht het een hoogst gunstige omstandigheid voor onze landsverdediging, dat wij door de eigenaardige geographische gesteldheid van Nederland niet genoodzaakt zullen zijn, het geheele land met al zijne hulpbronnen dadelijk en zonder verdediging aan den vijand prijs te geven, en de verdediging alleen tot die der hoofdstad te beperken. Hij kan dan ook volstrekt niet instemmen met het gevoelen van die leden der Vertegenwoordiging die dit stelsel aanbevelen, en in overweging geven de Nieuwe Hollandsche Waterlinie onbezet te laten, niettegenstaande het daarstellen van die linie millioenen schats gekost heeft.

Werd daartoe overgegaan, dan zou met recht van geldverspilling op groote schaal kunnen worden gesproken.

Voor hem is het daarentegen buiten twijfel dat het bezit, en dus ook de verdediging dezer linie, een eerste voorwaarde is, om de verdediging des lands krachtig en hardnekkig te kunnen voeren, omdat daardoor eenige onzer meest bevolkte en rijkste provinciën met al hare hulpbronnen in onze macht blijven, en omdat het daardoor mogelijk wordt, onder gunstige omstandigheden, ook de buitenprovinciën te beschermen.

En daar hij verder volkomen overtuigd is, dat het aan het Nederlandsche volk niet aan geestkracht en vaderlandshede zal ontbreken, om den geboortegrond zoo noodig met de wapenen in de hand te helpen verdedigen, ontkent de ondergeteekende ten stelligste dat het ons, ook bij een doelmatige inrichting onzer levende strijdkrachten en na behoorlijke voorbereiding, aan strijdkrachten zou ontbreken voor de verdediging zoowel van de Utrechtsche als van de Amsterdamsche linie.

Het streven van den ondergeteekende is dan ook, een inrichting onzer levende strijdkrachten in het leven te roepen, waardoor de weerbare bevolking des lands in staat gesteld zal worden, na oefening in den wapenhandel, zoo noodig dadelijk aan de verdediging deel te nemen.

Moge de tegenwoordige toestand onzer strijdkrachten op dit oogenblik nog niet ten volle aan dien eisch beantwoorden, niettemin zou, met de thans beschikbare

hulpbronnen en indien dit noodig ware, zoowel de verdediging der Nieuwe Hollandsche Waterlinie als die der hoofdstad, met vertrouwen ondernomen en, naar de ondergeteekende hoopt, ook met geestkracht volgehouden worden.

§ 2. De ondergeteekende heeft reeds meermalen de eer gehad zijn denkbeelden, zoowel mondeling als schriftelijk uiteen te zetten omtrent het vaststellen eener legerorganisatie bij de wet.

In navolging van het in het Voorloopig Verslag gegeven voorbeeld, zal hij thans dienaangaande niet opnieuw in bijzonderheden treden; maar hij moet zich toch de volgende opmerkingen veroorloven. Ten eerste dat door hem geen wijzigingen van eenigszins belangrijken aard in bestaande organisaties van het leger zijn aangebracht, dan nadat hij de Vertegenwoordiging in de gelegenheid gesteld had, met volledige kennis van zaken haar oordeel daaromtrent uit te spreken. Ten andere, dat kleine veranderingen, die, na opgedane ondervinding, in het belang van den gang van den dienst wenschelijk of noodzakelijk blijken te zijn, toch bezwaarlijk kunnen worden aangemerkt als even zoovele afwijkingen van de aangenomene beginselen omtrent de legerinrichting.

Ook na het vaststellen eener legerorganisatie bij de wet zullen dergelijke wetswijzigingen dikwijls gemaakt moeten worden, zooals zulks onder andere in Frankrijk en Italië veelvuldig geschiedt; ten ware de legerwet de organisatie slechts in zulke algemeene trekken zou omschrijven, zooals in Duitschland het geval is, dat er nagenoeg niets wettelijk vastgesteld wordt.

§ 3. Ook de ondergeteekende acht, bij de behandeling dezer begrooting, het oogenblik niet aangebroken, om in breedvoerige gedachtenwisseling te treden over de sterkte en inrichting, die aan onze levende strijdkrachten moeten worden gegeven. Hij hoopt dat daartoe ruimschoots gelegenheid zal bestaan bij de openbare behandeling der wetsontwerpen op de nationale militia en de schutterijen.

Doch naar aanleiding van de korte beschouwingen, die in § 3 van het Verslag over deze aangelegenheid zijn opgenomen, veroorlooft hij zich mede te deelen, dat zij die meenen, dat tot de verdediging van ons land het bezit van een klein en geoeft leger voldoende is, zich, naar zijn overtuiging, aan een volkomen illusie overgeven; terwijl ook zij, die er op rekenen, na den aanvang van den oorlog, over voldoende tijd te zullen kunnen beschikken voor de verdere oefening van een groot gedeelte van de tot de verdediging benoedigde krijgsmacht, zich aan een groote teleurstelling blootstellen.

Om te kunnen rekenen dat de verdediging des lands onder alle omstandigheden naar behooren verzekerd is, moet kunnen worden beschikt over een leger van voldoende sterkte, in geoeftendheid en strijdvaardigheid ongeveer gelijkstaande met dat van den tegenstander, en verder over een volkswapening, in tijd van vrede zoodanig georganiseerd en geoeftend, dat zij in staat is *dadelijk* na het uitbreken van den oorlog aan de verdediging deel te nemen en de taak te vervullen, die haar alsdan zal moeten worden opgedragen.

En wanneer dan de taak van leger en schutterijen goed is omschreven, ieder dezer hoofdonderdeelen van onze krijgsmacht tot dat gedeelte der verdediging wordt bestemd, waartoe het in verband met zijn voorbereiding, geschikt is, en indien eindelijk de oorlog met vaderlandsliefde en energie gevoerd wordt, zal partij zijn getrokken van al onze hulpbronnen en ons wederstandsvermogen zoo groot zijn, dat op een gunstigen uitslag van den strijd op goeden grond vertrouwen kan worden gesteld.

§ 4. De ondergeteekende vereenigt zich volkomen met het gevoelen van de leden, wier meening in het tweede gedeelte dezer paragraaf wordt medegedeeld.

Aan de beschouwingen van die leden wenscht hij nog toe te voegen, dat er, naar zijn zienswijze geen reden bestaat om de maatregelen, gevorderd voor de voltooiing van ons vestingstelsel en die vereischt voor de versterking onzer levende strijdkrachten, niet gelijktijdig te nemen. Integendeel is het in het belang van 's lands weerbaarheid wenschelijk, dat *beide* zoo spoedig mogelijk in alleszins voldoende toestand worden gebracht.

De ondergeteekende beseft dit laatste ten volle, en hij moet zich dan ook ten sterkste verzetten tegen de beschuldiging van sommige leden, die beweren dat door hem niet genoeg gelet wordt op de levende strijdkrachten.

Hij hoopt dan ook dat de Kamer door een spoedige behandeling der ingediende wetsontwerpen op de nationale militia en de schutterijen en van dat betreffende de herziening van het vestingstelsel, hem in de gelegenheid zal stellen te bewijzen, dat *alle* belangen die de verdediging des lands betreffen, hem na ter harte liggen.

§ 5. Van de nieuwe vuurmonden, die bestemd zijn om in de bewapening onzer verdedigingswerken te worden opgenomen, zijn de kanonnen van de 10,5 cM. eerst onlangs ingevoerd, terwijl de mortieren van 15 en 10,5 cM. nog in onderzoek zijn. Tot dusverre zijn evenwel van die kalibers slechts de ter beproeving noodige vuurmonden aangemaakt.

De bewapening der verschillende sterkten moet, ten gevolge der invoering van die verschillende soorten nieuwe vuurmonden, noodwendig worden herzien. Met dit vrij omvangrijke werk kan evenwel niet aangevangen worden, vóór dat omtrent de invoering der mortieren van 15 en 10,5 cM. is beslist.

Daar alzoo nog slechts enkele dier nieuwe vuurmonden voorhanden zijn en het benodigde aantal nog niet kan worden vastgesteld, is het den ondergeteekende niet mogelijk de verlangde opgave nu over te leggen. Gaarne zal hij dit echter doen, zoodra de daartoe benodigde gegevens in zijn bezit zijn. Intusschen meent hij de verzekering te kunnen geven dat de som, in Bijlaag 31 tot de Memorie van Toelichting der begrooting van 1881 opgegeven als benodigd voor de aanschaffing van geschut, niet zal behoeven te worden overschreden.

Naar aanleiding van de zinsnede betreffende de inrichting en toelichting der begrooting heeft de ondergeteekende de eer, in herinnering te brengen, dat hij zich onmiddellijk na zijn optreden als Minister van Oorlog, en ook sedert dien tijd, beijverd heeft, te gemoet te komen aan den herhaaldelijk uitgedrukten wensch, om de begrooting in een grooter aantal artikelen te splitsen. In deze richting is dan ook bereids veel door hem gedaan. De laatste begrooting vóór zijn optreden — die van 1879 — bevatte slechts 56, de tegenwoordige 80 artikelen; zoodat reeds een uitbreiding heeft plaats gehad van 24 artikelen.

De verschillende posten der begrooting te splitsen in artikelen op de wijze, waarop de uitgaven in de jaarlijksche verslagen van afgesloten dienstjaren worden gedetailleerd, is niet wel mogelijk. Immers het opgeven van gedane en dus bekende uitgaven is geheel iets anders dan die uitgaven vooraf in al hare onderdeelen juist te ramen. Dergelijke raming zou — ten einde tekorten te vermijden — zonder noodzakelijkheid tot beduidende verhooging van het eincijfer moeten leiden. De ondergeteekende meent te dien aanzien te mogen verwijzen naar het hierna bij art. 17 vermelde.

Intusschen zal bij volgende begrootingen worden getracht, zoo mogelijk nog meer te splitsen.

Artikelen.

1ste AFDEELING.

De hier bedoelde wijziging in de samenstelling van het personeel der IIIde afdeling van het Departement was noodig ter verzekering van een goeden gang van den dienst.

Tegenover de *vermeerdering* met een kapitein staat het feit, dat de bedoelde afdeling verminderd is met een burgerambtenaar, wien een andere werkring bij het Departement werd toegewezen.

Daar dit laatste in verband stond met het eervol ontslag, hetwelk een hoofdambtenaar met 1° Juli jl. op zijn verzoek ontving, en ook dit ontslag derhalve tegenover de vermeerdering van het aantal officieren gesteld kan worden, moet hier niet aan uitbreiding van het personeel bij het Departement gedacht worden.

IIde AFDEELING.

Art. 4. Het getal adjudanten van het *Nederlandsche leger*, hier bedoeld, is thans niet grooter dan vóór 1878, toen mede een hoofdofficier van het *Nederlandsche-Indische leger* als adjudant aan den Koning toegevoegd was.

Het gevoelen dat het bevelhebberschap in de militaire afdeelingen zeer goed kon worden opgeheven, meent de ondergeteekende voldoende weêrlegd te hebben bij de Memorie van Beantwoording op het Voorloopig Verslag der Kamer betrekkelijk de begrooting voor 1884 (bladz. 25).

Artt. 5 en 6. De hierbedoelde vermeerdering van het cijfer der luitenant-kolonels bij den generalen staf en de intendance, was het gevolg eener welverdiende bevordering van twee majoors.

De formatie liet die bevordering toe.

IIIde AFDEELING.

De wijde rijbroek en de kaplaarzen zijn niet *nieuw ingevoerd*. Het dragen daarvan werd reeds in 1874 voorgeschreven voor de officieren van den generalen staf, de cavalerie en de veldartillerie, in 1877 aan de bereden officieren der infanterie vergund en bij Koninklijk besluit van 16 October 1881, n°. 31, voor de generaals en de bereden officieren in alle tenuën verplicht gesteld.

Bij de eerste invoering in 1871 zijn geen wijdte-afmetingen voor de rijbroek aangegeven, omdat die evenals vroeger *ruim*, en *in zoverre* in overeenstemming met die van den troep moesten blijven, zooals in het algemeen ten aanzien van de kleeding der officieren is voorgeschreven.

Het dragen van nauwe rijbroeken, zooals dit tot nog onlangs door sommige — niet alle — officieren plaats vond, moet derhalve als een afwijking van het model worden beschouwd. Bij het Koninklijk besluit van 17 Januari jl., n°. 3, waarbij de wijdte-afmetingen werden vastgesteld, is derhalve niet gedacht aan de *invoering van een nieuw model rijbroek*, doch het strekt alleen om den bestaanden twijfel omtrent den vorm van het in 1871 ingevoerd model op te heffen.

Dat de modellen in het gebruik ondoelmatig zouden zijn bevonden, is den ondergeteekende niet gebleken. Om in die modellen thans, nu vele officieren zich daarvan nog kortelings hebben voorzien, weder verandering te brengen, zou, naar de ondergeteekende meent, in elk geval niet raadzaam zijn.

Art. 8. De ondergeteekende veroorlooft zich, ten opzichte van de hier bedoelde afwijking der formatie te verwijzen naar de laatste zinsnede van hetgeen hij op bladz. 19 zijner Memorie van Beantwoording tot de begrooting van het loopende jaar, ad art. 8, heeft te kennen gegeven.

Art. 9. Het vertrouwen omtrent de oefeningen der cavalerie uitgesproken, is niet misplaatst. Gelijk bij alle oefeningen, welke bij het leger gehouden worden, wordt er ook bij de oefeningen der cavalerie naar gestreefd, om de troepen meer en meer geschikt te maken voor de taak, die hun in oorlogstijd zal worden opgedragen.

Art. 10. Het eerste gedeelte der hier gestelde vraag moet ontkennend worden beantwoord.

Bij de Memorie van Toelichting tot de voorgestelde begrooting is, ad art. 10 (bladz. 12), de grond voor deze afwijking van de formatie van 14 Februari 1881 aangewezen.

Die afwijking is slechts een voorloopige, zooals blijken kan uit punt 2°. van het Koninklijk besluit van 29 Maart 1881, n°. 11 (*Recueil Militair* 1881, II, bladz. 104). Zij zal ophouden, zoodra het thans bestaande *incompletee* aan officieren bij het wapen eenigszins zal zijn verminderd.

Art. 11. Het ligt geenszins in de bedoeling het korps genietroepen uit te breiden.

De belangrijke vermeerdering van de technische diensten en werkzaamheden bij het korps, welke waarschijnlijk nog zullen toeneemen, maakt het wenschelijk het toezicht daarop aan een hoofdofficier op te dragen, die nochtans onder de bevelen van den chef van het korps blijft.

IVde AFDEELING.

§ 1. Soldijverhooging der onderofficieren.

Bij zijne Memorie van Beantwoording op het Voorloopig Verslag der Kamer omtrent de begroting van het nu loopende jaar, heeft de oudergeteekende onder I (bladz. 4—6) in het breede de redenen niteengezet, waarom hij, behalve andere maatregelen, óók en in de eerste plaats een wijziging en algemeene verhooging der soldijen van de onderofficieren der landmacht noodig oordeelt.

Het zij hem vergund, naar het dáárgezegde te verwijzen en zich hier te bepalen tot de beantwoording der opmerking aangaande de soldijen der meester-geweemakers en zwaardvegers, en der vraag betrekkelijk de soldijen der schrijvers.

Hij heeft de eer, nopens die beide punten aan te teekenen:

1°. dat de voorgestelde verhooging van de soldijen der meester-geweemakers en zwaardvegers, ook naar het gevoelen van den daaromtrent behoorden inspecteur der draagbare wapenen, in geenen deele te hoog is, wanneer men in aanmerking neemt, hoeveel minder thans, vergeleken bij vroeger, door bedoelde werklieden voor reparatiën aan wapenen wordt verdiend;

2°. dat het, zijns inziens, geenszins onbillijk is, de schrijvers, ten aanzien van de soldijen, niet volkomen op dezelfde lijn met gewone onderofficieren te stellen; want dat de betrekking van schrijver (waaraan niet noodwendig de graad van onderofficier toekomt) niet alleen wegens de daaraan verbonden voorrechten en voordeelen, in die mate gewild wordt, dat in opvallende plaatsen steeds onmiddellijk kan worden voorzien, maar dat zij tevens, volgens de laatstelijk vastgestelde organisatie, bij voorkeur moet worden toegekend aan *gepensioneerde* militairen en dus aan personen, die voor den werkelijken dienst niet meer geschikt zijn en de voor de betrekking vastgestelde soldij genieten *boven* hun pensioen.

§ 2. Hoewel het hier vermelde, in een afdeling opgemerkte nopens het loon, aan de soldaten toe te kennen, genoegzaam is wedergelegd door hetgeen in het Verslag volgt, meent de ondergeteekende echter in het midden te moeten brengen dat een eenigszins beduidende verhooging van de soldij der manschappen tot een zeer belangrijke vermeerdering van uitgaven zou leiden.

Tot basis van berekening van die vermeerdering kan strekken het aantal dagen van 1 man, waarover soldij wordt genoten. Dit getal bedraagt bij:

het regiment grenadiers en jagers 508.525; de acht regimenten infanterie 4.963.250; het instructie-bataillon 209.875; het algemeen depot van discipline 9125; de hospitaalsoldaten 78.835; de cavalerie 930.670; de veldartillerie 703.500; de rijdende artillerie 92.560; de pontonniers 78.415; de vestingartillerie 936.120; de torpedisten 77.075; de instructie-compagnie 79.205; de genietroepen 251.255.

Te zamen 8.918,410.

Elke cent dus, waarmede de dagelijksche soldij zou worden verhoogd, veroorzaakt — alleen voor de korpsen der IVde afdeling — een meerdere uitgave van ongeveer f 90.000.

De ondergeteekende wenschte zeer gaarne billijke en gewenschte verbeteringen in het lot van den soldaat te bevorderen; doch een verhooging van de soldij der manschappen acht hij vooralsnog niet dringend noodig, en, met het oog op de financiële gevolgen van dergelijken maatregel, kan hij daarvoor dus thans geene stappen doen.

§ 3. De ondergeteekende vereenigt zich geheel met het gevoelen omtrent het lager onderwijs bij de korpsen, door eenige leden blijkens de 2de alinea dezer paragraaf uitgebracht. Het geven van onderwijs door daartoe geschikte onderofficieren, draagt tevens bij tot de *militaire* vorming der manschappen.

Men verliese verder niet uit het oog, dat de bestemming van het leger niet is het verstrekken van schoolonderwijs, en dat daarvoor dus niet verder gegaan kan worden dan te trachten, met de beschikbare hulpmiddelen en zonder aanzienlijke uitgaven, dat onderwijs zoo goed mogelijk te geven. En dat werkelijk dat onderwijs goede vruchten afwerpt, en het verblijf in het leger ook te dien opzichte voor menig soldaat nuttig is, wordt door de opgedane ondervinding ruimschoots bewezen.

§ 4. De kosten van transportmiddelen (spoorwegvrachten enz. van troepen, paarden, bagage, materieel en voertuigen, nitsgaders wagens en karren tot vervoer der bagage voor marcheerende troepen), tol-, barrière- en veergelden, worden, voor een groot deel veroorzaakt door detachementen miliciens, die uit de plaatsen van inlijving en uit de verzamelplaatsen naar de korpsen of van de korpsen naar hunne gemeenten reizen.

De genoemde en de verdere bij deze paragraaf in het Verslag bedoelde onderwerpen hebben in de laatstverloopen vijf jaren, aan het Rijk gekost de navermelde sommen :

Transportmiddelen, tol-, barrière- en veergelden.

Gewoon vervoer.

Infanterie, 1877, f 33.689,28; 1878, f 15.372,36; 1879, f 14.794,35; 1880, f 15.977,21^s; 1881, f 20.737,36.

Cavalerie, 1877, f 3768,99; 1878, f 2679,44^s; 1879, f 4356,92; 1880, f 2787,39; 1881, f 12.604,12.

Artillerie, 1877, f 9643,84; 1878, f 9974,94; 1879, f 10.099,78; 1880, f 8242,32^s; 1881, f 19.774,12^s.

Genie, 1877, f 261,65; 1878, f 399,06; 1879, f 888,73^s; 1880, f 373,95^s; 1881, f 718,68^s.

Totaal 1877, f 47.363,76; 1878, f 28.425,80^s; 1879, f 30.139,78^s; 1880, f 27.380,88; 1881, f 53.834,29.

Vervoer miliciens.

Infanterie, 1877, f 19.512,82; 1878, f 14.962,73; 1879, f 16.338,94^s; 1880, f 15.280,31^s; 1881, f 16.432,31.

Cavalerie, 1877, f 626,67^s; 1878, f 517,91^s; 1879, f 588,32^s; 1880, f 569,59; 1881, f 278,25.

Artillerie, 1877, f 2615,60; 1878, f 3316,60^s; 1879, f 3309,02^s; 1880, f 2981; 1881, f 2880,75.

Genie, 1877, f 693,35; 1878, f 596,90^s; 1879, f 674,35; 1880, 506,17^s; 1881, f 442,49^s.

Totaal 1877, f 23.448,44^s; 1878, f 19.394,15^s; 1879, f 20.910,64^s; 1880, f 19.337,08; 1881, f 20.033,80^s.

Totaal generaal 1877, f 70.812,20^s; 1878, f 47.819,96; 1879, f 51.050,43; 1880, f 46.717,96; 1881, f 73.868,09^s.

Nagelaten schuld in het kleeding- en reparatiefonds.

Infanterie, 1877, f 74.374,06^s; 1878, f 84.742,13^s; 1879, f 127.575,03^s; 1880; f 127.906,70^s; 1881, f 128.991,41.

Cavalerie, 1877, f 5091,42^s; 1878, f 13.590,90; 1879, f 16.271,30^s; 1880, f 20.119,64; 1881, f 24.987,19.

Artillerie, 1877, f 26.045,03^s; 1878, f 22.170,21^s; 1879, f 19.943,83^s; 1880, f 24.427,79^s; 1881 f 34.647.

Genie, 1877, f 2210,13^s; 1878, f 5385; 1879, f 11.008,38; 1880, f 13.869,79^s; 1881 f 13.415,63^s.

Totaal f 107.720,66; 1878, f 125.888,25; 1879 f 174.798,55^s; 1880, f 186.323,93^s; 1881, f 202.041,23^s.

Vernieuwing en onderhoud van schietschijven voor draagbare wapenen.

Infanterie, 1877, f 10.446,21^s; 1878, f 12.504,64; 1879, f 11.085,10; 1880, f 12.623,93; 1881, f 12.563,32.
 Cavalerie, 1877, f 335,13^s; 1878, f 286,54^s; 1879, f 295,27; 1880, f 453,92^s; 1881, f 875,30^s.
 Artillerie, 1878, f 37,83; 1880, f 114,05; 1881, f 61,35.
 Genie, 1877, f 60,62; 1878, f 152,86^s; 1879, f 90,31; 1880, f 75,14; 1881, f 138,87.
 Totaal 1877, f 10.841,97; 1878 f 12.981,88^s; 1879, f 11.470,68; 1880, f 13.267,04^s; 1881, f 13.638,84^s.

Diversen (waaronder wordt verstaan): reisgeelden aan gepasporteerden, aankoop van richtvlaggen, exercitielijnen en dergelijke, zwaluwnesten voor tamboers, schilderjassen, maten voor recruten enz.

Infanterie, 1877, f 7085,91; 1878, f 4407,36^s; 1879, f 5725,98; 1880, f 2863,50; 1881, f 2741,28^s.
 Cavalerie, 1877, f 307,62; 1878, f 566,06; 1879, f 397,68^s; 1880, f 170,28; 1881, f 47,36.
 Artillerie, 1877, f 371,46^s; 1878, f 282,21^s; 1879, f 779,46^s; 1880, f 224,68; 1881, f 292,81^s.
 Genie, 1877, f 17,58; 1878, f 42,70; 1879, f 14,37; 1880, f 39,16; 1881, f 14,60.
 Totaal 1877, f 7782,57^s; 1878, f 5298,34; 1879, f 6917,50; 1880, f 3297,62; 1881, f 3096,06.
 Totaal generaal 1877, f 126.345,20^s; 1878, f 144.168,47^s; 1879, f 193.186,73^s; 1880, f 202.888,60; 1881, f 218.776,14.

Huisvesting en voeding en verdere kantonnements-kosten.

Infanterie, 1877, f 21.169,30; 1878, f 19.643,80; 1879, f 24.659,44; 1880, f 4061; 1881, f 25.615,16.
 Cavalerie, 1877, f 7757,50; 1878, f 4902,20; 1879, f 7440,60; 1880, f 2279,70; 1881, f 10.294,80.
 Artillerie, 1877, f 15.821,14; 1878, f 10.153,70; 1879, f 8904,40; 1880, f 3127,30; 1881, f 8886,90.
 Genie, 1877, f 2071; 1878, f 582; 1879, f 611,10; 1880, f 79; 1881, f 1071.
 Totaal 1877, f 46.818,94; 1878, f 35.281,70; 1879, f 41.615,54; 1880, f 9547; 1881, f 45.867,86.

Schoolbehoefden enz., waartoe behooren al de kosten van het militair onderwijs bij de korpsen, ook die wegens opleiding van onderofficieren tot den rang van officier, mitsgaders de korps-bibliotheeken.

Infanterie, 1877, f 30.690; 1878, f 32.403; 1879, f 31.931,46; 1880, f 33.630; 1881, f 38.697,47.
 Cavalerie, 1877, f 5740; 1878, f 5935; 1879, f 6830; 1880, f 5775; 1881, f 5860.
 Artillerie, 1877, f 15.550; 1878, f 14.885^s; 1879, f 17.170; 1880, f 18.405; 1881, f 19.255.
 Genie, 1877, f 1590; 1878, f 1685; 1879, f 1980; 1880, f 2155; 1881, f 2000.
 Totaal 1877, f 53.570; 1878, f 54.908^s; 1879, f 57.911,46; 1880, f 59.965; 1881, f 65.812,47.

In verband met vorenstaande opgave mogen nog deze opmerkingen strekken:

1°. De kosten voor transportmiddelen in 1881 zijn hooger, door dat in dat jaar een grootere uitbreiding aan de najaarsoefeningen der korpsen is gegeven.

2°. De genoemde kosten en die voor huisvesting en voeding enz. in 1880, zijn betrekkelijk laag, omdat in dat jaar de groote manoeuvres *niet* hebben plaats gehad.

3°. Het klimmen van het bedrag, dat, als schuld in het kleeding- en reparatiefonds, aan het Rijk in rekening is gebracht, heeft voornamelijk de volgende oorzaken:

a. het voor herhalingsoefening onder de wapenen roepen van een grooter aantal miliciens dan vroeger geschiedde;

b. het tijdelijk buiten werking stellen van sommige bepalingen nopens de inhoudingen op de soldij ten behoeve van het fonds. Daardoor miste, in de eerste plaats, het fonds het bedrag dier inhoudingen, terwijl daarbij in de tweede plaats de prikkel werd gemist, welke uit de vrees voor die inhouding voortvloeit, en die er toe leidt, dat de militairen zuinig op hunne kleeding zijn, kleine herstellingen zelf verrichten enz., al hetwelk een voordeelligen invloed op den stand hunner rekening uitoefent. De gevolgen van het weder in het leven roepen dier bepalingen laten zich — wijl de schuld eerst bij het verlaten van den dienst verrekend wordt — eerst later gevoelen, en daardoor zal het bedrag der ten laste van het Rijk te brengen schuld in volgende jaren zeer waarschijnlijk weder dalen.

Art. 13. De militaire wacht aan den schouwburg te 's Gravenhage, die sedert een lange reeks van jaren wordt gegeven, bestaat uit een sergeant, een korporaal en zes man; zij wordt verstrekt door de hoofdwacht en de wacht aan de Koningsbrug, zoodat daardoor geen beduidend zwaardere dienst van de militairen wordt gevorderd. De verwarming en verlichting van het wachtvertrek geschieden voor rekening der gemeente.

De ondergeteekende zal evenwel in overweging nemen in hoeverre het mogelijk en wenschelijk zal wezen om die wacht te doen intrekken.

Art. 14. Bij de najaarsmanoeuvres van de 1ste divisie infanterie rukten de eskadrons van het 3de regiment huzaren uit met 76 á 84 troepenpaarden, terwijl bij den regimentsstaf, de staven der vereenigde eskadrons, alsmede de divisieën en de brigadestaven, nog 99 paarden waren ingedeeld. Het regiment nam in 't geheel met 417 paarden aan de manoeuvres deel en liet 108 voor den dienst te velde geschikte paarden in de garnizoenen achter.

Bij de oefeningen in den strategischen velddienst telden de eskadrons van het 1ste en die van het 2de regiment huzaren respectievelijk 97 á 98 en 107 á 110 troepenpaarden bij de regimentsstaven waren bovendien respectievelijk 32 en 47 paarden ingedeeld. De totale sterkte aan troepenpaarden bij de oefeningen was dus voor het 1ste regiment 422 en voor het 2de regiment 481. In de garnizoenen werden achtergelaten; door het 1ste regiment 116, door het 2de regiment 95 voor den velddienst geschikte paarden.

Bij elk der drie regimenten huzaren werd de instructie in het paardrijden der recruten bij de depots, gedurende de dagen waarop de korpsen voor de besproken oefeningen waren uitgerukt, eenigszins gewijzigd; daar deze toestand echter slechts een 14tal dagen duurde, is daaruit geen belangrijke vertraging in de africhting der recruten ontstaan.

Naar aanleiding van de gemaakte opmerking omtrent de sterkte aan troepenpaarden van de depoteskadrons, veroorlooft de ondergeteekende zich te verwijzen naar de uitvoerige mededeelingen, welke hij omtrent deze aangelegenheid de eer had vroeger te doen, laatstelijk bij de beantwoording van het Voorloopig Verslag der Kamer omtrent de oorlogsbegroting voor 1882.

Art. 17. Splitsing van dit artikel in even zoo vele artikelen als de omschrijving onderdeelen aanduidt, komt den ondergeteekende niet gewenscht voor. Dit zou — wijl de ramingen niet dan zeer globaal te maken zijn — slechts tot

onnoodig hoogere ramingen leiden. Op het tijdstip van het samenstellen der be-grooing is natuurlijk nog niet met juistheid te bepalen, welke oefeningen, enz. meer dan een jaar na dat tijdstip zullen worden gehouden. Tal van omstandig-heden toch kunnen de plannen daartoe noodzakelijk wijzigen.

Het oordeel der commandeerende officieren van de korpsen, waarbij officieren der schutterij zijn gedetacheerd geweest, gedurende oefeningen op de forten of die eener divisie infanterie, is over het geheel zeer gunstig.

In ieder geval dragen zulke detacheringen veel bij tot de militaire ontwik-keling van de daarbij betrokken schutterofficieren en zullen zij in de toekomst ongetwijfeld goede vruchten dragen.

De ondergeteekende acht het dan ook niet alleen wenschelijk en nuttig, maar in het belang van 's lands weerbaarheid zelfs *noodzakelijk*, die detacheringen zooveel mogelijk aan te moedigen.

Dat zich voor het bijwonen dier oefeningen in den regel slechts bemiddelde personen zullen opgeven, die den tijd daarvoor beschikbaar hebben, is niet zeker; en zou, naar de meening van den ondergeteekende, trouwens niet als reden mogen gelden om hun de dagelijksche toelage, die de ondergeteekende hun toegekend zou wenschen te zien, te ontzeggen.

Kampeeren van troepen en veldoefeningen op groote schaal.

§ 1. Ter voldoening aan den daaromtrent in het Voorloopig Verslag uitge-sproken wensch, heeft de ondergeteekende de eer, bij deze Memorie aan de Kamer ter inzage te doen toekomen het verslag van den commandant van het 4de regi-ment infanterie, betrekkelijk het kampeeren van genoemd korps in de legerplaats bij Milligen, in den afgelopen zomer.

Hij houdt zich overtuigd dat de Kamer, na kennisneming van dat stuk, met hem zal erkennen, dat het verblijf in het kamp voor dat regiment hoogst nuttig is geweest; dat de beschikbare tijd — de ongunstige weersgesteldheid in aan-merking genomen — over het algemeen op zeer doeltreffende wijze is besteed, en dat die dan ook goede vruchten voor de geoefendheid van den troep heeft afgeworpen. Uit dat rapport zal der Kamer tevens kunnen blijken, dat, zoo de dienstverrichtingen gedurende enkele dagen niet geheel overeenkomstig het aan-vankelijke programma hebben plaats gehad, de daarin bevolen wijzigingen geens-zins hebben te kort gedaan aan de goede uitkomsten, welke van het verblijf in het kamp voor de geoefendheid van het korps konden worden verwacht.

Wat meer bepaald betreft de wijziging in het uur van uitrukken, gedurende de laatste week van den kamptijd, daaromtrent zij aangeteekend, dat die maatregel in het belang van de gezondheid der troepen, met het oog op de ongunstige weers-gesteldheid, genomen is. De ondergeteekende vond dan ook geen aanleiding om daarop terug te komen, dewijl de bedoelde maatregel het gevolg was van eene bezorgdheid voor het welzijn der troepen, die, in de gegeven omstandigheden, geenszins zonder grond was te achten.

De ondergeteekende is van meening, dat het kamp bij Milligen, wat de terrein-gesteldheid betreft, voldoende geschikt is voor het doel, waarmede het in de laatste jaren werd betrokken, namelijk het houden van velerlei voorbereidende en gevechtsoefeningen, waartoe in sommige garnizoenen, wegens gemis aan de noodige terreinen, de gelegenheid ontbreekt. Mocht het wellicht wenschelijk zijn dat de troepen zich bij de oefeningen niet binnen de grenzen van de terreinen der leger-plaats behoeften te beperken, er bestaat uit den aard der zaak geen *recht* om te vo'deren dat ook over terreinen *buiten* die grenzen gelegen, voor dat doel geschikt worde.

Het verslag betreffende de veldoefeningen op groote schaal, in den loop van dit najaar gehouden door de 1ste divisie infanterie, is op den elfden November jl. aan het Departement van Oorlog ontvangen. De ondergeteekende heeft mits-dien nog niet kunnen beschikken over den noodigen tijd, om zich volledig op

onmogelijk, dat in dien toestand door de aanhoudende en hevige regens der aan de manoeuvres voorafgegane dagen, verandering was gekomen, waardoor een wijziging van de vastgestelde dispositiën betreffende de oefeningen, den voorpostendienst, de legering op bivaks, enz., wenschelijk of noodig kon zijn geworden. Gedurende de dagen waarop de manoeuvres waren geschorst, kon men zich te dien aanzien, door een vluchtige verkenning, spoedig en zonder oponthoud te veroorzaken, zekerheid verschaffen.

Op de vraag waarom men de troepen die voor deelneming aan de manoeuvres waren aangewezen, niet in de garnizoenen heeft laten blijven — voorzoover zij niet reeds in de legerplaats te Milligen waren vereenigd — moet de ondergeteekende antwoorden, dat op de dagen voor de concentratie der troepen in het manoeuvreer-terrein bepaald, de aanleiding tot het staken der manoeuvres nog niet aanwezig was, althans in veel mindere mate bestond, dan op het tijdstip waarop de order tot schorsing werd geven. En een onmiddellijk terugzenden der troepen naar de garnizoenen was onraadzaam, omdat de mogelijkheid bestond dat het bericht omtrent het voorkomen van bloedbraakloop overdreven was, en omdat de hoop kon worden gekoesterd dat het weder minder ongunstig zou worden en de manoeuvres dus nog voor een groot deel zouden kunnen plaats hebben. Trouwens voor het terugzenden der troepen naar de garnizoenen hadden voorbereidingen moeten worden getroffen, die in elk geval zeker één dag of langer zouden hebben gevorderd.

Het juiste bedrag der uitgaven welke voor het kamp bij Milligen in dit jaar moeten worden gedaan, kan door den ondergeteekende op dit oogenblik nog niet worden opgegeven; aangezien nog niet alle daarop betrekkelijke vorderingen bij het Departement van Oorlog zijn ingekomen. In antwoord op de te dien aanzien in het Voorloopig Verslag gedane vraag, heeft hij echter de eer mede te deelen, dat voor het kampeeren bij Milligen in het jaar 1881 is uitgegeven de som van f 16.960,13, verdeeld als volgt:

Toelagen aan officieren, f 4278. Idem aan werklieden uit de centraalmagazijnen, f 248,50. Verhoogde soldijen voor onderofficieren en soldaten, f 7600,11. Ligstroom voor officieren en minderen, f 2754,20^s. Eeredienst, f 450. Bureau- en schrijfbehoeften, f 58,33. Verlichting van terrein en wachten, f 38,33^s. Vervoer, f 1315,50. Telegraphische correspondentie, f 8,07. Diverse uitgaven, waaronder die voor het in orde brengen en ontruimen der kampplaats, f 209,08. Totaal f 16.960,13.

§ 2. Bij de jongste organisatie zijn de divisiën infanterie samengesteld uit drie regimenten infanterie.

Bij de groote manoeuvres is het evenwel, met het oog op de kosten en de bezwaren aan de dislocatie — de inkwartiering — der troepen verbonden, niet raadzaam voorgekomen, daartoe meer dan twee regimenten eener divisie te bestemmen.

Daar verder het regiment grenadiers en jagers ruimschoots gelegenheid heeft in het garnizoen gecombineerde oefeningen met de cavalerie en artillerie te houden, terwijl voor het 4de en 7de regiment die gelegenheid in veel mindere mate bestaat, is het wenschelijk voorgekomen de twee laatstgenoemde regimenten en niet het regiment grenadiers en jagers dit jaar aan de manoeuvres der 1ste divisie infanterie te doen deelnemen.

De ondergeteekende is echter voornemens, wanneer die divisie weder aan de beurt is voor het houden van groote manoeuvres, ook dat regiment tot het bijwonen daarvan in aanmerking te brengen.

Fortmanoeuvres. § 1. De hoofdofficier, aan wien zoowel dit jaar als verleden jaar de leiding der oefeningen op de forten werd opgedragen, is tevens meer bepaaldelijk belast met de voorbereiding van het in staat van verdediging brengen der werken in de Nieuwe Hollandsche Waterlinie. Eigenaardig is het dus, dat die officier ook belast wordt met de leiding van oefeningen rechtstreeks verband houdende met den toestand waarin de werken zich bevinden of alsnog moeten worden gebracht.

Deze hoofdofficier, die den rang van kolonel bekleedt, zou, naar de overtuiging van den ondergeteekende, de aangewezen persoon zijn, om bij een eventueelen oorlog in aanmerking te komen voor het voeren van het bevel over de geheele linie. Ook uit dien hoofde heeft de ondergeteekende hem met de leiding dier oefeningen belast. Bij de fort oefeningen zijn als groepscommandanten opgetreden de hoofdofficiëren die voor deze betrekking in oorlogstijd zijn of zullen worden aangewezen. De oefeningen hadden plaats in forten van twee verschillende groepen, die van Vechten en die van Honswijk; doch het spreekt vanzelf dat niet alle forten dezer beide groepen in staat van verdediging zijn kunnen worden gebracht.

§ 2. Met betrekking tot het niet in acht nemen der Zondagsrust, waarover door eenige leden werd geklaagd, kan de ondergeteekende mededeelen, dat de hier bedoelde oefeningen op last van den leider gedurende den Zondag zijn gestaakt, doch des avonds ten 7 uur zijn hervat; dewijl het hier *nachtelijke oefeningen* in den velddienst gold en de troepen daartoe bijtijds uit hunne kwartieren moesten afmarcheeren, ten einde vóór het invallen van de duisternis de veldwachten te kunnen betrekken en den omtrek eenigszins te kunnen verkennen.

Dat in den laten avond de Zondagsrust door geweer- en kanonvuur is verstoord geworden — waarvan de dagbladen indertijd gewaagd hebben — was het gevolg van een valsch alarm; dus van een *miserstand en geenszins van een daartoe gegeven bevel*.

De troepen die aan de oefeningen deelnamen zijn des Zaterdag op de forten aangekomen.

Ten einde nu de oefeningen des Maandagsmorgens geregeld te doen aanvangen en *aldus te woekeren met den kostbaren tijd*, heeft de leider vermeend de inspectie over de troepen, die onder zijne bevelen waren gesteld, des Zondags te moeten houden. Die revue heeft in den vroegen morgen plaats gehad, ten einde den manschappen daarna zooveel mogelijk vrijen tijd te laten met het oog op den grooten afstand waarop het meerendeel der forten van bewoonde plaatsen is gelegen.

§ 3. De verbeteringen, die in de forten tijdens de oefeningen tot stand gebracht worden, blijven werkelijk bestaan, voor *zooveel zulks noodig is*; doch al het werk waartoe hout gebruikt wordt, zooals talud-bekleedingen, blindeeringen, nissen enz. is van tijdelijken aard en moet na afloop der oefeningen weder afgebroken worden, dewijl dat materiaal aan verrotting onderhevig is en de daarvan gemaakte werken dus na zekeren tijd zonder waarde zouden zijn.

De ondergeteekende is — evenals de leden der Kamer die deze opmerking zoo te recht maakten — geheel doordrongen van de wenschelijkheid om de forten steeds zooveel mogelijk in staat van tegenweer te hebben, waartoe in de eerste plaats zal bijdragen het vervangen, waar dit mogelijk is, van de bovenbedoelde tijdelijke inrichtingen van hout door dergelijke van permanenten aard, hoofdzakelijk van beton.

§ 3. Het nut en de noodzakelijkheid van de bijzondere oefeningen der bezettingstroepen, op de wijze zooals die in dit en in het vorige jaar hebben plaats gehad, is bij die oefeningen zeer bepaald gebleken en bevestigd.

De afdelingen voor de bezetting der verdedigingsliniën zijn slechts voorloopig aangewezen, in verband met het voornemen om, wanneer de regeling der schutterijen zal zijn tot stand gebracht, hoofdzakelijk deze voor de bezettingen te bezigen. Een scherpe afscheiding van bezettingstroepen en veldleger is, naar de meening van den ondergeteekende, niet doelmatig. De troepen die tijdelijk de versterkte plaatsen bezetten, behoorren tevens geschikt te zijn om te velde te worden gebruikt.

Om deze redenen is het wenschelijk, dat, zooals is geschied, de voorloopig aangewezen bezettingstroepen op hunne beurt ook aan de veldoefeningen deel nemen.

Postduivendienst.

Op 22 en 25 September jl. zijn twee vluchten met postduiven uit zee gehouden, met medewerking van den commandant van Zr. Ms. ramtorenschip *Buffel*. De

afstand van den wal bedroeg op eerstgemelden datum twee, op laatstgemelden vier en een halve geographische mijl.

Bij de eerste vlucht werden des v. m. ten 7 u. 38 m. 32 postduiven opgelaten, waarvan de eerste ten 8 u. 1 m. v. m. de laatste ten 8 u. 36 m. v. m. te 's Gravenhage aankwam.

Aan de tweede vlucht, tevens eindvlucht der vereeniging »de Ooijevaar» alhier, werd door 38 duiven deelgenomen; des v. m. ten 7 u. 41 m. opgelaten, kwamen allen tusschen 9 u. en 9 u. 35 m. v. m. alhier aan.

De windrichting was op 22 September N.O., op 25 d. a. v. Z.O.

Proeven met verduurzaamde levensmiddelen.

Het was den ondergeteekende aangenaam te vernemen, dat het nemen van proeven met verduurzaamde levensmiddelen alleszins prijzenswaardig werd geoordeeld.

De in den zomer aangeschafte hoeveelheden dier levensmiddelen waren geregeld naar hetgeen noodig werd geacht, zoowel voor de verpleging in bivaks van de troepen, welke aan de najaarsoefeningen deelnamen, als tot onderhoud van de bezettingen der forten, gedurende den tijd, waarin deze werden ondersteld niet op de gewone wijze van levensmiddelen voorzien te kunnen worden.

De meeste voorzorgen waren genomen tot het verkrijgen van waarborgen voor een goede hoedanigheid der levensmiddelen, en ter voorkoming van gevaar voor bederf.

Tot dat einde waren de levensmiddelen onder toezicht van officieren bereid en eenigen tijd na de verduurzaming nogmaals streng gekeurd, terwijl mede doeltreffende maatregelen waren genomen voor het overbrengen naar de plaatsen; waar ze gebruikt moesten worden.

Dat die voorzorgen met een goede uitkomst zijn bekroond, moge daaruit blijken, dat slechts één bus niet gebruikt is kunnen worden, omdat ze lek was geworden — vermoedelijk omdat men getracht had die te openen.

De goede qualiteit der verduurzaamde levensmiddelen werd algemeen geroemd. Het verduurzaamde vleesch van inlandsche runderen vooral, was van uitmuntende hoedanigheid.

Men had, om de noodige verscheidenheid in het dagelijksch eten te brengen en tevens om later een goede keuze te kunnen doen, verschillende soorten van soep en volksspijs ten gebruike verstrekt. Dat het oordeel over elke soort algemeen niet even gunstig kon zijn en dit ook dikwijls uiteen moest loopen, kon worden verwacht. Over den smaak valt toch niet te twisten.

De verkregen uitkomsten kunnen intusschen zeer gunstig worden genoemd.

Naar de meening van den ondergeteekende is voor de proviandeering van versterkingen eenige voorraad van verduurzaamde levensmiddelen zeer gewenscht. Daartoe uitsluitend te rekenen op hetgeen in sommige fabrieken en winkels te krijgen is komt niet geraden voor. Wel zijn de daarin voorhanden hoeveelheden — inzonderheid van uitgezochte eetwaren — groot, doch juist niet van die soort, welke men gevoegelijk aan de menages zou kunnen geven.

Hoezeer gerekend wordt, dat behalve in enkele forten, die ingesloten kunnen worden, de aanvoer van levensmiddelen voor de bezettingen onzer verdigingswerken meestal geregeld zal kunnen plaats hebben, moet toch gerekend worden, dat die aanvoer nu en dan gedurende eenige dagen kan worden gestremd.

Een voorraad verduurzaamde levensmiddelen, in de versterkingen, tot het voorzien in dergelijke gevallen, is dus noodig.

Die voorraad behoeft echter niet groot te zijn en moet, zoowel om bederf te voorkomen, als om de verpleging bij de gewone jaarlijksche oefeningen gemakkelijk te maken of om die meer met den werkelijken oorlogstoestand in overeenstemming te brengen, alsmede om de troepen aan het gebruik enz. van die soort van levensmiddelen niet vreemd te doen blijven, periodiek worden verbruikt en opnieuw worden aangevuld.

Art. 18. Remonte. § 1. Aangenaam was het ondergeteekende te vernemen, dat, zoo de voorgestelde vermeerdering van het aantal paarden bij de Koninklijke Militaire Academie bedenkingen ontmoette, de noodzakelijkheid van dien maatregel van andere zijde ten volle werd benaamd. Een uitbreiding van het wapen der cavalerie in eigenlijken zin, ligt aan deze vermeerdering geenszins ten doel; aangezien die slechts strekken moet om het nadeel weg te nemen, dat de *bestaande* organieke sterkte der veldeskadrons *ten behoeve van andere diensten* wordt vermindert. Ook de voorgenomen beschikbaarstelling van een 40-tal paarden voor de rij- en hoefmidschool heeft volkomen dezelfde strekking. Met het oog op de financiële gevolgen der besproken vermeerderingen, heeft de ondergeteekende gemeend het aanvragen van gelden ten behoeve van de paarden voor de rij- en hoefmidschool te moeten uitstellen tot de begrooing voor 1884; uit dien hoofde wordt daarmede bij de remonte voor 1883 nog geen rekening gehouden.

§ 2. Verkoop van voor den dienst ongeschikt bevonden paarden heeft in den regel tweemaal 's jaars plaats, en wel in het voorjaar en in het najaar.

Wordt bij den verkoop alleen rekening gehouden met de opbrengst van den verkoop der paarden, dan zou, zeer zeker, het voorjaar als het meest geschikte tijdperk te beschouwen zijn.

Doch wordt een in het najaar ongeschikt bevonden paard tot het volgende voorjaar op stal gehouden, dan zullen de onderhoudskosten wellicht meer bedragen dan de opbrengst, — en in allen gevalle — zooals ook te recht in het Verslag wordt opgemerkt — meer dan de opbrengst door lateren verkoop stijgen zou.

Uit het vorenstaande volgt, dat ongeschikte oorlogspaarden steeds zoodra mogelijk moeten worden van de hand gedaan. En dit heeft ook steeds plaats; tusschentijds ongeschikt bevonden paarden worden — het geheele jaar door — onverwijld verkocht.

De paarden worden gedurende drie uren vóór den verkoop voor gegadigden ter bezichtiging gesteld. De ondervinding heeft geleerd dat dit voldoende is.

De Iersche paarden zijn thans eerst voor een klein gedeelte en betrekkelijk korten tijd bij de veldeskadrons overgegaan, zoodat het voorbarig wezen zou, daarover thans reeds een beslissend oordeel uit te spreken. Zij beloven echter goede dienstpaarden te worden.

Dat zich onder de in Ierland aangekochte paarden inlandsche zouden bevinden is, om meer dan een reden, niet aan te nemen.

In de eerste plaats toch worden onder de inlandsche paarden — die in lichaamsbouw belangrijk met de Iersche verschillen — slechts weinigen aangetroffen, die aan de eischen, gesteld bij de voorwaarden van levering voor onze remonte, voldoen.

In de tweede plaats worden voor goede inlandsche paarden in den handel hogere prijzen bedongen, dan voor de Iersche paarden worden besteed. Het leveren van inlandsche paarden door den aannemer — gesteld dat hem dit al gelukken kon — zou dus in zijn nadeel wezen en kan dan ook daarom niet verwacht worden.

De Hongaarsche paarden voldoen over het algemeen vrij goed, doch het is met grond te verwachten, dat de Iersche paarden meer geschikt zullen zijn voor onze cavalerie, die voor een aanzienlijk deel uit zware ruiters bestaat.

Vde AFDEELING.

§ 1. Naar aanleiding van hetgeen hier met betrekking tot het vaccineeren bij het leger is opgemerkt, heeft de ondergeteekende de eer te doen kennen, dat omtrent het nut der vaccinatie bij hem niet de minste twijfel bestaat.

Zijnerzijds zal hij ze dan ook steeds zooveel mogelijk bevorderen, als hij in het belang der zaak raadzaam acht.

Tot staving hiervan wenscht hij mede te deelen, dat hij in den loop van dit jaar door tusschenkomst van den inspecteur van den geneeskundigen dienst der

landmacht, den officieren van gezondheid heeft doen aanbevelen, om, wanneer een milicien bezwaar maakt tegen de vaccinatie, te trachten, hem door gemoedelijke toespraak en een gepast betoog tot de overtuiging van het groote nut der kunstbewerking te brengen. Langs dezen weg toch kan men in dergelijke aanlegenheden meer invloed uitoefenen dan door dwang.

§ 2. De hierbedoelde regeling voldoet in hooge mate. Immers, van de acht en twintig volgens die regeling toegelaten studenten hebben er reeds dertien het propædeutisch en twee het candidaatsexamen in de geneeskunde afgelegd.

Bovendien is de regeling, ook naar het gevoelen der medische faculteit zoowel van twee der Rijksumiversiteiten als van de gemeentelijke Universiteit van Amsterdam, in allen deele te verkiezen boven een andere, die ook jongelieden als bedoeld bij 2°. en 3°. van art. 4 der wet van 25 December 1878 (*Staatsblad* n°. 222) tot de verbintenis, waarvan hier sprake is, zoude toelaten.

De ondergeteekende vindt dan ook geen grond, om op het door hem bij die regeling aangenomen stelsel terug te komen.

Mochten de wetten op het hooger en middelbaar onderwijs worden herzien, dan zal hij, na die herziening, gaarne in overweging nemen, of en in hoeverre ook zijn stelsel billijkerwijze herziening eischt of toelaat.

Vide AFDEELING.

Art. 24. Voor kosten van »bibliotheek en instrumenten" bij de Koninklijke Militaire Academie zijn, in de drie laatstverloopen jaren, de navermelde sommen besteed:

In het jaar 1879, Bibliotheek f 2373,97^s, Instrumenten f 3152,98^s, te zamen f 5526,96.

In het jaar 1880, Bibliotheek f 2714,26^s, Instrumenten f 1286,25^s, te zamen f 4000,51^s.

In het jaar 1881, Bibliotheek f 2828,44^s, Instrumenten f 1262,35, te zamen f 4090,79^s.

Het is — op het oogenblik van het samenstellen der begrooting — moeilijk te voorzien, welke instrumenten, enz. in het volgende jaar kunnen noodig wezen, en men is daarom verplicht, om dezen post eenigszins ruim te ramen, te meer, wijl instrumenten — nieuwe vindingen — veelal dure voorwerpen zijn.

Art. 25. Het getal der tot de pupillenschool toegelaten wordende zoons van niet-militairen is volstrekt niet zoo gering, als men schijnt te meenen.

De ondergeteekende veroorlooft zich, voor wat dit punt betreft, te verwijzen naar het volgende tabellarisch overzicht betrekkelijk de pupillenschool, dat tevens de percentsgewijze opgave bevat van de pupillen, die na het verlaten der school in dienst getreden of in de burgermaatschappij teruggekeerd zijn.

Jaren.	Toegela- ten zonen van		Overgeplaatst bij										Ontslagen.				Nog aan- wezig.	
	militairen.	niet mili- tair.	instructie-ba- tallon.	infanterie		cavalerie.	instructie-com- pagnie artillerie)	genie- troepen		Totaal.	‰	Overleden.	krachtens art. 66 van het voorschrift (slecht gedrag, be- maalde onwil enz.).		Op verzoek.	Totaal.		‰
				soldaat.	tamboer.			volontair.	tamboer.				1	2				
1877	40	11	26	8	3	3	4	2	1	47	92	»	1	3	4	8		
1878	42	11	35	4	»	1	3	1	»	44	83	1	1	7	8	16		
1879	24	14	27	»	»	3	1	2	»	33	92	»	1	2	3	8	2	
1880	81	70	39	2	»	9	4	1	»	55	67	3	2	23	25	30	68	
1881	46	70	3	»	»	»	»	»	»	3	»	»	1	8	9	»	104	
1882	43	34	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	76	
	276	210	130	14	3	16	12	6	1	182	»	4	6	44	50	»	250	

waaron-
der 129
zonen
van niet
militai-
ren.

Het denkbeeld, om de pupillenschool uit te breiden, is ook reeds bij den ondergeteekende gerezen. Hij zal nader in overweging nemen, wanneer zoodanige uitbreiding zou kunnen en behooren te geschieden.

VIIde AFDEELING.

Naar aanleiding van de hier gemaakte opmerking omtrent de verstrekkingen, heeft de ondergeteekende de eer mede te deelen, dat de sommen, die van de verschillende artikelen dezer afdeling der begroting worden afgetrokken, de verstrekking betreffen van materieel, enz. aan onze Oost-Indische bezittingen en in geval van gebleken noodzakelijkheid ook aan gemeente- of andere besturen, bijzondere personen of bijzondere inrichtingen, gedurende het jaar voorafgaande aan dat waarover de begroting loopt. Bij het opmaken der begroting wordt in de eerste plaats gerekend op de behoefte voor den dienst van het Departement van Oorlog; hierna wordt aan het slot van ieder artikel een zekere som afgetrokken, waartoe wordt genomen het dubbele der som van hetgeen over het 1ste halfjaar aan materieel, enz. reeds verstrekt is. Na de sluiting van het dienstjaar wordt over de voorhanden gelden, ingevolge art. 8 der wet van 9 September 1853 (*Staatsblad* n°. 100), bij de wet beschikt.

Van de verstrekkingen aan andere Departementen van algemeen bestuur worden de daarop vallende kosten in den loop van het betrokken dienstjaar, waarin de verstrekking heeft plaats gehad, met die Departementen bij overdracht van bezwaar verzekerd. Die verstrekkingen zijn dus uit den aard der zaak bij het opmaken der begroting onbekend.

Art. 26. Bij bevordering is het soms bezwaarlijk de hoofden van de verschillende werkplaatsen in hunne betrekking te laten.

Door dezen maatregel toch zouden sommige officieren met diensten worden belast, die niet met hunnen rang in overeenstemming zijn.

Ook in het belang van den dienst en der officieren zelve is bij bevordering een verandering van werkkring dikwijls gewenscht.

De aanmaak in het groot van nieuwe voorwerpen wordt, indien de aard van het materieel zulks toelaat, nagenoeg steeds aan de particuliere nijverheid gegund. De ondergeteekende zou het evenwel, om de reeds meermalen ontwikkelde redenen, niet gewenscht achten daarin verder te gaan dan thans reeds het geval is. Men neme daarenboven in aanmerking, dat in de militaire werkplaatsen bijna

uitsluitend burgerwerklieden arbeiden, zoodat een militaire werkplaats beschouwd kan worden als een particuliere fabriek, waarvan het Rijk eigenaar is en waarbij alzoo geen winsten behaald en geen dividenden behoeven uitgekeerd te worden.

Tegen de oprichting van de compagnie werklieden blijven nog steeds bezwaren bestaan.

b. De werkverdeeling heeft steeds zooveel doenlijk gelijkmatig over het geheele jaar plaats. Er kunnen evenwel omstandigheden voorkomen — bijv. groote en spoedvereischende bestellingen voor het Departement van Koloniën of wijziging of invoering van nieuwe munitieën of materieel — waarin het dringend noodig is, om met méér dan gewone kracht voort te werken en de steeds gevaarlijke overgangstijdperken van bewapening met gedeeltelijk oud en gedeeltelijk nieuw materieel, zooveel doenlijk te bekorten. In die zeldzame, doch in de twee laatste jaren voorgekomen gevallen, is het soms noodig geweest, een betrekkelijk groot aantal werklieden boven het gewone aan te stellen en ten gevolge hiervan had er dan later een ontslag van velen plaats. Van dit ontslag wordt aan de belanghebbenden steeds zoo lang mogelijk van te voren kennis gegeven.

Art. 30 A p. De ondervinding heeft geleerd, dat voor dezen post steeds te laag werd geraamd, waarom voor het dienstjaar 1883 *f* 20.000 meer is uitgetrokken, dan voor 1882. Een meerdere specialiseering van de daarbij bedoelde behoeften, die dienen moeten tot het gaande houden van de verschillende werkplaatsen over een geheel jaar, is niet wel doenlijk, aangezien de hoeveelheden zeer uiteenlopend en niet vooraf te bepalen zijn.

Art. 30, B. Zooals medegedeeld is in § 2 der Memorie van Toelichting op de ingediende begroting, blijft de aandacht van den ondergeteekende gevestigd op de onderzoekingen die elders op het gebied der repeteergeweren worden ingesteld.

Onder die onderzoekingen behooren ook die, welke geschieden naar de meer eenvoudige en minder kostbare hulpmiddelen, die het geven van een krachtig snelvuur uit de bestaande geweren kunnen bevorderen. Met dergelijke hulpmiddelen zijn reeds bij de gehouden proefnemingen met repeteergeweren, proeven genomen, zooals in het ter zake uitgebrachte en in druk verschenen verslag is vermeld. Vooralnog heeft den ondergeteekende echter geen aanleiding gevonden, om tot de invoering van dergelijke hulpmiddelen te besluiten.

VIIIste AFDEELING.

De ondergeteekende kan de verzekering geven, dat bij de aanvragen tot deze afdeeling behorende, de gewenschte spaarzaamheid niet uit het oog is verloren.

Uitstel van de daarbij bedoelde herstellingen zou slechts leiden tot grootere uitgaven in volgende jaren, en mag dus inderdaad niet raadzaam worden geacht.

Al de in deze afdeeling aangevraagde sommen betreffen voorts de uitvoering van werken, voor welke het geheele daartoe noodige bedrag in ééns is aangevraagd, zoodat bij geen dier werken van een eersten termijn sprake is.

Art. 36. Aan den ondergeteekende zijn geen gebouwen van het Rijk te Zutphen bekend, welke bestemd zijn tot berging van fourage, en niet aan de leveranciers van fourage, maar aan andere personen ten gebruike zijn afgestaan. Hetgeen dienaangaande in het Voorloopig Verslag werd gesteld, moet dus op een misverstand berusten.

Vermindering van de sommen, aangevraagd voor onderhoud en herstelling van de militaire gebouwen te Amersfoort, is niet raadzaam.

Die sommen betreffen toch hoofdzakelijk gebouwen als de kazerne, genaamd het Werkhuis, de stallen en de manège, welke, ook na voltooiing der nieuwe kazernegebouwen ter plaatse, alle in gebruik zullen blijven.

Art. 37, a. De post, uitgetrokken voor een algemeene verwing van de vele kazernegebouwen te Breda, is, hoewel hoog, toch zeer noodig voor een behoorlijk onderhoud van de genoemde militaire gebouwen.

Dienaangaande wordt nog medegedeeld dat de laatste gedeeltelijke verwing dier gebouwen in 1877 heeft plaats gehad, zoodat, ook uit dezen hoofde, de voorgenomen verwing niet als weelde kan worden beschouwd.

Art. 39, b. In den loop van dit jaar is gebleken, dat de grensscheidingen van de militaire terreinen, behorende tot de linie van Beverwijk, allengs dreigden verloren te gaan.

Met het oog op het gebruik, dat van die terreinen zal kunnen gemaakt worden, bij het inrichten van de stelling van Amsterdam, is dan ook onmiddellijk het noodige verricht om in bovenbedoelde omstandigheid te voorzien, en is het noodzakelijk de grenzen van die terreinen op blijvende wijze aan te duiden.

Vermits de voorraad van grenspalen, afkomstig van de geslechte vestingen, gedeeltelijk ter beschikking is gesteld van het Departement van Financiën, en voor het overige is gebruikt tot aanwijzing van de grenzen van de voor militaire doeleinden gereserveerde terreinen in die verschillende garnizoensplaatsen, kan daarvan, tot bovenbedoeld einde, geen gebruik meer worden gemaakt.

Art. 41. Met het in de toelichting tot dit artikel genoemde gemis aan vrijheid tegenover de aannemers van fourage, werd uitsluitend een tegenstelling bedoeld van de geheel vrije concurrentie, die, ten bate van het Rijk, door den thans getroffen maatregel tusschen die aannemers zal verkregen worden.

Met het oog op den omvang en de nitgebreedheid der tot dit doel te 's-Gravenhage gehuurde gebouwen en terrein, is de huurprijs inderdaad niet hoog te achten.

IXde AFDEELING.

De ondergeteekende heeft bij de beantwoording van het Voorloopig Verslag voor de begroting, dienst 1881, bl. 36, zeer uitvoerig de gronden uiteengezet, welke hem open, het tegenwoordig stelsel, dat bij het doen der leveranciën voor het leger wordt gevolgd, te behouden. Hij wees toen mede op de verschillende inzichten, welke op dit punt, zelfs bij vereenigingen van industriëelen aard, bestaan.

De sedert opgedane ervaring heeft hem geen aanleiding doen vinden, zijne toen geuite meening te wijzigen, en hij zou het ten zeerste betreuren indien moest worden teruggekeerd tot een stelsel van aanschaffing, dat, vroeger zijns inziens te recht gewraakt, tot niets anders kan leiden dan tot begunstiging van enkelen, tot belemmering van de ontwikkeling der industrie en tot nadeel van het Rijk en van den soldaat. Immers, het opdrijven der prijzen zou al spoedig niet uitblijven, omdat het leger ten eenenmale afhankelijk zou worden van enkele begunstigten, terwijl de overige aannemers zich niet verder met de vervaardiging van militaire kleeding- en uitrustingsstukken zouden inlaten.

De vrije mededinging is daarentegen herhaaldelijk van gunstigen invloed op de prijzen gebleken en de overtuiging, dat de leveringen van de zoogenaamde gevestigde fabrikanten en aannemers boven die van de jongere, door die mededinging opgetreden, de voorkeur zou verdienen, is niet verkregen. Bij oude en jonge aannemers worden goede en minder goede leveranciers aangetroffen. Aangezien voorts de goederen, tegen welken prijs ze ook worden geleverd, alle op dezelfde wijze en door dezelfde commissiën worden gekeurd, kan niet in het bezwaar worden gedeeld, dat de lage prijzen door de aannemers op het gehalte van het geleverde zouden kunnen worden verhaald. De plaats gehad hebbende afkeuringen van dezelfde artikelen, duur en goedkoop, kunnen met vrij zekeren grond tegen die meening worden aangevoerd.

Naar de overtuiging van den ondergeteekende, waarborgt de wijze, waarop tegenwoordig te Amsterdam wordt gekeurd, ten volle tegen het aannemen van minder goede waar. Meer en meer wordt voorts het beginsel toegepast om de laagste inschrijvers, die blijken hebben gegeven niet bekwaam of niet betrouwbaar te zijn, niet meer als leveranciers voor het leger toe te laten.

Na de breedvoerige mededeeling die de ondergeteekende de eer had, bij de beantwoording van het Voorloopig Verslag omtrent de loopende begrooting, ten aanzien van de vervaardiging en levering van de nieuwe militaire lakensoorten te doen, heeft de thans omtrent dit onderwerp gemaakte opmerking hem eenigermate verwonderd. Immers hij heeft toen in het licht gesteld dat bedoelde lakens geenszins vervaardigd zijn volgens de aanwijzingen van een militaire commissie — zooals ook ditmaal in het Voorloopig Verslag wordt beweerd — maar dat aan een der meest gunstig bekende en bekwame lakenfabrikanten de opdracht werd gedaan, om, *geheel volgens eigen goeëdunken*, eenige stukken laken te vervaardigen van *alleszins deugdelijke* grondstof en bewerking, van welker *goede* hoedanigheid het krijgsbestuur *zeker* kon zijn, en die het dus tot standmodellen voor verdere leveringen kon bestemmen. Een commissie van officieren was bij die vervaardiging tegenwoordig, doch niet om aanwijzingen te doen, maar uitsluitend om te constateeren op welke wijze de vervaardiging geschiedde en om dienovereenkomstig de eischen voor de voorwaarden van levering te formuleeren. Dat nu die fabrikant niet volkomen geslaagd is in de vervaardiging van alleszins deugdelijke leggerstukken, en dat de leveringen, welke naar die standmodellen hebben plaats gehad, eenigszins te wenschen hebben overgelaten, *komt geheel en uitsluitend op rekening van de Nederlandsche lakenindustrie*, die blijkbaar, ten gevolge van langdurige productie van minder goede stoffen, niet meer voldoende vertrouwd was met het fabricceeren van militair laken van deugdelijke kwaliteit. Het is intusschen te verwachten, dat door de proefnemingen, welke door de fabrikanten, in overleg met de militaire commissie, worden voortgezet, de kunst, om *goed* militair laken te vervaardigen, eerlang zal herleven.

Dat de niet aan alle eischen voldoende kwaliteit van de in de laatste jaren geleverde ordinaire lakens — niet onderofficierslakens, welke zeer veel zijn verbeterd — aan de verkeerde werking van het tegenwoordig stelsel van *aanschaffing* zou moeten worden toegeschreven, is den ondergeteekende overigens niet recht duidelijk.

In de eerste plaats moet er hier op worden gewezen, dat juist met opzicht tot de levering van *lakens*, dit stelsel, bij uitzondering, niet in zijn geheel wordt toegepast. Hierbij toch is de mededinging beperkt tot enkele gevestigde fabrikanten, die te voren tot de mededinging moeten zijn toegelaten, na het overleggen van de vereischte verklaringen omtrent de geschiktheid van hunne fabrieken tot het vervaardigen van militaire lakens.

Ten andere kunnen — zooals reeds werd te kennen gegeven — de aan de lakens waargenomen gebreken slechts het gevolg zijn van een niet geheel doelmatige *technische* bewerking; de toegestane prijzen waren voor de fabrikanten zeer billijk en aan de 't gunstigst bekend staande onder hen viel een gedeelte der leveringen ten deel.

Alle gegevens waren er dus om goed laken te verkrijgen. Maar al heeft men nu niet dadelijk, in alle opzichten, het volmaakte kunnen vinden, te ontkennen valt het niet, dat zelfs de minste soort van het nieuw model laken te verkrijgen is boven die, welke vóór de invoering der latere leggerstalen zijn verkregen.

Tegen de beschuldiging van geldverkwisting ten gevolge van de minder goede kwaliteit van het laken, moet ondergeteekende dan ook ten sterkste opkomen.

Persoonlijk heeft hij eenige daaruit vervaardigde gedragen kleedingstukken bezichtigd en in onderscheidene garnizoenen een onderzoek doen instellen naar den toestand van andere, na verschillende tijdperken van dracht. Wel is de uitslag van dat onderzoek niet bevredigend geweest, wat het uiterlijk voorkomen van sommige der uit donkerblauw ordinair laken vervaardigde kleeding betreft, maar van bepaald versleten zijn na kort gebruik, was slechts bij enkele sprake en dan moest nog de oorzaak in de personen van hen die ze gedragen hadden, gezocht worden. Het *uiterlijk voorkomen* dier kleeding verliest in meerdere of mindere mate door het ten gevolge van de stevigheid der stoffen aan de oppervlakte spoedig slijten van de wol, op de plaatsen waar veel wrijving voorkomt. Aangezien het laken slechts tot de nuance van lichtblauw in de wol, en verder

tot donkerblauw aan het stuk is geverwd, vertoont zich op die plaatsen spoedig de lichtblauwe nuance. Het is er echter in de meeste gevallen nog ver van af, dat daarom de kleedingstukken versleten zouden zijn.

Terwijl de proeven tot verbetering der lakens worden voortgezet, wordt bij de aanschaffingen met de meeste omzichtigheid te werk gegaan. Van alle proefstukken laken zijn kleedingstukken vervaardigd en in gebruik gegeven en van de soorten, welke bij de beproeving het best hebben voldaan, zijn in het lopend jaar ter voorziening in dadelijke behoefte, kleine hoeveelheden aangeschaft.

De laatstgenomen proef, om het donkerblauw laken geheel in de wol te doen verwen, heeft een zoodanig resultaat opgeleverd, dat met gerustheid voor den dienst van het volgende jaar een grootere hoeveelheid is kunnen worden aanbesteed. Er worden intusschen nog proeven met laken van andere wolsoorten genomen, en hoewel voor de gewone behoefte noodwendig laken is moeten worden aangeschaft, zullen geen maatregelen worden genomen om den bepaalden voorraad in de centraalmagazijnen geheel aan te vullen, zoolang de deugdzaamheid der aan te nemen legerstukken niet proefondervindelijk is bewezen.

Het door verschillende dagbladen vermeld bericht, omtrent den verkoop, tegen spotprijzen, van 3400 stuks nieuwe ransels, welke nog nooit in gebruik waren geweest, is onjuist. Ter opheldering moge het navolgende dienen:

In 1860 en eenige volgende jaren zijn een groot aantal ransels van zoogenaamde waterdichte stof, ten behoeve van de schutterijen, aangeschaft en in 's Rijks magazijn van kleeding te Delft opgelegd.

Nadat die ransels jaren lang waren bewaard, bleek het, dat ze niet zóó lang in magazijn konden blijven, als men zich bij de aanschaffing wellicht had voorgesteld. Vandaar dat ze in 1876, om bederf te voorkomen en dus alléén om het Rijk tegen schade te vrijwaren, voor zooveel dit kon, in gebruik werden gegeven bij de toenmaals bestaande drie regimenten vestingartillerie, het korps pontonniers en het bataljon mineurs en sappeurs. Voor de schutterijen zouden nu in plaats van de uitgegeven ransels van waterdichte stof, nieuwe ruige ransels worden opgelegd. Op die wijze zou het mogelijk worden, op den duur, den voorraad tegen nieuwe ransels, zooals die bij de infanterie worden gedragen, om te wisselen, op de wijze als dit plaats heeft met de overige stoffen en goederen voor de schutterijen bestemd. Intusschen bleef men bij evengemelde korpsen de voorkeur hechten aan ruige ransels. Daarbij kwam dat de waterdichte ransels na zoo vele jaren opgelegd te zijn geweest, dikwijls en tegen vrij hooge prijzen, moesten worden hersteld en dat enkele door het min of meer kleverige van de stof, waaruit ze zijn vervaardigd, schadelijk bleken voor de kleeding der manschappen.

De ondergeteekende vond daarin aanleiding aan Zijne Majesteit het voorstel te doen, om de ransels van waterdichte stof door bekleeding met kalfsvel aan de ruige ransels gelijk te maken, welke bewerking zonder bezwaar kon geschieden.

In de eerste plaats werd die wijziging toegepast op alle in het magazijn gebleven ransels; daarna op die welke in gebruik waren gegeven, en tot dat einde weder waren ingeleverd. Van deze laatste bleek een gedeelte in slechten staat te verkeeren, zóódat de wijziging daarvan niet kon plaats hebben en ze dan ook voor verder gebruik ongeschikt werden geoordeeld. Dat de opbrengst bij verkoop van reeds vóór een twintigtal jaren aangeschafte ransels, die gedurende 4 à 5 jaren bij de korpsen in gebruik geweest waren, niet groot kan zijn, zal, naar de ondergeteekende vertrouwt, geen bevreemding wekken, vooral als men in aanmerking neemt, dat het hier een artikel geldt, dat, zelfs geheel nieuw, tot gebruik voor particulieren niet geschikt is.

Door het vorenstaande is, naar de ondergeteekende vermeent, mede voldoende verklaard de in het Verslag bedoelde groote omzet van de ransels voor de schutterijen.

Art. 54, b. Van de bevoegdheid, bedoeld in art. 23 der wet van 14 September 1866 (*Staatsblad* n°. 138), wordt slechts bij noodzakelijkheid gebruik

gemaakt. Zoo eenigszins mogelijk wordt het vervoer verricht door artillerie-voertuigen met treinbespanningen.

Ten bewijze, dat de diensten volgens gemeld wetsartikel van ingezetenen gevorderd, niet zeer bezwaard kunnen zijn, zij medegedeeld, dat in 1881 ten laste van het besproken begrotingsartikel slechts f 584,75 is uitgegeven, voor door de zorg der gemeentebesturen verstrekte voertuigen en geleiders.

Art. 59. Tegen het opdragen van de taak der permanente militaire spoorwegcommissie aan den generalen staf, en het in verband daarmee opheffen van genoemde commissie, bestaan overwegende bedenkingen.

Vooreerst deze, dat, vermits die commissie bij mobilisatie van het leger dadelijk handelend moet optreden, ze reeds in vrede tijd uit personen moet bestaan, die met de werkzaamheden vertrouwd zijn. Werden nu daarvoor officieren van den generalen staf gebezigd, dan zouden deze in oorlogstijd daarvoor bestemd moeten blijven en onttrokken worden aan hun eigenlijken werkkring. De tegenwoordige samenstelling van den generalen staf laat niet toe, officieren van dit dienstvak voor bedoelde werkzaamheden af te zonderen, zoodat uitbreiding van dat dienstvak onvermijdelijk zou worden. Door het voorzitterschap der commissie op te dragen aan den chef van den generalen staf is eenheid in de leiding verzekerd, zoodeme de noodige samenwerking van de commissie en den generalen staf.

Vervolgens, met het oog op de samenstelling van de genoemde commissie. Deze bestaat niet alleen uit officieren, maar ook — en wel grootendeels — uit burgers, namelijk een lid van den raad van toezicht op de spoorwegdiensten en een hoofdamtenaar van elke der navolgende spoorwegmaatschappijen: de Nederlandsche IJzeren spoorwegmaatschappij, de Nederlandsche Rijnspoorwegmaatschappij, de Nederlandsche Centraalspoorwegmaatschappij en de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen. Juist in deze samenstelling ligt een groote waarborg, dat, bij een mobilisatie of in oorlogstijd, op de snelste en doelmatigste wijze van de spoorwegen gebruik gemaakt zal kunnen worden; en daarin ligt mede een der redenen, waarom dat gebruik ook reeds in tijd van vrede beter aan de eischen van het militair vervoer kan voldoen, dan anders het geval zou zijn.

XIIde AFDEELING.

Art. 62. Op de gronden, aangehaald op bladz. 28 der Memorie van Beantwoording van het Voorloopig Verslag op de begroting van Oorlog voor 1882, zou de ondergeteekende ook thans ongaarne zien, dat het defroijement van den amanuensis der weduwen- en weezenkas voor de officieren van de landmacht — sedert jaren uit de oorlogsbegroting betaald — ten laste der kas zou komen.

Bezwaar tegen de openbaarmaking van het verslag der commissie tot herziening der statuten van de instelling is bij den ondergeteekende niet aanwezig. Hij kan echter het nut dier openbaarmaking niet inzien en in elk geval zou hij die openbaarmaking nu ontijdig achten.

Wat betreft de plannen van den ondergeteekende ten deze, moet hij erkennen, dat die nog niet tot rijpheid gekomen zijn. Bij het groote verschil van gevoelen aangaande dit onderwerp, is het zeer moeilijk, een — althans een allen bevredigende — beslissing te nemen. Die beslissing wenscht hij bovendien uit te stellen tot na de behandeling van het rapport der commissie, belast geweest met de herziening der bepaling, waardoor het pensioenfonds voor burgerlijke ambtenaren beheerscht wordt.

Opheffing van de bepaling, ten gevolge waarvan aan officieren slechts dan de vergunning tot huwen wordt gegeven, wanneer zij zich verbinden tot het deelgenootschap aan de kas, acht de ondergeteekende ten eenenmale onraadzaam. Immers, dit zou tot de treurige uitkomst kunnen leiden, dat weduwen en weezen van officieren zonder enig middel van bestaan zouden geraken — zoodat voor hen het inroepen van de openbare liefdadigheid noodig zou worden.

De ondergeteekende acht de gewraakte bepaling noodzakelijk en — uit het oogpunt van kameraadschappelijke zorg voor weduwen en weezen — billijk tevens.

Naar aanleiding van het slot van het nopens dit artikel opgemerkte in het Verslag, wordt — ter inzage — hierbij overgelegd een exemplaar van het bij de Gebroeders VAN CLEEF alhier uitgegeven werkje, getiteld *Weduwen- en Weezenkas voor de officieren der landmacht* van wijlen den generaal-majoor H. HARDENBERG.

De na de verschijning van het werkje in de statuten gemaakte veranderingen zijn bijgeschreven.

Uithoofde dit werkje niet meer in den handel verkrijgbaar is, en moeilijk kan gemist worden, zou de ondergeteekende het, na gemaakt gebruik, gaarne terug ontvangen.

Art. 64. Op het voetspoor van hetgeen hij ten vorigen jare, naar aanleiding van eene zelfde vraag, bij de beantwoording van het Voorloopig Verslag der Kamer ad art. 65 (bladz. 28 der Memorie van Beantwoording) heeft medegedeeld, teekent de ondergeteekende hier aan, dat de bedoelde gratificatiën over 1881 werden toegekend aan:

5 gepensioneerde officieren; 141 gepensioneerde en gepasporteerde onderofficieren en mindere militairen of militaire geëmployeerden; 19 weduwen van officieren; 54 ongehuwde en onverzorgde dochters van overleden officieren; 159 weduwen van onderofficieren, mindere militairen en mindere militaire geëmployeerden; en alzoo in het geheel aan 375 personen.

XIIIde AFDEELING.

De ondergeteekende wenscht hier te herhalen de reeds vaak door hem gegeven verzekering, dat hij zich bij het doen van voordrachten tot het toekennen van pensioen uitsluitend leiden laat door de belangen van den militairen dienst.

Het oordeel omtrent het al dan niet noodzakelijke eener pensionneering met het oog op die belangen, meent hij aan zich te mogen en te moeten houden.

Aan een herziening van het keuringsreglement wordt door een daartoe benoemde commissie reeds sinds geruimen tijd gewerkt.

XVde AFDEELING.

De ondergeteekende heeft voorsnog geen nadere en bepaalde plannen omtrent een reorganisatie van het wapen der maréchaussée.

Eene eventuele hervorming van dat wapen zou in de eerste plaats dienen te geschieden in het belang van de onder het Departement van Justitie ressorteerende rijkspolitie.

XVIde AFDEELING.

Voor de rangschikking van herstellingen onder de gewone of de buitengewone uitgaven, welke meermalen aanleiding gaf tot opmerkingen van de zijde der Kamer, is de ondergeteekende steeds het beginsel blijven volgen, reeds kort na zijn optreden, namelijk bij de Memorie van Beantwoording, betrekkelijk het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1881, ad de artt. 31—38, door hem medegedeeld.

Dienovereenkomstig zijn door hem dan ook steeds uitsluitend die posten tot de buitengewone uitgaven gebracht, welke wijzigingen, verbeteringen of aanvullingen betroffen, die, of door gewijzigde plaatselijke toestanden, of door geldelijke beteekenis, zoowel op zichzelf, als in verband met de waarde van het geheel waaraan zij worden verricht of toegevoegd, niet wel anders dan als uitgaven voor ééns, en dus geenszins als periodiek wederkerende aan te merken zijn, en eindelijk die posten, welke nieuwe gebouwen betreffen, op zichzelf van groote beteekenis. Ook bij deze begrooting meent de ondergeteekende ten deze niet anders te hebben gehandeld.

Artt. 82 en 83. De verdeeling der aan te schaffen voorwerpen over deze artikelen is geschied, ten einde te gemoet te komen aan den meermalen uitge-

drukten wensch, om de artikelen zooveel doenlijk te splitsen. In art. 83 is uitsluitend het materieel opgenomen, dat bepaaldelijk voor de gepantserde forten moet worden aangeschaft, van een bijzondere meer samengestelde constructie en, om die reden, ook hooger in prijs is. Men kan daardoor later een duidelijk overzicht verkrijgen over den prijs der bewapening van de gepantserde forten.

Met de kanonnen van 10,5 cM. zijn reeds proeven genomen; deze hebben zeer goede uitkomsten opgeleverd, die dan ook tot de invoering van dit geschut hebben geleid. De proeven met de mortieren van 15 en 10,5 cM. zullen eerlang aanvangen.

Hoeveel kanonnen van 10,5 cM. en getrokken mortieren van 15 en 10,5 cM. in het volgende jaar in 's Rijks gieterij van bronzen geschut voor de in art. 82 genoemde som zullen kunnen worden aangemaakt, kan vooralsnog niet met zekerheid gezegd worden, omdat, in verband met de beproeving van die mortieren, nog niet kan worden bepaald, wanneer met den aanmaak daarvan geregeld zal kunnen worden voortgegaan.

Een zestigtal vuurmonden van 15 en 10,5 cM. te zamen (het laatste kaliber kanonnen of mortieren) zal in het volgende jaar vermoedelijk wel geheel afgewerkt kunnen opgeleverd worden.

Met betrekking tot art. 83 der ontwerp-begrooting, wenschte de ondergeteekende voorts nog het navolgende ter kennis van de Kamer te brengen.

De oplevering van een der beide kanonnen van 30,5 cM. en van een affuit van 30,5 cM. voor volstrekt minimaal schietgat — voor de aanschaffing van welk materieel de gelden zijn toegestaan bij art. 82 van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1881, vastgesteld bij de wet van 21 Januari 1881 (*Staatsblad* n°. 14) — is tot dusverre niet kunnen geschieden, dewijl aan dien vuurmond en aan de affuit, bij de keuring, gebreken zijn waargenomen, welke een nader onderzoek van het kanon en, in elk geval, herstelling van de affuit noodzakelijk maken.

De tot dusverre bestaande gunstige meening nopens de deugdelijkheid van het stelsel, zoowel van kanon als van affuit, wordt door bedoelde gebreken niet in het minst aan het wankelen gebracht; maar wel heeft het niet opleveren der gemelde voorwerpen een ander nadeelig gevolg gehad, namelijk dat over het geld, dat voor de begrooting voor het dienstjaar 1881 werd toegestaan, niet meer kan worden beschikt ten gevolge van het bepaalde bij art. 1 der wet van 10 Februari 1844 (*Staatsblad* n°. 6.) Intusschen moet, nadat het meerbedeelde materieel zal zijn opgeleverd, het deswege aan den fabrikant volgens contract toekomende — zijnde f 102.000 voor het kanon met toebehooren en f 33.000 voor de affuit met toebehooren — worden voldaan; en het is dus noodig, hierin bij de begrooting voor het dienstjaar 1883, in welk jaar de oplevering der voorwerpen zonder twijfel zal geschieden, te voorzien.

Dientengevolge behoort de omschrijving van art. 83 van het ontwerp der evengemelde begrooting eenigszins te worden gewijzigd en de bij dat artikel uitgetrokken som met f 135.000 te worden verhoogd.

Een en ander is aangegeven in de hierbij gevoegde Nota van wijzigingen.

Art. 86, a. Deze som betreft den geheelen bouw, derhalve geen eersten termijn.

b. Nopens de som, uitgetrokken voor aankoop en inrichting van een terrein bij Utrecht, zij alsnog het volgende medegedeeld.

Na een nauwgezet en vergelijkend onderzoek van de weinige, voor het doel geschikt gelegen en in koop te bekomen terreinen is de voorkeur aan het hierbedeelde gegeven, ook als het goedkoopste. De prijs van dat terrein bedraagt toch niet meer dan f 8000 per H.A.; hetgeen — en het wordt door de onderzinking bevestigd — in de onmiddellijke nabijheid van Utrecht, geen te hooge koopprijs is te achten.

Daar echter de ophooging van dat terrein, tot een geschikt bouw- en oefeningsterrein, een uitgave van p. m. f 50.000 zal vorderen, en, tot het bekomen van een voldoende uitweg, van dat terrein, naar de oostzijde, eenige onaanzienlijke

woningen langs die zijde zullen opgeruimd moeten worden, waarvoor, met eenige andere daarmede in verband staande voorzieningen, een som van p. m. f 20.000 wordt vereischt, is de geheele voor dat terrein te besteden som, op f 450.000 moeten worden gesteld.

Art. 87, b. De gemeente Amersfoort is bereid aan het Rijk in koop over te dragen een oud gebouw, voorheen voor woningen van gehuwde militairen in gebruik, doch thans niet langer tot dit doel geschikt, waarom dan ook in de toelichting van bedoelden aankoop meer bepaald als van die van een terrein werd gesproken.

Voorts is het wenschelijk, dat het Departement van Oorlog zich ook den eigendom van een ander terrein verzekere, onmiddellijk grenzende aan dat waarop thans de kazerne voor bereden wapens te Amersfoort gebouwd wordt en waarop thans een woning staat. Niet alleen is dit terrein bij uitstek gunstig gelegen voor den bouw van woningen voor gehuwde militairen, maar door aankoop daarvan zal bovendien het grootte voordeel verkregen worden, dat belet kan worden dat daarop, in de onmiddellijke nabijheid van de kazerne, inrichtingen worden gevestigd, welke voor de omgeving dier kazerne niet wenschelijk zijn.

Art. 89, b. Met de nu aangevraagde som zal de kazerneering te Hoorn, ook wat de woningen voor de gehuwde militairen betreft, geheel in voldoende staat kunnen worden gebracht.

Uit den aard der zaak kunnen ramingen, die hoofdzakelijk verbouw van oude bestaande gebouwen betreffen, niet met dezelfde nauwkeurigheid worden opgemaakt, welke voor nieuwe gebouwen kan worden bereikt.

Art. 90, a De kosten voor den bouw van een bergloods bij het kleedingmagazijn te Amsterdam zijn begroot op f 8000, terwijl de raming van kosten voor den bouw eener woning voor den magazijnmeester daarbij f 16.000 bedraagt.

De post van f 10.000 voor het wijzigen van 3 keukens in de Oranjekazerne te 's Gravenhage moet strekken tot het doen leveren en plaatsen van ijzeren fournuizen c. a., volgens het systeem SENKING.

De kosten voor het aanbrengen van één dergelijk fournuis met toebehooren, daaronder begrepen het gelijktijdig verbeteren van de vloeren en schoorsteenen, zijn voor elke keuken begroot op ongeveer f 3300. Hoewel men deze uitgave betrekkelijk groot kan noemen, moet men daarbij toch voor oogen houden, dat, zooals de ondervinding, ook in de nieuwe kazerne op het terrein Damlust bij Utrecht heeft geleerd, de besparing in brandstof, bij het gebruik van dergelijke fournuizen, zóó belangrijk is, dat hierdoor de grootere aanlegkosten, in vergelijking met die van de tot heden gebruikelijke kazernefournuizen, reeds in weinige jaren geheel wordt vergoed.

Bij het opmaken der Staatsbegrooting voor 1882 kon over bedoeld systeem van fournuizen nog geen bepaald oordeel worden geveld, weshalve toen de verandering der fournuizen in de genoemde kazerne, volgens het gebruikelijk systeem onder de posten voor de gewone uitgaven werd gesteld. Deze herstelling heeft echter niet plaats gehad.

Thans, nu het de uitvoering van een geheel nieuw systeem betreft, rekent de ondergeteekende bedoelde voorziening tot de buitengewone uitgaven.

b. Na de voltooiing der nieuwe stallen te Haarlem zullen in die stallen, met inbegrip der officierspaarden, in het geheel 278 paarden kunnen worden gestald.

Op uitgebreider gelegenheid tot stalling van rijkspaarden wordt, voor het garnizoen Haarlem, niet gerekend. Het voornemen bestaat om later als na voltooiing van de in aanbouw zijnde kazerne voor een depoteskadron ter plaatse, de bestaande kazerne voor 2 bataljons infanterie zal worden ingericht, de bij deze kazerne gelegen oude, gebrekkige stallen af te breken en op het daardoor vrijkomende terrein woningen voor de gehuwden te bouwen die tot deze 2 bataljons behooren.

De post van f 4000 voor schadeloosstelling aan de gemeente Haarlem is onder de buitengewone uitgaven gerangschikt, omdat het daarbij geenszins een doorlopende

huur betreft, als bij art. 41, maar integendeel een vergoeding in ééns tengevolge van een overeenkomst wegens het langer gebruiken van terreinen en gebouwen van genoemde gemeente, dan bij de overeenkomst van het jaar 1878 was bepaald, en waartoe noodzaak bestond.

Ten slotte wenscht den ondergeteekende, ten aanzien van art. 90, *b* der ontwerp-begrooting, nog het navolgende te doen kennen:

Volgens den uitgewerkten en toelichtenden staat, behoorende bij het ontwerp van wet tot vaststelling van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1882 is in art. 92, *b* dier begrooting, zooals die werd vastgesteld bij de wet van 29 Januari 1882 (*Staatsblad* n°. 24), een som van f 28,000 begrepen voor aankoop van grond te 's Gravenhage, tot het bouwen van woningen voor gehuwde militairen aldaar.

Bij de beantwoording der vragen, naar aanleiding van dezen post gedaan in het Voorloopig Verslag betrekkelijk bedoeld ontwerp van wet, werd door den ondergeteekende, in de Memorie van Beantwoording op dat Verslag, onder meer medegedeeld, dat door hem bevelen waren gegeven, om te doen onderzoeken, of elders ter genoemde plaatse, gunstig gelegen bouwterrein zou te verkrijgen zijn, en dat hij zou trachten, bij het ten uitvoer leggen van genoemd artikel, — indien hiervoor geld werd toegestaan — doelmatige ligging van het te kiezen terrein, met zoo laag mogelijke kosten van aankoop te doen gepaard gaan.

Eerst thans echter is hij er ingeslaagd, na langdurig onderzoek en na vele overleggingen, terreinen tot voormeld doel te vinden, die in beide opzichten aan de billijkste eischen voldoen.

De gemeente 's Gravenhage is namelijk bereid bevonden, de noodige terreinen ter beschikking van het Departement van Oorlog te stellen, en wel onder voorwaarden, door welke de belangen van het Rijk, zoowel als die van genoemde gemeente, worden gebaat.

Ingevolge een overeenkomst toch, te dezer zake tusschen den Staat en genoemde gemeente gesloten, zal de Staat (Departement van Oorlog), eenerzijds, van die gemeente in gebruik erlangen:

a. om daarop woningen voor gehuwde militairen te bouwen twee strooken grond, voldoende ruim voor dat doel en hiertoe alleszins gunstig gelegen; de een achter de Nieuwe Schoolstraat — in de onmiddellijke nabijheid van de Oranjeskazerne — de andere achter de Sumatrastraat — nabij de Alexanderskazerne;

b. een terrein, behoorende tot het zoogenaamde Proefveld, aan de Sprank, om voor parkeerterrein te worden bestemd.

Hiertegenover zal de Staat (Departement van Oorlog) aan de gemeente teruggeven de vrije beschikking over het tegenwoordige parkeerterrein aan de Noordwestzijde van het Alexandersplein, eigendom der gemeente, bij den Staat (Departement van Oorlog) in gebruik ingevolge overeenkomst van 22 December 1860, en bovendien aan haar uitkeeren een som van *twintig duizend gulden*. Uit dit bedrag zullen eensdeels de kosten moeten bestreden worden, door de gemeente te maken in verband met de, bij de overeenkomst bedoelde, verplaatsingen van het parkeerterrein, terwijl het overige gedeelte dier som zal strekken ter vergoeding van het verschil in waarde van de perceelen, door de gemeente ter beschikking van den Staat te stellen, met die van het perceel aan het Alexandersplein, dat weder ter beschikking der gemeente zal komen.

Daar de omschrijving van het boven aangehaald artikel 92*b* van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het jaar 1882, vastgesteld bij de wet van 29 Januari 1882 (*Staatsblad* n°. 24) echter niet toeliet, aan de laatstgenoemde voorwaarde der overeenkomst uitvoering te geven, en buitendien een bedrag van ten hoogsten f 12,000 zal worden vereischt voor de inrichting van het nieuwe parkeerterrein aan het Proefveld en tot het doen, in verband daarmede, van eenige voorzieningen aan de brug en den toegangsweg tot dat terrein — waarvan, ingevolge voormelde overeenkomst, de kosten door den Staat moeten gedragen worden — heeft de ondergeteekende die overeenkomst dan ook niet aangegaan

dan onder voorwaarde, dat de daaruit voor den Staat voortvloeiende uitgaven bij de wet zullen zijn toegestaan; reden, waarom die overeenkomst thans ter sprake wordt gebracht.

De grondslagen dier overeenkomst, welke niet dan na herhaalde gedachtenwisseling met het betrokken gemeentebestuur zijn vastgesteld, komen den ondergeteekende zóó billijk voor, en de daarmede te verkrijgen volkomen bevredigende oplossing van een vraagstuk, dat op andere wijze schier onoplosbaar schijnt, is zóó aanbevelenswaardig te achten, dat hij meent, het voor een ander vereischt bedrag — zijnde een som van *f* 32,000 — alsnog onder *b* van artikel 90 (Buitengewone uitgaven, Dienst der Genie) in het thans in behandeling zijnde ontwerp van wet tot vaststelling van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1883, te moeten opnemen.

De wijziging, welke evengemeld wetsontwerp hierdoor ondergaat, is opgenomen in de hierbijgevoegde nota van wijzigingen.

Het behoeft nauwelijks vermelding, dat, in verband met voorschreven wijziging, geen gebruik zal worden gemaakt van het bedrag ad *f* 28,000 hetwelk op de begrooting van het Departement van Oorlog voor het loopende dienstjaar voor aankoop van grond te 's Gravenhage, tot het bouwen van woningen voor militairen is toegestaan.

Art. 92. Al de hierbedoelde uitgaven behooren eigenaardig tot een rubriek, zoodat splitsing niet wenschelijk is.

Art. 93. Bedoelde som betreft den geheelen bouw en is dus *geen* eersten termijn. 's Gravenhage, 23 November 1882.

De Minister van Oorlog,

REUTHER.

TWEEDE NOTA VAN WIJZIGINGEN.

XVIde AFDEELING.

Artikel 83 te lezen als volgt:

»Kosten, vallende op de aanschaffing en beproeving van een kanon van 30,5 cM., en van een affuit van 30,5 cM. voor volstrekt minimaal schietgat, beide met toebehooren, benevens op de aanschaffing en beproeving van kanonnen van 24 en 15 cM., met bijbehorende affuiten, alsmede op de aanschaffing van bij de kanonnen van 30,5 cM. behorende projectielen, buskruit, kardoeszakken, ontstekingsmiddelen, gereedschappen tot bediening en tot aanvoer van munitien, zoomede verder toebehooren, *f* 714,000.»

Tusschen de 4de en 5de alinea's van onderdeel *b* van *artikel 90* te voegen een nieuwe alinea:

»Schadeloosstelling aan de gemeente 's Gravenhage voor het beschikbaarstellen van gemeentegrond aldaar, tot den bouw van woningen c. a. voor gehuwde militairen, benevens het inrichten van een parkeerterrein en het doen van eenige voorzieningen aan den daartoe leidenden weg, met brug.»

Artikel 90. Als voren in de 7de verdedigingsstelling, onderdeel *b*, wordt vermeerderd met *f* 32,000, en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f* 367,500, en het totaal van het artikel wordt alzoo gebracht op een som van *f* 442,950.

Het totaal van de XVIde afdeeling wordt uitgetrokken op een bedrag van *f* 2.208,450.

Het totaal van het VIIIste hoofdstuk wordt uitgetrokken tot een bedrag van *f* 22.293.784, twee en twintig millioen twee honderd drie en negentig duizend zeven honderd vier en tachtig gulden.

BEGROOTING VAN UITGAVEN TEN BEHOEVE VAN DE VOLTOOIING VAN HET VESTINGSTELSEL, DIENST 1883.

VOORLOOPIG VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS.

Het afdelingsonderzoek van de begrooting van uitgaven ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel, dienst 1883, heeft de volgende uitkomsten gehad:

1. Verscheidene leden betoogden opnieuw de wenschelijkheid om het vestingstelsel des Rijks te beperken tot de stelling Amsterdam. Het vorige jaar was, meenden zij, dit denkbeeld niet op afdoende wijze weêrlegd. Zij waren overtuigd, dat een beperkt defensiestelsel, waarin alle krachten geconcentreerd konden worden, meer overeenkomstig onze beperkte hulpmiddelen was, en, zoo de nood drong, het behoud des vaderlands beter zou verzekeren. Zij wezen daarbij nogmaals op België, waar zoodanig stelsel dan ook gehuldigd is.

Zooals onze verdedigingsliniën thans zijn ingericht, eischen zij in verhouding tot onze krachten te veel, zoowel aan troepen als aan geld.

Deze leden wenschten daarom, dat de Nieuwe Hollandsche Waterlinie zou worden prijs gegeven. Wel is waar is die waterlinie bijna voltooid; maar behalve dat zij aan onderhoud veel zal blijven kosten, kon men in het gereed zijn der linie geen reden zien om haar te behouden, wanneer hare verdediging krachten vorderde, waarover wij niet konden beschikken.

Tegen dit gevoelen werden door anderen de vroeger meermalen herhaalde en bekende gronden aangevoerd.

Men achtte het zeer weinig raadzaam om in de hoofdbeginselen der wet van 18 April 1874 (*Staatsblad* n°. 64), die na jaren lang onderzoek tot stand gekomen is, wijziging te brengen, nu het tengevolge van deze wet aangelegde vestingstelsel zijne voltooiing nadert.

Dat de verdediging onzer hoofdverdedigingsliniën bij een doelmatige regeling onzer levende strijdkrachten, onze hulpmiddelen te boven zoude gaan, kon bezwaarlijk toegegeven worden, en wat de verwijzing naar het Belgische defensiestelsel betreft, merkte men op, dat tusschen dat stelsel en het onze meer overeenkomst bestaat dan men oppervlakkig zou vermoeden, daar toch het geheel onzer hoofdverdedigingsliniën beschouwd kon worden als een reusachtige vesting, welke ons in tegenstelling der positie Antwerpen het voordeel opleverde van $\frac{2}{3}$ der bevolking, en der voornaamste bronnen van vertier, welvaart en hulpmiddelen aan vijandelijke overweldiging te onttrekken.

Verder werd nog de meening verdedigd, dat men het vestingstelsel, wel kon vereenvoudigen door zich te bepalen tot de Nieuwe Hollandsche Waterlinie alleen

en geene gelden te besteden aan de bevestiging van Amsterdam, die men tot oorlogstijd zou kunnen uitstellen.

2. Verscheidene leden toonden zich minder ingenomen met de wijziging, die had plaats gegrepen in de splitsing der artikelen ten gevolge van de bekende beschouwingen der Algemeene Rekenkamer omtrent de beteekenis van de voor elk onderdeel van eenig begrotingsartikel speciaal aangeduide sommen. Zij zagen den Minister alsnog gaarne op den vroegeren weg terugkeeren, daar bij de nu toegepaste wijze van inkleeding vermenging van uitgaven voor onderscheidene posten kan voorkomen en overschrijving der voor ieder deel aangewezen bedragen buiten het medeweten der Kamer gemakkelijk gemaakt wordt.

ART. 1. *Art. 2. Nieuwe Hollandsche Waterlinie.* Men vroeg op wien de onderhoudsplichten komen van het gedeelte van den Waalbandijk, dat ten gevolge van het maken der inundatiesluis bij Tiel is verlegd geworden.

Naar aanleiding van het medegedeelde in de Memorie van Toelichting in de derde alinea sub 3 wenschte men te vernemen, wat de Minister verstaat onder de aldaar voorkomende uitdrukking „in korten tijd.”

Men meende te weten, dat er aan het fort te Nieuwersluis grondverschuivingen hebben plaats gehad. Gaarne vernam men, waar en in welke mate dat geschied is, en waaraan die grondverplaatsingen toe te schrijven zijn. Zoo ook stelde men er prijs op te vernemen of de verzakkingen der batterijen in den Bommelerwaard en bij de werken in het land van Altena, waarmede men vroeger te worstelen had, overwonnen zijn.

Art. 3. Stelling van den Helder. De vraag werd gedaan of de verdediging van het Vlie wel voldoende gewaarborgd is. Eenige leden toonden zich weinig gerust omtrent de mogelijkheid om het gebruik van dien belangrijken toegang door onze zeemacht alleen aan de vijandelijke vaartuigen te beletten.

Art. 4. Stelling van Amsterdam. Bij deze begrooting worden gelden aangevraagd voor de uitvoering van eenige werken der eigenlijke stelling, ter voorbereiding waarvan op de vestingbegrooting van het loopende jaar gelden werden toegestaan. Het geldt dus nu, wat den bouw der forten van de Amsterdamsche stelling betreft, uitvoering te geven aan de denkbeelden neergelegd in de schets-ontwerpen ten vorigen jare door den Minister aan de Kamer ter inzage gezonden.

In verband met deze omstandigheid werd de vraag gedaan of de Minister voornemens is om die denkbeelden ongewijzigd in toepassing te brengen, ook na hetgeen omtrent den uitslag van de proeven met de nieuwste modellen van projectielen in het afgelopen voorjaar door de firma KRUPP genomen, bekend is geworden. Men zou dit in de hoogste mate bedenkelijk achten, en meenende, dat het voor ons als een gelukkige omstandigheid te beschouwen is, dat ons, vóór dat aan den werkelijken bouw van een nieuw fort in de eigenlijke stelling van Amsterdam de hand is geslagen, eene zoo duidelijke vingerwijzing gegeven is omtrent de eischen, waaraan verdedigingswerken in de naaste toekomst zullen moeten voldoen in verband met den aard van het vijandelijk vuur, waaraan zij blootgesteld zullen zijn, wenschte men van den Minister te vernemen of, in welke mate hij van bedoelde vingerwijzing gebruik denkt te maken. De aanzienlijke aanvraag van gelden, welke aan de werken ter bescherming der hoofdstad zullen worden besteed, kunnen door de Volksvertegenwoordiging bezwaarlijk worden toegestaan, wanneer reeds vóór hunnen bouw gerechtvaardigde twijfel moet rijzen of zij, naar de gemaakte plannen uitgevoerd wordende, wel aan hunne bestemming zullen kunnen beantwoorden.

Art. 7. Op blad. 48 van de bijlage, behoorende bij het laatst ingezonden jaarlijksche verslag omtrent de vestingwerken (gedrukte stukken 16, n°. 3) vindt men aangeteekend, dat in het jaar 1878 een som van ruim f 37.000 besteed is voor de telegraphische verbinding van de verdedigingswerken in de stelling van Amsterdam. Hoe is dit te rijmen met de eerste alinea der toelichting op dit artikel?

Men vroeg of het telegraphisch materieel, dat door de voorgenomen wijzigingen beschikbaar mocht komen, niet door het Departement van Waterstaat kan worden overgenomen.

Art. 8. Is bij de aanbesteding der hierbedoelde leveranciën bepaald, zoo werd gevraagd, dat zij door de aannemers zouden geleverd worden vrij van inkomende rechten.

Vastgesteld den 9den November 1882.

KOOL.
GOEMAN BORGESIOUS.
VAN DER SCHRIECK.
LIEFTINCK.
WICHERS.

MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

1. Ter bestrijding van het denkbeeld, om het vestingstelsel des Rijks te beperken tot de stelling van Amsterdam, veroorlooft de ondergeteekende zich te verwijzen naar hetgeen door hem is aangevoerd in § 1 van de Memorie van Beantwoording omtrent het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1883, naar aanleiding van de opmerkingen omtrent dat onderwerp gemaakt in § 1 der algemeene beschouwingen van het Voorloopig Verslag betreffende dat hoofdstuk. Hij vereenigt zich overigens geheel met de beschouwingen van de tegenstanders van dit denkbeeld, in het Voorloopig Verslag omtrent deze vestingbegrooting opgenomen.

Wat de meening betreft, dat het vestingstelsel zou kunnen worden vereenvoudigd door dit te bepalen tot de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, en de bevestiging van Amsterdam tot oorlogstijd uit te stellen — ook dáartegen moet de ondergeteekende zich ten sterkste verzetten. Het bezit van een krachtige, wel ingerichte stelling van Amsterdam, is voor de landsverdediging een bepaald vereischte.

Immers in sommige gevallen, bij een bedreiging van de zeezijde, moet die stelling reeds in het eerste tijdperk van den oorlog geheel gereed zijn om een vijandelijken aanval te keeren. Ook opdat de verdediging van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, bij een aanval van de zee- en van de landzijde te gelijk, niet nutteloos worde gemaakt, en opdat — als die linie eenmaal geforceerd mocht zijn — nog een krachtig reduit voor de verdediging aanwezig blijve, behoort de stelling van Amsterdam reeds in vredetijd, geheel overeenkomstig de eischen der versterkingskunst, te worden ingericht. Daarbij komt nog dat de gesteldheid van den bodem rond de hoofdstad, bij het aanleggen van versterkingen, van hoe geringe beteekenis ook; immer belangrijke voorzieningen vordert; dat de noodige specie voor dien aanleg steeds van elders moet worden aangevoerd; dat de plaatselijke gesteldheid dus feitelijk *dwingt*, om alle werken voor de verdediging van Amsterdam reeds in vredetijd tot stand te brengen, zal men in oorlogstijd niet van alle verdedigingswerken verstoken zijn en in de onmogelijkheid verkeeren om die alsdan nog in het leven te roepen.

2. Tegen een inrichting der begrooting, als in het Verslag wordt bedoeld, en die ten gevolge zou hebben dat elk begrootingsartikel in even zooveel artikelen zou worden geplitst, als het nu posten bevat, bestaan overwegende bezwaren.

De ondergeteekende had de eer die te ontwikkelen in § 7 der Memorie van Toelichting, betreffende het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1882.

ARTIKEL 1.

Art. 2. Nieuwe Hollandsche waterlinie.

Op wien de onderhoudsplichten zullen komen van de bij de inundatiesluis te Tiel nieuw gemaakte gedeelten Waalbandijk, maakt nog een punt van onderhandeling uit met den betrokken dijkstoel van den Tielerwaard; zoodat, op de ten deze gestelde vraag, thans nog geen bepaald antwoord gegeven kan worden.

Het is de bedoeling de bestaande kweldammen van klei, achter de sluizen in de beide Lingedijken, te vervangen door dammen van zand, met dunne kleibe-kleedingen.

Bij deze samenstelling behoeft men, tot het stellen der inundatiën, slechts een opening in de kweldammen te steken; door het instroomend water zullen deze dan verder vanzelf worden opgeruimd en wegspoelen.

Bij het verbeteren van het fort Nieuwersluis zijn de nieuw gemaakte borst-weringen op sommige plaatsen in de grachten uitgeschoven; terwijl ook binnen het fort enkele taludafschuivingen hebben plaats gehad. De aardewerken van dit fort zijn echter thans tot rust gekomen.

De grondverplaatsingen zijn toe te schrijven aan den slappen ondergrond ter plaatse, terwijl ook de natte weêrsgesteldheid, tijdens de uitvoering van het werk, een nadeeligen invloed op de uitvoering der aardewerken heeft gehad.

De verzakkingen, voorgekomen bij den bouw der werken in het land van Altena, zijn geheel overwonnen.

De aardewerken van de batterijen in den Bommelerwaard zijn nog niet voltooid. Men heeft echter gegronde hoop dat deze batterijen thans zonder verdere tegenspoeden zullen kunnen worden afgewerkt.

Art. 3. Stelling van den Helder.

Naar de meening van den ondergeteekende behoort de verdediging van het Vlie geheel tot de taak der marine. De verdediging van de toegangen tot de Zuiderzee is als een hoofdbestemming van onze zeemacht bij een eventueelen oorlog te beschouwen; uit dien aard der zaak zal zij dus moeten trachten daaraan zoo lang en zoo goed mogelijk te beantwoorden. Van het aanleggen van landversterkingen voor de afsluiting van het Vlie, kan, naar de zienswijze van den ondergeteekende, geen sprake zijn.

Art. 4. Stelling van Amsterdam.

De uitslag van de proeven, in het afgelopen voorjaar door de firma KRUPP genomen, heeft den ondergeteekende geen aanleiding gegeven om de ontworpen inrichting der verdedigingswerken, voor de stelling van Amsterdam, reeds dadelijk en in hoofdzaken te wijzigen en om daarvoor beginselen aan te nemen, afwijkende van die, welke waren nedergelegd in de schetsontwerpen, ten vorige jare door hem aan de Kamer ter bezichtiging aangeboden.

Wel heeft hij, bij het nader uitwerken dier ontwerpen, daarin verbetering doen brengen, door de vorming van een soort van reduits in de forten, in den zin, als bij de mondelinge behandeling der vestingbegrooting voor het loopende jaar door hem werd aangegeven; wel heeft hij daarbij tevens de bomvrije ruimten voor troepenverblijf meer over den omtrek der werken doen verdeelen, hetgeen bij de gehouden oefeningen in den vestingoorlog wenschelijk is gebleken; doch wat de inrichting in algemeenen zin betreft, meent hij te moeten blijven vasthouden aan de beginselen, die daarvoor destijds, in overleg met de betrokken inspecteurs en den chef van den generalen staf vastgesteld zijn, en waarmede ook door den onlangs opgetreden inspecteur der genie geheel wordt ingestemd.

De gronden voor die meening zijn, dat, aangezien het nog geheel onzeker is, welke practische gevolgen, met betrekking tot het gebruik der artillerie, voor de oorlogsvoering uit de genomen proeven zullen voortvloeien, het voorbarig zijn zou, reeds thans, in verband daarmede, aan de ontworpen werken een meer samengestelde en kostbaarder inrichting te geven. Nog veel minder zou het aangaan het versterken der hoofdstad uit te stellen totdat meer bepaald zal zijn gebleken, welke wijzigingen in de werken, in verband met de verhoogde vuuruitwerking, wellicht noodzakelijk zouden zijn. Een dergelijk uitstel zou van langen duur kunnen zijn; wellicht verlengd worden om te wachten op den uitslag van andere proefnemingen, en zoodoende gevaarlijk, misschien noodlottig voor de belangen des lands kunnen worden.

Naar de overtuiging van den ondergeteekende behoort op dit oogenblik met de bedoelde proefnemingen slechts in zoover rekening te worden gehouden, dat de gelegenheid worde geopend of behouden, om de versterkingen e. q. later, voor zooveel noodig, met betrekkelijk geringe voorzieningen en kosten te kunnen verbeteren; zoodat de noodzakelijkheid tot het eventueel aanleggen van *nieuwe* werken, overeenkomstig de veranderde eischen ingericht, voorkomen worde.

En in dit opzicht voldoen de ontworpen werken voor de Amsterdamsche stelling geheel aan de gestelde voorwaarde. Immers, reeds bij het ontwerpen der plans voor die stelling is zijnerzijds de eisch gesteld, dat de te maken werken, bij groote eenvoudigheid, voldoende ruimte en gelegenheid moesten aanbieden om later, in verband met de eischen eener mogelijke verhoogde vuuruitwerking, desgevorderd zonder ingrijpende wijzigingen, voor zooveel noodig te kunnen worden verbeterd.

De werken volgens de thans aangenomen ontwerpen tot stand te brengen, zullen zich tot een verbetering in dien zin dan ook alleszins eigenen.

Terwijl met den bouw dier werken dus in dit opzicht niets wordt gepraejudiceerd, zal daarmede inmiddels de veiligheid der hoofdstad tegen onverhoedsche aanvallen, van welke zijde ook, zoo spoedig mogelijk verzekerd zijn; en zoodoende een waarborg worden verkregen, die, naar de meening van den ondergeteekende, reeds te lang werd gemist en waarvan de groote waarde niet mag worden miskend.

In één enkel opzicht echter wenscht de ondergeteekende van de aan de Kamer overgelegde plans, niet zoozeer af te wijken, dan wel voorshands af te wachten; namelijk, met betrekking tot het aanwenden, reeds dadelijk bij den bouw der forten bij Velsen en bij Uitgeest, van de pantseringen, die, blijkens de Memorie van Toelichting tot de vestingbegrooting van het loopende jaar, voor beide forten door hem wenschelijk worden geacht.

Er bestaat toch grond tot het vermoeden, dat, in verband met de toenemende toepassing van hard gegoten ijzer voor pantseringen, in een niet ver verwijderde toekomst, pantseringen zullen in gebruik komen van aanmerkelijk eenvoudiger vorm en opstelling dan thans daarvoor gevolgd worden; en dat daarvan derhalve, wellicht eerlang, met gelijke kosten als thans zouden worden gevorderd, op veel uitgebreider schaal, toepassing zal kunnen worden gemaakt dan aanvankelijk in de bedoeling lag.

In den tegenwoordigen stand dezer zaak wenscht de ondergeteekende daarop niet vooruit te loopen, hetgeen, door de wijze waarop eerlang met de uitvoering van sommige der ontworpen werken een aanvang zal worden gemaakt, dan ook geenszins gedaan wordt.

Art. 7. De ondergeteekende moet erkennen, zich in de Memorie van Toelichting, in de beide eerste zinsneden betrekkelijk dit artikel, niet juist te hebben uitgedrukt.

De zaak is, dat voor de stellingen des lands, behalve de stelling van Amsterdam, *al* het benodigde materieel voor het maken van hangende lijnen voorhanden en in de betrokken verdedigingswerken opgelegd is.

Er is echter, in 1878, inderdaad ook reeds voorloopig een gedeelte van het telegraafmaterieel, benodigd voor de stelling van Amsterdam, aangeschaft ge-

worden (namelijk 55 KM. geïsoleerd draad en het benoodigde voor 25 stations;) met de bedoeling dit materieel aan te vullen, nadat de juiste inrichting voor de genoemde stelling zou zijn vastgesteld.

Over de bovenbedoelde 55 KM. draad wenscht men thans echter te beschikken voor het maken van ingegraven lijnen in de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, waartoe dit draad moet worden omkleed; de hiervoor gevorderde uitgaven zijn begrepen in de post, uitgetrokken bij dit artikel.

In een der eerstvolgende jaren, als de bouw der werken voor de Amsterdamse stelling eenigszins zal zijn gevorderd, zal een post op de begrooting moeten worden gebracht voor de aanschaffing enz., van het voor deze stelling ontbrekende telegraafmaterieel, volgens het stelsel van ingegraven lijnen.

Ten opzichte van het overdragen aan het Departement van Waterstaat, Handel en Nijverheid van het telegraafmaterieel, dat door de voorgenomen wijzigingen beschikbaar mocht komen, zal eerst later, wanneer de oorlogstelegraafverbindingen geheel zullen zijn geregeld, met vermeld Departement in overleg kunnen worden getreden.

Art. 8. Bij de aanbesteding der hierbedoelde leveranciën is bepaald, dat zij door de aannemers zullen worden gedaan, vrij van inkomende rechten.

's Gravenhage, 24 November 1882.

De Minister van Oorlog,

REUTHER.

